

શ્રી માન્ દેવેન્દ્રસૂરિ વિરાચિત

શ્રી ધર્મરત્ન પ્રકરણ

(મૂળ અને ગુજરાતી જાણાંતર)

પ્રથમ ભાગ.

પ્રસિદ્ધ કર્તા

શ્રી લાલન નિકેતન

મદદા

સવત ૧૯૮૧

સને ૧૯૨૫

શ્રી બહાદુર-સિંહજી ઓ પ્રેસ-ખાલીતાણુ.

કિમત રૂા ૩-૫-૦

અનુક્રમણિકા.

વિષય.	પૃષ્ઠ.
ઉપોદ્ધાત	૧
પ્રથમ શુભ અમુદ્રતા	૩૮
પ્રથમ શુભ ઉપર ભીમ સોમની કથા	૪૦
બીજે શુભ રૂપવાનપણુ	૭૧
બીજા શુભ ઉપર સુનત કુમારની કથા	૭૩
ત્રીજે શુભ પ્રકૃતિ મોમ્મ	૯૨
ત્રીજા શુભ ઉપર વિજય કુમારની કથા	૯૩
ચોથો શુભ લોક પ્રિયતા	૧૦૪
ચોથા શુભ ઉપર વિનય ધર્મની કથા	૧૦૬
પાંચમો શુભ અકૂરપણુ	૧૩૨
પાંચમા શુભ ઉપર કિર્તિય દ્રુત તથા અમરવિજય કુમારની કથા	૧૩૪
છઠ્ઠો શુભ ભીરુતા	૧૫૫
છઠ્ઠા શુભ ઉપર વિમલની કથા	૧૫૬
સાતમો શુભ અશક્તા	૧૬૬
સાતમા શુભ ઉપર અકહેવનીકથા	૧૭૨
આઠમો શુભ મુદાશિષ્ય	૨૦૫
આઠમા શુભ ઉપર મુદલક કુમારની કથા	૨૦૬
નવમો શુભ લક્ષ્મણપણુ	૨૧૬
નવમા શુભ ઉપર વિજયકુમારની કથા	૨૨૨
દશમો શુભ દયાળુપણુ	૨૩૫
દશમા શુભ ઉપર ચરોધરતુ અગ્નિ	૨૩૮
અગીઆરમો શુભ મોમદૃષ્ટિપણુ	૨૮૬
અગીઆરમા શુભ ઉપર સોમવસુની કથા	૨૯૦
બારમો શુભ રાગીપણુ	૩૦૩
બારમા શુભ ઉપર પુરદર રાજાની કથા	૩૦૬

શ્રી ધર્મરત્ન પ્રકરણ.

સટીક.

(ઉપોદ્ધાત.૩)

આપણા જૈન અધિકારીની એવી શેલી છે કે, શરૂઆતમાં મગળાચરણ કરવું જોઈએ, એથી દીકાગાર પહેલાં સામાન્ય મગળ કરે છે —

॥ ૐ ॥

॥ નમઃ પ્રવચનાય ॥

પ્રવચનને નમસ્કાર [થાઓ.]

૧ મગ અથવા આદિમા “ ધર્મરત્નસ્ય જુગો ” એવું પદ છે, તે પછી અથવા તેના નામ પાડે છે

૨ મગ અથવા જે વિવેચન લખાય તેને દીકા અથવા વૃત્તિ કહેવામાં આવે છે, તેપછી જે અથવા દીકા મહિન દોષ તે મગ દોષવાય

૩ ઉપોદ્ધાત એટલે પ્રતાવના અર્થાત્ કોઈ પણ જાણનારું આદિ મદાણું

૪ પ્રાચીન જૈન અથવા પ્રાચીન આદિમા આ સામૃતિક ચિન્હ વધારાય છે આ ચિન્હ માગ ધાવા મુજબ આકાર બચના આકાર બતાવનાર હોય જોઈએ

૫ પ્રવચન એટલે ઉદ્દેશ વચન—ઉત્તમ વચન, અર્થાત્ જિન વચન—જિનાગમ—જિન સિદ્ધાંત

૬ આ સામાન્ય મગળ વળતે પ્રત લખનાર લેખકે પોતા માટે લખેલ હોય, તોપણ દોષ

તેરમે ગુણ મરકયાખ્ય
 તેરમા ગુણ ઉપર રોહીણીની કથા
 ચૌદમે ગુણ સુપક્ષસુકતપણ
 ચૌદમા ગુણ ઉપર ભદ્રન દી કુમારની કથા
 પંદરમે ગુણ દીર્ઘદર્શીપણ
 પંદરમા ગુણ ઉપર ઘનશ્રેષ્ઠિની ઠથા
 મોલમે ગુણ વિશેષજ્ઞતા
 સોલમા ગુણ ઉપર સુશુદ્ધિ મત્રીની કથા
 મતરમે ગુણ વૃદ્ધાનુગામીપણ
 સતરમા ગુણ ઉપર મધ્યમશુદ્ધિની કથા
 અઠારમે ગુણ વિનય
 અઠારમા ગુણ ઉપર ભૂવન તિલક કુમારની કથા
 એગણીશમે ગુણ કૃતજ્ઞતા
 એગણીશમા ગુણ ઉપર વિમલકુમારની ઠથા
 વીશમે ગુણ પરહિતાર્યજ્ઞીપણ
 વીશમા ગુણ ઉપર ભીમ કુમારની ઠથા
 એકવીશમે ગુણ લબ્ધલક્ષ્યપણ
 એકવીશમા ગુણ ઉપર નાર્ગભુનની ઠથા
 નિગમન
 નિગમન ઉપર પ્રભાત ચિત્ર દૃઢથા

શ્રી ધર્મરત્ન પ્રકરણ.

સટીક.^૨

(ઉપોદ્ધાત.^૩)

આપણા જૈન અધિકારીની એવી શેલી છે કે, ગરુડાતમા મગળાચરણ કશુ નોંધએ, એથી દીકાકાર પહેલા સામાન્ય મગળ હૈ છે —

॥ ૐ ॥

॥ નમઃ પ્રવચનાય^૪ ॥

પ્રવચનને નમસ્કાર^૫ [થાઓ.]

૧ મગળ અથવા આદિમા “ ધર્મરવણસ્સ જુગો ” એતુ પદ છે, તે પરથી અથતુ તેનું નામ પાડેલ છે

૨ મગળ અથવા જે વિરેચન લખાય તેને દીકા અથવા વૃત્તિ કહેવામા આવે છે, તેપરથી જે અથ દીકા મહિત હાય તે સ્ત્રીનું કહેવાય

૩ ઉપોદ્ધાત એટલે પ્રતાવના અર્થાત કોઈ પણ બાબતનુ આદિ^૬ મરાણ

૪ પ્રાચીન જૈન અથવા પ્રતોની આદિમા આ સાકેતિક ચિન્હ વપરાય છે આ ચિન્હ આ ધાવા મુજબ ઓકાર અથવા ઓકાર બનાવનાર દોષુ નોંધએ

૫ પ્રવચન એટલે ઉત્કૃષ્ટ વચન—ઉત્તમ વચન, અર્થાત નિત વચન—નિનાગમ—નિત સિદ્ધાત

૬ આ સામાન્ય મગળ વખતે પ્રત લખનાર લેખકે પોતા માટે લખેલ હોય, તેપણુ દોષ

ટીકાકારનું ખાસ મ ગળાચરણ.

સદ્જ્ઞાન લોચન મિલોકિત સર્વ ભાવ
નિસીમમીમભવકાનનદાહદાવમ્ ।
વિશ્વાચિત પ્રવરમાસ્વર ધર્મરત્ન-
રત્નાકર મિનવર પ્રયત પ્રણૌમિ ॥ ૧ ॥

સમ્યક્ જ્ઞાનરૂપ ચતુષ્ઠે મર્વ પદાર્થોને જોતાર, સીમા રહિત ભય કર
સ સારરૂપ વનને બાળવા માટે દાવાનળ સમાન, જગત્પૂજ્ય, ઉત્તમ અને
છગમગતા ધર્મરૂપ રત્નના માટે રત્નાકર [સમૂદ્ર] સમાન, (એવા) જિને
શ્વરને (હું) સાવધાન [ગૂઢી] ત્તુ હું

હવે ટીકાકાર અભિધેય^૧ તથા પ્રયોજન^૨ બતાવે છે.

શ્રી ધર્મરત્ન શાસ્ત્ર^૩ વહ્ન્ય^૪ સ્વરૂપ શબ્દ સદર્શ
સ્વપરોપકાર હેતો^૫ વિવૃણોમિ યથાશ્રુત^૬ કિંચિત્ ॥ ૨ ॥

ઝાઝા અર્થવાળા અને થોડી શબ્દ રચનાવાળા શ્રી ધર્મરત્ન નામના

“ આ કાવ્યનો ૮૬ નસતતિયમ છે, તેનું લક્ષણ આ પ્રમાણે છે —
ચક્ત્રા વસન્તતિલકા તમજાજગૌઃ— આ કાવ્યમા જિનેશ્વરના ચાર વિશે
યોગ આપી વાગ અતિશય બનાવ્યા છે તે આ પ્રમાણે —

પહેલા ત્રિશેષણથી જ્ઞાનાતિશય એટલે ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાન

બીજા ત્રિશેષણથી અપાવાપગમાતિશય—એટલે ઉત્કૃષ્ટ નિરોપિતા

ત્રીજા ત્રિશેષણથી પૂજનિશય—એટલે ઉત્કૃષ્ટ પૂજનતા

ચોથા વિશેષણથી વાગનિશય—એટલે ઉત્કૃષ્ટ વાણી

૧ જે બામત ડેવાની ટોચ તે અભિધેય કહેવાય

૨ જે અથ પ્રવૃત્તિ ક્રમ તે પ્રયોજન કહેવાય

૩ આ પદથી અભિધેય બતાવ્યું છે

૪ આ પદથી પ્રયોજન બતાવ્યું છે

૫ આ પદથી અવગતિ કેતપના દર કરી છે

૬ આ પદથી એમ બતાવવાનું છે કે હજી વધુ વિવરણ થઈ શકે, તેથી

‘શાસ્ત્રને, અપગ્ના ઉપગ્રામાટે, જેમ મે સાલજ્યુ છે તેમ કાષ્ઠક, વર્ણન કરે ’૩ ૧

હવે દીકાકાર મૂળ ગ્રંથની પ્રથમ ગાથામાટે અવતરણ લખે છે.

इहहि द्वेयोपादेयादिपद्मार्थसार्यपरिज्ञानप्रवीणस्य जन्मजरामरणरोग-
शोकादिदुर्गदौर्गत्यानिपीडितस्य भव्यसत्त्वस्य स्वर्गापवर्गादिमुक्तसत्त्वपाद-
नावद्यनिवधन सद्धर्मरत्न मृपादानुमुचित^१

આ જગતમા દાડવા આદવા થોગ્ય વિગેરે પદાર્થાની સમજ ધરનાર, છતા જન્મ-જરા-મરણ-રોગ-શોકાદિ વિવિધ પચાતીથી પીડાયેલા ભવ્ય પ્રાણીએ, સ્વર્ગ-મોક્ષાદિ મુખ્ય મપદાનુ મન્યૂત કારણભૂત સદ્ધર્મરૂપી રત્ન મ હણ કરવુ જોઇએ

તદુપાદાનોપાય થ ગુરુપદેશ મંત્રેણ ન સમ્યગ્ વિજ્ઞાયતે^૨

તે [સદ્ધર્મ રત્ન] અહણુ કરવાનો ઉપાય શુદ્ધતા ઉપદેશ વિના બરો બર જાણી શકાતો નથી

નચાનૂપાયમવૃત્તાના મમીષ્ઠાર્થસિદ્ધિઃ^૩

અને ઉપાય જાણ્યા વગર પ્રવૃત્તિ કરનારાઓને ઇચ્છિત અર્થની સિદ્ધિ

અર્થ વધી પડે તેથી હુ કાષ્ઠક નર્ણન કરીશ આ આપા હદ છે

* શાસ્ત્રની આદિમા મનન, અભિવેશ, પ્રયોજન તથા મળધ એમ આગળનાં બતાવેલી જોઈએ, જેમાંથી ત્રણ તો પાસરી બનાવી છે એથી નબધ સામધ્યગમ્ય એટલે કે, પોતાના જોગેજ જણાઈ રહે તેમ છે તે આ પ્રમાણે કે, આ ગ્રંથના શબ્દો નાચક છે, અને એની જે મનનન તે વાચ્ય છે, તેની વાચ્ય વાચકભાવરૂપ સબધ પોતાની મેગે મમજી શાય તેમ છે એનેજ ઉપાયોપેય અથવા સાન્યમાધન મબધ પણ કહે છે

૧—૨—૩ આ ત્રણ ઉપેખોનો રૂઝમા સાગર એ છે કે, ઇચ્છિત અર્થની સિદ્ધિને માટે શુ પામેથી ઉપાય મેગવી વમ અગીઠગ કયાથી ચતુર, શુગ્જ જન્મ—જરા—મરણથી રૂઝિને ત્રગ મોક્ષાદિના મુખ્ય અનન્ય મેગવી કહે છે, માટે તેવા જનોને શુઝએ ઉપાય બતાવવો જોઈએ

થતી નથી

इत्यतः कारुण्यपुण्यचेतस्तया धर्मायिना वर्मोपादानपालनोपदेश दातु-
कामः सत्रकारः शिष्टमार्गानुगामितया^१ पूर्वं ताव दिष्टदेवतानमस्कारादि^२
प्रतिपादनार्थं मिमा गाथा माह ॥ ३^३ ॥

એથી કરીને નૃસિંહ ડહાણાથી પવિત્ર અત કચ્છવાળા હોવાથી ધ
ર્માયિ પ્રાણીઓને ધર્મ ગ્રહણ કરવા તથા તેનું પાલન કરવાનો ઉપદેશ દેવા
જન્યતા થકા મત્પુરુષોના ધોરણને અનુસરી પહેલા આદિમા ઇષ્ટ દેવતા નમ
સ્કાર વિગેરે આખનો અતાવવા ખાતર આ ગાથા કહે છે

(મૂળ ગાથા.)

નમિઝ્ઞ સયલ ગુણ સ્વયં—

કુલહર^૧ વિમલ કેવલં વીર ।

ધમ્મસ્વયં તિથિયાળ

જનાળ વિયરેમિ ઉવણ્ણ ॥ ૧ ॥

[મૂળ ગાથાનો અર્થ]

સકળ ગુણુકપી રત્નોના ઉત્પત્તિ સ્થાન સમાન નિર્મળ કેવળ
જ્ઞાનવાન વીર પ્રભુને નમીને ધર્મ રત્નના અર્થે જનોને ઉપદેશ
આપુ છું

૧ શિષ્ટ એટલે શિક્ષા પામેલા—એવાયેન જનો, તેનનો માગ એટલે
ધોરણ—પદ્ધતિ શિષ્ટ જનોનું એ ધોણુ છે કે મારા પૂરક પ્રવચનુ તેવી સત્કાર
પણુ તેમજ કહે છે

૨ આદિ સૂત્રથી અભિધેય પણ જનાવે છે

૩ આખનો પ્રમગ પૂણુ આપ ત્યાર આ છમનુ ચિન્હ સંસ્કૃત—પ્રાકૃતમા
વપાય છે એ પૂણુવિખનો અથ તારે છે

૪ કુળગૃહ—કુળધર—ઉત્પત્તિસ્થાન,

[પ્રથમ ગાથાની ટીકા.]

इह पूर्वाद्धिना^१ भीष्ट^२देवतानमस्कारद्वारेण विप्रविनायकोपशातये^३
मंगल मभिहितं मृत्तराद्धेन चाभिनेय मिति ।

આ ગાથાના પૂર્વાર્દ્ધવડે અભીષ્ટ દેવતાને નમસ્કાર કરવાના દ્વારે કે
ગીને વિપ્રવિનાયક (દેવ ગણ) ની ઉપગાતિના અર્થ મંગળ કરી બતાવ્યું
છે, અને ઉત્તરાર્દ્ધવડે અભિષેય કરી બતાવ્યું છે

मवत्प्रयोजने पुनः सामर्थ्यगम्ये । तवाहि ।

તબધ અને પ્રયોજન તો સામર્થ્ય ગમ્ય છે, એટલે કે પોતાના ને-
ધીન જણાય છે, તે આ ગીત —

संधय स्ताव दुपायोपेयलक्षणः^४ सा यसावनलक्षणो वा ।
तत्रेदं शास्त्रं मुपायः साधनं वा । सायं मुपेयः वा शास्त्रार्थपरिज्ञा-
नं मिति ।

ત્યા મબધ તે ઉપાયોપેય સ્વરૂપ અથવા સાધ્યસાધન રૂપ બણ્યો
ત્યા આ શાસ્ત્ર છે તે [તેના અર્થનો] ઉપાય અથવા સાધન છે, અને શા-
સ્ત્રના અર્થનું પરિજ્ઞાન છે તે ઉપેય અથવા સાધ્ય છે

૧ ગાથાના પહેલા બે પં. તે પૂર્વાર્દ્ધ અને છેલા બે 'પ' તે, ઉત્તરાર્દ્ધ
મણાય છે

૨ અભીષ્ટ દેવતા એટલે જે પ્રમાણુ શાસ્ત્ર દેવ, તે પ્ર. માટે અ
નુકૂળ દેવતા

૩ વિપ્રવિનાયક એટલે સિદ્ધો ઉપર મના નગમનના અર્થાત્ વિપ્ર કરનાર
તથા ટાળનાર દેવગણ

૪ ઉપાય એટલે જેવડે શાસ્ત્રાર્થનું પરિજ્ઞાન થઈ શકે તે, અર્થાત્ પ્રુદ
શાસ્ત્ર તે ઉપાય છે, અને ઉપેય એટલે જે ઉપાયવડે પ્રાપ્ત થઈ શકે તે, અર્થાત્
શાસ્ત્રાર્થનું પરિજ્ઞાન

પ્રયોજન^૧ તુ દ્વિવિધ, —કર્તુ. શ્રોતુષ । પુનરનંતરપરપર^૨ભેદા
દેકૈકદ્વેષા ।

પ્રયોજન તો બે પ્રકારના છે — ઠરનાગ્નુ અને સાબળનારતુ, તે ૬
રેક પાણુ અનંતર અને પરપરા ભેદે ડગીને બે પ્રકારનુ છે

તત્પ્રાનંતર કર્તુઃ સત્ત્વાનુગ્રહઃ—પરપર મપવર્ગપ્રાપ્તિ. । તથા-
ચોક્ત ।

ત્યા શાસ્ત્ર ઠરનારને અનંતર પ્રયોજન લાગ્ય શ્રવેપર અનુગ્રહ કરવો
એ છે, અને પરપર પ્રયોજન મોક્ષ પ્રાપ્તિરૂપ છે, જે માટે ડહેયુ છે કે —

(શ્લોક)

“ સર્વજ્ઞોક્તો પદંશેન, યં સત્ત્વાના મનુગ્રહ
કરોતિ દુ સ તપ્તાના, સ પ્રામોત્પચિરાચ્છિવ, ” ઇતિ ।

સર્વજ્ઞતા કહેવા ઉપદેશવડે કરીને જે પુરુષ હુ ખધી તપેલા શ્રવે
ઉપર અનુગ્રહ કરે તે થોડા વખતમા મોક્ષ પામે છે

શ્રોતુઃ પુનરનંતર જાસ્ત્વાર્થપરિજ્ઞાન, પરપર તસ્યા વ્યવર્ગપ્રાપ્તિઃ ।
ચક્તચ ।

સાબળનારને તો અનંતર પ્રયોજન જાસ્ત્વાર્થ પરિજ્ઞાન છે, અને પર-
પર પ્રયોજન તો તેને ખલ મોક્ષ પ્રાપ્તિરૂપ છે ડહેયુ છે કે —

(શ્લોક)

“ સમ્યક્ જાસ્ત્વપરિજ્ઞાના, દ્વિરક્તા ભવતો જના
લ્હ વા દર્શનસશુદ્ધિ, તે યાતિ પરમા ગતિ ”—મિતિ

૧ પ્રયોજન એટલે ૧૧ એ અર્થ

૨ અનંતર એટલે તત્પ્રાનંતર અર્થાત્ હમણા ને હમણાનુ, તાત્પ્રાપ્તિ

૩ પરપર એટલે લાગ્યા વખતે પેલ થનાર અર્થાત્ આખરી

શાસ્ત્રના મમ્યક પગિજ્ઞાનથી મ માગથી વિગ્રહ થએલા જનો મમ્ય
ક્ષત્રની શુદ્ધિ મેળવીને પન્નગતિ [મોક્ષગતિ] પામે છે

સાંપ્રત સૂત્રવ્યાખ્યા

હવે મૂળની ગાથાની વ્યાખ્યા કરીએ છીએ.

નત્વા—પ્રણમ્ય, ક—વીર—કર્ષવિદારણા, તપસા વિરાજના,
દર્પધીર્ધયુક્તવાચ, જગતિ યો વીર इतिख्यातः—યદવાદિઃ—

“ વિદારયતિ યત્કર્મ, તપસા ચ વિરાજતે
તપોધીર્યેણ યુક્ત ચ, તસ્મા દ્વીર इति स्मृतः ”

ત વીર શ્રીમદ્વર્ધમાનસ્વામિન

નમીને એટલે પ્રણામ કરીને, ડોને એટલે વીગને, ઝર્મને વિદારણ કર
વાથી, તપવડે વિરાજમાન હોવાથી, અને ઉત્તમ વીર્યે કરી યુક્ત હોવાથી
જગતમા જે વીર એવા ઇલકાબથી પ્રખ્યાતિ પામેલ છે, જે માટે ઠહેવામા
આવ્યું છે કે —

જે માટે ઝર્મને વિદારણ કરે છે, તપથી વિગળે છે, અને તપ વીર્ય-
થી યુક્ત છે, તે માટે વીર એવા નામથી અ લાગાય છે

તે વીગને એટલે કે શ્રીમાન્ વર્ધમાન નામીને,

કિં નિશિષ્ટં—સકલગુણરત્નકુલમૃદ—સકલા સમસ્તા ચે ગુણાઃ
જ્ઞાપાર્વદવાર્મવાદય—સ્તપ્તવ સૌન્દર્યારિઝમુદ્રાવિદ્રાવકસ્ત્રાત્ સકલકલ્યાણ
કલાપકારણત્વા ચ રત્નાનિ—સકલગુણરત્નાનિ, તેષા કુલમૃદ—મુરપ
તિસ્થાન—ત સકલગુણરત્નકુલમૃદ

કેવા વીરને—(ત્યા વિશેષણ આપે છે કે) મન્ડળ શુભ મન્ન કુળગ્રંથ
(એટલે કે) સકળ-મમગત જે શુભો-ક્ષાતિ માર્દવ આર્કવાદિક-તેઓજ લા
ય કર દારિદ્રની છાપને ગાળના હોવાથી તેમજ મન્ડળ કલ્યાણ પરંપરાના
કારણભૂત હોવાથી મ્લગ્ગે (મનાયાથી) મન્ડળ ગાળ કર્યો [એનાજ જે

તેમના જે કુળગૃહ એટલે ઉત્પત્તિસ્થાન છે, એવા તે વીરને,

પુનઃ કિંચિશ્ચિદ્—વિમલકેવલ—વિમલ સકલતદાવારકર્માણુ-
રેણુસર્પર્કવિકલત્વેન નિર્મલ કેવલ કેવલાચ્ચ જ્ઞાન યસ્ય મ વિમ-
લકેવલ-સ્ત,

કૃત્રીને કેવા વીરને—[ત્યા ળીજી વિશેષણ આપે છે કે] વિમળ કેવ-
ળ એટલે કે વિમળ અર્થાત્ જ્ઞાનને ઢાંડનાર તમામ ઈર્ષ પરમાણુ રજના સ-
ખધથી રહિત હોવાથી નિર્મળ, કેવળ અર્થાત કેવળ નામે જ્ઞાન છે જેને તે
વિમળકેવળ-એના તે વીરને,

તત્ત્વા પ્રત્યયસ્ય ચોતરક્રિયાસાપેક્ષત્વા દુત્તરક્રિયા માદ્

નખ ધડ જીતકૃદ તનો ઢત્વા પ્રત્યય ઉત્તર ક્રિયાપદની અપેક્ષા રાખ
નાર હોવાથી ઉત્તરક્રિયા કહે છે, [ખતલળ કે સકળ ગુણુ રત્ન કુળગૃહ
વિમળકેવળજ્ઞાની વીરને નમી કૃત્રીને પછી ગુ ઢગનાર છુ તે ખતાવે છે]

વિતરામિ—પ્રવચ્છામિ, ક—પ્રપદેશ—ઉપદેશ્યત इत्युपदेशो हिता-
हित પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિનિમિત્તવચનરચનામર્પચ સ્ત,

વિતરામિ એટલે આપુ છુ, ગુ ?—ઉપદેશ-કહેવુ તે ઉપદેશ અર્થાત્,
હિતમા પ્રવર્તવા અને અહિતથી નિવ્રત થવા માટે જે વચન રચનાની ગોઠ
વણી તે ઉપદેશ

કેભ્યો જનેભ્યો લોકેભ્યઃ—કથમૂતેભ્યો—ધર્મરત્નાર્થેભ્યઃ

કેને ઉપદેશ આપુ છુ ? જનોને-લોકોને, કેવા જનોને ? ધર્મરત્નના
અર્થએને

દુર્ગતિ પ્રપતતં પ્રાણિગણ ધારયતિ સુગતૌ ધત્તે ચંતિ ધર્મ ।
ચક્તચ ।

દુર્ગતિપ્રસૂતાન્ અતૂન્, યસ્મા દ્વારયતે તત
પત્તે ચૈતાન્ શુભસ્થાને, તસ્માદ્ધર્મ ઇતિ સ્મૃતઃ.—ઇતિ

દુર્ગતિમા પડનાર પ્રાણિઓને (પડતા) ધરી રાખે અને શુભતિમા પડેલાં તે ધર્મ જે માટે કહેણ છે કે—

જે માટે દુર્ગતિમા પડતા જ તુઓને તેનાથી ધરી રાખે છે

અને શુભસ્થાનમા તેમને પડેલાં છે માટે તે ધર્મ કહેવાયો છે

સ एव रत्नं प्राग्व्यावर्णितं शब्दार्थ, तदर्थयते मृगयत इत्येवशी-
लायेते धर्मरत्नार्थिन स्तेभ्यः

તે ધર્મજ રત્ન ગણાય—રત્ન શબ્દનો અર્થ પૂર્વે વર્ણવ્યો છે તે ધર્મરત્નને જેઓ આકે તેવા અભાવવાળા જે હોય તે ધર્મરત્નાર્થિ કહેવાય તેવા જનોને—

सूत्रे च पष्ठी चतुर्थ्यर्थे प्राकृत लक्षणवशाद् यदाहुः प्रभु श्री हेमचन्द्र
स्वरिपादाः^१ स्वकृत प्राकृत लक्षणे “चतुर्थ्याः पष्ठी” इति गायान्नरार्थः ।

મૂળ ગાથામા પ્રાકૃતના નિયમ પ્રમાણે ચોથીના અર્થે છઠી વિભક્તિ વાપરેલ છે જે માટે પ્રભુ શ્રી હેમચન્દ્ર સૂરિ મહાગણે ચોતાના પ્રાકૃત વ્યાકરણમા કહ્યું છે કે “અતુર્થીના બદલે યહી વર્તી” આ રીતે ગાથાનો અર્થ સ્પષ્ટ થતાંયો.

भावार्थः पुनरथ,—

ભાવાર્થ તો આ પ્રમાણે છે:—

नत्वेति पूर्वकालाभिप्रायेणाऽक्षिप्तोत्तर कालक्रियेण स्याद्वाद^२ शार्दूल-
नादिसवादिना पदेनैकात नित्यानित्यवस्तुविस्तारिवादिप्रवादिसृगयो मुख-
वधो व्यधायि ।

૧ ત્રિગોપ નામની સામે પાદ શબ્દ જોવાથી પાદ શબ્દનો અર્થ પત્ન્ય થાય છે અને તે બદુપચનમાજ વર્તે છે

૨ સ્વાદ્વાદ એટલે કથનિત વા અથાત્ કાષ્ઠક અપેક્ષાએ એમ પણ દોષ અને કોળક અપેક્ષાએ તેમ પણ દોષ એમ ઉભયકાંટિને અદુર્ણ કુતનાર કથન

“ નમીને ” એ પૂર્વકાળ દર્શક અને ઉત્તરકાળની ક્રિયા સાથે મળી રાખનાર એ રીતે આદ્યાદરૂપી સિંહનાદ મમાન પદે કરીને એકાત નિત્ય તથા એકાત અનિત્ય વસ્તુ સ્થાપન ડગ્નાઁ વાદિ પ્રતિવાદીરૂપ બને હરણોત્તુ મુખ બધ ડરેવ છે

यतो नैकातेन नित्योऽनित्यो वा कर्त्ता क्रियाद्वय कर्तुं मीष्टे; क्रियाभेदे कर्त्तृभेदाद्, ततो द्वितीयक्रियासंगे कर्तुं रनित्यनित्यत्वाभावप्रसंगाभ्यां द्वयो रप्यपाकृति रिति ।

હારણ કે એકાત નિત્ય અથવા એકાતઅનિત્ય કર્તા જુદી જુદી બે ક્રિયા કરી શકે નહિ, ઠમકે જુદી જુદી ક્રિયા થતા કર્તા પણ જુદા જુદા થઈ જાય તેથી બીજી ક્રિયા કરવાના ક્ષણમા કર્તાને કા તો અનિત્યપણાના અભાવનો પ્રમગ લાગુ પડશે અથવા તો નિત્યપણાના અભાવનો પ્રમગ લાગુ પડશે એ રીતે બે પ્રમગોએ ડગીને એકાત નિત્યપણા તથા એકાત અનિત્ય પણાતુ ખડન કરવુ

હવે વિશેષણોનો ભાવાર્થ બતાવતા ચાર અતિશય વાણીયે છે

“ આ ન્યાયની પકિત છે માટે તેનો વિશેષ અથ જાણીયે છીએ જો વસ્તુને એકાત નિત્ય માનીયે તો નિત્ય વસ્તુ હમેશા એક અભાવે રહે તેથી તેજ પદાય એક ક્ષણે એક ક્રિયા કરી બીજે ક્ષણે બીજી ક્રિયા નહિ કરી શક તેમજ જો એકાત અનિત્ય માનીયે તો પાંચ ક્ષણ વિનાચી થતા બીજે ક્ષણે શી રીતે બીજી ક્રિયા કરી શકે તેથી એકાત અનિત્ય નહિને તેજ પાંચ બીજે ક્ષણે બીજી ક્રિયા કરતો બતાવી તેજો માનેવા અનિત્યપણાના અભાવનો પ્રમગ લાગુ પાડી તેવુ ખડન કરવુ અને એકાત નિત્ય વાદિને તેજ પાંચ બીજે ક્ષણે બીજી ક્રિયા કરતો બતાવી અભાવ બદ મિદ્ધ કરી તેજો આવીવા-નિત્યપણાના અભાવનો પ્રમગ લાગુ પાડી તેવુ ખડન કરવુ

માન સાચ એ છે કે જો આદ્યાદરૂપી વસ્તુને નિત્યાનિવચણ માનીયે તો જ “ હુ આમ કરીને આમ રહે છુ ” એમ એમ કતા મે ક્રિયા સાથે જોવાઈ સમય, માટે આવી જનના સમ્બંધી આદ્યાદની મિદ્ધિ થાય છે

સકલગુણસ્તનકુલગૃહ મિત્યનેન ભગવતઃ શ્રીમદ્પશ્ચિમતીર્થાધિનાથસ્ય પૂજાતિશય* પ્રકાશ્યતે, તથાચ પૂજ્યત એવા હંપ્રયમિકાવિધીયમાનાવના-મવશ્ચસમુત્પન્નશિરઃકોટીરકોટીવિટકસઘટ્ટઃ સુરાસુરનરનિકરનાયકૈ રપિ ગુણ-વત ઉક્તચ,

સન્વો ગુણોઽઽ ગણો, ગુણાદિયસ્તજહ લોગે વીરસ્સ
સમત-મઝઢ-વિહુવો, સહસ્સનયણો સયય મેહ । ડાતિ^૧ ।

‘ મકળગુણસ્તન કુલગૃહ ’ એ પદે કઠીને ડેઠલા તીર્થ નાયક ભગવાન વીર પ્રભુનો પૂજાતિશય જાનાવવામા આવે છે, કેમકે ગુણવાન્ પુરુષોને ઢોઢમ ઢોઢા કરી કવવામા આવતા પ્રણામના લીધે માથા ઉપગ્ના મુગટોની અણી-ઓના અણુઅણુ કરતા મેલાય માથે દેવો અને દાનવોના ધટ્ટો પણ પૂજ્યા કરે છે જ, કહેણુ છે કે,

આ લોઢમા નર ઢોઢ ગુણોના લીધે (માનનીય)
જણાય છે, દાખલા તરીકે જુઓ ઢે ગુણુ કઠીને અધિક
એવા વીર પ્રભુની પામે જળતી મુગટની અણીઓ વડે ધટ્ટ
(પણ) હમેશા આવ્યા કરે છે

વિમલકેવલ મિત્યમુના તુ જ્ઞાનાતિશયસપન્નતયા પ્રતિદ્વિતિધાર્યપા-
ર્થિવકુલવિમલનમસ્તલનિશ્રીથિનીનાયસ્ય જિનનાથસ્ય વચનાતિશ્ચયઃ પ્રપં-
ચ્યતે, યતઃ કેવલજ્ઞાનેસત્યવશ્યભાવિની ભગવતા તીર્થકૃતા સદેશનાપ્રવૃત્તિ,
સ્તીર્થકરનામકર્મણ ઇત્યમેવ વેદ્યમાનત્વાદ । યદુક્ત શ્રીમદ્રવાહુસ્વામિપાદૈઃ—

“ તચ કહ વેહ્જ્ઞહ, અગિલાણ ધમ્મદેસણાર્હાહિ” । ઇત્યાદિ^૨ ।

‘ વિમળ કેવળ ’ એ પદે કઠીને તો જ્ઞાનાતિશય સહિતપણુ જતા
વ્યાથી પ્રખ્યાત ત્રિદ્વાર્થ રાજાના કુળરૂપ નિર્મળ આકાશ પ્રદેશમા ચક્ર

૧ સસૃત જાયા — સર્વો ગુણે ગણ્યો, ગુણાધિકસ્ય યયા લોકે વીરસ્ય
સંશ્રાતમુકુટવિટપઃ સહસ્સનયનઃ સતત મેતિ

૨ મુ. ૧ કા. — તચ કથ વેદ્યતે, અગ્ન્યા ધર્મદેશનાદિભિઃ (આવશ્યક નિરૂપિત)

અમાન વીર જિનેશ્વરનો વચનાતિશય (પછુ) જણાવાય છે, કારણ કે કેવળ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થતા તીર્થંકર લગવાનું અવત્યપણે ઉત્તમ દેશના આપવા પ્રવર્તે છે, કેમકે એ ગીતે જ તીર્થંકર નામ ઈર્મ વેદી-શકાય છે જે માટે પૂજ્ય શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામીએ કહેલું છે કે,—

“ તે (તીર્થંકરનામ ઈર્મ શી રીતે વેદાય ? (તેનું ઉત્તર એ કે) અગ્લાનીથી અર્ચાત્ વગર થાડવે ધર્મદેશ નાદિડ ડ્યાથી ” વગેરે

વીર મિતિ સાન્વયપદેન ચ ભગવતઃ સમૂલકાપકપિત્તનિઃશેષાપાયનિ-
વપત્તકર્મશુભંવાતસ્ય ચરમજિનેશ્વરસ્યા પાયાપગમાતિશયઃપ્રસ્પૃ નિષ્કૃવતે,
યત્તોડપાયમુતંભવન્નમણકારણત્વાત્ સર્વ મપિ કર્મ । તથાચા ગમઃ—

‘ સઘ્વ પાપ કમ્મ, મામિજ્જહ જેણ સસારે’ । ઇતિ ।

‘ વીર ’ એવા યોગિકપદે કઠીને મર્મ અપાયના હેતુભૂત કર્મરૂપી શત્રુના સમૂહને મૂળથી જોએડનાર લગવાનું વરમ જિનેશ્વર વીર પ્રભુનો આ પાયાપગમાતિશય ખુદ્દી રીતે ટાકી બતાવેલો છે, કારણ કે તમામ કર્મ સ સારમા ભ્રમણ કરવાના કાગળ હોવાથી અપાયકપે રહેલ છે જુવો આગમમા લખ્યું છે કે

“ મર્મ કર્મ (પરમાર્થ) પાપકષ છે, કેમકે તેનાવડે (છવ) સમાગમા ભટક્યા કરે છે ”

ધર્મરત્નાર્થિભ્ય ઇત્યેતેન શ્રવણાધિકારિણા મર્થિત્વ મેષ મુલ્ય લિંગ મિત્ય માણિ । વદુક્ત પરોપકારપૂરિભિઃ શ્રી હરિમદ્રમૂરિભિ —

“ તત્ત્વ દિગારી અત્થી, સમત્યઓ જો ન મુત્તપડિકુદ્ધો અત્યો હ જો વિળીઓ, સમુદ્ધિઓ પુચ્છમાળો ય ” । ઇતિ’ ।

૧ સ. ૭૦—સર્વે પાપ કર્મ, આમ્યતે ચેન સંસારે

૨ (સ. ૭૦) તત્ત્વાધિકારી અર્થી, સમર્થોયો ન સૂત્રપતિકુદ્ધઃ ।

અર્થી તુ યો રિન્નિત. મમુત્પિત્ત’ પૃચ્છમાન શ્લ ૧ .

‘ ધર્મરત્નાથિ ’ એ પદે કૃત્રીને એમ સૂચવ્યું છે કે સાલળવાના અધિકારિનું મુખ્ય લિંગ અર્થિપાત્ર જ છે—અર્થાત જે અર્થ હોય તે જ સાલળવાનો અધિકારી ગણાય, જે માટે બહુ પગેપદા કરનાર શ્રી હર્ષિસૂરિએ નીચે મુજબ કહેલું છે —

“ ત્યા જે અર્થી હોય, મમર્થ હોય, અને સૂત્રમા
બહુપેક્ષા દોષથી ગહિત હોય તે (સાલળવાનો) અધિકારી
બાળવો અર્થી ત કે જે વિનીત થઈ સાલળવા આતુર
થાય અને પૂછના માટે ”

जनानां मित्यनेन बहुप्रचनात्तेन दं मुद्रितं भवति, यथा नैक मेवे
श्वरादिक माश्रित्यो पदेशदाने प्रवर्त्तिनव्य—किंतु सामान्येन सर्वसाधारणतया।
तथाचाह भगवान् मृधर्मस्वामी—

जहा पुत्रस्त कथ्य तहा तुच्छस्त कथ्य

जहा तुच्छस्त कथ्य तहा पुत्रस्त कथ्य । इति ।

‘ જનોને ’ એવા બહુવચનાત પદથી એમ જણાવ્યું છે કે ફક્ત એકલા મોટા માણસને જ ઉંચી ઉપદેશ આપનારું નહિ રાખવું, વિતુ મા માન્યપણે મરવને મરખી ગીતે ઉપદેશ આપવો જે માટે પ્રધર્મ સ્વામિએ કહ્યું છે કે—

“જેમ તવ ગગને કહેવું તેમ ગરીબને કહેવું જેમ
ગરીબને કહેવું તેમ તવ ગગને કહેવું ”

वितराम्यु पदेश मित्ती हाय माश्रयो—न निजप्रज्ञाभिमानेन, न पर-
परिभवाभिप्रायेण, न कस्यचि दुपार्जनायप्रवर्त्ते—किंतर्हि क्व नु नामा मी
जतवःसद्धर्ममार्ग मासाद्या पर्यवसित महानदामदानदस्दोह मवाप्स्यती त्यनुग्र-
हनुद्ध्यापरेषा मात्मन श्र । चदभाणि—

“ ઉપદેશ આપુ છું ” એમ કહેવાનો એ આગય છે કે પોતાની બુદ્ધિ બતાવવા ખાતર, અથવા બીજાને હલકો પાડવા ખાતર અથવા કોઈને ડમાવી આપવા ખાતર હું પ્રવર્તતો નથી,—કિંતુ શી રીતે આ પ્રાણીઓ મદ્ધર્મમાર્ગ પામીને અનંત મુક્તિ મુખ ઉપ મહાન્ આનંદના મમૂહને પામી ગદે એવી રીતે પોતાપર અને બીજાઓપર અનુગ્રહ બુદ્ધિ લાવીને (ઉપદેશ આપુ છું) જે માટે હું છું,—

“ શુદ્ધમાર્ગોપદેશેન, યઃ સત્ત્વાના મનુગ્રહ
કરોતિ નિતરાત્નેન, કૃતઃ સ્વર્યા પ્યસૌમહાન્ ” ।

તથા

“ ન ભવતિ ધર્મ શ્રોતુઃ સર્વસ્ય કાતતો હિતશ્રવણાત્
નુવતો નુગ્રહત્તુ યા વક્તુ સ્વેકાતતો ભવતિ ” ।

इत्युक्तं ममावार्थं सकल्योपि गायार्थः ॥ छ ॥

‘ જે પુરૂષ શુદ્ધ માર્ગનો ઉપદેશ કરી બીજા પ્રાણીઓપર અનુગ્રહ કરે છે તે પોતાના આત્મા ઉપર અતિશય મહાન્ અનુગ્રહ કરે છે ’

રિતાપદેશ માલગવાથી નવ માલગનારાઓને હાં એકાંતે ધર્મ પ્રાપ્તિ વતી નથી, પણ અનુગ્રહ બુદ્ધિથી ઉપદેશ આપનારને તો એકાંતે-અવશ્ય ધર્મપ્રાપ્તિ થાય છે

આ રીતે ભાવાર્થ સહિત પ્રથમ ગાથાનો તમામ અર્થ કહ્યો.

હવે બીજી ગાથા માટે ટીકાકાર અવતરણ
આપે છે.

अथ यथाप्रतिज्ञात विमणिषु प्रस्तावयन्नाह ॥ छ ॥

હવે સૂત્રકાર પોતાની પ્રતિજ્ઞા મુજબ કહેવા ધૃમ્મતા થકા
મસ્તાવના કરે છે.

(મૂળ ગાથા.)

ભવજલહિમિ અપારે,
 દુલહ મણુયત્તણં પિ જંતૂણં,
 તત્થવિ અણત્થહરણ,
 દુલહં સદ્ધમ્મવરરયણં ॥ ૨ ॥

(મૂળ ગાથાનો અર્થ.)

અપાર સ સાગર સાગરમા (ભમતા) જ તુઓને મનુષ્ય
 પણ (મળવુ) પણ દુર્લભ છે, તે (મનુષ્યપણા) મા પણ અ-
 નર્થને હગ્ના એવુ સદ્ધર્મરૂપી ગ્લ (મળવુ) દુર્લભ છે

(ટીકા)

भवत्य स्मिन्न नारकतिर्यङ्मनरामरूपेण कर्मवशवर्त्तिनः प्राणिन इति
 भवः समारः, स एव जन्मजरामरणादिजलधारणा जलधि स्तस्मिन्ननाडिनि-
 धनतथाऽपारेऽदृष्टपर्यन्ते वभ्रम्यमाणाना मिति शेषः—

(ભૂ ધાતુનો અર્થ ઉત્પન્ન થવુ હોવાથી) પ્રાણિઓ ડમના વશે ડ-
 ગીને નારકતિર્યંચ-નર-તથા દેવરૂપે ઉત્પન્ન થતા ગ્હે છે જેમા તે ભવ-મમા
 જાણવો તેજ ભવ જન્મજગ મગ્ણાદિરૂપ જગને ધગ્ના હોવાથી જગધિ ગણી
 શકાય, હવે તે ભવજગધિ આદિ અને અતવી ગ્હિત હોવાના ગગ્ણે અપાર
 એટલે છેદા વિનાનો ગ્હેલ છે, તેમા 'ભમતા' એટલુ પદ અ યાહા ડગી નો
 રવાવુ છે-(તેથી એ અર્થ થયો કે અપાર નમાગર સાગરમા ભમતા
 જ તુઓને—)

दुर्लभ दुराव मनुजत्व मपि—मनुष्यभावोपि, दूरे ताव देगकुलजा-
 तिममृत्तिसामग्री त्यजे रर्य. ।

મનુજીવ-મનુષ્યપણુ પણ દુર્લભ=દુ જે મળી શકે છે પણ કહેવાની
એ મતલબ કે દેશ-કુળ-વ્યતિ વગેરેની મામત્રી મળવી દુર્લભ છે એ વાત
તો હજી સહી, પણ ખુદ મનુષ્યપણુ મળવું પણ દુર્લભ છે

યજ્ઞગદે જગદેકવતુના શ્રી વર્દમાન સ્વામિના અષ્ટાવટાદાગત શ્રી ગૌ-
તમહામુનિ પ્રતિ—

જે માટે જગતના ખગેખરા બધુ શ્રી વર્દમાન સ્વામિએ અષ્ટાવટ
પર્વતપન્થી આવેલા શ્રી ગૌતમ મહામુનિને (નીચે મુજબ) કહેવું છે,—

“દુર્લભે સ્વલુ માણુસે ભવે,
ચિરકાલેણ વિ સન્વપાણિણ.
ગાદા ય વિવાગકમ્મુણો—
સમય ગોયમ મા પમાયણ” ઈતિ

“ સર્વે પ્રાણિઓને લાખા વખતે જીને પણ મ
નુષ્ય ભવ (મગવું) ખરેખર દુર્લભ છે, કર્મના વિપાક
આવરા (લય કર) છે—માટે હે ગૌતમ તું કણ માત્ર (પણ)
પ્રમાદ-આલસ્ય નહિ કરે ”

અન્યૈ રણ્યુક્ત—

“સસારકાતાર મપાસ્તપાર, વશ્રમ્યમાણાં લખતે શરીરી-
કુચ્છેણ નૃત્વ મુલ્લસસ્યમીઝ, પ્રરુદ્ધ દુઃકર્મશમેનનૂત”

બીજા મતવાળાએ પણ કહ્યું છે કે—

“અપાઝ ન માશકપ અરણ્યમા ભટકતા પ્રાણી
(ત્યા) બિગેલા દુ કર્મકપ (તૃપ્તાને) બાળીને મુખરૂપ પાક

૧ (સં. ૮૦) દુર્લભ સ્વલુ માણુસો ભવ*, ચિરકાલેના પિ સર્વમાણિના,
ગાદા શ્ર વિવાગા કર્મણઃ— સમય ગૌતમ મા પ્રમાયસ્વ
(ઉત્તરધ્યાયર્ત)

ના પ્રીતિભૂત મનુષ્યપણાને ખરેખર કહે કરીનેજ પામી
ગટે છે.”

“નરેષુ ચક્રી ત્રિદશેષુ વજી,
મૃગેષુ સિંહઃ મશમો વ્રતેષુ,
મતો મહીમૃત્સુ સુવર્ણશૈલો,
મવેષુ માનુષ્યમવઃ પ્રધાનઃ.”

“મનુષ્યોમા અઠર્વર્તી પ્રધાન છે, દેવોમા હંદ્ર પ્રધાન છે, પશુઓમા
ચિહ્ન પ્રધાન છે, પ્રતોમા પ્રગમ-શાંતિલાવ પ્રધાન છે, પર્યતોમા મૈત્ર પ્ર-
ધાન છે, અને ભવોમા મનુષ્યભવ પ્રધાન છે”

તથા

“અનર્થ્યાણ્યપિ રત્નાનિ, લભ્યતે વિભવઃ સુખ—
દુર્લભો રત્નકોઢ્યાપિ, જ્ઞાનોપિ મનુજાયુષઃ” ઇતિ

“અમૂલ્ય રત્નો પણ ખેનાના ભેદે નહીંજમા મેળવી શકાય છે, પણ
કોડ રત્નોવડે કરીને, પણ મનુષ્યના આયુનો ક્ષણમાત્ર પણ મેળવવો દુર્લભ છે”

જતુના માણિના—તત્રાપિ મનુજત્વે સત્યપ્ય—નર્થહરણ મિતિ—
નાર્થ્યતે નામિલપ્યતે યે દારિદ્ર્યદુષ્ટોપદ્રવાદયોઽપાયા સ્તે દ્વિયતે વિધ્વસ્યતે
યેજ તદનર્થહરણ દુર્લભ દુઃપ્રાપ—કિંત દિત્યાહ, સદ્-સાધુઃ પૂર્વાપરા વિરો-
ધપ્રમૃતિગુણગણાલકૃતત્વેન પરપ્રાવાદુકપરિકલ્પિતધર્માપેક્ષયા શોભનો ધર્મઃ—
સદ્ધર્મઃ—સમ્પરુદર્શનાદિકઃ—સર્વે હિકાર્યમાત્રપદાયાતિરરત્નાપેક્ષયા દ્વા-
શ્વતાનંતમોક્ષાર્થઠાનૃત્વેન વર પ્રધાન રત્ન મદ્ધર્મવરરત્ન મિતિ ॥છા॥ ૨ ॥

જ તુઓને એટલે પ્રાપ્તિઓને—ત્યા પણ અર્થાત્ મનુષ્યપણામા પણ
અનર્થ હરણ એટલે અનર્થ હરેતા જેની અર્થના—અભિલાષા ન કરીયે એવા
દારિદ્ર્ય તથા નીચ-ઉપદ્રવો વગેરે અપાય—તેમને હુગય—નાશ થાય જેનાવડે—
તે અનર્થ હરણ, તે શુ તે કહે છે,—અત્-ત્રાત્રે એટલે કે પૂર્વાપર અવિરોધ
વગેરે શુભગુણથી અલ કૃત હોવાના લીધે. બીજા વાદિઓએ કંઈપણ ધક્કાની

અપેક્ષાએ શોભન એવો જે ધર્મ તે મદ્ધર્મ—અર્થાત્ મમ્યદ્દર્શનાદિક ધર્મ—
તે મદ્ધર્મજ શાશ્વત અને અનંત મોક્ષરૂપ અર્થને દેનાર હોવાથી આ લોક-
નાજ અર્થને સાધનાર બીજા વત્તોની અપેક્ષાએ વગ એટલે પ્રધાન હોવાથી
મદ્ધર્મ વરરત્ન કહેવાય તે દુર્લભ-દુષ્પ્રાપ છે (૨)

મૂળની ત્રીજી ગાથા માટે અવતરણ.

અથા સુ મેવાર્થં દૃષ્ટાન્તવિગિષ્ટ સ્પષ્ટયન્નાહ ॥છ॥

(મૂઠ ગાથા.)

જહ ચિતામણિરયણ,
સુલહં નહુ હોઈ તુચ્છવિહવાણં,
ગુણવિહવવજિયાણં,
જિયાણ તહ ધમ્મરયણ પિ ॥૩॥

[મૂળ ગાથાનો અર્થ]

જેમ ધનહીન જનોને ચિ તામણિરત્ન મળવું સુલભ નથી,
તેમ ગુણરૂપી ધને કશીને રહિત જીવોને ધર્મરત્ન પણ મળી શકતું
નથી.

(ટીકા)

યથા—યેન પ્રકારેણ, ચિતામણિરત્ન—સુમતીત, સુલભ—સુમાર્પ,
નહુ—નૈવ, મવતિ—જાયતે, તુચ્છવિમવાના—તુચ્છેઃ—સ્વલ્પો વિમવઃ—
કારણે કાર્યોપચારાદ્ વિમવકારણ પુણ્ય યેષાં તે તુચ્છવિમવાઃ સ્વલ્પપુણ્યા
સ્ત્વર્થઃ તેષાં । તથાવિષયશુભાલવત્ ।

જેમ-જે પ્રકારે, જાણીતું ચિતામણીરત્ન, મુલ્ય એટલે સુખે પામી શકાય તેવું, નથી એટલે નથીજ થતું, (કેને ?) થોડા વિલવવાળાને એટલે ઇંદા કારણમા કાર્યનો ઉપચાર કરેલો હોવાથી વિલવ શબ્દે વિલવતું કારણ પુણ્ય લેતા થોડા પુણ્યવાળા જે હોય તેમને તેવા પ્રકારના અર્થાત્ પુણ્યહીન પશુપાળની માફક (એની વાત આગળ કહેવામા આવશે)

તથા ગુણા અમુદ્રતાદયો વક્ષ્યમાણસ્વરૂપા, સ્તેષા વિશેષેણ ભવનં સત્તા ગુણવિભવોઽયત્ત્વા ગુણાણ્વ વિભવો વિમૂર્તિર્ગુણવિભવ, સ્તેન વર્જિતાનાં રહિતાનાં જીવાના પર્વેન્દ્રિયમાણિના—મુક્તચ,—

માણા દ્વિવિચતુઃ મોક્તા મૂતાનિ તરવઃ સ્મૃતાઃ

જીવા પર્વેન્દ્રિયા જ્ઞેયાઃ જ્ઞેયાઃ સત્ત્વા રીતિઃ (૧)

તેજ રીતે શુભો એટલે આગલ કહેવામા આવનાર અમુદ્રતા વગેરે, તેમજ જે વિશેષ કરીને જવન ઠહેતા હોય તેને કહિયે શુભવિલવ અથવા શુભરૂપી વિલવ એટલે રીદ્ધિ તે શુભવિલવ, તેણે કરીને વર્જિત એટલે રહિત હોવાને એટલે પર્વેન્દ્રિય પ્રાણિઓને, (ઇંદા જીવ શબ્દે પર્વેન્દ્રિય પ્રાણિઓ લેવા) કહેવું પણ છે કે,—

પ્રાણ એટલે હ્રી ત્રીય, તથા અતુરિ દ્વિય જાણવા,

ભૂત એટલે તદ્ મમજવા,

જીવ એટલે પર્વેન્દ્રિય જાણવા,

માકીના પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ અને વાયુ તે સત્ત્વ

કહેલા છે

અપિશબ્દસ્ય વક્ષ્યમાણસ્યે હ સવધા દેવ ભાવનાકાર્યા—પર્વેન્દ્રિય-વિકર્ષેન્દ્રિયાણા તાવ ધર્મપ્રાપ્તિર્નાસ્તિ, પર્વેન્દ્રિયજીવાનામપિ તત્તથોગ્યતાહેતુ-ગુણસામગ્રી વિકલાના—તથાતેન પ્રકારેણ—ધર્મરત્ન મુલ્યમં ન ભવતી તિ પ્રકૃતે સંબધ ઇતિ

મૂળ ગાથાના અંતે લગાડેલા અપિ શબ્દનો મ અ ધ જીવ શબ્દની માથે કરવાનો છે, તેથી ઇહા આ રીતે પરમાર્થ યોજના કરવી કે એકે દ્રિય તથા વિક્રમે દ્રિયોને તો મૂળે ધમત્રાપ્તિ રહેલ નથી, પણ પ એ દ્રિય જીવો પણ જે તેવી તેવી યોજ્યતાના કારણે જે શુણ્ણ તેની આમત્રીથી રહિત હોય તેમને તેજ રીતે ધર્મરત્ન મળવું સુલભ નથી, આલસી વાતનો સ અ ધ છે

• પૂર્વસ્મૃતિ પશુપાલ દષ્ટાત શ્રાવ્ય

• વહુવિષુર્ધજનોપેત-હરિરક્ષિત મપ્સરઃ શતસમેત,-
ઈહ અત્યિ હત્થિયણર-પુર પુરદરપુર વ વર ૧

પ્રથમ જાણાવેલ પશુપાળનો દષ્ટાત આ મુજબ છે.

મહુ વિષુધજન (દેવતાઓ) થી શુદ્ધ, હરિ (ઈદ્ર) થી રક્ષિત, મેકડો અપ્સર (દેવાગનાઓ) થી શોભિત ઇદ્રપુત્રી માફક ઇહા મહુ વિષુધ જન (પડિતો) થી શુદ્ધ, હરિ (એ નામના ગજ) થી રક્ષિત, મેકડો અપ્સર (પાણીના તળાવો) થી શોભિત હસ્તિનાપુર નામે ઉત્તમ નગર હતું (૧)

તત્ર શ્રેષ્ઠિગરિષ્ઠ-પુનાગો નાગદેવનામા સીત,
નિમ્મલમીલગુણધરા-વમુધરા ગેહિની તસ્ય ૨

ત્યા પુક્રધોમા હાવી મમાન ઉત્તમ નાગદેવ નામે મોટો શેક હતો, તેની નિર્મળ શીળવાળી વમુધરા નામે સ્ત્રી હતી (૨)

તત્તનયો વિનયોજ્વલ-મતિવિભવભરો વમુધ જયદેવઃ
દક્ષ રવણપરિક્ષ-સિક્ષદ સો વારસ સમાઓ ૩

તેમનો વિનયવાન અને તેથીજ નિર્મળ બુદ્ધિની સમૃદ્ધિવાળો જયદેવ નામનો પુત્ર હતો, તે સ્વભાવે અતુર હોઈ આગ વર્ષ લગી રત્નોની પરીક્ષા શીખતો રહ્યો (૩)

(સ. ૭૦) ઇહા સ્તિ હસ્તિનાપુર પુર પુરદરપુર મિત્ર વર ૧
નિર્મલ શીળગુણધરા વમુધરા ગેહિની તસ્ય ૨
દક્ષો રત્નપરીક્ષા શિક્ષતે સ દ્વાદશ સમા ૩

વિજિતાન્યદામ મમલ-વિદ્વામં ચિંતિતાર્થદાનપદુ, - -

ચિંતામણિં પ્રમુચ્ચુ-મેમમણી ગણડ ડવલસમે ૪

એનાપર ડોઈથી હુઆય નહિ એવા નિર્મળ છેડા સ્થિત અને મન-
વસ્થિત-પૂરુષ કુનાર ચિંતામણિ રત્ન શિવાય બીજા મણિઓને તે પથર
સમાન ગણવા લાગ્યો (૪)

ચિંતામણિરત્નકૃતે-મુકૃતી સ કૃતોદયમઃ પુરે સકલે,

દૃઢદૃઢેણ ઘર-ઘરેણ મમિત્રો અપરિતતો ૫

તે લાઝ્યશાળી પુરુષ ઉદયી થઈને ચિંતામણિ રત્ન માટે આખા
નગરમા હાટેહાટ અને ઘરેઘર થાડ્યા વગર રૂઝી વડ્યો (૫)

નચ ત મવાપ દુરાપ-પિતરા ત્વૂચે ચ ય ન્મયા ય પુરે,

ચિંતામણી ન પત્તો-તો જામિ તયત્ય મન્નત્ય ૬

“છતા તે તે દુર્લભ મણિને એકવી વડ્યો નહિ ત્યારે તે પોતાના
માબાપને ડહેવા લાગ્યો કે હું આ નગરમા ચિંતામણી પામી શક્યો નહિ
તો હવે તેના માટે બીજા સ્થળે જાઉં (૬)

તામ્યા મમાણિ વત્સ-સ્વચ્છમતે કલ્પનૈ વ સ્વલ્લે પા,

અન્નત્યવિ કત્યદ્ નરિય-પસ પરમત્યઓ ભવણે ૭

“તેમણે કહ્યું કે હે પવિત્ર બુદ્ધિવાળા પુત્ર, ચિંતામણિ તો ખાલી
કલ્પમા માત્રજ છે, માટે જગતમા કલ્પના શિવાય બીજા ડોઈપણ સ્થળે તે
ખરેખર રહેલ નથી (૭)

(મ. ૫૦) ચિંતામણિં પ્રમુચ્ચ, શ્રેષ્ઠમણીન્ ગર્જયતિ ડવલસમાન્ ૪

દૃઢદૃઢેણ શુદ્ધદૃઢેણ આત. અપરિતાન ૫

ચિંતામણિ ને પ્રાપ્તઃ-તદ્ યામિ તદર્થ મન્યત ૬

અન્યત્રાપિ કુનચિન્ નાસ્તિ એવ પરમાર્થત. મવને ૭

ત દ્રત્તૈ રસપત્નૈ-ર્યથેષ્ટ મન્યૈ રપિ વ્યવહરસ્વ,
નિમ્મલકમલાકલિય-ભવણ તે હોઈ જેણ મિણ ૮

(ગ્ર ૧૦૦)

તે માટે ખીલ સરમ રત્નોથીજ જેમ તને કાવે તેમ વ્યાપાર થ-
લાવ, કે જેથી તાડ ઘર નિર્મળ લક્ષ્મીથી ભરપૂર થાય (૮)

इत्युक्तो पि स चिंता-रत्नाप्तो रचितनिश्चय क्षतुरः,
बारिज्जतो पियरोहि-निग्गओ हत्तिणपुराओ. ९

આમ કહીને માખાપોએ વાર્યો છતાં પણ તે ચતુર કુમાર ચિંતામ
ધિ મેળવવા માટે ૯૯ નિશ્ચય કરીને હસ્તિનાપુરથી રવાને થયો (૯)

नगर निगमग्रामाकर-कर्वटपत्तनपयोधितरीरेषु,
तन्मगणपवणमणो-सुद्धर भतो किलिस्मतो १०

તે નગર, નિગમ, ગ્રામ, આગર, ખેડ, પાટણ, તથા દરિયાના કિ-
નારાઓમા તે ચિંતામણિની ગોધમાજ મન ગંખીને હુ જો વેઠી બહુ કાળ
ભમતો રહ્યો (૧૦)

त मलभमानो विमना-दुयौ किं नास्ति सत्य मेवे द,
अहवा तस्स त्वित्त-न अन्नहा होइ मत्थुच ११

પરતુ કયા પણ તેને તે નહિ મળવાથી તે ઉદાસ થઈ વિચારવા
લાગ્યો કે શું તે નહિજ હોય એ આવી વાત હશે? અથવા તો શાખમા
તેનું અગ્નિત્વ જણાવેલ છે તે જોડું કેમ બને? (૧૧)

(સ - ૪૧૦) निर्मलकमलाकलित भवन तव भवति येने द ८

વાર્યમાણ પિતૃભ્યા નિર્ગત હસ્તિનાપુરાત ૯

तन्मार्गण प्रवणमना. सुचिर भ्रात. विलश्यन् १०

અથવા તમ્યા સ્તિત્વ નાન્યથા ભવતિ શાશ્વોક્ત ૧૧

इति निश्चित्य स चेतासि-निपुण वभ्रमितु मारभत भूयः

पञ्चराओ मणिखानीउ-पुच्छापुच्छि नियच्छतो १२

એમ મનમાં નિશ્ચય કરીને તે ફરીને પૂછી પૂછીને મણિઓની અ-
નેક ખાણીઓ જોતો થકો ખૂબ ફગવા લાગ્યો (૧૨)

वृद्धनरेण केन च-सोऽभाणि यथा मणीवती हा स्ति,

खानी मणीण तन्वय-पवरमणी पावइ सपुत्रो १३

ફરતા ફરતા તેને એક વૃદ્ધ માણસ મળ્યો તેણે તેને કહ્યું કે ઈહા
એક મણીવતી નામે મણિની ખાણ છે, ત્યાં તે પવિત્ર ઉત્તમ મણિ મળી
શકે છે (૧૩)

तत्रच जगाम मणिगण-पमल मनारत मथो मृगयमाणः,

एगो य तस्स मिलिओ-पमुवालो वालिमो अहिय १४

ત્યારે જ્યદેવ નિરતર તેવી મણિઓની શોધ ચલાવવા માટે ત્યાં જઈ
પહોંચ્યો, તેવામાં ત્યાં તેને એક અતિથય મૂર્ખ પશુપાળ મળ્યો (૧૪)

जयदेवेन निरैस्त-वर्चुल उपल श्र करतले तस्य,

गहिओ परिच्छिओ तह-नाओ चितामणि चि इमो. १५

તે પશુપાળના હાથમાં જ્યદેવે એક ગોળ પત્થરો જોયો, ત્યારે તે
સાધને તેણે તપાસી જોતા તેને ચિતામણિ માલમ પડ્યો (૧૫)

सोऽयाचि तेन समुदा-पशुपालः प्राह कि ममुना कार्य,

भणइ वणी सगिहगओ-वालाण कीलण दाह १६

ત્યારે તેણે હર્ષ પાત્રી તેના પાસેથી તે પત્થરો માગ્યો, ત્યારે પશુ
પાળ બોલ્યો કે એવું તારું શું કામ છે? એટલે તે વાણીઓ બોલ્યો કે ઘેર
જઈ નાના બાળકોને ગમકરા તરીકે આપીશ (૧૬)

(સ. ૯૦) मञ्जुरा मणिखानीः पृष्ठापृष्ठया पश्यन् १२

खानि र्मणीना तत्रच मवरमणिः प्राप्यते स पूर्णः १३

एक श्र तस्य मिलितः पशुपालो वालिश्रः अधिक १४

शुदीतः परीक्षित स्तथा-ज्ञातः चितामणिः इति अय १५

भणति वणिक् स गृहगतः वालाना कीडनक दास्ये १६

સોઽજલ્પ દીદશા ડહ-નનુ વહવઃ સતિ કિં ન ગૃહસિ,
સિઠિમુઓ મળદ્ અહ-મમુસુઓ નિયયગિહગમને. ૧૭

પગુપાળ બોલ્યો કે એવા તો ઇહાં ઘણા પડ્યા છે તે કા નથી
લઈ લેતો, ત્યારે શેઠનો પુત્ર બોલ્યો કે માગે મારા ઘરે જવાની જિતાવળ
છે (૧૭)

ત દેહિ મહ મેન-ત્વ મન્ય મપિ ભદ્ર લક્ષ્યસે જન,
અપરોવપારસીલ-ત્તજેન તદ્વિહુ ન સો દેહ ૧૮

તે માટે હે ભદ્ર, તું આ પત્ય અને આપ, ઘરણુંકે તને તો ઇહા
ખીલુ પણ જડી જશે, (એમ જ્યદેવે માગ્યા હતા) તે પગુપાળને પરોપકાર
કરવાની ટેવજ નહિ હોવાથી તે તેણે તેને આપ્યો નહિ (૧૮)

તત્ત એતસ્યા પિ ચ વર-મય મુપકર્તા સ્તુ મા સ્મ મૂ દફલઃ, ઈ
ઇય કરુનારસિયમર્દ-સિઠિમુઓ મળદ્ આમીર ૧૯.

ત્યારે જ્યદેવે વિચારે ઈયો કે ત્યારે ભલે આ રત્ન એનું ભયુ કરે,
પણ અફળ રહે તે સાફ નહિ, એમ કફળાવાન થઇને તે શ્રેષ્ઠીપુત્ર તે ભર
વાડને કહેવા લાગ્યો (૧૯)

યદિ ભદ્ર મમ ન દત્તે-ચિંતામણિ મે ન માત્મનાપિ તત્ત.
આરાહસુ જેન તુહપિ-ચિંતિય દેહ સલ્લુ एसो ૨૦

હે ભદ્ર, જો તું આ ચિંતામણી મને નથી આપતો તો હવે તું જ
એની આરાધના કરજો કે જેથી એ તું જે ચિંતવીશ તે આપશે (૨૦)

(મ. ૭૦) શ્રેષ્ઠિ મુતો મળતિ અહ સમુત્સુક નિજકપ્પહગમને ૧૭
અપરોપકારશીલત્વેન તથાપિ ચ ન સ દદાતિ ૧૮
ઈતિ કરુનારસિતમાતિ શ્રેષ્ઠિમુત. મળતિ આમીર ૧૯
આરાધય ચેન તથાપિ ચિંતિત દદાતિ સલ્લુ ઇયઃ ૨૦

इतरः प्रोचे यद्वि सत्य-मेव चितामणि मयाऽर्चिति,
ता मोरकयरकव्वर-पमुह मह देउ लहु बहुय. २१

પશુપાળ બોલ્યો વાઝ બે આ ચિતામણિ છે એ વાત ખરી હોય
તો હું ચિતવું છું કે એ મને જલ્દી ઘણા બોળ, કેર, તથા કાબાટો વગેરે
આપો ૨૧

अथ हस्तिविक्रमित मुखः-श्रेष्ठि सुतः स्माह चित्यते नैव,
किंतु ववासतिगतिम-रयणिमुहे लिचमहिबीडे २२

ત્યારે હમીને શ્રેષ્ઠિ પુત્ર બોલ્યો કે એમ ચિતવાય નહિ, કિંતુ
'(એને માટે તો આ પ્રમાણે વિધિ છે કે) ત્રણ ઉપધામ કરી દેશી ગતના
પહેલા પોહોડે લીપેલી જમીન બિપ ૨૨

शूचिपट्टनिहितसिचये-स्नापितविलिप्त मणि निधायो बः
कपूर कुसुम माईहि-पुइड नमिय विहपुव्व २३

પવિત્ર બાબેટ બિપ પાવરા પાથરી તેપ આ મણિને નહવરાવી
અદનથી અર્ચિત કરીને સ્નાપિત કરવી, પછી કપૂર તથા પુષ્પ વગેરેથી તેની
પૂજા કરીને વિધિપૂર્વક તેને નમસ્કાર કરવો ૨૩

तदनु विचिखत इष्ट-पुरोऽस्य सर्व मपि लभ्यते प्रातः,
इय मोड सो वालो वि-छालिआगाम मभिचलिओ २४

ત્યાજ્યાદ એની આગળ જે પોતાને ઇષ્ટ હોય તે ચિતવવું એટલે
પ્રભાતે તે મધ્ય મળે, આવું નાશળીને તે લગ્નવાટ મૂર્ખ દતા પણ પોતાના
બકરીઓવાળા ગામ તરફ ચાલ્યો ૨૪

(સ. ૭૧) तदा वटरकरीरकर्म्ममुख मय ददातु लघु बहुक. २१

किंतु पनामत्रिकातिमरजानिमुखे लिप्तमहीपीडे २२

कर्पूरकुसुमादिभिः पूजयित्वा न त्या विधिपूर्व. २३

इति श्रुत्वा स वालोपि छालिका ग्राम मभिचलितः २४

નસ્યાસ્યતિ હસ્તતલે, મળિરત્ન નૂન મૂનપુણ્યસ્ય,
ઇય ચિંતય સિદ્ધિમુખો વિ, તસ્સ પુર્તિ ન છદેઃ ૨૫

હીન પ્રુથ્વના હાથમા ખચિત (આ) મણિ રત્ન રહેયો નહિ—એમ
ચિંતયીને શ્રેષ્ઠિ પુત્રે પણ તેની પૂઠ નહિ ઝેડી—અર્થાત પાછળ પાછળ
આવ્યા કર્યું ૨૫

મચ્છન્ પથિ પથુપાલ., પ્રાહ મણે ઝાંગિકા શ્મા અધુના,
વિક્રિણિય ક્રિણિય ઘનસાર, માઈ કાશામિ તુહ પૂય ૨૬

રસ્તે ચાલતા પથુપાળ કહેવા લાગ્યો કે હે મણિ ! હવે આ
ખકરીઓ વેચીને અઢન ડપૂર વગેરે ખરીદી (હું) તારી પૂજા કરીશ ૨૬

મર્ષિતિતાર્યપૂર્ત્યા, સાન્વયસન્નો મર્વે સ્ત્વમપિ મુવને,
અથ મણિ મુલ્લપતા, તેણ મળિય પુણો અથ ૨૭

માટે મારા મનોરથ પૂરીને તું પણ ભગતમા તારૂં નામ સાર્યક
કરશે એમ તેણે મણિના સામે ડહીને કરી નીચે સુભળ કહ્યું ૨૭

દૂરે ગ્રામ સ્તાવન્, મણે કથા કથય કાંચન મયાગ્રે—
અથ ન મુળસિ તો હ તુહ, કહેમિ નિમુણેમુ અગગો ૨૮

ગામ હજી દૂર છે (ત્યા લગણ) હે મણિ ! તું મારી આગળ કંઈક
વાર્તા કહે અગર તું નહિ જાણતો હોય તો હું તને કહું છું, તું એકામ
થઈ ચાલજા ૨૮

(સ. ૭૧૦) ઇતિ ચિંતયિત્વા શ્રેષ્ઠિમુતોપિ તસ્ય પૂર્તિ ન જહાતિ ૨૫

વિક્રીય ક્રીત્વા ઘનસારાદિ કરિષ્યામિ તવ પૂજા ૨૬

અથ મણિ મુલ્લપતા તેન મળિત પુન રેતવ ૨૭

અથ ન જાનાસિ તર્હિઅહ.તે, કથયામિ શ્રુણુ એકાગ્રઃ ૨૮

દેવગૃહ યેકદસ્ત, ચતુર્મુજો વસતિ તત્ર દેવ સ્તુ
ઇય પુનરુત્ત વુત્તોવિ, જંપા જાવ નેવ મણી ૨૯

એક હાથનુ દેહેડુ છે, તેમા ચાર હાથનો દેવ રહે છે—એમ વા
રવાર કહેતાં છતાં પણ મણિ તો કશુ ન બોલ્યો ૨૯

ત્રાવ દુવાચ ॥ રુદ્રો, यदि हुंकृतिमात्र मेपि न मे दत्त्मे,
ता चिंतित्यस्यसपायणंमि तुह केरिसी आसा ૩૦

તેટલે તે શુરને થઈ બોલ્યો કે જો તુ મને હુકારો પણ નથી આ
પતો તો પછી મનવંછિત નિદ્રા કળ્યામા તારી શી આશા રાખી શકાય ૩૦

त चिंतामणि रिति ते, नाम मृपा सत्यमेव यदिवेद,
ज तुह सपत्नीए वि, न मह फिट्टेइ मणे चिता. ૩૧

માટે તાઝ ચિંતામણિ નામ વ્યૂહુ છે, અથવા તો તે ખૂબ છે—
દેમડે તુ મળ્યા છતાં પણ મારા મનમા ચિંતા તૂટી નથી. ૩૧

किंच क्षणमपि योह, रन्धातक्रे विना नहि स्थातु,
सत्तो सोह कह मिह, उपवासत्रिकेण न मरामि ૩૨

(સ. ૭૧) इति पुनरुक्त उक्तोपि जल्पते यावत् नैव मणिः २९

तदा चिंतितार्थ संपादने तव कीदृशी आशा ૩૦

यत् तव संप्राप्त्यापि न मम नश्यति मनसि चिंता ૩૧

शक्त* सोह कथ मिह उपवासत्रिकेण न म्रिये ૩૨

* એક હાથના દટે ૧મા ચાર હાથનો દેવ—એ દેખીતો વિગત છે, તેનો પરિહા-
જ છે કે ચાર હાથનો એટલે ચાર હાથનાનો દેવ એમ અર્થ લેવો.

+ ચિંતામણિનો અથ એમ કહીએ કે ચિંતાને ધરનાગ મણિ તો તે નામ બોલુ
છે પણ ચિંતાનોજ મણિ તે ચિંતામણિ એમ અર્થ કહીએ તો તે નામ સાચુ છે એમ
તે પશુપાળના કહેવાની મતઢળ છે

વળી જે હું રાખ અને છામ વગર એક ક્ષણ પણ રહી શકું નહિ-
તે હું ત્રણ ઉપવાસ કરું તો કેમ ઈલા મરી નહિ જાઉં, ૩૨

તત્ત્વ મમ મારણહેતો, વૈણિજા રે વૈણિતો મિ તદ્ગન્ઠ,
જત્ય ન દોસસિ ઇય મણિય, લલિતો તેજ સો સુમણી. ૩૩

તે માટે મને મારવા ખાતર અગર તે વાણિયાએ તને વખાણ્યો હાગે
છે માટે જ્યાં પાછો ન દેખાય ત્યાં જતો ગ્હે એમ કહી તેણે તે ઉત્તમ
મણિ નાખી દીધો. ૩૩

જયદેવો મુદિતમનાઃ, સંપૂર્ણ મનોરથઃ પ્રણતિપૂર્વે,
ચિંતામણિ ગદિત્વા, નિયનયગામિમુદ્ધ મદ્દ ચલિતો ૩૪

(આ વખતે) શ્રેષ્ઠ પુત્ર જયદેવ (જે તે પત્નુપાળની પાછળ ચાલ્યો
આવતો હતો) તે પોતાનો મનોરથ પૂર્ણ થવાથી હર્ષિત થઈ પ્રણામ પૂર્વક
તે ચિંતામણિ ઉપાસીને પોતાના નગર તરફ ચાલ્યો. ૩૪

મણિમાહાત્મ્યા દુહસિત, વૈભવ. પથિ મહાપુરે નગરે,
રયણવટનામધ્ય પરિણીય મુબુદ્ધિ મિદ્ધિસ્ત ૩૫

ઘરુપગિકરપરિકરિતો-જનનિવૈર્ ગીયમાન મુગુણગણઃ,
ઈતિથણપુરમ્મિ પત્તો-વણઓ પિયરાણ ચલ્લણેસુ. ૩૬

હવે તે જયદેવ ચિંતામણિના પ્રભાવથી વનવાન થઈ નગરમાં મ
હાપુર નામે નગરમાં ગ્હેતા મુબુદ્ધિ મેળવી રત્નવતી નામે પુત્રીને પરણીને
ઘણા આકર નોકરો સાથે લઈને આવતો થકો અને લોકોએ પ્રખ્યાતો થકો
પોતાના હસ્તિનાપુર નામે શહેરમાં આવીને માળાપના ચરણે પડ્યો. ૩૫-૩૬

૧ (સ. ૭૧) યત્ર ન દૃશ્યસે ડતિ મણિસ્વા, નિશ્ચિત્ત સ્તેન સ સુમણિઃ ૩૧

ચિંતામણિ ગદિત્વા, નિજનગરામિમુદ્ધ મદ્દ ચલિતઃ ૩૪

રત્નવર્તાનાર્ત્રી પુર્વી પરિણીય મુબુદ્ધિશ્રેષ્ઠિનઃ ૩૫

હસ્તિનાપુરે પ્રાપ્ત. પ્રણત. પિત્રો ચરણયો ૩૬

અભિનંદિતઃ સ તાભ્યા-સ્વજનૈઃ સન્માનિત. સવહુમાનૈઃ,
યુગિઓ સેસજણેન-ભોગાણ ભાયણ જાઓ. ૩૭

ત્યાં માણાંએ તેને આશીર્વાદ આપી અને મજાવહાલાઓએ તેને
બહુ માન આપ્યું, તથા નગરના લોકોએ તેના વખાણ કર્યા-એમ તે જ્ય
દેવ મોજમજાને પાત્ર થયો ૩૭

જ્ઞાતસ્યા સ્યો પનયો ય, મુદ્ધકૈ રમરનરકતિર્યધુ.
ઇયરમણીણ ગ્વણીયુ વ. પરિપ્લમતેણ કહકહવિ ૩૮

જીવેન લભ્યત ઇય, મનુજગતિ સન્મણીયતીતુલ્યા,
તત્થવિ દુલ્લહો ચિંતા-મણિ, વ્વ જિણદેમિઓ ધમ્મો ૩૯

આ દૃષ્ટાંતની ખામ મેળવણી એ છે કે ઇતર એટલે મામાન્ય
મણિઓની ખાણ મમાન દેવ-નાગ-તિર્યચ રૂપ ગતિઓમા ભ્રમતા થકા
જેમ તેમ કરીને જીવ આ ઉત્તમ મહિમાળી ખાણ મમાન મનુષ્ય ગતિ
પામી શકે છે, અને ત્યાં પણ ચિંતામણિના નાકડ નિત્ર લાપિત ધર્મ
પામવો (બહુ) દુર્લભ રહેલ છે ૩૮-૩૯

પથુપાલો વ્ર યથાસ્રલ, માંણ ન લેમે તુપાત્તસુકૃતધનઃ
જહ પુણવિત્તયુત્તો, વણિપુત્તો પુણ તય પત્તો ૪૦

તદ્રટ્ઠ ગનગુણ વિભવો, જીવો લભતે ન ર્મરજ મિદ,
અવિકલ્પનિર્મલગુણગણ, વિહરથરો પાવડ તય ત્ત ૪૧

વળી જેમ સુદૃઢ નહિ કરના પથુપાલ તે મણિ ટકાવી

(સ. ૫૦) સ્તુત. શેષજનેન ભોગાના ભાજન જાત ૩૭

ઇતરમણીના સ્વનિષ્ઠિવ પરિશ્રમતા કથકથમપિ. ૩૮
તત્રાપિ દુર્લભ ચિંતામણિ રિવ જિનદેશિતો ધર્મઃ ૩૯
યથા પુણવિત્તયુત્તો વણિકપુત્રઃ પુનસ્તન્પ્રાપ્ત. ૪૦
અવિકલ્પનિર્મલગુણગણાવિમવથરઃ પ્રાપ્નોતિ તન્નુ ૪૧

શક્યો નહિ, પણ પુણ્ય રૂપ ધનવાન્ વણિકપુત્ર તેને મેળવી શક્યો, તેમ
ગુણ રૂપ ધને ડગીને હીન જીવ આ ધર્મરત્ન પામી શકતો નથી, પણ સ
પૂર્ણ નિર્મળ ગુણરૂપ બહુ ધનવાન્ (૪) તેને પામી શકે છે ૪૦—૪૧

દૃષ્ટાત મેન વિનિશ્ચય સમ્યક્, સદ્ધર્મરત્નગ્રહણે યદીચ્છા,
અમુદ્રદારિદ્ર્યવિનાશદક્ષ, તત્ત્વમદ્ગુણદ્રવ્ય મુપાર્જયન્, ૪૨

આએ દૃષ્ટાત ભરોબર માલગ્યા બાદ જો તમને સદ્ધર્મ રૂપ રત્ન
ગ્રહણ કરવામા ડગ્યા હોય તો, બેહદ દરિદ્રતાને દૂર કરવામા સમર્થ એવા
સદગુણ રૂપી ધનને ઉપાર્જન કરો ૪૨

इति पशुपालकपेति गाथार्थः ॥ छ ॥ ३ ॥

એ રીતે પશુપાળની કથા છે

અને એ રીતે ગાથાનો અર્થ પૂર્ણ થયો. ૩

(હવે ચોથી ગાથાનું અવતરણ કરે છે,—)

ક્તિગુણસપન્નઃ પુનઃ સ્તત્પ્રાસિયોગ્ય इति प्रश्न माशक्या ह—

હવે કેટલા ગુણવાળો હોય તે ધર્મ પામવાને યોગ્ય થાય ? એ પ્રશ્ન
મનમા લાવીને ઉત્તર આપે છે,—

(मूढ गाथा.)

इग्वीसगुणसमेओ—

जुगो एयस्स जिणमए भणिओ,

तदुवज्जणमि पढमं—

ता जइयव्व जओ भणिय^१ ४

૧ ‘જઓ મણિય’ એમ ૬ રેખા ચારથી ગ્રાહ્ય થાય ■ કે મળતી પાચમી,
છઠી તથા માનમી એ ત્રણ ગાથાઓ નામી ૫ પગથી આનતી આવેલી છે, અને તે
પ્રાચીન ગાથાઓના આધારે ૪ આ ધર્મરત્ન પ્રકરણ ચોત્તરમા આવેલ છે.

(મૂળ ગાથાનો અર્થ.)

એકવીશ ગુણોથી જે સહિત હોય તે પહેલ પ્રથમ એ ધર્મ-
રત્નને 'યોગ્ય ગણાય એમ જિનશાસનમાં કહેલું છે, માટે તે એક-
વીશ ગુણોના ઉપાર્જનમાં યત્ન કરવો જોઈએ; જે માટે પૂર્વાચાર્યોએ
આગળ મુજબ કહેલું છે.

(ટીકા.)

एभि रेकविंशतिगुणै र्धन्यमाणैः समेतो युक्तः—पाठातरेण समृद्धः
संपूर्णः—समिद्धो वा देदीप्यमानो—योग्य उचित—एतस्य प्रस्तुतधर्मरत्न-
स्य—जिनमतेऽर्हज्जासने—भणितः प्रतिपादित—स्तदभिज्ञै रिति शेषः ।

આ એકવીશ ગુણો જે આગળ કહેવામાં આવશે તેણે ડીને (જે)
અમેત કહેતાં યુક્ત હોય અગર પાઠાતરમાં ('સમિદ્ધો' એવો ગણદ લઈએ
તો તેનો એ અર્થ વાય કે) સમૃદ્ધ એટલે ન પૂર્ણ હોય અથવા સમિદ્ધ
એટલે હેલીપ્યમાન હોય-તે એને એટલે પ્રસ્તુત કરેલા ધર્મરત્નને યોગ્ય
એટલે ઉચિત જિન મતમાં એટલે અર્હતનાના ચામનમાં લેણેલો એટલે
પ્રતિપાદન કરેલો છે-(ગણે લેણેલો છે ? એના ઉત્તરમાં) તે વાનના બાણ
કારોએ-એટલું ઉપસ્થી લઈ લેવું

तत कि मित्याह—तदुवज्जणमि चि—तेषा गुणानां—उपार्जने वि-
दपनेप्रथम मादौ—तस्माद्वतो र्यतितव्य ।

તેથી શુ (સિદ્ધ થયું) તે કહે છે-તેના ઉપાર્જનમાં અટલે કે તે
ગુણોના ઉપાર્જન એટલે વધારવાના કામમાં-પહેલાં એટલે બાધી આદિમાં
તે માટે યત્ન કરવો

इहा य माशयो, यथा प्रासादार्थिनः श्रन्त्योद्धारपीठवधादा वाद्रियतै,
तदभिनामावित्वा द्विशिष्टप्रासादस्य—तथा धर्माधिनि रते गुणाः सम्पु. गु-

પાર્જનીયા, સ્તદધીનત્વા દ્વિચિષ્ઠધર્મસમૃદ્ધે ગિતિ । યતો યસ્માદ્—મળિત
ગદિત—પૂર્વધારીભ રિતિ ગમ્યત ઇતિ ।

ઈહા એ આરાય છે કે જેમ મેહેલ બાધવા ઇન્છનારાઓ, જમીન
માફ કરી પાયા વગેરેની મજબતી કરે છે, કેમકે તેમ ડયાથી જ તેવો
મજબત મેહેલ બાધાઈ રહે છે—તેમ ધર્મ ડયાના અધિઓએ પણ આએ
શુભો બરાબર ઉપાનિત ડયા, કાગલુ કે તેમ ડયાથીજ વિશિષ્ટ ધર્મની સમૃદ્ધિ
મેળવી શકાય છે, જે માટે (આગળ ડહેવામા આવશે તે પ્રમાણે) બધેકુ
એટલે ડહેકુ જે (કોરુ ડહેકુ જે તો કે) પુર્યાચાર્યોએ એટલુ જપરથી
સમજી લેવુ

મળિત મેવાહ—

શું કહેલુ છે તેજ કહે છે,—

ધમ્મચયણસ્સ જુગો,
અકુવુદ્ધો, સ્વવ, પગઇસોમો,
લોગપિઓ, અકૂરો,
મીરુ, અસદ્ધો, સુદાસિણ્ણો. ૫

લજ્જાલુઓ, ટયાલુ,
મજ્જત્યો, સોમદિઠિ, ગુણરામી,
સક્કહ સુપક્કસુત્તો,
સુદીદ્દસી, વિસેસન્નૂ ૬

ધર્મચરત્નસ્ય યોગ્ય અશુદ્ધોરૂપવાન પ્રકૃતિમોમ
લોકમિય* અકૂર* મીરુ, અશદ. મુદાસિણ્ય* ૫
લજ્જાલુ ટયાલુ ગમ્યમ્ય. મોમદિઠિ* ગુણરામી,
સત્કથસુપકસુક્ત* મુદીર્યદર્ણો વિશેષજ્ઞ* ૬

વૃદ્ધાણુગો, વિણીઓ,
કયણુઓ, પરહિયત્થકારીય,
તહચેવ લદ્દલક્ષો,
ઇગવીસણુનેહિ સંપન્નો. ૭

(મૂળનો અર્થ)

જે પુરૂષ અશુદ્ધ, રૂપવાન, શાત પ્રકૃતિવાળો, લોકપ્રિય,
અકૂર, પાપ ભીડ, નિષ્કપટી, દાક્ષિણ્યતાવાન, શરમાળ, દયા-
ળુ, મધ્યસ્થ, થડી નજરવાળો, ગુણરાગી, સાગ સગા સાથે
પ્રીતિ રાખનાર, દીર્ઘદર્શી, ગુણદોષજ્ઞ, વૃદ્ધ જનને અનુસરનાર,
વિનીત, કૃતજ્ઞ, પરોપકારી અને સમજદાર, એમ એકવીશ
ગુણવાળો હોય તે ધર્મ રૂપ ગત્તને પાત્ર થઈ શકે છે. ૫-૬-૭

(ટીકા)

ધર્મ્માણા મધ્યે યો રત્નમિવ વર્તતે જિનમણીતો દેશવિરતિસર્વવિરતિ-
રૂપો ધર્મઃ સ ધર્મરત્નઃ—તસ્ય યોગ્ય ઉચિતો—ભવતિ ઇત્ય-પાઠાર—एक-
विंशत्या गुणैः संपन्न इति तृतीयगाथाते सवधः ।

ધર્મોમા જે ગત્ત આકૃષ્ટ વર્તે છે તે જિન ભાષિત દેશ વિરતિ અને
સર્વ વિરતિરૂપ ધર્મ તે ધર્મરત્ન કહેવાય—તેને યોગ્ય એટલે ઉચિત—તે સાથ
કે જે ‘એકવીશ ગુણે કળી અપન્ન હોય’ એમ ત્રીજી ગાથાના અંતે પદ છે
તે સાથ જોડવું

वृद्धानुगं विनीतः कृतज्ञः परहितार्थकारि च
तथाचैव लब्धलक्षः एकविंशतिगुणैः संपन्नः ७

તાને વ ગુણાન્ ગુણગુણિનોઃ કયાધિ દભેદ ઇતિદર્શનાય ગુણિમતિ-
પાદનદ્વારેણાહ—અક્ષુદ્ધો ઇત્યાદિ ।

તત્રા સુદ્રો નુતાનમતિઃ ?

રૂપવાન્ પ્રશસ્તરૂપઃ સ્પષ્ટપચ્ચેન્દ્રિય ઇત્યર્થઃ—મતોઃ પ્રશસાવાચિત્વાત્,
રૂપમાત્રાભિધાને પુન રિજેવ, યથા—રૂપિણ. પુદ્ગલા* પ્રોક્તા—ઇતિ ૨

પ્રકૃતિસોમઃ સ્વભાવતોઽપાપકર્મા ૩

લોકમિયઃ સદાસદાચારચારી ૪

અક્રુરોઽકિલ્પઽચિત્ત ૫

તેજ ગુણોને ગુણગુણિનો ડેટલીક રીતે અભેદ બતાવવા માટે ગુણ
વાચક વિશેષણોથી ઠહી બતાવે ઢે—અહીં ‘અક્ષુદ્ધો’ ઇત્યાદિ પદ બોલવા

ત્યા અપુદ્ર એટલે અનુત્તાન મતિવાળો હોય—અર્થાત્ જે હુદ્ર એટલે
ઝાઝાછળો ડે હુક છુદિ ન હોય તે અપુદ્ર બધુવો ૧

રૂપવાળો એટલે મારા રૂપવાળો અર્થાત્ જે આખી પાત્ર ઇન્દ્રિયોવાળો
હોય—ઇહા મત્તુ પ્રત્યય પ્રશ સોનો અર્થ જણાવે છે, ફક્ત રૂપ માત્ર જણાવણુ હોય
તો ફક્ પ્રત્યયજ આવે, જેમકે ઉપિ પુદ્ગળો ઠહેવા છે (એ ઠેકાણે ઉપિ
એટલે રૂપવાળા એટલોજ અર્થ થાય છે) ૨

પ્રકૃતિ નોમ એટલે કે સ્વભાવથીજ પાપના કામથી દુ-રહેના હો
વાથી જે શાત સ્વભાવવાળો હોય ૩

લોક પ્રિય એટલે કે હુમેશા મદાવાનમા પ્રવર્તના હોવાથી જે સો
લોકને પ્રિય હોય ૪

અક્રુર એવ કે નિરામા ગુરનો નહિ ગખતો હોવાથી જે ગાત
મનવાળો હોય ૫

મીરુ રૌઠિકામુષ્મિકાપાયમીલુકઃ ૬

અશઠઃ પરાવંચકઃ ૭

મૃદાસિષ્યઃ પ્રાર્થનામંગમીરુ રિતિ ૮

લજ્જાલુઓ ઇત્યાદિ

લજ્જાલુ રકાર્યવર્જક* ૯

દયાલુઃ સત્ત્વાલુકંપક* ૧૦

મધ્યસ્થો રાગદ્વેષરહિતોડતણ્વાસૌ સોમદૃષ્ટિ યથાવસ્થિતધર્મવિચાર-
વિચ્છાત્તદૂરં દોષત્યાગી, સોમદૃષ્ટિ રિત્યગ્ર વિમક્તિલોપઃ| પ્રાકૃતત્ત્વાત્ । ડ્રહ
પદદ્વયેનાપ્યેક એવ ગુણઃ ૧૧

લીડે એટલે કે આ લય અને પગલવના નુકશાનથી જે ખીના
હોય ૬

અશઠ એટલે કે જે પરને ઠગનાર નહિ હોવાથી નિષ્કપટી હોય ૭

મુદાસિષ્ય એટલે કે કોઈની પણ પ્રાર્થનાનો લગ કરતા ડગનાર
હોવાથી જે દાસિય શુભવાળો અર્થાત્ લાલચ ખાઈજનાર હોય ૮

અહીં એ ગાથા બોલવી

લજ્જાલુ એટલે અકાર્ય આચરતા ગરમ ખાઈ તેને જે વર્જના
હોય ૯

દયાલુ એટલે પ્રાણિઓ પગ અનુકંપા ગળનાર હોય ૧૦

મધ્યસ્થ એટલે ગગ દ્વેષ રહિત હોય-એથીજ તે સોમદૃષ્ટિ એટલે
ખરેખરી રીતે ધર્મ વિચારને સમજનાર હોવાથી (શાત નજથી) દોષને
દૂર કરનાર હોય છે મૂળમા ' સોમદેદિ ' એ ઠેકાણે પ્રાકૃતપણથી વિલ
ક્તિનો લોપ કર્યો છે આ જગોએ મધ્યસ્થ અને સોમદૃષ્ટિ એ બે પદોથી
એકજ શુભ લેવાનો છે ૧૧

ગુણરામી ગુણપક્ષપાતી ૧૨

સતી ધર્મકથા મીઠા યસ્ય ન સત્કથાઃ ૧૩

મુપક્ષયુક્ત* મુશીલાનુકૂળપરિવારોપેતઃ ૧૪

મુદીર્ષદર્શી મુપર્યાલોચિતપરિણામમુદરકાર્યકારી ૧૫

વિશેષજ્ઞોઽપક્ષપાતિત્વેન ગુણદોષવિશેષવેદી તિ ૧૬

બુદ્ધાણુગો ઇત્યાદિ

વૃદ્ધાનુગ પરિણતમતિપુરુષસેવક. ૧૭

વિનીતો ગુણાધિકેષુ ગૌરવક્રત્ ૧૮

કૃતજ્ઞઃ પરોપકારાવિસ્મારક* ૧૯

ગુણ રામી એન્ને ગુણનો પક્ષપાતી અર્થાત ગુણો તરફ ઠગનાર હોય ૧૨

નારી કથા એટલે વનકથા તે જેને અબીધ હોય તે ન કથ અર્થાત ધર્મકથા કહેનાર હોય ૧૩

મુપક્ષયુક્ત એન્ને કે મુશીલ અને વિનીત પરિવારવાળો હોય ૧૪

મુદીર્ષદર્શી એટલે બગેાળ વિચારીને જેનો પરિણામ મુદર આવે તેવા કાવનો કાનાર હોય ૧૫

વિશેષજ્ઞ એટલે કે અપક્ષપાતી હોઇને ગુણ દોષના વિશેષને જાણનાર હોય ૧૬

આ જગોએ એ ગાથા બોલવી

વૃદ્ધાનુગ એન્ને વૃદ્ધોને અનુગમનાર અર્થાત પાકી બુદ્ધિવાળા પુરૂષો ને સેવનાર હોય ૧૭

વિનીત એટલે કે અધિક ગુણવાળાને માન આપનાર હોય ૧૮

કૃતજ્ઞ એટલે બીજાએ કરેલ ઉપકારને ભૂલી નહિ જનાર હોય ૧૯

પરહિતાર્થકારી નિરીહઃસન્ પરાર્થકૃત—સુદાક્ષિણ્યે હામ્યર્થિત એવ
પરોપકારં કરોત્ય, ય પુનઃ સ્વતઃપરહિત મિતિ વિશેષઃ ૨૦

તદ્દેવ તિ તથાગ્નિઃ પ્રકારાર્થઃ, ચઃ સમુચ્ચયે, એવો વધારણે—
તતઃચ યયૈતે વિંગતિ સ્તર્થત્ર તેન પ્રકારેણ લબ્ધલક્ષ્ય શ્ચ ધર્માધિકારી તિ
પદયોગઃ

પદાર્થ સ્તુ, લબ્ધ ડવ પ્રાપ્ત ડવ લબ્ધો લક્ષણીયો ધર્માનુગ્રાહ બ્યવ-
હારોપેન ન લબ્ધલક્ષ્યઃ સુશિક્ષણીય. ૨૧

હ્યેકવિંશત્યા ગુણૈઃ સંપન્નો ધર્મરત્નયોગ્ય ઇતિ યોજિત મેવોત દ્વાર-
ગાયાત્રપાર્થઃ ।

પદ્ધિતાર્થકારી એટલે નિ-વાર્ધપણે પડના કામ કરના હોય—
પ્રથમ સુદાક્ષિણ્ય એણે વિશેષણ આપ્યું છે તેમા અને આ વિશેષણમા એ-
ટલો કેર નાણુવો કે સુદાક્ષિણ્ય એટલે માત્રો માગણી કે ત્યાગે તેણે કામ
કરી આપે અને આ તો પોતાની મેળે પગાયું હિત કે ૨૦

‘તદ્દેવ’ એ શબ્દમા તથા શબ્દ પ્રકાર અર્થે છે, અગ્નિઃ મમુચ્ચય
અર્થે છે અને એવશબ્દ અવધારણ અર્થે છે, તેથી એનો અર્થ એ છે કે જેમ એ
વીસ ગુણો કદા તેમજ તે પ્રકારે લબ્ધલક્ષ્ય પણ હોવો જોઈએ અને જે
એવો હોય તે ધર્મનો અધિકારી થાય એમ પદયોગ કરવો

લબ્ધલક્ષ્ય એ પદનો અર્થ આ પ્રમાણે છે કે લબ્ધ કહેતા લગ-
ભગ પામેલો છે લક્ષ્ય એટલે આલખવા લાયક ધર્માનુધાનનો બ્યવહાર
જેણે તે લબ્ધલક્ષ્ય અર્થાત્ સમજદાર હોવાથી જેને સુખે શીખાવી શકાય
તેવો હોય ૨૧

એમ એકવીસ ગુણોએ કરીને જે સંપન્ન હોય તે ધર્મ રત્નને
યોગ્ય થાય એમ (પૂર્વે) બેઠ્યું જ છે એ ગીતે ત્રણ દ્વાર ગાથાઓનો
અર્થ થયો

આ ગીતે ઉપોદ્દાત પૂર્ણ થયો.

(પ્રથમ ગુણ.)

(આઠમી ગાથાનું અવતરણ કરે છે.)

ભાવાર્થ પુનઃ સૂત્રકૃદેવ ન્યાય્યાતુકામ સ્તાવ દક્ષુદ્ર ઇતિ

પ્રથમગુણ પ્રકટય જ્ઞાત્ । છ ।

હવે સૂત્રકાર પોતેજ ભાવાર્થ વર્ણવવા ઇચ્છતા થકા અક્ષુદ્ર એ
પહેલો ગુણ ખુલામાથી બતાવે છે:—

(મૂઠ ગાથા.)

સુદો ત્તિ અગમીરો—

ઉત્તાનમઈ ન સાહણ ધમ્મ,

સપરોવયાસ્સત્તો—

અક્સુદો તેણ ડહ જુગ્ગો ૮

[મૂળ ગાથાનો અર્થ]

. ક્ષુદ્ર એટલે અગ ભીર અર્થાત્ જિછાછળી બુદ્ધિવાળો ને હોય
તે ધર્મ સાધી શકે નહિ, માટે ને સ્વપરનો ઉપકાર કરવા સમર્થ
રહે એવો અક્ષુદ્ર એટલે ગ ભીંગ હોય તે ઇલા યોગ્ય નાણુવો. ૮

(ટીકા)

વયાપિ ક્ષુદ્રશબ્દ સ્તુ ક્ષુદ્રદરિદ્રલબુધમૃતિષ્વ યેષુ વર્ત્તે, તથાપીદ ક્ષુદ્ર
ઇત્ય ગમોર ઉચ્ચતે—તુચ્છ ઇતિ કૃત્વા મપુન સ્ત્તાનમતિ ર નિપુણધિષણ
ઇતિહેતોર્ન સાધયતિ ધર્મ, મોમવત્ તસ્ય મુક્ષમતિસા યત્વાદ્ । ઉક્તચ ।એટલે ક્ષુદ્ર શબ્દ તો ક્ષુદ્ર-દરિદ્ર-બુધ વગેરે અર્થોમા વપરાય છે તો
પણ ઇલા ક્ષુદ્ર શબ્દ અગ ભીર કહેવ છે—ને તુચ્છ હોવાથી ઉત્તાનમતિ એ
ટલે જીપર ટપકાની બુદ્ધિવાળો હોય છે તેથી તે ભીમની માફક ધર્મ સાધી
શકે નહિ, કારણ કે ધર્મ તો સૂક્ષ્મ બુદ્ધિવાળાથીજ સાધી શકાય ને માટે
કહેલું છે કે,—

“સૂક્ષ્મબુદ્ધ્યા સદા જ્ઞેયો, ધર્મો ધર્માર્થિભિ નરૈઃ,
અન્યથા ધર્મબુદ્ધૈચવ. તદ્વિધાતઃ પ્રસજ્યતે ૧

ગૃહીત્વા ૨લાનમૈપજ્ય, પ્રદાનાભિગ્રહ યથા,
તદપ્રાપ્તૌ તદતે સ્ય, શોક સમુપગચ્છતઃ ૨

ગૃહીતો ભિગ્રહઃ શ્રેષ્ઠો-ગ્લાનો જાતો નચ કશ્ચિત્,
અહો મેઽધન્યતા કષ્ટ-નમિદ્ધ મમિવાચ્છિત. ૩

एव मेतत् समादान-ग्लान भावाभिसंधिना,
माधुना तत्स्वतोयत्त-दुष्ट ज्ञेय महात्मभिः । इति । ४

एतद्विपरीतः पुनः स्वपरोपकारकरणे शक्तः समर्थो—भवतीति
शेषः—अक्षुद्रः सूक्ष्मदर्शी सुपर्यालोचितकारी, तेन कारणेन ह धर्मग्रहणे
योग्योऽधिकारी स्यात्, सोमवत् ।

ધર્માર્થિ જનોએ હમેશા સૂક્ષ્મબુદ્ધિ વાપરી ધર્મને બાણુવુ જોઇયે,
નહિતો ધર્મબુદ્ધિ વટે જ ઉતરે તે ધર્મનો વિધાત ધર્મ પટે છે ૧

જેમ કોઈક દૂધી બુદ્ધિવાળો પુરૂષ નાદાને આપધ આપવાની અભિ
ગ્રહ કરી માદો નહિ મળતા આખરે તે ગોડ કગવા લાગે કે- ૨

અને મે ઉત્તમ અભિગ્રહ લીધો—પણ કોઈ માદો થયો નહિ તેથી
હું અધન્ય છું કે મારો અભિગ્રહ સફળ થયો નહિ ૩

એવી રીતે માધુઓની માદગી થવાના અભિપ્રાયે કરીને જે નિયમ
અહણુ કરવુ તેને મહાત્મા ઇત્યોએ પરમાર્થે દુષ્ટ સમજવુ ૪

એ ક્ષુદ્રધી વિપરીત અક્ષુદ્ર પુરૂષ સૂક્ષ્મ વાતને સમજનાર અને બ-
ગેબગ વિચારીને કામ કરનાર હોવાથી પોતાને અને પરને ઉપકાર કરવા
શક્ત—નમર્થ થાય છે, તેથી કરીને તે-૪ ઇલા એટલે ધર્મ અહણુ કરવામા
યોગ્ય એટલે અવિનયી વાચ, નોમની માદ

(ભીમ સોમ કથૈવ—)

ભીમ અને સોમની કથા આ પ્રમાણે છે,—

નરગણકલિપ મુન્નદ-છદપિ ચ કણયકૂટપુર મતિય,
તત્યાસિ વાસવો ષા સબુદ્ધ વિબુદ્ધિયો રાયા ૧

કમલા ચ કમલસેના-મુલોચના નામ તિન્નિ તરુણીઓ,
મૂર્ધ્નિવદ્ધુરિયોઓ-દુસ્તહપિયવિરહદુરિયાઓ ૨

અજ્ઞાયસરૂવાઓ-અન્નુત્તપિ દુ તર્હિ રૂપતીઓ,
સમદુહદુરિય ત્તિ ઠિયા-પ્પગત્ય ગમતિ દિવસાઢ ૩

નગણ તથા રગણે વરી મહિત મારા ચતિપદવાળા છઠ્ઠી માફક
નરગણકલિપ એટલે મનુષ્યના નમહે કંઠી મહિત અને મુચિતિ એટલે મારા
મુનિવરો અથવા સાગ વિશ્રામ સ્થળોવાળુ ઠનકકૂટ નામે નગર છે, તેમાં તિ
બુધપ્રિય એટલે દેવતાઓને વલ્લભ વાતવ કહેતા છંદ તની માફક વિબુધપ્રિય
એટલે ચંદિતોને પ્રિય એનો વાસવ નામનો નાબ હનો ૧

તે રાજાની પુત્રી કમળા તથા કમળસેના, અને મુલોચના નામે બીજી
બે રાજપુત્રીઓ મળીને ત્રણ તરૂણીઓ દુ જે મહી શકાય એવા પ્રિય વિરહ

નરગણકલિત મુચિતિ છદોદ્ધવ કનકકૂટપુર મસ્તિ
તત્રા સીત વાસવો વાસવદ્ધવ વિબુધમિયો રાજા ૧

કમલાચ કમલસેના મુલોચના નામ તિસસ્તરૂપ્યા,
મૂર્મિપનિદુહિતરો દુ'સહમિયવિરહદુ.તિસ્તા. ૨

અજ્ઞાતસ્વરૂપા અન્યોન્યમપિ ચ તત્ર રદત્ય,
સમદુ લદુસિતા ઇતિ સ્થિતા ઈકત્રગમયતિ દિવસાન્ ૩

થી હું ખિત હુતી તેઓને એક ધીજના સ્વરૂપની પણ ખબર ન હતી, પણ
ત્યાં રેતી થકી નરખા હું એ હું ખિત હોઇને એક ઠેકાણે ઝહી દિવનો પનાર
ઢરતી ૨—૩

તત્ત્વેગો મુગુનેહિ-અવામણો વામણો સ રૂપેણ,
સમ્મ નિયયકલાહિ-રજડ નિવપભિદ મયલપુર ૮
કડ્યાવિ નિવેણ સો-સો જહ રહ વિરહ દુહિયતરુણીઓ,
જડ રજિરિહી નૂળ-તો તુહ નજ્જડ કલુકરિસો ૯
યોગ મિણ્ઠિતિ મણિરો-રશો ગુન્નાઈ વહુવપસજુઓ,
પત્તો તાણ મવણે-કહેડ પ્રિવિહે કઠાલાવે ૬

ત્યાં એક મુગુનેહિ એક ઢગીને અવાચન અર્વાત્ પગિપૂર્ણ-પણ દેખાવે
ઢગી વામન મુરૂપ પોતાની ઢલાઓવડે ઢગીને ગત વગેરે તમામ નગર લોકને
ખરોખર ખુશી ઢતો હતો ૪

તે વામનને એક વખતે ગતએ ઝહુ કે એ તુ વિરહ હું ખિત ત્રણ
તરૂણીઓને (કેડખણુ મીતે) નિત ઢે તો ખરેખર તારી ઢલાની દુશિયાગી
માલમ પડે ૫

(ત્યારે તે વામન બોલ્યો કે) એ કામ તો તદન મહેલુ છે એમ
ઢહીને તે રાજાની ગ્લ મેળવી ઘણા મિત્રો સહિત તે ઘરે બધને વિવિધ
ઢયાઓ ઢહેવા લાગ્યો ૬

તત્રેકઃ મુગુને રવામણો વામન સ્તુ રૂપેણ,
સમ્યક્ નિજકકલામિ-રજયાતિ નૃપમમૃતિ-સકલપુર ૮
કદાપિ નૃપેણો ક્તઃ સ યથા રહ વિરહદુઃસ્થિતતરુણીઃ
યદિ રજયિષ્યાસિ નૂન તદા તવ જ્ઞાયતે કલોત્કર્પઃ ૯
'સ્તોક મિટ મિતિ મથનન, રાજો મુજ્જયા વહુવપમ્પયુત',
પ્રાપ્તઃ તાસા મવને, કથયાતિ પ્રિવિધાન કથાલાપાન ૬

एगेण वयसेण-वृत्त कि मिमाहि मित्त वत्ताहि,
किपि मुडमुह्यचरिय-करसु तओ कहइ इयरो वि ७

મહિમહિલાબાલસ્થલ, તિલક વ પુર રહ તિય તિલકપુર,
તત્થય પૂરિયમર્ગણ, મણોરરો મણિરરો રાયા. ૮

मुडमुरहिसीलजियविमल, मालई मालड त्ति सं दइया,
पुत्तो य भुवण अकमण, विकमो विकमो नाम ९

એવામા એડ મિત્રે કહ્યુ ડ હે મિત્ર એવી વાતોતુ ડામ નથી,
કિ તુ કાઈકે કાનને ચુખ આપના અગ્નિ ડહી જતાય ત્યાં પેહેયો વામન
કહેવા મર્યો ૭

જમીનરૂપ ત્રીના કપાળમા જાણે તિલક હોય તેવુ તિલકપુર નામે
એક નગર હતુ, ત્યાં માગણ લોકોના મનોમથને પૂરના મહિમ્ય નામે રાજા
હતો ૮

પવિત્ર અને પ્રગમનીય ગીળે કરીને નિર્મળ માલતીને છતનાર
માલતી નામે તેની ગાળી હતી, અને તેમનો જગતને દાખમા રાખનાર જોર-
વાળો વિક્રમ નામે પુત્ર હતો ૯

एकेन वयस्येन, उक्त कि मिमाहि मित्र वार्त्ताभि',
किमपि श्रुतिमुग्धचरित. कथय तत् कथयती तरो पि ७

મહીમહિલાબાલસ્થલ, તિલકમિવ પુર મિહાસ્તિ તિલકપુર,
તત્રચ પૂરિતમાર્ગણ, મનોરયો મણિરયો રાજા ૮

शुचिमुरमिशीलजितविमलमालती मालती त्ति तस्य दायिता, पुत्र
अ भुवनाकमण विक्रमो विक्रमो नाम ९

નિયમંદિરસનિહિષ્, ગિહમિ કમ્મિવિ કયાવિ સંજ્ઞાણ,
સો મુણઢ મવણ મુહ્ય, કેણવિ એવ પદિજ્જત ૧૦

નિયપુત્તપમાણ ગુણ, વિયદ્ધિમા મુજણ દુજ્જણ વિમેસો,
નજ્જઢ ને ગત્ય ઠિણ્ણિ, તેણ નિરુણા નિયાતિ મહિં ૧૧

ત મુણિય મુણિય મવગણિય, પરિયણ દેસદસણ સતત્થો;
કુમરો રયણીટ પુરા ડ, નિમ્મઓ સ્વગ્ગવમ્મકરો ૧૨

તે રાજકુમાર પોતાના મેહેલની પગેશમા ગેલેલા કોઈક વગમા કો
ઈક સધાવેલાએ કોઈકે બોલેલું કાનને મુખ આપનાં (નીચે મુજબનું
વાક્ય) માબળલા લાગ્યો ૧૦

પોતાનું પુણ્ય ડટકું છે તેનો તોલ, ગુણોનો વધારો તથા મુજન
દુર્જનનું અતર (એ ત્રણે વાના) એક ઠેકાણે રહેનાર માણસથી બાણી શકાય
નહિ-તેથી અતુરજનો પૃથ્વી પર્યટન કરે છે ૧૧

તે માબળેલા વાક્યને મમણ કરીને પરિજનની દરકાર કર્યા વગર
(બૂદા બૂદા) દેશે બેવા ઉત્ક્રિંત થયો થકો, તે રાજકુમાર રાતે (છાનો
માનો) હાથમા તરવાર લઈ શહેરથી બાહર નીકળ્યો ૧૨

નિજમંદિરસનિહિતે ગૃહે કસ્મિન્નપિ કદાપિ સંધ્યાયા સ શ્રુણોતિ શ્ર-
વણમુલ્લટ કેના એવ પઠ્યમાનં ૧૦

નિજપુત્રપમાણ ગુણવર્દ્ધિમા મુજન દુર્જનવિશેષ., જ્ઞાયતે નૈકત્ર સ્થિતઃ
તેન નિપુણા નિયાતિ મહિં ૧૧

તવ જ્ઞાત્વા શ્રુત અગણગ્પ, પરિજન નેશ્વદર્શનસતૃષ્ણ
કુમારો રજન્યા પુરાવ, નિર્ગતઃ મદ્ધ વ્યગ્રકરઃ ૧૨

સો વચ્ચતો મતો, અગ્ને મગ્ને નિષ્ઠ કપિ નર,
 નિટુરપહારવિહુર, પિનામિય મદિયલે પદિય ૧૩
 તો મરવરાડ સલિલ, ગહિતુ ઉપ્પન્નપુત્રકાર્ણો,
 ત પાઈત્તા પવન, પ્પયાળઓ કુળટ પડળતણુ ૧૪
 પુચ્છડય મો મહાયસ, કો સિ તુમ કિં ઇમા અવસ્થા તે,
 મો મળઈ મુયણસિરરચણ, મુળમુ સિ ધુ તિ ઠ જોઈ ૧૫
 વિજ્ઞાવલિણ વિપક્ક, જોડળા છત્તપહારિણા અહય,
 ઇય મવસ્થ નીઓ, તણ પુળો પગુણિઓ, મગુણ ૧૬

તજો જ્ઞે આપતા વડા-માન્ય માંમા એક આપ્ત ધાધી જખમી
 થએલ અને તખેલા માલખને જમીનપજ પડેલા તેથો ૧૩

ત્યારે તેને બહુ વડતા આ યાત્રી તેજે તજાવમાની પાત્રી આપીને,
 તેને ખીવરાવી (તથા તે આથે તેનાપજ) પવન નાખી તને આવધાન કર્યો ૧૪

પછી રાજગુમાર તેને પૂછના લાગ્યો કે હે મહાયસ તુ કોણ છે
 અને આન તારી શી જીને અવસ્થા થઈ છે? ત્યારે તે ધાયલ માલખ કહેવા
 લાગ્યો કે હે મુજન ગિગેમિતિ-માલખ હું મિદ્ધ નામે યોગી છું ૧૫

તે હું મારાવી અધિષ્ઠિત વિવા બાળવાળા માગ એક દુઃખન યોગીએ
 આ અવસ્થાપ્રત પહોચાડેલો '૩-૮તા હે શુભવાન તે મને હુગિયાર કરેલો
 છે ૧૬

મ વ્રજન્ મન્, અગ્ને માર્ગે પડ્યતિ કમપિ નર,
 નિટુરપહારવિહુર, પિપામિત મદીનલે પનિત ૧૩

તત. સરોવરાત્ સલિલ, શ્વેત્વા ઉત્પન્નપૂર્ણકારણ્ય
 ત પાયિત્વા પવન, પ્રદાનત કરોતિ પ્રગુણતનુ ૧૪

પૃચ્છતિ ચ મો મહાયસ, કો સિ ત્વ કિં ઇમા અવસ્થા તે,
 સ મળતિ મુજનગિરોરત્ન, શ્રૃણુ સિદ્ધ ઇતિ અટ યોગી ૧૫

વિદ્યાવલિના વિપક્ષયોગિના, હલપ્રહારિણા અહક,
 ષતા મવસ્થા નીતઃ, ત્વયા પુન પ્રગુણિત* મગુણ ૧૬

તો સો તોસેણ ગરુડ, મત મપિષ્તુ નરવરસુતસ્ત,
મદ્દાણ મંપત્તો, કુમરો પુણ કત્ય નયરમિ ૧૭

નિસિ મયણગિહે વુત્યો, ચિઠ્ઠા જા મુટુ જમિરો કુમરો,
તા તત્થે ગા તમ્મણી, સમાગયા પૃહ્ણ મયણ ૧૮

વહિ નીહરિહ જપેહ, અમ્મો વણદેવયા મુણહસમ્મ,
હહ વાસવનરવણ્ણો, મુહિયા કમલ્લ તિ હ દુહિયા ૧૯

પછી ખુશી થઈ ગજકુમારને ગરુડ મત્ર આપીને પોતાના મુકામે
ગયો, અને તે ગજકુમાર આ નગરમાં આવ્યો ૧૭

રાત પડતા તે કામદેવના મંદિરમાં ગતવાસો ગયો-ત્યા તે હજી
બરોબર જાગતો થકો આલોટેલો હતો, તેવામાં ત્યા એક તરૂણ સ્ત્રી કામદે
વની પૂજા કરવા આવી ૧૮

પછી તે બાહર નીકળીને કહેવા લાગી-હે વનદેવતા માતાઓ ! તમે
બરોબર નાભળો, હું અહીંના વામવ નામના રાજાની કમળા નામે એક મુખી
પુત્રી છું ૧૯

ततःम तोषेण गरुडमत्र मर्पयित्वा नरवरसुतस्य,
स्वस्थान संप्राप्तः. कुमार. पुन रत्र नगरे. १७

निशि मदनश्रे अवासीत्, तिष्ठति यावत् मुष्टुजागरः कुमारः
तावत् तत्रै का तरुणी, समागता पूजयितु मदन १८

वहि नि'मृत्य जल्पति, अवा वनदेवता' शृणुत सम्यक्,
इह वासवनरपतेः, मुखिता कमला इति अह दुहिता १९

મણિરહસ્યસ્ય વિક્રમ, કુમરસ્તુ જ્વલગુણાનુરાણ,
દિત્તા પિતૃણા સો પુન, ડહિં ન નજ્ઞઈ કહિંપિ ગઓ ૨૦

જદ મદ્દ ઇદ્દ નજ્ઞ જાઓ, સો મત્તા તો પરત્પવિ દમિજ્ઞા,
ઇય વમણિય ડલ્લવડ, વડવિદવિણિ જાવ મા અપ્પ ૨૧

મા કુણમ્મા માત્ત્ત ઇય, મણિરો ટુરિયાઈ છિંદિડ પાસ,
કમલ્લ કમલ્લમુકોમલ, વયણેહિં સઠવડ્ કુમરો ૨૨

મારા પિતાએ મને મહિરથ રાજના પુત્ર વિક્રમ કુમારને તેના ઉત્તમ ગુણોથી આકર્ષાઈને આપેલી છે હતા તે કુમાર હાલ કયા ગયો છે તે માલમ પડતુ નથી ૨૦

માટે જો આ ભવે તે માગે ભરતીર ન થયો તો હવે વળતા ભવે તે થશે, એમ કહીને તે તરૂણી વડના ઝાડમા ફાળો બાધીને તેમા પોતાનુ ગળુ નાખવા લાગી ૨૧

એવલામા વિક્રમ કુમાર (ત્યા દોડી જઈ) ‘લાહસ મ કર’ એમ બોલતો થકો ફામને છુટીવડે કાપી નાખીને કમળ જેવા મુકોમળ વચ્ચનોએ ફાળીને કમળાને અન્કાવવા લાગ્યો ૨૨

મણિરથસુતસ્ય વિક્રમકુમારમ્ય ડજ્વલગુણાનુરામેણ,
દત્તા પિત્રા સં પુન , ઇટાર્નો ન જ્ઞાયતે કુત્રાપિ મતઃ ૨૦

યથા મમ્મ ઇદ્દ નૈવ જાત —સ મર્ત્તા તત. પરત્રાપિ મવેત્,
ઇતિ પ્રમણ્ય ડલ્લવયતિ, વડવિટપિણિ યાવત્ સા આત્માન ૨૧

મા કુરુ માદમ્મ ઇતિ, મળન્ ટુરિકયા છિત્ત્વા પાશ,
કમલ્લો કમલ્લમુકોમલ વચ્ચે સસ્થાપયતિ કુમાર ૨૨

ઇતો તસ્મદ્ધિકૃત, મદચ્છદગરપદિવૃદો તર્હિ પત્તો,
વાસવનિવો વિ કુમર, દદૃ હિદ્દો મળઈ એવ ૨૩

તિલપુરે અમ્હેર્હિ, ગર્હિ મળિરહ સમિત્તમિલનત્થ,
તં ચાલત્તે દિદ્દો, દગ્ગિકન્નસુપુન્ન વરકુમર. ૨૪

નિચ્છનુરત્તા ઇસા, પદ્મ કમલા કમલિણિ ચ્ચ દિનનાથે,
ત્વદ્ દાક્ષિણકરમેલન, વમા મુદ્ધ લહ્હ મહ હરિયા, ૨૫

એટલામા પાતાની પુત્રીને યોધવા ખાતર મુલક તથા ચાકરો લ
ધને નીકળેલો વામવ રાજા પણ ત્યા આવી પહોચ્યો, અને તે કુમારને ભેઈ
હમિત થઈ આ મુળજ દહેવા લાગ્યો ૨૩

અમે જ્યાંદે અમારા મિત્ર મણિરથને મળવા માટે તિલકપુરમા આ-
વેલા, ત્યાં હે દાક્ષિણ્યપૂર્ણ કુમાર ! તને અમે બાળપણમા ભેયલો છે ૨૪

માટે સૂર્ય માથે પ્રેમ ગબળાનું કમળિનીના માફક આ પતિ સાથે
હમેશા પ્રેમ રાખતા રીખેલી કમળા નામે માગી પુત્રી તારા દક્ષિણ કરને મે
ળવીને મુખી થાઓ ૨૫

इतः तच्चट्टद्धिकृते भटचटकरपरिवृतः तत्र प्राप्तः,
वासववृषोपि कुमार दृष्ट्वा दृष्टो भणति एव २३

तिलकपुरं अस्माभिः, गतैः मणिरथस्वमित्रमिलनार्थ,
त्वं चालत्वे दृष्टो, दाक्षिण्यसुपूर्ण वरकुमर २४

नित्यानुरक्ता एषा पत्या कमला कमलिनीव दिननाथे,
तव दक्षिण करमेलन, वशात् सुख लभतां मम दृहिता २५

इय मधुरगहिरमणिईइ पत्थिओ वासवेण नरपइणा,
विक्रम कुमरो कमल, परिणेत वि विकमु ज्व तओ. २६

ગોસે તોસેણ પુરે, પવેસિઓ નિવડના સમજ્જો સો,
તીંઈ સમ કીલતો, ચિઠ્ઠઈ નિવદિન્નપાસાણ ૨૭

तो किं जग्गे कमलाइ, जपिए भणिय रायसेवाए, 1
समउ त्ति गओ खुज्जो, बीयदिणे कहइ पुण एव. २८

એમ મધુર અને ગભીર વાણીએ કરીને વામવ રાજાએ પ્રાર્થના કે
રવાથી, ત્રિવિક્રમ એટલે શ્રી કૃષ્ણ જેમ કમલા એટલે લક્ષ્મીને પરણ્યા હતા
તેમ વિક્રમ કુમાર ડમળાને પરણ્યો ૨૬

વળતી પ્રભાતે હુધ કરીને ગજાએ તે વર વહુને નગરમા પ્રવેશ કે
શબ્દો, અને તે ત્યા રાજાએ હીધેલા પ્રામાદમા કીડા ડરતા વડા નહેવા
લાગ્યા ૨૭

(આ રીતે પેલા વામન પુત્રે વાત ઢરી ત્યારે) ડમળા પૂછવા લાગી
કે વાકે આગળ શુ થયું તે કહો ત્યારે વામન બોલ્યો કે હુમણા તો રાજ
નેવાનો મમથ થયો છે એમ ઠહી જતો ગેહા-વળતા ખીન્ને દિને આવીને
તેણે નીચે સુજબ વાત ચલાવી ૨૮

इति मधुरगभोरभणित्वा प्रार्थितो वासवेन नरपतिना,
विक्रमकुमारः कमला परिणयति त्रिविक्रम इव तत* २६

गोषे तोषेण पुरे, पवेशितो नृपतिना सभार्थ.स.
तया सम क्रीडन्, तिष्ठति नृपदत्त प्रसादे २७

તત*કિંમગ્રે કમલયા જલ્પિતે મણિત્વા રાજસેવાયા,
સમય इतिगतःकुञ्जो द्वितीयादिने कथयति पुनरेव २८

કહ્યાવિ મુણિય રયણીઈ, કલુણસદ્ રુપતરમણીઈ,
તસ્તદ્ગુણસારેણય, સ ગઓ કુમરો મસાણમિ ૨૯

દિઘા બાહજલાવિલ, વિલોલલોચનજુયા તર્હિં જુવઈ,
તીઈ પુરઓ જોડ, તહ કુહ જલિરજલણજુય ૩૦

હોડ લયતરે પડર, પડરિસો જાવ ચિઠ્ઠઈ કુમરો,
વિસમસરપસરવિદુરો, તો જોઈ મળડ ત ચાલ. ૩૧

હવે એક વેળાએ રાતે રાતી સીના કંઈક ચાંદ સાલણીને તે શ-
બ્દના અનુસારે આલતો થકો કુમાર મશાણમા પહોંચ્યો ૨૯

ત્યા તેણે આશુઓથી લીંબાયલા અને લયલીત નેત્રવાળી જુવાન
સી નેઈ, તથા તેના આગળ જોલેલો એક યોગી નેચો તેમજ બળતી આ
ગવાળું કુહ નેચું ૩૦

ત્યારે બહુ બળવાન કુમાર (તે મામલો નેવા ખાતર) ક્ષણભર છા-
ના પ્રદેશમા જોલો ગ્હો, એટલામા વિષમ કામના નેન્થી પીડાયલો યોગી
તે બાળાને કહેવા લાગ્યો ૩૧

કદાપિ શ્રુત્વા રજન્યા કરુણશબ્દ રુદત્યારમણ્યાઃ,
તચ્છબ્દાનુસારેણ મ ગત* કુમાર* ડમશાને. ૨૯

દૃષ્ટા ચાષ્પજલાવિલ વિલોલલોચનયુગા તત્ર યુવતિ.
તસ્યાઃ પુરતો યોગી, તથા કુહ જ્વલિર જ્વલનયુત્ ૩૦

મૂત્વા લયાંતરે પ્રચુર, પૌરુષો યાવ ત્તિષ્ઠતિ કુમારઃ
વિષમસર્ગ પ્રસંગવિધુર, સ્તાવત્ યોગી મળતિ તાં ચાલા ૩૧

પસિયચ્છિપ સિયસયવત્ત, પત્તનયણે મમ કરિય ટટ્ઠય,
ચૂલ્લામણિ ચ્વ ત હોમુ, સયલામણીયરમણીણ ૩૨

સા હ્યમાણી પમણઈ, કિં અપ્પ મણત્થય કયત્થેસિ;
જહસિ હરી મયણોવા, તહાવિ તુમણ ન મે કજ્જ ૩૩

અહ રહો સો જોઈ, ધલા વિ જા મિણ્ઠહી કરેણ તય,
તા પુકરિય તીણ, હહા અણાહા હમા પુહવી ૩૪

હે શ્વેત શત્રપત્રના પત્ર જેવા નેત્રવાળી મને તારો દયિત માનીને
પ્રસાદ કરી અડક કે જેથી મઠળ રમણીય રમણીયોના અહર તુ ચૂડામણી
સમાન ગણાશે ૩૨

ત્યારે રાત્રી બાળા બોલી કે તુ શામાટે ફાકટ તારા આત્માને બ
ગાડે છે, તુ ઠહાય ધ્રુ અગર જામદેવ હોય તોપણ તારા સાથે મારે કામ
નથી ૩૩

આપુ સાલણીને ફેંટેલો ભોગી ભેર ડરીને પોતાના હાથવડે તેને
જેવો પકડવા લાગ્યો કે તે બાળાએ પોકાર કર્યો કે હાયહાય આ પૃથ્વી ન
ધણિયાતી કે ૩૪

મમય સ્પ્રશ સિત શત્રપત્ર, પત્તનયણે મા કૃત્વા દયિત
ચૂલ્લામણિ રિવ ત્વ મવિપ્પામિ સકુન્દરમણીયરમણીના ૩૨

સા રુદતી પ્રમણતિ, કિં આત્માન અનર્થક કદર્થયસિ,
યથાપિ હરિ મંદનો વા, તથાપિ ત્વયા ન મે કાર્ય ૩૩

અથ મૃદુ સયોગા વલ્ગાન્પિ યાવદ્ યુક્તાતિ કરેણ તા,
તાવદ્ પૃત્કારિત તયા હહા અનાયા હમા પૃથ્વી ૩૪

જ સિરિપુરપદ્મજયસેન, નિવડદુહિયા અહ કમલસેના,
દિન્ના પિત્રના મળિરહ, નિવસુયવિક્રમકુમારસ્મ ૩૮

સંપદ વિજ્ઞાપલિઓ, અહહ અસત્ત કરેડ કોવિ ર્મો,
ર્ય નિમ્મુણિય પયદિયકોવ, વિન્નમો મળર કુમરો ત ૩૯

પુરિસો ર્વેસુ સત્ય, કરેસુ મુમરેમુ દેવય ર્ક્ટ,
પરમદિલ મદિલસતો, રે રે પાવિટ્ટ નટ્ટો સિ ૩૭

કારણ કે હુ શ્રીપુર નગરના જયનેન ગતની કમળસેના નામે પુત્રી
હુ અને મારા પિતાએ અને મણિરથ રાજાના પુત્ર વિક્રમ કુમાર વેર આપે-
લી છે ૩૫

હાય હાય (તે મુજના જિપર) હમણા આ ડોઈ વિદ્યા યજ્ઞવાળો જુ
હમ શુભરવા તૈયાર થયો છે, આવુ માલની મ તાઈ જિલેલો વિક્રમ કુમાર
મળડ કોપ ગતાવતો થકો ત્યા આવી તેને કહેવા લાગ્યો ૩૬

ને મઈ હોય તો હુધિયાઈ લઈ લે અને તાગ ઈષ્ટ દેવને મ ભારી લે
કારણ કે હે પાપિષ્ઠ તુ પરાઈ સ્ત્રીને અભિલષે છે માટે પોતાને મન્દોળ
મમલ લે ૩૭

યત્ શ્રીપુરમ્બુજયસેનનૃપતિ દુહિતા અહ કમલસેના,
દત્તા પિત્રા મળિરથ, નૃપસુત વિક્રમ કુમારસ્ય ૩૮

મ પ્રતિ વિદ્યાવલી, અહહ અસત્ત કરોતિ કોપિ અય,
રિતિ શ્રુત્વા પ્રકટિતકોપ, વિન્નમો મળતિ કુમાર સ્ત ૩૯

પુરુષો સિ શસ્ત્ર કુરુષ્વ સ્મર દેવતા ર્ષ્ટા,
પરમદિલા મભિલપન્ રે રે પાપિષ્ઠ નષ્ટો સિ. ૩૭

તો સ્વલભલિઓ જોઈ, મળઈ પરિવ્રજીપસગ ચારણઓ,
 નિર્લક્ષ્યો હ નરણ, માહુ તણ રમિલઓ કુમર ૩૮
 ઉપચારઓ તિ દાહ, રૂપપરાવિત્તિકારિણિ વિજ્ઞ,
 પમળઈ જોગી મને, ગુરુવિક્રમ સાહસગુણેઈ ૩૯
 તુહ પડે સ્મીડે દિટ્ટી, વલ્લખેણ ત સિ વિક્રમકુમારો,
 હયરોવિ માહડ અહો, તુઈ ગિયાગારકુસલત્ત ૪૦
 તો જોગિપત્થિઓ ત, વાલ પરિણિત્તુ ત વિસરજેહ,
 તોણ જુઓ કુમારો, નિયમવળુજ્જાણ મળુપત્તો ૪૧

ત્યારે યોગી બચબીત્ ઘણ કહેવા લાગ્યો-હે કુમાર તે મને પરશ્વીને
 અડકતો. અટકાવીને ખરેખર નરકમાં પડતા બચા યો છે ૩૮

વળતો તે યોગી તેને ઉપચારક ગણીને રૂપપરાવૃત્તિ કરનારી વિદ્યા
 આપીને કહેવા લાગ્યો કે તારા બારે પગક્રમ અને ગાહમના શુભોચ્ચે કરીને,
 તથા તારા પ્રતે વળેલી આ કુમરીની નજરથી કરીને હું થાડું છું કે તું
 વિક્રમ કુમાર છે-ત્યારે વિક્રમ કુમાર પણ કહેવા લાગ્યો કે તું ઇંગિત આકાર
 યોગબધામાં ખામ હુગિયા હેખાય છે ૩૯-૪૦

પછી તે યોગીની પ્રાર્થનાથી વિક્રમ કુમાર તે બાબાને પગથી યોગીને
 રમ આપી શી સઘાતે પોતાના ઘરના બગીચામાં આવી પહોંચ્યો ૪૧

તત્ત્વ સુબ્ધ યોગી, મળતિ પરશ્વી પ્રસગચારણત
 નિપતન અહ નરકે સાધુ ત્વયા રસિતઃ કુમાર ૩૮
 ઉપચારક રૂપ દક્ષા રૂપપરાવૃત્તિકારિણી વિદ્યા,
 મમળતિ યોગી મન્યે ગુરુ વિક્રમમાહસગુણે ૩૯
 ત્વા પ્રતિ અસ્યા દૃષ્ટેર્વજ્ઞેન ત્વ મમિ વિક્રમકુમાર
 ઇતરોપિ કથયતિ અહો તને ગિતાચાર કુગત્ત્વ ૪૦
 તત્ત્વ યોગિપ્રાર્થિત સ્તાં વાલ્મ પરિણીત ત રિશ્ત-
 ત્ત્વા પુત્ર કુમારો નિરુપવનોવાન મનુષ્ય ૪૧

તા કિં જાયં તસ્સ, ગ્ગઓ તિ પુઠ્ઠમિ કમલસેનાણ,
ઓલગ્ગાણ વેલ તિ, જાપિઠ નિગ્ગઓ સ્વુઝ્જો, ૪૦

અહ તદયવાસરમી, આગતુ કહઠ તત્થ પુણ એવ,
કુમરો જાતુઝ્જાણે, કીલઠ સહ કમલસેનાણ ૪૩

પરકઝ્જસઝ્જ મહકઝ્જ, મઝ્જ કુણસુ તિ તાવ ત કોઈ,
આઈ કુમારો વિ મળઈ કરોમિ જીવિયફલંણ ૪૪

આટલું નાલણી કમળસેના પૂછવા લાગી કે વાડ તે પછી તેણે શું
થયું, ત્યારે પેલો વામન રાજાનેવાનો વખત થયો છે એમ કહી ત્યાંથી રવા-
ના થયો. ૪૦

હવે ત્રીજે દિવસે વામન ત્યાં આવીને ફરીને આ રીતે કહેવા લા-
ગ્યો કે વિક્રમ કુમાર જેનો ઉદ્ધાનમાં આવી કમલસેના સાથે રમવા
લાગ્યો. ૪૩

તેટલામાં તેને ડોહએ આવીને કહ્યું કે હું પરકાર્ય કરવા તૈયાર ર-
હેના કુમાર આજ માડું કાર્ય પછી કરી આપ ત્યારે કુમાર બોલ્યો કે તૈયાર
હું કાગળ કે છવવાનું ફળજ એ છે ૪૪

તતઃ કિંજાત તસ્પાગ્રત ઇતિ પૃષ્ઠે કમલસેનયા,
અવલગનસ્ય વેલે તિ જલ્પિત્વા નિર્ગતઃ કુન્નઃ ૪૦

અથ તૃતીયાસરે આગત્ય કથયતિ તત્ર પુનરેવ,
કુમારો યાવ દુધાને ક્રીડતિ સહ કમલસેનયા ૪૩

પરકાર્યમઝ્જ મમ કાર્ય અથ દુરુપ્પ્વ ઇતિ તાવત્ત તે,
કોપિ અહ કુમારોપિ મળતિ કુગોમિ જીવિત્તફલ્લ મેસવ ૪૪

તયણુ વિમાનાઋદ્ધો કુમરો વેપટ્કિઞ્ણયપુરુષકુળો,
વિજયનિવસ્સ સમીવે નીઓ સો તેણ ઇય મળિમો ૪૫

કુમર મહ અતિય સત્ત, મદિલપરસામિ ધૂમકેતુ નિવો,
ત અકમિત આરાહિયાઈ કુલદેવયાઈ મય. ૪૬

તત્ત્વિજયમ્ભમો ત કુમર, પમળિઓ ગિણ્હ તા ઇમા વિજ્ઞા,
આગાસગામિણી માડયાડ તહચેવ સો કુણડ ૪૭

અહ સાહિયવહુવિજ્ઞ, હયગયપડસુહકોદિસપદિય
કુમર ઇત નિમ્મણિય, સત્તુદ્ધો ધૂમકેતુનિવો ૪૮

ત્યારે તે કુમારને વિમાનપર ચડાવી વૈતાલેય પર્વતમા આવેલ કનક
પુરના વિજય નામના રાજા પાને લઇ ગયો, ત્યાં તે રાજાએ તેને આ પ્રમાણે
કહ્યું ૪૫

હે કુમાર ભદિલપુરનો ધણી ધૂમકેતુ ગત્ય મારો હુમ્મન છે, તેને
જીતવા માટે મેં કુલ દેવતાને આરાધી તો તેણે તેને જીતવા માટે તને સમર્થ
જણાવ્યો છે માટે આ આકાશ ગામિની વગેરે વિદ્યાઓ લે તેથી કુમારે તે
વિદ્યાઓ પ્રહણ કરી ૪૬-૪૭

હવે બહુ વિદ્યાઓ આધીને યોધા, હાથી અને સુભટોનું મોટું લ

તદનુવિમાનાઋદ્ધ કુમારો વૈષ્ણાલ્યે કનકપુરમ્ભો
વિજયનૃપસ્ય સમીપે નીત. સતેન ઇતિ મળિતઃ ૪૫

કુમાર મમા સ્તિ શત્રુ' મદિલપુરસ્વામિ ધૂમકેતુનૃપ'
તમા ક્રાતુ આરાધિતયા કુલદેવતયા મયા ૪૬

તદ્વિજયક્ષમ' ત્વ કુમાર પ્રમળિત ગૃહાણ તત્ત ઇમા વિદ્યાઃ
આકાશગામિન્યાદિકા તથાચૈવ સ કરોતિ ૪૭

અય સાધિત ગૃહવિષ, હયગજપટયા સુમટકોટિ સપદિત,
કુમાર મિયને થુત્વા સક્ષુન્ધ, ધૂમકેતુનૃપ. ૪૮

૨૩૨ લઈ ચડી આવતા વિક્રમ કુમારની વાત સાંભળીને ધૂમકેતુ રાજા ગભ-
રાયો ૪૮

અત્યુચ્છલચ્છાવિચ્છદુ, મંદિય છડિય ગઓ રજા,
તં મહિય મહિયસત્તુ, પત્તો કુમરોવિ સદ્ધાણ ૪૯

હરિસુ કરિસપરેણ, રત્નાવિ સુલોચણ નિયયધૂયં,
પરિણાવિઓ કુમારો, ચિદ્વદ્ તત્યેવ કડિવિ ઢિણે ૫૦

દદુ પુન્વપિયાઓ, કયાવિ કુમરો સુલોચણાસહિઓ,
ઈત્યેવ પુણો નયરે, નિયમવણુજાણ મોડન્નો ૫૧

અને મહોટી લક્ષ્મીથી ભગપૂર એવા પોતાના રાજ્યને છોડી નાશી
ગયો, તેથી તે રાજ્યને કબજે ઢરી શત્રુને દાબી દધને કુમાર પણ પાછો સ્વ-
સ્થાને પ્રાપ્ત થયો ૪૯

ત્યારે વિજય રાજાએ પણ બહુ હર્ષિત થઈને પોતાની સુલોચના
નામે પુત્રી તે કુમારને પરણાવી, તેથી કેટલાક દિન તે ત્યાજ રહ્યો ૫૦

હવે તે કુમાર પોતાની પ્રવચની પ્રિયાઓ ભેવાને એકવાર સુલોચના
સાધાતે આજ નગરમા ફરીને પોતાના ઘરના બગીચામા આવી પહોંચ્યો ૫૧

અત્યુચ્છલક્ષ્મી વિચ્છર્દ્યમંદિત, ત્યક્ત્વા મતો રાજ્ય,
ત ગૃહીત્વા મયિત શત્રુઃ પ્રાપ્તઃ કુમારોપિ સ્વસ્થાન. ૪૯

હર્ષોત્કર્ષપરેણ રાજ્યાપિ સુલોચના નિજકપુર્યા,
પરિણાયિતઃ કુમાર સ્તિષ્ઠતિ તત્રૈવ કલ્યાપિ દિનાનિ ૫૦

દૃષ્ટુ પૂર્વપ્રિયાઃ કદાપિ કુમારઃ સુલોચના સહિત
અત્રૈવ પુનઃ નગરે નિજમવનોદ્યાન મવતીર્ણઃ ૫૧

સો કત્ય ગઓ ચિ મુલોચનાઈ મુદ્દમિ વામણો દસિરો,
નો તુમ્હે વિવ અમ્હે, સણિયા ઇય વુચ્ચુ નીહરિઓ ૫૨

નિયનિયચરિયસવળઓ, નિયનિયતણુનિરળફુરળઓ તાહિં,
કયરૂવ પરાવત્તો, નિયમતા તર્કિઓ સુજ્જો ૫૩

અહ રાયપહે સુજ્જો, ગચ્છતો મુણિય કમિવિ ગિહમિ.
કરળસર તો ક પિ હુ, પુચ્છઈ રોડ્ડજ્જઈ કિ મિહ. ૫૪

ત્યારે મુલોચના પૂછવા લાગી કે તે કુમાર કયા ગયો છે તે કહે
ત્યારે વામન હસતો થકો બોલ્યો કે તમે જોમ નવરા છો તેમ અમે કઈન
વશ નથી જોમ કહીને ત્યાથી જાડી નીકળ્યો ૫૨

પોતપોતાનું અગ્નિ સાલગવાથી તેમજ પોતપોતાના અનુકૂળ અંગ
સ્પુરણ બિપરથી તે તરૂણીઓએ તર્ક ત્યા કે આ વામન તે બીજો કોઈ નહિ
પણ રૂપ બદલાવીને રહેલો અમારો ભર્તાર હોવો જોઈયે ૫૩

હવે એક વખતે રાજ ભાગમા ચાલતો તે વામન કોઈક ઘરમા કંઈ
છુમ્બરે રૂઢન થતુ સાલળી કોઈકને પૂછવા લાગ્યો કે ત્હી રૂઢન શામાટે
કસાય છે ૫૪

સ કુત્ર ગત ઇતિ મુલોચનયા પૃષ્ઠ વામનં દમન્,
નો ય્ય મિવ વય સણિકા રિતિહ્વતા નિઃસ્રત ૫૨

નિજનિજચરિત શ્રવણત નિજનિજતનુનિપુણ સ્ફુરણત. તામિઃ
કૃતરૂપપરાવર્ત્ત. નિજમર્ત્તા તર્કિત કુન્નઃ ૫૩

અથ રાજપથે કુન્ન ગચ્છત્ શ્રુત્વા કસ્મિન્નાપિ ગૃહે,
કરુણસ્વર તત્ત કમપિચ પૃચ્છતિ રુદ્યતે કિમિહ ૫૪

સો મળઈ તિલચમતિસ્સ, પુત્રિયા સરસડ તિ નામેળ,
 મવળોવર કીલતી, હકા કસિણેળ સરગેળ ૫૫
 ચત્તા નરિંદવિંદારણિ તો તોડ માયપિયસયળા,
 હમ્મુકકઠ મુકઠવજ્જિયા રહ રુપતિ વહુ. ૫૬
 ત સોહ મળઈ કુજ્જો, ગચ્છામો મદ મંતિગેહમિ,
 પિચ્છામિ તય વાલં, અહ મવિ હજેમિ તહ કિંપિ. ૫૭
 ર્ય વુચ્છુ મતિમવળમિ, વામળો તયળુ તેળ સહ પત્તો,
 પડળેઈ પોદમત, પ્પમાવઓ જ્ઞતિ ત વાલ ૫૮

તે બોલ્યો કે તિલકમત્રીની સરસ્વતી નામે પુત્રી ઘર બપર રમતી
 હતી તેવામા તેણીને ઢાળા સર્વે ડસી છે ૫૫

તેથી તેણીને વિષ વેઢોએ (પણ) છોડી દીધી છે, તેથી તેના માબાપ
 અને સગાઓ આશા છૂટી ગયાથી મોકળે કંઠે ધડાં બહુ રૂદન કરે ૫૬

તે સાબળીને વામન કહેવા લાગ્યો કે હે ભદ્ર ! ચાલો આપણે મ-
 ત્રિના ઘરમા જઈએ, (કે જેથી) તે બાળાને હું ભેઉ અને બને તેમ હું
 પણ વધારે ઉદમ-ઉપાય કરૂં ૫૭

એમ કહીને ત્યારબાદ તેના મધાતે વામન મત્રિના ઘરમા પહો-

સ મળતિ તિલકમત્રિણઃ પુત્રિકા સરસ્વતીતિ નામ્ના,
 મવનસ્યોપરિ ક્રીડતી દપ્ટા કૃષ્ણેળ સરગેળ ૫૫

ત્યક્ત્વા નરંદ્રહદારકૈઃ તતઃ તસ્યાઃ માતૃપિતૃસ્વજનાઃ
 હમ્મુક્ત કઠ હત્કંઠાવર્જિતા રહ રુદતિ વહુ. ૫૬

તત્ શ્રુત્વા મળતિ કુજ્જો, ગચ્છામો મદ્ર મત્રિગેહે,
 પ્રેક્ષે તા વાલા, અહમપિ હચ્છામિ તયા કિમપિ. ૫૭

સ્ત્યુક્ત્વા મત્રિમવને, વામન સ્તદનુ તેન સહમાત્તઃ,
 પ્રણયતિ પ્રૌદમન પ્રમાવતો પ્રદિતિ તા વાલાં. ૫૮

ચો, અને પ્રાદ મત્રના પ્રભાવે કરીને ઝટવામાં તે બાળાને હુસિયા કરવા
લાગ્યો ૫૮

નિયવિન્નાણ વ તુમ, સરૂવ મવિ દંસમુ તિ સચિવેણ,
સો પથિઓ સ્વણેણ, નહુ વ્વ જાઓ સહાયત્યો ૫૯

તસ્સ પહાણ રૂવ, દહુ અહિવિમ્હિઓ તિલયમત્તી,
જા વિહ્દ તા પઠિય, માગહર્ત્તિદેણ પયદ મિમ ૬૦

મણિરહનિવકુલસમહર, હરહારકરેણુધવઝજસપસર,
પસરિયતિહુયણવિક્રમ, વિક્રમ વરકુમર જય મુચિર. ૬૧

ત્યાં મત્રિએ પ્રાર્થના કરી કે જેમ તે તારૂ વિજ્ઞાન બતાવ્યું તેમ
તારૂ ખરૂ રૂપ પણ દર્શાવ, તેથી તેણે ક્ષણવારમાં નટના માફક પોતાનું મૂ
ળરૂપ પ્રગટ કર્યું ૫૯

તેણે ઉત્તમ રૂપ બોધને તિલકમત્રી અતિ વિસ્મય પામી રહ્યો, તે
દશામાં ચારણ લોકોએ પ્રગટપણે નીચે મુજબ બોલ્યો ૬૦

મણિરથ સજ્જના કુળમાં ચક્રમાં સમાન, મહાદેવ હીરાના હાર બને

નિજવિજ્ઞાન મિવ ત્વ, સ્વરૂપ મપિ દર્શયેતિ સચિવેણ,
સપ્રાર્થિત ક્ષણેણ નટિવ જાત સ્વભાવસ્થ ૬૦

તસ્ય પ્રધાન રૂપ દૃષ્ટ્વા અતિવિસ્મિત સ્તિલક્રમત્રી,
યાવ તિષ્ઠતિ તાવત્ પઠિત માગધત્રદેન પ્રકટ મિદ ૬૦

મણિરથ નૃપકુલશશધર, હરહારકરેણુધવલવશ. મસર,
મસૂતત્રિધુવનવિક્રમ વિક્રમ વરકુમર જય મુચિર. ૬૧

મદ્રેદ હાથણના માફેડ સ્વચ્છ જશવાળા, ત્રણ જગત્મા ફેલાયલ પગફમવાન-
એવા હે વિક્રમ કુમાર તુ ચિત્રકાળ જયવંત રહેા ૬૧

તો મતી વરકુલરૂવ, વિક્રમ વિક્રમ નિષ્કુળ,
કુમરીડ પાણિગ્રહણ કારાવડ હૃદયુષ્મણો. ૬૨

ત સુણિય જાણિય નિય, મુયાડ કમલાડ પિયયમ રિહો,
વાસવરાયા કારડ, મદ્રસવ સબ્બનયરામ ૬૩

તત્તો મતિગિહાઓ, નીઓ નિયમદિરે વિમૂઢ,
સો સબ્બપિયાહિ જુઓ, મુદ્દેણ ચિટ્ટઈ સુરુવ તાર્હિ ૬૪

ત્યારે મત્રીએ વિક્રમ કુમારને ઉત્તમ કુળ ઉત્તમ રૂપ અને ઉત્તમ
પશકમવાળો જોઈને હુર્ધતોપથી તેના સાથે પોતાની પુત્રી પરણાવી ૬૨

ત વાત સાલળીને પોતાની પુત્રી ઝમળાને તેને લક્ષ્મી જાણી હર્ષિત
થએલા વાસવ રાજાએ આખા નગરમા મહોત્સવ ડરાયો ૬૩

ત્યારબાદ રાજાએ તે કુમારને મત્રીના ઘરથી આડબર સાથે પોતાના
ઘરે તેડાવ્યો, ત્યા તે પોતાની બધી પ્રિયાઓ મ ઘાતે રહી ડેવની માફક મુખે
રહેવા લાગ્યો ૬૪

તતો મત્રી વરકુલરૂપવિક્રમ વિક્રમ નિરીક્ષ્ય, કુમાર્યાઃ
પાણિગ્રહણ કારાપયતિ હૃદયુષ્મણાઃ ૬૨

તત્ શ્રુત્વા જ્ઞાત્વા નિજસુતાયાં કમલાયાં પ્રિયતમ હૃદયઃ
વાસવરાજા કારાપયતિ મહોત્સવ સર્વનગરે ૬૩

તતો મત્રિગૃહાત્ નીતો નિત્રપદિરે વિમૂઢ્યા.
સ સર્વપ્રિયામિ યુતઃ સુત્તેન તિષ્ઠતિ સુર રૂપ તથા ૬૪

કહ્યાવિ જળયલેહેળ, પેરિઓ પુચ્છિલ સમુરરાય,
ચહદિ વિ મજ્જાદિ સમ, કુમારો પત્તો તિલપનયરે ૬૫

પળઓય જળાણિજળણ, રત્તો ઉજ્જાળપાલણ નિવો,
વિન્નત્તો સિરિ અકલક, સુરિઆગમળ કહણેળ ૬૬

તો માસુરપૂઢજુઓ, સ કુમારો મારસાસણુ ઘ્વ નિવો,
ચલિઓ ગુરુનમળત્ય, રાયપદે નિયડ નર મેળ ૬૭

હવે કોઇઠ વેળાએ વિક્રમ કુમારના પિતા તરફથી લેખ આવતા તેથી ઉદ્દેશાધને કુમાર પોતાના સસરા રાજાની રાજા મેળવી આરે બાર્યાઓ માથે તિલકનગરમા આવી પહોંચ્યો ૬૫

(ત્યા આવી) કુમાર માળાપના પગે પડ્યો—એટલામા ઉદાનપાળે આવી રાજાને જણાવ્યું કે શ્રી અકલક નામના સૂરિ (ઉદાનમા) પધાર્યા છે ૬૬

ત્યાં કામદેવના આજ્ઞા અળગતા ઠાકમાઠથી કુમાર સહિત રાજા શુ રૂને નમવા માટે આવ્યો થકો માર્ગમા એક માણસને જોતો હવે ૬

કદાપિ જનકલેલેન પ્રેરિત* પૃષ્ઠા ચ્ચરરાજાન
ચતુર્થિ રપિ માર્યામિ સમ કુમાર* ગાત્ર સ્તિલકપુરે ૬૫

* પ્રણત શ્વ જનની જનકૌ (પ્રતિ), રત્ત ઉદાનપાલકેન નૃપઃ
વિજ્ઞપ્ત શ્રી અકલક સુરિ આગમન કથનેન. ૬૬

તત્તો માસ્વરમૂતિયુત* સ કુમારો મારશાસન ર્વ નૃપ
ચલિતો ગુરુનમનાર્થ રાજપથે પશ્યતિ નર મેક ૬૭

અસલ્લવલતકિમિવહુલ, જાલ મચ્છિન્નમચ્છિયાલ્લન્ન,
નિક્કિટકુટ સલ્લિર, સિરહર મહ્દીણહીણસર ૬૮

ત્ત દટ્ટમણિઠ મરિઠ, મહલ પિ વ વિસાયમલિણમુહો,
પત્તો ગુરુપપાસે, નમિઝ નિમ્મુણેઽ ધમ્મકહ ૬૯

જીવો અણાઙ્ગણકમ્મ, વચસંજોગઓ સયા ઉદ્ધિઓ,
મમ્મ અણાઙ્ગણસ્સઙ્ગ, મજ્જગ મો જતપરિયટ્ટે. ૭૦

તે માણુમ ડિલ્લવિલ કરતા કીડાની જાળથી ભરેલ, માખીઓથી વ્યાપ્ત,
ગદા કોઠથી ફટેલા માવાવાળો અને અતિદીન હીન સ્વગ્વાલો હતો ૬૮

તે અગ્નિ મડાળની માફ ન દેખવા લાયક માણુસને જોઈને રાજા
વિષાદ પાળી આખા ઝુખવાળો થયો થડો શુદ્ધના પાને આવી નમીને ધર્મ
કથા સાલજવા લાગ્યો ૬૯

(શુદ્ધ દેશના દેવા લાગ્યા કે-) આ દુગ્ધ અનાદિકાળથી શરીર સાથે
કર્મજન્ય ધના સંયોગથી જોડાઈને હમેશા દુઃખી થયો થડો અનાદિથી સૂક્ષ્મ
વનસ્પતિ ધર્મા હી અનતા પુદ્ગલ પરાવર્ત ત્યા પૂરા કરે ૭૦ ,

અતિ સર્પસ્ક્રમિવહુલજાલ મચ્છિન્ન પાસિકાચ્છન્ન,
નિક્કટ્ટકુ ટશાલ્પિત, શિરોધર મતિદીન હીનસ્વર ૬૮

ત દટ્ટુ મનિઠ મગ્ગિઠમંહલ મિવ વિપાદમલિનમુત્તઃ
પ્રાપ્તો ગુરુપપાર્થે નત્વા નિશ્ચરણોતિ ધર્મકથ ૬૯

જીરો નાદિતનુર્કમ્પવચસયોગતઃ સદા દુઃખિતઃ
ભ્રમતિ અનાદિવનસ્પતિ મધ્યગતો નતપારિવર્તાન્ ૭૦

તા ઘાયરેસુ તત્તો, તસત્તણ કહવિ પાવણ જીવો,
 લહુકમ્મો ય તઓ જડ, પાવડ પચ્ચિદ્રિયત્ત ચ ૭૧
 પુન્નવિદ્દુઓ ય તઓ, ન અજ્જગ્ગિત્તે લહેદ મણુયત્ત,
 લહેદિ અજ્જગ્ગિત્તે, ન કુલ જાડ વલ ક્વ. ૭૨
 એવપિ કહવિ પાવડ, અપ્પાઝ વા હવિજ્જ વાહિલ્લો,
 દીદ્દાહઓ નિગેગો, હવિજ્જ જડ પુનજોણ ૭૩
 પત્તે નીરોગત્તે, દસણનાણસ્સ આવરણઓ ય,
 નય પાવડ જિણધમ્મ, વિવેયપરિવજ્જિઓ જીવો ૭૪

બાદ બાદર સ્થાવરેમા આવી ત્યાથી જેમ તેમ ઠગી જીવ ત્રસપણુ
 પામે છે ત્યાથી જે હલકા કર્મવાળો થાય તો પચ્ચેદ્રિયપણુ પામે છે ૭૧

ત્યા પણુ હજી પુણ્યહીન હોય તો આર્ય ક્ષેત્રમા મનુષ્યપણુ પામી
 શકતો નથી કદાચ આર્ય ક્ષેત્રમા જન્મે તોપણુ કુળ જાતિ બળ અને રૂપ
 મળવા મુશ્કેલ થઈ પડે છે ૭૨

એ બધુ દેહાન્ત પામે-તોપણુ અદપાયુ અથવા વ્યાધિગ્રસ્ત થાય,
 બાકી દીર્ઘાયુથી અને નિરોગી તો પુણ્ય યોગેજ થઈ શકે ૭૩

નિરોગીપણુ પામ્યા છતાં પણુ-જ્ઞાનાવરણ તથા દર્શનાવરણ કર્મના
 જોરથી વિવેકહીન જીવ જિન ધર્મ પામી શકતો નથી ૭૪

તતો વાદરેપુ તત સ્સત્ત્વ કથમપિ પ્રાપ્નોતિ જીવ
 લહુકર્મા ચ તતોયદિ પ્રાપ્નોતિ પચ્ચેદ્રિયત્ત ચ ૭૧
 પુણ્યવિદ્દીન શ્ચ તત્તા ન આર્યક્ષેત્રે રૂપતે મજ્જત્ત્વ,
 જન્મેપિ આર્યક્ષેત્રે ન કુલ જાતિ વલ ક્વ ૭૨

एतदपि कथमपि प्राप्नोति, (तथापि) अल्पायु र्वा भवेत् व्याधित'
 दीर्घायु नीरोगो भवेत् यदि पुण्ययोगेन ७३

प्राप्ते नीरोगत्वे दर्शनज्ञानस्य आवरणतश्च,
 नच प्राप्नोति जिनधर्मं विवेकपरिवर्जितो जीव ७४

लभूणवि ाजणस्म, दत्तणने हाणयकम्पउदएणं,
सकाइकलुसियमणो, गुरुवण नेव सदहइ ७२

अह निम्मल समत्तो, जाट्टिय सदहइ गुरुवण,
नाणावरणस्सु दए, ससिज्जत न बुज्जेइ ७३

अह ससियपि बुज्जेइ, सयपि सदहइ वोहए अन्न,
चारित्तमोहदोसेण, मज्जम नय सय कुणइ ७४

जिन धर्म पात्रीने पणु इग्न मोहनीय कर्मना उदयना क्षीये एव
शंकादिकधी लुपित हृदय वधने शुभ वचनने श्रद्धा गतौ नधी ७५

हुये निर्मल नभ्यस्त्व पात्री शुभना वचनने षड् कमी माने, तोपणु
ज्ञाना वरपुना उदयवी शुभये उदेता एता पणु तेणु भर्म नभल शके
नहि ७६

कहाय कडेला (भर्मने) पणु समने तेभल पोते श्रद्धा जीवने पणु
प्राधित कडे, तोपणु चारित्र मोहना दोषे उगीने पोते अयम कमी शके
नहि ७७

लब्धापि जिनधर्म दर्शनमोहनीयकमोदयेन,
शंकादिकलुपितमना गुरुवचन नैव श्रद्धते ७८

अथ निर्मलसम्यक्त्वो यथाम्यत श्रद्धते गुरुवचन,
ज्ञानावरणस्यो दये शस्यमानं न बुध्यते. ७९

अथ शस्यमान मपि बुध्यते स्वयमपि श्रद्धते बोधयति अन्य,
चारित्रमोहदोषेण समय नच समय करोति. ८०

સ્ત્રીણે ચરિત્તમોહે, વિમલતવ સજમ ચ જો કુણદ,
 સો પાવદ મુક્તિમુદ, ડય મળિય સ્ત્રીણરામેઈ ૭૮
 ચુલ્લગ પાસગ ધન્ને, જૂણ રયણે ય મુમિણ ચક્રે ય,
 ચમ્મ જુગે પરમાણૂ, દસ દિઠતા મુયપસિદ્ધા ૭૯
 ઇણદિ ડમ સન્ન, મણુયચ્ચાઈ કમેણ દુલ્લમ,
 છાધુ કરેહ સહલ, કાઝળ જિણિન્દ્રવરધમ્મ ૮૦
 અહ સમણ મળદ નિવો, મયવ કિ દુકય કય તેણ,
 લકિઠકુઠિણ, તો રહ જપેદ મુણિનાહો ૮૧

ચારિત્ર મોહનીય ક્ષીણ યતા એ પુરૂષ નિર્મળ તપસયમ ઠરે તે
 મુક્તિ મુખ પામે એમ વીતરાગે કહેણ છે ૭૮

ચૂલો, પાશો, ધાન્ય, યૂય, રત્ન, સ્વપ્ન, ચક્ર, ચર્મ, ધૂસર, અને ૫
 રમાણુ, એ દસ દૃષ્ટાંતો શાસ્ત્રમા પ્રસિદ્ધ છે ૭૯

એ દસ દૃષ્ટાંતોએ ઠરી આ ણધુ મનુષ્ય ભવાદિ અનુક્રમે દુર્લભ
 છે, માટે તે પામીને જિનેશ્વરનો ધર્મ કરી તેને સફળ કરો ૮૦

હયે (દેશના પૂરી થયાથી) અવસર પામી ગળ (શરૂને) કહેવા
 લાગ્યો કે હે ભગવન્ મે ભેગલા તે અતિશય દુષ્ટ રોગવાળાએ (પૂર્વ ભવમા)

સ્ત્રીણે ચારિત્રમોહે વિમલ તપઃ સંયમ ચ યઃ કુરુતે,
 સ પ્રાપ્નોતિ મુક્તિમુલ્લ ઇતિ મળિત સ્ત્રીણરામૈઃ ૭૮

ચુલ્લક-પાશક-ધાન્યાનિ યૂયો રત્ન ચ સ્વપ્નચક્રે ચ
 ચર્મ-યુગે પરમાણુ દશ દૃષ્ટાતા. શ્રુતમોસદ્ધાઃ ૭૯

ઇતૈ રિદ સર્વ મનુજત્વાદિ રૂપેણ દુર્લભ્ય,
 લાઘ્વા કુરુત સફલ કૃત્વા જિનેન્દ્રવર ધર્મ. ૮૦

અથ સમયે મળાતિ નૃપો મગવન્ કિ દુષ્કૃત કૃત તેન,
 લ્લકુષ્ઠકુષ્ઠિના તત રહ જલ્પતિ મુનિનાય. ૮૧ -

શુ પાપ કર્યું હશે ? ત્યાં આ મથળે તે સુનીશ્વર (નીચે સુજળ) ઉત્તર આ-
પવા લાગ્યા ૮૧

મણિસુદરમદિરેરેહિરમિ મણિમદિરમિ નયરંપિ,
દો સોમમીમનામા, કુલહતા નિચ્ચ મવિહતા ૮૨

પદમો પુત્તાણમઈ, અક્ષુદ્રો મદ્મો વિનીઓ ય,
તન્નિવરીઓ વીઓ, પરપેસણજીવિનો દોવિ ૮૩

અન્નદિને દિનમણિ કિરણ, મામુર મુરગિરિં વ હત્તુગ,
કત્યવિ વચ્ચતોઈં તેહિ જિનમદિર દિઠ ૮૪

મણિઓથી શણગારેલા મ દિગેવડે ચોલતા મહિમ દિર નગરમા સોમ
અને ભીમ નામના બે કુળ પુત્ર હતા, તેઓ (એક ધીબના મિત્ર હોઈ) હ-
મેશા માથે રહેતા ૮૦

તેઓ બે, પગઈ ચાડરી કરી આણવિડા ચલાવતા હતા, તેમાનો સોમ
હાડી પુદ્ધિવાળો હોવાથી અશુદ્ધ ભદ્રપણિયામી અને વિનીત હતો, જ્યારે ભીમ
તેથી ઉલટાજ શુદ્ધિવાળો હતો ૮૩

તે બે જણાએ એક દિવસે ડયાક જતા થડા સૂર્યના કિરણોથી ઝ-
ગઝગિત અને એક પર્વત માફક ઊંચુ જિન મ દિગેવડે ૮૪

મણિસુદરમદિરરાજિતે મણિમદિરે નગરે,
દ્વૌ સોમમીમનામાનૌ કુલપુત્રૌ નિત્ય મવિયુતૌ ૮૨

પ્રથમો નુતાનમતિ રક્ષુદ્રો મદ્મકો વિનીત ચ,
તદ્વિપરીતો દ્વિતીયઃ પરમેષ્ય જીવિનૌ દ્વાવપિ. ૮૩

અન્યદિને દિનમણિકિરણ માસ્વર મુરગિરિ મિત્રો તુગ,
કુત્રાપિ ત્રજમ્યા તામ્યા જિનમદિરં, દૃષ્ટિ ૮૪

મૃદુવર્મ સોમો મળઈ, भीम मुकय कथ न किपि पुरा,
अम्हेहि तेण नृण, परपेसत्तण मिण पत्त ८५

જ તુછેવિ નગત્તે, एगे पहुणो पयाइणो अत्रे,
त मुकयदुकयफल, अकारण हवइ किक्कज्ज. ८६

તો પળમામો દેવ, डेमो य जलजल्लि दुहसयाण,
सत्ताणमई बायाल, भावओ भणइ अइ भीमो ८७

ત્યાગે સૂક્ષ્મ બુદ્ધિવાળો સોમ ભીમને ડહેવા લાગ્યો કે, આપણે આ ગાતા ભયે કશું સુદૃઢ કરેલ નથી તેવીજ આ પરાઈ ચાડની ડરથી પડે છે ૮૫

જે માટે મનુષ્યપણુ તો બધાનું મરણુ છે, છતાં એક શ્વામી થાય છે, અને બીજા તેના પગે ચાલતા ચાડા થાય છે તે વિના ગરણુ કેમ બને? માટે તે સુદૃઢ અને હુન્દૃતનું જ રૂળ છે ૮૬

માટે ચાલો દેવને નમીયે, અને હું ખોતે જળાજળિ આપી દૂર કરીયે ત્યારે ઊછાછળ બુદ્ધિવાળો ભીમ વાચાળ હોવાથી (નીચે મુજબ) બોલવા લાગ્યો ૮૭

मूक्ष्ममतिः सोमो भणति भीम मुकृत कृत न किमपि पुरा,
आवाभ्या तेन नून परमेष्ठ्यत्व मिदं प्राप्त. ८५

यत् तुल्येपि नरत्वे एकं भवतः पदातयः अन्ये,
तत् मुकृत दुष्कृतफल अकारण भवति किंकार्य. ८६

नत प्रणमावो देव दद्व श्व जलजल्लि दुःखशताना,
उत्तानमति नचालभावतो भणति अय भीमः ८७

નય અત્યિ ભૂયપચગ, પવચઅહિઓ જિર ચિય જયમિ,
હે સોમ વોમકુસુમ વ, તયણુ દેવાઈણો કિહણુ ૮૮

પાસાદિતુહઅઈચહ, તદવાહનરેહિ કિં મુદ્ધ,
દેવો દેવુ તિ મુદ્ધા કયત્યમે અપ્પ મપ્પમઈ ૮૯

ફય વારિઓવિ તેણ, સોમો સોમુ વ્વ મુદ્ધમઈજુણો,
ગતુ જિણમવણે ભુવણ, વધવં નમઈ સમિયતમો. ૯૦

હે મોમ ! આ જગત્ના પાપ ભૂતની ગડબડ શિવાય આકાશના
કૂલની માફક બીજો કોઈ જીવ નામનો પદાર્થ નથી, તો પછી દેવ વગેરે
તે શેના હોય ? ૮૮

માટે હે લોગા ! તુ પાપ રિઓના લેભના અતિ ભય કર ધુળરાના
આડબરથી અભળને ટૂંકી બુદ્ધિવાળો થઈ દેવ દેવ પોકાડીને પોતાને કા
હેરાન રહે છે ? ૮૯

એવી રીતે તે લીએ નિવારણ કળતા હતા પણ સોમ (ચંદ્ર) ના
માફક નિર્મળ બુદ્ધિય આદરણીવાળો મોમ જિન મદિરમા જઈ જગત્
બધુ જિનેશ્વરને નમીને પાપ તોડતો હતો. ૯૦

નચાસ્તિ ભૂતપચકમપચાધિકો જીવ एव जगति,
हे सोम व्योमकुसुम मिव तदनु देवादयः क्वनु. ८८

पापहितुहातिचढताडवाढवरैः किं मुग्ध,
देवो देव इति मुग्धा कट्ठर्ययमे आत्मान मल्लपमतिः ८९

इति वारितोपि तेन सोम* सोमद्व शुद्धमतिज्योत्स्नः
गत्वा जिनमवने भुवनराधव नमति शमितनमा. ९०

ગહિજ રૂવગકુસુમે, પુણ્દ્ર જિણ પરાઈ મત્તીય,
તત્પુણ્ણવસા અજ્ઞ, સત્તોઢિવીય નરાઝજુય ૧૧

મરિજ સ ઇસ સોમો જાઓ મણિરદ્દનરિદ તુહ પુત્તો,
પદિપુત્તપુત્તમારો મારો ઇવ વિકમકુમારો. ૧૨

મીમો ડળ સુદમટ, જિણાઈ નિદળપરાયણો મરિજ,
જાઓ ઇસો કુઢી, પુરઓ મમિઢી મવ મળત ૧૩

વળી એડ રૂપિયાના કૂલ લઈને તેણે ઠલકૃષ્ણ લક્ષ્મિથી જિનેશ્વરની
પૂજા કરી, તે પુણ્યના લીધે તેણે મનુષ્યના આયુષ્યની માથે બાધિ બીજ ઉ
ખાળેન કંઈ ૬૧

‘ તે આ સોમ લાથી મળીને હે મહિન્દ્ર રાજા તારો પૂર્ણ પુણ્ય-
શાળી અને (રૂપે ઠગીને) ઢામતેવ મમાન વિરમ કુમાર નામે પુત્ર થએલો
છે ૬૨

અને હુ ઠી મતિવાળો લીન જિનાદિતની નિદામા પરાયણ રહી મ
રીને આ કોઢિઓ થયો છે, અને તે હજુ અનત ભવ ભમગે ૬૩

મૃત્વીત્વા રૂપકકુસુમાનિ પૂજયતિ જિન પરયા મત્તયા,
તત્પુણ્યવસા ઢર્જયતિ સ વોઢિવીજ નરાયુરુત ૧૧

મૃત્વા સ ઇસ સોમો જાતો મણિરદ્દનરેદ તવ પુત્ર,
મતિપૂર્ણપુણ્યસારો માર ઇવ વિકમકુમારઃ ૧૨

મીમ* પુન. શુદ્ધમતિ* જિનાદિનિદનપરાયણો મૃત્વા,
જાત ઇપ કુઢી, પુરતો મ્રમિપ્પતિ મવ મનત ૧૩

अह जायजाइसरणो, कुमरो हरिमुल्लसतरोमचो,
 नमिउ गुम्पयकमल, गिण्हइ गिहिधम्म मडरम्म ९८
 मणिरहनिचोवि विक्रम, कुमरे सकमियरज्जपञ्जारो,
 गहियउओ उप्पाडिय, केवलनाणो गजो सिद्धि ९९
 जिणमदिरजिणपडिमा, जिणरहजत्ताकरावणुज्जुत्तो,
 मुणिजणसेवणसत्तो, उदममत्तो विमलचित्तो १००
 सपुन्नकलो पडिपुन्न, मदलो हणियदुरियतमपसरो,
 विक्रमराया राज उव, कुवलय कुण्ड मुहकलियं १०१

(शुद्धे उदेही आ वात सालणीने) विक्रम कुमार लतिभरणु ज्ञान
 पाभी उर्ध्वी उत्तमता आभायवाणो यत् शुद्धा यणु उभयने नमीने अ-
 ति उभयणीय आवक धर्मने अहणु उगतो उवे ६४

भणिरथ गन्त यणु विक्रम कुमाग्ने गन्तयसार आधीने दीक्षा लधु
 देवणज्ञान पाभी आक्षे पडोअथो ६५

जिन भट्टि-जिन प्रतिभा-तथा जिननी व्यवसाय करावयाभा तत्पर
 उहेतो, मुनिजोनी नेवाभा आभङ्गा, उह नभ्यकत्वयत, निर्मण चित्त'धर

अथ जातजाति स्मरणः, कुमारो हर्षोद्विगमद्रोमाचः
 नत्वा गुम्पटकमल, गृह्णाति गृहिधर्म मतिरम्म ९८
 मणिरथनृपोपि विक्रमकुमारे भक्रामित राज्यप्राग्भारः
 गृहीतत्रत उत्पादित केवलज्ञानो गन्' सिद्धि. ९९
 जिनमदिर जिनमतिमा, जिनरथयात्राकारापणोयुक्तः
 मुनिजन सेवनसक्तो, उदमभ्यक्तो विमलचित्तः १००
 सपूर्णकल. प्रतिपूर्णमंडला हतदुरिततम.पसर
 विक्रमराजा राजा उव कुवलय करोनि सुखकलित. १०१

નાર, એવો વિક્રમ રાજા પૂર્ણ કળાવાન્ પ્રતિપૂર્ણ મહાવાળા અને ખરાબ અ-
ધકારના ફેલાવાને હણનાર ચદ્રમા જેમ કુવળયને વિકાસિત કરે, તેમ પૂર્ણ
કળાથી સમસ્ત મહા વશ કરી પાપરૂપ અધ્યાત્મને હણીને પૃથ્વીના વળયને
સુખમય કરવા લાગ્યો ૬૬-૬૭

અન્નમિ દિષે નિવર્તે, નિયપુત્રાનિહિતગુરુરજ્જયુરો,
અકલકમ્પરિપામે પવજ્જ સપવજ્જેદ્ ૯૮

અક્ષુદો ગમીરો, સુદુમર્દે સુય મહિજિત વહુય,
વિદિના મરિત પત્તો, દિવમિ લહિહી કમેણ સિવ ૯૯

શ્રુત્વે તિ ગમીરગુણસ્ય વૈમવ-મહાત સુત્તાનમતે ૥ વૈ ભવ,
શ્રદ્ધાધના. શ્રાદ્ધજનાઃ સમાહિતા-અક્ષુદ્રતા ધત્ત સદા સમાહિતાઃ ૧૦૦

કવિ શ્રી સોમ ભીમ કથા ॥છા॥

પછી ઢેટલેડ દિવસે તે વિક્રમ રાજા પોતાના પુત્રને રાજ્ય ધરાવે
જાર સોપીને અકલક સૂઝિના ખાસે હીક્ષા ગ્રહણ કરતો હવે ૬૮

એમ અમુદ્ર એટલે ગભીર અને મૂકમ બુદ્ધિમાન્ ધર્મ ધણ
જ્ઞાન ભણી વિધિથી મરણ પામી સ્વર્ગ પહોંચ્યો અને અનુક્રમે મોક્ષ
પહોંચ્યો ૬૯

આ રીતે અમુદ્ર ગુણવાન્ની મમુદ્ધિ અને લુદ્ધનનો વધી પડેલો
સ સાર સાભળીને શ્રદ્ધાવાન ગાત વૃત્તિવાળા શ્રાવજ્જનોએ હમેશા શાત
રહી અમુદ્રપણુ ધારણ કરવું જોઈએ ૧૦૦

આ રીતે સોમ અને ભીમની કથા છે.

અન્યસ્મિન્ દિને તૃપતિ નિજપુત્રાનિહિતગુરુરજ્જયુરો
અકલકમ્પરિપામે પવજ્જ્યા સપવજ્જતે ૯૮

અક્ષુદ્ર ગમીર' સુદુમમતિ શ્રુત મર્થીત્ય વહુક,
વિધિના મૃત્વા પ્રાપ્તઃ દિવ લપ્સ્યતિ ક્રમેણ સિવ ૯૯

(દ્વિતીય ગુણ.)

ઉક્તો ડક્ષુદ્ર ઇતિ પ્રથમો ગુણઃ, સપ્રતિ દ્વિતીય રૂપવદ
ગુણ માહ ।

અક્ષુદ્રપણા રૂપ પહેલો ગુણ કહી બતાવ્યો, હવે રૂપવા-
ળાપણા રૂપ બીજો ગુણ કહે છે.

(મૂઠ ગાથા.)

સપુત્રંગોવગો-
પર્વિંદિયસુંદરો સુસઘયણો,
હોઈ પમાવણહેઝ-
ત્વમો ય તહ રૂવવ ધમ્મે ૧

(ભૂળનો અર્થ.)

સંપૂર્ણ અગોપાગવાળો, પાંચ ઇંદ્રિયોથી સુદર દેખાતો
અને સારા સહનન (ખાધા) વાળો હોય તે રૂપવાન્ ગણાય,
તેવા પુરૂષ શાસનને શોભાવવાનો કારણભૂત થાય છે, અને ધર્મ
પાળવામાં પણ સમર્થ રહે છે. ૯

ટીકા.

સંપૂર્ણાન્ય ન્યૂના—ન્યંગાનિ શિરઢદરમ્ભૃતીની—ઉપાગાનિ ચાંગુલ્વા
દીનિ ધસ્ય સ સપૂર્ણાગોપાંગોઽન્યગિતાગ દત્યર્થઃ

સંપૂર્ણ એટલે અન્યૂન છે—અગ એટલે મન્તક પેટ વગેરે—અને
ઉપાગ એટલે આગળીઓ વગેરે જેના તે સંપૂર્ણાગોપાગ કહેવાય મતલબ
કે અખ હિત અગવાળો

પર્વદ્રિયમુદર. કાળકોરવધિરમૃક્ત્વાદિવિકલ इत्यभिप्राय'

સુસઘયણુ તિ—શોભન સહનન ગરીર સામર્થ્ય ચસ્ય, ન પુન રાઘ મેવ, સહનનાતરોપિ ધર્મપ્રાપ્તે:

“ સન્વેસુ પિ સઠાણેસુ લહ્દ એવેવ સન્વસઘયણે ”
इतिउचनात्

સુસહનન સ્તપ' સયમાઘનુષ્ઠાનશામર્થ્યોપેત इत्याकूत

एवविधस्य धर्मप्रतिपत्तौ फल माह

भवति जायते प्रभावना हेतु स्तीर्थोन्नतिकारण-तथा क्षम च समर्थो रूपवान् धर्मे धर्मकरणविषये स्यात्, सुसहननत्वा तस्येति । सुजातवत् ।

પ એ દ્રિય મુદર એટલે કે ગણો ખોખરો બહેરો મૂળો ન હોતા પાથે ઇ દ્રિયોથી શોભતો

મુમહનન એટલે શોભન સહનન હોતા શરીરગણ (ખાધો) જેને તે સુસહનન બાણવો, બાકી એમ ન મમબુ કે પેહેલા સહનન વાળો જ ધર્મ પામે, કેમકે બાકીના સહનનોમા પણ ધર્મ પામી શકાય છે, જે માટે કહેલું છે કે —

“ सर्व न स्थान अने नव सहननोभा धर्म पाभी शके ”

મારા સહનનવાળો ઠાય તો તે તપસ્યમાદિકે અનુષ્ઠાન કરવામા સમર્થ ગ્રહી શકે એમ એ વિશેષણ આપવાનો અભિપ્રાય છે

એવો પુરૂષ ધર્મ સ્વીકારે તો શુ રજા વાય તે કહે છે

એવો પુરૂષ પ્રભાવનાનો હેતુ એટલે તીર્થની ઉત્પતિનું કારણ થાય છે, તેમજ રૂપવાન્ પુરૂષ ધર્મમા એટલે કે ધર્મ કરવાની બાબતમા સમર્થ થઈ શકે છે, ગણુ કે તે સાગ ગરીર મામર્થ્યવાળો હોય છે ઈહાં મુખત નો દુષ્ટાત બતાવશુ

નચ નદિપેણહરિકેશનલાદિભિર્વ્યભિચાર હ્રદ્ભાવનીય, સ્તેપા મપિ
સપૂર્ણોગોપાગત્વાદિયુક્તત્વાત્ ।

પ્રાયિક ચૈતત્—જોપગુણસદ્ભાવે સ્વરૂપસ્ય ગુણાતરાભાવસ્ય ચાદુષ્ટ-
ત્વાત્, અતएव વક્ષ્યતિ,

“પાયદ્ગુણવિદૂષા ઇષતિ મજ્જિમા વરા નેપા” ઇતિ ।

નદિપેણ અને હરિકેશિણ ગ વિગેશ તો કુરૂપવાન્ હતા છતા ધર્મ
પ્રાપ્ત્યા છે એમ કહી રૂપવાન્પણુનો વ્યભિચાર જતાવવો ન જોઈયે, તેમકે
તેઓ પણુ ન પૂરું અગોપાગાદિકે કીને યુક્ત હોવાથી રૂપવાન્ જ ગણાય

અને આ વાત પણુ પ્રાયિક છે, કારણ કે બીજા ગુણનો મહત્ભાવ
હોય તો પછી કુરૂપપણુ અથવા કે ઈ બીજા અસુક ગુણનો અભાવ હોય
તેથી કંઈ હોય આવતો નથી એથી જ આગળ મૂળ અથવા જ કહે-
વાના છે કે,—

“એવાભાગ ગુણે હીન હોય તે મધ્યમ પાત્ર અને અર્ધા ગુણે
હીન હોય તે અધમ પાત્ર બાણવા ”

સુજાત કથા ચેય

રિવચકઅકપાણ, ચપાઈ પવાવવિજિયમિત્તપહો,
મિત્તપહો નામનિવો, સધમ્મિણી ધારણી તસ્સ ?

સુજાતની કથા આ પ્રમાણે છે.

હુશ્મનોના દળવી અડધિત ચ પા નામની નગરીમા પ્રતાપથી સૂ-

રિપુચક્રાકપ્પાયા ચંપાયા પ્રતાપવિજિતમિત્રપ્રથઃ
મિત્રપ્રમોનામનૃપઃ સધર્મિણી ધારણી તસ્ય ?

ધની પ્રભાને જીતનાં મિત્ર પલ નામે ગળા હોતો-અને તેની ધારણી નામે
રાણી હતી ૧

સિદ્ધી ય વમ્મરત્તો, ણમિત્તો મુગ્ગકમલગમિત્તો,
મજ્ઞા તસ્સ ધણસિરી, મિરી ય પરુવલાગ્ગા ૨

તાણ જાઓ પુત્તો, વહુઓવાડ્યમણિ મુપવિત્તો,
સજણિયજણચમકો, તણુપ્પહા પડલચિચિત્તો ૩

જં જાઓ ડહ રિદ્ધે કુલમિ હે જાય ત તુહ મુજાય,
મણ્ણ જ્ઞણેણ તેણ, નામ કય મે મુજાઓ ત્તિ ૪

ત્યા ધર્મ પગથણ અને મુગ્ગકમલ વનને આનંદ આપવા સૂર્ય
સમાન ધન મિત્ર નામે ગેઠ હતો, તેની લક્ષ્મી સમાન ઉત્તમ રૂપ લાવણ્ય
વાળી ધનશ્રી નામે ભાર્યા હતી ૨

તેમને મેઠો ઉપાયોથી લોઢોના ચિત્તને અમલોગ કરનાર તેમજ
શરીરની ઢાંતીથી અન્યકિત એક પવિત્ર પુત્ર પ્રાપ્ત થયો ૩

તે પુત્ર રિદ્ધિવાળા કુળમાં જન્મ્યો તેથી લોઢો કહેવા લાગ્યા કે
એવું જન્મ મુલત છે તેથી તેવું મુલત એવું નામ પાડવામાં આવ્યું ૪

શ્રેષ્ઠી ય ધર્મરત્તો ધનમિત્ર. મુગ્ગકમલવનમિત્રઃ
માર્યા તસ્ય ધનશ્રી શ્રી રિવ વારુપ લાવણ્યા ૨

તયોર્જાતં પુત્રો વહૂપાય શતૈ. મુપવિત્રઃ
સજનિતજનચમત્ક સ્તનુમભાપટલચૈચિમ્ય. ૩

યદ્ જાત ડહ ક્કલ્લે હેજાત તન્ તય મુજાતં,
મણ્ણતે જનેન તેન નામ કુત તસ્ય મુજાત ઇતિ. ૪

પદ્મિપુન્નગોવગો, નિરુવમલવણિમસુરુવરુવ ધરો,
સો સઙ્ગકલાકુસલો, ક્રમેણ તરુણત્વ મણુપત્તો. ૬

કદ્યાવિ પવિત્તતો, જિણુદુપ્પયાહિ વાણિપાણિતલ,
ગુરુપયકમલ વિમલ, કયાવિ ભમરા ષ્વ મેવતો ૭

કાદેવિય જિણપવચણ, પમાવણ પાવણ પુણ કુણતો,
સવણપુદેહિ પિયતો, કયાડ જિણસમયઅમયરસ, ૭

તે પ્રતિપૂર્ણ અ ગોપાગવાળો તથા અનુપમ લાવણ્ય અને રૂપવાળો
હોયને સર્વ કળામાં દુશળ થઈ અનુક્રમે યોગ્ય અવસ્થાને પામ્યો ૫

તે સુભત કથારેડ જિનેશ્વરની સ્તુતિ તથા પૂજામાં વાણી અને પાપિ
(હાથ) ને પ્રવર્તીવતો અને કથારેડ ભમરાની માફક શુદ્ધા નિર્મળ પદ્મકમળ
ને મેવતો ૬

(વળી કથારેડ) જિન પ્રવચનની પ્રભાવના કરાવી પોતાને પવિત્ર
કરતો, (અને) કથારેડ જિન મિદ્ધાતકપ અમૃત અને પોતાના ઈશ્વરપુટવટે
કળી પીતો હતો ૭

પ્રતિપૂર્ણગોપાગો નિરુવમલાવણિમસુરુવરુવધરઃ
સ સર્વકલાકુશલઃ ક્રમેણ તરુણત્વ મણુપાન્તઃ ૬

કદાપિ પ્રવર્તયત્ જિનસ્તુતિપૂજાયાગાણોપાણિતલ,
ગુરુપદકમલ વિમલ કદાપિ ભ્રમર ઇવ સેવમાન. ૬

કારાપયિત્વા જિનપ્રવચનપ્રમાયના પાવન પુનઃ કુર્વન્,
શ્રવણપુટૈઃ પિયન્ કદાચિત્ જિનસમયામૃતરસ. ૭

લલિણિય મળહરોદિ, સહિયયહિગમેદિ મળિણદિ,
નયરે નયરેદિછે, કસ ન સો કાસિ તોસમર '૮

ઇતો તત્તેવ પિયગુ, નામિયા ધમ્મધોસમતિપિયા,
પેસળપહિયાસ ચિરા, ગયાસ તજ્જેડ દાસીઓ ૦

તાઓ મળતિ સામિણિ, મા કુપ્પસુ અમ્હ જયઅપદિરુવ,
દદુ મુજાપરુવ, કસ ન મોદિજ્જણ દિય ૧૦

વળી લલિત મનહુઝ અને મહુદય (મર્મન) જનના હૃદયને પકડ
નાર વાકયોવડે કમીને ન્યાયથી વિરાગતા નગરમા તે નર્વ જનને આનંદ
આપતો ૮

હવે તેજ નગરમા ધર્મ યોગ નામના મંત્રીની પ્રિય શુ નામની પ્રિયા
હતી તેણી દળણુ દળવા મોકલેલી દામીઓને ગદુ મોડી પાછી વળવાથી ઠ
પકે દેવા લાગી ૯

ત્યારે તે દામીઓ કહેવા લાગી કે હે સ્વામિની, તુ અમારાપર શુ
રસે થા મા, કારણ કે જગતમા જેની ભેડી મળતી નથી એવુ સુખત કુ
મારનુ રૂપ જેવા કેતુ હૃદય મોહિત નહિ થાય (તેથી અમને વાર લાગી) ૧૦

લલિતૈર્મનોહરૈઃ સહૃદયહૃદયગમૈઃ મળિતૈઃ.

નગરે નયરાજિતે કસ્ય ન સ અકાર્પિતૈ તોપમર ૮

ઇતમ્તૈવ પ્રિયશુનામિકા ધર્મ યોગમત્રિપ્રિયા,
પેપળપહિતા ચિરાગતા સ્તર્જયતિ દાસી. ૯

તા મળતિ સ્વામિનિ મા કુપ્પ ન જગદ્ગતિરુપ,
દદુ મુજાતરુપ કસ્ય ન મુત્તતે હૃદય ૧૦

સા પદ્મિભણદ્ હલાઓ, જયા સ ગચ્છિઝ્જ જેણ મમ્મેણ,
તારે મમ સાદિઝ્જહ, ત મુહ્ય જેણ પિચ્છામિ ૧૧

ગુણિજણઅવયસવયસ, પરિગય તં કયાઈ તમિ પહે,
જતં દાસીકદ્વિય, નિયદ્ પિયગ્ સવત્તિજુયા ૧૨

વમ્મહરૂવમ્મદુપ્પર, મજ્જણપવણ નિપ્પવિ ત્ત ઇસા,
પમ્મણદ્ ઘણા સ ચ્ચિવય, નારી જીસે વરો ઇસો ૧૩

(આવુ માલાળી) તે મત્રિપ્રિયા દામીઓને કહેવા લાગી કે હે દા
મીઓ ત્યારે તે કુમાર આ રસ્તેથી જતો જુઓ ત્યારે મને ચેતવજો કે જેથી
તે કેવો રૂપવાન છે તે હું જોઈ શકું ૧૧

હવે એ વેળાએ મુશુપ્પ શિરોમણિ મિત્રોએ વીંટાયલો સુભત કુ
માર તે રસ્તે થઈ જતો હતો તેવામા દામીએ ચેત-ચાથી પ્રિય શુ નામની
મત્રિપ્રિયા પોતાની મોઝ્યો માથે મળીને તેને જોવા લાગી ૧૨

ત્યારે કામદેવના રૂપના જોરવાળા ઓફાણુને લાગવામા પવન સમાન
તે સુભતને જોઈને એ મત્રિની ત્રી કહેવા લાગી જગતમા તેજ સ્ત્રી નરોંખ-
દાર છે કે જેનો આ વર છે ૧૩

સા પ્રતિભણતિ હલાઃ યદા સ ગચ્છે દનેન માર્ગેણ,
તદા મમ સાધયત ત સુભગ યેન પ્રેક્ષે ૧૧

ગુણિજનાવતમવયસ્યપરિગતં ત કદાપિ તસ્મિન્,
પથિ યાત દાસીકથિત પશ્યતિ મિયગુઃ સપત્ની યુતા. ૧૨

મન્મથરૂપમદોત્પર, મજ્જનપત્તન દદ્ધા ત્ત ઇપ્પા,
પ્રમણતિ ધન્યા સાચૈવ નારી યસ્યા વર ઇપ્પઃ ૧૩

કાઝ સુજાયવેસ, અહસાઝ કયાવિ સા અભિરમે હ,
અન્નાણ સવત્તીણ, મજ્જે તવ્વયણચિઠાઈં. ૧૪

इत्तो पत्तो मती, गिहदार निठण ति कलिऊण
अवसप्पिऊण सणिय, कषाटछिद्देण पिच्छेइ १५

अतेउरचिठ ददु, चितए हा विणठय एय,
होही रहस्सभेए, सुइर ता होउ पच्छन्न. १६

વળતી કોઈ વેળાએ તેણી લલકારદાર સુખત કુમારનો વેષ ધારણ
કરી ઓછ સોકથોની વચ્ચે તે કુમારના વાડય અને ચાળા કરી ફગવા
લાગી ૧૪

એવામા મત્રી ત્યા આવી ચડયો-તે ધરનો દરવાજો ખદ કચેલો
નણી ધીમે ધીમે પાને આવી કમાડના બાકેરાનાથી લેવા મડયો ૧૫

પોતાના જ્ઞાનખાનાની ચેષ્ટા જોઇને મત્રી વિચારવા લાગ્યો કે બા
હેર વાત કૂટશે તો આ જ્ઞાનખાનાની મદતર આણત જશે માટે લાખા વ
ખત સૂધી આ વાત છાની રખાવવી ૧૬

कृत्वा सुजातवेष, अतिशायि कटापि सा अभिरमते,
अन्यासा सपत्नीना मये नटचनचेष्टाभिः १७

इतः प्राप्तो मत्री गृहद्वार निष्ठित मिति कलयित्वा,
अवसर्प्य शनै कषाटच्छिद्रेण प्रेक्षते १८

अतःपुरचेश दृष्ट्वा चिंतयति हा विनष्ट मेतत्,
भविष्यति रहस्यभेदे मुचिर तद् भवतु मच्छन्न १९

અહ લિહ્ કૂડલેહ, મુજાય તુમણ મહ ઇમ કહિય,
જહ વધિય અપ્પિસ્ત, મિત્તપહ ટસદિણસ્સતે ૧૭

કિંતુ વિલપસિ અજ્જવિ, ઇચ્છાઈ નિદસણ નિવસ્સ મો,
ચિંતઈ નિવોવિ હદ્ધવી, ઇયમિ ઇમ કહ ઘડઈ ૧૮

અથવા લોહધાણ, નરાણ કિં અકરણિજ્જ મિહ મુવણે,
તા હતવ્વો एसो, રક્તેયવ્વો જણવવાઓ. ૧૯

હવે તે મંત્રીએ એક ખોટો લેખ લખ્યો તેમા લખ્યું કે “હે મુ
ળત તે’ મને એમ ઠહેલું હતું કે દગ દિનની અદર મિત્રપ્રભ રાજાને ખાધી
આણીશ છતાં હવે કા નિલખ ઠરે છે.” ઇત્યાદિક વિગત લખીને તે લેખ
રાજાને બતાવ્યો, ત્યારે રાજા પણ વિચારમા પડ્યો કે હાય હાય આવો ભલો
માણસ આવું કામ કેમ કે ૧૭-૧૮

અથવા લોભાધ મનુષ્યોને આ જગતમા કઈ અકર્તવ્ય નથી માટે
આ મુળતને મારવો જોઈએ અને તે એવી રીતે કે જેથી લોકોમા પણ કશી
હોહા નહિ થાય. ૧૯

અથ લિખતિ કૂટલેહં મુજાત ત્વયા મહા ઇદ કથિતં,
યથા વદ્ધા અર્પયિષ્યામિ મિત્રપ્રભ દશદિનસ્યાતિ. ૧૭

કિંતુ વિલપસે અઘાપિ, ઇત્યાદિ નિદર્શયતિ નૃપસ્યાગ્રે,
ચિંતયતિ નૃપોપિ હાધિવ્, ઇતસ્મિન્નિદ કથ ઘટતે. ૧૮

અથવા લોભાધાના નરાણાં કિં અકરણીય મિહ મુવેને,
તતો હંતવ્ય એવ રક્તિવ્યો જનાપવાદઃ ૧૯

તો નિવક્કમિસેણ, સ લેહ મપ્પિય સપેસિઓ રત્તા,
નયરી અરરકુરીય, ચદજ્જયનિવહ્પાસમિ. ૨૦

સો દદુ નિવાણસ, તસ્સય રૂવ વિચિત્વણ ચિત્તે,
ન ઘઠ્ઠ ઇરિસરૂપે, હમમિ નરવહ્વિરુદ્ધ મિણ ૨૧

યત ઉક્ત

વિષમસમૈ વિષમસમા, વિષમૈ વિષમા સમઃ સમાચારાઃ
કરચરણદતનાસિક, વક્ત્રોઘ્નિરીક્ષણૈઃ પુરુષા. ૨૨

તેથી રાજાએ પોતાનું ઝામ બતાવવાના મિત્રે કરીને તેને લેખ સાથે
અરરકુરી નગરીના અદ્રધ્વજ રાજા પાસે મોકલાવ્યો. ૨૦

અદ્રધ્વજે રાજાનો હુકમ જોયો-પણ મુબતતુ ૩૫ જોતા તે ચિત્તમાં
વિચારવા લાગ્યો કે આવા રૂપવાન પુરુષમા આવું રાજા વિરુદ્ધ ઝામ થઈ
શકેજ નહિ. ૨૧

જે માટે કહેલું છે કે

“હાથ, પગ, દાંત, નાક, મુખ, હોઠ, અને ઝટાક્ષ એ જેના કાંઈક
વાકા અને કાંઈક સીધા હોય તો તે માણસ પોતે પણ તેવોજ વાકો સીધો
નિવડવાનો, જો તદન વાકા હોય તો તે તદન વાકો ટોચ તો તે તદન વાકો
નિવડવાનો અને જો સીધા હોય તો સીધો નિવડવાનો. ૨૨

તર્તો નૃપકાર્યમિષેણ સ લેખ મર્પયિત્વા સમેપિતોરાજા,
મગર્પા અરરકુર્યા ચદ્રધ્વજનૃપતિપાર્શ્વ. ૨૦

સ દેહ્યા નૃપાદેશ તસ્ય ચ રૂપ વિચિતયતિ ચિત્તે,
ન ઘટતે હૃદયુપે અસ્મિન્ નરવતિ વિરુદ્ધ મિદ્. ૨૧

અહ ઓસારિય સન્ન, સાહૈ દસેહ નિવડલેહ ચ,
મળઈ સુજાઓ નરવર, કુળમ્મ તુમ સામિઆણ્સ ૨૩

ચદજ્જઓ વિ જપડ, ન તુમ મારેમિ કિંતુ પસિઝળ,
અચ્છિન્નપુન્ન અચ્છિન્ન, કિત્તિ પચ્છન્ન મત્થાહિ. ૨૪

ઇય મળિઝળ તેળ, ચદજસા નામિયા નિયા મઙ્ગી,
તયદોસદૂરિયતણૂ, દિન્ના સે ગરુયહરિસેળ. ૨૫

હવે તે ચંદ્રધ્વજે બીજા બધાને રજા આપી (એકાત્મતા) સુખતને
સઘળી વાત કહી રાજાનો લેખ બતાવ્યો, ત્યારે સુખત બોલ્યો કે હે નરવર
તને જે પ્રમાણે તારા સ્વામિનો હુકમ છે તે પ્રમાણે કર ૨૩

ત્યારે ચંદ્રધ્વજ બોલ્યો કે તારા જીવર પ્રમત્ત થઈ હું તને મારતો
નથી, માટે તું પુણ્ય અને કીર્તિને તોડ્યા વગર ઇહા છાનો માનો
રહે ૨૪

એમ કહીને તેણે ચંદ્રધ્વજા નામની ચોતાની બેન કે જે ત્વચાના
જોષથી કોઈ રોગે કરી દૂષિત થએલી હતી તે ઘણી ખુશી સાથે તેને ૫
રજાવી ૨૫

અથ અપસાર્ય સર્વ સાધયતિ દર્શયતિ નૃપતિલેખ ચ,
મળતિ સુજાતો નરવર કુરુણ્વ ત્વ સ્વામ્યાદેશ ૨૩

ચંદ્રધ્વજોપિ જલ્પતિ, ન ત્વા મારયામિ કિંતુ પ્રસીધ,
અચ્છિન્નપુણ્ય અચ્છિન્નકીર્તિં પ્રછન્ન માતિષ્ઠ ૨૪

इति भणित्वा तेन चंद्रयज्ञानामिका निजा भगिनी,
त्वग्दोषदूषिततनुः दत्ता तस्य गुरुकहर्षेण. २५

ત સ્સસગવસેર્ણ, સા સાવયધમ્મનિચ્છા જાયા,
નિક્કિઠકુઠવિહુરા, મુચગસવેગરંગિહા ૨૬

ગદ્ધિયાળમણા સમ, તેણ નિજ્જામિયા ઇમા મરિહ,
મામુરવરબુદિયરો, જાઓ સોહમ્મસગમુરો. ૨૭

પત્તો સ પહત્તોહી, નમિહ જાણાવિહ ચ અળ્લાળ,
મળહ મુજાય સામિય, કહેસુ કિં તે કરેમિ પિય. ૨૮

તે અદ્રયશા સુભતની સોભતથી દુષ્ટકુષ્ટ રોગથી પીડાયલી છતા
ઉત્તમ નવેગથી રંગિત થઈ શ્રાવક ધર્મમા નિશ્ચળ થઈ ૨૬

તેણીએ અણુમણુ લીધુ અને સુભત તેની નિર્યાપના કરવા લાગ્યો
એ રીતે તેણી મરણ પામીને ઔધર્મ દેવલોકમા દેહીખ્યમાન શરીર મારણ ૪
રનાર દેવતા થઈ ૨૭

તે દેવ અવધિ જ્ઞાનથી પૂર્વ લવ વાપીને ત્યા આવી સુભતને ન
મીને પોતાની ઓળખ આપી ઠહેવા લાગ્યો કે હે સ્વામિન્ તમારૂં શુ પ્રિય
કરૂં તે કહો ૨૮

તત્સમર્ગવશેન સા શ્રાવકધર્મનિશ્ચલા જાતા,
નિક્કુટકુટવિધુરા મુચગસોગરગવતી ૨૬

મૃદ્ધીતાનજ્ઞના સમ્યક્ તેન નિર્યામિતા ઇય વૃત્તા,
માસ્વરવરવોદિયરો જાત. સૌર્મસ્વર્ગમુર ૨૭

માત્ર મ પ્રયુક્તાવધિ નત્વા જ્ઞાપયિત્વા ચાત્માન,
મળતિ મુજાત સ્વામિન્ કયય કિં તે કરોમિ મિય ૨૮

સો ચિંતડ જડ ધિયરે. પિચ્છ તા હ ગહેમિ પન્વજ્જ,
તઠ્ઠમાય મિણ નાહ, અમરો ચપાપુરીટપરિ. ૨૧

વિહલ મિલ વિહવ્યડ, તો નિવપમુદા જણા મિસ મીયા,
ધૂવકહુચ્છુપહત્થા, મણતિ સિરમિલિયકરકમલા ૩૦

મો મો સ્વમેહ સો જસ્સ, કિંચિ અન્નેરિ ચિઠિય દુટ્ટ,
અહ વિત્તાસડ તિયસો, કહિં ગમિસ્સહ હહા દાસા ૩૧

ત્યારે ગુણત (પાતાના મનમાં) ચિંતવવા લાગ્યો કે જો હું મારા
માખાપને એકવાગ જોઉં તો પછી પ્રમદ્યા પ્રહણ ૩૩, ત્યારે તેનો આ વિ
ચાર દેવ જાણી લઈ ચ પાપુરી જિખં નીચે મુજબ મકટ પાડવા લાગ્યો ૨૬

શહેરના જિખં એક મહોટી ગિળા વિકુર્વી-તે જોઈ ગળ વગેરે લોકો
ખલુ લય પામ્યા, તેથી ધૂપના કડચા હાથમાં ધરીને હાથ મન્તકે મેળવી
કહેવા લાગ્યા ૩૦

હે દેવ હે દેવ, અમે જો ડોડિયુ માહુ ઝ્યું હોય તો તે અમને માફ
કરો, ત્યારે તે દેવ બીવનવવા લાગ્યો કે તમે ગુલામ થયા છો હવે કયા
જઈ શકશો ૩૧

સ ચિંતયતિ યદિ પિતરૌ પ્રેક્ષે તદા હ ગૃહ્ણામિ,
પ્રત્યયા તદ્વાચ મિદ જ્ઞાત્વા અમર શ્રવાપુર્યાંજપરિ ૨૯

વિપુલાં શિલોં વિકુસ્તે, તતો તૃપ પ્રમુલા જના મૃશ મીતાઃ
ધૂપકહુચ્છક્રહસ્તા મણતિ ગિરોમિલિતકરકમલાઃ ૩૦

મો મો ક્ષમતા સ યસ્ય કિંચિ દસ્મામિ શ્રેષ્ઠિત દુષ્ટ,
અથ વિનાસયતિ તિદગ. કુત્ર ગમિષ્યહ હહા દામા. ૩૧

પાવેળ અમણેણ, મુસાવઓ દૂસિઓ અકજ્જેણ,
ચૂરોમિ તેણ તુરિય, અજ્જ અણજ્જે તુમે સઘ્વે ૩૨

છુદ્દહ જહ ત સ્વામહ, નરસિરરયણ તઓ જણો મળહ,
સો સપહ કલ્પ સુરો, મળેહ ઇત્યેવ હજ્જાણે ૩૩

નાયરજણ સહિણ, નિવેણ સો સ્વામિઓ તર્હિ ગતુ,
આરોવિઓ ય સિધુર મહ્ધદ્ધરકધર સ્સત્તિ ૩૪

(પછી કહેવા લાગ્યો કે) પાપી મંત્રીએ મુશ્કાવક ઊપર અકાર્યને
આરોપ મેલી તેને દૂષિત ઠર્યો છે તેથી આજ તમે બધા અનાર્યોને
ચૂરીશ ૩૨

માટે તે ઉત્તમ નરને જો તમે ખમાવો તો છૂટો-ત્યારે લોકો બો-
લ્યા કે તે હાલ કયા છે એટલે દેવ બોલ્યો કે આજ નગરના ઉદ્યાનમાં
છે ૩૩

ત્યારે નગર લોકના માથે રાજાએ ત્યાં જઈને તેની માફી માગી
અને અતિ બાંધા હાથી ઊપર બેઠ તેને મોકલ્યો ૩૪

પાપેન અમાલ્યેન મુશ્કાવકો દૂષિત' અકાર્યેણ,
ચૂરયામિ નેન ત્વરિત અથ અનાર્યાન્ મુલ્લાન્ સર્વાન્ ૩૨

હુચ્ચત યદિ ત સામયત નરન્નિરોરત્ત તત્તો જનો મળતિ
સ સમતિ કુપ્પ, સુરો મળતિ, અર્થ વો ધાને ૩૩

નાગરજનસહિતેન નૃપેણ સ સામિત સ્વત્ર ગત્વા,
આરોપિત થ સિધુર મત્તુદ્ધરકધર સ્સત્તિ ૩૪

સો સોદતો સિરસવરિ, ધરિય હિમધામધવલહરેણ,
વીજ્જતો સુરસરિ, લહરીસરસેયચમરોદિં ૩૫

ધ્રુવતો જલભરમરિય, જલયગુપ્તસદ્વદિવિંદેણ,
દિતો દાળ મળતકિયાહિય તકિયજનાળ ૩૬

ધમ્મુદયા તુહ રૂવં, તુહ હદઓ વમ્મહેહ ડય પીર્ડ,
અન્નુન્ન હોહ ચિરા, ડય જળવયળાઙ નિમ્બુળતો. ૩૭

લોહો તેના મસ્તકપર હિમાલય જેવું ધવળ છત્ર ધરવા લાગ્યા
અને ગંગાની લહેરો તથા મહાદેવ જેવા શ્વેત આભગેથી તેને વીજવા
લાગ્યા ૩૫

વળી મજાળ મેઘના માફક ગાજતા બદિઓ તેને સ્તવવા લાગ્યા,
અને તે સુળત શેઠ તાર્કિક લોહોને તેમના ધાગવા કરતા પણ અધિક દાન
દેવા લાગ્યો ૩૬

લોહો બોલવા લાગ્યા કે ધર્મના ઉદયથી તારૂં ૩૫ થયું છે અને
તારા ઉદયથી ધર્મ વૃદ્ધિ પામે છે એમ એ બે બનાવને અરમયગ્ન સ્થિર
સ બધા મહેલ છે ૩૭

સ શોભમાનઃ શિરસરૂપરિ ધારિત હિમધામધવલહરેણ,
વીજ્યમાનઃ સુરસરિલ્લહરીશ્વર શ્વેતચામરૈઃ ૩૫

સ્તૂયમાનો જલભરમૃત જલદગુપ્તશબ્દવદિવૃદ્ધૈઃ
યચ્છન્ દાન મનસ્તર્કિતાધિક તાર્કિક જનેભ્યઃ ૩૬

ધર્મોદયાત્ તવ રૂપ, વચો દયો ધર્મહેતુ રિતિ પ્રીતિઃ
અન્યોય ધવતુ સ્થિરા ઇતિ જિનવચનાનિ નિશ્રુણ્વન્. ૩૭

ધન્નો અહો ઇમો સલુ, જસ્મ મુરા અવિ કુણતિ આણસ,
ધમ્મો વિ એસ પવરો, કુણતિ જે ઇરિસા પુરિસા ૩૮

ઈચ્છાઈ જઈણસાસણ, પમાવણ સો કુણતઓ મુગિદે,
પત્તો પળમઈ અમ્મા, પિઠ્ઠણ પયકમલ મમલમણો ૩૯

ઈત્તો ય ધમ્મધોસો, મત્તી વજ્જો નિરેણ આણત્તો,
મોયાવિઓ મુજાણ, કારિઓ તહવિ નિવ્વિસઓ, ૪૦

અહ દાહ નિયયદહ્ય, ધમ્મે પુચ્છિય નિવ તહ મુજાઓ,
પિયરેહિ સમ ટિમ્મય, ગિણ્હડ દુવિહ તહા સિમ્મલ ૪૧

(વળી લોકો ઠહેવા લાગ્યા કે) અહો આ પુત્ર ખરેખર ધન્ય છે
કે દેવતાઓ પણ જેનો હુકમ બળવે છે, વળી આવા પુરુષો જે ધર્મ પાળે
છે તે ધર્મ પણ ઉત્તમ હોયો બોધ્યે ૩૮

ઈત્યાદિકે જિન શાનનની પ્રભાવના ડરાવતો થયો તે પોતાને ધરે
આવી માખાપના ચરણ કમળમા નિર્મળ મન ધરી નમવા લાગ્યો ૩૯

હવે રાજાએ પહેલા ધર્મગ્રામ મત્રીને મારવાનો હુકમ ઈયો ત્યારે
મુબતે વચ્ચે પડી તેને મૃત્યુ-યો, છતાં રાજાએ તેને દેશનિઠાલ ઈયો ૪૦

બાદ તે મુબતે પોતાનું ધન્ય ધમ્મમા વાપરી રાજાની રત્ન લઈ

ધન્યઃ અહો અય સ્વલ યસ્ય મુરા અપિ સુર્વત્યાગેશ,
ધર્મા પ્યેપ પ્રવરઃ સુર્વતિ ય મીદ્ધા પુરુષા. ૩૮

ઈત્યાદિજેનશાસનપ્રમાવના સ સુર્વન્ સ્વગૃહે,
પ્રાપ્ત* પ્રણમતિ માતાપિત્રો પદકમલ મમલમનાઃ ૩૯

ઇત થ ધર્મગ્રોષો મત્રી વ યો નૃપેણ આજ્ઞપ્ત
મોચિત મુજાતેન, કારિત સ્તથાપિ નિર્વિપય ૪૦

અય દત્વા નિજકદ્રવ્ય ધર્મેષ્ટુ નૃપ તથા મુજાત.
પિઠ્ઠયા સમ દીક્ષા મૃદ્ધાતિ દ્વિવિધા તથા ત્રિક્ષા ૪૧

પોતાના માળાપના સાથે હીક્ષા લીધી તથા ચગ્ણ શિક્ષા અને ડરણ શિક્ષા
પામી હુશિયાર થયો ૮૧

કચ્છકરતવચરણા, નિમ્મલકેવલકલાદિ કતિલ્લા,
તિન્નિવિ તિન્નપડના, સિવ મચલ મણુત્તર પત્તા ૪૨

મતી વિ ધમ્મઘોસો, રાયગિહગઓ ફુરતવેરગ્ગો,
શુરુમૂલગહિયદિક્સો, પવન્નપડિમાવિહારોય ૪૩

વારત્તપુરે અયસેળ, રાયવારત્તમતિગેહમિ,
નિવહિયધિદુ સીર સઘયમહુ અગહિઓ ચલિઓ ૪૪

યે ત્રણે જણ હુધ્કર તપચરણ ડરીને નિર્મળ કેવળ જ્ઞાન પામી પ્ર-
તિજ્ઞા પૂર્ણ કરી અચળ સર્વોત્તમ ભોક્ષપદ પામ્યા ૪૨

હવે દેશનિકાળ થએલો ધર્મઘોષ મત્રી પણ રાજગૃહનગરમા જઈ
વેરાગ્ય પામી શરૂ પાસે હીક્ષા લઈ માધુની ળાર પ્રતિમાઓ પાળવા લા-
ગ્યો ૪૩

તે ઝુનિ વારત્તપુરમા અભયસેન નાનના વારત્ત નામના મત્રીના ઘ-
રમા વહોરવા ગયો ત્યા તેમણે ધી સાકરવાળી ખીર વહોરાવતા તેમાથી બિંદુ
નીચે પડ્યો એટલે ઝુનિ તે લીધા વગર ચાલતો થયો ૪૪

કૃતદુષ્કરતવચરણા, નિર્મલકેવલકલાભિઃ કાંતાઃ
પ્રયોપિ તીર્ણ પ્રતિજ્ઞાઃ શિવ મચલ મણુત્તર પ્રાપ્તાઃ ૪૨

મત્રી અપિ ધર્મઘોષઃ, રાજગૃહગતઃ સ્ફુર દ્વૈરાગ્યઃ
શુરુમૂલગૃહીતદીક્ષઃ પવન્નપ્રતિમાવિહાર ચ ૪૩

વારત્તપુરે અભયસેન રાજવારત્તમત્રિગૃહે,
નિપત્તિત્રિદુ સીર સપૃતમધુ અગૃહીત્યા ચલિતઃ ૪૪

કિં નહુ ગહિયા મિરૂસા, મુણિણા ઇય જાવ ચિંતણ મતી,
નિજ્જહઠિઓ તા તત્થ, મચ્છિયાઓ નિલીણાઓ ૪૫

પિચ્છઈ ઘરકોઈલિયા, ત સરહો તપિ દુઠમજ્જારો
ત પચતિયમુણઓ, તપિય વત્થવ્વઓ મુણઓ. ૪૬

તે કલ્હતે દહુ, ઉવઠિયા તપ્પહૂ પહૂયવલા,
જાય ચ મહાજુજ્જ, તો મતી ચિંતણ ચિત્તે. ૪૭

ત્યારે ટોળામા બેઠેલો મંત્રી વિચાર કરવા લાગ્યો કે મુનિએ બિલા
શામાટે લીધી નહિ હશે એટલામા તો તે બિંદુ બીપર માખીઓ બેસવા
લાગી ૪૫

તે માખીઓને ઘડોળી ભેવા લાગી, તેને મગ્ડો ભેવા લાગ્યો, મર
ડાને બિલાડે ભેયુ, બિલાડાને બાહેરથી આવેલા ફૂતરાએ ભેયુ, અને તેને
ત્યા વસતા ફૂતરાએ ભેયુ ૪૬

તેઓ લડવા માડ્યા, તેમને ભેઈ તેમના બહુ બળવાળા ધણીઓ
ત્યા દોડી આવ્યા અને ત્યા મોટી મારામારી થઈ પડી, ત્યારે મંત્રી મનમા
નીએ મુજબ વિચાર કરવા લાગ્યો ૪૭

કિં નૈષ ગૃહીતા મિસા મુનિના ઇતિયાવત્ત ચિતયતિ મંત્રી,
નિર્યૂથસ્થિતઃ તાવત્ત તત્ત મક્ષિકા નિલીના. ૪૫

(તા) પ્રેક્ષને ગૃહકૌલિકા તા સરદઃ તમપિ દુષ્ટમાર્જાર.
ત પ્રાત્યતિકશુનક. તમપિચ વાસ્તવાકઃ શુનકઃ ૪૬

તાન્ કલહમાનાન્ દૃષ્ટ્વા સ્પસ્થિતા તત્પ્રમવ* પ્રભૂતવલાઃ
જાત ચ મહાયુદ્ધ તતો મત્રી ચિતયતિ ચિત્તે. ૪૭

इय कारणा न गहिया, भिक्षा तेण ति सुद्धभाववसा,
जाइमरो गहियवओ, पत्तो सो मुंसुमारपुरे ४८

तत्थ निवधुधुमारो, अगारवई सुया य से तच्च,
परिणयणकए मग्गइ, पज्जोओ देइ नय इयरो ४९

अह रुठो पज्जोओ पवलवलो रुभए तय नयर,
अप्पवलो मज्जनिवो पुच्छइ नेमित्तिय भीओ ५०

ते मुनिञ्चे जपरना कारखे लिखा न लीधी जेम विचारी विशुद्ध
साधना योगे लति अभण्णु पाभी ते भत्री हीक्षा लब्ध मुमुमापुरमा
आये ४८

त्या धुधुमार नाभे राजा हुतो-तेनी अगारवती नाभे पुत्री हुती,
तेने परणुवा भाटे प्रद्योतन गलजे भाजे भाटये पणु धुधुमार आपवा
छित्तो नहुतो ४९

तेधी प्रद्योतन राजा कोधायमान थर्ध ल्हाए लश्क लब्ध ते नगरने
शेकवा लाये, त्यारे थोडा जणवाणा अहना धुधुमा राजाजे जी नधने
निमित्तियाने पूछय ५०

इति कारणात् न गृहीता, भिक्षा तेन इति शुद्धभाववशात्,
जातिस्मरो गृहीतव्रतः प्राप्तः स मुमुमारपुरे ४८

तत्र नृपधुधुमारः अगारवती सुता च तस्य ताच,
परिणयनकृते मार्गयते प्रयोतः ददाति नच इतरः ४९

अथ रुष्टः प्रयोतः प्रवलवलो रुध्यते तत्र नगर,
अल्पवलो मध्यनृपः पृच्छति नैमित्तिक भीतः ५०

સો વિ નિમિત્તનિમિત્ત, મેસઈ ડિંમાણિ, તાણિ મીયાણિ,
નાગહરે વારત્તચરણે સરણ પવન્નાણિ. ૫૧

તો સહસાકારેણ, મા વીરેહ ત્તિ પમણિય મુણિણા,
નેમિત્તિણ કહિય, નિવસ્સ, જ તુહ જઓ નૂણ ૫૨
વીસત્યો મઝ્જહે, પઙ્ગોઓ ધિત્તુ ધુધુમારેણ,
નીઓ નિયનયમીણ, અગારવઈ ય સે દિન્ના ૫૩

પુરિ મમિરો પઙ્ગોઓ, અપ્પવલ દદુ ધુધુમારનિવ,
કહ ગોહઓ હ પુઠા, દઈયા મા કહઈ મુણિવચણ ૫૪

તે નિમિત્તિયાએ નિમિત્ત જોયા ખાતર નાના છોકરાઓને ખીવરાખ્યા
ત્યારે તે ખીધેલા છોકરા દોડીને નાગ મંદિરમા જીલેલા વારત્ત મુનિના શરણે
ગયા ૫૧

ત્યારે મહાસારતારે મુનિ જોલી ગયા ૮ બીઓમા, તે પરથી નિમિ
ત્તિયાએ ધુધુમાર રાખને કહ્યું કે તારો ખચિત બધ થશે ૫૨

બાદ બપોગની વેળાએ વીમાઓ લેતા પ્રયોતનને ધુધુમારે પકડી ખા
ડ્યો, અને તેને પોતાના નગરમા લાવી અગાવતી પરણાવી ૫૪

પછી પ્રયોતને સહેજમા ફરતા ધુધુમારનું ઝોણુ લશ્કર જોઈ પો
તાની પરણેતરને ખૂણુ કે હું પડાયો શી રીતે ત્યાં તેણીએ મુનિનું ૫
થન લઈ મલગાવ્યું ૫૪

સોપિ નિમિત્તનિમિત્ત માપયતિ ડિંમાણિ, તાણિ મીતાણિ,
નાગહરે વારત્તકચરણે, શરણ પ્રવન્નાણિ ૫૧

તત સહસાત્કારેણ મા વિમેત્ત ઇતિ પ્રમણિત મુનિના
નૈમિત્તિકેન કથિત નૃપસ્ય, યત્ તવ જયો નૂન ૫૨
વિશ્વસ્તો મયાન્હે પ્રયોત ગૃહીત્વા ધુધુમારેણ,
નીતો નિજનગર્વા અગારવતી ચ તસ્ય દત્તા ૫૩

પુરિ ભ્રમન્ પ્રયોત અલ્પવલ દદ્વા ધુધુમારનૃપ,
કય ગૃહીતો હ પૃથા દાયિતા સા કયયતિ મુનિવચન ૫૪

કહઈ નિવો તુજ્જ નમ્મો, નેમિત્તિયલ્લવગ, સોવિ સ્વડરો,
આપવ્વજ્જ સુમરડ, ચેડયસવડયર નવર ૬૯

આલોડય પડિકતો, વારત્તરિસી પર પય પત્તો,
મણિય મિણ તુ પસગા, મુજાયચરિણ ઇહ પમય ૬૬

एवं च धर्मान्नतिहेतु ऋचैः जातः सृजातः शुचिरूप रूपः
त शुक्त मुक्त यदभीष्टरूपो, जीवो भवे ढर्मसुरत्न योग्यः ६७

ઈતિ સુજાત કથા

ત્યાગે પ્રધોતન ગત તે મુનિ પાને જડ કહેવા લાગ્યો કે હે નેમિ
ત્તિક તપસ્વી, તને નમ્મજાન કહે છે, આમ નાભળી તે મુનિએ પ્રવ્રજ્યા
લીધી ત્યાથી માટી ઉપયોગ આપના તે છોડગઓ તરફ કહેલુ વાક્ય યાદ
કર્યું ૫૫

તેથી તે વાક્યને આલોચી પરિક્ષી વાત્ત મુનિ મોક્ષ પામ્યા, આ
રીતે પ્રસંગમા આ વાત કહી પાડી હતા દૃષ્ટાંતમા તેા મુક્તતા અગ્નિનીજ
જરૂર છે ૫૬

આ રીતે પવિત્ર રૂપગાળી મુક્ત વનની અતિગત ઉન્નતિનો હેતુ
થયો, માટે મનોહર રૂપવાન્ શુભ ધર્મગ્તને યોગ્ય થાય એમ જે કહેવામા
આવ્યું છે તે અરોગ છે ૫૭

એ ગીતે મુજાતની કથા છે

कथयति नृप* तुभ्य नर्मा नेमित्तिकक्षपकसो प्लुपयुक्त*
आमव्रज्या स्मरति चेटकमव्यतिकर नवर. ६६

आलोचिनप्रतिक्रान वारत्तरूपि* पर पद प्राप्त*
भणित भिदे तु प्रमणात् सृजातचारितेन इह प्रकृतं ६६

ત્રીજો ગુણ.

ઉક્તો રૂપવા નિતિ ઢિતીયો ગુણ:-અથ તૃતીય પ્રકૃતિસો-
મત્વગુણ માહ.

૩૫વાનુપણા ૩૫ બીજો ગુણ કહ્યો-હવે પ્રકૃતિ સોમપણા
૩૫ ત્રીજા ગુણને કહે છે:-

(મૂઠ ગાથા.)

પર્યઈ સોમસહાવો-
ન પાવકમ્મે પવત્તણ પાય,
હોડ સુહસેવણિજો-
પસમનિમિત્ત પરેસિ પિ. ૧૦

(ભૂળનો અર્થ.)

સ્વભાવે શાત સ્વભાવવાળો પ્રાચે પાપ ભરેલા કામમાં નહિ
પ્રવર્તે અને સુખે સેવાઈ શકાય તેમજ બીજાઓને પણ શાંતિનો
આપનાર થઈ પડે છે. ૧૦

(ટીકા.)

પ્રકૃત્યાઠકૃત્રિમભાવેન, સૌમ્યસ્વભાવોઽખીપણાકૃતિ વિંધ્વસનીયરૂપ
ઇત્યર્થ ન નૈવ, પાપકર્મણ્યાક્રોધઘાતૌ હિસા ચૌર્યાદૌવા પ્રવર્તતે વ્યાપ્રિયતે,
પ્રાયો વાહુલ્યેના નિર્વાહાદિકારણ મતગેણા, તદ્દવ ભવતિ-મુણ સેવનીયોઽક્કલે-
શારાધ્યઃ પ્રક્ષમનિમિત્ત મુપશમકારણ ચ-અપિગદ્દસ્યેહ સમુચ્ચાયકસ્ય યો-
ગાત્-પરેષા મન્યેષા મનીદગાના મવેત્ । વિજય ઓટ્ટિષત્ ।

પ્રકૃતિએ કરીને એવે અકૃત્રિમપણાથી, જે સૌમ્ય સ્વભાવવાળો એ
ટલે જેને ભયાનક આક્રાં ન હોવાથી તેનો વિશ્વાસ કરી શકાય એવો હોય

તે પુરૂષ પાપકર્મ એટલે મારફાડ વગેરે અથવા હિંમ્મત ચોરી વગેરે દુષ્ટ કા-
મોમા પ્રાપ્ત કરીને એટલે ઘણું કરીને નહિજ પ્રવર્તે પ્રાપ્ત કહેવાની એ મ-
તલબ કે નિર્વાહજ ન થઈ શકતો હોય તો જૂદી વાત છે પણ તે શિવાય
નજ પ્રવર્તે, અને એથીજ કરીને તે મુખ્ય એવનીય કહેતા વગર 'કલેશે આ-
શાધી શકાય એવો તથા પ્રગમનુ નિમિત્ત એટલે ઉપગમનુ કાળુ પણ થાય
છે-આ જગોએ મૂળમા અધિ ગણદ વાપરેલ છે તે સમુચ્ચય અર્થે વાપરેલો
હોવાથી 'પ્રથમનિમિત્ત ચ' એમ અન્વયમા નોડવો (કાને પ્રથમનુ નિમિત્ત
થાય તે કહે છે) પરને એટલે તેવા જેઓ ન હોય એવા બીજા જનોને-દા
ખલા તરીકે વિજય ગેઠની માફક—

તત્કથા ચૈવં:-

इह विजयवद्धणपुरे, अत्थि विसालु चि विस्सुओ सिद्धी,
कयकोहजोहविजओ, विजओ नामेण से पुत्तो ?

सो उज्जायमुहाओ कयाड आयसई इम वयण,
“अप्पहिजेण नरेण, खमा पढाणणे होय व्व” २

તે વિજય કુમારની કથા આ પ્રમાણે છે:-

ઇહા (ભારત દેશમા) વિજય વર્ધન નામના નગરમા વિશાળ નામે
એક મુખનિદ્ધ ગેઠ હતો, તેને કોપરૂપ યોદ્ધાનો વિજય કરનાર વિજય નામે
પુત્ર હતો ૧

તે કુમારે પોતાના શિક્ષકના મુખચક્રી કોઈક વેળાએ આવું વચન
સાંભળ્યું કે, “પોતાનું હિત ઇચ્છનાર માણને સમાવાનું થવું ” ૨

इह विजयवर्द्धनपुरे अस्ति विशाल इति विश्रुतः
श्रेष्ठी, रुतप्रोपयोपविजयो विजयो नाम्ना तस्य पुत्रः ?

म तपाध्याय मुस्ताव नदाचित् आकर्णयति इदं वचन,
आत्महितेन नरेण समाप्रधानेन भवितव्य २

જાઓ

સ્વતી સુદાણ મૂલ, મૂલ કોહો દુદાણ સવ્યાણ,
વિણઓ ગુણાણ મૂલ, મૂલ માણો અણત્યાણ. ૩

“જિણજણણીરમણીણ, મણીણ ચિંતામણી જઠા પવરો,
કલ્પલયા ચ લયાણ, તદા સ્વયા સત્ત્વધર્મમાર્ણ ” ૪

“ઈદ્દ ઇફ ચિય સ્વર્તિ, પઠિયજિય જિયપરીસદ્દકસાયા,
સાયાણત મણતા, સત્તા પત્તા પય પરમ ” ૫

તે માટે કહેલું છે કે

“સર્વ ગુણોત્તુ મૂળ ક્ષમા છે, મર્વ હુ જોતુ
મૂળ ક્રોધ છે, મર્વ ગુણોત્તુ મૂળ વિનય છે, અને મર્વ અ
નર્થોત્તુ મૂળ માન છે ” ૩

“સઘળી શ્રીઓમા તીચરની માતા ઉત્તમ ગણાય છે, સઘળી મ
શ્રિઓમા ચિતામણિ ઉત્તમ ગણાય છે, સઘળી ક્ષતાઓમા કલ્પલતા ઉત્તમ
ગણાય છે તેમ મધળા ધર્મોમા ક્ષમા એજ ઉત્તમ ધર્મ ગણાય છે” ૪

“અહીં એકલી ક્ષમાને સ્વીકાર કરી પરીપાલો તથા કપાયોને છતીને
અનત એવો અનત મુખમય પરમપદને પામ્યા છે ” ૫

સાતિ મુલાના મૂલ, મૂલ ક્રોધો દુ.લાના સર્વેપાં,
વિનયો ગુણાના મૂલ, મૂલ માનો નર્થાના ૩

જિનજનનો રમણીના, મણીના ચિંતામણિ યથા પ્રવર
કલ્પલતા ચ લતાના, તથા સમા સર્વધર્માના ૪

ઈદ્દ જોના ચૈવ સાતિ પ્રતિપદ્ય જિતપરીપદ્ધકપાયાઃ
સાતાનત મજતાર સસ્વાઃ પ્રાક્ષા પદ પરમ. ૫

પીઝસવરિસસરિસ, ત સો સગિણઃ તત્ત્વુદ્ધીએ,
જાઓ વિંડસો કમસો, પત્તો ય મુતારતારુજ ૬

પિયરોહિ વસતપુરે, સાગરસિદ્ધિસ્ત ગોસિરિ ધૂય.
પરિણાવિઓ તહિચિય, મુચ્ચુ પિય નિયપુર પત્તો. ૭

સસુરગિહાઝ કયાહિવિ, પિચ્ચુ પિય નિયગિહમિ સો હતો,
અદ્ધપહે પઢિમણિઓ, નિયપિયરુકઠિયપિયાએ ૮

કુમાર તરફ શુદ્ધિથી તે વચનને અમૃતની વૃષ્ટિ મમાન ગણવા લા-
ગ્યો, અને અનુક્રમે લાણીને વિદ્વાન થઈ મનોહર ચોવનપણુ પામ્યો ૬

તે કુમારને તેના માળાએ વમ તપુરમા માગર શેઠની ગોશ્રી નામની
પુત્રી સાથે પરણાવ્યો, તે સ્ત્રીને ત્યાં પિયરમાજ રહેવા હાથ વિજય કુમાર
ચોતાના શહેરમા આવ્યો ૭

હવે ક્યારેક અમરાના ઘરથી ચોતાની પ્રિયાને તેડીને તે ચોતાના
ઘર તરફ આવતો હતો, તે જોયો અર્ધે રમ્તે આવી પહોચ્યો કે ગોશ્રીને
ચોતાના પિયરમા રહેવાની ઉત્કંઠા થવાથી તેણી તેને કહેવા લાગી ૮

પીયૂષવર્પસદૃશ તત્ સ સગળયતિ તત્ત્વુદ્ધા,
જાતો વિદ્વાન્ રુપશ માત્ત શ્ચ મુતારતારુણ્યં ૬

પિતૃભ્યા વસતપુરે સાગરશ્રેષ્ઠિનો ગોશ્રિય પુત્રી,
પરિણાયિત. તત્રચૈવ મુક્ત્વા મિયા નિજપુર માત્ત ૭

શ્વશુરશ્રદ્ધાત્ કદાચિદપિ સ્મૃત્વા મિયા નિજગૃહે સ ઇયન્,
અર્ધપથે મતિમણિતો નિજપિતૃગૃહોત્કઠિત મિયયા ૮

વાહ્વા તિસાપિમાઈ, મિસ મમ નાહ, તો ર્શ્મો તુરિય;
પત્તો કૃવે સર્દિ, ણુમગ્ગલગાઢ ટદ્યાએ. ૯

જા કહ્દદ્ વાદિ તઓ, તા અવટે ત સિવિતુ સા પત્તા,
જળયગિહે મળદ્ અહ, ન તેણ નીયા અસલળત્તા ૧૦

નિવહતો સ તદુગ્મવ, તરુમિ લગિય વિણિગઓ તત્તો,
ચિંતદ્ સહાવસોમો, કિં તોઈ અણુલ્લિઓ અહ્યં ૧૧

હે નાથ, મને બહુ આકરી તરસડપી પિશાચણી પીડે છે, ત્યારે
આ કુમાર તરત પાછળ આલતી તે પ્રિયાની સાથે દુવા ખાસે આંચે ૬

કુમાર તે દુવામાથી જેવો પાણી કાઢવા લાગ્યો કે તેને તેમા ધક્કો
મારી તે ગોશ્રી બાપના ઘરે પાછી વળી આવી અને કહેવા લાગી કે અપ
શુકન થવાના કારણે તમારો જમાઈ મને તેડી નહિ ગયો ૧૦

દુવામા પટેલો કુમાર તેમા જિએલા ગાડને પડડી તેમાથી બાહરે આ-
ંચો, અને આગ્ય સ્વભાવવાળો હોવાથી વિચારવા લાગ્યો કે શામાટે મને તે
છીએ દુવામા નાંચે હશે ? ૧૧

ચાધતે તૃપાપિશાચી મૃશ મમનાથ તદા અપસ્ચરિત,
માત્ત કૂપે સાર્દ્ધ અનુમાર્ગલગ્નયા દાયિતયા ૯

ચાવત્ કર્પયતિ વારિ તત , તાવત્ અવટે ત સિપ્તવા સા પ્રાપ્તા,
જનકગૃહે મળતિ અહ, ન તેન નીતા અપશકુનત્વાત્. ૧૦

નિપતન્ સ તદુદ્ગવતરૌ, લગિત્વા વિનિર્ગત સ્તત.
ચિંતયતિ સ્વમાવસૌમ્ય, કિં તયા સિપ્ત. અહ. ૧૧

હુ નાય પિયગિહમન, પવળ ચિત્તાઈ તા અરે જીવ,
મા કુળમ્મુ તીર્ટિં જ્વરિં, રોસ સોસ ચ દે જ્ઞસ્સ. ૧૨

સન્વો પુન્વકયાળ, કમાળ પાવએ ફલવિવાળ,
અવરાહેમ્મુ ગુણેસુય, નિમિત્તમિત્તપરો હોઈ. ૧૩

જઈ સમસિ ટોસવતે, તા તુહ સ્વતીઈ હોઈ અવયાંસો,
અઈ ન સમસિ નો તુહ અવિ, મયા અસ્વતીઈ વાવારો ૧૪

હા જાણુ, પિયઁ જ્ઞવાના ઇગદાથી તેણીએ એમ ક્યું, માટે હે જીવ,
તેણીના જીવઁ જોષ મ કં ડેમકે તેમ ક્યાથી પોતાના મગીગુજ જોષ થાય
છે ૧૨

સર્વ ટોઈ પોતાના પૂર્વકૃત કર્મોનો જીવ વિપાક પામે છે, માટે અ
પરાધ અથવા ઉપદાઈ ક્રિયાઓ સાથે માણુમ તો નિમિત્ત માત્ર કપે ડેહલ
છે ૧૩

જો તુ દોષવાળા જીવઁ ક્ષમા કરે તોજ તને ક્ષમા કરવાનું ટાકણુ
મળે, પણ જો ત્યા તુ ક્ષમા નહિ કરે, તો પછી તને હુમેશા અક્ષમાનોજ
વાવરો રહેશે-અર્થાત્ ક્ષમા કરવાનો અવકાશજ નહિ મળશે ૧૪

હું જ્ઞાત પિતૃ મૂહમન, પ્રવળચિત્તયા તતઃ અરે જીવ,
મા કુરુ તસ્યાઽપરિ રોષ ઝોષ ચ દેહસ્સ. ૧૨

સર્વઃ પૂર્વકૃતાના કર્મણા પ્રાપ્નોતિ ફલવિપાક,
અપરાધેષુ ગુણેષુચ નિમિત્તમાત્ર પરો ભવતિ. ૧૩

યદિ ક્ષમસિ દોષવત સ્તદા તવ જ્ઞાત્યા ભવતિ અવકાશ.
અય ન સમસિ તત. તવાપિ સદા અજ્ઞાત્યા વ્યાપાર. ૧૪

(આ ગાથાનો ખીજી ગીતે પણ અર્થ થઈ શકે છે, તે આ પ્રમાણે છે) જો તું દોષવાળા બિપર ક્ષમા કરે, તો તારા બિપર પણ ક્ષમા કરવાનો પ્રમગ આવશે (એટલે કે તું ક્ષમા કરશે તો, ખીજા પણ તારા બિપર ક્ષમા કરશે) પણ જો તું ક્ષમા નહિ કરે, તો પછી તારાબર પણ હુમેશા અક્ષમા વાપરવામા આવશે (અર્થાત્ તારા બિપર પણ કોઈ ક્ષમા નહિ કરવાનો)

इय चिंतिय नियगेह, पत्तो जणणीइ पच्छिओ भणइ,

अवसउणकारणा मे, सुणहा नो आणिया अब १५

વહુઆ* વહુઆળયણે, પિઝાહિ ભણિઓવિ સો ન ઉચ્છહા,

કો તોઈ વરાઈએ, કાહિં દુઃસ તિ કાઝણ. ૧૬

કડયાવિ મિસ મિત્તેહિ, પેરિઓ સો ગઓ સમુરગેહે,

ઠાઝણ કડવયદિણે, ધિનુ પિય સમિહ મણુપત્તો ૧૭

એમ ચિંતવીને તે પોતાના ઘરે વળી આવ્યો ત્યાં માતાએ પૂછતા કહેવા લાગ્યો કે, અપશુબ્દ થવાના કારણે છે માતા ! હું વહુને તેડી આવ્યો નહિ ૧૫

બાદ ઘણી વેળાએ માળાપ વહુને તેડવા માટે તેને ડહેતા, તોપણ તે તૈયાર નહિ થતો, અને વિચારતો કે, તે બાપડીને ઢોણ હું ખી કરે ? ૧૬

છતા એક વેળાએ મિત્રોએ બહુ પ્રેરણા કરવાથી તે સસરાના ઘરે

इति चिंतयित्वा निग्गेह प्राप्तो जनन्या पृष्टो भणति,

अपशुकनकारणात् मया स्नुषा नो आनीता अब १५

વહુવેલ વધ્વાનયને પિતૃભ્યા ભણિતોપિ સ ન ઉત્સહતે,

ક સ્તસ્યા વરાકયા* કરિણ્યતિ દુ સ મિતિ કૃત્વા ૧૬

કદાપિ મૃશ મિત્રૈ પ્રેરિત* સ ગત* શ્વશુરગૃહે,

સિયત્વા કતિપય દિનાનિ ગૃહીત્વા મિયા સ્વગૃહ મનુમાપ્તઃ ૧૭

* વહુઆ એ ૨૫ બદ્ધ સન્ધ્ય કાળે પ્રાર્થના દા પ્રત્યે લગાવતા થાય— પણ જે વહુઆ એવો પાક ખાનિયે તો વહુઆ સંબંધો તે બરાબર ૨૫ થાય

ગયો, ત્યાં કેટલાક દિવસ ગ્રહીને પ્રિયાને તેડી પોતાને ઘેર આંચ્યો ૧૭

પિયરેસુ ઉવરએસુ, જાય તેમિં મિહસ્સ સામિત્ત,
પિમ્મપરાણ કમેણ, ચરો તળયા સમુપ્પન્ના ૧૮

પયઈસોપસહાવો, વિજઓ પાએણ હણિયવહુપાવો,
જાઓ મુસેવણિજ્જો, પરિયણ મુહિસયણપમિઈણ ૧૯

તત્સસગ્ગિ વસેણ, પસમિક્કણો વળો જળો જાઓ,
જ સગાડ જિવાણ, ગુણાગુણા હુતિ મળિય વ ૨૦

ત્યારકેરે માળાપ આલી ગયા બાહ, તેઓ ઘરના ધણી થયા, અને
અરસપગમ પ્રેમ ધરી ગ્રહેવા લાગ્યા તેમને અનુક્રમે ચાર પુત્રો થયા ૧૮

મૂળ પ્રકૃતિએ શાત સ્વાભાવવાળો હોવાથીજ પ્રાચે વિજય બહુ પાપ
તેડી શકતો હતો, અને તેમ હોવાથી પરિજન, મિત્ર, તથા સગાવહાલા વ
ગેરા તેને મુખે નેવી શકતા હતા ૧૯

તેની સોબતના યોગથી ઘણા લોક પ્રશમ ગુણ પામ્યા, કારણ કે
સોબતના લીધેજ જીવોને ગુણ દોપ પ્રાપ્ત થાય છે, જે માટે કહેલું છે
કે,—૨૦

પિત્રોઃ ઉપરતયોઃ જાત તયોઃ ગૃહસ્ય સ્વામિત્વ,
પ્રેમપરયો કમેણ ચત્ત્વાર સ્તનયાઃ સમુત્પન્ના ૧૮

પ્રકૃતિ સોમ્યસ્વભાવો વિજયઃ પ્રાચેણ હત્તગુપાપ.
જાત. મુસેવનીયઃ પરિજન મુહત્તસ્વજન.પ્રમૃતીના. ૧૯

તત્સસર્ગવશેન, પ્રશમૈકધને ધનો જાતઃ
યવ સંગાવ જીવાના, ગુણાગુણો ભવતઃ મળિત વ ૨૦

(કાવ્ય.)

સંતપ્તાયસિ સસ્થિતસ્ય પયસો નામાપિ ન જ્ઞાયતે-
મુક્તાકારતયા તદેવ નલ્લિનીપત્રમ્થિત ગજતે,

સ્વાતૌ સાગરશુક્તિસપુટ્ગત તજ્જાયતે મૌક્તિક-
પ્રાયેણા ધમમયમોત્તમગુણઃ સસર્ગતો દૃશ્યતે ૨૧*

નિવ્વુડ્ડાણપહાણ, સ્વમાગુણ મુણિય મુહમણો વિજઓ,
જડ નિયડ કપિ કલ્હતય, તઓ મળડ ટ્ય વયળ ૨૨

વિલસિરપરમપમોયા, સ્વમાપહાણા ભવેહ મો લોયા,
મા કુળહ કઠાવિ કોઈ ઓઈ પિ વ મવસમુદ્દસ્ય ૨૩

તપેલા લોહ Cપર પાણી ગળીયે તો, તેનું નામ પણ જણાયે નહિ,
કમળિનીના પાદડાપર ગળતા તે જળજિદ્દ મોતી જેવું દેખાઈ ગહેશે, સ્વાત
નક્ષત્ર વરસતા દગ્ધિાઈ છીપમા પડીને તેજ પાણી છુદ મોતી થાય છે માટે
અધમ-મધ્યમ અને ઉત્તમ શુભો પ્રાયે મોળતના લીધેજ થાય છે ૨૧

ક્ષમા શુભને સુખિ મેળવવાનું પ્રધાન લગ્ન બાણીને શુભ ચિત્ત-
વાળો વિશ્વ્ય જો કોઈને ડગડ કરતો દેખતો તો આવા વચન કહેતો ૨૨

હે લોકો, તમે પગમ પ્રમોદમા મગ્ન ગ્હી લમાવાળા થાઓ, અને
કોઈ પણ પ્રકારે ક્રોધ મ કરો કાગ્લુ કે ક્રોધ એ લવ મમુદ્રનો પ્રવાહ રૂપજ
છે ૨૩

* આ કાવ્ય અનલ્લરીના નીનિશ્ચત-નું છે

નિર્દિષ્ટદાનપ્રધાન ક્ષમાગુણ જ્ઞાત્વા શુભમના વિજય*
યદિ પડ્યતિ કયપિ કઠ્ઠહાયત તતો મળાતિ ઇતિ વચન ૨૨

વિલમતપરમપ્રમોદા* ક્ષમા પ્રધાના ભવત મો લોકા*
મા કુરુત કયમપિ ક્રોધ ઓધ મિવ મવસમુદ્દસ્ય ૨૩

ધર્મસ્થકામમુક્તિલાભ, દારણ કારણ દુઃસયાણ,
કલહ કલહસા ઇવ, કલુમજલ ચયહ મો ભવિયા. ૨૭

સવ્વસ્તાવિહિલીય, અજપિય જપિયાઠ વર મિદ્ધ,
નિવળમડસ્સ પરસ્સ વિ, અપુચ્છિય પુચ્છિયાઠ વર. ૨૮

ઇય પદ્ધિણ મુવણ્ણ, ડિંત જળય મળેઢ જિટ્ઠમુઓ,
કિં તાય તુમ પુણરુત્ત, મેવ મુવણ્ણસિ સવ્વેસિ ૨૯

ધર્મ અર્થ કામ અને મોક્ષ એ ચારે પુરુષાર્થને નાશ દેનાર અને
મેકઠો દુ ખોના દારણજીત એવા કલહને ગાળે સો જેમ કલુષિત જળને
ત્યાગ કરે, તેમ તેમ હે લખ્યો. તમે પણ ત્યાગ કરો. ૨૪

કોઈના પણ દોષ ખોલી બતાવ્યા કરતા ન બોલવા એ સાફ છે,
અને ખીજા હુશિયાર માણે પણ તે બાબત પૂછવા કરતા ન પૂછવી
મારી ૧૫ ૨૫

એમ કહેનાર ઉપદેશ આપતા વિજય ગેઠને તેનો મોટો પુત્ર પૂ-

ધર્માર્થકામ મોક્ષાના દારણ કારણ દુઃસયતાના,
કલહ કલહમા ઇવ કલુપજાત ત્યજત મો ભવ્યા* ૨૮

સર્વસ્યાપિ ચાલીક અજલ્પિત જલ્પિતાદ વર મિદ્ધ,
નિપુણમતેઃ પરમ્યાપિ અષ્ટઃ શૃષ્ટાદ વર ૨૯

इति प्रतिदिन मुपदेशं दत्त जनक भणति ज्येष्ठ सुतः
किं तात त्व पुनरुक्त मेव उपदिशसि सर्वेषा. २६ ।

* આ નામને મળતી કહેતો છે કે “ન બોલ્યામા નય શુભ” મૌન સ
ર્વાર્થ સાધન.

છવા લાગ્યો કે હે પિતાશ્રી તમે બધાને એની એજ વાત કેમ કહો છો ? ૨૬

વિજઓ જપડ અણુદર, સિદ્ધ મિણ વચ્ચ યજ્ઞ સો આહ,
કહણુ મળદ તો સિદ્ધી, અજપિય જપિયાડ વર. ૨૭

ગાદાયરેણ તણણ, પમણિઓ અહ મળેદ સિદ્ધી વિ,
તુહ જણીદ પુરા હ, પણુલ્લિઓ ગિયહઅવહમિ ૨૮

નય ત તીપવિ મણ, કહિય જા ત મુદાવહ જાય,
તુમણ વિ તઓ ણય, કહિયન્ન નેર કસ્તાવિ ૨૯

વિજય બો-યો કે હે વત્તમ, મને એ વાત અનુભવ સિદ્ધ થએલ છે
ત્યારે મોટો પુત્ર બો-યો કે તે શી રીતે ? ત્યારે વિજય બો-યો કે તે વાત
કહેવા કરતા ન કહેવી માત્રી ૨૭

પુત્રે બહુ આગ્રહ કરીને વદ્યાથી થેડે વાત કહી કે, પૂર્વે મને તારી
માએ વિષમ કૃપામા નાખ્યો હતો ૨૮

આ વાત એ તેણીને પણ ફરી નથી કહી અને તેથી મધણ સાફ
થયું છે, માટે તારે પણ એ વાત કોઈને કહેવી નહિ ૨૯

વિજયો જલ્પતિ અનુભવ સિદ્ધ મિદ્ર રત્ત મમ સ આહ કથનું,
મળતિ તમ શ્રેષ્ઠી અજલ્પિત જલ્પિતાદ વર. ૨૭

ગાદાદરેણ તનયેન, પ્રમણિત અથ મળતિ શ્રેષ્ઠી અપિ,
તવ જનન્યા પુરા અહ, પ્રણુદિત નિવટાવટે ૨૮

નચ તત્ત તમ્યાઅપિ મયા કથિત યાવત્ત તત્ત મુદાવહ જાત,
સ્વયાપિ તત્ત એન્ન કથિત્ય નેર કમ્યાપિ ૨૯

હમિક્ષણ ક્ષણમદ્વિજ્ઞા, તેણ પુટ્ટ કયાઈ કિ અમો,
સત્ત્વ મિણ જ તાઓ, તુમણ કુવમિ પશ્ચિત્તો ૩૦
કહ નાય મિણ તીણ, પુટ્ટે સો આહ તાયવયણાઓ,
ત સુણિય લજ્જિયા સા, હિયય ફુડિવ ઘસ તિ મયા ૩૧
અયં નાહ વિજઓ, અપ્પ અપ્પામય તિ નિંદતો,
સોયમરમરિયહિયઓ, કરેઈ ટઈઆઈ મયકિચં ૩૨
મવેગરગિયમણો, કયાવિ સિરિવિમલ્લસૂરિપાસમિ,
નિરવજ્જ પઠવજ્જ, સજ્જો પઠિવજ્જણ વિજઓ ૩૩

તે હુ કી બુદ્ધિવાળા પુત્રે ઠાઈ વેળા હસતા હમતા ખૂણ્યુ ડે, હે મા,
શુ તમે અમારા બાપને દ્વામા નાખ્યો હતો, એ વાત સાચી છે? ૩૦

તે ખૂણવા લાગી ડે, તે તે કેમ બાણ્યુ? ત્યારે તે ઘાંટ્યો કે બાપે
વાત કહી તેથી ત્યારે એ સાલણીને તે એટલી શરમ પામી કે તેનું હૃદય
પુટી જવાથી તે મરણ પામી ૩૧

એ વાત બાણીને વિજય પોતાને હુ જા આશયવાળો ગણી નિહતો
થકે શોકાતુર થઈ તે દયિતાનું અગ્નિમસ્ત્રાદિ મૃતકાર્ય કર્યું ૩૨

બાહ તેનું મન સવેગથી રંગિત થવાથી અવસર પામી શ્રી વિમળ-

હસિત્વા જનમતિના, તેન પૃષ્ઠ કદાપિ કિ અંબે,
સત્ય મિદં યત્ તાતસ્ત્વયા કૂપે પ્રક્ષિપ્ત ૩૦

કય જ્ઞાત મિદં, તયા પૃષ્ઠે સ આહ, તાતવચનાદ્,
તત્ શ્રુત્વા લજ્જિત્તા સા, ઈદય સ્ફુટિત શ્વેતિતિ મૃતા. ૩૧

અત્ જ્ઞાત્વા વિજય* આત્માન અલ્પાશય મિતિ (કૃત્વા) નિંદન્,
શોકમરમૃતહૃદયઃ કરોતિ દયિતાયાઃ મૃતકૃત્યં ૩૨

સવેગરંગિત મનાઃ કદાપિ શ્રી વિમલ્લસૂરિ પાર્શ્વે,
નિરવચા પ્રવ્રજ્યા સઘ* પ્રતિપદ્યતે વિજયઃ ૩૩

સૂરિના પામે તરત નિરવધ પ્રવ્રજ્યા અગીજાગ ડની ૩૩

સામન્ન બહુવરિસે, પરિપાલિય ચફ્ય પાટવ દેહ,
લહિઝ ચ અમરગેહ, કમેળ પાવિહિ ય સિદ્ધિ પિ ૩૪

इति निशम्य मुसाम्य निमघन विजयवृत्त मुदार मनुत्तर,
प्रकृतिसौम्यगुण गुणशालिन श्रयत भव्यजना जतनचिउदे ૩૫

इति विजय कथा ॥ ७ ॥

ધણા વર્ષ સાધુપણુ પાળી ગાત સ્વભાવ હોવાથી ત દુરસ્ત રહેલા
ગરીરને ત્યાગ કરી દેવતા થયો, અને અનુક્રમે મિદ્ધિ પામશે ૩૪

આ રીતે આમ્ય ભાવજનક ઉદાર અને ઉદ્વૃષ્ટ વિજયગેહનું વૃત્તાત
સાલગીને શુણ્ણાળી લ યજનો તમે જન્મનો ઉચ્છેદ કરવા સાફ પ્રકૃતિ
સૌમ્યપણુ નામે ત્રીજો શુણ્ણ ધાણુ કરો ૩૫

એ રીતે વિજયરોહની કથા છે.

ચતુર્થ શુણ્ણ.

प्ररुपितः प्रकृतिसौम्य इति तृतीयो गुणः । अथ चतुर्थं लौ-
कप्रियगुण माह ।

પ્રકૃતિ સૌમ્યપણાફ પ ત્રીજો શુણ્ણ બતાવ્યો, હવે લોકપ્રિય
પણાફ ચોથો શુણ્ણ કહે છે

आमण्य बहुरर्पान् परिपाल्य त्यक्त्वा पटु देह,
लब्ध्वा चामरगेह ब्रमेण लभ्यते सिद्धि च ३४

(મૂઠ ગાથા.)

દ્વિપરલોચવિરુદ્ધ,
ન સેવણ દાણવિણયસીલદ્વો,
લોચપિઓ જણાણ,
જણેઈ ધમ્મમિ વહુમાણ ૧૧

(મૂળનો અર્થ.)

જે પુરુષ દાતા વિજયવત અને મુશીલ થઈ આ લોક અને
પરલોકથી જે વિરુદ્ધ કામો હોય તેને નહિ કરે તે લોકપ્રિય થઈને
લોકોને ધર્મમા અહુ માન ઊપજાવે. ૧૧

(ટીકા)

ફલોક વિરુદ્ધ પરનિદાદિ,
ધહલોક વિરુદ્ધ એટલે પગનિદા વગેરે કાર્યો,

ચદુક્ત—

સવ્વસ ચેવ નિદા, વિમેસઓ તહય ગુણસમિદ્ધાણ,
ચ્છજુધમ્મકરણહસણ રીદા જણપૂયણિજ્જાણ ૧

જે માટે કહેલુ છે કે,—

(લોક વિરુદ્ધ કાર્યો આ પ્રમાણે છે:—)

મર્મ કોઈની નિદા કરવી અને તેમા પણ વિશેષ કરીને ગુણવાન
પુરુષોની નિદા કરવી, લોભે ભાવે ધર્મ કરનાર બીજર હસણ, ૪૧ પૂજનીય
પુરુષોનુ અપમાન કરણ, ૧

સર્વસ્ય ચેવ નિદા વિશેષત સ્તયાચ ગુણસમદ્ધાના,
ચ્છજુધર્મકરણહસન રીદા જનપૂજનીયાના. ૧

વહુજણ વિરુદ્ધસમો, દેસાદાચારલઘણ તહય,
 ઝલ્લવણમોગો ય તહા, દાણાઈ વિ પયડ મન્નેસિં ૨

સાહુવસણમિ તોસો, સહસામત્થમિ અપહિયારો ય,
 એમાડયાઈ હત્ય, લોગ વિરુદ્ધાઈ નેયાણિ ૩

इति

ખહુ લોકથી જે વિરુદ્ધ હોય તેની સોખત રાખવી, દેશ કુલ માત
 વગેરેના જે આચાર હોય તેનું ઉછઘન કરવું, ઉછાટ વેષ કે ભપકો રાખ
 વો, ખીના દેખે તેમ (નાદે ચડી) દાન વગેરે કરવું ૨

ભલા માણસને કદ પડતા રાજ થયું, પોતાનું મામરું છતાં ભલા
 માણસને પડતું કદ નહિ અટકાવવું, ધત્યાદિત ઢાચો આ જગોએ લોક વિરુદ્ધ
 નાણવા ૩

પરલોકવિરુદ્ધ સ્વરકર્માદિ

પરલોક વિરુદ્ધ કાર્ય તે ખરકર્મ એટલે જે કામ કરતા સંપ્રાપ્તિ વા
 પરી પડે તે

तथथा

યહુધા સ્વરકર્મિત્વ, શીરપતિત્વ ધ શુલ્ક પાલત્વ
 વિરતિ વિનાપિ સુકૃતી કરોતિ નૈવપ્રકારમય ૧

વહુજનવિરુદ્ધસમો દેસાદાચારલઘન તયાચ,
 ઝલ્લવણમોગ શ તયા દાનાધપિ પ્રકટ મન્યેપા. ૨

સાધુવ્યસને તોષ મતિ સામધ્યે અપ્રતીકાર શ,
 એવાદિકાનિ લોકવિરુદ્ધાનિ ક્ષેયાનિ ૩

(દરિનાદધરિ)

તે આ પ્રમાણે છે:—

બહુ પ્રકારના ખરકર્મ જેવા કે જળાદત્ત કામ, જકાત વસુલ કરનારનું કામ ઇત્યાદિ એવા પ્રકારના કામ સુદૃઢી પુરતે વિરતિ ન લીધી હોય તોપણ નહિ કરવા -૧

ઉચ્ચલોકવિરુદ્ધ ઘૂતાદિ

ઉચ્ચલોક વિરુદ્ધ કાર્ય તે જુગાજ વગેરે સાત વ્યસનો -

તત્તથા

શૂત્ર ચ માંસ ચ મુરા ચ વેશ્યા, પાપર્દિ ચૌર્ય પરદારસેવા,
 एतानि सप्तव्यसनानि लोके पापाधिके पुंसि सदा भवति ?

“इदैव निघते शिष्टै, व्यसनासक्तमानसः

मृत स्तु दुर्गतिं याति, गतत्राणो नराधमः” ૨

અય મહિમાય:—एतानि कर्माणि लोकवैमुख्यकारणानि परिहर श्रेव
 शिष्टजनमियो भवति-धर्मस्यापि स एता धिकारी ति ।

તથા દાન ત્યાગો, વિનય હચિત્તપ્રતિપત્તિ: શીલ સદાચારપરતા, ઇમિ
 , રાદય: પરિપૂર્ણો ય: સ લોકપિયો ભવતિ, વક્ત્ર ચ—

તે આ પ્રમાણે છે.

જુગાર, મામ, દાફ, વેશ્યા, શિકાગ, ચેરી, અને પરશ્ચી ગમન આ
 સાત વ્યસનો આ જગત્તમા અતિ પામી પુરતેમા હુમેશા રહ્યા કરે છે ૧

વ્યસની માણસ ઈહા પણ મારા જનોમા નિ દાય છે, અને મરે
 ત્યારે તે નીચ માણસ વગર અટકાવે દુર્ગતિએ પહોચે છે ૨

તેથી કહેવાની મતલબ એ છે કે એ કામો કરવાથી લોકોની અપ્રીતિ
 યાય છે, માટે તેમનો પરિહાર કરે તોજ સાત જનોને પ્રિય થાય અને ધર્મ
 કરવાનો પણ તેજ અધિકારી ગણાય

તથા દાન એટલે સખાવત, વિનય એટલે યોગ્ય સત્કાર, તથા શીળ

વહુજણ વિરુદ્ધસગો, દેસાદાચારલઘણ તહય,
 ઝવ્વણમોગો ય તદા, દાણાઙ વિ પયદ મન્નેસિં ૨

સાહુવસણમિ તોસો, સહસામત્થમિ અપદિયારો ય,
 એમાહ્યાહ્મિત્ય, લોગ વિરુદ્ધાહ્મિત્ય નેપાણિ ૩

इति

બહુ લોકથી જે વિરુદ્ધ હોય તેની સોજત રાખવી, દેશ કુલ ભલે
 વગેરેના જે આચાર હોય તેનું ઉલ્લંઘન કરવું, ઉલ્લંઘન વેળાં જે બપોરે રાખ
 વેળાં, બીજા દેખે તેમ (નાદે ચી) દાન વગેરે કરવું ૨

ભલા માણસને કદાચ પડતા રાજી થવું, પોતાનું મામરું છતાં ભલા
 માણસને પડતું કદાચ નહિ અટકાવવું, ધત્યાદિઙ્ગાર્યો આ જગોએ લોક વિરુદ્ધ
 ભણ્યા ૩

परलोकविरुद्ध स्वरकर्मादि

પરલોક વિરુદ્ધ કાર્ય તે ખગર્મ એટલે જે ગામ કરતા સંજ્ઞાઈ વા
 પરથી પડે તે

तद्यथा

वहुधा स्वरकर्मित्व, शीरपतित्व च शुल्कपालत्वं,
 विरति विनापि मुकृती करोति नैवमकारमय १

વહુજનવિરુદ્ધસગો દેસાદાચારલઘણ તથાચ,
 ઝલ્વણમોગ શ્ચ તથા દાનાદ્યપિ પ્રકટ મન્યેષા. ૨

સાધુવ્યસને તોષ* મતિ સામય્યે અમતીકાર શ્ચ,
 એવાદિકાનિ લોકવિરુદ્ધાનિ જ્ઞેપાનિ ૩

(દરિદ્રાર્થે)

તે આ પ્રમાણે છે:—

બહુ પ્રકારના ખરકર્મ જેવા કે જળાદત્ત કામ, જકાત વસુલ કર નારત્ત કામ ઇત્યાદિ જેવા પ્રકારના કામ સુકૃતી પુત્રે વિરતિ ન લીધી હોય તોપણ નહિ કરવા -૧

ઉભયલોકવિરુદ્ધં ઘૂતાદિ

ઉભયલોકે વિરુદ્ધ કાર્ય તે જુગાર વગેરે સાત વ્યસનો -

તત્પથા

ઘૂત ચ માસં ચ મુરા ચ વેશ્યા, પાપર્થિ ચૌર્યે પરદારસેવા,
 एतानि सप्तव्यसनानि लोके पापाधिके पुंसि सदा भवति ?

“इहैव निश्चते शिष्टै, व्यसनासक्तमानसः

मृत स्तु दुर्गतिं याति, गतत्राणो नराधमः” ૨

અથ મહિમાયઃ—एतानि कर्माणि लोकवैमुख्यकारणानि परिहर श्रेव
 शिष्टजनमियो भवति—धर्मस्यापि स एवा धिकारी ति ।

તથા દાન ત્યાગો, વિનય ઉચિતપ્રતિપત્તિ* શીલં સદાચારપરતા, ઇમિ
 રાદયઃ પરિપૂર્ણો યઃ સ લોકપિયો ભવતિ, ઉક્ત ચ—

તે આ પ્રમાણે છે

જુગાર, મામ, દારૂ, વેશ્યા, શિકા, ચોરી, અને પરસ્ત્રી ગમન આ
 સાત વ્યસનો આ જગત્મા અતિ પામી પુત્રોમા હંમેશા ગદ્યા કરે છે ૧

વ્યસની માણુમ ઇહા પણ આત જનોમા નિદાય છે, અને મરે
 ત્યારે તે નીચ માણુમ વગર અટકાવે દુર્ગતિએ પહોંચે છે ૨

તેથી કહેવાની મતલબ એ છે કે એ કામો કરવાથી લોકોની અપ્રીતિ
 થાય છે, માટે તેમનો પરિહાર કરે તોજ માન જનોને પ્રિય થાય અને ધર્મ
 કરવાનો પણ તેજ અધિકારી ગણાય

તથા દાન એટલે સખાવત, વિનય એટલે યોગ્ય સત્કાર, તથા શીળ

એટલે સદાચાત્ર તત્પર રહેવું તે, એ સુણાથી જે આદ્ય કહેતા પરિપૂર્ણ હોય તે લોકપ્રિય થાય છે જે માટે કહેવું છે કે—

“દાનેન સત્ત્વાનિ વશી ભવતિ, દાનેન વૈરાગ્ય પિ યાંતિ નાશ,
પરોપિ વ્યુત્ત્વ મુપૈતિ દાનાત્, તસ્મા દ્વિ દાન સતત પ્રદેય ?” ૧

“વિણમ્ણ નરો મધેણ, ચદણ સોમયાદ રયણિયરો,
મહુરસેણ અમય, જળપ્પિયત્ત લહ્હ મુવણે ૨”

“મુવિમુદ્ધસીલજુત્તો, પાર્વદ કિંતિં જસ ચ દ્વિ લોપ,
સઘ્વજળવલ્લહો વિય, મુહમ્મદાગી ય પરલોપ ૩”

इति

एतस्य धर्ममतिपत्तौ फल माह—

--एवविधो लोकप्रियो, जनानां मन्मथगृह्णा मपि, जनयं त्युत्पादयति,
धर्मे यथावस्थितमुक्तिमार्गे, बहुमानं मातरमीति धर्ममतिपत्तिहेतुं बोधिवीजं
वा । विनयधरवत् । तथाचोक्त—

સખાવતથી દરેક પ્રાણી વગ થાય છે, સખાવતથી વેરા ભૂલી જવાય છે, સખાવતથીજ ત્રાહિત માણસ બહુતુલ્ય થાય છે, માટે હમેશા સખાવત કરતા રહેવું ૧

માણુમ વિનયથી લોકોને પ્રિય થાય છે, એ દન તેની સુગંધથી લોકોને પ્રિય થાય છે, એ દ્ર તેની થડકથી લોકોને પ્રિય થાય છે, અને અમૃત તેના મીઠાશથી લોકોને પ્રિય થાય છે ૨

નિર્મળ શીળવાન પુરૂષ આ લોકમા કીર્તિ અને યશ મેળવે અને સર્વ લોકને વલ્લ પછુ થાય છે, તથા પગલોકમા ઉત્તમ ગતિ પામે છે ૩

એવો લોકપ્રિય પુરૂષ ધર્મ પામે તો તેથી જે કૃણ થાય તે કહે છે—

એવી ગીતનો લોકપ્રિય પુરૂષ જનોને એટલે સુમ્યન્દ્રિ જનોને પછુ

ધર્મમા એટલે કે ખદેખરા મુક્તિ માર્ગમા, બહુ માન એટલે આતરંગિક પ્રીતિ તેને જણુવે છે એટલે ઊપબવે છે અથવા જેનાવડે ધર્મ પામી શકાય એવા બોધીબીજને ઉત્પન્ન કરે છે, વિનય ધન માફક જે માટે કહ્યું છે કે

“યુક્ત જનમિયત્વ, શુદ્ધ સદ્ધર્માસિદ્ધિ ફલદ મલ,
ધર્મપ્રશસનાદે, વૌજાપાનાદિમાવેન” ? (ઈતિ)

ધર્મની પ્રશંસા તથા બીજા વાનનું કારણ હોવાથી લોકપ્રિયપણું ખરા ધર્મની મિદ્ધિ કરવા મર્મરૂં છે એ વાત યથાર્થ છે ૧

વિનયધન કથા પુનરેવ,—

અતિથિ હ મુવન્નરુદ્ધરા, ચંપા ચપયલય ઇવ પવરપુરી,
ફુરિયનયધમ્મબુદ્ધી, તત્થ નિચો રમ્મબુદ્ધિ તિ ૧

અમરીઓ વિ જયતી, રૂપેણ પિયા ચ તસ્સ વિજયતી,
સિદ્ધી ચ રમ્મનામા, પુન્નજસા નામ સે ખજ્જા. ૨

વિનયધનની કથા આ પ્રમાણે છે.

ધહા ચ પકલતા જેમ મુવર્ણ—મારા વર્ણથી મનોહર છે તેમ મુવર્ણ—
સોનાથી ભરપૂર ચ પાનામે મોટી નગરી હતી, તેમા ન્યાય ધર્મની બુદ્ધિવા
બો ધર્મ બુદ્ધિ નામે ગણા હતો ૧

તે રાજાની રૂપે કરીને દેવાગનાઓને પણ છતનાર વિજયતી નામે
રાણી હતી, અને ત્યાં ધર્મ નામે શેઠ હતો અને તેની પૂર્ણયશા નામે ભાર્યા
હતી ૨

અસ્તી હ મુવર્ણરુચિરા ચંપા ચપકલતા ઇવ પવરપુરી
સ્ફુરિતનયધર્મબુદ્ધિ* તત્થ નૃપો ધર્મબુદ્ધિ રિતિ ૧

અમરી રાપિ જયતી રૂપેણ પ્રિયા ચ તસ્ય વિજયતી,
રેષ્ઠી ચ રમ્મનામા પૂર્ણયશા નામ તસ્યા ભાર્યા ૨

નિચ્ચ ગુરજનપણઓ, નિયતણુઅકતકતિજિયકણઓ,
 હણસિરવહુલવિણઓ, તાણ વિણયધરો તણઓ. ૩

સો સવ્વકલા કુસલો, કોમુડિનાહુ વ્વ મયલજણ રહો,
 નિરૂપમણ્ણુદેરિમણ, સમય જુવ્વણ પત્તો ૪

મુહસગહિયકલાઓ, લવણિમણ્ણવહસિયતિયસરમણીઓ,
 સાવયકુલજમ્માઓ, પઢિવન્નગિદ્દત્થધમ્માઓ ૫

તારા સિરી ય વિણયા, દેવી નામાડ વિમલસીલાઓ,
 જમણ ચત્તરો પરિણેર, પવરસિઠ્ઠીણ ધૂયાઓ ૬

હમેશા શુદ્ધ જનને પગે પડનાર, પોતાના મરીરની કાતિએ કરી
 સોનાને છતનાર, અને બહુ વિનયવાળા એવો વિનયધર નામે તે શેઠનો પુત્ર
 હતો. ૩

તે કુમાર સવ કળાઓમા પ્રશળ થઈ અદ્રમાના માફક સર્વ જનને
 ઈષ્ટ થઈ અનુપમ મોહધેના ગાથી ભણેલી યોવન અવસ્થા પામ્યો ૪

(ત્યારે) મુખે ડગીને નવ કળાઓ મીઝેલી, લાવણ્ય શુભથી દેવા
 નાઓને હસનારી, સાવક કુળમા જન્મેની ગદુચ્છ ધર્મને પાળતી એવી તારા,

નિત્ય ગુરુજનપ્રણતો નિજતનૂતિકાત કાર્તિજિતકનક*,
 હણસદ્વહુલવિનય સ્તયોઃ વિનયધર સ્તનય. ૩

ત્ત સર્વકલાકુશલ કૌમુદીનાથ ઇવ સકલ્લજનેષ્ઠઃ
 નિરૂપમસૌન્દર્યગમગત યૌવન પ્રાપ્ત ૪

મુલ્લસગૃહોતકલા* લાવણ્યોપહસિતનિદશરમણી*
 શ્રાવકકુલજમા* પ્રતિપન્ન ગૃહસ્ય ધર્મા. ૫

તારા શ્રી ય વિનયા દેવી (કાતિ) નામ્ની વિમલ્લસીલા,
 યમક ચતસ્ર* પરિણયતિ પવરશ્રોષ્ટિના પુત્રી ૬

શ્રી, વિનયા, અને દેવી નામની આ નિર્મળ ગીતવાળી ચોટાં શેઠાની દીકરીઓને તે એકી વેળાએ પચ્છયો ૬

વ્યવહારશુદ્ધિસારો, પાપ પરિહારિયપાવપન્નારો,
સો મુહજલહિનિમગ્નો, કાલ લોલક અણુલિંગો ૭

કો અશુભિઓ રૂઢય, નયરે નયકુલહરે સદા મુહિય,
વત્તા રમા પવત્તા, કદાપિ નરનાથસ્થાને ૮

એને તત્ત્વ મળિય, મુદ્ધયાળ જાણાળ મસ્તકમણિ રિવ,
અસ્તિ રૂઢ રૂપપુત્રો, ધણિય વિણયારો નામ ૯

હવે તે વિનયધર ચોખો વ્યવહાર માચવી તથા ખનતા લગી પા-
પના કામોથી દૂર રહી મુખ સાગરમા ઝીલતો થશે મુશ મિઝાજથી વખત
પસાર કરતો ૭

આ ન્યાય ભરપૂર અને મદા મુખી નગમ્મા ચોથી વધારે મુખી
કેણ છે ? એવી રીતે એક વેળા રાજ મલામા વાત નીકળી ૮

ત્યારે એક જણ બોલ્યો કે સધળા મુલગ જનોમા શિરોમણિ સમાન
ધન્ય શેઠનો પુત્ર વિનયધર ઇહા અતિશય મુખી છે ૯

વ્યવહારશુદ્ધિસારઃ પ્રાયઃ પરિહૃતપાપમાગ્ધારઃ
સ મુહજલહિનિમગ્નઃ કાલં વ્યતિક્રમયતિ અનુદ્ધિગ્નઃ ૭

કો તિમુલ્લિત રૂઢ નગરે નયકુલગૃહે સદા મુલ્લિતે,
વર્ત્તા રમ પ્રવત્તા કદાપિ નરનાયાસ્થાને. ૮

એકેન તત્ત્વ મળિતં મુશગાના જનાના મસ્તકમણિ રિવ,
અસ્તિ રૂઢ રૂપપુત્ર વાદ વિનયધરો નામ ૯

જસ્સ ઘણ વળયસ્સ વ, જણપ્પિય રૂવ મમરપહુણ વ્વ,
જીવસ્સ ઘ અમલમઈ, કરિરાયસ્સ વ સયા દાણ. ૧૦

જસ્સય પિયાઽ ચરો, અડસયસુદેરમદિર દદ્દુ,
વિલિયાઓ અમરીઓ, મન્ને નો ઇતિ દિદ્દિપ્પહ ૧૧

ઈચ્છાઽ વહુપયાર, નિરુનિરૂવમવળ્લણ સુણિય તાણ,
મયણસરપસરવિહુરો, રાયા રાયારો જાઓ ૧૨

બાળુ કે જેના પાસે કુબેર માફક ધન છે, ધંદુ તુલ્ય લોકપ્રિય જેનું
રૂપ છે, જીવના માફક નિર્મળ જેની પુદ્ધિ છે, અને મોટો હાથી જેમ હુમેશા
દાન (મહાજન) જઈ તેમ જેનું હુમેશા જ્ઞાન થયા કરે તે ૧૦

જેની આરે પ્રિયાઓ અત્યંત મુદ્દુ રૂપવાળી તે કે જેમને જોઈને
દેવાગનાઓ છાનીમાની કયાક 'કુપાઈ' ગ્રહેલી હોવાથી હું માનું છું કે દક્ષિ
ગોચર થતી નથી ૧૧

ઈત્યાદિક બહુ પ્રકારનું તેમનું અનુપમ વર્ણન માલગીને કામગાણ
ના જોશથી પીડાતો રાજા તેઓ તરફ રાગાધ થઈ પડ્યો ૧૨

યસ્ય ધન ધનદસ્યેવ જનપ્રિય રૂપ મમરપ્પો રિવ,
જીવસ્યે ન અમલમતિ. કરિરાજસ્ય ઇવ સદા દાન. ૧૦

યસ્યચ મિયા અતસ્ર અતિશયસૌદર્યમદિર દદ્ધા,
વિલીના અમર્ય મન્યે નો ઇયતિ દિદ્દિપ્પય ૧૧

ઈત્યાદિ વહુપ્રકાર નિરૂપમવર્ણન શ્રુત્વા તાસા.
મદનશર મસર વિહુરો રાજા રાગાતુરો જાતઃ ૧૨

તિદ્યુષ્ણમણોદરીઓ, કદ મદ મપગ્ગિહતિ ય્યાઓ,
ડય ચિંતાડરચિત્તસ્મ, તસ્સ બુદ્ધી રમા જાયા. ૧૩

પન્ચાદ્ય પડરજણ, ટોસ ઉપ્પાડડ ચ સં વણિણો,
મિહ્લામિ વલા તાઓ, ન દોમિ મરિદ્ધામિદો જેણ, ૧૪

ર્ય નિચ્છિડ્ય ઇગતે, નિમિચ્ચ મિચ્ચો પયપિઓ તેણ,
વિણયધરેણ સંદિ, રૂણ મિત્તિ કવહનેહેણ ૧૫

આએ ત્રણ ભુવનોના મનને હરનારી સ્ત્રીઓ મને શી મીતે પ્રાપ્ત થાય ? એમ ચિંતાવવા મનુષ્ય અનેલા તે ગતને આવો વિચાર સૂચ્યો કે ૧૩

તે વાણિયા ઊપર તહેામત મેલી નમરના લોડોની ખાતરી કરાવીને પછી ભુલમ શુભરી તેની તે સ્ત્રીઓ લઈ લઈ તો હું નિદાયાત્ર નહિ બનુ ૧૪

એમ નિશ્ચય કરી એકાતમા ખાતરીદાર ચાહરને બોલાવીને તે રાત્રીએ તેને કહ્યું કે તું કપટ નેહ બતાવી વિનયધની માથે દોસ્તી બાધ ૧૫

ત્રિભૂવનમનો હરિણ્ય. કથ મમ સપથતે યતા
રિતિ ચિંતાતુર ચિત્તસ્ય તસ્ય બુદ્ધિ રિય જાના ૧૩

મત્યાય પૌરજન ટોપ ઉત્પાદય ચ તસ્ય વણિજઃ
શૃહ્લામિ વલાસ્તા' ન મવામિ મર્હાદી યેન, ૧૪

કિંતિ નિશ્ચિત્ય ઇકાતે નિમૃત્ય મૃત્વ મજલિપત સ્તેન

વિનયધરેણ મર્હાદી યેન તેની માથે દોસ્તી બાધ

તત્તોપિ મુજ્જસ્વદે, લહુ લિહાવિય ડમં તુમ ગાઠ,
પચ્છન્ન મેવ મજ્ઞ, ઉવણેહિ અયાણિય તેણ ૧૬

તથા હિ —

“ પસયત્થિ ચ્ઠ વિયમ્મુલ્લખિ, અજ્ઞ અમમ્મસ્સ તુહ દુસરવિરહે,
સા જામિણી તિજામા તિજામમહસિ વ્વ મદ જાયા ” ૧૭

તેણાંવ તહેવ વિહિણ, નિત્રેણ પડરાણ પેમિય મુજ્ઞ,
દેવીણ મયપુદે, પહિય વિનયધરેણ ચ, ૧૮

પછી તેના હાથે બોજપરપર નીચેની ગાથા લખાવીને ઝટપટ તેને
માલમ ન પડે તે ગીતે ઝનામાના તે ભાગી પાસે લાવી આપ ૧૬

તે ગાથા આ પ્રમાણે છે:—

“ હે વિક્રમ્મ આખવાળી અને નિકીડામા કુશળ, તારા અમદા
વિરહથી પીડાતા બુદ્ધ અસાધ્યાને આજની આ રાત હનરો રાત જેવી થઈ
પડી છે ” ૧૭

તે આકાંક્ષે તેમજ કર્યા બાદ રાત્રીએ તે લોજપર નગર જનો આ
ગળ મેળ્યું અને કહ્યું કે આ યત્ર વિનયધરે રાણી તરફ ગધપુટમા મોક
લાવેલ છે ૧૮

તતોપિ મૂર્જસ્વદે લહુ લેસયિસ્વા ડમા ત્વ ગાયા,
પચ્છન્ન મેવ મમ ઉપનય અજ્ઞાત તેન ૧૬

પ્રસદાસિ રતિવિચક્ષણે અચામાગ્યસ્ય તવ દુ સહવિરહે,
સા યામિની ત્રિયામા ત્રિયામસહસી વ મે જાતા ૧૭

તેનાંવ તથેવ વિહિતે નૃપેણ પૌરાણા મેપિત મૂર્જ,
દેવ્ય ગધપુટે મદિત વિનયધરેણ ષતત્ર ૧૮

મો મો લિપીપરિચ્છ વિદિલણ વિણિચ્છયં કહહ મજ્ઞ,
નટ પચ્છા કલ્પિયન્વ અહહ અમુત્ત કયં રત્તા ૧૯

તેયિ હુ ન હુતિ દુદ્ધે, પુયરયા તહનિ સાસણ પહુળો,
કાયન્વં તિ મળતા, કુળતિ હસ્યે લિવિપરિચ્છ. ૨૦

પિચ્છિવિ લિવિસવાય, મળિય નાયરજણેણ સવિસાય,
જહિવિ લિવીસવાઓ, નય ઘટ્ટ ઇમ તુ યયાઓ ૨૧

હે નાગરિકો, લિપિની પરીક્ષા કરી ચોકસ વાત મને કહો, પાછળ-
થી એમ નહિ કહેતા કે ગાળએ ગેગવાળથી કયુ છે ૧૯

ત્યાદે નગરના શ્રેષ્ઠજનો વિચારવા લાગ્યા કે જો કે કુધમા પૂરા નહિ
હોય તોપણ ગાળના હુકમને તાબે થયુ જોડ્યે એમ કહીને પોતાના હાથમા
લેખ લઈ લિપિ પરીક્ષા કરવા લાગ્યા ૨૦

ત્યાદે લિપિ તો બગેબગ મળતીજ આવી તેથી દિલગીરી માથે ન
ગર દોષ યોજ્યા કે જો કે લિપિ મળતી આવે છે છતાં એવા માણસથી
એવુ કામ થવાતુ ઘટતુ નથી ૨૧

મો મો લિપિપરીક્ષા વિધાય નિશ્ચય કથયત મમ્,
નેવ પશ્ચાત્ કથિતવ્ય અહહ અયુક્ત કૃત રાજ્ઞા. ૧૯

તોપિ ચ ન ભવતિ દુગ્ધે પૃતરકા સ્તથાપિ શામન પ્રમોઃ,
કર્ત્તવ્ય મિતિ મળતઃ કુર્વતિ હસ્તે લિપિપરીક્ષા. ૨૦

પ્રેક્ષ્ય લિપિમવાદ મળિત નાગરજનેન સવિષાદ,
યદપિ લિપિમવાદો, નચ ઘટ્ટે હટ તુ ઇતસ્માત્ ૨૧

જો ચરણ મળામિરામે, મલ્લકીતરુનિયરવહલારામે,
સો કટકિયસરીરે, કરી કરીરે કથ રમડ ૨૨

જો દુર્લભિત્રો સલિલે, મયાપિ માનસસરસ્મ અતિવિમલે,
સો કથ કરેડ કિદુ, કલહમાં ગામનદુમિ ૨૩

જો અત્યથ તપ્પામે, સ્વપ્નમવિ પડિપુત્રપુત્રપસરસ
વજુલસગેણ વિસ વ, પદ્મગો મુચડ મો પાવ ૨૪

તા મઙ્ગલત્યો હોડ, દેવો ચિંતેડ વત્યુપરમત્ય,
અઘટતયાપિ ઘડિય ત્ય કેનાપિ પિમુણે ૨૫

કાળુ કે જે હાથી ન નહાના આરોવી બનેલા મુદ્દ વનમા કહે તે
કાટાળા કેદાના શી રીતે એ ? ૨૦

જે ગજહુમ હુમેશા માનમ નગેવરના અનિ નિર્મળ પાણીમા અથા
કહે તે શી રીતે આમના ગેલામા કીડા કરે ? ૨૩

તે મનિપૂલ પુણ્યશાળીના પાને જે રાણવાગ પાણુ બધ બેને છે તે
વાસના મ જે જેમ નય વિષને મૂકે તેમ પાપને મૂકી દે છે ૨૪

માટે હવે તમે નામનાદે મધ્યમ્ય થઇને ખની વાત વિચારવી જોઇએ
છીએ કે આ અઘટિત બનાવ ડોઢ નીચ માણને બનાવેલ છે ૨૫

ય શ્વરતિ મનાંભિરામે મલ્લકી તરુનિકગ્વહલારામે,
મ કટકિત શરીરે કરી કરીરે કથ રમતે ૨૦

યો દુર્લભિત્રો સલિલે સદાપિ માનસ મરમો અતિવિમલે,
મ કથ કરોતિ ક્રીડા કલ્હમા ગ્રામનદે ૨૩

ય સ્તિષ્ઠતિ તસ્ય પાર્શ્વે ક્ષણ મપિ મતિપૂર્ણ પુણ્ય પ્રસરસ્ય
વજુલસગેન ત્રિપ મિવ પદ્મગો મુચતિ સ પાપ ૨૪

તત મત્યમ્યો મૂય દેવ દ્વિતયતુ વસ્તુપરમાર્થ,
અઘટમાન મપિ ડિદિત મેતન્ કેનાપિ પિશુનેન ૨૫

મુદ્ધોપિ ફાલિહમણી, સ્વાહિતસઓ બેરેઝ અન્નત્ત,
સ્વલસગાઠ ઇમમ્મ વિ સ્વલ્લિય અકપલ્લિયમીલસસ ૨૬

ઇય મ્મણિ પડરજ્ઞે, પઢિયાર મયગલ ળ્વ અગ્ગતો,
મજિયમેરાલાણો પગઓ અસમજસ નિવહ ૨૭

મળહ ચ રે રે મુહ્હા, હઠેણ આળેહ તસસ દહયાઓ,
મુદ્દેહ હદગેહે, નિદ્ધાહિય પરિયણ દૂરે. ૨૮

અગત્ત તો જેમ સ્ફટિકમણિ ! પાતે નકેહ જતા ઉપાધિના પ્રમાણે
અન્ય ૨૭ ધાન્યુ હો તેમ આ વિનય ધન પાતે અળાડિત શીળવત છે છતા
કોઈ દુર્જનની મોળતથી આ તેની ભૂલ થએલી લાગે છે ૨૬

આ પ્રીતે નગર લોહ બોલના જતા જેમ મદમત્ત હાથી મહાવતને ન
ગણુકારે તેમ મર્યાદાકર ખૂટે ભાજીને રાજા અન્યાય કરવા તરફ તૈયાર
થયો ૨૭

અને પોતાના સુભટોને બોલાવી ડહેવા લાગ્યો કે તમે જોશુલમ
થી તેની સીંચોને ખડી લાવો, અને ચાકર નકરોને બાહિર કાઢી તેના હાટ
તથા ઘરને શીવ માની દો ૨૮

મુદ્ધોપિ સ્ફટિકમણિ ઉપાધિગતઃ પ્રારયતિ અન્યત્ત,
સ્વલસગા દસ્વાપિ સ્વલ્લિત અસ્વલ્લિતશીલસ્ય ૨૬

ઇતિ મ્મણિ પૌરજ્ઞે પ્રતિહાર મદગલ ઇવ અવગ્ગણયન્,
મજિતમર્યાદાલાન. પ્રગન્ અમમજસ નૃપતિઃ ૨૭

મળતિ ચ રે રે મુમ્હા હઠેન આનયત્ત તસ્ય દયિતા*,
મુદ્દયત્ત હદગેહે નિદ્ધાસ્ય પરિજન દૂરે ૨૮

તુમ્હે પુન નાયરયા, હહો દોસિહ પઠ્ઠવાહલા,
ત કારહ મહ પુરઓ, શુદ્ધ જેનાસુ મુચામિ ૨૯

ઇય પડર ફમ્મગિરાહિ, તાહિયા ઘાહિયા નારિંદેણ,
કિવળેણ મગ્ગણા ઇવ, પડરા પત્તા સગેદેમુ. ૩૦

(પછી નગર લોકોને રાત્ર કહેવા લાગ્યો કે) તમે ન ૧૨ લોકો દો
પવાનના પક્ષપાતવાળા યથા છે, પણ તેને માની આગળ નિર્દોષ કદાચો એટલે
હુ તેને તરત છોડી દઉં ૨૮

આ રીતે દુષ્ટા માણસ જેમ ચાલકોને નિશ્રે છે છે તેમ રાત્રએ અ
તિથય કર્કશ ચાલીથી નગર લોકોને તાડિત કર્યાથી તેઓ દોડીને પોતાના ઘરે
પહોંચ્યા ૩૦

તો વિનયધરમજ્ઞા, તાઓ નિરવજ્જકજ્જમજ્ઞાઓ,
આણાવિય મુહદેહિં, રાયા પરિસ્વહ ઓરોહે ૩૧

બાદ વિનયધરની તે પવિત્ર કામમા તત્પર લાર્યાઓને મુભટોથી
પકડાવી મગાવી રાત્રએ પોતાના અત પુન્યા કેદ કરી ૩૧

ચૂપ પુન નાગરકા. હહો દોપવત પક્ષપાતિન.,
ત કારયત મમ પુરત શુદ્ધ જેનાસુ મુચામિ ૨૯

इति प्रचुर परूपगिरामि स्ताडिता धर्पिता नग्द्रेण,
कृपणेन मार्गणा इव पौरा. प्राप्ता स्वगहेषु ३०

ततो विनयधरभार्या ता निरवयकार्यसज्जा,
आनाग्य मुभट राजा प्रक्षिपति अवरोधे ३१

તાણ સુરુવ દટ્ટુ, ચિંતડ નિવડે અહો અટ ધન્નો,
જ નિમ્મુયા ટિટ્ટાઓ, મમ ગેહ મિમાડ પત્તાઓ ૩૦

વહુચાડુવચનપુન્ન, વિમળ પત્થિતઓ નિવો તાર્હિ,
લજ્ઞોણયવચનાર્હિ, મહાસર્ડાર્હિ ડમ મળિઓ ૩૧

પરરમણી રમણીય, રુવ પામતિ અહટ મૂદમણા,
ન મળાગપિ ઠુ અપ્પ, નિવડત મીમમવકુપે. ૩૨

તેમનુ મુદ ૩૨ જોઇને ગળ ચિ તવવા લાગ્યો કે અહો મારા ભા-
ગ્ય, કે જેમને મે માલખેલી તેમને જોઈ છે અને તે મારા ઘરમા પ્રાપ્ત થઈ
છે ૩૦

પછી ગળએ ઘણા મીઠા વચનોવડે તેમને વિષય મળ ધી પ્રાર્થના
કરતા શરૂમથી નીચા મુખ ગમતી તે મહા સતીઓએ તેને નીચે મુજબ
કહ્યું ૩૩

અહહ અફનોત્તની વાત છે કે મૂઠ મનવાળા જનો પરશ્રીના રમ-
ણીય ૩૫ તરફ જુવે છે પણ ચોતે લયકર મ માગડપ દુવામા પડે છે તે તરફ
લગાડે જોતા નથી ૩૪

તાસા સુરુપ દટ્ટા ચિંતયતિ નૃપતિઃ અહો અટ ધન્યઃ
યત નિશ્રુતા દટ્ટાઃ મમ ગેહ ડમાઃ પ્રાપ્તાઃ ૩૨

વહુચાડુવચનપૂર્વે વિષયાન્ પ્રાર્થયમાન. નૃપઃ તામિઃ
લજ્ઞાવનતવદનામિ* મહાસતીભિઃ* ઇદં માણિત* ૩૧

પરરમણી રમણીય રૂપ પश्यति अहह मूदमनस*
न मनागपि आत्मान निपतत भीमभवकूपे. ३२

પરજુવડ જુવવ્વળમર, જે જોઅતે જણે જણ જિણડ,
કુમુમસરો ત્રિ અળગો, કહ તે ડુચ્ચતિ નરસીંહા ૩૫

પરકંત કામતા, ગયમુચરિય જીવિયા મહામલિણા,
ગુરુપાવકારિણો ડવ, કહ તે ડમતિ નિયમમુદ. ૩૬

ઈહ વિનહિયઅપ્પાણ, કુલ કલકિય અકિત્તિ અક્રતા,
અદુસ્સહનરયદુહમિ, તાવતવિયા ભમતિ ભવે ૩૭

પરશી અીના યૌવન તન્હ નજ નાખનાન લોડોને પુષ્પબાણ ધર
નાર અને અગહીન ડહપ પણ છતતો નહે છે તો પછી તેઓ રાગવીર ગ
છાઈ નરમિહ શેના ડહેવાય ? ૩૫

પરશીને ઇચ્છતા થકા મહાચાગ્ડપ જીવનથી હીન થએલા મહા મ
'લિન જનો મહા પાપ ડગ્નારાઓની સાફડ પોતાનુ મુખ તે ડેમ બતાવી
શકતા હશે ? ૩૬

ઇહા પોતાને અગાડી કુળને કનકિત કરી અપકીર્તિ પામીને વળતા
સ સારમા અતિ નહિ ખમી ગડાય એવી ડુખડપ અગ્નિના તાપમા તત્ત
થઈ જીવો ભમ્યા ડરે છે ૩૭

પરજુવતિ યૌવનમર યાન્પશ્યતો જનાન્ જગતિ જયતિ,
કુમુમશરોપ્યનગ. કય તે ડુચ્ચતે નરસિંહા* ૩૫

પરકાતા કામપમાના ગતમુચરિત જીવિતા મહામલિના.
ગુરુપાપ કારિણ ઇવ કય તે ડર્શયતિ નિજકમુલ ૩૬

ઈહ વિનાશ્ય આત્માન કુલ કલકયિત્વા અકીર્ત્યાક્રાતા*,
અતિદુસ્સહ નરક દુ સાગ્નિ તાપતપ્તા ભ્રમતિ ભવે ૩૭

इय मुणिय दोसजाल, नराहमाण विण वृसीलाण,
मणसावि सीलरयण, मा मदल्लमु मुकुलमभूआ. ३८

इय मुणिय सो विलहूलो. मयल्लदिण त निस च कहकहवि,
गमिअ गोसे पचो तासिं पामे पुणोवि निवो. ३९

ता नियड ताउ सव्वाउ, जलणजालालिकविलकेसाओ,
अडमयसीभच्छीओ, जरचीवरमलिणगचाओ ४०

परिगलियजुव्वणाओ, रागीण विरागकरणपउणाओ,
चित्तइ य निराणदो, वेरग्गओ नरवरिंदो ४१

આ રીતે રીજશ્રદ્ધ નીચ પુરૂષોના અનેક દોષ સાલણીને હે કુલીન
જનો, તમે મનથી પણ રીજરૂપ વ્ત્તને મેલુ કરો મા ૩૮

એમ સાલણીને તે નાન વિલખો થઈ તે આખો દિવસ અને રાત
જેમ તેમ વ્યતીત કરી ગણાતે પાડે તેમની પામે આજ્યો ૩૯

તેવામા તે નવે ત્રીજ્યો તેને અગ્નિની જ્વાળા માફક પીળા કેશ
વાળી અતિશય ખીલત અને જાતા વચ્ચ અને મેલા શરીર વાળી કેખાવા
લાગી ૪૦

વળી માવન નહિત વચ્ચેની અને શાગિ જનને વૈરાગ્ય ઉપજાવવા

इति श्रुत्वा दोषजाल नराधमानां विनष्टशीलाना,
मनसापि शीलरत्न मा मलिनय मुकुलसभूताः ३८

इति श्रुत्वा स विलक्ष* सकलदिन ता निशा च कथंकथमपि,
गमायेत्वा गोपे प्राप्तः तासा पार्श्वे पुनरपि नृपः ३९

ततः पश्यति ता. सर्वा ज्वलनज्वालाલિક. पिलकेशाः
अतिशयबीभत्सा* जरचीवर मलिनगात्राः ४०

परिगलितयौवना. रागिणा विराग करण प्रमुणाः
चितयति निरानन्द वैराग्यगतो नरचरेंद्रः ४१

સમર્થ ચન્દ્રેલી તે તેને દેખાઈ તેથી હૃદાસ બની વૈગલ્ય પામી રાત્રિ વિચારવા લાગ્યો ૪૧

કિં એસ દિદિગ્ધર્ષો, મરમોહો વા વિ સુવિણઓ કિંવા,
કિંવા દિગ્વપઓગો, અહવા પાવપ્પમાવો મે ૪૨

અહહ હયાસેણ મએ, કલકિય નિયકુલ સયાવિમલ,
વિત્યારિઓ ય મુવને, તમાલ ઢલસામલો અયસો. ૪૩

ઈત્થાદિ બહુવિદ જૂરિકણ રાયા વિસર્જજએ તાઓ,
વિણયધરસ્સ પાસે, સજ્જો જાયા સદ્વત્થા ૪૪

શુ આ નજરબંધ છે કે મારો મતિ વિગ્રમ છે કે સ્વપ્ન છે કે
કોઈ દિવ્ય પ્રયોગ છે કે અગર માગ પાપનો પ્રભાવ છે ૪૨

હાય હાય મે હમ અછલ બની સદા વિમળ માફ કુલ વલ-
કિત વધું અને જગતમા તમાલના પાદહાઓની માફક શામળ અપજસ
ફેલાયું ૪૩

ઇત્યાદિક બહુ પ્રકારે પચ્ચાતાપ ઢગી રાખ્યો તેમને વિનય ધરના
પાસે મોકલાવી, ત્યા આવતા તેઓ તત્કાળ બેવી હતી તેવા ઉપવાળી થઈ
ગઈ ૪૪

કિં એવ દિદિગ્ધર્ષઃ મતિમોહો વા પિ સ્વપ્નઃ કિંવા,
કિંવા દિવ્ય પ્રયોગઃ અથવા પાપ પ્રમાવો મે. ૪૨

અહહ હતાસેન મયા કલકિત નિજકુલ સદાવિમલ,
વિસ્તારિત જ મુવને તમાલદલશ્યામલ અયસ. ૪૩

ઈત્યાદિ બહુવિધ જૂરયિત્વા રાજા વિસર્જયતિ તાઃ
વિનયધરસ્ય પાર્શ્વે સઘો જાતા સ્તદવત્થાઃ ૪૪

ઇત્યોય તત્થ નયરે, પત્તો સિરિમૂરસેણ વરમૂરી.

પત્તા ગુરુનમણત્થ, નિવવિનયધર પઝરલોયા. ૪૫

તિપયાદિણ પુઞ્વ મપુઞ્વ, માવમાવિયમણા નમિય ગુરુણો,

નિસિયતિ ઇચિયદેસે, ઇય કહદ ગુરુવિ ધમ્મકહ. ૪૬

ધમ્મો દુવિહો મણિઓ, જિણેહિ જિયરાગદોસમોદેહિં,

સિવનયરિગમણગમ્મો, મુસાદ્ધુધમ્મો ય નિહિધમ્મો ૪૭

એવામા તે નગરમા શ્રી શુભેન નામે મહાન્ આચાર્ય ધર્માર્થા, તેમને નમવા માટે તેમના ખાસે રાજા વિનયધર અને નગર લોકો પ્રાપ્ત થયા, ૪૫

તેઓ આવીને ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપી અપૂર્વ ભાવે કરી શુરને નમી ને પોત પોતાને લાયક પ્રદેશમા બેઠા, હવે શુરએ નીચે સુજળ ધર્મ કથા કહી ૪૬

રાગ દ્વેષ અને મોહને હતનાર જિનેશ્વરએ બે પ્રકારનો ધર્મ બતાવ્યો છે એક સુમાધુનો ધર્મ અને બીજો ગૃહિધર્મ એટલે શ્રાવક ધર્મ તે બન્ને પ્રકારનો ધર્મ સુદ્ધિપુત્રીએ લઈ જનાર છે ૪૭

इत श्व तत्र नगरे प्राप्तः श्री मूरसेनवरमूरिः

प्राप्ता गुरुनमनार्थं नृपविनयधर पौर लोकाः ४५

त्रि प्रदक्षिणापूर्वं अपूर्वभावभावितमनसः नत्वा गुरोः

निपीदति उचितदेशे इति कथयति गुरु रपि धर्मकथा. ४६

धर्मो द्विविधो भणितः जिनै जितरागद्वेषमोहैः

शिवनगरी गमन गर्भः मृसाधुधर्म श्व गृहिधर्मः ४७

તત્યય પદમ સાવજ્ઞ, કજ્ઞ પરિવજ્ઞણુજ્ઞુઓ ઉજ્જૂ,
પત્તમહવ્યપવ્યવ. ગુરુભારસમુવ્વહણપવણો, ૪૮

સમિદ્ગુપ્તિપવિત્તો, અમમત્તો સત્તમિત્તમમચિત્તો,
સ્વતો દત્તો સત્તો, અવગયત્તો મહાસત્તો, ૪૯

નિમ્મલગુણગણજ્ઞત્તો, ગુરુપયમત્તો કરેદ્દ જો મત્તો,
સો અચિરેણ પાવહ, સુમગ્ગલ્લગ્ગો પવગ્ગપુર. ૫૦

ત્યા જે પ્રાણી માવધકાય વગવા માટે ઉદ્યુક્ત થાય, મરણ રહે,
પાત્ર મહામત્ત ૩૫ પર્વતનો ભાગ ડિપાડવા તેવા- થાય, ૮૮

પાત્ર નમિતિ અને તલ ગુપ્તિથી જે પરિત્ર નહે, મમત્ત્વ રહિત
હોય, શત્રુ અને મિત્રના મમચિત્ત નખતા- લેય ક્ષાત-દાત-માત હોય ત
ત્વને જાણનાર હોય અને મદા નરનનાન લેય ૪૮

નિર્મલ ગુણો વડે યુક્ત અને ગુરુ મેનામા ભક્તિમાત્ હોય એવો
જે પ્રાણી હોય તે પહેલા ધર્મને એટલે માધુ ધર્મને પાળન કરી મુમાર્ગમા
લાગ્યો થકો થોડા જાળમા મુખ્તિ પુત્રીએ પહોચે છે ૫૦

તપ્રચ પ્રથમ માવધકાર્યપરિવર્જનોયુક્તઃ રજુ*
પચ મહાત્રત પર્વત ગુરુમા સમુદ્રહન પ્રવણ ૪૮

સમિતિગુપ્તિપવિત્ર* અમમત્ત. શત્રુમિત્ર મમચિત્ત*
ક્ષાત* દાંત* જ્ઞાત અપગતતત્ત્વો મહાસત્ત્વ ૪૯

નિર્મલગુણગણ યુક્ત* ગુરુપટ્તમક્ત કરોતિ ય* સત્ત્વ*
સ અચિરેણ પ્રાપ્નોતિ મૃમાર્ગલ્લપ અપર્વગ્ગપુર ૫૦

તત્કરણાસત્તેહિં, સામગધમ્પોનિ હોઙ કાયવ્વો,
કાલેણ સોવિ મિવમુકુલ્લ, ટાયમો દેસિઓ સમએ ૫૧

इय सोउ धम्मकह, लद्धावसरेण पुच्छिय रत्ता,
भयव किं कय मसम, मुकय विणयधरेण पुरा ५२

જ સવ્વપિઓ એસો, પિયાડ એયસ્મ પવરહ્વાઓ,
કેણ પઓગેણ તયા, તાડ વિહ્વાડ જાયાઓ. ૫૩

સાધુ ધર્મ જેઓ ન ટરી ગટે તેઓએ શ્રાવકનો ધર્મ પાળવો જો
ઈએ, કારણ કે તે પણ ટેટલેક ઝાળે સુનિ નુપ આપવા મમર્થ ગ્હેલ છે
એમ શાસ્ત્રમા કહ્યું છે ૫૧

એમ ધર્મ ડયા સાભળીને અનન્ય એળવી નાતએ સુરને પૂછ્યું કે
હે ભગવન્ વિનય ધરે પૂર્વ ભવમા કઈ જાતનું મહાન્ સુકૃત ડરેલું છે? ૫૨

જે માટે એ પોતે મર્થ જનને પ્રિય થએલો છે તેમજ એની પ્રિ-
યાઓ અનિશય રૂપવતી છે (વળી હે ભગવન્ એ વાત પણ કહો કે) તેઓ
મે કેહ કહી તે વખતે વિરૂપ કેમ બની ગઈ? ૫૩

तत्कुरणाशक्तैः श्रावकधर्मोपि भवति कर्त्तव्यः
कालेन सोपि गिवमोर्ग्यटायको देगित. समए ५१

इति श्रुत्वा धर्मकथा लद्धावसेण पृष्ठ राज्ञा,
भगवन् किं कृत असम मुकत विनयधरेण पुरा ५२

यत् सर्वप्रिय एष' मिया' एतस्य प्रवरम्पाः
केन प्रयोगेन तदा ताः विरपाः जाताः ५३

અહ મળઈ ગુરુ નિવ રૂઢ, આમી નયરમિ દત્તિસીસમિ,
રાયા વિચારધવલો, ધવલજસો, રવલ્પિદિયતો ૫૪

તરસ ચરો વેચાલી, અગન્નકારુન્નમાદગુણસાલી,
નિચ્ચ પરોચયારી, આસિ દઢં પાવપરિહારી. ૫૫

સો અરુદારયાએ, પડદિવસ અસનમાઈ સમણુન,
દાઢ કસસઈ ડચિય, પન્ઢા મુજઈ સય નિયમા ૫૬

સો અન્નદિને વિંદુજ્ઞાણે, પદિમાઠિય મુવિહિનાઈ,
ડવસમરસ ધ મુચ્છ દદ્દુ તુદઠો યુણઈ એવ ૫૭

ત્યારે શુરૂ કહેવા લાગ્યા કે હન્તિશીર્ષ નામના નગરમા પોતાની
સેવક થતાથી દિગ તને ઉગ્ગત રૂનાર વિચારધવળ નામે રાજા હતો. ૫૪

તે રાજાનો અન્ નામે વેતાળિક હતો તે અતિશય કડવા વગેરે શુ
હોવાળો પશુપકાઈ અને પાપનો પરિહાર રૂનાર હતો. ૫૫

તે અતિ ઉદાર હોવાથી દરરોજ મનોરૂ ભોજન કોઈ પણ લાચક
પાત્રને દઈ કરીને ત્યાર પછી પોતે જમતો. ૫૬

તે એક વેળા ગિરુ નામના ઉગ્રાનમા યોગેશ્વરીની પ્રતિમા ધરી ઊ

અથ મળતિ ગુરુ નૃપ રૂઢ આસીવ નગરે દત્તિશીર્ષ,
રાજા વિચારધવલ ધવલયશોગ્રવલિત દિગત. ૫૪

તરસ ચરો વેતાળિક અગ્ન્ય કારુણ્યાદિ ગુણસાલી,
નિત્ય પરોપકારી આસીવ દઢ પાપ પરિહારી ૫૫

સ અત્યુદારતા પ્રતિદિવસ અસનાદિ મમનોજ્ઞ,
દત્વા કસ્યાપિ ડચિત પશ્ચાદ્ મક્તે સ્વય નિયમાત. ૫૬

મ અન્યદિને વિંદુચાને પ્રતિમાસ્થિત મુવિધિનાથ,
ઉપશમરસ મિત્ત મૂર્ત્ત દદ્વા તુદ્ધ સ્તૌતિ એવ ૫૭

લા રહેલા જાણે મૂર્તિમય ઉપમમરમ નહિ હોય એવા મુવિધિનાંધને જોઇ
મતોય પામી તેને નીચે પ્રમાણે સ્તવવા લાગ્યો ૫૭

જિન સ્તુતિ કાવ્ય.

વપુરિ અંગવિન્નામુ વપુરિ લોચનઘનલલ્લણિમ,
ફટરિ માલુ મુવિસાલુ ફટરિ મુહકમલપસન્નિમ,
અરિરિ સરલુ મુવજુવલુ અરિરિ સિરિવસ્થહસસ્થિમ,
અહય ચરણ મવહરણ અહય સત્ત્વમમુચગિમ,

અરિ કુળહ નયણ ઘણરંક ધડ, વલિ વલિ જોડિવિ ણહુ પહુ,
દેવાધિદેવ તિહુયણતિલઓ, પર મર્પડ જિમ લહુલુલહુ ૫૮*

શો તાગે અંગવિન્ન્યામ છે ! ગી તાગે લોચનની લાવણ્યતા છે !
શો તારો વિશાળ માલ છે ! ગી તાગે મુખ કમળની પ્રસન્નતા છે !
અહો તારી ભુજબો ડેવી મળ છે ! અહો તારા શ્રી વત્સની ડેવી
સુદરતા છે !

અહો તાગે ચરણ ડવા ભવહરણ છે ! અહો તાગે મર્વે અંગ ડેવા
મનહર છે !

ફરી ફરીને આ પ્રભુને જોઈને હે લોકો તમે ત

દશ્યતા અંગવિન્ન્યાસા દશ્યતા લોચનઘનલલ્લણિયા,
દશ્યતા માલ મુવિસાલ દશ્યતા મુહકમલપસન્નતા,

અહો સરલં મુજયુગલં અહો શ્રી વત્સશસ્તતા,
અહો ચરણે મવહરણે અહો સર્વાંગ મુચગતાં

અરે કુલુત મયર્મ ધન રંકં તુષ્ટં, પુનાં પુનઃ દક્ષાં ઇતં મધુ,
દેવાધિદેવઃ ત્રિભુવન તિલકઃ પર મર્પ્યયતુ યથા લઘુ લઘુ. ૫૮

* આ કાં ય અપમગ એટલે પ્રાચીન ગુજાતી ભાષાનું છે .

મારા રાકડા મેત્રોને તૃપ્ત કરે, જેથી કરીને ત્રિભુવન તિ
લડ દેવાધિદેવ જલદી જલદી તમને પરમપદ આપે ૫૮

एव युनिऊण अणूण, भच्चिराएण सुद्धसद्धिल्लो,
बहुमाण मुच्चहतो जिणमि सगिह इमो पत्तो ७०

પુન્નાણુવંધિપુન્નો દણ, અહ તમ્મ મોયણા વસરં,
સિરિસુવિહિજિણો મિક્સાહ, આગઓ મિહદુવારમિ ૬૦

तै सुद्धं ददु वदी, अमद आणद जायरोमचो,
पटिलाभेइ जिणिंद, परिवेसिय कामगुणिण. ६१

એ રીતે શુદ્ધ શ્રદ્ધાવાનુ હોઈ પરિપૂર્ણ લક્ષિતરાગે કરીને જિનેશ્વરને
સ્તવી કરી તે તરફ બહુ માન ધાળુ કર્તો થકો તે અ વૈતાણિક ચોતાના
ધરે આપ્યો ૫૬

હવે તેના પુણ્યાનુબધિ પુણ્યના ઉદયવટે લોજન વેળાયે તેના ધરે
શ્રી સુવિધિનાથ જિનેશ્વર લિખા અર્થે પધાર્યા ૫૦

તે જિનેશ્વરને બરોબર બોધને તે વૈતાણિક પર્ણ આનદથી શેર્માયિત
થઈને ઉત્તમ આહાર વહોળાવ્યો ૬૧

एवं स्तुत्वा अनूनभक्तिरागेण शुद्ध श्रद्धावान्,
बहुमान मुद्रहन् जिने स्वयुद्ध अय माप्त ७६

પુણ્યાનુવંધિપુણ્યોદયેન અથ તસ્ય મોજ્જનાવસરં,
શ્રી સુવિધિજિનો મિશાયે આગતો શુદ્ધરા. ૬૦

तै सुष्ठु ददु वदी. अर्मदानं जातरौमाचः
शतिशामयति जिनं, परिवेषितकामगुणितेन ६१

ચિંતય અહ ધન્યો, અજ્ઞ મમ જન્મજીવિય સહલ,
જ પાણિપુટ્ટેણ મિણ, દાણ ગિણહ સય મયવ ૬૨
અહ ઉદયુટ્ઠ ગયણે, અહો સુદાણ અહો સુદાણ તિ,
વિયસિય મુદેદિ વિવુદેદિ, તાહિયા અમરમેરીઓ ૬૩
વહુજનજણિયચમક, ગધોદગ કુસુમ વરિસેણ જાય,
ઉવોસા વસુહારા પહિયા ભુવણગણે તસ્સ ૬૪
નર સુરઅસુર પહુ વિહુ, વદિત્તુ વદિણો વિ સે પચા,
સુહપરિણામેણ તયા, જાયા સમત્તસપત્તી ૬૫

તે સાથે ચિંતવવા લાગ્યો કે હું આજ ધન્ય-કૃતાર્થ થયો છું અને
આજે મારું જીવિત મફત થયું છે કે જે માટે લગવાનું સ્વહસ્તે આ મારું
દાન શક્ય કરે છે ૬૦

એટલામા આકાશમા વિકશ્વર મુખવાળા દેવોએ “અહો સુદાન-અ-
હો સુદાન” એવો ઉદયોષ કર્યો અને દેવદુહિ વગાડી ૬૩

વળી લોકોના ચિત્તને અમત્કારકારક ગધોદક તથા પુષ્પની વૃદ્ધિ
થઈ અને તેના ગૃહાગણમા મોટી વસુધાગ (ધન વૃદ્ધિ) થઈ ૬૪

વળી તે વૈતાળિને વાદવા માટે નરેન્દ્ર દેવેન્દ્ર તથા અસુરેન્દ્ર આવી

ચિતયતિ ચ અહ ધન્ય. અથ મમ જન્મ જીવિત સફલ,
યત્ પાણિપુટેન ઇદ દાનં શૃદ્ધાતિ સય મમવાન્ ૬૦
અથ ઉદયુટ્ઠ ગગને, અહો સુદાન અહો સુદાન મિતિ,
વિકસિતમુસૈઃ વિવુષૈઃ તાહિતા અમરમેર્યઃ ૬૩
વહુજનજનિતચમત્ક, ગધોદકકુસુમવર્ષણ જાત,
ઉત્કૃષ્ટા વસુધારા પતિતા ભુવનાગણે તસ્ય ૬૪
નરસુરાસુર મમવોપિ વદિતુ વદિન મપિ અથ પ્રાપ્તાઃ
શુભપરિણામેન તદા જાતા સમ્યક્ત્વ સપ્રાપ્તિઃ ૬૫

પધાર્યા અને તેને શુભ પરિણામે કઠીને સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્તિ થઈ ૧૫

કાઝ મુપ્ત પત્ત, પિત્ત ચિત્તમિ જિણ મણુસરતો,
મો ચહય પૂઠ્ઠિદેહ, પત્તો પદમ અમરગેહ ૬૬

તત્તો ચવિઓ એસો, જાઓ વિયધરો હ લોપપિઓ,
તદાણપુન્નવસઓ, રમાઝ જાયાઝ જાયાઓ ૬૭

સુહ વેરગ્ગનિમિત્ત, તાસિ મુડસીલ્લરજિયમણાણ,
સાસણદેવાંઝ તયા, રમા વિરુવાઝ વિદ્ધિયાઓ ૬૮

પછી તે પોતાના ધનને સુપાત્રમાં ખરચી મનમાં લિનેશ્વરનું
સ્મરણ કરતો થઈ આ અશ્રુચિમય દારીગ્રે છોડી પેહેલાં દેવલોકે પહોં
ચયો ૬૯

ત્યાંથી ચવીને આ લોક પ્રિય વિનય ધર ચયો એ અને તે દાનના
પુણ્યના પ્રતાપે તેને આ ચાર સ્ત્રીઓ મળી છે ૭૦

અને તે સ્ત્રીઓના પવિત્ર સ્ત્રીજથી નિવૃત્ત વધને શામન દેવતાએ
તે વખતે તને વૈરાગ્ય જીવન્મુક્તિ માટે તેમને વિરૂપ કઠી હુતી ૭૧

કૃત્વા સુપાત્રપ્રાપ્ત વિત્ત ચિત્તે મિન મનુસ્મરન્,
સ ત્યક્ત્વા પૂઠ્ઠિદેહ પ્રાપ્ત પ્રથમ અમરગેહ ૬૬

તત્ત અચ્યુત એપ જાતો વિનયર સ્તુ લોકમિયઃ
તદાણપુણ્યવગતઃ રમા જાતા. જાયા ૬૭

તત્ર વૈરાગ્યનિમિત્ત તાસા, શુચિશીલ્લરજિતમનસ્કયા,
શાસન દેવ્યા તન્મ રમા. વિરૂપા. વિદ્ધિતા ૬૮

इय मुणिय फुरियगुरूचरण, धम्मबुद्धी स धम्मगुडिनिवो,
काऊण रज्जमुत्थ, सुत्थमणो गिण्हण दिरुत्त. ६९

विणयधरो वि वम्मे. उहुमाण उहुजणाण वद्धतो,
चउहिं वि भज्जाहिं समं, महाविभूईए पण्डओ ७०

पउरा वि ससत्तीए, वम्म गाहिउ उयति सद्धाण,
सूरी वि सपरिवारो, मुहेण अन्नत्त विहेउ ७१

એમ સાબળીને તે ધર્મબુદ્ધિ નાજા ઉત્પદ્ય આરિય ધર્મ પાલન
કરવાની બુદ્ધિરાયો થયને ગમ્યની વ્યવસ્થા કરી સ્વસ્થ મનથી દીક્ષા લેવા
લાગ્યો. ૬૯

વિનયધર પણ ધણા લોકોને વર્મમા ગહુ માન લેખલવતો થકો
આરે શ્રીઓ માથે માટા આડગરથી દીક્ષા લેતો હવે. ૭૦

નગર લોકો પણ પોતપોતાની યજ્ઞિના અનુમાટે ધર્મ સ્વીકારીને
સ્વસ્થાને પહોંચ્યા અને આચાર્ય પણ મપગ્વિાં મુખ નમાધિથી બીજા મથળે
વિચરવા લાગ્યા. ૭૧

इति श्रुत्वा स्फुरितगुरूचरण र्मगुद्धिः स धर्मगुडिनृपः
कृत्वा राज्य स्वस्थ स्वस्यमना गृह्णाति दीक्षा ६९

विनयधरोपि धर्मे उहुमान बहुजनाना वद्धयन्,
चतुर्भि रपि भार्याभिः सम महाविभूत्या प्रत्रजितः ७०

पौरा अपि स्वशक्त्या धर्म गृहीत्वा व्रजति स्वस्थान,
सुगि रपि सपरिवार. मुग्धेन अन्यत्र विहरति ७१

તો ધર્મગુદ્ધિવિનયધર મુણિણો ચરિય ચરણ મકલ્ક,
નિદાણિય અસેસકમ્મા જાયા મકલિય મિવસમ્મા ૭૨

શ્રુત્વે તિ વૃત્ત વિનયધરસ્ય, પ્રભૂતસત્ત્વાદિતિ વોધિવીજ,
મો મવ્યલ્લોકા તિલસ દ્વિવેક્ષા, લોકમિયત્વ ગુણ માત્રપધ્વ. ૭૩

इति विनयवर कथा समाप्ता ॥ ३ ॥

પછી તે ધર્મગુદ્ધિ અને વિનય વગર મુનિ અડલદ ન્યામિત્ર પાળીને
સકળ દર્મ ખપાવી મુનિતિ મુખ પામ્યા ૭૨

આ રીતે ઘણા જીવોને બોધિવીજ પ્રમાણનાં એવું આ વિનયધરનું
અશિષ્ટ સાધણીને હે વિવેકશાળિ બંધ્ય જનો, તમે લોક-પ્રિયપણાકર ગુણને
ધારણ કરો ૭૩

આ ગીતે વિનય પગની કથા મમાપ્ત થઈ છે

પંચમ ગુણ

इत्युक्तो लोकप्रिय इति चतुर्था गुणः, साम्प्रत मधुर इति
पंचम गुण व्याचिख्यासु राह

આ ગીતે લોકપ્રિયપણાકર એથો ગુણ કહી ખતાવ્યો, હવે
અકુરપણાકર પાચમા ગુણની વ્યાખ્યા કરવા ઇચ્છતા થકા
કહે છે —

तत धर्मगुद्विनिनयधरमुनी चरित्ता चरण मकल्क,
निदस्य अशेष कर्माणि जाता सकण्डित शिवशर्माण ७४

(મૂઠ ગાથા.)

કૂરો કિલિઢભાવો,
સમ્મ ધમ્મ ન સાહિં તરડ,
ડય મો ન ડત્થ જોગો,
જોગો પુણ હોઈ અક્કૂરો ૧૨

(મૂળનો અર્થ)

કૂર એટલે ક્ષિપ્ત પરિણામી જે હોય તે ધર્મને સમ્યક્પણે સાધવા સમર્થ થઈ શકે નહિ-તેથી તેવો પુરૂષ આ જગોએ એવો-
ગ્ય જાણવો કે તુ જે અક્કૂર હોય તેજ યોગ્ય જાણવો.

(ટીકા)

કૂરઃ ક્ષિપ્તભાવો મત્સરાદિ દ્વિપિત પરિણામઃ સમ્યક્ નિઃકલંક ધર્મ
ન નૈવ સાધયિતુ મારાશ્રયિતુ તરડત્તિ શક્નોતિ. મમરવિજય કુમારવત ।

કૂર એટલે ક્ષિપ્ત પરિણામી મવાત્ મત્સરાદિકથી દ્વિપિત પરિણામ-
વાળો જે હોય તે સમ્યક્ રીતે એટલે નિષ્કલંકપણે (અવવા સમ્યક્ નિષ્કલંક
એવા) ધર્મને સાધવા એટલે આસાધવા સમર્થ થઈ શકે નહિ, મમર વિજય
કુમાર માટે

ડત્થ સ્મા હેતો રસો નૈવા ત શુદ્ધધર્મ યોગ્ય ઉચિતો, યોગ્યઃ પુનરે-
વકારાર્થ સ્તતો યોગ્યોઽકુર ણ, કીર્તિચદ્રનૃપવ દિતિ ।

એ હેતુથી રંગને એવો પુરૂષ હોઈ એટલે આ શુદ્ધ ધર્મને જ-
ગોએ યોગ્ય એટલે ઉચિત ન જ ગણાય, તે માટે જે અક્કૂર હોય તેજ યોગ્ય
જાણવો-(મૂળના પુણ ગણ છે તે એવગાનર્થ છે) કીર્તિચદ્ર રાજાની
માફક

કીર્તિચદ્રનૃપ મમર વિજયકુમાર કથા ચૈવ

વહુસાહાગ પુત્રાગ સો હિયા ઉચ્ચસાલરોદિહા,
આરામ મૃમિ સરિસા, ચપા નામેણ અસ્તિ પુરી ૧

તત્થ ત્થિ કિત્તિચદ્રો, નરનાહો મુયળકુમયવણચદ્રો,
તસ્સ કણિષ્ઠો ભાયા, જુઘરાયા સપરવિજડ ત્થિ ૨

અદ્દ દ્દણિયરાય પમરો, સમિયરઓ મલ્લિજનવરો સદ્દઓ,
અંગીકૃતમદવઓ, પત્તો મુમ્મુણિ ઇય ઘણમમઓ ૩

કીર્તિચદ્ર નૃપ તથા સમરવિજય કુમારની કથા આ
પ્રમાણે છે.

જેમ આગમ ભમિ બહુ ગાઆર-વાળી ગાળેવાળા અગેથી ભદ્રેલી,
પુત્રાગ શોભિત-પુત્રાગ નામના અગેથી ચોભતી અને ડાંબા સાળ વૃથોથી
વિશાળતી હોય છે તેમ જે નગરી બહુસાહાગ-બહુ નાહુમનેવાળી, પુત્રાગ
એટલે ઉત્તમ પુત્રોની ગોભતી અને ડાંબા માલ-ગિજાથી વિશિષ્ટ થયા
નામે નગરી હતી ૧

ત્યા મુજનકુમ મુમ્મુના વનને માનદ આપના વડનમાન કીર્તિચદ્ર
નામે રાજા હતો તેનો નાનો ભાઈ સમરવિજય નામે મુનનજ હતો ૨

હવે નગના જોને હસનાગ, ગ્લમ્-પાપને શમાવનાર, મલિન—
મેલા અમર—વશાં ધારના કુળના નદય—દયાવાન, અંગીકૃત ભદ્રપદ—ભ

વહુમાધુકારા પુત્રાગ શોભિતા ઉચ્ચમાલ રાજિતા,
આરામમૃમિસદશા ચપા નામ્ના અસ્તિ પુરી ૧

તત્થા સ્તિ કીર્તિચદ્રો નરનાથ* મુજનકુમુદવનચદ્ર
તસ્ય કનિષ્ઠો ભ્રાતા મુરારાજા સપરવિજય ઇતિ ૨

અદ્દ દ્દતરાજપમર શમિતરજા મલિનાગર સદય
અંગીકૃત મદ્રપદ માત્ત* મુમ્મુણિ રિય વનસમય ૩

લાપણાને સ્વીકાર કરનાર સુસુનિ—સુમાધુના માકડ હતરાજ પ્રસર—રાજ
યાત્રા અટકાવનાર, ગમિત ગજમ્—વૃજને દયાનનાર, મળિનાબર—વાદલથી
ભરેલા આકારાવાળો, સદક—પાણીવાળો, અગીકૃત ભદ્રપદ—ભદ્રાપદા નક્ષત્રવાળો
વર્ષાકાળ આવ્યો ૩

તમિય સમય નીરવ, નીરપૂરેણ અઢવહુ વહતી,
મવળોવરિદ્વિષ્ણ, દિદ્ધા સમિયા નરિદ્રેણ ૪

તો કોઝહલ આઝલ, દિયઓ વંધવજુઓ તહિ ગતુ,
ચઢક નિત્રો ડવાણ, તરીઃ સેમાસુ સેમજળો. ૫

જા તે કીલતિ તહિ, તા ઉવરિં જલહરામિ બુદ્ધમિ,
સો કોવિ નડપવાહો, પત્રો અદિતિન્વવેગેણ ૬

તે સમયમા આમાદ ભપર રહેલા ગળએ ભપૂર પાણીના લીધે
ભેનથી વહેતી નદી ભેઈ ૪

ત્યાં કુતૂહળના લીધે મન ખેચાયાથી પોતાના નાનાભાઈ સાથે રા
તે નદીના કૂવા માટે એક હોડીમા ચડ્યો અને બીજી હોડીઓમા બીજા
લોકો ચડ્યા ૫

તેઓ નદીમા જેવા ડીકા ડરવા લાગ્યા કે તેટલામા તે નદીના ભિ-
ખારા ભાગમા વગેલા વરમાદથી એકદમ ભેમળ થ પૂર આવી લાગ્યો ૬

તસ્મિન્ સમયે નીરવ નીરપૂરેણ અતિરહુ રહતી,
મવળોપરિસ્થિતેન દૃષ્ટા સરિત નરેદ્રેણ. ૪

તતઃ કુતૂહલકુલહૃદયો નામવ્યુતઃ તત્ર ગત્વા,
આરંહતિ નૃપ એકસ્યા તર્યા શેપાસુ શેપજનઃ ૫

યાવત્ તે ક્રીડતિ તત્ર તાવત્ સ્પરિ જલપરે દૃષ્ટે,
મ કોપિ નદીપ્રવાહઃ પાત્ત્વ અતિતીવ્રવેગેન. ૬

નિજ્જતિ કઢિયાઓ, અન્નદિસામ્મ જેળ પેડીઓ
થેવોંવિ તત્થ ન ફુરર, વાવારો કન્નવારાણ્ ૭

તો સરિયામજ્ઞગઓ તદ્દટ્ઠિઓ પુકરેડ પુરલોઓ,
અર પડુપવળ હયા નિવ, ટોળી ૩ અદમણ પત્તા ૮

લગ્ગા ટીહતમાલા, મિહાણમહવીં સા કાંઈ રુક્ષે,
તત્તો ઉત્તરર નિવો, ઝરવય પરિવાર વધુ જુઓ ૯

તેથી એ ચતા છતા પણ હોડીઓ ભૂંડી ભૂંડી દિશાઓમા વિખરાઈ
ગઈ કેમકે પ્રવાહના ભેરમા હોડી ચલાવનારાઓનો કશો ભેર ચાલી શકતો
ન હતો ૭

ત્યારે નદીના અંદર પહેલા તથા ડિનારે ભેલેલા પાંચ દોકોના પો
કાંદો વચ્ચે આકેન પવનના ઝપાટાથી રાજવાળી હોડી નજરથી દૂર નીકળી
ગઈ ૮

તે હોડી દીર્ઘતમાલ નામની અટવીમા ગ્રાંથક આડમા ભરાઈને અટકી,
ત્યારે કેટલાક પરિવાર તથા નાના ભાઈ માથે તેમાથી ગળ નીચે ઊતર્યો ૯

નીયતે કર્ષિતાઃ અન્યાન્ય દિશામ્મ યેન નાવઃ
સ્તોકોપિ તત્ર ન સ્ફુરતિ વ્યાપાર કર્ણધારાણા ૭

તત્ત* સરિતામઘ્યગતઃ તદ સ્થિત, પૂત્કરોતિ પુરલોક.
અથ પડુપવનહતા નૃપદ્રોળી તુ અદર્શન પ્રાપ્તા ૮

લગ્ગા ટીર્ઘતમાલામિધાનાટબ્બા સા કુત્રાપિ વૃક્ષે,
તત્ત* અવતરતિ નૃપ. કતિપયપરિવારવધુયુત, ૯

જા વીસમેઢ સતો, નત્તીરે તાવ પિન્નડ નરિંદો,
નડપૂરલ્લણિયદુત્તિડ, ઢરપવડ મુમણિરયણનિહિ. ૧૦

ગતૂળ તત્થ સમ્મ, પાસિય ઢસેઈ સમરવિજયસ્સ,
ચર્ચિય ચ તસ્મ ચિત્ત, મામુરરયણુચ્ચ ઢટ્ટુ. ૧૧

ચિંતઢ સહાવકૂરો, મારિત્તુ નિવ ડમ પગિહ્હામિ,
ત રડ્ઢ મુઢ્ઢમડ્ઢ, અણિટ્ઢિય ચ્ચણનિહિ મેવ. ૧૨

ત્યા યાઢયાથી કિનાનાપ નલ જેવા વીઆઆ લેવા માડયો કે તે
ઢલામા નદીના પૂરથી જોઢાયત્તી દેતડના ખાડામા પાધડ પડેલુ ઉત્તમ મ
શ્ચિરત્નોતુ નિધાન તેના જોવામા આંચુ ૧૦

ત્યાડે તેને બેગબગ જોઇ નજાએ તે નિધાન પોતાના લાઈ મમ
વિજયને બતાંચુ તે દેહીખ્યમાન ત્નોનો ડગલો જોઇ મમગવિજયતુ ચિત્ત
ચળાયમાન થયુ ૧૧

મમગવિજયે સ્વભાને ડગીનેજ હ નોવાથી વિચાગ્વા લાગ્યો કે રા
જાને મારી ડગીને સુખકારઢ મા ગજય તથા આ અખુટ ખજાતુ લઈ
લઈ ૧૨

યાવત્ત વિશ્રામ્યતિ શ્રાતઃ તર્તીરે તાવત્ત પ્રેક્ષતે નરેંદ્રઃ
નદીપૂરલ્લનિત દુસ્તટિઢરમકઢ મુમણિરત્નનિધિ ૧૦

ગત્વા તત્ર સમ્યક્ દષ્ટ્વા ઢર્શયતિ સમરવિજયસ્ય,
ચલિત ચ તસ્ય ચિત્ત માસ્વરત્નોમ્મય દષ્ટ્વા. ૧૧

ચિંતયતિ સ્વભાવકૂરઃ મારયિત્વા નૃપ ઇઢ પ્રશ્નહ્હામિ,
તત્ત રાજ્ય મુશ્વસજ્ઞં અનિષ્ઠિત રત્નનિધિ મેવ. ૧૨

રન્નો મુકો ઘાઓ, પુરીડ લોપમિ પુલ્ગતમિ,
દાદા કિમિય તિ વિચિતિત્તણ વચાવિઓ તેણ. ૧૩

મળદ્ ય અકૂરમણો, નિવર્દે ગાદાડ ત ધરેડણ,
નિયકુલઅણુચિય મમમ, કિ ભાય તણ્ડમ વિદિય ૧૪

જડ કડ્ડ રજેણ, નિદિયા કમિણા વ તા તુમ ચંદ્ર, ૧
ગિદ્દાદિ આદિમુકો, મમર ધરેમા વય તુ વય ૧૫

‘એમ વિચારીને તેણ નાનકો બાપ ધા ડ્યો ને એમ શેષ નગર લોકો
પોકાન ભારવા લાગ્યા કે હાય હાય આ મો કેન થયો ! છતા રાત્રએ તે ધા
ચુકાવી પાડ્યો ૧૩

હવે રાત્ર અકૂર મનવાળો હોવાથી પાતાની લુભઓથી તેને ધરી
શીખીને કહેવા લાગ્યો કે હે ભાઈ તે આ પોતાના કુલને અનુચિત ઉલટ
ગામ કેમ ડ્યું ? ૧૪

હે મમર એ તાન આ નાનકો અગર આ નિધાન બાપતુ હોય તો
ખુશીથી તે સ્વીકાર કર અને અમે નત પ્રજાણુ કરીએ ૧૫

રાજો મુકો ઘાત પુર્યા લોકે પૂલ્ગતમિ,
દાદા કિમિદ મિતિ વિચિત્ય વચાપિત સ્તેન. ૧૩

મળતિ ત્ર અકૂરમના નૃપતિ વાંદુભ્યા ત ઘૃત્વા,
નિજકુલાનુચિત મમમ કિ ભ્રાતસ્ત્વયા ઇદ વિદિત ૧૪

યદિ કાય રાજ્યેન નિધિના અનેન વા તદા ત્વ ચંદ્ર,
ગૃહાણ આધિમુક્તઃ મમર ધારયામો વય તુ વ્રત ૧૫

ત સો નિમ્નુણિય અમુણિય, કોવવિવાગો વિવેકપરિમુક્તો,
વિન્દોદિક્ષણ વાદ, ઓસરિઓ નિવસગાસાઓ ૧૬

અસ્મ નિમિત્ત અનિમિત્ત, વડરિણો વપુણો વિ ઇય હુતિ,
અલ મિપિણા નિદિણા મે ત મૃતુ નિવો ગઓ મપુર ૧૭

સમરો ભમરોલ્લિસમા, પુન્નાવમાઓ પુરદ્વિયપિ તય,
રવણનિદાણ મદદ્વુ, ચિતદ રન્ના ધ્રુવ નીય ૧૮ -

તે માલગીને કોધના કળને નહિ બાલના અને વિવેકહીન મમ-
વિન્ય તે છોડી છોડી દરને નાન પાનેની રેગળો થયો ૧૯

જેના ઢાગો ભાઈયો પણ નિના ડાગો આ ગીતે વેરી વડ પડે છે,
તેવા આ નિધાનનુ માં કામજ ની એમ વિચારી તેને છોડી કરી રાજ
પોતાના નગર તરફ આગ્યો ૧૭

હુએ મમવિન્ય બ્રમગની પાત્રિ નમાન પાપના વશથી મામે પ
દેશ તે રત્ન નિધાનને પણ નહિ નેના નનના ચિતવવા લાગ્યો કે નરી એ
રાજ લડ ગયો કે ૧૮

તત્ત્વ મ નિશ્ચુત્ય અજ્ઞાતકોપવિપાકઃ વિવેકપરિમુક્તઃ -
વ્યુત્સૃજ્ય ગાદ અપસૃત નૃપ શકાસાત. ૧૬ ।

યસ્ય નિમિત્ત અનિમિત્તવૈરિણ વધવોપિ ઇતિ ભવતિ,
અલ મનેન નિધિના મે ત મુક્ત્વા નૃપો ગત. સ્વપુર ૧૭

મમર અમરાલ્લિમમાપુણ્યગ્જાન્ પુરસ્થિત મપિ તદ્, -
રત્નનિધાન મદદ્વા ચિંતયતિ રાજા ધ્રુવ નીત, ૧૮ ।

તો જાઓ ચારહડો, ચરહો છુટ્ટે વણુનો દેસ,
સામંતેહિં ધરિત, કયાવિ નીઓ નિરસમીવે ૧૦

મુકો અણેણ, રજ્જે, નિમતિઓ ચિંતિત ગઓ ઇવ,
ગદિયચ્ચ રજ્જ મિણ, હટેણ નહ ત્વિજ્ઞા મેણ ૨૦

ઇવ કયાહ દે, મહારે જણવણ ય સો ચુકો,
પેત્તો નિવેણ મુકો, રજ્જેણ અમિયિઓ ય દદ. ૩૧

પાછી તે બહારવળિયો થઈને લાડના દેગને લુપ્તવા માડયો, ત્યારે
કોઈક વેળાએ આમત-મગ્ગણેએ પગીને તેને ગળ પાને રણુ કર્યા ૧૬।

ત્યારે ગળાએ તેને માછી બધા ગળ્ય આપવા માગણી કર્યા છતાં
તે ચિતવવા લાગ્યો કે મણુ ખુશીથી માગે બાઈ ગળ્ય આપે તે ન લેતા
પોતાના ભોથી રાજ્ય વધુ ૨૦

એ રીતે કોઈ વેળા રાજાના ઘડી પગ પડી જતો, કોઈ વેળા ખ
જાણુ લૂટતો, કોઈ વેળા દેગને લૂપ્તો અને પગગતો છતાં રાજા તેને વાર
વાર માછી બધી ગળ્ય વેળાને આપતું જતા ૨૧

તતઃ જાત' ચારમટ' ચરટ' છુટ્થતિ તપો ન્શ,
સામંતૈ ધૃત્વા કન્થાપિ નીત' નૃપસમીપે ૧૦

મુક્ત શ્રવેન રાજ્યે નિમત્રિત ચિંતયિત્વા ગત' ઇવ,
શૃદ્ધીતચ્ચ રાજ્ય મિદ દટેન નૈવ ટત્ત મેતેન ૨૦

ઇવ કન્થાચિત્ દેદે મહામારે જન્પદ ચ મ શ્રોત,
માપ્ત' નૃપેણ મુક્ત રાજ્યન અભ્યર્પિત ધ દદ ૨૧

તો જાઓ જળવાઓ, નિયદ્ અદો સોયરાણ સવિસેસ,
 પગસ્મ દુજ્જળત્તા, અસગ્મિ મન્નસ્સ સુયળત્તા. ૨૨

ગુરુપેરમ્મો રાયા, અદ્ધિવિસે વામરે સિવદ્ જાવ,
 તા તન્થ મમોમગ્ગિઓ પવોદ્ધનામા પવરનાળી ૨૩

ચલ્લિઓ પમોયકલ્લિઓ. તન્નમળત્થ નિવો સપરિવારો,
 નિસુણિય ધમ્મ પુચ્છત્ત, સમણ નિયધવ ચરિત્તાં ૨૪

ત્યારે લોકામા ચર્ચા ચાલી કે અહો ભાઈ ભાઈમા ફરક થયો કે
 એક બ્યારે હુહુહુનો દુર્જન નિનડ્યો કે ત્યારે બીજાનું નિરૂપન માન્ય નહીં
 હોય છે ૨૨

હવે નજા ભાગે વેગાગ્યવાન રહી ઉદ્દામપણે દિવનો ખનાવ કરતો તે
 ટકામા ત્યા પ્રભોધ નામના પ્રવર જાની પધાર્થા ૨૩

તેમને નમવા માટે પગિવાજ નક્કિત ગળા આનહિત થઈ ત્યા આ
 યો, અને ત્યા ધર્મ માભગી અનરે પોતાના ભાગિ ચરિત પૂઠવા
 લાગ્યો ૨૪

તત્ત જાત જનવાન્ પશ્યત્ત અતો સોદ્ધરણા સનિગ્ગેષ,
 એકસ્ય દુર્જન વ અસદ્ગ મન્નપ્પમ્મ મુજ્જનત્ત ૨૨

ગુરુપેરમ્મો રાજા અતિ ચિરમાન વામરાન્ ક્ષિપતિ યાવત્,
 તાવત્ત તન્ન મમવગ્ગનઃ પ્રવોધનામા પ્રવગ્ગાની ૨૩

ચલિત પ્રમોદ્ વલિત તન્નમનાર્થ નૃ સપરિવાર
 શ્રુત્વા ધર્મ પુચ્છતિ મમયે નિજવાંધવ ચગિત્ત ૨૪

જપદ ગુરુ વિદેહેષુ, મગલે મગલાઈવિજય,
સોગમિપુરે સાગર, કુરગયા મયણસિઠિમુયા ૨૦

પદમવયસમુચિયાઈ, કીર્ત્યાઈ તે કયાવિ કીલતા,
પિન્નતિ વાલગદુગ, તદ્દ એગ વાલ્લિય રમ્મ ૨૬

પુદ્ગા ય તેહિ ણ કે તુલ્લે તા મળાઈ તાળેગો,
અતિય ત્ય મોહનામા, નિર્વડ જગતીતલપસિદ્ધો ૨૭

તસ્સ તિય વદરિકરિકરદ્દ, કેસરી રાયકેમરી તળમો,
તવ્વુત્તો દ સાગર, મદ્દાસઓ સાગરમિદ્ધાળો ૨૮

પુત્ર બોલ્યા કે મદ્દા વિદેહ મેત્રમા મ ગળમય મ ગળાવતી વિજયમા
ભોગ ધિક્કમરમા મદ્દન મેત્રના ના ૧૨ અને દુગ નામે જે પુત્રો હતા ૨૫

તે જે ભાઈઓએ પોતાની બાળ્યાવધાને ઉચિત રમત કરતા થકા
એક વખતે જે જે બાળક અને એક મનોહર બાળિય એક ૨૬

ત્યાગે તેમણે તેમને પૂછ્યું કે તમે જાણ ઓ? ત્યારે તેઓએ
એક બોલ્યો કે, આ જગતમા નુપ્રનિદ્ધ જેવો મોહ નામે રાજા છે ૨૭

તે મોહ ગતનો દુગ્ધન કપી હાથીના બગ્યાને નગાડવામા કેસરી

જલ્પતિ ગુરુ વિદેહેષુ, મગલે મગલાવતી વિજયે,
સોગમિપુરે સાગરકુરગયા મદ્દનશ્રિમુતા ૨૫

મયમવય મમુચિતામિ કીર્ત્યામિ તા કદાપિ નિહતો,
મેષાતે વાલકટિક તથા એકા વાલ્લિકા રમ્યા ૨૬

પ્રથા શ્વ તામ્યા મેતે કે યૂય તન્ના મળાતે તેષા મેક
અસ્ત્યત્ર મોહનામા નૃપતિ જગતીતત્ર પ્રસિદ્ધ ૨૭

તસ્મા સ્તિ વરિકરિકરમ્, કેસરી રાગકેસરી તનય
તવ્વુત્તો દ સાગર મદ્દાશય માગરામિધાન ૨૮

સિદ્ધ પ્રમાણ રાજકેશરી નામે પુત્ર છે, અને તેનો હું દન્યાની માફક જાણો
આશયવાળો લોભભાગ નામે પુત્ર છું ૨૮

મહાત્મજાઓ ફુડવિનઓ, એસો ઝ પરિગ્રહાભિલામુ તિ,
વડસાનરસ્મઘયા એમા કિર કુમ્યા નામ ૨૯

ઇય મુણિય દરિસિયા ત, કીલ્લિતિ પક્ષ્પર તર્થો મિત્તિ,
નિમ્મેડ માગમે મહ સિમ્મહિ નડ કુરયાણ વિ ૩૦

કુણઈ કુરગો મિત્તિ, તેહિ સમ કરયાડ સવિસેમ,
ભાયભિભૂય તિ કમા, પત્તા તે તારતારુણ. ૩૧

અને આ એ પન્નિહાલિલાપ નામે માગેજ વિનયવાન પુત્ર છે અને
આ નાથે ગહેલી આ બાળિકા તો માગ લાઈ ગ્રોધવદ્ધાનની કૃતા નામે દી-
કરી છે ૨૯

એમ માલખી તેઓ ખુરી થઈ અગમ્ય ગમવા લાગ્યા અને તેમા-
નો માગ નામે શ્રેષ્ઠિપુત્ર કરતા ગિવાય બાકીના જે બાળકો નાથે દોસ્તી
કરવા લાગ્યો ૩૦

કુળ નામનો શ્રેષ્ઠિ પુત્ર ત બાળકો નાથે તથા વિશેષ ઈર્ષ્યે કરતા

મમ તનયઃ સ્પુટવિનય. એપ તુ પરિગ્રહાભિલાપ ઇતિ,
ધૈશ્વાનરસ્ય પુત્રો એપા તુ કુરતા નામ. ૨૦

ઇતિ શ્રુત્વા દૃષ્ટ્વા તૌ ક્રોઢત. પરસ્પરં તત્તૌ મૈત્રી,
નિર્માતિ સાગરઃ સદ્ શિશુભ્યા નતુ કૂરતયા પિ. ૩૦

કરોતિ કુરગો મૈત્રી તામ્યા સમ કૂરતયા (ચ) સવિશેષ,
ભયાભિભૂતાતિક્રમાન્ પ્રાપ્તૌ તૌ તારતારુણ્ય. ૩૧

સાથે મેત્રી કરવા લાગ્યો હવે તે બન્ને શ્રેષ્ઠ પુત્રો બાળવય અતિક્રમીને મ
નોહુ યોવન અવસ્થામાં પ્રાપ્ત થયા ૩૧

અહ મિત્રપેરિયમણા, દવિળોવજ્જનકણ ગદિયમહા,
પિયરેહિ વારિયા વિ હ, ચલિયા દેમતરમિ હમં ૩૨

મિલેંહિ અતરા અતરાયવમઆ ય ગદિયમરિયણા,
ચદ્ધરિયથેવટઢ્વા, ધવલપુર પટ્ટણ પસા ૩૩

દવિણ તેણ તહિય, ગદિહ હટ્ટ કુળતિ વવસાય,
દીનારમહસ્સદુગ, દુલ્લસહસ્સેહિ અર્જતિ. ૩૪

હવે તેઓ મિત્રોની પ્રેરણાથી પેનો ઉપાલન કરવા માટે, માખાપો
ની મનાઈ છતાં પણ વેચવાનું માલ નાથે લઈને દેશાતર ગયાને થયા ૩૨

ગસ્તામાં તેમના અતનાય કમના ઉદયથી તેમનું ધાતુ ધન લીલોએ
લૂટી લીધું, તેથી થોડું ધાતુ જે અગ્રુ તે નાથે તેઓ ધોળાપુર નગરમાં આવી
પહોંચ્યા ૩૩

તે દ્રવ્યવટે ત્યાં તેઓ હાટ માલીને વેપાર કરવા લાગ્યા, તેમાં તેમણે
હજારો દુબલ વેરીને બેહુલ નાનામહોર ડમાવી ૩૪

અથ મિથ પ્રરિત મનસાં દ્રવ્યવિળોષાર્જનકૃતે ગૃહતિમાદાં,
પિનૃમ્યા વારિતા વાપે ચલિતાં દેશાંતરે ડમૌ ૩૨

મિહ્નિઃ અંતરા અતરાયવક્ષત અ ગૃહીતમુરિધર્ના,
સદ્ધૃતસ્તોકદ્રવ્યૌ ધવલપુર પસન પ્રાપ્તૌ ૩૩

દ્રવ્યેણ તેન તત્ર ગૃહિત્વા હટ્ ક્રુત વ્યવસાય,
દીનારસંહસ્રદિક દુ મ્સહસૈઃ અર્જયત ૩૪

તો વહ્નિયનદુત્ત્વા, કર્પાસતિલાઈ મહસાલાઓ,
પરુણતિ કરિસણ પિ હુ, ઉચ્ચદુરુચિત્તાઈ કારતિ ૩૫

તસસસત્તાતિલાણ, નિર્પીલણ ગુલિયમાઈ વવહાર,
કારંતિ એવ જાયા, તાણ દીનાર પણસહસા ૩૬

તો તદ્દસમે ઇચ્છા, ક્રમેણ લક્ષ્મે વિ જાવ ત મિલિય,
અહ કોડિપૂરણેચ્છા, જાયા મિત્તાણુભાવેણ ૩૭

તે છતાં તેમની તૃષ્ણા બહુ વધી પડી, જેથી તેઓ કપાસિયા અને
તલની વખાણે ભરવા લાગ્યા જેતી ડરવા લાગ્યા, અને સેલડીના વાટા
કરાવવા લાગ્યા ૩૫

વળી ત્રસ એવેથી મળેલા તલોને પીલાવવા લાગ્યા, શુળી વગે
જેનો વેપાર ચલાવવા લાગ્યા, એમ કરતાં તેઓ પાસે પાત્ર હજાર સોના
મહો થઈ ૩૬

ત્યારે તેમને હસ હજારની અને અતુકમે લાખ સોનામહોદોની ઇચ્છા
થઈ, તે મળતા લોભસાગર નામના મિત્રના મતાએ જીને કોડ ચૂરી કરવાની
ઇચ્છા થઈ ૩૭

તતઃ વર્દિતવદ્નુત્ત્વોં, કર્પાસતિલાદિમાહસાજા
પરુણતઃ કર્પણ મપિ ચ ઇક્ષુક્ષેત્રાણિ કારયત ૩૫

ત્રસ સંસક્તતિલાના નિર્પીલન ગુણિકાદિવ્યવહાર,
કારયત. એવ જાતાં તયોઃ દીનારપચસહસાણિ ૩૬

તતઃ તદ્દશકે ઇચ્છા, ક્રમેણ લક્ષ્મેપિ યાવત્ તત્ મિલિત,
અથ કોટિ પૂરણેચ્છા જાતા મિત્રાનુમાનેન. ૩૭

તો ગુરુગતીનિવહા. પહિયા દેસતરેસુ વિવિહેસુ,
જલહિમિ પોયસઘાય, વાંતયા કરહમહાલિયા ૩૮

ગહિયાઈ નિવજુલાઓ પટ્ટેણ વહૂણિ સુકઠાણાઈ,
વિહિયા ઘણગણિયાઓ, વદ્ધા ઉ હયાઈ દેઢાઓ. ૩૯

ઈન્ચાઈ પાવકોડિહિ, જાવ કોડિ વિ તેસિ સમિલિયા
તો પાવમિત્તવસઓ, ઉવવન્ના રયણકોડિચ્છા ૪૦

ત્યારે જૂઠા જૂઠા દેસોમા ભાગે ગાડાઓની શ્રેણિઓ મોકલવા લાગ્યા, દરિયામા વહાણો ચલાવવા લાગ્યા તથા જી ટોની ક્રતાએ ફેગવા મળ્યા ૩૮

વળી રાજદરબાર પાસેથી ઘણી ઘણી જાતના ઇન્દ્રિય પદ્ધે રાખવા લાગ્યા, તથા કુદરતીબળો રખાવીને પણ ધનાર્જન કરવા લાગ્યા, તથા ધોડાની સરતોના અખાડાઓ ચલાવવા માડયા ૩૯

ઇત્યાદિક કોટો પાપના ગમે વડે ચાલતે તેમને કોડ સોનાગઢોર પણ મળી, છતાં લોભસાગર નામના પાપમિત્રના વશથી તેમને કોડ રતન મેળવવાની ઇચ્છા થઈ ૪૦

તત* ગુરુગતીનિવહાઃ પ્રહિતા દેશતરેસુ વિવિધેપુ,
જલધૌ પોતસઘાતા. વાંતતા* કરમ મહાલિકાઃ ૩૮

ગૃહીતાનિ ગૃપજુલાત્ પટ્ટેન વહૂનિ શુલ્કસ્થાનાનિ,
વિહિતા ધનગણિકા વદ્ધા સ્તુ હયાદિ દેઢા* ૩૯

ક્રત્યાદિ પાપકોટિભિ ર્યાવત્ કોટિ રપિ તયો* સમિલિતા,
તદા પાપમિત્રવશત. ઉપપન્ના રત્નકોટીચ્છા ૪૦

અહ ત્વિચ્છિજ્ઞ સન્વ, પોષ તે પતિયયા રયણમૂર્ધિ,
તા કૂરયા ચિલ્ગા, ગાદ કન્ને કુરગસ્ત ૪૧

જપેઈ હત હતુ, અંસદર મિમ કરેસુ અપ્પવસ,
સયલ દ્રવિણ મિણ જ, ઘણિણો સન્વેવિ ઇહ સુયણા, ૪૨

ઈય સા જંપડ નિચ્ચ, તદેવ ત પરિણય ઇમસ્ત તઓ,
પક્કવિવડ સાગર સાગરમિ, લહિજ્ઞ સો છિદ્ ૪૩

તેથી તેઓ બધુ ધનમાલ વહાણમા ભરીને રત્નદ્વીપ તરફ રવાને
થયા, તેટલામા કુરગ નામના લાઇના કાનમા ફરતા ખૂબ વળગીને નીચે
મુજબ કહેવા લાગી ૪૧

તે કૂરતા કહેવા લાગી કે આ તારા લાગીદાર લાઇને મારીને આ
મધ્યુ દ્રવ્ય તુ પોતાના આધીન કર કાણુ કે આ જગતમા સર્વે ધનવાન,
જ મુજબ ગણાય કે ૪૨

આ રીતે ફરતા હોય તોને ઉડકેરતી અને તે તેજરીતે તેના મનમા
હસતુ ગયુ, તેથી તેણે લાગ બેઠ પોતાના સાગર નામના લાઇને સાગરમા
ધણે મારી નાખી દીધો ૪૩

અથ સિપ્ત્વા સર્વે પોને તૌ પ્રસ્થિતૌ રત્નમૂર્ધિ,
તાવત્ કૂરતા ચિલ્ગા ગાદ કર્ણયોઃ કુરગસ્ય ૪૧

જલ્પતિ હત હતુ અસ દર મિમ કુરપ્વ આત્મવશ,
સકલ દ્રવિણ મિદ્ યત્ ધનિનઃ સર્વેપિ ઇહ મુજનાઃ ૪૨

ઈતિ સા જલ્પતિ નિત્ય તથૈવ તત્ પરિણત અસ્ય તતઃ
પ્રસિપ્તિ સાગર સાગરે લઙ્ઘ્વા સ છિદ્ર ૪૩

અમુહજ્ઞાણો, વગઓ, જલહિજલ્પીલપીલિય સરીરો,
મરિણ તદ્યનરગમિ, નારઓ સાગરો જાઓ ૪૪

કાઝ મયકિન્ચ ભાટગસ્સ હિંદો કુરગઓ ઢિયણ,
જા જાઈ કિંપિ દૂર, તા ફુટ્ટ પવહણ શ્રત્તિ ૪૫

ડુટ્ટો લોઓ ગલિય, કયાણગ ફલહય ત્ઢિય एसो,
કહકહચિ તુરિયદિવસે, પત્તો નીરનિહિતીરમિ ૪૬

અજ્જિણિય ઘણ મોણ, મુજિસ્સ ડય વિચિતિરો ધણિય,
મપિરો ઘણમિ હરિણા, હણિઓ ધૂમપ્પહ પત્તો ૪૭

હવે માગર અતુલ ધ્યાનમા રહી દન્યાના પાળીથી પીડાઇને મગ્ધ
પામી ત્રીજી નરકમા નાનક વડ ડિપને ૪૪

આણીમેઝ કુરગ પોતાના ભાઈના મૃત ડાય કરી હૃદયમા રાજ
થયો થકો જેટલો થોડોક દૂર ગયો તેટલો વહાણ ઝટ દઇને ફૂટી પડ્યું ૪૫

વહાણપર ચડેલા લોકો ખૂંટી ગયા અને ગધુ માલ ગળી ગયું,
છતા કુરગને પાળિયું મળી જવાની તે જેમ તેમ ઝગીને ચાલે દિગે દિ
યાને કિનારે આવી વડયો ૪

(આટલો ડુખી થયા છતા) ને વિચાર્યા લાગ્યો કે હવે પણ ધન
કમાવીને લોગ ભોજવીશ, એમ ખૂબ વિચારીને વનમા ભટક્યા લાગ્યો, તેટ

અમુમધ્યાનો પગત* જલધિજલોત્પીલપીલિત શરીર
મૃત્વા તૃનીય નરકે નારક* માગરો જાત* ૪૪

કૃત્વા મૃતકૃત્ય ભ્રાતૃકમ્ય દૃષ્ટ કુરગક હૃદયે,
યાવત્ યાતિ વિમપિ દૂર તાવન્ સ્ફુટિત પ્રવહણ શ્રદિતિ. ૪૫

બ્રુહિતો લોક ગલિત કયાણક ફલહક લન્ વા ણ*

કયકયમપિ તૃયદિવસે પ્રાપ્ત નીરનિધિતીરે ૪૬
અર્જયિત્વા ધન મોગાન્ મોક્ષ્યે ઇતિ વિચિતયન્ ધનિક,
ધ્રમન્ વને હરિણા હત. ધૂમપમા પ્રાપ્ત. ૪૭

લામા તેને સિંહે મારી નાખ્યો એટલે તે ધૂમપ્રભા નામની નારકીમા પહોં
ચો ૪૭

તો મમિય ભવ તે ટોવિ, કહાવિ અજનનમે હરી જાયા,
ઇક ગુહત્ય જુજ્ઞિય, ચરત્યનરણ ગયા મરિડ ૪૮

તો અઢિણો ડગનિહિણો, કણ કુણતા મહત્તય જુજ્ઞ,
વિજ્ઞાયામુદ્દશાણા, પત્તા ધૂમપ્પહ પુદાવિ ૪૯

બહ વહુમવપજ્જતે, ઇગમ્મ વણિસ્સ મમિય મજ્જાઓ,
તમિ મણ વિહવકણ, જુજ્ઞિય મરિડ ગયા ડૂઢિં ૫૦

પછી તે બન્ને મ માગ્મા ભટકીને જેમ તેમ કરી અજન નામના
પર્વતમા સિંહ થયા, તેઓ એક શુક્લા માટે શુદ્ધ કરીને મગીને ચોવા ન-
રકમા ગયા ૪૮

ત્યારબાદ મર્ધ થયા ત્યા એક નિધાનના માટે મહા શુદ્ધ કરતા થકા
શુભ ધ્યાનના અભાવે ધૂમપ્રભા નામની નાર પૃથ્વીમા ગયા ૪૯

બાદ બહુ લવો ભમીને એક વાણિયાની સ્ત્રીઓડપે થયા ત્યા તે
પતિના મગ્નુબાદ પેશા માટે લડીલડીને છઠ્ઠી નારકીમા ગયા ૫૦

તતઃ શ્રાત્વા ભવ તૌ દ્વાવપિ કથમપિ અજનનમે હરી જાતાં,
એકગુહાર્ય શુદ્ધવા ચતુર્થ નરકે ગતૌ મૃત્વા ૪૮

તત' અઢી એકનિધેઃ કૃતે કુર્વતૌ મહત્તર શુદ્ધ,
વિ યાત શુદ્ધ ધ્યાનો પ્રાપ્તૌ દૂમપમા પૃથ્વી. ૪૯

અથ વહુમવપર્યેતે એકસ્ય વણિજઃ મૃત્વામાર્યે,
તસ્મિન્ મૃતે વિમવકૃતે યુષિત્વા મૃત્વા ગતૌ પર્ણી ૫૦

મમિય મય પુન જાયા, તળયા નિવદ્ધસ ઉવરણ તમિ,
કલહતા રજ્જકણ, મરિડ પત્તા તમતમાણ ૫૧

એવ દબ્બનિમિત્ત, સહિયાઓ તેહિ પેયના વિવિદા,
નય ત કરસદ્દિન્ન, પરિમુત્ત ત સય નેવ ૫૨

અહ પુલ્લભવે કાડ, અન્નાણતવ તદાવિદ્દિ કિપિ,
જાઓ સાગર જીવો, ત નિવ દ્યરો હ તુહ વધૂ ૫૩

ખાછા કેટલાક ભવ ભમીને ફગી એક રાજના પુત્ર થયા તેઓ આ
પના મરણબાદ ગળ્યના માટે કલહ કરતા થકા મરીને તમતમા નામની સા
તમી નરકમા ગયા ૫૧

આ ગીતે ૬૦મ માફ તેમણે અનેક પ્રકારની વેદનાઓ ત્વડન કરી,
છતા તે કોઈને દાનમા દીધુ નહિ અને પોને પણ લોગવી શકયા નહિ ૫૨

બાદ હે રાજન્ કોઈક ભવમા તેઓએ ઝાંધક તેવા પ્રકારતુ અજ્ઞાન
તપ કર્યાથી સાગરનો ભવ તે તુ ગળ વધે છે, અને કુરગનો ભવ તે
તારો ભાઈ થયો છે ૫૩

મ્રાત્વા મય પુનર્જાતૌ તનયૌ નૃપતેઃ ડપરતે તસ્મિન્,
કલહાયમાનો ગજ્યકૃતે મૃત્વા પ્રાપ્તૌ તમતમાયા ૫૧

એવ દ્રવ્યનિમિત્ત, સોઢા તામ્યા વેન્ના વિવિદા
ન ચ તત્ત વસ્ત્યાપિ ટત્ત, પરિમુક્ત તત્ત સ્વય નેવ ૫૨

અથ પૂર્વમયે કૃત્વા અજ્ઞાનતપ તથાવિષ કિમપિ,
જાતઃ સાગરજીવ ત્વ નૃપ દત્તરોપિ તવ વધુ ૫૩

તુમ્હાણવિ પદ્મફૂલો, ફાઓ પર સમરવિજયવુત્તતો,
સો કાહી હવમગ્ગ, ફકસિ તુહ ગાહિય ચરણસ્સ. ૫૪

તો કૂરયાઈ સહિઓ, અહિઓ તસધાવરાણ જીવાણ,
દુસદ્દુહદહિયદેહો, મમિહીહી ભવ મણત મિમો. ૫૫

ફય મુણિય ગરુડવેરમ્મ, પરિમઓ મિળ્હણ વય રાયા,
નિયમાઈણિજ્જહરિકુમર, વસદ્દસકમિયરજ્જધુરો ૫૬

હે રાજા ત્યાં પછીનો સમરવિજયનો વૃત્તાત તો તને પણ પ્રત્યક્ષ
રીતે માલમજ છે શિવાય તે તારો ભાઈ તને આરિત્ર લીધા પછી હજી એ
સ્વાર ઉપસર્ગ કરશે ૫૪

ત્યારબાદ એ કુરુગનો શવ કૂરતા મહિત રહીને ત્રસ અને સ્થાવર
શ્વેતુ અહિત કળ્તો થડો અસદા હુ ખોશી થગીરને બાળતો રહી અનત
મ સાર બ્રજશે ૫૫

એમ માલગીને ભારે વૈરાગ્ય પાત્રીને રાજાએ પોતાના ભાણેજ હરિ
નામના ઉત્તમ કુમારને રાજ્યનો ભાગ સોંપી દીધી ૫૬

યુધ્માકમપિ પ્રત્યક્ષઃ ઇતઃ પર સમરવિજય ઉત્તાંતઃ,
સ કરિણ્યતિ ઉપસર્ગ એકશઃ તવ મૃદીતચરણસ્ય ૫૪

તતઃ ક્રૂરતયા સહિતઃ અહિતઃ ત્રસ સ્થાવરાણા જીવાના,
દુઃસદ્દુઃસ દહિત દેહઃ મ્રમિણ્યતિ ભવ મનત મય. ૫૫

ઈતિ શ્રુત્વા ગુરુકવૈરાગ્ય પરિગતઃ મૃક્ષાતિ વ્રત રાજા,
નિજમાગિનેય હરિકુમાર દૃષ્ઠમ સન્નામિત રાજ્યધુરઃ ૫૬

કમસો અદતવસોસિય, દેહો વદુપદિયસુદ્ધસિદ્ધતો,
અબ્ધુજ્જય વિદ્ધાર, ડજ્જયચિત્તો પવજ્જેદ્ ૮૭

કસસદ્ નગરસસ વહિં, પલવગાહુ ટિઓ ય સો ભયવ,
દિદ્ધો પાવિદ્ધેણ, સમરેણ કહિંવિ ગમિરેણ ૯૮

વરર સુમરતેણ, હણિઓ સ્વગ્ગેણ કધરાદ્ સુણી.
ગુરુવેયણાભિખૂઓ, પદિઓ ધરણીયલે સહસા. ૯૯

બાહ ચતુકમે ભારે તપથી શરીરને સૂકવી તથા ઘણા પવિત્ર સિ
દ્ધાતો શીખીને હિજમાલ થઈ તેણે અતિ બાકરો એકલ વિદ્વાન્ન અગીકાર
કર્યો ૫૭

તે પૂજ્ય મુનીશ્વર કોઈક નગરના બાહર લાખી બાહુઓ કરી કા
ચોત્સર્ગમા જિલો રહ્યો હતો તેવામા પાપિષ્ઠ સમરે ત્યાથી કયાક જતા થકા
તેને જોયો ૫૮

ત્યારે વેર સભારીને તેણે મુનિના કાધમા તરવારનો ધા કર્યો, જેથી
તે મુનિ ભારે ખીસા પામીને તત્કાળ પૃથ્વી તળમા પડી ગયો ૫૯

ક્રમશઃ અતિતપ શોપિત દેહ* ગદુપઠિતશુદ્ધ સિદ્ધાતઃ
અબ્ધુગ્ધત વિદ્ધાર ડગ્ધતચિત્ત* પ્રપગ્ધતે ૯૭

કસ્યાપિ નગરસ્ય વહિઃ પ્રલવગાહુ* સ્થિતા ઇ સ ભગવાન્,
દ્દિદ્ધઃ પાપિષ્ઠેન સમરેણ કુત્રાપિ ગચ્છતા ૯૮

વૈરં સ્મરતાં હત. સ્વદ્વેન કધરાયાં મુનિઃ
ગુરુવેદનાભિખૂતઃ પતિત ધરણીતલે સહસા. ૯૯

ચિંતિત રેજીવ તણ, અન્નાણવસા વિવેગરહિણ,
વિયણાઓ ઝમણાઓ, નરણમુ અણતસો પત્તા. ૬૦
ગુરુભરવહણકણદોહ, વાહમીરહ સુહપિવાસાદ,
દુસ્સદહુદહદોલી, તિરિણમુવિ વિસહિયા ગહુસો. ૬૧
તા ધીર મા વિસીયમુ, ઇમામુ અદઅણ્ણવેયણામુ તુમ,
કો ઉત્તરિહ જલહિ, નિવુહાણ ગુણ્ણદીનીરે. ૬૨
વજ્જેમુ કૂરભાવ, વિમુદ્ધચિત્તો જિણમુ મન્વેમુ,
વહુકમ્મસત્તયસહાણ, વિસેસઞ્જી સમરણિયમિ ૬૩

મુનિ ચિ તવયા લાગ્યો કે હે જીવ તે અજ્ઞાનતા વશે ડરી નિર્વિદેક
થઈને નરકમા અન તવાગ લાગે વેદનાઓ નહન ડરી છે ૬૦

વળી તિથચ ગતિમા પણ ધણીવાર તે ભારે ભાર વહન કરવાની,
અકન કગ્વાની, દોહાવાની, લાગે ડેટે આણવાની તાહ, તકડો અમવાની, તથા
ભૂખ તન્મ વગેરેની અસહ્ય દુ ખ પીડા સહન ડરી છે ૬૧

માટે હે ધીગ આત્મન્ આ અદ્ય પીડામા તુ વિષાદ મ કર, વાર-
'ણ કે દરિઓ તરી પાગ કર્યા પછી છીલરના પાણીમા કોણ બુદે ૬૨

તેથી હે જીવ તુ વિશુદ્ધ મન ગળીને નવે જીવોમા કગ લાવનો
ત્યાગ કર, અને આ વણા ડમ ક્ષય ક્ષયવામા મહાય ડન્તા સમગ્ગવિજયમા
તો સવિશેષે દુ લાવનો ત્યાગ કર ૬૩

ચિંતયતિ રે જીવ ત્વયા અજ્ઞાનવશાત્ વિવેગ રહિતેન,
વેદનાઃ અમાનાઃ નરકેષુ અનતશઃ પ્રાપ્તા
ગુરુભરવહનાકનદોહવાદગીતોળ્ણક્ષુત્પિપાસાદિઃ
-દુસ્સદ્ દુઃસ્વપીડા તિર્યક્વપિ વિસોદા વક્ષઃ ૬૧
તસ્માત્ ધીર મા વિપીદ ઇમામુ અત્યલ્પવેદનામુ ત્વં,
કઃ ઉત્તીર્ય જલધિં નિવુહાતિ ગોણ્ણદીનીરે ૬૨
વર્જય કૂરભાવ ત્રિશુદ્ધચિત્ત જીવેષુ સર્વેષુ,
વહુકર્મ ક્ષય સહાયે વિશેષતઃ સમરર્થિજયે. ૬૩

ત લલ્લો હહ ધમ્મો, જ ન કયા કૂરયા પુરાવિ તપ,
ઇય ચિંતંતો ષત્તો, પાવેણ સમ સ પાણેહિં. ૬૪

મુહસારે સહસારે, સો ઝવવન્નો સુરો મુઠ્ઠયપુન્નો,
તત્તો ચવિય વિદેદ્દે, લલ્લિદ્દી મુત્તિં સમુત્તીવિ ૬૫

શ્રુત્વે ત્યથુદ્ધ પરિણામ વિરામ હે તોઃ—
શ્રી કીર્તિચદ્ર નરચદ્ર ચરિત મુન્યં,

મળ્યા નરા જનન મૃત્યુ જરાદિમીતા—
અકૂરતા ગુણ મર્ગાણધિયા દધધ્વ ૬૬

इति कीर्तिचद्रनृपकथा समाप्ता.

હે જીવ તે પૂર્વે પણ કૂરતા નથી કરી તેથી ઈહા તુ ધર્મ પામ્યો
છે, એમ ચિંતવતા થકા તેણે પાપ નિવારવાની સાથે પ્રાણનો પણ ત્યાગ
કર્યો ૬૪

ત્યાથી તે સુખમય મહારાજ નામના દેવલોકમાં સુદૃતના ભેરે દેવતા
થયો, ત્યાથી અપીને તે સતોપશાળી જીવ મહા વિદેહમાં મનુષ્ય થઈ મુક્તિ
પામ્યો ૬૫

આ રીતે અનુદ્ધ પરિણામને ટાળવા માટે શ્રી કીર્તિચદ્ર રાજાનું
ચરિત બરોળા સાલળીને જન્મજન્ય અને મગ્ધ વગેરેથી બીધેલા હે લબ્ધ
જનો, તમે સુખ્ય બુદ્ધિથી અકૂરતા નામે સુણને ધારણ કરો ૬૬

આ ગીતે કીર્તિચદ્રરાજાની કથા સમાપ્ત થઈ

तत् लब्ध इह धर्मो यत् न कृता कूरता पुरापि त्वया,
इति चिंतयन् त्यक्त पापेन सम स प्राणै ६४

मुहसारे सहसारे स उपपन्नः सुरः मुकृतपूर्णः,
ततः च्युत्वा विदेहे लप्स्यते मुक्तिं समुक्तिं रापि ६५

૫૪ ગુણ

પ્રપચિત્તો ડઘૂરહિતિ પચમોગુણઃ ઇદાર્નીં મીરુ રિતિપષ્ટ ગુણ
વિષ્ટવન્નાહ ॥ ૭ ॥

અઢૂરપણા ૩૫ પાચમો ગુણ કહી બતાવ્યો હવે ભીડપણા
૩૫ છટેા ગુણ વર્ણવે છે

(મૂઠ ગાથા.)

ઇહ પરલોયાવાણ-
સમાવતોન વટ્ટણ પાવે,
વીહડ અજસકલકા-
તોલ્લુ ધમ્મારિહો મીરુ ૧૩

(મૂળનો અર્થ.)

આ લોકના અને પરલોકના સ કટેા વિચારીનેજ પાપમા
નહિ પ્રવર્તે અને અપજ્ઞાના કલકથી દરતો રહે તે ભીડ કહે-
વાય, તેથી તેવો પુરુષજ ધર્મને યોગ્ય ગણાય છે ૧૩

(ટીકા.)

ઇહલોકાપાયાન્ રાજ નિગ્રહ પ્રમૃતીન્ પરલોકાપાયાન્ નરકગમના
દીન્સમાવયન્ માવિનો મન્યમાનો, નવર્ત્તે, નપ્રવર્ત્તે પાપે હિંસા તૃતાદૌ

આ લોકના અપાય એટલે રાજ તન્કથી થતી ધન પડક અને પર-
લોકના અપાય એટલે નરક ગમનાદિક તેમને ન લાવતો થકો અર્થાત્ થ-
નારા માનતો થકો, (જે ભીડ હોય તે) પાપમા એટલે હિંસા જુઠ વગે
રેમા ન વર્તે એટલે નહિ પ્રવર્ત

તથા વિભેત્યુત્તસ્ય ત્યયશઃ કલકા ત્રિજકુલ માલિન્યદેતો રાપે કા-
રણાત્ પાપે ન પ્રવર્તતે

તેમજ અપજ્ઞાના કલકથી બીડે છે એટલે ઠર છે અર્થાત્ પોતાના
કુળને રખેને રાધ લાગે તે કાળુથી પણ તે પાપમાં નથી પ્રવર્તતે

તતસ્તસ્માત્ કારણાત્, સ્વલુરવધારણે, સર્વો પરિષ્ઠાત્ સમત્સ્યતે
તતો ધર્માદો ધર્મ યોગ્યો, મીર રેવ પાપમીર રેવ, વિમલવત્

તેથી એટલે તે કાળુથી ખડુ એટલે ખરેખર એ શબ્દનો સબધ
જીપરલા પદ માથે એડવો તે આ ગીતે કે ધર્મ ને અર્હ એટલે ધર્મને યોગ્ય
જે બીડે એટલે પાપથી બીનાઝ હોય તેજ ખરેખર છે વિમળની માફક

વિમલ દષ્ટાત શ્રેય

સિરિ નદણમ મયર મ્થિ કુ મત્થલપુરમણ સરિસ,
તત્થયકુવ લયચદો ચદો વ્વ જણપિઓ સિટઠી ૧

મય દટાળ દસિગે, સિરીવપુરિ મુત્તમ્મસસેમજ્ઞા,
વિમલ સદ્દેવ નામા, તાળ પુતાસયામત્તા ૨

વિમલની કથા આ પ્રમાણે છે

શ્રી નદન (લક્ષ્મીના પુત્ર) નમડ (મગના બિહવાળા) કામદેવતા
અરજી શ્રી નદન (લક્ષ્મીયા આનંદ આપના) નમડ (મહાકેર વેશવાળુ)
પુરાણના નામે નગ હવુ, ત્યા અડની માફક લોકપ્રિય કુવળચદ્ર નામે
એક ગેડ હતો. ૧

તે ગેડની માનસથી નામે એ ન્હા હતી કે જે પુરુષોત્તમ શ્રીકૃ
ષ્ણની સ્ત્રી લક્ષ્મીના માફક મનુષ્ય હતી તેમના હુમેના વિનય ભક્તિ કે
નાગ વિમળ અને નહુદેવ નામના મે પુત્ર હતા ૨

પગઈ ફપાવ મીરુ જિદ્દો વિવરીયઓ કણિદ્દોડ,
કડયાવિકી ભિડતે ઝજાણગયા નિયતિમુણિ ૩

તસ કમકમલ મમલ મૃતુપહિન્દાન મિતુ સવવિદ્દા,
સાહુ વિકદ્દ ધમ તાણુ ચિય સયલ જીવહિય. ૮

હય સયલ કમ્મન્નેવો દેવો ગુન્નો વિમુદ્દ ગુણ ગુન્નો,
ધમ્મો દયાગ્રમ્મો મુવળે રયણત્તણણ્ય ૫

હયમુણિઝતુદ્દેહિં ગદિ ઓમમ્મત્તમાડ ગિદિધમ્મો,
અસમત્તેહિંતેહિં દ્વદ્દ રજગ્ગમ્મ ધુર વરણે ૬

તે અનદિણેચલિયા ગદિઝ પણિયાડ પુવ્વ દેસમિ,
કેણવિ પહિણ્ણમ નદ્દ પહેપુન્નિઓ વિમલો ૭

મોટો ભાઈ વિમળ ન્વલાવથી પાપ ભીડ હતો અને નાનો ભાઈ
નહદેવ તેથી વિરૂદ્ધ ન્વલાવનો હતો તેઓ બન્ને કયાંક વનમાં મળ્યા ગયા
ત્યાં તેમનો એક મુનિને ભેટ્યો ૩

તે મુનિના નિર્મળ ચર્ચા કમળને નમી કરીને બન્ને જણ બરોબર
હર્ષિત થઈ તેના પાને બેઠા એટલે તે મુનિએ તેમને ઉચિત અને મક્કળ છ
વને હિતકારી ધર્મનો ઉપદેશ કર્યો ૪

મુનિનો ઉપદેશ મક્કળ ઈર્મ લેખથી સ્હિત દેવ, વિશુદ્ધ શુભવાન્ શુર,
અને દયામય ધર્મ એ આ જગતમાં ગ્લનત્રય કહેવાય છે ૫

આ ઉપદેશ નાભગી તેઓએ ખુગી થઈ અમ્યકત્વ વગેરે શૃદ્ધિધર્મ
સ્વીકાર કર્યો કારણ કે યતિ ધર્મની દુર્ઘટ ધુગ ધાગણ કગ્વામાં તેઓ અમમર્થ
થયા ૬

તેઓ એક દિવસે પૂર્વ દેશમાં માલ લેવા અર્થે ચાલ્યા જતા હતા
તેવામાં અર્ધે રસ્તે મળેલા ગોઈ વટેમાર્ગીએ વિમળને આની રીતે પૂછ્યું ૭

મોકહસુપજલપદ ઘણ ઇષણ નીર નીરનાડજુય,
વિમલો વિ દદમીઝ જપટ અહય નયાનામિ ૮

પમળેઈ પુળો પહિઓ ગામે નયરે વરુત્થગતવ્વ,
સિચ્ચિ તણસોસા હઈ અગ્ધિસ્સડ જત્ય નણુપણિય ૯

પુળપહિણુલ્લવિય, નિયનય રરુહ સુજત્થ તવસસિ,
સમળ ઇનિ વહાળીણ નયનયર અતિય મ મર્શકેચિ ૧૦

જઈ પમળ સિવિમલહુ મતણ સમણમિતેણઈયવુત્તે,
સો આહસ ડન્ઝણ રતાણ તુમાળ કેં અમ્હે ૧૧

અહવત્તો પુરગાઈ પાગત્થં જાવ જાલ એજ લળ.
વિમલો તાપહિ ણ મળિઓ અણે મુમહ દહળ ૧૨

ભલાભાઈ, કયો રતો ત્રીધો અને ઘણા બળતણ, ધામ તથા પાણીથી ભરપૂર છે તે અમને બતાવ, ત્યારે અર્થ દેડથી બીતો વિમલ બોલ્યો જો બા બત હું બલનો નથી ૮

ત્યારે ફરીને વટેમાર્ગુ બોલ્યો કે હે ગે તમારે કયા ગામ કે શહેર તરફ જવાનું છે, ત્યારે વિમળે કહ્યું કે જ્યાં માલ તરતુ મળશે ત્યાં જશું ૯

ફરીને વટેમાર્ગુ બોલ્યો કે તમારું નગર કયું છે કે જેમા તમે રહો છો, ત્યારે વિમળ બોલ્યો કે રાબના નગરમા રહું છું માત્ર નગર કોઈ છેજ નહિ ૧૦

વટેમાર્ગુ બોલ્યો, હે વિમળ જો તું કહેતો હોય તો તારી માથે હું આવું એમ તેણે માગણી કરતા વિમળ બોલ્યો કે તમારી ઈચ્છાએ તમે આવો તેમા અમને શું પૂછવાનું છે ૧૧

હવે તેઓ એક શહેરની બાહરે આવી પહોચ્યા, ત્યાં રમોઘના માટે વિમળે અગ્નિ મળાવી તેજામા વટેમાર્ગુએ આવી વિમળ પાસેથી અગ્નિ માગી ૧૨

સોવિ પયપદ તપદ મહપાસે જિ મસુ અવિય મોવહિય,
નય અગણિપમુહટાણ તુ કપ્પણ સમય પહિસેહા ૧૩

(તથાદિ)

મહુમજ્જ મમધેસજ્જ મૂલ સત્યમિગજ તમ તાંડ,
નકયા વિહુ ઢાયવ્વ સદ્દે દિંપાવ મીઠ્ઠિહિ ૧૪

અન્યત્રાપ્યુક્તં

ન ગ્રાહ્યાણિ નદેયાનિ પચદ્રવ્યાણિપઢિતૈઃ
અગ્નિર્વિષ તથાશ્વત્ત્વ મત્ર માસ ચપચમ. ૧૫

તોસો કુવિઝવ્ય અરેરે ધિદ્દઠ નિકિદ્દઠ દુદ્દઠ ધમ્મિદ્દઠ,
વધ્ધુત્તરાઠ પકુણસિમહ પુરઓ વિમલ ઇયમણિઝ ૧૬

ત્યારે વિમળ કહેવા લાગ્યો કે હે પધિઝ તારે જમણ હોય તો મારા
પાને જમી જા, પણ અગ્નિ વગેરે લયજી ચીજ તો મારાથી તને આપી શ-
કાય તેમ નથી કાઠણ કે ગાજમા એવી ગીજો આપવા કળવા મનાઈ પાડેલ
છે ૧૩

જે માટે કહેલુ છે કે:—

મધ, મદિરા, માન, ઔષધ^૧, બૂટી^૨, અગ્નિ^૩, ચત્ર^૪, તથા મત્રા
દિક^૫ વસ્તુઓ પાપથી ખીનાત્રાવડોએ કદાપિ ડોડને આપવી નહિ ૧૪

અગ્નિ, વિષ, વાજ, મત્ર અને માન એ પાત્ર ચીજો કાઠણ પુરુષોએ
કેઈ પાસેથી લેવી નહિ અને કેઈને દેવી નહિ ૧૫

ત્યારે તે વટેમાર્ગુ ગુન્ને થઈ કહેવા લાગ્યો કે અંકે ધીકા નિધ્કૃપ

૧-૨-૩-૪-૫ મોમન વગેરે બચક જેઠી આપધો જેરી જાગી, તનનાગ, બદુક,
વગેરે બચકર તથાઆગ, બચકગ માત્રા તથા બચક મત્રોની આપ ને કે ના માટે આ
મનાઈ છે, એમ ધારી શકાય છે એની ચીજો આજના રખતે પણ પવનાના મિત્રાય વા-
પરી શકાતી નથી

અને હુદ તુ ધર્મિષ્ઠ પણાનો ઝાળ ઘાલી મારી નાથે આવા ઉત્તર પ્રત્યુત્તર
કરે છે કે ? ૧૮

ઉત્તાસિય સયલ જળો કસ્મિણ તણતદ્ય વહ્નિઠિલમ્ભો,
જહ તસ્સ કિંચિમીય વર વરિદુત્તગય ગયણ. ૧૭

ત હજપડ વિમલ પડેરયાગ કણ મહગ્ગિ મળેસુ
જમ્બુક્સિરમ્ભિનાદ રહરોતેના સિહ પાળે ૧૮

રૂપરોવિમળજ્જલલ વચ્ચલાળપાળાળ કારણા,
મહકોનામપાવમીરુ રૂપ રિમપાવમાવહર ૧૦

અધિરોહિયરો સમલેહિ ગય મલો પરવસેહિસાદીળોપાળેહિ,
જહિવિદળ્પ રૂપમ્મો તાર્કિન સલુપચ ૨૦

જજાળ સિત પઞ્જણમુ નરણ નિરન્થરરેમિપાવમહ.
તોસો સહરિય તણૂ નિયરુવકાઠ માહ તય ૨૧

એમ કહી તે લોકોને થયનવવા એવી રીતે પોતાનું આખું શરીર
વધારવા લાગ્યો કે તેથી બાજે આઠાશ પણ થી નહીને જલદી જાયે થઈ
મથુ ૧૭

તેમજ વિમળને તે કહેવા લાગ્યો કે અં હું ખૂબ ભૂખ્યો છું માટે
રનોઈ કરવા માટે મને અન્નિ આપ, નહિતો હું તાન પ્રાણ હરીશ ૧૮

ત્યારે વિમલ જાણ્યો કે જા અન્ન પ્રાણના માટે હું ભદ્ર કયો
પાપભીરૂ આવું પાપમય પમણુ ભને ૧૮

જો આ અસ્વચ્છ મલીન અને પરવશ પ્રાણોથી સ્થિર, નિર્મળ અને
સ્વાધીન ધર્મ મધાઈ શકાતો હોય તો પછી બીજું તું જોઈએ ૨૦

માટે તારે ઘરણુ હોય તે કર, પણ હું કરું નિર્રથક પાપ ઠગનાર
નથી, આવું માલગી તે વટેમાણુ પોતાના વધારેલા શરીરને દૂક કરીને પો
તાનું મૂળ દિવ્યરૂપ પ્રગટાવી તેને આ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો ૨૧

વિમલ અડ વિમલગુણગણ ધન્નોસિતુમતુમચિયસડન્ને,
જમકોવિષ મસડ તુદપય ડપાવમીઠત્ત ૨૦

માવજ્જ વયણ વડ્ડજણ પચ્ચલ નિન્નલ સુધમ્મવરસુવર,
સો ધણડત્તણ ટિન્ન ટિત્તેણ સદ્ધસણ મન્ન ૨૩

વરઢાણ પંચે અમરં પુણો વિજપડ્ડમો અઢોમદ,
નિયયમણ અટ્પ ડણ કરેસુગુણિજ્ઞણગુમ્મદ્ધે ૨૪

અદ્ધતમિઅડ નિરીઢે સપ્પાવિ સુન્ઢાયણમણિ મુમ્મણો,
વધિયત્ત દુત્તરીણ વ્લાવિપત્તો મયઢાણ ૨૫

વિમલો કરેડે સદ્ મહદવાઈણત વિતોપત્તા,
પુન્નછત્તિ પહિય ચરિય જહદ્ધિય સોવિસાઢેડ. ૨૬

હે અતિ શુભલાળી વિમળ તને વન્ય છે અને તુજ પુણ્યશાળી છે,
ઢેમકે હડ પણ તાડ પાપબીડપણ ખુદ્ધી ગીતે વખાણે છે ૨૦

માટે માન્ય વચન વર્ધન પનાયણ, હે નિશ્ચળ, હે ઉત્તમ ધર્મવાન
તારે જે માગણુ હોય તે માગ, ત્યાં વિમળ બોલ્યો કે હે દેવ, તે તારા દ
ગેન આખ્યા એટલે નધણુ આખુ ૨ ૨૩

છતાં દેવે વગેરે માટે આગ્રહ ક્યાવી વિમલે કરી કે હે ભદ્ર ત્યારે
તુ તાગ મનને શુભિચ્છનના શુભ અહણુ ડબ્બામા તત્પર ગણ ૨૪

આ રીતે તે તદ્દન નીચ્છિ ગ્રહેતા તેના ઉત્તરીય વસ્ત્રમા દેવે બો
કરી મર્યાદા વિધની હુણુ ડરનાગી મણિ બારી અને પછી તે સ્વસ્થાને
ગયો ૨૫

ત્યાં વિમળે સહુદેવ વગેરેને બોલાવ્યા તેથી તેઓ પામુ ત્યાં આવી
તે વટેમાર્ગની વાત પૂછવા લાગ્યા એટલે તેણે જરી અનેથી કડીકેત કહી
૨ બાળી ૨૬

જિણમુણિ સુમગ્ગ પુવ્વ તે મુત્તુ અદગયાનયરમજ્જે
તાતત્થ પુરે વણિવ્વિ આવણા લહુ પિહિજ્જતિ. ૨૭

ચરરગરલ્પરલ્પ દ્વા તત્તમમ્મસમરમજ્જવ,
માન્નિજ્જડ પાયાસો દિવ્વતિયગાયર ક્વાડે ૨૮

ત અસરિન્નપિચ્છિય વિમલ્લ કોપિપુન્નિઓ
પુરિ સોભીયપિત્તપુન્નેય કિન્નીસટ્ઠમમયરપિ ૨૯

તો વિમલ મયણમૂઠે ઠાલ્લણમ્મણેસો વિજ્ઞહત્થ
વલ્લિયધુ કગે પુરિમુત્તા મુન્વ પુરિમુત્તમો ગયા ૩૦

ઈકો ચિયમે પુત્તા અરિમલ્લો નામ વિજિયઅરિમલ્લો,
સોઅજ્જ કોલિમયણે મુત્તોદાસિઓ મુયગ્ગ ૩૧

બાદ દેવગુરુનું નમન કરી જમીને નેચો નગના જયા, તેવામા ત્યા
તેમણે બળના દુનનદાને જતની જતની દુકાનો બધ કરતા બેયા ૨૭

વળી પ્રબળ અતુન્ની લોકો બાંહે લડાઈ માટે તમામ તૈયા થયુ
હોય તેમ આમનેમ દોડાદોડ કરુ તેમણે બેયુ ડિલો નાક કરાનો બેયો,
તથા ગણના દનાબ બધ કરાના બેયા ૨૮

આવી વિવક્ષણ દોડવાન બેને વિમળે દોષક પુત્રને પૂછયુ કે હે
ભદ્ર આ આપુ ગણે બધબાત બેયુ કમ દખાય ? ૨૯

ત્યા વિમળના કાનમા રહીને તે પુત્રે કહ્યુ કે હહા બળીરાબને
કેદ કરનાર શ્રીકૃષ્ણની માફ બગા (મગનાખો) દુસ્મનેને કેદ કરના પુત્ર
મોતમ નામે નબ છે ૩૦

તેનો બે ૧૧ દુસ્મનેને છતના અગ્નિ ૧ નામે એકાએક પુત્ર છે,
તે આજ કીડાધના મૂતો મૂતો તેવામા તેને મપ છે ૩૧

નપ્પણ ફળી ફગાદ પુકર્ણિ પરિયણેણ મિલિણ,
અડ નિરૂણપિગાવિટ્ઠોનય નિટ્ઠો વિમહરો દુટ્ઠો ૩૨

પત્તો નિવોવિત્તિય મયવ કુપરં નિણ વિકત્તિગઓ,
મુન્ન મતુન્નપરણાદણ ટિજાઓપુણો પડણો ૩૩

કિરિયાડ વહુ પિઠાઓ નરિદવિંદારણ દિવિટિયાઓ,
નય જાઓ કોવિગુણો તત્તો મળિય નિરેણ ફમ. ૩૪

જઈ કઠ્ઠાપિંકિપિ કુમરસ્મમ ગુલજાય ણ અમચ્ચવરા,
તોમજ્જવિનણ મરણ જમ્મણોજાગ મળિય ગયણો ૩૫

તો પુત્તો પરિવારો ગ્યતિએતે રૂરીડ કરુણ સર,
મામતા વિવિમન્નાલભાન્ન ઓસય પુરલોઓ. ૩૬

ત્યારે તેની આંખોએ ભાને જુમના પચાથી ચાકત નક્કેએ દોડી
આવી હુદ મર્યને ધાડે મેચુ પણ તે તેમના દીકામા નહિ આંચે ૩૨

એટલામા રાજ પણ ત્યા માવી પહોંચે ત હુમાને મરેલા માફક
મરેલો જોઈને તગત ભાને મર્યા પાચે, છતા પચનાંક નાખવાથી તે શુ-
દ્ધિમા આંચે ૩૩

બાદ નાજવિય વેગેએ અનેક ઉપચાન કિયાઓ ની ઠતા કરું ગુણ
થયો નહિ ત્યાં નાજએ નીચે મુજબ પાતાનો પાન આણેક કયા ૩૪

હે પ્રધાનો જે ડોકપા નીત મા કુમાને કર્ય પા જોખમ થયે,
તો હુ પણ જગજગતા અગ્નિનુજ નાના સર્થગ ૩૫

તે ત્રાવની નળીઓને અગત પડતા ત પા કડા ૨૫૨ દરે છે,
અને સામત-નગ્દારો પણ વિપાદ પામેલા છે તથા નકલ નાજાક અળ
લગી રહ્યું છે ૩૬

અહદાપિઓપહાઓનિ વેણાઝાટ લમણેણ ઇયનયરે,
મોજીવાવડકુમર તમ્સ અદ્દેમિ રજ્જહ ૨૭

તમુણિયમણદ્વિમલ્ સદ્દેવો ભાય કુણમુ ઉવચાર,
મોહાલેય મણિછટ્તમુ કુમરજજિવટલ્લુપ્પમો ૨૮

ગમ્મ અદ્દિગરણ મિણ પથવરોગ્ગજ કારણે કુણદ્,
ઇય વિમળેણ ગ્ગ્ગ મહ્ગ્ગેવો મણટ મોમાય. ૨૯

ઉર્જાવિટ્ઠળ કુમર અદ્દ કુલ્લસ પિદ્દલે મુદ્દાલિદ્,
કદ્દયા જીવિ ઓકિર કરિજ્જ કુમરોવિજિણધમ્મ ૩૦

પમાદ્દતમિમ્મણિરેજા વિમલો કિંપિ ઉચારટ્તાવ,
ચેલ્લ ચલાટ્ઠ ઇમિણા મહિયમણિછિત્તમો પદ્દહો. ૩૧

હવે નાભએ આપણ ગળીને નાગડીમા પડે ફેરવ્યો છે કે જે કોઈ
આ કુમારને જનાડે તેને તુ માડ અધુ નામ્ય આપુ ૩૭

તે નાભળીને સહદેવ વિમળને કહેના લાગ્યો કે હે ભાઈ, આ ઉપ
નાર જન્વા જેવો છે, માટે મળિને ધર્મીને તુ કુમાર બિપર બાટ ન જેથી એ
જલદી જાયે ૩૮

વિનવે જતુ કે હે બધુ નામ્યના કારણે આપુ મોટુ અધિકરણ
ટોપા કરે? ત્યારે સહદેવ કહેવા ગામ્યો કે ૩૯

કુમારને જનાડીને માપણા કુવત્તુ નિજિય હુ કર, જાણ કે કુમાર
જવનો જોયા થને કદાચ જિન ધર્મને પાપ કરશે ૪૦

ઈચ્છાનિં તેને જોલતા તેને જોટનામા વિમળ કઈક ઉત્તર આપવા
માડ્યો. નેનવાના નકહેવે નેના વચ્ચાવળમાથી મળિ છોડી લઈ પડડને સ્પર્શે
કરું ૪૧

નીઓ કુમર મમીયે મણિમોહલિ ડૂળ ડટિઓ પસો,
મુત્તવિડદટુવ્વલ્લખેણ ડટ્ટીઓ પુન્ડર નરિન. ૪૦

કિતાયળ મણુરિમો અગા અતે ડરીડ પુરલોઓ,
મવ્વોવિટ્થયમિલ્લિઓ તોરાયા કહડતમવ્વ ૪૧

દિટ્ટેણ સહટેવો રજ્જદ્દેણ નિમતિઓરલા
સો આદટેવ જમ્મળ્ય વાપ્પાં જીવિઓ કુમરો ૪૨

સોમલ્લભાયા જિટઠા વિમલ્લો વિમલ્લામઓ મ પરિવારં,
ચિદ્દટ્ટ ટવ્વડહટે તમ્મટ્ટેમુળ્લયટ્ટ દાણેડ ૪૩

તોગલ્લ ઇત્થય નિલ્લો મદ્દ મહટેવેણ કરિવરાલ્લો
તદ્દટ્ટુ મુટ્ટુ ડટ્ટો અવગ્ગહિવિપ મળળ્લ ઇય ૪૪

તેણે પડે ડિન્યાયી તેને કુમાર પાને લઈ જવાના આવ્યો, ત્યાં તેણે
મણિને ધનીને કુમારને યાદી એટલે ત મળવામાં મૂલેલા માળમ ઉધમાથી
હો તેમ કુમાર ઊઠીને નાનને પાના લાગ્યો ૪૦

હે પિતાજી ! આ માણસ તમા માગી મા તથા અત પુત્ર તથા આ
નગરના થોડો ઝડા નામાટે ભેગા થયા છ ? ત્યાં નાનએ નધમી વાત કહી ૪૩

પછી નાનએ હુપ પામી મહટેવને પોતાના મન્યતુ અર્ધ લેવાને
વિનતી કરી, ત્યાં તે જોયો કે હે નાન જેના પ્રભાવે કડીને આ કુમાર
જીવ્યો ૪૪

તે નિર્મળ આગયસામે માથે થોડો ભાઈ તો નપગ્વાર થોવાટે
ડોહો ન્હોલ છે, માટે તેને ઇલા તેજનીને આ નમ્ય આપ્યા ૪૫

ત્યાં રાત્ર મહદેવ માથે એક ઉત્તન લાધીપન ચડીને ત્યાં ગયો,
ત્યાં વિમળને જોઈ ધણી ખુશથી તેને ભેગીને તે આવી ગીને જોયો ૪૬

ભો વિમલ પુત્રમિદ્ધ્વા ટિન્ના સુન્ના સયસ્મ મન્સ,
તળતો કાઠ્ઠણય માય ઝહુમદ્ધિદ મેદિદેદિ મુન્ ૪૭

જહ જહ જપ્પ તપ્પ રાયા વયણા ટપણય વડણાહ,
ગુન્ અદિગરણ પપિત્તો તહ તદ્ધમલ્લટ વિમન્દિયણ. ૪૮

પદિધણિય તેણ નરિન્ અનય વિસરમર દમ્પણમુ નરિન્,
મહદેવ વિન્ધમિય મિણ, તાકિજ્ઞડ ઝાંચય મેપસ્મ ૪૯

ભાગે વિભાગવચરે સરયવો નિયગિદ્દ ઇમાનોમો,
મોણિયા ચરન્ન વિમણ રન્નાપદિધણદ્દ ઇય રિમરો ૫૦

ડક્કતામ્બર કમ્મ વીય અડરિ તયાસરિગ દ્ધસ્મ
તા નિવપ્પ નહુ કન્ન રન્નજ્ઞગ મવ્વન્ન મ્મલેણ ૫૧

હે વિમલ ત મેમાન્ના મનેયા મુન્ન પુરની ભિન્ના આપી છે,
માટે મહેન્નાપી ઢીને જનની માન ધન્ પાનની મને નન્ન જ ૪૭

જેમ જેમ નમ્મ તેના પ્રતિ જ્ઞાતિ બેના વચ્ચેના દેના લાગ્યો તેમ
તેમ વિમળના હુન્નમા મોહોના અધિદન્ન પૃવત્તિ થવાનો તેપ શાલવા
લાગ્યો ૪૮

તથી તો પ્રયુક્ત આપ્યું કે હે નન્ન હે મન્નાયડપ વિપના દ્ધે
લાવાને અટકાવના ઉત્તમ નન્ન માતો મધુ નન્નેવનુ નમ છે માટે
તેનુ જે કાન્ન વિનિ નન્ન હેય તે નન્ના ૪૯

ત્યાન્ ૪૮ ત વિમળને ત્યાન્ રહનેને કારીપન્ વચ્ચના પોતાના
ધર તા થો અને નમ્મ વેનાની સીનની ન્યા લાગ્યા ત્યાન્ વિમળે તેને નીચે
મુન્ન જનામ તાગ્યો ૫૦

નમ્મ લેના મેન્ન બ ડમે ડન્ના પડે છે તવા બીજી પન્નિદ્ધવદ્ધિ
ધાય છે માટે હે નન્ના પાપનના નમ્મ માથે માન્ ગમ નથી ૫૧

અહ મજિ ગીમનાઝ મદદેવ તસ્મનિવ ડણા દિન્ન,
હયગયર હમડ જળવય પુરપમુદ પિમડ ઝમવ્વ ૫૦

અપ્પિ તા ધવન્નર સગ્ગ કમલા ઝલઝદય કલિય
ત્રિમલો પુણ મિટ્ટિપણ સઠવિ ઓણિન્ન માણોવિ ૫૩

નિયજણય પમુહલાઓ સમાણિઓ તત્ત્વ તેદિ,
અહ વિમલો કુવ્વતો જિણ ધમ્મ સમ મટ્ઠમડ વઠુકાલ ૫૪

સદ્દેવો ઝળરજ્જે મ્મઠ વિમળમ્મ અઝમય સયહ્નો,
અકરકરે દવ્વદ્ધપુવ્વ કરે ઢઢણ લોય. ૫૫

વિયરડપાણુવણેસે ઓઠગરણે રુણ ડહ્ણઠ અરિદસ,
અસુદ્ધ ઝ્ઞાણો વગઓ કયાવિવિમલેણતો માણઓ ૫૬

ત્યારે મહાદેવને ડાઠિ ડિઝાવાળો જાળીને તેને ગજાએ હાવી, યોડા,
ન્ય, પયદલ દેગ-નગ વગેરે નધણુ અગે અધુ વહેલી ડીને ચ્વા
ધીન કયુ ૫૦

વળી તળાવ જેમ ડમળે ડરીન ભંડે હોય તેમ ડમળા (લક્ષ્મીધી)
ભરપૂર એક ધવળગૃહ તેને ગજાએ માણુ, અને વિમળને તેની અનિચ્છા
છતા નગ-ગેહંતુ પદ આણુ ૫૩

જ્યે મહાદેવ તથા વિમળે મગા પોતાના માળાપ વગેરેનું ચોગ્ય
મતકાર નમ્માન કયુ આ વિમળ તથા ન્હી જિન ધર્મ ડગ્તો થકો બહુકાળ
વ્યતિ કાત ડન્વા લાગ્યો ૫૪

પરંતુ મહાદેવ ગજયમા નાદમા અને વિવયોમા અતિગય તૃષ્ણાવાળો
થઈ પડી નવા ડ નાળના લા થો બના ડ વધાન્વા લાગ્યો, તથા લોકોને
નજતાઈથી ઢરવા લાગ્યો ૫૫

તેમજ પાપના ઉપદેશો દેના માર્યો, અનેક અધિક-લુ વધારવા લા-
ગ્યો દુરમનોના દેના ભાગના લાગ્યો, આવી રીતે અકુલ ધ્યાનમા કમી પર્યો
તેને જોઈ એક વળતે વિમળ તેને આની રીતે કહેવા લાગ્યો ૫૬

કરિ કલહકન ચવલાઈ રાયમ્મલાઈ કારણાભાય,
કોપાવે સુપવત્તઈ નિય નિયમ યુગ વિરાહિત્તા ૫૭

વરમનલમિપવેસો ફણિ મુહ રુહરેવરકરોલિત્તો,
ધરમસ મામયપીઠા નહુવિરડિ રાદ્દળા ભાય ૫૮

ઇય નિમુણતો જાઓ જલ ભરિય ઘણુવ્ય કસિણવયળોમો,
વિમલેણ તઓમોળાવિશ્વિયમજોગુત્તિ કાઠુણ ૫૯

જિણ ધમ્મેવિગયરંઈ વિવન્નારિરંઈ ફુરતપાવમરંઈ,
અદ્દવળમળત્થ ટઢ વુલ્લતાંવત સમત્તો ૬૦

કેળાવિનરેણ પુલ્લવિરાહિણ કયાવિસહદેવો,
છહિહ છલ ટુરીણ દ્દણિઓપત્તો પદમ પુલ્લવિ ૬૧

હે ભાઈ! હાથીના બગ્યાના ડાન માફક વપણ એવી મન્ય લક્ષ્મીના
ઢાણે પોતાના નિયમોની ધુનરીને લાગી ડરીને કોણ પાપમા પ્રવર્તે ૫૭

હે ભાઈ અગ્નિમા પેસણ માફ નર્પના મુખના વિવરમા હાથ ના
ખલા સારો, તથા ગમે તેવા વિષમ રોગની પીડા માની, પણ નતની વિરા
મના કશી નારી નથી ૫૮

એમ માલગીને પાણી ભરેલા વાદળાની માફક સહદેવે ઢાણ મ્હો
કર્યું, તેથી વિમળે તેને અયોગ્ય બાણી મોન ધારણ કર્યું ૫૯

પછી સહદેવની જિન ધન ઉપરથી ઓઢી પ્રીત પડતી ગઈ, અને
પાપની મતિ મુગ્ધિત વચાથી તે વિરતિદીન થયો થડો ઘણા અનર્થ દુઃ કરીને
સમ્યક્ત્વ બ્રહ્મ થયો ૬૦

બાદ ડોડ પ્રથમના ફણાયલા પુરૂષે ક્યારેક છળ પામીને મહદેવને
છુરીયા નારી નાખ્યો, એટલે તે પહેલી નાન્દીમા પહોંચ્યો ૬૧

તયણુ ગુરુગહિરભવજલ નિર્દિમિ અડસ હિય દુસહદુહનિવહ,
કહકહવિલહિય નરજંમકમ્મ હણિચ ગમીસસિવં ૬૨

અચ્ચતપાવધીરુ વિમલો પુણ પાલિવળગિહિધમ્મ,
જાઓ અમરો પવરો મહાવિદેહમિસિઝિઝાહિડ. ૬૩

इत्यवेत्य विगलस्य वेष्टित, वेष्टित नखलुकर्म कोटिभिः
हे जनाभव तपाय भीरवो धीग्बोधि चरणव्यवस्थिता. ६४

इति विमल दृष्टातः समाप्तः छ

ત્યારખાદ લારે ગ લીઝ મ સાર મમુદ્રમા ભટકતા અસહ્ય દુ ખો વેઠીને
જેમ તેમ કઠી મનુષ્ય લવ પાખીને કર્મા અપાવી તે મુક્તિ મેળવશે ૬૨

આણીમેર અત્ય ત પાપ લીઝ વિમળ ગૃહિધર્મ પાળીને પ્રવર દેવતા
યઈ મહાવિદેહમા જન્મીને સિદ્ધિ પામશે ૬૩

આ રીતે કર્મની આણીઓથી અમ્મદ આ વિમળનુ ચરિત્ર જાણીને
હે જનો તમે મમ્યકત્વ અને આગ્નિમા ધીઝ રહી પાપલીઝ ધાઓ ૬૪

આ રીતે વિમળનો દૃષ્ટાત સમાપ્ત થયો

સપ્તમ ગુણ

ऊक्तो भीरु रितिपट्टो गुणः सांप्रत मशठहति सप्तमं गुण
स्पष्टयन्नाह ॥ छ ॥

ભીરુપણા ૩૫ છઠો ગુણ કહી બતાવ્યો, હવે— અશઠપણા
૩૫ સાતમા ગુણને સ્પષ્ટ કરે છે:—

(મૂઠ ગાથા.)

અસદો પરનવચર,
 વીસસણિજ્જો પસસણિજ્જોય,
 ઉજ્જમરૂ ભાવસાર,
 ઉચિઓ ધમ્મસ્સ તેણેસો ૧૪

(ભૂળનો અર્થ)

અશઠ પુરૂષ બીજને ઠગતો નથી, તેથી તે વિશ્વાસ કરવા
 યોગ્ય તથા વખાણવા યોગ્ય રહે છે, અને ભાવ પૂર્વક ઉદ્ધમ કરે
 છે, તે કારણથી તે ધર્મને યોગ્ય ગણાય છે ૧૪

(ટીકા)

શઠો માયાવિ તદ્વિપરીતોઽ શઠઃ પરમન્ય, નવચતિ નાતિસયત્તે,
 શઠ એટલે કપટી, તેથી વિપરીત તે અશઠ અર્થાત્ નિષ્કપટી પુરૂષ,
 ૫૨ કહેતાં અન્યને વચતો નથી, એટલે ઠગતો નથી

અતદ્દય વિશ્વસનીયઃ પ્રત્યસ્થાન ભવતી તરં પુનરવચત્તપિ ન વિ-
 શ્વાસ કારણ

એથીજ તે વિશ્વસનીય એટલે પ્રતીતિ યોગ્ય થાય છે, પણ કપટી
 પુરૂષ તો કદાચ નહિ ઠગતો હોય તોપણ તેનો કોઈ વિશ્વાસ કરતું નથી,

ચક્રુક્ત

માયા શીલઃ પુરુષો, યદ્યપિ ન કરોતિ કિંચિદપરાધઃ,
 સર્પ ઇવા વિશ્વાસ્યો, ભવતિ તથા પ્યાત્મ દોષ હતઃ ?

જે માટે કહેલું છે કે

કપટી પુરૂષ જો કે કશો અપરાધ નહિ પણ કરે, તોપણ એણે
 તે દોષના જોરે સર્પની માફક અવિશ્વાસ્ય રહે છે ૧

તથા પ્રશંસનીયઃ શ્લાઘનીયશ્ચસ્યા દશથ ઇતિ પ્રક્રમઃ,

વળી મદગદુ અશક પુરૂષ પ્રશંસનીય એટલે વ-
ખાણવા યોગ્ય પણ થાય છે

અટવાન્નિ.

યથાચિત્ત તથાવાચો, યથા વાચ સ્તથા ક્રિયા,
ધન્યાસ્તે ત્રિતયેયેષા, વિસવાદો ન વિદ્યતે. ૧

જે માટે કહેલું છે કે

જેવું ચિત્ત હોય તેવી વાણી હોય, અને જેવી વાણી હોય તેવી
કૃતિ હોય, એ રીતે ત્રણે બાબતમાં જે પુરૂષોનો અવિચલ વાદ હોય તેઓ
ધન્ય છે ૧

તથોચ્ચક્ષિતિ પ્રવર્તતે ધર્માનુષ્ઠાન ઇતિશેષઃ ભાવસાર સદ્રાવ મુદરં
સ્વચિત્તરજનાનુગત નપુનઃ પરરજનાયેતિ દુઃપાપચસ્વચિત્તરજનં

વળી અશક પુરૂષ ધર્માનુષ્ઠાનમાં ભાવમાગ્યલે એટલે સદ્ભાવ પૂર્વક
અર્થાત્ પોતાના ચિત્તને નિયંત્રિત કરવા માટે, ઉદ્યમ કરે છે એટલે પ્રવર્તે
છે, નહિ કે પરને રજન કરવા માટે પોતાના ચિત્તને રજન કરવું એ અ-
રેખર મુશ્કેલ કામ છે

તથાચોક્ત.

મુપાસો મુરિલોકસ્ય ચમત્કાર કરાનરાઃ
રજયતિ સ્વચિત્તયે મુતલે તે થ પંચપાઃ ૨

જે માટે કહેલું છે કે,—

ખીલ ઘણા લોકોના ચિત્તને ચમત્કાવનારાં બાણુસો ઘણા મળી આવે
છે, પણ જેઓ આ પૃથ્વીપર પોતાના ચિત્તને જે તેવા તો પાથ છે જ
મળશે ૧

તથા.

કૃત્રિમૈર્દર્શૈશ્વર્યૈઃ શમ્ય સ્તોષયિતુ પરં
આત્મા તુ વાસ્તવૈ રેવ હતક પરિતુષ્યતિ. ૨

વળી કહ્યું છે કે.

ખીજાને તો અનેક તરેહના બનાવટી આડબગેથી નાશ કરી શકાય છે, પણ આ (હૃદયો) આત્માતો ખરેખરા બનાવેથીજ ચળિતોય પામે છે. ૨

ઉચિતો યોગ્યો ધર્મસ્ય પૂર્વ વ્યાવર્ણિત સ્વરૂપસ્ય, તે ન કારણેનૈ
ષોડશઠં સાર્થવાદ પુત્ર ચક્ર દેવવત

તે કારણે કરીને એ એટલે અગત પુરૂષ પૂર્વ વર્ણવેલા સ્વરૂપવાળા ધર્મને ઉચિત એટલે યોગ્ય ગણાય છે, સાર્થવાદના પુત્ર ચક્રદેવની માફક

ચક્રદેવ ચરિતત્ત્વેવ

અતિથિ વિદેહે ચપા વાસપુર પત્ર રપ ડરપરિ કલિય,
તત્પ્રાસિ સત્યવાહો અદ્ વ્હોરુદ્ દેવુત્તિ ૧

તસસય ધગ્ગા સોમા સદાવસોમા વયાડગિહિધમ્મ,
સાપદિવજ્જ ઇગણિખીઢ બાલચદા ટ્પાસમિ ૨

ચક્રદેવની વાત આ પ્રમાણે છે

વિદેહ દેગમા ઘાની વન્નીથી લ પૂર નેતુ ચ પા નામે નગર હતું,
ત્યા અતિકુંડ ડડેન નામે નાર્યવાહ હતો ૧

તે નાર્યવાહની નોમા નામે ભાર્યા હતી, તે સ્વભાવથીજ નોમ્ય ગ્ર
ભુવાળી હતી, તેણીએ આજન્ન દા નામની ગણિની પાસેથી ગૃહીધર્મ અગી
કાર ક્યો હતો ૨

તર્કિચિવસય વિમુદ્ધ દટ્ટપલ્લવો મળેડસેમ્ભામુચપિષ,
ધમ્મમિમ મોમિપિવ મોગ વિગ્ગ કર, ૨

સાસાહ્મ મોગેદિ રોગેદિ વમહકયદમો આહ,
કિંચડ ટિટ્ટમટ્ટિટ્ટ કપ્પણ કુણસિ તમૂદ ૪

સા મળડ ઇમેવિસયા પમુગણ સાઠારણા વિપચરૂલા,
આણિસ્મારિયાડ ફલો વિકિન્ન ધમ્મોસમરૂલોતે ૫

ઉત્તરદાણ અ સત્તો વિલક્કવ ચિત્તો અહવસવિરત્તો,
આલવણાહવિત્તત્તો તોટમ મવયટ્મવ્વતો, ૬

અન્નમગ્ધ ઇક્કન્ન મોમા નત્તિલ્લિ લહ્હ નયતોસો
તમ્મારણદે ઉમાદિ ઠવડગિદ્ધતો ઘહેલ્લિવિડં ૭

તેણીને કાઠક વિપયથી વિમુખ થએલી બેધને તેણીનો ભત્તો શુસ્સે
થઈ કહેવા લાગ્યો કે મર્ષની માફક ભોગમા વિશ્વ ઝગનાર આ ધર્મને મૂકીદે ૩

તેણીએ ઉત્તર આપ્યું કે મેંજો નમાન ભોગોની માટે જરૂર નથી,
ત્યાં તે બોલ્યો કે હું ભૂખે સી તું દેખીતાને મૂકી અણુદેખીતાની શામાટે
કલ્પના કરે છે ૪

તેણી બોલી કે આ વિપયો તો પશુઓ પણ ભોગવી શકે છે એમ
પ્રત્યક્ષ જણાય છે અને અનેક પ્રકારનો ધર્મ કરતા તો મો આના બિઠાવે એવું
એશ્વર્ય મળે છે એ તમે પ્રત્યક્ષ જુઓ છો ૫

ત્યાં ઉત્તર આપના અસમવ થએલો નોમ વિલક્ષ મન કરીને તે
ણીના બિચર અતિરાય વિન્નક વયો થઈ તેણીના મધાને બોલવા કરવાનું
બધ શખી તેણી આથે દેડ થયે જતો આવતો,

જાહ તેણે બીજી સ્ત્રી પગલુવા વિચાર કર્યા પણ મોમા હયાત હો-
વાના સમયે તે મેળવી શક્યો નહિ, તેથી તેને માગી નાખવા ખાતર એક
મર્ષને ધરામા નાખીને તે ઘરે ધનમા ગખી ગયો ૭

મળદિપિ અમુગધદા ઉદામમાણે મુસાવિસરલમણા,
જાસિ વડ કર કુમે તાડકા વાસિણ મુયમેળ ૮

ઢક્ષાઅહતિપદ્મોસાસાહસોવિગાદ સદયાપ્,
ગારુડિયા ગારુડિયા ઇચ્છાઈકરે ડહલવોલ ૯

સિમ્પસે ઉલ્લહિય વિહુરોદ્દિનિવહિયં ચટમળોદિ,
વિસમીપ હિવયાળોદિ દૂર દૂરેળ ઓમરિય ૧૦

અચ્ચય સમાસોદમ કપ્પલીલાવપસમુવિમાળો,
પાલિઓ વમદ્દિઈયા સોમામુર મુદરી જાવા. ૧૧

રુદ્ધોસરુદ્ધેવો નાગસિર્નિનાગદત્તસિદ્ધિસુય,
પરિણીય નીડવાહાઈ મુજિઠ પચવિહવિસપ્ ૧૨

પછી તે સીને કહેવા લાગ્યો કે હે પ્રિયા અમુક ધડામાથી ફૂલની
માળા લાવી આપ, ત્યારે મરણ મનવાળી સોમાએ ધડામા જેવો પોતાનો હાથ
નાખ્યો કે તેમા રહેલા કાળા સર્પે તેણીને ડમી ૮

તેણીએ પતિને કહ્યું કે મને તો સર્પે ડમી છે, ત્યારે તે ભારે કપટ
કરનાર હોવાથી ગાડીઓને બોલાવવા માટે બૂમો મારી ભારે ધાધલ કરવા
લાગ્યો. ૯

એટલામા તો તરત તેણીના કેશ ખરી પડ્યા, હાત પડી ગયા, અને
વિષથી જાણે બીધા હોય તેમ પ્રાણ દૂર થયા ૧૦

તે સોમા અમ્યકત્વ કાયમ બળીને મોધર્મ દેવલોકના લીલાવત સક
નામના વિમાનેમા પચોપમના આયુધવાળી દેવાગના થઈ ૧૧

રૂદ્ર પરિણામી તે રૂદ્રદેવ હવે નાગદત્ત ચેકની નાગશ્રી નામે પુત્રીને
પરણ્યો અને અનિતિ માર્ગે વર્તનો રહી પાપ અકારના વિષયો બોગવવા
લાગ્યો ૧૨

રુદ્ધજ્ઞાણો વગઓ નરયાનાસમિ પદમપુદવીણ
સાદકૂલકા મિહાણે પલિયા ઝનારઓં જાઓ ૧૩

અહસો સોમાજીવો ચવિઝ સોહમઓ વિદેહમિ,
સેલમિષ્ટુ સુમારે, જાઓ ઢતી ધવલ કતી ૧૪

ફયરો ચિત્તઝવ્વટિય જાઓ કીરોતહિ ચિયગિરિમિ,
કીરીઝ સહરમતો નર મામાભાસિરો મમઝ. ૧૫

કહ્યા ચિત્તગદ્ગદ કરેણુયાનિયર પરિગયદદ્ગુ,
પુન્ન ભવભાસાઓ વહુ લીવહુલો વિચિતેઈ, ૧૬

વિસય સુહાડ રમાઓ કિહણુમણ વચિયન્નઓ એસ,
એવ ઉવાયચિત્તણ પવણો પત્તોસણ નીંદે ૧૭

તે રોદ્ર ધ્યાનમા ગરકાવ રહી મરીને પહેલી નાગકીના આઠખખડ
નામના નરકાવાસમા પદ્યોપમના આયુધ્યથી નાગકપણે ઉત્પન્ન થયો ૧૩

હવે તે મોખાને એવ મોધર્મ દેવલોડથી ચવીને વિદેહ દેશમા સુ-
સુમાર પર્વતમા ઘોળી ઝાતિવાળો હાથી થયો ૧૪

પહેલો રુદ્રદેવનો એવ પણ નારકીથી નીકળીને તેજ પર્વતમા શુકરૂપે
ઉત્પન્ન થયો, તે મનુષ્યની લાખા બોલતો થકો શુક્રી માથે રમતો ત્યાં જ
મતો હતો ૧૫

તેણે ક્યારેક તે હાથીને ઘણી હાથણીઓ સાથે ફરતો જોઈને પૂર્વ
ભવના અશ્વ્યાસથી બહુ કપટી થઈને નીચે સુજળ વિચાર્યું ૧૬

આ હાથીને આવા વિષય સુખથી મારે ગીરીતે છૂટો પાડવો એ
બાબતના ઉપાય ચિંતવતો થકો તે પોતાના માળામા આવી બેઠો ૧૭

તાત્પચદ લેહાભિહાણ સર્પારિ હરિતુ સપત્તો
લીલારઠિતિ જ્યયરો મયમીઓ મળજત કીરં ૧૮

મોઈત્ય ગિરિનિઝ જે ચિદ્દા મેગોઈહાગ મીસવરો,
નહુસે કહિયન્વો જગઓ યમસો કહેયન્વો ૧૯

સોકીર સ્ત્રીરમહુમદુર ઘયળમહા વમુનકય તુમણ,
તુફજાવિ અહઅવસસ કરિસ્મમણુ રવમુવયાર ૨૦

અહ આગઓ સસવરો અદ્દટુ લીલારઠપઢિનિયત્તો,
કહિય મુણણયં ઇમસસ સોહરિસિઓહિયણ. ૨૧

ઈત્ય તરમિતતથા ગયગય તજાહિચ્છિપામમિર,
પાસિતુ ચિંતઈ મુઓ અહહ અહો મુદરા વસરો ૨૨

તેટલામા ત્યા અદ્રલેખા નામની વિદ્યાધરીને હરીને લીલારતિ ના
મને વિદ્યાધર આવી પહોચ્યો, તે લયભીત ટોવાથી તે સૂઝાને આ પ્રમાણે
કહેવા લાગ્યો ૧૮

હે શુક અમે આ ઝાડીમા ભરાઈ બેસીએ છીએ ઇહા એક ખીલે
વિદ્યાધર આવના છે, તેને મારો પતો દેવો નહિ, અને તે પાછો વળે ત્યારે
મને જણાવી દેવુ ૧૯

હે હુધ અને મધની માફક મધુર વાણી બોલનાર શુક, જો તુ જે
રીતે મારો ઉપકાર કરીશ તો હું તારો પણ અવત્ય થોગ્ય બદલો વાર્ણ
આપીશ ૨૦

એટલામા તે વિદ્યાધર આવી પહોચ્યો, તે લીલારતિને ત્યા નહિ
દેખવાથી પાછો વળ્યો, ત્યારે શુકે તે વાત છુપાઈ બેઠેલા વિદ્યાધરને જણાવી
તેથી તે હૃદયમા શાશ્વત થયો ૨૧

આ હરમ્યાન ત્યા પોતાની ઈચ્છાએ લમતો હાથી આવી પહોચ્યો,
તેને જોઈ તે શુક વિચારવા લાગ્યો કે આ મજાની તક છે ૨૨

તો નિવહિનિયદિનદિઓ ઠાઠકરિસનિહિમિમળાપિય,
મળિય વસિટ્ઠ રિસિણા કામિય તિત્થ ઇમસિત ૨૩

જોડન્થમિગુનિયાય કરે ઇસો લહઈ કામિયસ્વફલ,
ડયમળિયપિયાર્મમં તર્હિવિપત્તો નિલુક્કોય ૨૪

તવ્વયળ પેરિઓ પુળ લીલારઈ સ્વેયરોપિયાસહિઓ,
ચલચલ કુડ લધરો ઉપ્પઈઓ ગયળમગ્ગમિ ૨૫

તદ્દટ્ટુ ચિંતઈકરી કામિયતિત્થઈમ સ્વજઈદયસ્વેયરમિહુળજાય,
પઠિયકિર કીરમિહુળાપિ ૨૬

તો કિંઈમિળા તિરિયત્તળેણ મજ્જાતિ ચિંતિયનગાઓ,
ક્ષપાવ્હસોત્તહિય, અહુદિયકીર મિહુળત ૨૭

તેથી તે ભારે કપટી થઇને હાથીની પાસે રહીને પોતાની પ્રિયાને
કહેવા લાગ્યો કે વગિષ્ઠ મુનિએ કહ્યું છે કે આ કામિત તીર્થ નામે ક્ષેત્ર
છે ૨૩

ઈહા જે ભૃશુપાત કંઈ તે મનવાહિત ફળ પામે છે, એમ કહીને
પ્રિયાની સાથે ત્યાથી અપાપાતના ઢાંગે પડીને નીચે છુપાઇ રહ્યો ૨૪

બાદ તેના કહેવાથી લીલાન્તિ વિદ્યાધર પોતાની પ્રિયા મહિત ચપળ
કુડળો ધનનો થકો આકાશમા ઊડતો વયો ૨૫

આ બનાવ જોઇને હાથી વિચારવા લાગ્યો કે આતો ખરેખર કામિત
તીર્થ છે, કેમકે ઈહાથી પડેલુ શુક્રુ જોડુ વિદ્યાધરુ જોડુ મન્યુ છે ૨૬

માટે માન પલુ આ તીર્થચપલાનુ શું જ્ઞાન છે? એમ ચિંતવીને
પર્વતપત્ની તેણે ત્યાં અપાપાન કર્યો એટલે શુક્રુ જોડુ ત્યાંથી જીટી ગયુ ૨૭

સંચુન્નિય યુવગૌહત્પી ગલદ્વત્તિઓગિવિયનાણ,
 ફુરિય મુહજ્ઞ વસાઓ જાઓવતર સુરોપવરો ૨૮
 અસયકિલિટ્ઠાચિત્તો વિસયપસત્તો મુઓવિસપત્તો,
 રયનાઇલોહિયકૂલે નરણ અડતિક્સદુહલ્કૂલે ૨૯

(ઇતશ્ચ)

અત્થિ વિદેહે સિરિચક વાલનયરમિ સત્ય વાઢવરો,
 અપ્પહિય ચક્ક્ષો સુમગલાપણ ડળીતસ્સ ૩૦
 અહમો કરિદ જીવોં ચવિઝ્ઞ નાળનડળા જાઓ,
 નામેણ ચક્રદેવો મયાવિગુરજ્ઞણવિહિય સેવોં ૩૧
 ઉઘ્વદ્વિય ડયરોવિહુ જાઓ તત્થેવ જન દેયુત્તિ,
 સોમપુરોહિયપુત્તો, દુવેવિતરણુત્તમણુપત્તા. ૩૨

હવે તે હાથીના અઝોપાગ ચૂરે-ચૂરા થઈ ગયા અને તેને બારે વે
 દના થવા લાગી જતા તે શુભ અધ્યવમાય ગાળીને મહાન વ્યતર દેવતા
 થયો ૨૮

અતિશય ડિલ્હ પરિલામી અને વિષયાશક્ત શુક મરીને પહેલી
 નારડીના અતિ આક્રમ હુ ખથી ભરપૂર લોહિતાક્ષ નામના નરકાવામમા પ-
 હો-થો ૨૯

દબ્ધ્યાન વિદેહ ક્ષેત્રમા શ્રી ચક્રવાળ નગનમા અપ્રતિહત ચક્ર ના
 મનો એક મહાન્ માર્થવાહ રહેતો હતો અને તેની મુમ જળા નામે સ્ત્રી હતી ૩૦

હવે તે હાથીનાં શુભ ન્યતન્ના લવથી ચવીને તેઓના ઘરે પુત્રકપે
 અવતર્યો, તેનું ચક્રદેવ એવું નામ પાડવામા આન્યુ, તે હમેશા પોતાના શુ
 ડગનની મેવામા તત્પર રહેવા લાગ્યો ૩૧

પેના નુકનો શુભ પલ્લુ નારડીમાથી નીકળીને તેજ નગરમા સોમ
 પુરોહિતનો યજ્ઞદેવ નામે પુત્ર થયો બાદ ચક્રદેવ અને યનદેવ બન્ને યોવન
 પામ્યા ૩૨

સત્પાવ કડયવેદિ, જાયામિત્તિઃ તે સિમ્બોન,
પુન્વકય કમ્પ દોમા કયાવિ ચિંતડ પુરોહિસુઓ ૩૩

કઠળ મચક દેવો, ઇમાડ અનુચ્છ લ્લિચ્છ વિચ્છદુ,
પાવિદ્દિઃ ફુડમમ, હુ નાય અત્યિદ્દ ઉવાઓ ૩૪

વદળ મત્થાદિગિદ મુમિદં દવિણ મ્મિવિત્તુ પયગિદે,
કાદિડ નિદસ્સપુરઓ મમિસ્સં મપયાડ ઇમ ૩૫

કાદં તદેવમ મળડ વયસગોવેમુમજ્જદાવિણમિણ,
નિયગેદેમો વિનઓ પચચિયકુળડ સરલમણો ૩૬

વત્તા પુરેપવત્તા મુદ્દઠ ચદળગિદિતિતો પુદ્દઓ,
મત્થાદમ્મુ એનેમોદવિણમિણ કસ્સ મોમિત ૩૭

તે છે જાણુ વચ્ચે એડની ખગ ભાવથી અને ખીજની કપટ ભાવથી
દોષ્ટી બધાઈ બાદ પૂર્વકૃત કર્મના દોષથી પુનઃકૃતનો પુત્ર એક વેળા આ
પ્રભાતે વિચારવા લાગ્યો ૩૩

તેણે વિચાર્યું કે આ ચક્રદેવને આવી મોટી લકમીના વિન્તારપરથી
શી રીતે બ્રહ્મ કર્મો એન વિચાર કરતા કરતા તેને એક ઉપાય મળ્યો ૩૪

તેણે નિશ્ચય કર્યો કે ચત્રન નાર્યવાહનું ઘર લૂટીને તેનું ધન આ
ચક્રદેવના ઘરે રાખવું અને પછી જન્મને કહીને એને પકડાવી એની સુધળી
મિત્રતા પડાવવી ૩૫

પછી તેણે તે પ્રભાતે કરીને ચક્રદેવ પાસે આવીને કહ્યું કે હે મિત્ર
આ મારૂં કંઈય તું તારા ઘરના સલાળી ગખ ત્યાં મળા હૃદયવાળા ચક્રદેવે
તે પ્રભાતેજ કંઈય ૩૬

એવામા નજનમા વાન આવી કે ચત્રન નાર્યવાહનું ઘર લૂટાયું છે,
તે સાંભળી ચક્રદેવે ચક્રદેવને પૂછ્યું કે હે મિત્ર આ કંઈય કેનું છે ? ૩૭

સોઆહમજ્ઞદંબ્વતાયમયા ગોવિંયતુઠાગિહમિ
આમકાનમણાગવિ કાયન્ના ચક્રદેવતણ. ૩૮

સ્તોયચટ્તણેણ અમુગ અમુગ ચમદ ગયદબ્બ,
કહિય નિવસ્સ તેણ નયરે ધોમા ત્રિયણ્વ ૩૯

ચટ્તણ ગિરપ મુદ્દઠ જેણ કેળવિ કહેડ સોમજ્ઞ,
ઈણ્ઠ નતસ્સદ્દો પચ્છાસારિરિઓ દ્વો ૪૦

અદ્ધટ્ટિણપણમિગણ પુરોહિપુત્તો નિવમ્મણટ્ઠવ,
જહ્વિનજુજ્ઞ ડનિયમિત્ત દોમફુદ ત્રિયડ્ઢકાડ ૪૧

પરમઢ વિરુદ્ધ મેયતિધારિ ઉપારિમોનહિયયમિ
ચટ્તણધણ અવસ્સ અતિથિગિદ્દે ચક્રદેવસ્સ. ૪૨

ત્યારે તે બોલ્યો કે એ માફ દ્રવ્ય છે, કિંતુ આપના ભયથી નારે
થેર છુપાવ્યું છે, માટે હે ચક્રદેવ તારે એ બાગત લગાડે શકા ધાગવી
નહિ ૩૮

આખીએક ચાંદન શેરે રાજા પાસે પોતાનું જે જે દ્રવ્ય ચોરાયું હતું
તે નામવાર નોંધાવ્યું, તેથી ગભાએ નગરમાં નીચે સુજળ ઉઘોડાવ્યું કરાવ્યું ૩૯

જે કોઇએ ચાંદનનું ઘર લૂટ્યું હોય તે અને આવીને હુમલા ને હ
મણ કહી જમે તો તેને દડવામાં નહિ આવે, નહિ તો પછી સખત ગીતે
દડ કરવામાં આવશે ૪૦

જુલે પાવ્ય દિવસ વીત્યા ડેડે પુરોહિતનો પુત્ર ચક્રદેવ રાજા પાસે
જઈ કહેવા લાગ્યો કે હે દેવ, જે કે પોતાના મિત્રનો દોષ ખોલી બતાવવો
વાજબી નથી ૪૧

છના બા બાતિ વિરુદ્ધ મમ છે એમ ધાગીને હું તે આરા હૃદયમાં
છુપાવી મકનો નથી ૮ ચાંદનનું ધન અવરજ અકહેના ધનમાં હોતું જોઇએ ૪૨

(રાજા) નણસોગરિટપુરિસો રાયવિરુદ્ધ ઇમરુદ્ધકરિજ્જ,

(યજ્ઞદેવઃ) ગરુયાવિલોદ્ધમોદ્ધિયમડ્ઞોચિદ્ધ તિવાલન્વ ૪૩

(રાજા)સોમતોસમુદ્ધારસ પાણપ્પવણોમુણિજ્જણ સસયય,

(યજ્ઞદેવઃ) અવિ તરુણો દવિણમિણપાવિયપાણ્ઠિપસરતિ ૪૪

(રાજા) નણસોમદ્ધા કુલીણો, (યજ્ઞદેવઃ) કોદો સોદ્ધકુલસ્સ વિમલસ્સ,

અદ્ધહલ પરિમલે મુનિ કુમુમે મુનદ્ધુતિ, કિકિમઓ. ૪૫

(રાજા) ઝદ્ધેવતાકિજ્જડ સમત ઓગેહસોદ્ધણ તસ્સ,

(યજ્ઞદેવઃ) દ્ધેવકિં દેવસ્મગ્ગિપુરઓ ઝોપ્પજ્જણ અણ્ઠિય ૪૬

તો નિરદ્ધણા તલ્લારો ચદ્ધણ મદ્ધારિદ્ધણ સદ્ધ મણિઓ,

મોચક દેવગદ્ધે નદ્ધટ દન્વ ગવેસેદ્ધિ ૪૭

(રાજા બોલ્યો) અરે એતો ભાગે આગડદાન પુરૂષ છે, તે આવુ રાજ્ય વિરુદ્ધ કામ દેમ કે?

(યજ્ઞદેવ બોલ્યો) મહાગજ મોહોદા માણસો પાણુ લોભથી અતિ મોહ પામીને મૂર્ખ બને છે ૪૩

(રાજા બોલ્યો) અરે ચક્રદેવ તો સતોષપુત્ર અમત પાનના હુમેશ પરાયણ રહેલો માલગવામા આવે છે (યજ્ઞદેવ બોલ્યો) મહારાજ તરૂંઓ પણ આ દ્રવ્યને પામીને તેને પોતાની પાડોથી વીંટી છે ૪૪

(રાજા બોલ્યો) અરે ચક્રદેવ તો મહા કુલીન મલળાય છે

(યજ્ઞદેવ બોલ્યો) મહારાજ, એમા નિર્મળ કુળનો મો દોષ છે? શુ મુગધી પુલોમા પણ કીટા નથી થતા કે? ૪૫

(રાજા બોલ્યો) જો એમ છે તો તેના ઘરની ઝડની લેવરાવીએ

(યજ્ઞદેવ બોલ્યો) મહાગજ! તમારી ડબડ શુ મારા જેવાથી ભૂંડ લોલાય કે ૪૬

ત્યાં ગજાએ નળન (ફાનદાન) તથા ચદન એકના ભરાગીને બોલાવીને કહ્યું કે તમે ચક્રદેવના ઘરે જી ચોરાયલા માવની તપામ કરો. ૪૭

મોચિત્તં રૂત્તર વદ્ધા અદ્દહ અમમા વણિજ્જ માઈટ્ઠ,
ફિંકદ્ધયા પાણિજ્જડ રવિવિવે તિમિરપ્પમારો ૪૮

અદ્દયા પહુણો આણ કરેમિપત્તો નઓગિદ્દેત્થસ્સ,
પમણડ ચ્ઢણદ્ધવ્વ નટ્ઠ જાણેસિ મોખદ્ધ. ૪૯

(ચક્રદેવ) નહુનહુ મુણેમિફિંચિવિ (તલવર)
તોખો તુમણન કુપ્પિયવ્વમે જરાય સાસણેણ તુહગેહકિંપિ જોઈસ્સ. ૫૦

(ચક્રદેવ) કોરમ્સકોણુ સમઓ મયાપયા પાલણત્થ મેવજઓ,
નયકુલ હરસ્મ દેવસ્સ એસ નયલોવિ સરખો ૫૧

તો તલવરો ગિહતો પવિસિય જ્ઞાનિરૂણય તિદ્દાલ્લેદ્ધ,
તાકચણ વાસણય ચ્ઢણ નામ કિયલદ્ધ ૫૨

ત્યાં તળવર વિચારના લાગ્યો કે જગેરે આતો અણુન ભવતી વાતનું
હુકમ કરવામા આરે છે શુ મૂચના બિંબમા અધડાગ્ને ભરાવ પામી શ
કાય કે ? ૪૮

અથવા ન્યામિનો હુકમ મનપવોજ નેકમે જોમ ચિતરી તે ચક્રદે
વના ધરે આગ્યો અને ઠહેવા લાગ્યો કે હે ભદ્ર ચદનના ચોરાયલા માલની
તને નહીં ખબર છે ? ૪૯

(ચક્રદેવ જોયો) નાના, મને કની ખબર નથી

(તળવર જોયો) ત્યારે તારે માગય ક્યો કોપ ન કર્યો કેમકે
હુ રાજાના હુકમ પ્રમાણે તારે ઘર કાઢવ તપાનીશ ૫૦

(ચક્રદેવ જોયો) જોમા કોપ કરવાનું શુ કામ છે ? કાગ્લુ કે ન્યાય
વાનું મહા ભગ્ને આ નયણો ન્યાયવટ કેવળ પ્રજાના પાપન અર્થેજ છે ૫૧

ત્યારે તળવર તેના ઘરમા પેગીને બગેબર જોવા લાગ્યો તો તેણે
ચદનના નામવાળું સોનાનું વાનણુ જોયું ૫૨

તો મળઈ મદુરુત્તમિયો કુઓ તણ ચક્રેવ પત્તમિણ,
કિહમિત્તત્થ વણિયપાયડે મિનિયતિમોમળઈ ૫૩

(તલવર.) કહચ્છળ નામક(ચક્રદેવ)નામવિવજ્ઞામઝોકહવિજાય,
(તલવર.) જડવતા કિત્તિયમિત્તઈ વામણે કળગ ૫૪

(ચક્રદેવ.) ચિરગોત્રિયતિનત્તા સુમરોમિઅહમયચિયનિઈ,
(તલવર.) મહારિયાકેસવ ધણમિહમોઆહઅજુયમિય ૫૫

તો ઝોહાવિયન ઝલોનયતિ સવ્વત્તેત્તમિલિય,
મળઈપુણો રક્ષિપહમોમદ ફુડક્સરંકહસુ. ૫૬

અહવીસત્થ સહય સુકીલિય કીલિય પચિત્તમિ,
મિત્તદૂમે મિકહતી ચક્રદેવોપુણાહ નિય. ૫૭

ત્યારે દિલગી- વધ તળવર તેને પૂછવા લાગ્યો કે હે ચક્રદેવ તને
આ વામણ કયાથી મળ્યું છે? ત્યારે ચક્રદેવ વિચારવા લાગ્યો કે મિત્રની
ધાપણને કેમ પ્રગટ કરું, તેથી તે બોલ્યો કે એ માત્ર પોતાનું છે પણ

(તળવર બોલ્યો) ત્યારે એનાપર અદનતુ નામ કેમ છે?

(ચક્રદેવ બોલ્યો) ડાહ્યાપણ રીતે નામ ફેર થવાથી તેમ બન્યું લાગે છે

(તળવર બોલ્યો) જો એમ છે તો કહે આ વામણમા ડેટલી કીમ

તનુ મોનું છે પણ

(ચક્રદેવ બોલ્યો) લાખા વખતપર મધ્યેલું છે માટે મને બરોબર
ચાહ નથી, તમેજ તપાસીયો

(તળવર બોલ્યો) હે લાડરિડ એનાપર કેટલું ધન લાગ્યું છે? ત્યારે
તે બોલ્યો કે દશ હજાર પણ

ત્યારે નોંધ કઢાવીને જોવા લાગ્યા તો બધું તેજ પ્રમાણે મળતું થયું,
એટલે તળવર ચક્રદેવને કહેવા લાગ્યો કે હે લાડ માચી વાત કહી કે પદ,

ચક્રદેવે વિચાર કર્યા કે માગપર વિશ્વામ ધરનાર, માગે સાચે ધૂજે.

રમનાર ચિત્તમા ચોટી ગહેલા મિત્રનુ નામ ડેમ આપુ ? એમ વિચારીને ફરી તેણે કહ્યું કે એતો માફ જ છે ૫૭

(તલવર.) કિંચિયમિત્ત પરસતિયઘણતુહગિહમિચિત્ત્વેદ,
(ચક્રદેવઃ) નિયયપિ અત્યિ વહુય પજ્જત્ત મમપર ધણેણ ૫૮

તોતલવરેણસં ધ્વગિહનિયતેણ ત્ત ધણ પત્ત
કુવિણ ચક્રદેવો હટેણનીઓનિ વસમીવે ૫૯

રક્ષાભણિય નણુપડ અપ્પહિહય ચક્કસત્થ વાહસુણ,
નહુ સમવડ્ડમતો કહેસુકો હત્યપરમત્યો ૬૦

પરદોસ કહણ વિમુહો નકિચિજા જપ્પડ્ડમોતાહે,
વહુયવિહવિ ડળ નિવ્વિસઓકારિઓ રન્ના ૬૧

અહસોવિસાય વિહુરો ગુરુપરિભવદવણ્ણ લક્કિય સરીરો,
ચિંત્તહ કિંમ, મ, સપડ પળદવમાણસ્સજી ણ ૬૨

(તળવર બોલ્યો) તારા ધરમા પાન્કુ દ્રવ્ય કેટલું ગહેલું છે ?
(ચક્રદેવ બોલ્યો) માફ પોતાનું પણ મળ્યું જ છે, પગયાનું મને શું
ખપ છે ૫૮

ત્યારે તળવરે આપુ ઘર શોધતા તે હુપાવેલું ધન મેળવ્યું એટલે તેણે શરૂસે થઈ ચક્રદેવને આધી કરીને રાજા પાને ગળું કર્યો ૫૯

રાજા તેને ઠહેલા લાગ્યો કે તારા જેવા અપ્રતિહતચક્ર સાર્થવાહના પુત્રમા આવી વાત મળવે નહિ, માટે જે ખરી વાત હોય તે કહી દે ૬૦

ત્યારે પગયા દોષ કહેવાથી વિમુખ રહેનાર ચક્રદેવ કંઈ પણ બોલ્યો નહિ, એટલે રાજાએ તેને બહુ પ્રકારે વિટળીને દેશનિકાલ કર્યો ૬૧

હવે તે ચક્રદેવના મનમા ભારે દિલગીની પેદા થઈ, અને ભારે પરા ભવરૂપ, દવાનળથી તેનું શરીર ઝળવા લાગ્યું, તેથી તે વિચારવા લાગ્યો કે હવે મારે માનજાઈ થઈને જીવવું શા કામનું છે ? ૨

(યતઃ)

વરંપ્રાણ પરિત્યાગો મામાન પરિસ્પર્ધના,
 પ્રાણત્યાગે ક્ષણ દુઃખ માન મગે દિને દિને. ૬૩
 ઇય ચિત્તિય પુરુષાદિ વડવિઢવિર્ણિ જાપ યથા અર્પ્ય,
 તા તમ્ગુણગણ રક્તિય દ્વિયયા પુરુષેવયા ક્ષત્તિ. ૬૪
 ઠાહનિવજગણિમુદ્દે નિવપુરઑત્તકહેટુત્તત,
 હલ્લધણ પેરત તોડુદિઑ ચિનણ રાયા ૬૫
 હપકારિણિ વિશ્વપેઑર્થ જનેયઃ સમાચરતિપાપ,
 તજનમ સત્યસઘ ભગવતિ યમુદ્ધે કવવહસિ ૬૬
 ઇયપરિભાવિયરત્ના પુરોહિપુત્ત ઘરાનિહ તુરિય,
 તત્થ ગણદિદ્ઢો સત્યાહ મુઑ તહ કુળંતો ૬૭

જે માટે કહેલું છે કે

પ્રાણ છોડવા સાગ, પણ માનનું ખડન મહત્ત્વ વગરુ માટે નહિ,
 કાગળ કે પ્રાણ છોડતા ક્ષણવારનું દુઃખ નહે છે, પણ માનભંગ થતા દુઃખ
 દુઃખ ક્ષણે છે ૬૩

એમ ચિત્તવીને નગ્નની યાહે એક વડના અડમા તેણે પોતાને
 ગળે ફાસો દીધો, તેટલામા તેના ગુણે ઢગીને પુરુષેવતા બલદી તેનાપર પ્ર
 સન્ન થઈ ૬૪

ઉપકાર કરનાર અને વિશ્વામ ધર્મના આર્યજન તરફ જે પાપ આ
 થયે તેવા અનર્થ નિર્નાવાળા જનને હે ભગવતી વસુધા ! તુ કેમ ધારણ
 કરે છે ? ૬૬

(નગર દેવતાએ આગે વિચાર ગળના મનમા ગ્રેયા) એટલે રાત્રીએ
 એમ વિચારીને પુનઃજિતના પુત્રને ઝટ પકડાવી દેઢ કર્થો અને પોતે સાર્થ-
 વાહના પુત્રની પૂઠે પકડી ત્યાં તેને કાપે ખાતા જોયો ૬૭

ઉદિત્તુજાતિપાસ સોગયમારોવિરુણદિટ્ટેણ,
મહયાવિચ્છદેણ પવેમિઓ નવમ્મઙ્ગમિ ૬૮

મણિઓયમોમહાયસતુઙ્ગકુલીણસ્મજ્જુત્તમેવદ્મ,
તદ્દ પુચ્છિરસ્સવિમમ જપમ્મોસો નત્તે કહિઓ ૬૯

કિતુતુહજમવરદ્ધ અનાણપમાય ઓદ્દમ્હેદિં,
તત્તમિ યમ્મ મમ્મ ત્વમાપહાણાતુસપ્પુરિસા ૭૦

ઇત્યત્તરે મદોદ્ધિં વધિય તત્થાણિઓ પુરાહિમુઓ,
સોમારુણ નયણેણ રમ્નાવમ્મો સમાણત્તો ૭૧

તો મણદ્ધ ચક્કદેવો વન્નલહિણપગ્ગમરણેણ,
મહમિત્તો ઇમેણ કિંનામ ચિરુદ્ધ યાયરિય. ૭૨

ગભએ બટ દઈ તેનો ફાસો જાપી તેને હાથીપર ચડાવી મોહોટા
આઠબરથી નગરમા પ્રવેશ કરાવ્યો ૬૮

નભામા આવતા રાત્રએ તેને ડહુ કે હે મહાચાચ, તને તેવી રીતે
અમે પૂછતા પણ તે પરનો દોષ નહિ ઠીકાડ્યો, તે તારા જેવા કુલીન પુ
રુષને બગેબર ઘટિતજ છે ૬૯

કિંતુ આ બાબતમા અમે અજ્ઞાનરૂપ ગફલતના લીધે તારો જે અ
પરાધ કયા છે, તે બધો તારે માફ કરેનો, કેમકે મત્પુરુષો ક્ષમાવાન્ હોય
છે ૭૦

એટલામા મુલોટો પુરોહિતના પુત્રને બાવીને ત્યા લાવ્યા, તેને ભેઈ
ગભએ લાલચોળ આપ્યો કરીને તેને મારી નાખવાનો હુકમ કર્યો ૭૧

ત્યાં ચક્રદેવ કહેવા લાગ્યો કે આ વત્તનજ હૃદયવાન્ મરણ સ્વભાવી
માન મિત્રે વગી શુ વિરુદ્ધ જામ કરેલ છે? ૭૨

પરદેવયાઈ કઢિય કઢટ નિવોદુટ્ટુ ચિટ્ટિયંતસ્સ,
મન્નુભર ભરિય ચિત્તો તો ચિત્તસત્ય વડપુત્તો ૭૩

અમયરમાઝવિસપિવ મસહર વિંવાઝ અગિવુડ્ડીબ્બ,
एरि મમિત્તા ઝડમ કિમમમમ સમજ મંજાય ૭૪

एवंસોપરિભાવિય ગાઢ નિવહિ મુનિવડ ચલણેસુ,
મોયાવડનિયમિત્તા તોહિદ્ડો મળઈ નરનાહો ૭૫

उपकारिणि वीतमत्सरेवा सद्य त्वयदितत्रकोतिरेकः
अहिते महमापराधलब्धे सधृणयस्यमनः सर्तासधुर्यः ૭૬

અહસત્થ વાહપુત્તો સયવત્તમુપત્તા નિમ્મલ્લવરિત્તો
મદ્દચ્છગપરિયગ્ગિઓ નિયગેહેપે સિઓ રત્તા ૭૭

ત્યારે ગભાએ નગર દેવતાએ કહેલુ તેલુ સપણુ લોપાણુ કહી બ
તાબુ, ત્યારે દિલગીઝ યધને માર્થવાદનો પુત્ર વિચાર્યા લાગ્યો ૭૩

અમૃતમાથી વિષ કેમ પેદા થાય અથવા ચદ્રના બિબ્બમાથી અગ્નિ
કેમ વર્ષે, તેમ આવા મિત્રથી આવુ લાગે બુદ્ધ કામ કેમ થયુ હશે ૭૪

એમ વિચારીને તે ચક્રદેવે રાબાના પગે પડીને તે મિત્રને છોડાવ્યો
ત્યારે નલ્લ હુર્ષ પાત્રીને નીચે મુજબ ગો-યો ૭૫

ઉપકારી અથવા નિર્મલની માલમય દયાણુ ગ્રહેલુ એના ગી મો
ટાઈ છે? કિંતુ દુધ્મન અને વગર વિચારે અપરાધ કરનારપર જેલુ મન દ
યાણુ હોય તેને નજરન બાણવો ૭૬

હવે મતપન નામના કલના માક્ર નિર્મેજ ચરિત્રવાળા તે માર્થવાદ
પુત્રને મારગ મુબટોની નાથે તેના ઘટે મોકલા યો ૭૭

તેનાવિજનદેવો આલવિઓપાણય સારવયગોદિ,
સક્કારિય સમાણિય પદ્મવિઓનિયય ભવણપિ ૭૮

જાઓજળપ્પવાઓધન્નોણ સેવ સત્થ વાઠ્ઠુઓ,
અવયાર પરેવિનરે ક્યજસ્સમઈ પરિણ્ણુરદ ૭૯

વેરમ્મ મમ્મલ્લમ્મોકયાપિસિરિ અગ્નિમુદ્દગુપ્પાસે,
ગિદ્ધે ચલ્લદેવોદિકલ્લ દુદ્ધકરુપ્પદદ્ધણ સમ્મ ૮૦

વદુક્કાલ્લ પરિપાલિય સામન્નસો અણન્ન મામન્ન,
જાઓઞ્જિમ્મમ્મોનય અયરાજ મુરોવમ્મો ૮૧

તત્તોચય વિદેદે અરિઞ્જિણ મમ્મલ્લાર્ક વિજ્ઞણ,
મહુરયણે રયણ સરેસદ્દપ્પ મુરયણ મારમ્મ ૮૨

તે ચક્રદેવે તેટલું પ્રતા યજ્ઞને પ્રાપ્તિ બનેલા વચનોથી બ્રાહ્મણો
તથા મહાગ મન્માન આપીને તેના ઘરે મોક્ષા થો ૭૮

ત્યારે લોખ્ખા વાન ચાત્રી કે આ નાર્યવાહના પુત્રનેજ ધન્ય છે કે
જેની અપકાર કરના ૮૫ પણ જાવી ભુદિ ન્હુન ૭૯

જુરે તે ચક્રદેવ વૈનચના ગાભા લા થો રડો કાષ્ઠિક દિવસે શ્રી
અગ્નિભક્તિ નામના ગુરૂની વાને હુ બગેથી કલને માગરા માટે અગ્નિ મમાન
દીધાને નહણ દરવા લાગ્યો ૮૦

તે ઘણા કાળ સધી પ્રાપ્તિ ૮૧ નાધુયા નથા નિષ્પત્ત પ્રદાયર્ય
પાળીને પ્રદાદેવ લોખ્ખા બવ માગનેપમના માયુપ્પવાજો દેવ થયો ૮૧

ચા પી નીને ન દુરુમને રી નજિ ઝલાય એરી ન જગાવતી નામની
ત્રિવ્યમ્મા બહુ ન્તવવાળા ન્તવગુ ના મ ૭ નગ નામના મેટા નાર્યવાહના
ઘરે ૮૨

સિરિમડ પિયાઈ જાઓચઢળ સારુત્તિ નદળો તસ્ત,
કનાયચઢકંતા ઢુવેવિજિણ ઘમ્મ પમિ કલિયા ૮૩

મરિઝં સજન ઢેયોવિ ઢુચ્ચપુઢવીળ નારઝોજાઝો, ૧-
પુળ ઝોઢેઢય મુળઝો મરિઝ તત્થે વઝ વવઝો. ૮૪

તત્થો મમિય વઢુમવ જાઝો સોરયળ મારઢામિ મુઝો,
ઝઢળ ગનામાપોઈ પુઢુત્તાતે સિસજાયા ૮૫

ઝન્નદિણે રયળ ઢર ઢિમિજત્તાળ ગય મિનિવરૂમિ,
સવરવઢ પિઝ્જકેઝ મજિય મિલ્લ ઢપઢુવઢ ૮૬

ઢરિયાયચઢકતા સેમજળો કોપિકત્થ વિયનઢઝો,
ઝાવા મિઝોયવરિઝ મવરવ ઢિનિજ વૂવતઢે. ૮૭

તેની શ્રીમતી નામની ત્રિયાના પેઢે ઝઢનમાઝ નામે પુત્ર ઢયો, તે
ઝઢકાતા નામની ઝી પન્ઢયો ઝને તે ઝન્ને જળુ જિન ધર્મ પાળવા
લાગ્યા ૮૩

યસઢેવ પલ્લ મઢીને બીજી નાન્ઢીમા ઉપજી ત્યાવી પાછો તેજ ન
ગરમા ઝેઢ મિકાઢી કતને ઢયો ૮૪

ત્યાધી બઢુ બંવા બમ્યા કેઝ મઢઢુ ઝ નમાઝ સાર્ધવાઢની ઢામીને
ઝધનઢ નામે પુત્ર ઢયો ત્યા પાઢી તે મે જલની પ્રીતિ બધા ૮૫

ઝેક દિવને ઝન દિગયાનાઝે ઝયો ઢતો તે ઢાઢેલે વિધ્યકેતુ ના
મના બીઝ લોઢાના મન્ઢઢે ઝનપુન્ને બાજીને ઘણા ઢેઢી પમ્પયા ૮૬

તે ઢન્પકઢના તે જોઢા ઝનનતાને પવ પ્તી ઝયા ઝને બાઢીના
લોઢેમા કોઈ ત્યા ઝને કોઈ ત્યા ઝેગ નાગી ઝયા બાઢ તે સ્ત્રીવ નન્ઢાઝ
ત્યાધી પાઝે પળીને ઝન ત્યાના કાઢે પન્ઢ નામી પત્રી નેઢા ૮૭

વોલીણે સયલ દિણે નિસાવમેસેપયાણકાલમિ,
અફરહ સગમપુરકુલ્લનિય નિય કિચ્ચે મુર્ખિચ્ચે સુ. ૮૮

ઉત્તાલકાહલા તગ્લવહ્લરવપસરમરિયનહવિવરે,
અગ્માળીયમિવહતયમિત્તીણે તાટિયણે ૮૯

સાચેંદણપાણપિયામલીલનિયમીલ સ્વહળમણ,
પચ ન મુકારપરા અપાવડત મિઠ્ઠવમિ ૯૦

મવિયવ્વયા નિપ્રોગા પઢિયા નીરમિત્તીવિયાતેણ,
પઢિકૂવય મિઠાડ ગમેડ સાવા સરે કડ્ઢિ ૯૧

કત્તોયગયા ઘાઢિત્તિ ચઢળોનિયપુરે સમણુપત્તો,
દડ્યા દઢત્તિ નાડ જાઓ અડ વિરહ દુહ દુહિઓ ૯૨

તે આખો દિવસ પનાન થતા પાછલી રાતે પ્રયાણના વખતે અતિ
ઉતાવળના થોડે આકગ્નદેને પોતપોતાને કામે ઝાકાડ જતા ૮૮

તેમજ ભારે ઘોષાટથી આકાશ ભગમે છતે લફક અને ગરીબ કે
દીઓ આગળ આવતા થયા ૮૯

તે નદનભારની સ્ત્રી પોતાના પવિત્ર શીશુ રખેને ખડાડ બધ તેજ
બધથી પચપરમેષ્ટિ નમસ્કાર નભારની થયે તે કુવામા કહી પડી ૯૦

ત્યા લલિતબ્યતાના જોડે તે (દાવન) ખાળીમા પરવાથી જીવની રહી
૧૬, આઢ તે કુવાના પખેરામા ૨૦ તાળીએ કુલ્લક ગિનન પૂરા કર્યા ૯૧

આલીમેર ધાન સારી વગી જોડે નનનાન પેતાના નગનમા આવી
પહોન્ચે ત્યા તેની સ્ત્રી હસાયા પી વાન બાણી તે વિરહના દુઃખથી ભાર દુઃખિત
થવા ત્યા થો ૯૨

અદ્વૈતો પયપદ દક્ષિણ યાઓવિયદ અવડાઓ,
ગમીગદ ભવાડવ ત્તારો દુત્તારો નુળ. ૧૦૩

તમ્હાકુણિયોણનળ મામણુય ભવનિ રત્થયનેમો,
ઇયજા કહેડ તાસે દાદિણ નયણેણ તિપ્પરિય ૧૦૪

ઇયરીય વામેણસો આહપિણડ અગફુરોદિ,
પસ કિલેસાં નચિર દોહી અમ્મતિ તકેમિ ૧૦૫

ઇત્થ તરમિપત્તો સત્થ વડં નદિવદ્ધણો સત્થ,
રયણ ડર નયમ્મામી ઉદયત્થપેમણ પુરિમે ૧૦૬

તેજાનિયતિક્કવ તાચ્છણચ્છકતમ મિદ્દુ સાહિત્તુ
સત્થવદ્ધણો કદનિય મચિયાટલહુ ૧૦૭

હવે ચ દન દહેના લાગ્યો કે હે પ્રિયા જેમ જાણી ન નારમાથી
જાથે ચુલ્લુ મુદ્દલ છે, તેમ આ તિલક ડવામાથી પણ જાથે નીકળણ ખ-
જખ મુદ્દલ છે ૧૦૩

માટે આપણ જાણના કડીએ કે જેથી આ મનુષ્યભવ નિન્થડ થતો
આંટડે, એમ ચ દને દણ કે નેટલામા તેની જમણી આખ કડી ૧૦૪

માથે ચ દ્રઢતાની કળી આખ કડી, ત્યાં ચ દન ઘોડ્યો કે હે
પ્રિયા આ અજ મુખણ પ્રનાલે આપાડુ આ નડત હવે લાગ્યો વખત નહિ
આલે એમ હુ ધાડ ૨ ૧૦૫

એવામા ત્યા ન દિવદન નામે નાથનાડ કે જે મનુષ્ય નજા તન્ડ
જતે હુતો તે આવી પહોંચ્યો, તેણે પાતાના આડાને પાળી લેવા મોકલ્યા ૧૦૬

તેઓ જેવા દૂવામા જેવા લાગ્યા કે તેઓને ચ દન અને ચ દ્રઢતા
જેવામા આગ્યા, તેથી તેમણે સારીવાહને કહીને માનીવડે તેમને બહાન
કલ્યા ૧૦૭

તાતેણપાપખાર પિણ્ણિણ મપ્પિહિઓજવહે,
તત્તોવિપણસાહવાવિટ્ઠો અહણ ગોહણટ્ઠો. ૧૮

અહચદ્ધણો જલતો સિરઠિય પાઠેય ધુટ્ઠલો પડિઓ,
પઢિવૂંલેલહુ લગ્ગાયચદ્ધકતા કહવિ ઊત્તા. ૧૯

મયવિહલા મળાનમો અરિહુતાણ તિત સરેણફુહ,
સવલક્કવિય આહ્મો જિણમ્માણ અમય મમય ૧૦૦

ત મુણિય મુણિયદ્ધય સરેણરોણ્ણ તારતારમિમા,
તો અ નુન મુહદુહવત્તા ઢિગમ્મિત તરયણિ ૧૦૧

હ્હણ સહસ્સકિરણે તપાહેય દુગેવિ મુજતિ,
કહ વયઢિણે મુણ્ણ પઝ્જીણ સવલ મન્વ ૧૦૨

તેવામા તે મહાપાપીએ તેને ઝવામા ધડેલી હીધો, અને પોતે સ્વાધી નાશી ગયો, ૬૮

હુવે ચદ્ધન માથાપન લાથાના પોટલાની સાથે પાણીમા પડ્યો તે (જીવતો રહી) પડખાના પખેરામા ચડ્યો એટલે ત્યાં જોલી ચદ્ધકાતાને જઈ અટક્યો. ૬૯

ત્યારે ચદ્ધકાતા બચબ્રાત થઈ “નમો અરિહતાણ” એમ કહેવા લાગી ત્યારે તે શબ્દથી તેને ઝાળખી જઈને ચદ્ધન જોડ્યો “જૈન ધર્મિઓને જામય છે” ૧૦૦

તે માલગીને તેને પોતાનો પતિ બાણીને લાળા સ્વપ્ને ચદ્ધકાતા રાવા લાગી, બાહ પરસ્પરની મુખ દુ બની વાતોથી તેમણે તે ગત પસાર કરી ૧૦૧

પ્રસાતે સૂરજ જિજ્ઞા બાહ તે લાથુ બન્ને જાણાએ ખાધુ, એમ કહે દસાએક દિવસ પસાર કરતા તે બધુ લાથુ બવાઈ ગ્હુ ૧૦૨

નામેણગદેવો અણગદેગુચ્છલઠઠ સ્વેણ મિરિદેવસેણ,
ગુરુણો પાસે પહિવ નગિદિગ્મ્મો ૧૧૩

અહ અહ્ણગોવિ હરિણા દણિઓ સેલાદ નારઓનાઓ,
સીહોમવિવતદિંચિય ણુણો વિવત્તો ઝમુટ્તચિત્તો ૧૧૪

તોહિદિય ધૂરિધેવે તત્થેવયસોમસત્થવાઠસ્મ, =
નદિમદ્ધારિયાણ જાઓધણદેવ નામસુત્તો ૧૧૫

ઝસદ સદમાણ માણતે મિંપીટિય રુપ્પજાયા,
તેદવિણજાણ મણસો કયાવિપત્તા રયણદીવે. ૧૧૬

કદ્ધવટ્ટિણેહિવલિયા સપુરામિમુદ્ધ વિદત્તવહુવિત્તા,
અહધણ દેવો જાઓ નિયમિત્તપવચણણ ણ્ણો ૧૧૭

તેણે અનગદેવ એણે નામ પાડવામાં આવ્યું અને તે અનગ (કામ)
ના માફકજ સુદર ઉપવાસ થયો તેણે શ્રીદેવનેન આચાર્ય પાસે શુદ્ધિ ધર્મ
અગીકાર કર્યો ૧૧૩

હું પહેલેથી અધનક પણ નિહો નાની નાખ્યાથી વાહુપ્રજાનારકીમાં
જાણને ત્યાથી નિહો થયો, ત્યાથી પાછો અશુભ પશ્ચિમામે કરીને તેજનાર
કીમાં ગયો ૧૧૮

બાદ ઘણા સમય સુધીને ત્યાજ નોમ નાર્યવાહની નદમતિ, નાર્યના
ચેટે ધનદેવ નામે પુત્ર થયો ૧૧૫

નિઠપટ્ટી અનગદેવ અને ડપટ્ટી ધન દેવની પાછી ત્યાજ પુત્ર-પુત્ર
પ્રીતિ બધાઈ તેઓ બન્ને જગ પુત્રો કમાવવા અર્થે કયાગેક ગત્ત દીપમા
ગયા ૧૧૬

ત્યાથી તેઓ બહુ પૈસા મેળવ્યા બાદ કેટલાક દિવસે પોતાના નગ-
નારક પાછા વળ્યા તેટલામાં ધનદેવે પોતાના મિત્રને કમવાનો વિચાર કર્યો ૧૧૭

पुढोय सन्य यटणा पुत्तत म्हइचणो सव्य
सचलिओनीयनयराभिमुह पढोयटिणवणग १०८

दिदुओ तेण निरपहे छट्टदिणंहरि पिदारिआं पुरिसां,
नाउभणोवल भाइहावराओ अहणगुत्ति १८९

तदव्य गहिउण पक्रामसुविमुज्जमाण परिणामो -
 रवण उरसपत्तो पत्तेमनिउज्जिउद्धव ११० -

गिह्मिचुविजय वडण सूरि समीविण रजपश्वज्ज,
जाभोय सुक्कप्पेमोलस अयरट्ठिअ अमरो १११

तो चविउहभरहं रहवीर पुराभिहाण नयगमि, ।
मेह घडनदिवक्तण सुनरि पुसेह मोजाओ. ११२, ।

પછી નાથવાહે પૂજતા બંદને મધ્યે વૃત્તાત કહી સંભળાવ્યો, બાદ તેઓ પોતાના નગર તરફ આવતા થયા, તે ગીતે પાંચ દિન રહતામા પસાર કર્યો ૧૦૮

છઠ્ઠા દિને આલતા તેમણે ગજ માનમાં મિલે ફાટીને માત્રી નાખેલા
એક માણસ જોયો, તેના પાસે ધન લગ્ન નોડ મળી આવતા તેમણે જાણ્યું
કે હાય હાય ! આ તો ગિન્યાને અવનન્દ છે ૧૦૬

જાહ તે દ્રવ્ય લાઘવે રત્નપુન્ના આવી અતિશય વિશુદ્ધ થતા પરિણામે જગીને તે દ્રવ્ય તેમણે સુપાત્રમા વાપર્યું ૧૧૦

પછી વિજયવર્ધન સૂત્રિ પાને નિર્દોષ દિક્ષા લઇને અહન શુક દેવ
લોકમા મોક્ષ માનગેષમના આયુધ્યથી દેવતા થયો ૧૧૧

त्याची खणीने आ लरन क्षेत्रमा खणी-पुन नाममा नगरमा नहि-
वधन नाममा मृच्छपतिनी सुदरी नाम ॥ लायाना पेटे ते पुन थयो ११२

નામેણગદેવો અળગદેગુલ્લઠદ સ્વેણ નિરિદેવસેણ,
ગુરુણો પામે પડિય નગિન્ધિમ્મો ૧૧૩

અહ અહણગોવિ હરિણા હણિઓ સેલાહ નારઓજાઓ,
સીદ્ધોભવિયતદિંચિય પુણો વિપત્તો અમુહચિત્તો ૧૧૪

તોદિંદિય ભૂરિભવે તત્ત્વેવયસોમસત્થવાહસ્મ,
નદિમદ્ધારિયાણ જાઓધણદેવ નામમુજા ૧૧૫

અસદ્ સદ્માણ માણતે મિંપીરિણ રુણરજાયા,
તેદવિણજાણ મણસો કયાવિપત્તા રયણદીવે. ૧૧૬

કહવપિટ્ટિણેહિવલિયા સપુરામિમુદ વિદત્તવહુવિત્તા,
અહધણ દેવો જાઓ નિયમિત્તવચ્ચણણ રણો ૧૧૭

તેનુ અનગદેવ એણુ નામ પાડવામા આવ્યુ અને તે અનગ (કામ)
ના માફજ સુદર રૂપવાન થયો તેણે શ્રીસ્વનેન આચાર્ય પાને ગૃહિ ધર્મ
અગીકાર કર્યો ૧૧૩

હવે પહેલો અધનક પણ નિહો નાગી નાખનાથી લાલુપ્રજાનારકીમા
જઈને ત્યાથી સિદ્ધ થયો, ત્યાથી પાછો અશુભ પગિણામે દરીને તેજ નાગ-
કીમા ગયો ૧૧૪

ખાદ ગણા લવ લટકીને ત્યાજ નોમ નાર્યવાહની નદમતિ ભાર્યુના
પેટે ધનદેવ નામે પુત્ર વયો ૧૧૫

નિષ્કપટી અનગદેવ અને કપટી ધન દેવની પાત્રી ત્યા પચ્ચ-
ગ્રીતિ બધાઈ તેઓ જન્મે જણ પેનો કમાવવા અર્થ કયાગેડ ન દીપમા
ગયા ૧૧૬

ત્યાથી તેઓ બહુ-પેઓ મેળવ્યા ખાદ ડેટલાડ દિવસે પોનાના નગર
પરક પાછા વળ્યા તેટલામા ધનદેવે પોત ના મિત્રને વગવાનો વિચાર કર્યો ૧૧૭

કસ્મિન્નિગામેદદટે કરાવિયા મોયગા દુરંતેણ
 ઇષ મિત્રિસન્વિત્ત પ્યમિત્તમ્મ તાદતિ ૧૧૮

આટ અમણસ્મજા આ મગેટ તસ્મ વચ્ચસો,
 મૃદ્ધો સહિણો દિત્તો મયતુવિસમોયગો મ્મતો ૧૧૯

અટ વિમમન્નિમ વિમપ્પિય ગુરુવેયણ પમર પમ્મિમ્મોદ્ધિસિ
 ધણેવો પરિચ્છો ધમણ વજીવિળ્લણાવિ ૧૨૦

ઘટ્ઠસોડડણ તસ્મય મય કિદ્ધ કાણ્ણગ નેરાવિ
 પક્કો કપેણ સપ્પે તા નયમાણ કુદ્ધ મલ્લ ૧૨૧

નેમિપમ્મયટ્ઠક ઠાડપુન્નિત્તુ પિયરપમુદ્ધજણ,
 મો પુલ્લગુન્મમ્મીતે મિદ્ધ ઇચ્છયુ મય લોચરિય ૧૨૨

તેથી તેણે ડોહડે જાનમા હાનપન જઈ એ લાડુ કનબ્યા, પછી એ
 કમા વિષ નાખીને ધાયું કે આ લાડુ મિત્રને આપીશ ૧૧૮

પણુ ન્તે આવતા મન માનુષ થનાયાં તેની ચાંદામત બદલાઈ
 ગઈ, તેથી તેણે મિત્રને એજો લાડુ આપ્યો અને વિદાયો હતો તે પોતે
 આપ્યો ૧૧૯

તેથી તે બનિ આ- વિદાવી વાયવી ભાટે પીડાથી પીડાઈને ધન
 દેવ ધર્મની આથે ભવિતથી પાપુ રહિત રહ મલ્લ પામ્યા ૧૨૦

એથી અનગદેવ તેના માટે બહુ મોઠક કરી તેના મૃતકાય કરીને
 અનુક્રમે પોતાના નગરમા આવ્યો અને ત્યાં તેણે તેના સગા વહાલાને સધળી
 વાત કરી ૧૨૧

બાદ તેમને યા ધન માપી ની પોતાના આગ્રાપ વજેરની રત્ન લ-
 ણ તે અનગદેવે પ્રથમના શ્રી દેવનેન ગુરુની પાસે ઉભવ લોકની હિન કર
 નારી દીધા વીધી ૧૨૨

દુકરતર્વચતણપરો પરો રય રિક માણસો મરિડ,
ગુણ ગ્રીમં માગગાઝ પાળયકલ્પ સુગેઝાઓ ૧૨૩

કાલેણ તઓ વિચુઓ જલુદીપ મિણરવય વાસં,
મગપુર નયરે હરિતાદ મેટ્ટિણો પરમસદ્દસમ ૧૨૪

લ્હિન્ડ મટ્પણ ડળીણ જાઓ પુત્તોયર્વાર દેવુત્તિ,
મિરિમાણ મગમુદ્દ ગુરુમની વચ્ચગિહિવ ઉચ્ચારો ૧૨૫

ધનદેવા મિદ્દનડયા ઉકડવિમ વેગ પત્તપચત્તો,
નવમાગરો વળાઝ ડચવનોપકપૂદ રીણ ૧૨૬

પુણરવિ મરિવ મુયગો તારુણયણ દાવ દદ્દ સવ્વગો,
જાઓ તદ્દિંચકિંચૂગ અચરદ મળાઝ નેગ્દઓ. ૧૨૭

તે હુકેર તદ્દરણ કન્તો થેઝા નિ ડેવળ પગેપકાર કન્વામાજ મન
ધરીને મન્થ પામી માણત્ નામના દેવદોષમા ઝોગલીશ માગગેપમના આ-
શુધ્યથી દેવના થયો ૧૨૮

તેટ્વો કળ પૂરો કટી ત્યાગી નવીને ત જળદ્રીપના ઐરવત ક્ષેત્રમા
ગજપુ નગના દ્વિનિ નામના પ મ દ્રાવડ ઝોળના ઘરે ૧૨૯

તેની લક્ષ્મીવતી નામની પ્રીતા મેટે વીજેવ નામે પુત્ર થયો તેણે
શ્રીમાનભગ નામના ઉત્તમ ગુરુ પાને આવળના ત્રતો લીધા ૧૩૦

ધનદેવ પળ તે વળને ઉત્કૃષ્ટ વિપના વેગથી મન્થ પામીને નવ ના
ગેપમેને આઉએ વડમળા નામની નારકીમા ઉપના થયો ૧૩૧

ત્યાથી નીકળીને દરી મપે થયો તે વનમા લાગેલી લય કર આગ
મા મેલે અજો બગીને તેજ નારકીના નક કિલ્લશ આગરોપમના આઉએ
નારકપણે ઉપજ થયો ૧૩૨

તિરિણસુ મમિય સોત્યગયપુરે કટ નાગસિદ્ધિસ્ત,
નન્નિ મડમડ્ઝાણ ટોણગ નામામુઓ જાઓ ૧૨૮

પુવ્વુત્તપીડ્ઝોમા ઇગદ્ટે વવ્વર તિતેટોવિ
ચિત્તા વહુચિદ્ઝા તો ચિત્ત ટોણગોપાયો ૧૨૯

કહણસો અમરો ટોણિયવ્વો હુરુરાવિડ ઇણિ,
નવ્વપવ્વ હર ઉચ્ચત્તેણ નદમણ્ણિદ્ઝ ત્તવ ૧૩૦

તત્તુવ્વરિમ્મો અમ્મય કીલ્લગજાઝાનિયતિયવ્વક્કલ,
મોયણ્ણમ્મનિમત્તિત્તુવ્વો દેવ કુદ્ઝ વજુ ૧૩૧

તો સેદસિસ્સમિમ રમ્મણીયત્તા સયસ આરુદ્ધિ
સદ્દહિ ઝળ નિયોદ્ધિ પાણેરિવિઝ્ઝાત્તિ મુચ્ચિદ્ધિ ૧૩૨

ત્યાથી તિર્યચના ભવોમા ભમીને તે ત્યા અજ્જપુરમા ધરિનાગ મેઠની
નદિમત્તી ભાર્યાના પેટે ટોણક નામે પુત્ર થયો ૧૨૮

ત્યા પણ તેઓ પૂર્વ ભનની પ્રીતિના યોગે ઝરી માથે ભેડાઈ એક
હાટમા વેપાર કરવા લાગ્યા તેમા તેમનો બહુ પેનો વધાર્યો, ત્યારે પાપી
ટોણ- વિચારવા લાગ્યો કે ૧૨૮

શી ગીતે આ મારા ભાગીદાર ને મારી નાખ્યો? હા એક ઉપાય છે
તે એકે એક આઠાશને અડકે એકુ ઠાચુ મહેત્ર મધાવણુ. ૧૩૦

તેની ગેરુ ઠપર લોહાના, ખીલાવી જડલુ ગોળ કગવણુ, પછી સહ
કુદ્ઝ બીન્દેવને જમવા માટે પ્રોત્તાવ્યો ૧૩૧

પછી તેને એ ગોમ બતાવણુ એવે ન તેમને અણીય ભાલી પાતે
તેનાપુર અગ્રી બેનથે તેટલામા તે બડબડ કરતા ત્યાથી પડશે-એટલે અટ
કા મગલ પામશે ૧૩૨

અદ નિચિવ ત્રાયમેમો વિદ્યમર્ગે મદ્ગત્તેવકિર દોહી,
નયકો ટ્વજળે ચવાઓ દયર્ચિતિય કામ્દ તદેવ. ૧૩૩

જાણુતુત્તમ્મે દુત્રેવિધ પલ્લવ મિહરમા મ્હા,
સદ મદ્ગદ્દઓ તોળા અળવ્વ સરુવ્વમર્ગિયમળો ૧૩૪

મો મિત્તાઈ હિદ્દય નિઝ્જન્ને વિસમ્મુજ્જપિરોત્તથ, ૧
સય મામ્દો ડકો પદિઓ મુકોય પાળોઈ ૧૩૫

હાદારવ મુહલમુહો તુરિયત્તારિયવીર ત્રેવોવે ૧
જાનિય ડતા પદિદ્દો મિત્તો પચત્તપણુપત્તો ૧૩૬

હામિત્તામિત્તાવ્વઝલ ઝલદૂતણ રહિયરીદ્યનયમ્મ્મો,
ડયન્નુવિદ્ધપલ્લવિડ મયકિચ્ચ કુળદ્દસો તસ્સ ૧૩૭

(એમ મરણ પામ્યો એટલે) વગ્ન વાધે આ તમામ પેનો મારેજ
થઈ પડ્યો, અને લોકોમાં પણ કોઈ ગીતે વાધો આવશે નહિ એમ ચિંત-
વીને તેણે મધ્યુ તેમજ ડ્યું ૧૩૩

ગાદ જમીને ગન્ને જણા મેહેલના શિખન્નપ્પ ચડયા, હવે દ્રોણક
મૂળથીજ બુદ્ધિ ગહિત હતો તે માથે હમળા તેનું મન અનેક મકટપ વિક-
તપથી ઘેરવણુ હતું ૧૩૪

તેથી તે મિત્રને ગોખ તરફ આવવાનું કહેતો થકો પોતે એટલો
ત્યા ચડી ગયો કે ગોખ તૂટી પડ્યું એટલે તે નીચે પડી મરણ પામ્યો ૧૩૫

ત્યાં નીન્દેવ તને પડતો બોધ સુખથી હાહાકાર કરતો થકો બટ
ત્યાથી નીચે ઊતરી તેને જોવા લાગ્યો તો તે તેને મરણ પામેલો દેખાયો ૧૩૬

ત્યારે વીરદેવ-હે મિત્ર હે મિત્ર વ મલ હે દગ્ગ દ્વપણુ નહિત હે નીતિ
માર્ગના બતાવના એમ બહુ પ્રકારના વિલાપ કરીને તેનું મૃતકાર્ય કરતો
હયો ૧૩૭

જાલજવતરલે જીણ વિજ્જુલયા ચચલમિ તસ્સણ્ણો,
કોનામગે દ્ધવામે પાઠિધ કુણ્ણમાવિવો ૧૩૮

ઈયંચિતિ ઝળમમ્પસાદાટ ગુમ્પામપ્પસામાન્નો,
ઉવવન્નો ગમેવિજ્જે સો તટ્ઠા ભામુગે અમરો ૧૩૯

અનિહ વિદદ્ધવાસં યાસવદેદ્ધવસજ્જવજ્જદ્ધર,
અવ્વ સહસ્સ કલિય ચપાવામતિ વર નયર ૧૪૦

તત્થા તિમાણિ મ્મહો મ્મો વજ્જેણમણો સયા મિદ્ધી,
જિણધમ્મ રમ્મકાયા તસ્મ પિયાટ્ઠિ મર્મનાયા ૧૪૧

મોલીર દેવજીવો તત્તોંગેવિજ્જ ગાઉવવિવળ,
નામેણ પુનમ્મહો તાણપુત્તો સમુલ્લન્નો ૧૪૨

(પછી તે વિનાશવા લાગ્યો તે) આ જીવિતવ્ય પાણીના બિદુની મા
ફક ચચળ છે, ચોપન વીરળીના માફક ચચળ છે, માટે કયો વિવેકી પુરૂષ
ગૃહવાસમાં મુજાઈ નહે? ૧૩૮

એમ ચિતવીને મર્યદાત્વ દેનાર ગુરૂની પાસે જીના લઈને ત્રીજા
અવેશક-વિમાનમાં તે દેવીધ્યામાન દેવતા થયો ૧૩૯

બાદ આ જગૃહીપમાં મહાવિદેહ શ્વેતમાં રહેતું શરીર જેમ તત્કાળ
વજ્ર ધારણ કરે છે તથા હલ્લો આપવામાં છે તેમ નજી તેમાં દરેલા વજ્ર
મણિ (હીરાઓ) ને ધાળવા કળા તથા હલ્લો માળાથી ગોળતુ ચપાવામાં
નામે ઉત્તમ નગ છે ૧૪૦

ત્યાં કયાણુ આધવામાં હમેશા મન ધનનાર મણિલદ્ર નામે શેક હતો,
તેની જિન ધર્મપર ઉત્તમ પ્રીતિ ગળનારી હરિમતી નામે પ્રિયા હતી ૧૪૧

તેમના ઘરે તે વીરદેવનો જીવ તે ત્રીજા પ્રેવેશક વિમાનથી ચલી
કરીને પૂર્ણલદ્ર નામે તેમનો પુત્ર થયો ૧૪૨

તેણચપદળ સમણ ઘોસપદમમવિરુચ્ચર તેણં,
અમરુતિ સમુલ્લવિય વુચ્ચડ અમરો વિતેણેસો ૧૪૩

દોળો વિમઓ ધૂમાડ વાર અયરાડનારબોજાઓ,
મચ્છો સય મુરમણે મવિજ તત્યે વડવવન્નો ૧૪૪

મમિય મવેતત્યપુરે નદાવત્ત મિહસિવિદ્દિયાણ,
સિરિન દાણ યૂયા સજાયા નદયતિત્તિ ૧૪૫

મવિયવ્વયાવસેણ પરિણીયાસાડ પુન્નમદેણ,
સાપુવ્વ કમ્મવસઓ જાયાપદ વચ્ચણિકમણા ૧૪૬

સેપરિમણેણ કહિય વધુત્તારકૂડકવડનિયદિકુદી,
સામિયપિયા તુદેસા નયસદ્દિય પુણો તેણ ૧૪૭

તેણે પેહેલાળ સમથે પહેલોળ અવાળ ઉચ્ચારતા અમર એવો અ
વાળ ઉચ્ચાર્યો તેથી તેણ અમર એવુ નામ પાડવામા આવ્યુ ૧૪૩

આણીમેર દ્રોણુડ મગીને ધૂમપ્રભામા બાર માગરોપમના આઉએ
નારક થયો બાદ રનયભૂ રમણ મમુદ્રમા મત્ત્ય થઇને તેજ નારકીમા પાછો
ગયો ૧૪૪

બાદ કેટલાક લવ ભમીને તેજ નગમમા નદાવત્ત નામના શેઠની
શ્રીનદા નામની સ્ત્રી પેટે નદયતી નામે પુત્રી થઈ ૧૪૫

હવે ભવિતવ્યતાના વશે ડગીને તે નદયતી ને પૂર્ણભદ્ર પરણ્યો,
તે નદયતી પૂર્વ કર્મના વશે કગીને પતિને વચન કરવામા તત્પર રહેવા
સાગી ૧૪૬

તેના ચાકર નક્કેએ તે વાત જાણી લઈ પૂર્ણભદ્રને કહ્યુ કે, હે સ્વા-
મિ! તારી પ્રિયા બોટા ઉત્તર અને કુડકપટની ખાણ જોવી છે, છતાં તેણે તે
વાત માની નહિ ૧૪૭

કડયાવિસન્વસારં કુહલ જ્વલંસય અવહરિત્તા,
આરુહિયયન્વડમા સાહપડળો પળંતિ ૧૪૮

તેણ વિનેહ વસેણ ઘઢાવિત નવયમપિ ચંતસે,
ફયહરિયમન્ન મન્ન તીર્ણદિન્ન પુણદમેણ ૧૪૯

મ્હાળા વસરે કડયા મુદારયણ સમાપ્તિય તીસેસજ્જાદ,
મગિય પુણ સા આહકર્હિચિનણુ પઢિય ૧૫૦

તત્તો અદ્ સમંતો નિરૂણ एसो નિહાલદ્ નિહતો,
મજ્જાભરણ સમુગ્ગે નઠ દન્વનિયદ્ સન્વ ૧૫૧

કિકુહલાદ્ દન્વ ગયપિલદ્દ ઇમીદ્ નગપવા,
કરકલિય દવિણ જાઓ एसો ચિંતે ઇસવિયક ૧૫૨

તે ન દય તીએ ક્યારેક બહુ મૂંડ્ય એ કુડળ પોતે છુપાવીને ગભ
યક્ષી બની તે પતિને કહેવા લાગી, કે કુડળો ક્યાક પડી ગયા ૧૪૮

પૂર્ણભદ્રે સ્નેહના વશે તેને ફગી નવા કુડળ ઘડાવી આપ્યા, એ ર
દરેક દાગીના તે છુપાવતી અધ અને પૂર્ણભદ્ર નવા ઘડાવી પૂરતો રહ્યો ૧૪૯

એ દિવસે પૂર્ણભદ્રે સ્નાન કરવાના અવસરે પોતાના હાથની ર
જડિત વીંટી તેને આપી, તે સાંજે માગી ત્યારે તે બોલી કે તે તો મા
હાથથી ક્યાક પડી ગઈ ૧૫૦

ત્યારે પૂર્ણભદ્ર અતિ જિતાવળ કરી દરેક ડેકાણે તેની શોધ કર
લાગ્યો એટલામા પોતાની તે સીના દાગીનાના ડાબડામા જેટલી ચીજો જ
રહેલી કહેવામા આવેલી તેટલી સહી અલામત પડેલી જોઇ ૧૫૧

ત્યારે તે ડાબડા હાવમા લઇને તે મનમા તર્ક કરીને વિચારવા લ
ગ્યો કે આ કુડળ વગેરે દાગીના શુ તેણીએ જતા ન્હેલા પાછા શોધી
એમા રાખ્યા હુ શે કેમૂળથીજ ન તાડી ગયા હુંશે ? ૧૫૨

ઉત્તોય પાતર્દિચિય પત્તા ઇયરોય શ્ચિની હરિઓ,
જ્જાણ્ ઇનદયતી ધુવમિમિણા જાણિયા અદ્ય, ૧૫૩

જાસયણાણવિમજ્જે નો વપ્પાણ્ ડલાયવંમજ્જ,
સજ્જો સંજોડ્યકમ્મણેણ મારેમિતાવડમ ૧૫૪

કાડતય સયચિય અણેગ મરણાવહેદિં ટવ્વેદિં,
તમિસમિ સડવતી ઢકા દુટેણ સપ્પેણ, ૧૫૫

પદિયા ઘમત્તિ ધરણિં જાઓ હાહારવો અદમહતો,
તત્તયાગઓ પડ્ડસે આહુયા પવરગારુદિયા ૧૫૬

સન્ને સિનિય તાણવિ સ્વણેણ નિહ્ણગયાગયાપાવા,
છઠ્ઠીણ પુદવીણ પુરઓ મમિદ્દી અણત મવ ૧૫૭

એટલામા નદય તી ત્યા આવી પહોચી એટલે પૂર્ણભદ્ર ત્યાથી ઝટ
ખાહેર નીકળ્યો ત્યાજે નદય તી વિચારવા લાગી કે એણે અને નહીં પછે
ભણી લીધી છે ૧૫૩

માટે જ્યા તૂધી એ મગાવડાલામા અને ઉધાડી નહિ પાટે તેટલા-
માજ જલદી એને અમુક દ્રવ્યો એડા કરી કામણ ટંગી મારી નાખુ ૧૫૪

એમ ચિંતવી તેણે પોતાના હાથે અનેક મગણુ જનક ચીજો એકઠી
કરી અધારામા એક ઠેકાણે ગણવા ગઈ એટલામા કાળા મર્યે તેને ડગી ૧૫૫

તે જેવી ડમાઈ તેવી ધબ દધને જમીનપત્ર પડી એટલે ચાકર નક્કર
ત્યા આવી હાહાડાર કંવા લાગ્યા તેથી તેનો પતિ પૂર્ણભદ્ર પણ ત્યા આવી
પહોચ્યો અને તેણે હુશિયાર ગાડીઓને બોલાવ્યા ૧૫૬

છતાં બધા બેતા રહ્યા તેમ ક્ષણ વાગમા મગ્નુ પામીને તે પાપણી
છટ્ટી નારકીમા ગઈ, અને આગળ અનંત ભવ રચળ્યો. ૧૫૭

તદદુ પુન્નમદો સોયજુઓતીફકારમયકિચ્ચ,
વેરમા ભાવિયમણો જાઓ સમણો ત્રિજિય કરણો ૧૫૮

સુકજ્ઞાણા નલદટ્ટ સયલ કમિંણો ધુણિયપાવો.
સોમયવસપત્તો લોયગમુસટ્ટિય ઠાળ ૧૫૯

નિર્મિનિચ્ચેય નિમિત્ત પકિત્તિયાપુરિમપચ્છિ મિલ્લભવા,
ફહય અસદ્દ ગુણમીપગય પુણ ચક્કેત્તેણ ૧૬૦

ઇતિ ફલમાતિ રમ્ય ચક્કદેવસ્ય સમ્યક્પ્રતિભવમ
પિ શાઘ્યાભાવમાજો નિગમ્ય ભવત્ત એવિં લોકા

સ્પષ્ટ સતોપ પોપાઃ કથમપિ હિપરેપા
વચના ચચગોમા ૧૬૧

ઇતિ ચક્રદેવ ચરિત સમાપ્ત.

તેને મરણ પામેલી જોઇને પૂછુબડને ધણે શોક થયો તેથી તેનું
મૃતકાર્ય કરીને મનમા વૈરાગ્ય લાગી તેણે દીક્ષા લઈ ઇન્દ્રિય જ્ય કરવા
માડ્યો ૧૫૮

તે જગવાનું શુદ્ધ વ્યાનરૂપ અગ્નિથી મકળ રૂમરૂપ રૂપને ખાળી
કરીને પાપથી રહિત થઈ લોડના ટોચે રહેલી સુક્તિપુરીને પામ્યો ૧૫૯

વધાટે નિર્વેદ પામવા માટે જિહ્વા આગવા પાદવા લગે કહી બતાવ્યા,
ખાકી ધ્રુવાં અશઠપળા રૂપગુણમા ખાન રૂમ તો ચક્રદેવનું જ છે ૧૬૦

આ રીતે દરેક લવમા નિષ્કપટ લાવ ગળા પર ચક્રદેવને કેવા મનો-
હર રૂપ પ્રાપ્ત થયા તે બરોબર ચાલણીને હે લ ર લોડો તમે મતોપ ધરી
ને કેઈ પણ રીતે પગને જગવામા હુગિયાર થતા નહિ ૧૬૧

આ રીતે ચક્રદેવનું ચરિત્ર સમાપ્ત થયું

અષ્ટમ ગુણ

ઋક્તોઽ ગઠઙ્ગિતિ મસમોણુણ ડદાર્નીં સુદાક્ષિણ્યં હત્યષ્ટમ
ગુણ વિવૃણ્વ નાજ ॥ ૩ ॥

અશકપણાડપ માતનો ગુણ કહી બતાવ્યો હવે સુદાક્ષિણ્ય-
પણાડપ આહમો ગુણનું વર્ણન કરે છે

(મૂઠ ગાથા.)

ઋવય રહ સુદક્ષિણ્યનો-
પરેસિ મુજ્જિયમક જ્જવાવારો,
તોહોઈ ગપ્પમવકો-
ણવત્તણી ઓય સવ્વસ્મ. ૧૫

(મૂળ ગાથાનો અર્થ.)

મુદાક્ષિણ્ય ગુણવાળો પોતાનો કામ ધવો મૂકીને બીજાને
ઉપકાર કરતો ગૃહે છે, તેથી તેનું વાક્ય સૌ કબૂલ ગણે છે,
તથા સૌ તેના પછવાડે આવે છે ૧૫

(ટીકા.)

ઋપકરો ત્યુપકાન્તયા પ્રવર્ત્તેઽ ધ્યર્થિતમારતયા મુદાક્ષિણ્યઃ શોમ-
ન દાક્ષિણ્યવાન

મુદાક્ષિણ્ય એટલે નાન દાક્ષિણ્ય ગુણવાળો માગણી કરતા ઉપકાર
કરે છે એટલે ઉપનામ પામે પ્રવર્ત્ત છે

કોર્થ —વર્તિત પરલોકોત્કારિ મયોજન તસ્મિન્ને ય દાક્ષિણ્યવાન ન
પુન પાપહેતા વર્ષીતિ મુઠ્ઠેન દાક્ષિણ્ય ત્રિશેષિત

મુદાક્ષિણ્ય એમ કહેવાનો ગા અર્થ ? તેનો અર્થ એ કે ને પગલો

લોકમા ઉપકાર કરનાર પ્રયોજન હોય તો તેમાજ લાલચ ખાવી, પરંતુ પા પના હેતુમા લાલચ નહિ ખાવી, એટલા માટે મુ શબ્દે કરીને દાક્ષિણ્યને વિશેષિત કર્યું

પરેપા મન્યેપા કથમિત્યાહ ઋજિશ્વત સ્વકાર્ય વ્યાપારઃ પરિત્યક્તામ પ્રયોજન મદ્વતિ ।

(ઉપકાર કેનો કરે તે કહે છે) પર એટલે, બીજાઓનો કેવી રીતે તે કહે છે સ્વકાર્ય વ્યાપાર ઝેડીને એટલે કે પોતાના પ્રયોજનની પ્રવૃત્તિ છાડીને પણ (પરોપકાર કરે)

તતઃ કારણાદ્ ભવતિ ગ્રાહ્ય વાક્યોડ્ભુલ્લયનીયા વેશ, સ્તથાનુ વર્તનીય વ્યા ખીણ વેદિત થ સર્વસ્ય ધાર્મિક લોકસ્ય સહિકિલ મુદાસિખ્ય ગુણેના કામોડપિ વર્મ માસેવતે ભુલ્લક કુમારવત્ ।

તે કારણથી તે ગ્રાહ્ય વાક્ય એટલે જેનો હુકમ કોઈ ઉલ્લેખ નહિ એવો થાય છે, તથા અનુવર્તનીય રહે છે એટલે બધા ધાર્મિક જનોને તેની એકા માગી લાગે છે કારણ કે ધાર્મિક લોકો તેના દાક્ષિણ્ય શુભે કરીને એ ચાકીને મગજ નહિ છતાં પણ ધર્મને એવે છે મુલક કુમારની માફક

શુલક કુમાર કથા ચૈવ

અતિય પુર સાપય, મુત્તાદાર સયા મિવપુરવ,
અરિકરદિ પુઢરીઓ, તત્ય નિયો પુઢરી ઉત્તિ ૨

શુલક કુમારની કથા

જેમ શિવપુર મુક્ત (એમ પામેલા પુરો) નો આધાર છે, તેમ મુક્ત (મોતી) ના આધારરૂપ માટેના નામે નગર હતું, ત્યાં દુસ્મનરૂપી દા-થીઓના પુટીક નમાન પુટીક નામે રાજા હતો. ૧

તસ કણિઠો માયા, કઢરિઓ નામ આસિ જુવરાયા,
જસમદા સે મજ્જા, મુસીલસજ્જા ગરુચજ્જા ૨

ત કત્થઈ વીસત્યો, કયાવિ રાયા નિયતઓ દિવણ,
ઈસો ઇવ મયણેણ, હણિઓ વાળેઈ ચિતેડ. ૩

ચિત્તવ્વા તાવ કમા, મણ મયત્થી તઓ પલોભેમિ,
આમિતપાસ નિરદ્ધો, કજ્જ મકજ્જપિ કુણઈ જણો ૪

તો કુમ્મમફલ્લ વિલેવણ, તવોલાઈણિ તીડ પઠવઈ,
સા વિ હુ અદુઠમાવા, જિઠપસાડ તિ ગિણેઈ ૫

અઈ અન્નદિણે દૂઢ, વિસજ્જણ તીડ સા પહિનિસિદ્ધા,
અઈ નિગ્ગમે રત્તો, પુણ મણિય સરલહિયયાઈ ૬

તેનો કડગીક નામે નાનો લાઈ યુવરાજ હતો, અને તેની મુશીલ
અને લાજવાળી યશોલદ્રા નામે ભાર્યા હતી ૨

તે યશોલદ્રાને કોઈઠ સ્થળે વીસામે લઈ બેઠેલા પુઠરીક રાજાએ
જોઈ, તેથી તે મહાદેવની માફક કામના બાલોથી હણાયો થઈ હૃદયમાં ચિ-
તવવા લાગ્યો ૩

આ મૃગાક્ષી માટે ઝહણ કાવ્વી માટે અને (કોઈ ગ્રીતે) લોભાવથી, કારણ
કે માસના પાશમાં બધાયલો માણસ કાર્યાકાર્ય બધું કરે છે ૪

એમ ચિતવીને તેણે તેણીને તાબૂજ વગેરે મોકલાવ્યા, ત્યારે યશો-
લદ્રા પણ અદુષ્ટલાવવાળી હોવાથી પોતાના બેઠેલો પ્રભાટ ગણીને તે સ્વીકાર-
તી હતી ૫

હવે એક દિવસે રાજાએ ફરી મોકલાવી ત્યારે તેણીએ તેને પાછી
વાળી, ત્યારે તેણી અતિ આગ્રહ કરવા લાગી ત્યારે સરળ હૃદયવાળી યશો-
લદ્રા તેને નીચે મુજબ કહેવા લાગી ૬

હા પાવે સો રાયા, કિં નુ લહુપુણો વિ લજ્જેઈ,
જ તુહ મુદ્દેણ ણ, મ ઉદ્દપ્પ વિગયલજ્જાં ૭

ઇય માંણય ગાદિયા સા, તય કહડ નિવડણો સ પિંતેઈ,
લહુપુમિ જિયને, એસા નો તીરણ ધિત્તુ ૮

તો પચ્છિન્ન અચ્છિન્ન, પાવઅન્નાણછન્નનણેણ,
કેળાવિ પઓમેણ, તેણ ટિણાસાવિઓ માયા ૯

અહ પિંતડ જસમદા, હળાવિઓં જેણ સ લહુમાયાવિ,
મહ સીલ સો હણિરી, નૂળ રક્ષેમિ ત મિયાણિ. ૧૦

ઇય પરિમાવિય માવિય, જિણવયણા ગદ્ધિયનિયયઆહરણા,
એમાગિળી વિ સિગ્ધ, સાપ્પપુરાડ નિરુલ્લતા ૧૧

હે પાંચિની, તે રાજ પોતાના નાના ભાઈથી પણ મુ લગ્નજાતો
નથી કે જેથી નિર્લક્ષ્ય થઈને તારા મુખે અને આવુ કહેણ મોકલાવેછે? ૭

એમ કહીને તેણીએ તે ક્ષત્રીને ધડો મારી ઠહાડી મૂધી, ત્યાં ક્ષત્રી
એ આવે તે વાત રાજને કહી ત્યાં ગભ વિચારવા લાગ્યો કે જ્યાં સૂધી
નાનો ભાઈ જીવતો છે ત્યાં સૂધી યશોભદ્રા મને સ્વીકારી શકનાર નથી ૮

તેથી તે હુણ અજ્ઞાનથી આધળા બનેલા ગભએ જના માના કોઈકે
પ્રયોગ કરીને પોતાના ભાઈને મગવી નાખ્યો ૯

ત્યારે યશોભદ્રા વિચારના લાગી કે જેતું પોતાના નાનાભાઈને પણ
મરાવી નાખ્યો છે, તે હવે મારા શીળને અચિત બગાડશે માટે હું હવે
(કોઈ પણ ઉપાયથી) માડ શીળ બચાવું ૧૦

એમ ચિંતવીને જિન વચનથી રગાયલી યશોભદ્રા પોતાના આલ-
રણ સાથે લઈને આકેતપુરથી ઝટપટ એકાએક રવાના થઈ ૧૧

પદિવન્ન જળગ ભાવસ્સ, થેરવણિયસ્સ પડરપણિયસ્સ,
સત્થેણ સહ સુહેણ, સાવત્થિં નયારિ મણુપત્તા ૧૨

દુગ્ધારત્તરમ્હકોદિ, અજિયસિરિ અજિયસેણસૂરિસ્સ,
મયહરિયા મયહરિયા, કિંચિમર્મં નામ તત્થ ત્થિ ૧૩

ત નમિઝ જસમ્હા, મ્હામ્હાણી સુણેઁ ધમ્મકહ,
કહિઝ નિયવુત્તાન્ના, સવુદ્ધા ગિહ્ણુણ દિક્કલ ૧૪

વિઝ્જતો તિ હુ ગજ્જો, જાણતીણ્ણિ તીઝ નહુ સિઠો,
મયહરિયાણ પુરો, મા મા દિક્કલ ન દાહિ ત્થિ ૧૫

કાલકમેણ વુઠ્ઠિં, ગયમિ ગમ્મમિ મયહરોઈ ઇમા,
પુઠ્ઠા રહમિ સાહ્હ, જહ્ઠિય કારણં સીસે. ૧૬

ત્યા કોઈકે ખુદ્દો વાણિયો ધણો માલ લઈને આવસ્તી નગરી તરફ
જતો હતો તેને મળી એટલે તેણે તેણીને જુલુ કે હુ તારી તારા બાપ મા
ફકે ન ભાળ લઈશ એટલે તેણી તેના માથે માથે હેમેજેમે આવસ્તી આવી
પહોચી ૧૨

ત્યા અતરંગ વેરિઓથી નહિ છતાયલ એવા અનિતસેન સૂરિની
મઠ રહિત દીર્ઘિમતી નામે મહત્તગ્ધિકા આર્યા હતી ૧૩

તેને નમીને ભદ્ર આશયવાળી યશોભદ્રા ધર્મકવા માલગવા લાગી,
બાદ પોતાનો વૃત્તાત નિવેદન ડગીને તેણીએ દીક્ષા ગ્રહણ કરી ૧૪

તેણીને ગર્ભ ગ્રહેલ હતો તે તેણીને માલમ દતા પણ ગ્ધેને દીક્ષા
નહિ આપે એમ વિચારી તેણીએ તે ગ્રાજી મહત્તગને ડગી વાત નહિ
કહી ૧૫

કાળક્રમે ગર્ભ વૃદ્ધિ પામતા મહત્તગ તેણીને એકાતમા પૂદવા લાગી
ત્યારે તેણીએ તેણીને ખરેખર જાણુ જણાવી દીધુ ૧૬

પછા પન્છન્ન ચિયે, તા વરિયા જા મુય પમ્પયા મા,
કય મુહ્મગ કુમરુલ્લો, સઙ્ગિદ્દે વહિઓ સો ૭ ૧૭

સિરિ અજિયસેણગુરુણા, સમણ પન્નાપિઓ સમયાવિદિણા,
સિરિસિવિઓ ય સમગ્ગ, જહ્મજણ જુગ્ગ સમાયાર. ૧૮

અહ સો કમસો અરુલ્લ, ઉવ્વણ જુલ્લણ સમણપત્તો,
દીરિજ્જતો વિસણ્ણિ, કરણગમેણ રુમ્મતો ૧૯

સજ્ઞાયે સીયતો, સજમ મણુવાલિહ અચાયતો,
પદિમગ્ગો જણણિ સો, પુલ્લહ ઉત્તિરુલ્લમણ્ણેહ ૨૦

ત મુણિહ સા સહસા, કરાલકુલિસાહય વ્વ દુલ્લતા,
મગ્ગરસર પયપહ, હા કિં તે ચિંતિય વલ્લ ૨૧

પછી જ્યા સૂધી તેણીની મુવાવડ થઈ ત્યા સૂધી તેણીને છાનીજ રાખવામા આવી, બાદ પુનઃ જન્મતા તેનું પુલ્લવક કુમાર એવું નામ પાડવા મા આંચું, અને તે કોડી શ્રાવકના ઘરે ઉઠેરવામા આંચો. ૧૭

પછી તેને થોડુંક મમથે નાનની વિધિ પ્રમાણે અજિતસેન ગુરૂએ દીક્ષિત થયો, અને યતિ જનને થોડા મધળો આચાર શીખ્યો. ૧૮

હવે તે ક્ષુલ્લક મુનિ અનુક્રમે અતિ ક્ષપવાળું યોગન પામ્યો થકો વિષયોથી લોભાયો થકો ધર્મિયોને દાખી રાખવા અસમર્થ બન્યો. ૧૯

તેથી તે રવાબ્યાયમા મદ મડ્યો અને મયમ પાળવામા અશક્ત થયો એટલે લગ્ન પરિણામી થઈને પાતાની માને મયમ છોડી નાશી જવા નો ઉપાય પૂલ્લા લાગ્યો. ૨૦

તે નાલણીને યથોલટા બલે ઓચિંતી વજવી હુલ્લાઇ હાય તેમ જુ બાર્ત મધને ગદ્ગદ મ્વરે કહેવા લાગી કે હે વત્સ! તે આ શુ ચિત્તંચુ છે? ૨૧

જઈ ચલડ મદરો, મુસડ, સાયરો લ્હમડ સયલદિસિચક,
તદવિદ્ધુ સપ્પુરિમાણ, પયપિય નન્નહા હોડ ૨૦

સારય મસદ્દરકરનિયર, ધવલ્લમીલ્લસ્મ પાણિણો વન્ડ,
મરણં પિ વર ન કયાવિ, સીલભગો જઓ મળિયં ૨૩

વર મરિસદનેમ્મયો મિમ્મયા પ્રાણદ્ધત્તિ,
વર મનલ્લનિપાતલ્પોપણા દેહમુક્તિઃ,
વર મમમગિરીંદ્ર મસ્યપાતઃ પવિનો,
મથતિ તદપિ નેપ્પઃ સીલભગો ગુપ્પાના. ૨૪

પહુવવળ પહયમ્મવદ, ચવલ્લ નાલ્લળ જુલ્લળ જીય,
મા મુલ્લમુ વન્ડ તુમ, અલ્લજ્જમલ્લ મળ કાડ ૨૫

જો મેરૂ આલે, માગર શોપાય, નધળી દિશાઓ ફરી જાય, તોપણ
અત્યુત્તેજો બોલેલું અન્યથા થતુ નથી ૨૦

શબ્દ મતુના અટના કિંગ્લો જેવા વ્વન્ડ ગીજવાળા પ્રાણિને મરતુ
માડ છે, પણ શીજ ભાગવુ માડ નથી ૨૩

દુરમનોના ધરેથી ભીજ માગી જીવવુ માડ, અથવા તો અગ્નિમા
પડીને બળી કદી દેહ મુકવો મારો અથવા મોરોટા પરિતના ટોચપગ્વી ઝ-
પાપાત કરવો માગે, પણ પરિત જનોએ ગીજબન ટવો સાગે માન્યો
નથી ૨૪

આ યોવન અને આયુષ્યને આડગ પવનની અગ્રાયમાન થતી ધન-
ની, માફક અપગ જલ્લીને હે વત્ત. તુ અજાર્યમા મન ગળી મુજા
મા. ૨૫

કો મુરનાહસમિદ્ધિ, ચડિ દામત્ત મહિલસદ્ વચ્ચ,
ચડિ ચિંતારયણ, કાયમણિ કો વ ગિળ્હેડ. ૨૬

અંચિ લઘ્મદ્દ દદત્ત, અદ્ધમિદત્ત મહાનરિન્ત્ત,
અમુરિદત્ત ન ડળો, દે પુત્તય નિન્નવણ ચગણ ૨૭

ઈષાદ્ વહુપપાર મળિમોરિ હુ જાવ ઠાઈ નહુ ઈમ,
તો ગુરુકરુણારસમર, પળુલ્લિયા મળદ્દ ઈય જળણી ૨૮

જદ્દ ઈય મગ્ગમસિમો, પુત્ત મુમ તા મમોવરોદ્દેણ,
ઈય ગુરુકુલવાસે, વારસવાસે વડકમમુ. ૨૯

મત્તોમિ પરીણામે, મળમિ કામ કુરત્તદ્દ કામે,
ઈય તિ સો પવજ્જદ્, મુપુમ્મદ્દક્ષિન્ન જલ્લ જલ્લી ૩૦

હે વત્સ, ઇંડીની મમ્મદ્ધિ મૂકી કરીને દામપલાની ઇન્છા દોણ કરે?
અથવા ચિ તામણિ મૂકીને લાચને દોણ મહણ કરે? ૨૬

હે પુત્ર, ઇંડપણ, અહમિદ્રપણ, મહાનરેદ્રપણ, તથા અમુરેદ્રપણ
મળવુ સુલભ છે, પણ નિર્દોષ આગ્નિ મળવુ દુર્લભ છે ૨૭

ઈત્યાદિક બહુ પ્રમત્તે માતાએ મમજન્મ્યા છતા પણ તે સ્થિર થયો
નહિ, ત્યારે અતિ કષ્ટલાવાળી માતા તેને આ ગીતે ઝડેવા લાગી ૨૮

હે પુત્ર, જો તુ મને વગવર્તી હોય તો નાન આગ્રહથી આ ગુરુ
કુળવાસમા હજી બાર વર્ષ જે ૨૯

ત્યા- તે દાક્ષિણ્યરૂપ જળનો જળમિ મમાન શુ લડ કુમાર પોતાના
મનમા વિષયો ભોગનવાની ઇન્છા નુગ્તી હોવાથી ભગ્ન મુનિશ્રામ છતા પણ
તે વાત સ્વીકારવા ત્યા-એ ૩૦

ચોલીનેમુય તેમુ, તેણ પુણો પુચ્છિયા મળઈ જળણી,
આપુચ્છમુ વચ્છ તુમ, મહ ગુરુણિ જળણિ સારિત્થ ૩૭

તેણવિ નહેવ વિદિણ. મેય હરિયાણવિ તત્તિય કાલ,
અન્મત્થિય મો ધમ્મિજો આયરિણાવિ ણમેવ ૩૮

એવ મુવજ્ઞાણ વિ, અઢયાલીસ ગયાણિ વરિસાણિ,
સહવિ મળપિ મળ સે, ચરણે વધઈ ન ખિઈ ભાવ. ૩૯.

હી મોહવિસપસત્તા, વહવિ ન ચેવતિ મપ્પવં જીવા,
ઇપ ચિત્તિજ્ઞણ એસો, હવેહિમ્મો સુરિપમુહેદિ. ૪૦

પિઙ્ગનામંકા મુદ્દા, કેવલરવણં ચ પુત્તવસંઠવિયં,
તસ્સ પિવજ્ઞણ નવર, જળણીણ સો ઇમં મળિમ્મો. ૪૧

બાર વર્ષ બ્યતિકમ્મ્યા બાદ ફરીને તેણે માને પૂછ્યુ, ત્યારે મા બે
લી કે હે વત્તમ, તુ આપણી માતા મમાન મારી શુશ્રુષીને પૂછ ૩૧

ત્યારે તેણે તે શુશ્રુષીને પૂછ્યુ એટલે તે મહત્તરાએ પણ બીજા બાર
વર્ષ રહેવાની પ્રાર્થના કરી તેને ધરી ગયો, એ-૪ ગીતે ત્રીજીવાર આશ્ચર્ય
બાર વર્ષ તેને અટકાવી ગયો ૩૨

ચોથીવાર ઉપદેશ્યે બાર વર્ષ અટકાવ્યો એમ અડતાથીશ વર્ષ ૫
સાર થયા છતા હજુ તેનું મન આનંદમાં લગાર પણ ધીરજવાળું નહિ
થયું ૩૩

ત્યારે બધા વિચાર્યા લાગ્યા કે મોહના વિષને ધિ કાર છે કે જેના
વશે જીવે કોઈ પણ ગીતે પોતાને ચેતવી શકતા નથી એમ ચિંતવીને આ-
શ્ચર્ય વગેરાએ તેની ઉપેક્ષા કરી ૩૪

બાદ પિતાના નામનાગી વીંટી અને કળગ રત્ન જે પૂર્વે રાખી જે
વ્યા હતા તે માતાએ તેને આપીને આ ગીતે વધુ ૩૫

इत्तो जत्यव तत्यन, मा गमिही वच्छ किंतु साएए,
अथि निवो पुडरिजो, सो तुह होई महलपिया ३६

પિડનામના મુદા, રયણ દરિસિજ્જ તસ્સ તં ઇય, ,
અવલક્ષિરૂણ સમ્મ, સા દાહી રજ્જભાગ તે ૩૭

एव ति पवज्जिज्जा, गुरूणो नमिउ च निग्गओ एसो,
कमळाइ कुळनिकेए, कमेण पचो य साकेए ३८

તથ્થેલ નિવખવણે, પવરજ્જણો જાહ અહમહમિગાણ,
પિચ્છણપપિચ્છણતથ, સુદ્ધગકુપરો વિ તતથ ગઓ ૩૯

फल्ले पिच्छास नर, वइ ति चितिय तहिचि आसीणो,
नवनवभगी सढोह, मुत्तेर पिच्छए नट्ट. ४०

હે વત્ત, તુ અહિ થી જ્યા ત્યા નહિ જતા પરભારે સારિતપુરમા
જગે, ત્યા પુદરીક નામે રજ્જ છે તે તાગે મોટો જાપ (કાકો) થાય
છે ૩૬

તેને તુ આ તાગે જાપના નામવાળી મુદ્રા તથા કબજાગત્ત બતાવજે,
એવેલે તે તને જગેગર ઓગળીને નાન્યને ભાગ આપજે ૩૭

આ વાત કબૂલ રાખીને અને શુક્રને નમી જીને તે ત્યાથી નીકળ્યો,
તે લક્ષ્મીના કુળગૃહ મમાન માટેતપુરમા આવી પહોચ્યો ૩૮

તે વળતે રાખના એહેવમા નાટક થતુ હતુ, તેને જોવાને નગરના
લોક દોડાદોડી જતા જોઈ મુન્દક કુમાર પણ ત્યા ગયો ૩૯

રાખને મમનાનું આવતી કાનપગ નાખીને તે ત્યાજ બેઠી જઈ ન
વનવી રચનાવાળુ નૃત્ય જોવા લાગ્યો, ૪૦

તત્થ સયલપિ રયાણિ, પનાચિહ નદિયા પરિસ્સતા,
ઈસિં પયલાયતી, પમાયસમયમિ જળણીણ ૪૭

વહુભાવહાવકરણ, પઓગસજાયરગભગમયા,
ગીઈ ગાળ મિમેણ, સમ્મ પહિવોહિયા એવ ૪૮

સુદ્દુ ગાઈય સુદ્દુ ગાઈય, સુદ્દુ નશ્ચિયં સામસુંદારિ,
અણુપાલ્લિય દીહરાઈઓ, સુમિણતે મા પમાયણ ૪૯

ત સુણિય સુદ્ધુણ, કઝઝરયણ પયચ્છિય તીણ,
કુહઝરયણ નિવનદણેણ, જસભદનામેણ ૫૦

સત્થાદિવક્તાણ, સિરિક્તાણ સુમાસુરો દારો,
ચિચિક્કરયણ કળગો, કહગો જયસંધિસચિરેણ ૫૧

મિઠેણ કન્નપાલ્લેણ, કુસરયણ ચ લક્ખવમ્મહાઈ,
પસેય મિમાઈ ઈઓ, ઉદયપય ટિળયરો પત્તો ૫૨

ત્યા આખી ગત નાચીને થાકેલી નદી પ્રભાતે જરા એકા ખાવા
લાગી ત્યારે તેની માતા વિચારવા લાગી કે આટલે લગી અનેક હાવભાવ
કરી જમાવેલા રગનો રહેને ભગ થઈ જશે તેથી તે ગીતિ ગાવાના મિથે
કરીને તેણીને નીચે સુજળ પ્રતિબોધવા લાગી ૪૧—૪૮

રૂંડ ગાયુ, રૂંડ વગાડયુ, રૂંડ નાચ્યુ, માટે છે શ્યામસુ દરી, આખી
શત પમાર કરી હવે સ્વપ્નના અતે ગફલત મ ૪૯ ૫૦

તે સાલળીને કુલક કુમારે તેણીને કળળત્ત આપ્યુ, રાતના પુત્ર
યશોભદ્રે પોતાના કુટળ બિતારી આપ્યા, આર્યવાહુની સ્ત્રી શ્રીકાતાએ પોતાનો
દેહીપ્યમાન હાં બિતારી આપ્યો, જયમધિ નામના સચિવે ચક્રચક્રતા રત્ન-
વાળુ પોતાનુ કટક બિતારી આપ્યુ, કર્ણપાળ નામના મિઠે (હાથી પાળના
ગએ) અકુશરત્ન આપ્યુ, એમ એ બધી લાખ મૂલ્યની વસ્તુઓ તેમણે
લેટ આખી એટલામા સૂર્ય જિજ્ઞે ૪૪-૪૫-૪૬

અહ ભાવજાળણટ્ટા, નિષેણ પદમપિ પમ્પણિઓ સુદ્ધો,
કિંકારણ મિદ દાણ, મહપ્પમાણ તણ દિન. ૪૭

તો તેણ મૂલઓ વિ હુ, કહિઓ સન્વોવિ નિયમવુત્તતો,
જા સજ્જો રજ્જરુણ તુહ પાસે કત્થ પત્તો મ્હિ ૪૮

મીઈ રમ નિસામિય, સતુદ્ધો વિસવાવિસય વિગઈચ્છો,
પન્વજ્જાપરિપાલ્લણ, પચ્ચલચિત્તો ય જાઓ મ્હિ ૪૯

સવકારિણિ ત્તિ કાજ, કેવલરયણ રમીઈ મે દિન,
ત ભાયનદ્વણ જાણિરુણ રાયા મ્પણ્ણ તુદ્ધો ૫૦

અઈસરુજ વચ્છ ગિણ્ણસુ રજ્જ પિણ વિસયવિસયસુહસરિય,
કિં રમિણા દેસકિલેસ કારિણા વયવિસેસેણ ૫૧

હવે ભાવ બાણુવા માટે રાબાએ પહેલા કુટલકને કહ્યું કે તે આવડું
મોહોડું દાન શા ડારણે આપ્યું ? ૪૭

ત્યારે તેણે મૂળથી સઘળો પોતાનો વૃત્તાત ઝહી બતાવ્યો, અને કહ્યું
કે યાવત્ રાબા દેવા માટે સજ્જ થઈ તારી પાસે આવી બેસો છું ૪૮

પણ આ ગીતિ માણીને હું પ્રતિબુદ્ધ થયો છું અને વિષયની ઈ
મજાથી વેગળો થઈ મનબંધા પાળવા માટે દૃઢ નિશ્ચયવાન થયો છું ૪૯

તેથી એને ઉપકાર કરનારી બાણીને મેં એને જીવનરત્ન આપ્યું છે,
ત્યારે તેને પોતાના ભાઈનો પુત્ર બાણીને નબ મતોપ પામી કહેવા
લાગ્યો ૫૦

હે અતિ પવિત્ર વત્સ, આ ઉત્તમ વિષય સુખવાળું ગાન્ય બ્રહ્મ
કર-શરીરને કલેશ આપનાર મતોનું તારે શું કામ છે ? ૫૧

સુઢોવિ મળડ નરવર, કો ણુ સક નો કરેડ રજ્જકણ,
આડયસેસે ચિરકાલ, પાલ્લિય મજમ વિહલ ૬૨

અહનિયણુત્તપ્પમુઢા, નિવેણ મળિયા કહેહ મો તુમ્હ,
દાળમિ કારણ કિં, તો ઉત્ત નિમ્મિત્તણ્ણ. ૬૩

તાઢ તુમ વાવાડય, રજ્જ મિમ ગિણિહલ સમીહતો,
મીઠ મુણિય નિયત્તો, રજ્જે વિસણ્ણ ય વિરત્તો ૬૪

સિરિંકંતા વિ પયપડ, નરવર પડ્ણો મમ પયુત્તવસસ,
અક્કતાઠ દુવાલસ, વરિસાડ અહ વ ચિંતેમિ ૬૫

અવર કરેમિ કન, કિંતુ કિલિસ્સામિ તસ્સ આસાણ,
મીઠ સવળેણ પુળો, ધિરવિત્તા સપય જાયા ૬૬

હુલ્લક બોલ્યો, હે નગ્ગ, ચિંત્તાગ પામેલા પોતાના સયમને અ-
તકાળમા રાજ્યના માટે ઢોણુ નિષ્ક્રમ કરે ૫૦

બાહ પોતાના પુત્ર પ્રમુખને રાજ્યએ હુલ્લ કે તમે જે જ્ઞાન આપ્યું
તેના કારણે કહી બતાવે ત્યાં ગજપુત્ર બોલ્યો ૫૩

હે પિતા, હું તમોને મારીને આ રાજ્ય લેના ઇચ્છતો હતો, તે આ
ગીતિ સાલજીને રાજ્ય અને વિષયોમા વિગ્રહ થયો છું ૫૪

શ્રીકાતા બોલી કે હે નગ્ગ, મારો પતિ પરદેશ ગયા ને બાર વષ
વ્યતિક્રમ્યા છે તેથી હું વિચારવા લાગી હતી કે હવે ખીજે પતિ કરૂ કેમકે
પ્રવાસે ગએલા પતિની આશાથી ખાલી હલેગ પામું છું, પરંતુ આ ગીતિ
સાલજવાથી હવે સ્થિર ચિત્તવાળી થઈ છું. ૫૫-૫૬

જયસધિના ડ ફુદસચ્ચ, વયણઅણુસધિના મમુલ્લવિય,
દેવ અઃ અમ્મનિવેદિ, મત્તિપણડકપવગોદિ. ૫૭

સદ્દિ ઘડેમિ ફિવા, નવ ત્તિ પુવ્વ ઇમ વિવિંચતતો,
ગીઈ સવળા મપડ, ત પડ મત્તિન્મરો જાઓ ૫૮.

મિટેળ પુળો મળિય, અહપિ સીમાલ દુટ્ટરાઈદિ,
આળેહ પટ્ટહસિય, અહવા મારોદિ ઇય વુત્તો ૫૯

મમય દોલ્લાચલ્લવિત્ત, વિત્તિઓ સઠિવ ચિરકાઠ,
ઈણિંહ મુણિત્તુ ગીઈ, જાઓ પહુ વચ્ચળા વિમુહો. ૬૦

અહ તેસિ મમિપ્પાય, જાણિય તુટેળ પુઢરિયરન્ના,
દિન્ના ણુન્ના જ મે, પદિહાસડ ત કરેહ ત્તિ ૬૧

સ્પષ્ટ મત્ત્ય પ્રતિજ્ઞાવાન્ જયમ ધિ બોલ્યો કે હે દેવ, હુ મ્નેહુપ્રીતિ
ખતાવનાર ખીજા ગલ્લઓની સાથે મળી જાઉં કે જેમ કડ ૫૭

એમ હજમગ થતા હુતો, પણ હુમણા આ ગીતિ માલણીને ત
માન પદ ૬૬ લક્ષિવાન થયો ૩ ૫૮

મિઠ બોલ્યો કે મને પણ નીમાડના હુદ્ધ ગલ્લઓ ડહેતા હતા કે
પદહસ્તિને લાવી અમને નોખ અથવા તેને મારી નાખ, ૫૮

ત હુ ધણા કામ હજમગ થઈ ન્હોત હતા, પણ હુમણા આ ગીતિ
માલણીને મ્વામિ સાથે નોખ નમવાથી વિમુખ થયો છુ ૬૦

આ રીતે-તેમના અભિપ્રાય જાણીને ખુશી થઈ રાજાએ તેમને હુકમ
આપ્યો કે હુદ્ધ જેમ તમને નાક લાગે તેમ કરો. ૬૧

एवविह अकज्ज, काउण किञ्चि वय काउ,
जीविस्सामु त्ति पयपिउण मजायवग्गा ६२

खुट्ठगकुपरसमीवे, मन्नेविहु तसग्गण पव्वडया,
तेहि मम म षट्ठपा, पत्तो गियमुग्गपयमन्ने ६३

गुग्गणा पसमिओ सो, दग्गिबन्नमहोयही अहीयसुओ.
पाळियअकलकवओ. पत्तो अपुणम्भव ठाण ६४

एव पल भुल्लकुमारकस्य स्पष्ट मुदाक्षिण्यवतो निशम्य,
सदा मत्ताचारविवृद्धिहेतो स्तत्र भव्या कुप्त प्रयत्न ६५

इति क्षुल्लककुमार कथा समाप्ता

આવી રીતનું અઢાર્થે પ્રીતે આપાત્તુ કેવુ શુભના હીયે? એમ
ખોદીને તેઓ વેગળ્ય પાત્રી હુલ્લક કુમારના પાને તન્ત પ્રવ્રજિત થયા
બાદ તેમને આથે હા તે મહાત્મા પોતાના ગુરુ પાને આપ્યો ૧૨-૬૩

શુદ્ધે તે દાક્ષિણ્યનાગર કુમારની પ્રતિના કરી બાદ તે મપૂરી
આગમ શીખી નિર્મળ નત પાળી મોત પાન્યો ૧

આ રીતે દાક્ષિણ્ય શુભવાળા ગુલ્લક કુમારને પ્રાપ્ત થયેલુ ફળ સ્પષ્ટ
રીતે માલગીને હુમેશા સદાચારની વૃદ્ધિના અર્થ હે બન્યો, તમે પ્રયત્ન
કરો ૬૫

એ રીતે ક્ષુલ્લક કુમારની કથા છે

નવમ ગુણ.

નિરૂપિત; સુદાક્ષિણ્ય દત્ત્યદ્દસો ગુણ., મપ્રાપ્તિ લજ્જાલુ
રિતિ નવમ ગુણ વ્યાખ્યાનય જ્ઞાત.

મુદાક્ષિણપણા ૩૫ આક્રમો ગુણ કહ્યો, હવે લગ્નગુણા
૩૫ નવમા ગુણનું વર્ણન કરે છે:—

(મૂલ ગાથા.)

લજ્જાલુઓ અફજ્જ-
વજ્જઈ દૂરેણ જેણ તણયપિ,
આયરડ મયાયાર-
ન મયઈ અગીકય કહવિ ૧૬

(મૂળ ગાથાનો અર્થ)

લગ્નગુણ પુરૂષ નાનામા નાના અકાર્યને પણ દૂર વર્જે છે,
તેથી તે સદાચાર આચરે છે અને સ્વીકારેલ વાતને કોઈ પણ
રીતે મક્કતો નથી ૧૬

(ટીકા)

લજ્જાલુઓ તિ લજ્જાવાન—અકાર્ય કુત્સિતકૃત્ય (નજ: કુત્સના-
ર્થત્વાદ) વર્જયતિ પરિહરતિ—દૂરેણ વિપ્રકર્ષેણ—યેન હેતુના તેન ધર્માધિકારી
તિ પ્રકૃતેન યોગ —તનુક મપિ સ્તોક મ વ્યાસ્તા ચહિતિ

લગ્નગુણ એટલે લગ્નવાળો પુરૂષ—અકાર્ય એટલે ભુડા કામને (ધંડા
નજ કુત્સના અર્થે છે) વર્જે છે એટલે પરિહરે છે—દૂરથી એટલે છેટે સ્ત્રીને
જે કારણે તે કાગળે તે ધર્મનો અધિકારી થાય છે એમ મળધ જોડવો
તનુ એટલે થોડા અકાર્યને પણ વર્જે છે તો આજાની ગી વાત કવ્વી

તથાચોક્ત.

અવિ ગિરિવરગદુરતેષ, દુસ્સખારેણ ગતિ પચત્તા,
મરુણો કુણતિ કમ્મ, સપ્પુરિસા જ ન કાયન્ન—(ઇતિ)

જે માટે કહેલું છે કે:—

પર્વત જેવડા મોહોટા દુ ખથી માન પામે, તોપણ મત્સ્યુચો જે ન કરવાનું કામ હોય તે કરતા નથી

તથા આચાર ત્યનુત્પત્તિ સદાચાર શોભનવ્યવહાર—તસ્યાઽ
લજ્જાહેતુસ્વાત્

વળી મહાચાર એટલે નાન વ્યવહારને આચરે છે એટલે ખતરે છે—
કેમકે તે કરવામાં ડગી ગળમ લાગતી નથી

તથા ન નૈવ મુચિતિ ન્યજ ત્યગીકૃત વક્ષીકૃત પ્રતિભાવિશેષ મિતિ
યોગ —કથ મપિ સ્નહવલા મિયોગાદિના પ્રકારેનાપિ—લજ્જાહેતુસ્વા દા
રઘ પરિત્યાગસ્ય

વળી અગીકૃત એટલે વીખરેલ પ્રતિજ્ઞા વિશેષને તેમાં પુરૂષ દોષ
પણ રીતે એટલે કે નેહુ અથવા બળાભિયેગ વગેરે દોષ પણ પ્રકારે મૂકતો
નથી એટલે ત્યાગ કરતો નથી કાગલ કે આં ભેલા કામને છોડવું એ લગભગ
કાળુ છે

उक्तच,—

दूरे ता अन्नजणों अगे चिचय जाइ पच भूयाइ,
तेसि पि ग लज्जिज्जइ, पारढ परिहरतेहि

જે માટે કહેલું છે કે:—

ગેય લોકો તો દૂર નહો પણ પોતાના અગમ જે પાચ બ્રૂતો છે
તેનાથી પણ જે આં ભેલું કામ એડે છે તેને ગળમ ખાવી પડે છે

मुकुलोत्पन्न एरिषो भवति, रिजयकुमारयत्

મુકુલના જન્મેલો પુરૂષ એ ॥ પ્રવ્રજનો હોય છે—વિજય કુમારના

માફક

વિજય કુમાર કથા ચૈવ

અન્ધિ મુરિમાલ માલા, દુહા વિમાલ પુરી વિમાલ તિ,
તથ નિવો જયગા, ચર્ચત નમ્મ પાણપિયા ૧

લજ્જાનર નરનાદો, પટ્ટપયટ પયાવ વિજિય ણિનાદો,
પરકજ મજ્જ ચિત્તો, વિજ્ઞાનો નામેણ નપ્પુત્તો ૨

અન્નમિ ટિણે રાટ, જોઈ નિરમયણ મટિય કુમર,
માલ્યલ મિલિપકર રમન, મપુરો પુટ મિમ ધણ ૩

કુમર મહ અજ્ઞ રમિણ, ડમીડ ર્યણીડ મડરવ મમાણે,
મન સાદનમ્મય, ન ઉત્તરમાહગો રામુ ૪

ત પહિવજ્જટ કુમરો, પગપરોટ્પહાણ મળકરણો,
પત્તો ચ મણિયટાણ કર કરેડણ કરવાલ ૫

વિજય કુમારની કથા આ પ્રમાણે છે.

પહોળા િનાવાળી અને વિન્તાલ તમા નમદિ એ મે પ્રકારથી
મહાન એવી વિશાળા નામે નગરી હતી, ત્યાં જયતુગ નામે નાન હતો,
તેની ચક્રવતી નામે આ હતી ૧

તેમને વચ્ચાડપ નદીઓનો નમુડ અને પ્રતાપથી મૂર્ચને છતનાર
અને પગપદાલ કરનામા નતપ એનો વિજય નામ પુત્ર હતો ૨

એક દિવસે નલભેદનમા નહેવા તે કુનાન ડોકિ યોગી હાથ ભેડી
પ્રણામ કરીને આ યીત વીનરના લાગ્યો ૩

હે કુમા ! મા માજ કાલી આ નની નામે ભિન્વ રમગાનમા મત્ર
નાધવુ છે, માનુ ડન ૧૫ આ ૪

કુમાર તેના ઉપદેશથી તે વાન કચૂર ૧૫, હાથમા તરનાર લક
તે ત્યાં પટો થો ૫

તો જોઈ જોડ જોડ, કુઠકલિય કમિત્તુ સુપવિત્તો,
રત્તકળવીર ગુગુલ, માર્ગેદ ત ચ તપ્પેડ ૮

પમણિય નિમગ્ગ ઉવમગ્ગ, યગ્ગ મમગ્ગગિરે તત્ત્વ,
નિયસત્ત ચન્ન ઠરધર, કુમર ભવણ દોમ્મ અપમત્તો. ૭

નિરુનિયનામાવસગ્ગ, ભ્ગ્ગનયણાં જવેડ જા મત,
કુમરોવિ જાત્ત ચિઠ્ઠ, તપ્પામ ભ્ગ્ગવગ્ગ કમ્મે ૮

તાવ નિરવ્વજ્જવિજ્જો, એગો વિજ્જાહરા તદ્દિ પત્તો,
અહ જપ્પ કુમર પન્ન નિદાન્ત્તહ પદિય કર્કમ્મો ૯

તુમ મુત્તમ મત્તધરો મિ, સરણપત્તાણ ત મરન્નો સિ,
ઘટ્ટ અત્થિસત્થ મણ ચિત્તિય, ત્થ કપ્પ દુમ્મો ત સિ. ૧૦

પછી યોગિએ ત્યા પવિત્ર થઈને કૃત્તમા અગ્નિ મળાવી અને તેમા શતી કણિયાન તથા ગુચ્છુળ વગેરે હોમવા લાગ્યો ૮

તેણે કુમારને કહ્યું કે હિહા નકુજમા અનેક ઉપનર્ગ થશે, તેમા તારે ખીડ નહિ ખાતા હિન્નતમા ગ્હી લક્ષ્ણન પણ નકલત નહિ કરવી ૭

પછી તે પોતાના નાકપન્ દૃષ્ટિ લગાવી મત્ર જપવા લાગ્યો, અને કુમાર પણ તેના પડખે તન્વાન હાથમા બની બેઠો ગ્હો ૮

એટલામા એક ઉત્તમ વિગ્રાવાન્ વિગ્રાધન્ ન્યા આગ્યો, તે પોતાના લક્ષાટે હાથ બેડી કુમારને કહેના લાગ્યો ૯

હે કુમાર, તુ ઉત્તમ નરત્તવાન્ છે, તુ ગચ્છાગતને શરણુ કરવા લા
યક છે, વળી અધિઓના મનવાઝિત પૂરણુ કરવામા તુ ઉત્પપ્ત્ત સમાન
કે ૧૦

તા તાયવ્યા તાયવ્ય, પુત્રિયા મહ પિયા इमा तुमए
जा वेरिखेयर टप्पटुद्धर जिणिय एमि अह ११

किंतायव्वविमूढो, जाउ अमूढो नि चिटण कुमरो,
तो झत्ति उप्पडत्ता, पत्तो खयरो अट्ठिठिपह १२

इत्थतरमि नियमिय, रुत्ती कत्ती रउदपाणितलो,
असिमसिकसिण मरीरो, गुजापुजारुणात्थिउढો १३

अट्ठट्ठहासजियकुट्टमाणवभट्टभट्टचट्ठग्गो,
हण हण हण ति भणिरो, समुठिओ रक्खसो एगो. १४

भणइ य जोइ रे रे, अणज्ज अज्जवि अकज्जसज्ज इह,
भज्ज वि पूय मकाउ, चિઠસિ તા ધિઠ નઠો સિ ૧૫

માટે હું જ્યાં લગી માન હુરમન ગર્વિષ્ટ વિધાધરને છતીને ઈહા
આવું ત્યાં લગણુ આ મારી સ્ત્રીને તારે પુત્રી માફક સભાગવી ૧૧

કુમાર હુશિયાર છતાં પણ હું કંપુ એવા વિચારમાં મુજાઈ પડ્યો
તેટલામાં તો તે વિધાધર જટ ત્યાથી બિટીને નજગથી વેગવે જતો
રહેા ૧૨

એટલામાં તો ત્યાં હાથમાં કાતળ પકડેલ હોવાથી લેયાનક લાગતો,
તરવાર અને શાહીની માફક ઢાળ શરીરવાળો અને ચણેાડીના માફક લાલ
આખો વાળો, તેમજ અટ્ટટ્ટહામ્યથી કૂટતા ઘણાડના પ્રચંડ અવાજને પણ
છતનારો અને “માગે-મારો-મારો” એમ પોકાર પાડતો એક રાક્ષસ બિ
ઠ્યો ૧૩-૧૪

તે યોગિને કહેવા લાગ્યો કે સ્વર અનાય અને અકાર્ય કરવામાં સંજન
રહેનાર, આજે પણ મારી પૂજા કર્યો વગર તુ આ ઢામ કરે છે, માટે હે
ધીક, આજે તારો નાશ થનાર છે ૧૫

મહં મુહુરુહર દુયાસે, તુહ સગિલ્લ રમ કુમાર પિ,
લહુ દહડ તળગળ પિ ય, અઢવ કુસગો ન કિં જળડ ૧૬

તઢ્વયળમવળ ઢપ્પન્ન, મન્નુમરિઓ મળેડ તો કુમગો,
રે રે તુહ ઝજ પત્ત કયત્તદત્ત સમણુપત્ત ૧૭

મહ પામટિણ વિગ્ગ, ડમસ્મ સકો વિ કાડ નહુ સકો,
ડય જપતો પત્તો, ઢ્રત્તિ કુમારો તયાસન્ન ૧૮

અહ વોમિ કોવકડનિવહ, મિડિણો ફુરફુરત અહરહલા,
અન્નુન્ન પહરતા, તઝજતા ફરુસવયળેહિં ૧૯

જા સપત્તા દૂર, તા નવરયળીયર ઢ્વ રયળિયરો,
લિળ મિત્તેળ કુહિલો, નયળ અગોયર પહ પત્તો. ૨૦

મારા સુખમાથી નીકળતી અગ્નિ તને અને આ કુમારને પણ તણ-
ખલાની માફક જલદી બાળી નાબશે, જાણુ કે એણે પણ કુમળ કર્યા
છે ૧૬

તેના વચન માલગવાથી ગુસ્તે થઈને કુમાર ડહેવા લાગ્યો કે અરે
તુજ બાળે મોતના દાતમા પડના છે ૧૭

જ્યાં મૂંઝી હું પાસે ડિલો છું ત્યાં સૂંઝી એને ઇંદ્ર પણ વિદ્ય જની
શકે તેમ નથી, એમ બોલતો થડો ઝટ કુમાર તે નક્કન પાને આવી પૂ-
છાવ્યો ૧૮

હવે તે બે ડોપથી બ્રહ્મટિ બાધીને અને હોઠ દાળીને એક બીજાને
પ્રહાર કરના લાગ્યા તવા ડગોર વચનોથી તર્જના ડગવા લાગ્યા ૧૯

તેમ ડગતા વચ્ચે તે દુઃખ જયા તેટલામા નવા ગળીડા (ચંદ્રમા)
ની માફક તે કુટિલ ગળીચા (ગણમ) ટાણવાગમા અદ્રશ્ય થઈ ગયો ૨૦

પઢિયાગઓ કુમારો, ગયજીય જોડિય નિણ્ણ,
ગુરુતર વિસાય વિહુરો, પલોયણ સેયરિ તેણ ૨૭

ત મવિ મયચ્છિ મપિચ્છિય, હયસવ્વમ્મુ વ્વ ટીણકમિણમ્મહો,
નિંદક અચ્છાણ મતાણ કારણ સરણપચ્છાણ ૨૮

હત્તો જ્ઞાતિ મ પત્તો, મ્મયરો કુમર નમિત્તુ વજ્જરડ,
તુઝ્ઞ પમાવેણ મણ નિહ્ઓ દરુલ્લો વિ પઢિવવ્વો. ૨૯

તા પરનારિ સહોધર, સમ્પાગય વજ્જપજર મુધીર,
અણવજ્જકજ્જ અપ્પમ્મુ, મઠ પાણપિય પિય કુમર ૩૦

પરકજ્જ સ્સજ્જમણો અહ પીઓ નંચિય ઉત્થ જિયલોણ,
જયતુગરાયવસો, વિમ્મૂસિઓ તુઝ્ઞ જમ્મેણ ૩૧

ત્યાં કુમાર પાછો વગી આવીને ભેવા લાગ્યો તો થોજિ મરેલો તેણે
દીકો તેથી તે ભારે વિધાદ પાત્રી તે વિધાધનીને ભેવા લાગ્યો ૩૨

ત પણ તેના ભેવામા નહિ આની એટલ તે છુટાયો હોય તેમ
અખવાણો પછી પોતાને નિદવા લાગ્યો કે અં હુ શરણાગતને પણ ગમી
શક્યો નહિ ૩૩

એટલાના તે ખેતર જલદી ત્યા આવીને કુમારને કહેવા લાગ્યો કે
તાન પ્રભાને જીને મે આન હુશિયાં હુમ્મનને પણ મે મારી નાખ્યો
કે ૩૪

માટે હે પગનારી નહોદર, શરણાગતને નખવા વજ્જ પિજ્જ સમાન
મુધીર, નિર્મિણ ગર્થે ડન્નાં દુમાર, મોરી પ્રાણપ્રિયા મને આપ ૩૫

પરાયા કાર્ય માધવામા તત્પર આ છુવનોકમા તારા જેવો બીજો
કોઇ નથી, અને તારા જન્મથી જયતુજ રાજાનો વશ મોલિત થએલ છે ૩૬

જદ જહ યુવ્વડ કુમરો, તદ તદ ઉન્વિગ્ગમાણમો ધાણિય,
લજ્જાધરમથરકારો ય નટ્ટ કિપિ જપેઈ ૨૬

ત વદ પુળા પયંપટ, સ્વયસ્તાર પિ ત્ર સ્વર ગિર સ્વરો,
જદ તુદ કજ્જ મહ પળ્લણીઈ તા જામિ એસ અહ ૨૭

તુહસરિસપવર પુરિસસ્સ, મદ પિયા જડ સિ જાદ ઉવઝાંગ,
લદ્ધ જ લલ્લિયન્ન, મળ પિ મા કુળમ્મ પળ્લવેય ૨૮

દય ધુત્તુ ઉપ્પડાઓ, સ્વયરો તા ચિત્તે સ્મ કુમરો,
અહહ ઘટ્ટપાવ મરિઓ, નિમ્મલકુલ દૂસણો અહય. ૨૯

સરણાગણ ન રક્ષડ, વિજયકુમાર સિ કિં ન પજ્જસા,
જ કુળમિ પરન્થિકલક, અકિય મજ્જ રં દિલ્લ. ૩૦

આ રીતે જેમ જેમ તે વિદ્યાધર તેની મ્તુતિ કરવા લાગ્યો તેમ તેમ
કુમાર ભાગે ઉદ્વિગ્ન થઈને લાલચી કાઢ નમાવી ડહ પલ બોલી શક્યો
નહિ ૨૬

ત્યાગે તેના પ્રત્યે કડીને લખમમા ખાર નાખીયે તેમ તે વિદ્યાધર
ખાતી વાળી ઠેસવા લાગ્યો કે જો તારે માત્રી સ્ત્રીને ખપ હોય તો હું આ
જાઉં છું ૨૭

તારા જેવા મહા પુરુષને જો માત્રી સ્ત્રી કામ આવે તો પત્રી શો
વધાને ચાલ મેળવે છે? માટે તું લગારે ખેદ મ કર ૨૮

જેમ કહીને વિદ્યાધર બેસતો થયો, ત્યારે કુમાર વિનાના લાગ્યો
કે અરે હું બહુ પાપી થયો અને મેં માગ નિર્મળ કુળને દૂષિત કર્યું ૨૯

અરે દેવ, વિજય કુમાર રાજ્યાગતને સખી શક્યો નહિ, એટલામા
જ તું નહિ ધરાયો કે જોથી વળી તું મને પાસીથી ફલદિત કરાવે છે! ૩૦

વર મિદ્ર પાણચ્ચાઓ, ભંજિજકધણાણ પવરપુરિસાણ,
મદપદન્નાણ કલક્રિયાણ, ન જિયપિ જ મળિય ૩૭

ઝઝા ગુણોઘ જનના જનની મિવા ર્યા,
મત્યત થુદ્દ હૃદયા મનુવર્તમાનાઃ
તેજસિન સુત મઘ નપિ સત્યજતિ,
સત્યત્રત વ્યમાનિનો નપુન' પ્રતિજ્ઞા. ૩૮

હૃદ ચિંતાભરપિહુર, કુમર કો વિ દુ મુરો મુકાતેલ્લો,
જપદ આદરણપદા, સ્વજોદ્ય મયલગ્નિસચ્ચો. ૩૯

મા કુળસુ કુમર જ્યેય, મેય ઇય મુળેદિ મહત્તયણ
દ્યરો વિ મળદ તુહ વયણ, સવળપવળા ય મે સવળા. ૪૦

આદ મુરો વીરપુરે, પુરમિ જિળ્લમ નામવર મિટી,
કય ગુન્જળ અણીવટી, નદ્યમ્મિટી વિમલદિટી, ૪૧

લક્ષ્મણાન્ મહા પુરુષો પ્રાપ્ત ત્યાગ કરે એ માત્રે, પણ બ્રહ્મ
પ્રતિષ્ઠાવાળા કેવડિત જનોનું જીવન નડામું છે ૩૧

અત્યંત પવિત્ર હૃદયવાળી આર્યા માતાની માફક ગુણ મમૂહની ઉ
ત્પાદક લક્ષ્મણને અનુભૂતા નેલમ્બી જનો પાતાના પ્રાણોને મુખે મૂકી આપે
છે, પણ તે માત્રા નતની ટેકવાળા જનો પોતાની પ્રતિષ્ઠા મેલના નથી કરે

આ રીતે ચિંતામાં પડેલા કુમારને ડોહક કાતિવાળો દેવ પાતાના
આભરણની પ્રભાવી બાધી નિશાઓને ઝગકાવતો થકો કહેવા લાગ્યો ૩૨

હું કુમાર તું ખેદ મ કર, પણ આ માફક કંયાણુકારી વચન સાભળ
ત્યાગે કુમાર ભાગ્યે કે મારા કાન તાર વચન સાભળવા તૈયારજ છે ૩૩

દેવતા ભાગ્યે કે વીરપુર નગરમાં જિનનામ નામે ઉત્તમ શેક છે,
તે તેના ગુરૂજનથી ચિજ્ઞા પામેવ એ અને અતિધર્મિષ્ઠ તથા નિર્મળ દૃષ્ટિવાળો

तस्य य मिच्छद्दिठी, मिच्छो अइवल्लहो धणो नाम,
सो पढिवज्जइ वज्जिय, मिसओ तावसवय कइया ३६

तो चित्तं जिणदामो, एष अन्नाणिणो वि जइ एव,
पावधरपमग्भीह, विस व विसए परिहरति. ३७

प्रवर्गय भवस्तम्बा, निष्पन्नवर्ण सवर्ण नाय नायध्वा,
निष्पन्न पिपेष्टणांविद्, ता किं अस्ते न ते चक्षुः ३८

इय चित्तित्तु मविणय, विणयधरगुम् सपीव गहियवभो,
अणमण त्रिहिणा मरिउ, जाओ सोहम्मसग्गमुरो ३९

मित्रा पि यत्र त जाय सो अग्नि ओहिणा ददु,
नियय गिद्धिसमुदय, निदमण बांढणत्य सो ४०

તેનો અતિ વલણ ધન નામે એક નિઃશ્ચા દૃષ્ટિ મિત્ર છે, તેણે એક વખતે વિષય મુખ ઊઠીને તાપનની દીક્ષા લીધી ૩૬

ત્યારે જિનદાન વિચારવા લાગ્યો કે આ ઓછા જ્ઞાનવાળા પણ જો આ રીતે પાપથી ડરીને વિષની માદક વિષયોને તરે છે તો ભવના સ્વરૂપને સમજનારા અને જિન પ્રત્યક્ષ નાભાગવાળી વાત્સવા યો થઈ શકે તે જાણનારા નિર્ભાગ વિનેડવાના અમારા જેવા તે વિષયોને કેમ નહિ છોડિયે? ૩૭-૩૮

એમ ત્રિતરીને વિનયપૂર્વક વિનય વગ શુભના પામે ત્રત વર્ષ અન-
મન ઠગી મગીને આધર્મ દેવલોકમા તે ગેતા થયો ૩૬

તેણે અવધિ જાનથી પોતાના મિત્રને વ્યત્ર ધમ્મોલો નેચો, તેથી
તેને બોધ આપવા આતર તેણે પોતાની કદ્દિ તેને બતાવી ૬૦

ચિંતેઈ પત્રો તો, અવો ળહિઉણ મણુયજમ્મ મદ,
જડ જિણમ્મ તદયા, સેવતો તો મુઠ્ઠી હતો ૪૧

જદ રે જિય મુણગુરુણો, ગુરુણો અમરસારુ વર મેવતો
તો રુદ્ધરિદ્ધિ પિ ૪, ન લહતો હીણઅમરસા ૪૨

જદ જિય જિણપવણઅમર, પાણપવણો તવા તુમ ફૂતો,
અમરિમ અમરિમ વિસપર, વમચાણ તો ન પાવતો ૪૩

ઈચ્છાઈ પહુવિહ જુગિઉણ નિયમિત્ત અમરવયણેણ,
સમ્મ સમ્મ ગમ્મો, પડિવન્નો મુક્કત્તરુચીય ૪૪

દસવરિસ સહરસ ઠિઈ, નિયય જાણિત્તુ ધનંડ મુરપવર,
પરકજ્જચિત્ત મણુયચાણે વિ વોહિજ્જ મ મિત્ત ૪૫

ત્યાજે વ્યતર ચિતવના લાગ્યો કે અં મનુષ્ય જન્મ પામીને તે
વખતે એ જો જિન ધર્મ એંગો હોત તો હું કેવો મુખી થાત ૪૧

અં જીવ ત કપટની માફક ગુણનાં ગુણ ન યા હોત તો જ
ચક્ર દારિદ્ર્યની માફક આ નીચ દેવપાત્ર નહિ પામત ૪૨

અં જીવ, જો તે જિન વચનકપ અમૃતનું પાન કર્યું હોત, તો ભાગ
અનર્થકપ નિવવાળું આ પગથપણું નહિ પામત ૪૩

ક્રિયાદિ બહુ પ્રાં શોધ કરીને પોતાના મિત્ર-દેવતાના વચને ક
ગીને તે ભાગ્યશાળી વ્યતર એ રૂપ તરૂન પીજ મનાવ અમ્યકવને કીરી
રીતે પામ્યો ૪૪

પછી તેણે દગ દબાવ ર્થે પોતાની મિત્રિ બાળીને તે દેવતાને
કહેવા લાગ્યો કે હે પરશુરાવ દેવ, હું મનુષ્ય થઈ તો ત્યા પણ અને તું
પ્રતિગ્રોધ આપજો ૪૫

તિયસેણ વિ પદિવન્ને, ઉચ્ચદિય વતમે તુમં જાઓ,
 એકતરીવિત્તી, ન મુણસિ નામંપિ ધમ્મમ્મ ૪૬

તો તુઝ્ઞ વોદ્ધનકણ, મળ્ હમા વહ્લ વહ્લિયા પિદ્ધિયા,
 ઓદ્ધાવણ અપત્તા, જ નહુ વુઝ્ઞસિ માણવણા ૪૭

હય મુણમાણુ ન્ચિય, જાહસરણ ફુડવિપદ મુણિયનિયવમિઓ,
 કુપરો વિગ્ગવડ મુર, વિવોદ્ધિઓ સાદુ સાદુ તણ ૪૮

ત મહ મિત્તો ત મઝ્ઞ વચ્ચોં ત મયા ગુરુ મઝ્ઞ.
 હય મળિય મિણ્ઠડ વય, મુરઅપ્પિયસાદુનેવત્થો ૪૯

તો કયકાઉસ્સમ્મ, કુમરમુણિ સામિલ પળમિલ વ,
 પત્તો મુરોં મઠાણ, સદ્ધિઓ હત્યતગમિ રવી ૫૦

તે દેવે તે પાત ઈશુવ ઠરી-બાહ તે વ્યતન ત્યાથી ચવીને તુ થયો
 ટે-તુ બે કે એગત શૂંપીઝ છે, છતા હજુ વર્મતુ નામ ખપુ બાણતો
 નથી ૪૬

તેથી તને બોધવા માટે મે આ ભારે માયા કરી છે કાનજી માનવાળા
 પુકયો પાછા પર્યા ગિવાય પ્રતિબોધ પામતા નથી ૪૭

એમ સાણજવાની નાથેજ તેને અતિ સ્મશણ થતા તેને પોતાતુ અ-
 શિત્ર મુદ્દપણે બાનમાન થયુ, એટલે તે કુમાર તે દેવને વીનવવા લાગ્યો કે
 તે મને ઘરો નારા બોધિન કયા ૪૮

તુજ મારો મિત્ર છે, તુજ મારો ગણ છે, તુજ હમેશા માન ગુરુ
 છે, એમ બોલીને તે દેવે આપેલ માધુનો વેપ લઈ તેણે ત્રત લીધા ૪૯

પછી તે કુમાર કાયોત્વર્ગમા બિભો રહ્યા એટલે દેવતા તેને ખમાવી
 અને નમીને પોતાને સ્થાને ગયો એટલામા સૂર્ય બિચ્યો ૫૦

તત્યેય તથા પત્તો, જયતુગનિવો વિ કુમરમુદ્ધિકણ,
પુત્રાં નિદ્ધુ સહસ ત્તિ, લુત્તવિહર મળદ્ દીપો ૯૧

દા વત્ત પળયવચ્છલ, ઝલિયા અમ્હેવિ કહ તણ્ણે,
પવલજસ વરમ્મ અજ્જવિ, રજ્જધુરુદ્ધરણ ચલત્ત, ૯૨

તુદ્ધવયવચિય મેય, વય મુજ્જમ્મ સ્સત્તિ સસ્તિનયકલિય,
તુદ્ધ વયણામય પાણ, લહુ લહ્હ જણો ડમ્મો વન્ત ૯૩

ઇય જપત નિમ્મણિય, મોહ તિલ્લ નિવ વિવોદ્ધેડ,
પારિયક્કાડસ્સમ્મો, કુમરમ્મુળી મળદ્ વયણ મિણ ૯૪

મો મો નરિદ્ધ ત્થિલિય, ચલાદ્ અભિમાણ મિત્તામુદ્ધપાણ,
સમ્માપવગ્ગસસમ્મ, મમ્મગુરુ વિમ્મ મ્મૂયાણ, ૯૫

તે વેળાએ જયતુ ગ રાત્ર પછુ કુમારને શોધતો થતો ત્યા આવી પ
હોયો, તે પુત્રને (નાધુ થયો) જોઈને દીન થઈ શોધી ગૂંજાઈપછી નીચે
મુજબ કહેવા લાગ્યો ૫૧

અંતે સ્નેહવત્સળ વત્સ, તે આ નીતે જમને કેમ છતર્યા ? હે નિ
ર્મળ યશવાળા પુત્ર, હવ્વ પપ્પ તું નાજની તુમ ઉપાડવાને ધોતી પાત્રુ ધારણ
કર ૫૨

પૃથ્ઠ અવસ્થાને ઉચિત આ નતને તું ત્યાજ કર, હે મહિત અને
ન્યાયશાળી કુમાર, તારા વચનામૃતતુ આ જનને પાન ડગવ ૫૩

આમ બોલતા તે ત્રીજો મોહવાળા રાત્રને જોધ આપવા માટે કુમાર
મુનિ યોગેશ્વરની પાછીને આ રીતે કહેવા લાગ્યો ૫૪

હે મરેડ, આ રાજ્યલક્ષ્મી વીજળીના માફક ચપળ છે, તેમજ તે
અભિમાન માત્ર મુખની દેનાર છે, વળી સ્વગ અને મોક્ષના માગમા વિશ્વરૂપે
રહેલ છે ૫૫

નરયઅદ્ દુસહદુહકારણાઈ, ધમ્મ તરજલણજાલાઈ,
કો ણપ્પમઈ અપ્પ, પિઠવણ રાયલચ્છાઈ. ૫૬

પિણ્ણા જણિય લચ્છિ, મહાણિ પિ વ અપ્પણા ઉ ધૂય વ,
પરસતિય પરત્થિ વ કિદ્દ ણુ સેવિજ્જ લજ્જાલુ ૫૭

પવણ પદરિણ્ણ કમન્નગ્ગ, લગ્ગજલલવ ચલમિ જીયમિ,
કલ્લે સ્સાદ્ધ ધમ્મ, કો મળદ મ્મકન્નવિન્નાણો. ૫૮

(જઓ)

જસ્મ તિથ મચ્છુણા મન્નસ, જસ્સ વતિય પલાયણ,
જાં જાણે ન મરિમ્સામિ, મો હુ કલ્લે મુણસિય ૫૯

(તથા)

જા જા વચ્છદ રયણી, ન સા પઠિનિયચ્છ
અહમ્મ કુણ માણસ્સ, અફલા જતિ રાદ્ધો ૬૦

વળી તે નરકના અતિ દુ સહ દુ ખની કાગણુ છે, તથા ધર્મરૂપ
આડને બાળવા માટે અગ્નિનવાળા સમાન છે, માટે એવી રાત્રયલક્ષ્મીવડે કોણુ
મહામતિ પુરૂષ પોતાને વિટળિત કરે ૫૬

પિતાએ પેદા કરેલ લક્ષ્મી બેહેન ગણાય, પોતે પેદા કરેલ લક્ષ્મી
પુત્રી ગણાય, પારકી લક્ષ્મી ખગ્ગી ગણાય, માટે તેને લલ્લભવાન્ પુરૂષ કેમ
સેવે ૫૭

પવનથી હાલતા ડમળના અગ્ર ભાગપર રહેલા પાણીના ગિહુની
માફત આ જીવિત અપણ છે, માટે ‘ જાલે હું ધર્મ કરીશ ’ એમ કયો શબ્દો
પુરૂષ કહે ૫૮

જે માટે જેને મોતના માથે દોસ્તી હોય અથવા જે તેનાવી નારી
જવા સમર્થ હોય, અથવા જેને હું નહિ મરૂં એવી ખાતરી હોય તેજ વિ-
ધયોની વાદા કરે ૫૯

વળી જે જે ગત બાય છે તે પાછી આવનાર નથી, માટે અધર્મ
કરનારની ગતો બ્યર્થ બાય છે ૬૦

(તથા)

કો જાણઈ ધુણરુત્ત, કર્યા હોદી ડ ધમ્મસામગ્ગી,
રક્ષણુ વ્વ વિદિજ્જડ, વયાણ ઇણ્ઠપિ પત્તાણ ૬૭

ઇય સુણિય ગલ્લિય મોહો, સવેયવિરેયપરિગમ્મો રાયા,
કુપર રિસિપાયમૃદ્ધે, મમ્મ ગિણ્ઠેડ ગિદ્ધિધમ્મ ૬૮

મત્તીઈ મુણિ નમિડ, સ્વામિત્તુ ગમ્મો નિર્ગા મઠાણમિ,
સાહુ વિ ટટ્ઠપડ્ઢો, સયા મયા યાર મારવઓ ૬૯

લઙ્ગાતવાડ સહિઓ, મ દિઓ તિદ્ધુયણજણાણ પરિક્કણ,
જાઓ તત્ત્યેવ મુરો, જિણઠામો અત્થપ જત્ય. ૬૯

તથો ચુયા મમાણા, મહાપિદ્ધેદ્ધમિ જિણસમીરમિ,
નિમ્મિય નિન્વણ ચરણા, સિદ્ધિ તે દોવિ ગમિહતિ ૬૯

વળી ડોણુ જાણે છે કે ત્યાં ધર્મ ડરવાની મામત્રી મળશે ? માટે
રાકને જ્યારે મળે ત્યારે કામનુ એમ વિચારી જ્યારે મત પ્રાપ્ત થાય ત્યાં
પાળવા ભોધે ૬૧

એમ સાલણીને રાબનો મોક ગળ્યો, તેથી તે મ વેગ અને વિવેક
પામ્યો, એટલે તેણે કુમાર સુનિ પામેથી શુદ્ધિ ધર્મ અગીકાર કર્યો ૬૨

પછી તે ભક્તિથી સુનિને નમી ખમાવીને સ્વસ્થાને ગયો બાદ ૬૩
પ્રતિજ્ઞાવાન અને હુમેશા નિઃસ્વારમા ગ્રહી નત પાગનાર તે માધુ લાજ અને
તપ વગેરેથી નહિત ન્હી ત્રિભુવનના જીવોને હિંતકારી થઇને મરીને જ્યા
જિનદાસ દેવતા થયો હતો ત્યાં દેવતા થયો ૬૩-૬૪

ત્યાથી તે જ જણુ ચવીને મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં તીર્થડગની નમીપે નિ
મિળ ચારિત્ર ગ્રહણ કરી સુદ્ધિ પામશે ૬૫

લજ્જા મકાર્ય પરિહાર મુક્તાર્ય કાર્ય,
રૂપા સદા વિદધતઃ ક્ષિતિષા ત્મજસ્ય,
एव निशम्य फळ मुत्तम मेकृताना,
नित्य समाश्रयत भव्यजना स्तदेना ૬૬

इति विजय कुमार कथा

અકાર્યને મૂકાવનાર અને મુકાર્યને ડગવનાર એવી લાજ કુમાર રાજ
કુમારને થએલ ઉત્તમ કૃષ્ણ માલગીને હે લબ્યજનો તમે પણ એક થિતો
તેને આદ્રિત ૬૬ ૬૬

આ રીતે વિજય કુમારની કથા છે

દશમ ગુણ

इति निरूपितो लज्जाया निति नवमो गुण', सप्रति दयालु
रिति दशम गुण प्रचिकटयिषु राह

આ રીતે લજ્જાલુપણા ૩૫ નવમો ગુણ વર્ણવ્યો, હવે દયા-
લુપણા ૩૫ દશમા ગુણને પ્રકટિત કરવા ખાતર કહે છે

(मूल गाथा.)

मूल धम्मस्स दया-
तयणुगय सव्व मेव णुदूठाणं,
सिद्ध जिणिदसमए-
मग्गिज्जइ ते णिह दयालू १७

(મૂળ ગાથાનો અર્થ.)

દયા એ ધર્મનું મૂળ છે, અને દયાને અનુકૂળજ સર્વજીવ અ-

નુધાન જિનેદના સિદ્ધાંતમાં કહેલ છે—માટે આ મ્થળે દયાલુ-
પણ માગ્યું છે ૧૭

(ટીકા)

મૂલ માય કારણ—ધર્મસ્યો ક્તનિસ્તસ્વ-દયા પ્રાણિરક્ષા

દયા એટલે પ્રાણિની રક્ષા પ્રથમ કહેલા અર્થવાળા ધર્મનું મૂળ એ
ટલે આદિકારણ છે

યદુક્ત શ્રી આચારાગમ્ત્રે,—

સે વૈમિ જે અહ્યા જેય પરુપન્ના જે આગમિસ્સા અરહતા ભગવતો,
તે સર્વે એવ માફલ્લતિ એવ ભાસતિ એવ પન્નવતિ એવ પન્નવતિ—મર્વે પાળા
સર્વે મૃયા સર્વે જીવા સર્વે સત્તા ન હત્ત્વા ન અજ્ઞાવેયન્વા ન પરિતા-
વેયન્વા ન ઉદ્વેયન્વા—એસ ધર્મે સુદ્ધે નિરૂપ સાસણ સમિન્ચ લોચ લેપન્ને-
કિંપવેડણ (કટ્યાકિ.)

તે માટે શ્રી આચારાગમ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે —

હું વહું છું કે જે તીર્થંકર ભગવાન થઈ ગયા જે હાથ વર્તે છે
અને આવતા કાળમાં થશે તે બધા આ ગીતે કહે છે બોલે છે જણાવે છે
તથા વાણવે છે કે “મર્વ પ્રાણ, નવ ભત મવ ભવ, અને મર્વ મત્વને હું
છાવું નહિ, તેમનાપર હુકમત ચલાવવી નહિ, તેમને કબજે રાખવા નહિ,
તેઓને મારી નાખવા નહિ અને તેઓને હેરાન કરવા નહિ” આમેય ધર્મિન
અને નિત્ય ધર્મ લોના હું અને નવુના ભગવાને બતા યો છે

ક્રિયાદિ

યતો ડસ્યા ણવ રક્ષાર્થ જોપત્રતાનિ

જે માટે આ દયાનેજ રાખવા માફ રોષ મતો છે

નથાચા વાચિ,

અદિ સૈવ મતા મુલ્યા, સ્વર્ગમોક્ષ પ્રસાદની,
અસ્પાઃ સરક્ષણાર્થેષુ, ન્યાગ્ય સત્યાદિપાલન (ઇતિ)

જે માટે કહ્યું છે કે,—

અર્થે અને મોળને આપનારી અહિ માન મુખ્યપણે મનાયલી છે
અને એને ગણના માટે નત્યાનિતુ પાગન માન્યી ગણાય છે

અતएव तदनुगत जीवदया सद्व्याप्ति-मर्ष मेव विद्याराहारतपो वैषा
वृत्त्यादि सदनुष्ठान मिद प्रतात जिनेष्टममये पारातगदित सिद्धाते.

એથી તેનાથી મળેલુ મર્ષાત્ ઉપ ન્યા માથે મહેલુ બધુ એટલે
કે વિદ્યા આદ્યા તપ તા વૈષાદૃત્ય વગેરે નાકે અનુષ્ઠાન જિનેષ્ટ સમયમા
એટલે મયજ પ્રણીત મિદ્વાતમા મિદ્વ એટલે પ્રનિદ્વ એ

નવાચોક્ત શ્રી ગ્રન્થભવમ્સરિપાદૈ:

મયચરે જય ચિંટે જય માસે જય મણ,
જય મુજનો માસતો પાવ કમ્મ ન વધ (ઇતિ)

જે માટે શ્રી ગ્રન્થભવ સ્પરિએ કહ્યું છે કે,—

યતનાથી આલણુ, યતનાથી ડાબા મહેલુ, યતનાથી બેશણુ, અને
યતનાથી સૂણુ તેમજ યતનાથી ખાણુ અને યતનાથી જોવણુ એટલે પાપ
કર્મ નહિ બધાય

અન્યૈ રપ્યુક્ત

ન સા દોષા ન સા મિશા, ન ત જ્ઞાન ન ત તપ:

ન તદ જ્ઞાન ન ન જ્ઞાન, દયા યત્ર ન ત્રિષતે (ઇતિ)

બીજાએ પણ કહ્યું છે કે

એવી ઝાંઝ દીઝા, બિલા, નાન, તન જાન તે વ્યાન નથી કે જેમા
દયા નહિ હોય

મૃગ્યતે નિવૃપ્યતે તેજ કારણેને ૬ ધર્માધિકારે દયાલુ દયાશીલ:—
સહિ કિલ સ્વલ્પસ્યાપિ જીવનસ્ય યશોઽય જીરમુરદ્ધે ઠત્ત મહારાજસ્યે વ
દારુણવિપાક મનુજ્યમાનો ન જાન્નવથે પ્રવર્તતે કતિ

તે કારણે જીને ઈહા એટલે ધર્મના અધિકારમા દયાલુ એટલે ૬
યાના મ્વભાવવાળો પુરૂષ માણ્યો છે એટલે જરૂર છે કારણ કે તેવો પુરૂષ
યશોધર્મના જીવ મુરદ્ધત મહાન તની માફક થોડી પણ જીવ હિ સાના દા
કણ વિપાક જાણીને જીવ હિ નામા પ્રવર્તતો નથી

— — — — —

(યશોવર ચરિત સ્તેવ)

પપદિય ટરકધમ્મ, યમિય જીવજ્ઞ દારુણ વિવાગ
કિપિ જમોહર ચરિય, ધનામિ સંગેરમ મગિય ૧

અતિ પુર્ગી ડલ્લેળી જતવ જળો વિષમીન્દુલિજો,
કલિર્જો વિન્વ ભરેણ, ન કયાતિ નિવ્ઠ પરદાગ ૨

યજ્ઞોપવેતુ ચત્રિ આ પ્રમાણે છે

દયા ધર્મનેજ પ્રગટ કરનાર, જીવ હિ નાના દાકણ ફળને બતાવનાર,
વેરાન્ય અમથી લખુર એવું મા યજ્ઞોપ વેતુ ચત્રિ કહ્યું છે ૧

ઉદ્ધવચિની નામે નગરી હવી, બધાના લોહો નિર્મળ શીળવાન છે
ઇને પેમાદાર ઠતા કયાએ પણ પરત્વી તરફ જોતા ન હતા ૨

અમરુ વ્વ અમરચદો, મુદ્દામઓ તત્ત્વ આસિ નરનાહો,
વરલાવન્ન મળહરા, જસોહરા તસ્સ પાણપિયા ૩

તાળ કય ત્રિપુહતોસો, મુરિદદત્તો મુજો મુર્ગિદુ વ્વ,
પર મેસ ગુત્તભેઈ, નેવય કડયાવિ વટ્ઠકરો ૪

નિયસગમડજ્ઞીત્રિય, મયણા સારય મસકસમ યયણા,
તમ્સ ય નીલુપ્પલદલ, નયણા નયણા પ્લી મજ્ઞા ૫

અન્નદિણે રજ્જધર પુત્ત મકમિય અમરચદ નિવો,
પદિવન્નો કયડન્નો, સમણત્ત અમમ મુમણત્ત. ૬

મહિહર હુડ્ઝત કરો, પયદિય કમલો ય જ્ઞિય ગિડ નિમિરો,
ગવિ રિવ મુર્ગિદદત્તોત્રિ, કુણટ સવ્વક મટ્ઠમુદિય. ૭

ત્યા અમર (દેવતા) ની માફક ગુભ આચાર્યવાળો અમરચદ્ર નામે
રાજા હતો, તેની ઉત્તમ લાવણ્યવી મનોહર યથોદય નામે ગણી હતી ૩

તેઓનો મુરેદ્રત્ત નામે પુત્ર હતો તે મુરેદ્ર જેમ વિષુધાને (દિવાને)
પ્રીતી કરે છે તેમ વિષુધાને (પડિતોને) પ્રીતી કરતો, યા મુરેદ્ર જેમ ગો
ત્રિભુ (પર્વતોને ભેદનાર) છે, તથા વજ્ર (વજ્ર હાથમા ધરનાર) છે, તેમ
તે ગોત્રભિન્ન (કુટુંબમા ભેદ પાડનાર) અથવા વધિકર (વેર કરનાર) નહતો ૪

તેની નયનાવળી નામે સ્ત્રી હતી, તે પોતાના મનમથી કામને જ
વાડનાર હતી, ચન્દ્ર સ્તુતિ ચદ્ર જેવા સુખવાળી હતી, અને નીલોત્પલ
જેવા નયનવાળી હતી ૫

એક દહાડે રાજ્યનો ભાર પુત્રને મોખીને પુણ્યરાણી અમરચદ્ર
ગભ જેમા ઉત્તમ મન રાખી ગડાય જેવા શ્રમણપણાને અગીકાર કરતો
હોયો ૬

હવે મુરેદ્રત્ત પણ સૂર્ય જેમ મહિધર (પર્વત) મા પોતાના ઝ
(ઢિરણ) અડાવે તેમ મહિધર (ગિય રાજ્યો) પાનેથી કર (ખડણી) વસુલ
કરતો વળી સૂર્ય જેમ કમળોને પ્રગટાવે તેમ તે કમલા (લક્ષ્મી) ને પ્રગટા

વતો, તથા શિષુરૂપ અધકાગ્ને નાશ કરતો થકા પૃથ્વીરૂપ મોકને અતિ
સુખી કરવા લાગ્યો ૭

અહ અન્નદિણે રન્નો, સારસિયા નામિયાહ ઢાસીણ,
પલિયચ્છલેણ ઋહિઓ, સમાગઓ ધમ્મદુઓ ત્તિ ૮

તત્તો ચિંતેઢ નિવો, અગિરત્તા અહહ સખ્વભાવાણ,
હી તુચ્છયા ભવસ્મ ય, ૬ હા ચલત્ત ત્ત્ત્ત્તયાણ ૯

(અચિય)

દિવસ નિસા ગડિમાલ, આડયસલિલ જણસ્સ ધિન્નુણ,
ચદાઢચ્ચ ગઈલા, કાલરહટ્ટ મમાઢતિ ૧૦

જીવિય જલમિ ઝીણે, સરીરસસ્સમિ પરિસુસત્તમિ,
કો વિ હુ નાતિય ઉવાઓ, તહવિ જણો પાવ માયરડ ૧૧

તા કિં હમીહ મઘ્ઘ, રગત્ત તરગ મ્મગુરત્તરાણ,
નિવલ્લચ્છીહ સુતુચ્છાહ, નરયપુરસરલસરણીણ ૧૨

હવે એક દિવસે ગબ્બની નાનમિત્તા નામની ઢાગીએ પળિત ભેધને
તેને કહ્યું કે ધર્મનો દૂત આવ્યો છે ૮

ત્યારે રાજા મર્વ ભાવેતું અસ્થિરપાતું તેમજ ભવની તુચ્છતા તથા
તરૂણપણાતું એ ચળપણું ચિંતવવા લાગ્યો ૯

પણી તે વિચારવા લાગ્યો કે દિવસ અને રાતરૂપ ઘટમાળાથી લોકતું
આયુષ્મરૂપ પાણી લેધને એક અને સૂચરૂપી બેલો ગળરૂપ અગ્નિને ભમાડયા
કરે છે ૧૦

જીવિતરૂપ જળ પૂરે થતા શરીરરૂપી પાક સૂડાશે તેમા કોઈ ઉપાય
નથી હતા કોડ પાપ કરતા નહે છે ૧૧

માટે આ તનુની નાકડ બશુર, અતિતુચ્છ, અને નરકપુન્યા જવા-
ની સીધી નીક જેવી આ ગત્તમ લક્ષ્મીતું માને શુ કામ છે ૧૨

ગુણહરકુમર ગુણન્યણ, કુલહર ઠાવિઝણ નિયરજ્જે,
પુન્વપુરિસાણચિન્ન, સામન્ન અણુચરામિ ચિ ૧૩

તો સિઠો ઢડયાણ, નિયમિપ્પાઓ નિયેણ સા આહ,
જ મે રોયડ ત કુલસુ, નાહ ન કરેમિ વિગ્ધ મહ. ૧૪

કિંતુ અહાપે મહિસ્સ, મહેર પન્વજ્જ મજ્જત્તેણ,
ચિઠડ પન્હા જુણહા, ફુઢ મુહુન્ટ્ણો વિણા કહ ણુ. ૧૫

તો ચિત્ત નરનાહો, જહો અહો મજ્જ ઉવરિ દેવીણ,
અડ નિવિહો પડિવયો, જહો અહો ચિરહમીરુસા ૧૬

હસ્થતરમિ મિઝગઠિર, સદ્બોનમિય દાહિણકરેણ,
કાલનિવેણ મિઝણ પઢિય મિગ તન્નિત્તેણ ૧૭

માટે ગુણરત્નના કુળધર મમાન ગુણધર કુમારને પોતાના રાજ્યમા
સ્થાપીને પૂર્વ પુરુષોએ આવજેલુ થમણપણુ અગીઝર કરૂ એમ તેણે
ચિંતયુ ૧૩

તેથી રાજાએ રાણીને પોતાનો અભિપ્રાય જણાવ્યો એટલે તે બ્રાહ્મી
કે હે નાથ જે તમને રૂએ તે વરો-હું તેમા વિધિ નથી કરતી ૧૪

કિંતુ હું પણ આર્ય પુત્રની માથેજ દીક્ષા લઈશ-કારણ કે અદ્ર
વિના તેની ચદ્રિકા ગી રીતે ગરી શકે? ૧૫

ત્યારે રાજા વિચારના ઠા થો કે હો તારીને મારા ઉપર કેવો નિ-
વિડ પ્રેમ છે અને જેવું ગિહનુ ભય છે? ૧૬

એટલામા કોમળ અને ગમીર અષ્ટવી સ્વજે હાથે સલામ ભરતા
કાળ નિવેદકે જી રીતે દહુ. ૧૭

લઘુ પમિદ્ધ મુદય, પયાવપસર કમેણ વડ્ઢિત્તા,
 સ્વજોવિત્તા મુવણ, મપદ અત્યમહ દિણનાહો ૧૮

ત સોડંચિત્તદ નિવો, દહા દહ નત્થિ કોઈ નિચ્ચમુહી,
 'દિત્થિય દસાવ વિવસો, પદિવસ સહદ યુરો વિ ૧૯

સક્કાકિચ્ચ તો કાઠ, ઠાઠ મત્થાણ મડવમિ સ્થળ,
 નયણા વલીઈ સમલકિયમિ પત્તો રઈ ગિહમિ ૨૦

સંસારસરુવ નિરુવણિકપવણસ્સ તિહુય ચિત્તસ્સ
 વિસય વિપુહસ્સ રન્નો, દૂર ઓસરિય નિહસ ૨૧

મુત્તો નિવ્વુ ત્થિ ઉક્કઢ, મયણા નયણાવલી સમુદેઈ,
 હગ્ગાદિહ કવાદે, વિણિગ્ગયા વાસગેહાઓ. ૨૨

જગત્પ્રમિદ્ધ ઉદય પામી અનુક્રમે પોતાનો પ્રતાપ વધારી જગત્પ્રે
 અજવાળી હવે દિનનાથ (સૂર્ય) અસ્ત પામે છે ૧૮

તે માલગી રાજા ચિતવવા લાગ્યો કે હાય હાય-છહા કેઈ પણ
 નિત્ય મુખી નથી ઢારણ કે સૂર્ય પણ યગ્વશ ગ્રહી આટલી દલા ભોગવે
 છે ૧૯

પછી સધ્યા કૃત્ય કરી ક્ષણભર સલા સ્થાનમા બેસી નયનાવળીથી
 વિરાજતા રતિશૃંગમા રાજ્ય ગયો ૨૦

ત્યા મ સાર સ્વરૂપ વિચારવામા તેનું ચિત્ત લાગ્યાથી વિષયથી વિ
 મુખ રહેતા રાજાને જીવ આવી નહિ ૨૧

નયનાવળીએ જાણ્યું કે રાજાને જીવ આવી ગઈ છે એટલે તેણી
 અતિ કામાતુર હોવાથી કમાડ જિઘાડી વામઘરથી બાહર નીકળી ૨૨

ચિંતઈ નિવો અવેલ, કિં એસા નિગમ્ય ચિ દુ નાયં,
મદ ભાવિવિરહ મીર, નૂળ મરિહિ ચિ વારોમિ ૨૩

તયણુ અણુપુટિ મેઈઈ, જાડ જા નરવઈ મહીયઆસી,
પાસાયપાલઓ તાવ, જુજ્જઓ તીડ ઉઠવિઓ. ૨૪

અહ તે દોવિ પમત્તે, કરાલ કરવાલ ઘાય પાયાલે,
જા સિવિહી કોવવસા, નિવઈ ઇય ચિંતણ તાવ ૨૫

ઉન્નમદ રિડમદસપડિય, કરોઢિઘદ કરદ દલ્લણ દુલ્હાલિઓ,
વિયલિય મીલેમુ દમેમુ, એસ કહ વહજ મહ સ્વગો ૨૬

અહમ કિ મિમીડ ચિતાડ પસ્યુયત્થસ્મ અણણુરુવાણ,
ઇય વલિય વિલિયચિત્તો, સિજ્જાઠાણ નિવો પત્તો ૨૭

ગત્ત વિચારવા લાગ્યો કે આવી અવેળાએ આ દેમ નીકળી હશે ?
હા જાણ્યું ! મારા થનાર વિરહથી બીને નહીં એ મરવા નીકળી હશે, માટે
જડને વાડે ૨૩

તેથી ગત્ત તરવાર લઈ તેની પૂઠે જાવા લાગ્યો, ગણીએ મેહેલને સ-
ભાળનાર કૂબડાને જગાડ્યો ૨૪

પછી તે બે પ્રમત્ત થયા એટલે ગત્ત ગુસ્સે થઈ ભયદર તરવારનો
ધા કાપા તૈયાર થયો તેટલામા આવું વિચારવા લાગ્યો ૨૫

અં આ મારી નગાર કે જે ઉલટ રિયુઓના હાથીઓના કુલ
સ્થળને વિદારનાર છે તે આવા ગીજહીન જનોમા શી રીતે વાપડે ? ૨૬

અથવા મે ધારેલા અર્થને પ્રતિબળ એવી આ ચિંતા કરવાનું મારે
શું કામ છે ? એમ વિચારી ત્યાથી પાછા વળી ઉદાસ મને રાજ પોતાના
મન્યાન્યાનમા આગ્યો ૨૭

ચિતડ સયણિજગઓ, અદો મટગા જનામિયા વાહી,
વિસકદલી અમ્મા, વિમ્મડયા ધોયળળ વિળા ૨૮

વગ્ગી અકપરા તહ અળગિ ચુડલી અરેયળા મૂચ્છા,
નિવડ નિવડ મલોદ, અવારળો તહય મચ્ચુ ચિ ૨૯

ઇય જા ચિતેઇ ઇમો, તા દેગી તરથ જાગયા સણિય,
ગભીરયાઇ નહુ કિંપિ, જપિય નરરેણ તયા ૩૦

ઇત્તો સમાહયાઇ, પમાર તૂગાઇ કિંકરમળેળ,
કાલ નિવેયગ પુરિસેળ, તારિરમણેળ ડય પદિય ૩૧

ઇસા વચ્ચઇ રયળી ત્રિ મુવગુરુ તિમિર ચિતુન્દળમારા,
દાડ જલજલિં પિય, પરત્તીગ ગયમ્મ સૂરસ્સ ૩૨

ત્યા ગમ્યામા ગી ચિ તવલા લાગ્યો દે રાહો સી એ નામ વગરની
બ્યાધિ છે, ભૂમિ વગરની વિધવલી છે, લે જન વગરની વિગચિકા છે, શુદ્ધ
વગરની બ્યાધિ છે, અગ્નિ વગરની બ્લેડ છે, વેદના વગરની મૂર્તિ છે, લોહ
વગરની બેડી છે, અને કાળુ વગરનું એ ત છે ૨૮-૩૮

એમ જ્યા મૂંધી તેણે ચિ તબ્બુ તેલ્લામા તો વીએ ગહીને યા ગણી
આની પહોલી, ત્યારે રાજાએ ગાણીય ચુલ્લ ગાળીને તેણીને કશું પણ નહિ
કહ્યું ૩૦

એટલામા આડરોએ પ્રભાતના વાજા ૬ ાડયા અને નાથ નિવેદક
પુરૂષ ગભીર શબ્દની આ રીતે યોચો, -૩૧

આ ભારે અમારાડય વાળના સમૂહને છૂટા મૂકી દઈને પરલોકમા
ગએલા સૂર્યને પણ જળાગ્નિ આપના ખતર રાત ભય છે ૩૨

તો કાઝ મોમકિન્ચ, અત્યાણસટાઝ આગઓ રાયા,
પળઓ ચ મતિમામન, સિઝિમત્વાદપમુદેઈ ૩૩

કઠિઓ નિયમિત્તાઓ, નિરેણ રિમલમદ માઈ મતીળ,
માલયલમિલિયકરકોરગેદિ તેઈપિ મિત્રનિય ૩૪

દેવ ન અઝઝિ જાપટ, રુનયહરો જાવ ગુણહરો કુમરો,
તાવ સય ચિય સામી, ઇયાઝ પયાઝ પાલેટ ૩૫

મળઈ નિયો મતિપરા, િ અઝકુલે મમાગણ પલિણ,
કોપિ ઠિઓ મિદ્વામે, મળતિ તે દેવ મહુ પવ ૩૬

ઈય મદ મતીદિ નિયો, મિરિદાન્તરેદિ ત ઠિણ મમિડ,
મુહમુત્તો રયનીણ, વિરામમમળ નિયઝ મુમિળ ૩૭

ત્યારે પ્રભાત ડ્રત્ય ડીને આ ન્થાન સભામા મળ આ-યો ત્યા
તેમે મત્રી, નામ ત, ગે. તયા આર્ધનાક વગે- પગે લાગ્યા ૩૩

પછી નાનઝે રિમળમનિ વગે મ ત્રિઝોને પોતાનો અભિપાય ડહ્યા
ત્યાદે તેમણે હાથ જોડી નીચે મુજબ વિનનિ ડી ૩૪

હે દેવ, જ્યા લગી કુન્તુ ગુણુડ કુમાર ડવચ ધગ્નાર નથી થયો
ત્યા લગી આ પ્રજાને તમા પોતે / પાગવી જોડે ૩૫

ત્યારે નાન જો-યો કે જે મત્રિવગે, અમાગ કુમા પળિન દેખા
તા કોઈ વરવામમા ગ્લેલ યાદ છે? ત્યારે તેઓ જોત્યા કે હે દેવ, તેમ તો
કોઈએ નથી કર્યું ૩૬

આ રીતે મત્રીઓ સાથે રાજા વિવિધ વાનચીત ડરી તે દિન પૂરે
કરીને રાને મુખે મૂને વડો પાછરી તે નીચે મુજબ રચન જોવા લાગ્યો. ૩૭

જહ મત્તમૂમિમદિર, ઉવરિં સીહાસણમિ ઉવવિઠો,
પદિકૂલ માસિણીણ, અગાપ પાહિઓ હિઠા ૩૮

નિવહતો પત્તો હ, મૂમીઓ મત્ત તહય અવાવિ,
સઠિય ફહંપિ મદિર, ગિરિમિહર પુણિ આમુઠો ૩૯

અહ ગયનિહો રાયા, ચિતહ આવાય દારુણ વિવાગો,
પરિણામમુઠો મુમિણો, એસો ફિ માવિ નદુ જાણં ૪૦

(અગ્રાતરે પઠિત પ્રાભાતિકકાલ નિવેદકેન)

પતિતોપિ દેવયોગાત્ પુનરુત્પાત ત્ષણેન ફિલ ભથ્તે
કદુરુ દય મદુત્તો ન ભાતિ ચિરકાલ રિનિપાનઃ ૪૧

અહ વયપમાયકિન્ચો, જા અત્યાણમિ ઉવરિસદ ગયા,
વહુપરિયણ પરિયરિયા, જમોદરા તા તહિ પત્તા ૪૨

ભણે કે માત ભમિવાળા મેલેવની જીવન મિહામનપર તે બેઠેલા
છે, તેને પ્રતિજ્ઞ બોલનારી માતાએ નીચે પાડ્યો ૩૮

ત્યા તે તથા તેની માતા પડતા પડતા ઠેક પહેલી ભમિપર આવી
પહોંચ્યા છતાં તે જીડીને પાગે જેમ તન રૂગી ત મેડ પર્વત જેવા મેહોલની
ગેથે ચડ્યો ૩૯

હવે ગત્ત કાલ ઠી જતા ઠીડીને ચિતવવા લાગ્યો કે ઠક બધ-
વર ફળ થનાર છે, છતાં આ રાખન પગિણામે નાડ છે, માટે ગુ થશે તેની
ખબર પડતી નથી ૪૦

આ દુઃખ્યાન પ્રભાતકાળના નિવેદકે પાડેલું છે મદત (ગોળ) દ-
લાની માફક જે મદન (માગ આવરણના) હોય તે દેવથોએ પડી ગયો દોય
તોપણ તે રૂગીને ઠી થાય ને, તેવાની પડની લાગે વખત નહીં નથી ૪૧

હવે પ્રભાત કૃત્ય રૂગી ગત્ત રાજ સલામા બેઠો તેટલામા ઘણા આ-
દર નમસ્કારની માથે ચળાધરા ત્યા આવી દર

અન્નુદિયા નિરેણ, નિવેસિયા આસણે અડમહતે,
પુચ્છેડ પ્ચ્છ કુસલે, સ મળડ અનાપસાણ. ૪૩

ચિંતઈ ય નિર્વો મજ્જ, વચનહણ કહણુ મન્નિદી અના,
અડવધુર પાઠિયા, હુ અતિવ ઇમો ઇહો વાઓ ૪૪

ત ચેવ મુમિણય તદ્દ, કદેમિ પાઠિયાયહેડ જહ તસ્સ,
મન્નઈ મહ મુણિયેમ, પવ્વડઓ ચ્ચિય તઓ અહય. ૪૫

ઈય સામત્તિય કહિઓ, મુમિણો જળણીઈ અવ જહ અજ્ઞઃ
ગુણહર કુમરસ્સ અહ, રજ્જ ટારુણ પવ્વડઓ ૪૬

ઘવલહરાડ નિવડિઓ, ડચ્ચાઈ સુણિત્તુ તીડ ધીયાણ,
ધુત્તુકિય ચ વામવમેણ અકમિય મહિવલ્લય ૪૭

રાજા ભીડી તેના મામે ગયો અને મોહોટા આસનપર તેને બેસાડી
તે પૂછવા લાગી કે હે વત્સ, કુશળ છે? રાજા બોલ્યો કે માણ તમાગ પ-
સાથે કુશળ છે ૪૩

રાજા વિચારવા લાગ્યો કે હું નત શ્રદ્ધા કરીશ તે વાત માતા શી
રીતે માનશે? વારણ કે તેનો મારાપર ભારે અનુરાગ છે હા જલ્દય એક
ઉપાય છે ૪૪

મને જે સ્વપ્ન આવેલ છે તે જહી પછી તેના પ્રતિષ્ઠાતનો હેતુ સુ-
નિવેપ છે એમ કહું એટલે તે માનશે એટલે હું દીક્ષિત થઈ શકીશ ૪૫

એમ વિચારીને તેણે માતાને જણાવેલું કે હે માતા મેં એવો સ્વપ્ન
દીધો કે જાણે આજ ગુણવત્ કુમારને રાજ્ય આપીને હું અમન્નિત થયો ૪૬

પછી જાણે ધવળશૂદ્રવી પછી ગયો ઈત્યાદિ વાત ગર્ભાએ કહી તે
મામળી માતાએ લયથીત થઈ રાખા પગે જમીન દખાવી શુકારો કર્યો ૪૭

(યશોવરા પ્રાપ્ત)

एयस्त विधायक ए दाड कुमरस्त रज्ज मिचरिय
गिण्हेसु समणालिंग, (राजा) एव ज आणवइ अत्रा. ४८

(યશોવરા)

निवडण निमिच्चय पुण, जलयल गेयरजिए वटु हणिड,
कुलदेवयच्चणेण, करोहि त सतिकम्म ति ४९

(રાજા)

जियपाया य ज सती, इहा कह अर ते समाइटा,
ज धम्मेण सती, सो पुण धम्मा दयामूलो. ५०

(તથાચોક્તં)

नेह भूयस्तयो धर्म, स्तस्मादन्योस्ति भूतले,
प्राणिना भयभीताना, मभय यत् प्रदीयते ५१

યશોધન બોલી —આ સ્વપ્નનો વિધાત કરવા માટે કુમારને રાત્રી આપી તું શ્રમભર્યું લિંગ ત્યે

રાજા બોલ્યો —માતાની આરા કબૂલ છે ૪૮

યશોધન બોલી —તું પડી ગયો તેની શાંતિ માટે ઘણા પશુ પંખી મારીને કુળ દેવતાની પૂજા કરી શાંતિકર્મ કરશું ૪૯

રાજા બોલે —તે હાથ, માતાજી તમે જીવંત ધાર્મિક શાંતિ કેમ જણાવી ? શાંતિ તો ધર્મથી વાય અને ધર્મનું મૂળ તો દયા છે ૫૦

જે માટે કહેલું છે કે લયલીત પાત્રીઓને ૨ લય આપવું એના કરતા મોડોટો ધર્મ આ પૃથ્વીપર બીજો દોષજ નથી ૫૧

હેમ ધેનુધરા દીના, દાતારઃ મુલમા મુવિ,
દુર્લભઃ પુરુષો લોકે, યઃ પ્રાણિષ્વભયમદઃ ૫૨

મહતા મપિ દાનાના, કાલેન ક્ષીયતે ફલં,
મીતાભય મદાનસ્ય, ક્ષય એવ ન વિચ્યતે ૫૩

દત્ત મિષ્ટ તપ સ્તપ્ત, તીર્થસેવા તથા શ્રુત,
સર્વા ણ્યભયદાનસ્ય, કલ્પા નાર્હતિ પોઢશી ૫૪

એકત' કતવ. સર્વે, સમગ્રા વરદક્ષિણા'
એકતો ભયમીતસ્ય, પ્રાણિનઃ પ્રાણરક્ષણ ૫૫

સર્વે વેદાન તત્કુર્યુ', સર્વે યજ્ઞા યયોદિતાઃ
સર્વે તીર્થાભિષેકા શ્ચ, યત્ કુર્યાત્ પ્રાણિના દયા. ૫૬

જગત્મા સોના, ગાય તથા પૃથ્વીના દાતાર ઘણા મળશે પણ પ્રા-
ણિઓને અભય દેનાર પુરુષ તો કોઈ વિરલોજ જડશે ૫૨

મોટા દાનોનું ફળ પણ કાળે કરી ક્ષીણ થાય છે પરંતુ ભયમીતને
અભય આપ્યાનું ફળ કદાપિ ક્ષય નથી પામતું ૫૩

દાન, હોમ, તપ, તીર્થસેવા, તથા સામ્રાજ્યવલ્લ, એ બધા અભયદાનની
શોભાની કળા જેટલા પણ નથી થતા ૫૪

એક બાબુ સઘળા યજ્ઞો અને મઘણી મહા દક્ષિણાઓ છે અને એક
બાબુ એક ભયમીત પ્રાણીનું રક્ષણ કરવું એ બરોબર છે ૫૫

સર્વે વેદ તેટલું નથી કરી શકતા, તેમજ સર્વે યજ્ઞ તથા સર્વે તીર્થા-
ભીષેક પણ તેટલું નથી કરી શકતા કે જેટલું પ્રાણીની દયા કરી શકે
છે ૫૬

ત અવ સતિકમ્મ, ત ચિય સન્વત્થ સાહણ સમત્થ,
જ અદ્યેવ પિ પરસ્સ, નેવ ચિંતિજ્જણ પાવ ૫૭

(યશોધરા)

પુત્રય પરિણાપવમા, પુશ્ચ પાવ ચ હોઈ અહવાધિ,
દેહારુગ નિમિત્ત પાવપિ હુ કીરણ સ્થ ૫૮

(યત્તઉક્ત)

પાવપિ હુ કાયન્ન, બુદ્ધિમયા કારણ ગણતેણ,
તદ્દ હોઈ કિંપિ કજ્જ, વિમ્મપિ જહ ઓમદ્દ હોઈ ૫૯

(રાજા)

જડ્ઢિવ પરિણામ વસંતો, પુત્ર પાવ હવેડ જીવાણ,
તદ્દવિય જયસિ સત્તો, પરિણામ વિસોદિ મિચ્છતા ૬૦

માટે હે માતા, તેજ શાંતિર્મ છે અને તેજ સર્વ અર્થ સાધવા
સમથ છે કે જે પગ્નુ અતિ થોડું પણ બૂડું નહિ ચિતવણુ ૫૭

યજોધરા બાલી — હે પુત્ર પુણ્ય અને પાપ પરિણામના વશે ર
હેલ છે અથવા તો હેલની આદોઅ્યતા માટે પાપ પણ કગાય તેમા શે
વાધે છે? ૫૮

જે માટે કહેલુ છે કે,

બુદ્ધિમાન પુરૂષે જરણુ ગત્તીને પાપ પણ કરણુ, કરણુકે કોઈ એવો
પણ પ્રસંગ આવે છે કે જેમા વિય પણ આવધ તરીકે વપરાય છે ૫૯

રાજા બોલ્યો — જો કે જીવોને પરિણામના વશે પુણ્ય અને પાપ
થાય છે, તોપણ સત્પુરૂષો પરિણામની વિશુદ્ધિ રાખવા માટે યતનવાન રહે
છે, ૬૦

જો પુણ હિંસાયયણેમુ વટ્ટઈ તમ્સ નણુ પરીણામો,
દુટો નય ત લિંગ, હોઈ વિમુદ્ધસ્ત જોગસ્મ ૬૧

(કિંચ)

પુત્ર મિણ પાવ ચિય સેવતો ત ફઠ ન પાવેદ,
હલાહલ વિસમોઈ, ન જીવડ અમયવુદી વિ ૬૨

નય તિહુયણેવિ પાવ, અન્ન પાણાઈવાયઓ ગરુય,
જ સવ્વે વિ ય જીવા, મુહેસિણો દુક્ખીરુ ય. ૬૩

દેશારુગ્ગકણ વિ હુ, જીવટયા ચેવ અવ કાયન્વા;
આરુગ્ગ માડ મન્ન, જ જીવદયાફલ નૂણ ૬૪

(તથાહિ)

જ આરુગ્ગ મુદગ મપ્પહિય આણેસરત્ત ફુદ,
રુવ અપ્પહિરુવ મુજ્જલતરા કિત્તી ધણં ઉવ્વણ,

ત્રીહ આડ અવચણો પરિયણો પુત્તા મુપત્તા સયા,
ત સવ્વ સચરાચરમિ વિ જણ નૂણ દયાણ ફલં ૬૫

કારણકે જે હિંસાના સ્થાનોમા વસતો હોય તેનો પરીણામ દુષ્ટજ
હોય છે કેમકે વિમુદ્ધ યોગવાળાનુ તે લિંગજ નથી ૬૧

વળી પાપને પુણ્ય માનીને એવે તો તેથી ॥ ઈતે પુણ્યનુ ફળ પામી
શકે નહિ, કેમકે હજારો વિધ પાપો ધરો અમૃતની ભુદિ રાખે તેથી ઈ
તે જીવી શકે નહિ ૬૨

ત્રણે લોકમા હિંસા કરતા મોહોટ પાપ કોઈ નથી, કારણકે સર્વે
જીવ સુખ ઈચ્છે છે અને દુઃખથી બીજો છે ૬૩

વળી જે માતા, પરીરના આરોગ્ય માટે પણ જીવ દયાજ કરવી
એધો કેમકે આરોગ્યતા વગેરે સઘણ જીવ દયાનુજ ફળ છે ૬૪

જે માટે કહેલું છે કે ઉત્તમ આરોગ્ય, અપ્રતિહત, અપર્ય, અતુષ્ઠ

૩૫, નિર્મળ, કીર્તિ, મહાન્ રૂદ્ધિ, દીર્ઘ આયુષ્ય, અવચક પરિજન, લક્ષિત
વાળા પુત્રો એ બધું આ ચરાચર જગતમા દયાનુજ ફળ છે ૬૫

વયળકલહેળ શ્મિળા, અલ મમચિય કરેસુ ત વયળ,
ઇય જાપરી નરવડ, જસોહરા ધરડ વાહાણ ૬૬

તત્તો નિવો વિ ચિંતડ, ઇગત્તો અવચાવયળલોવો,
અન્નત્તો જીવવહો, ઇત્ય મણ કિં તુ કાયબ્બ ૬૭

અહવાવિ અશ્દુરતો, ગુસ્સવયળનિલોવઓ વિ વયમગો,
તા અત્તાણપિ ઈણિય, રનિસ્વયો પાણિણો ઈણિ ૬૮

ઇય ચિંતિત્ત નિવડણા, પકડિય મહલ્લગ મડ ઉગ્ગ,
તો હાહારવ મુહલાઈ, તીહ ધરિઓ ભુમાદહો ૬૯

મણિઓ ય પડનિવન્ને, યન્ન અહ કિ તુ જીવિહ પચ્છા,
માઈવહો ચેવ ઇમો, તા તુમણ વવસિઓ ઇત્ય ૭૦

યથોઘગ બોલી કે આ વચનડલેહ કબ્બાનુ ઠામ નથી, માફ વચન
તાને કબુલ રાખવુ એમ બોલીને તેણીએ નબ્બને પોતાની બાહુથી પકડી
રાખ્યો ૬૧

ત્યારે ગભા વિચાગવા લાગ્યો કે ઈહા એ બાબુ માતાનુ વચન
લોપાય છે અને બીજી બાબુ જીવહિ ના થાય કે, માટે માટે ઈહા શુ
કરવુ ? ૬૭

અથવા તો શુરૂજનના વચનના લોપ ક્રતા પણ મત ભગ કર્યો
એમા ભારે પાપ છે, માટે પોતાને માગી નાખીને પણ પ્રાણીઓની મારે રક્ષા
કરવી ભેધએ ૬૮

એમ ચિંતવીને રાબએ મ્યાનમાથી લયઠર તરવાર જેથી લીધી,
ત્યારે હાહાકાર કરતી માતાએ તેની બાહુ પકડી રાખી ૬૯

તે બોલી કે હે વત્સ, શુ હું તુ મગ્તા તારા પાછલ જીવતી રહીય
કે ? આ તો તુ માતૃવધ કબ્બાજ તૈયાર થયો લાગે છે ૭૦

ઇત્તો ય કુવકુહેળ, કુદ્યં સુણિઓ ય તીરૂ તસ્સદો,
મણિય ય વચ્છ નિહણમુ, એય જ અત્થિ ડહ કપ્પો ૭૧

એરિમકજ્જે પમણ, જસ્સ સરો સુમ્મણ તય હણિડ,
તપ્પહિ વિંય અહવા, કરિજ્જ સ સમીઠિય પુરિસો. ૭૨

(રાજા)

હે માય કાયમણવહ, જોગેહિ હણે ન જીય મન્ન મહ.

(યશોધરા)

જહ એવ પિઠમયંપિ, કુવકુદ્દ હણમુ તા વચ્છ ૭૩

તો માઈનેહમો હિય, મણેણ સ ડન્નનાણ નયણેણ,
જણી વયણ રત્ના, પહિવન્ન મયપિવેણ. ૭૪

(યદા)

વહુય પિ હુ વિન્નાણ, નાદસય હોઈ નિયય કજ્જમિ,
સુહુ વિ દૂરાલોય, ન પિન્નહ અપ્પય લચ્છી ૭૫

એટલામા કૂકડો બોલ્યો તે તેણીએ માલગ્યુ એટલે તે બોલી કે
હે વત્સ, આ કૂકડાને તુ માલ લાગ્યું છે એવો કલ્પ છે કે આવું કામ કરતા
તેનો શબ્દ માલગવામા આવે તેને અથવા તેના પ્રતિબિંબને માત્રીને પોતાનું
ઇચ્છિત કવનું (૭૧-૭૨)

ગદા બોલ્યો કે હે માતા, મન વચન અને કાયાથી હું અન્ય છું
વને મારનાર નથી ત્યારે માતા બોલી કે હે વત્સ તો એમ છે તો લોટના
બનાવેલા કુકડાને માર ૭૩

ત્યારે માતાના સ્નેહથી તેનું મન મોહીત થયું અને તેની જ્ઞાન
ચતુઃકાંડ ગઈ તેથી તેણે વિવેકહીન થઈ માતાનું વચન કળૂણ રાખ્યું ૭૪

કારણકે ઘણું વિજ્ઞાન દોષ તોષણ પોતાના કામમા તે ઉપયોગી થતું

નથી જે માટે બહુ લાભેથી જોનારી આખ પણ પોતાને જોઈ શકતી
નથી ૭૫

નરનાહ વયળ પરિપેરિણ્દિ સિપ્પીહિ જ્ઞતિ નિમ્મવિઓ,
પિઠમયતવચ્ચડો, જસોહરાણ સમુવળીઓ ૭૬

સા વિ તઓ નિવસહિયા, ગત્તુ કુલ્લદેવયા પુરો મળડ,
ઇય કુવ્વકુડેળ ત્તસિય, મહ મુયકુમુમિળહરા હોમુ. ૭૭

મહ તીહ પેરિણ, નિવેળ અસિળા સ કુવ્વકુડો વહિઓ
મરુત્તુ ણય મસ તિ જપિણ તેળ પહિમળિય ૭૮

વર મવ વિસ મુત્ત, નડ મમ નરયદુસહ તુદ્દેહડ,
તસજીવ વહુપ્પન્ન, દુમ્મય અમુડ્ડીમય ૭૯

તત્તો જસોહરાણ, જસોહરાણ ય પત્થિઓ વાદ,
પિઠમય તવચ્ચહસ્સ, નરરો મુજણ મમ. ૮૦

બાહ રાજના હુકમથી ગિરિપિઓ અટ લોટને કુકડે જનાવી યથોપગને
આપ્યો ૭૧

પછી યથોપગ નાજની સાથે કુળદેવતા પાને જઈ કહેવા લાગી કે
આ કુકડાથી તુષ્ઠ થઈને મારા પુત્રના કુસ્વમને હણનારી થા ૭૨

હવે માતાની ગ્રેજાથી રાજાએ તગ્વાર વડે તે કુકડા માર્યો, ત્યારે
માતાએ કહ્યું કે કેને એવું માન ખા ત્યારે તે બોલ્યો—૭૮

હે માતા, વિષ આવું સાડ પણ નરકના દુ મહ દુ ખતુ કારણભૂત
ધણા તસ જીવેની ઉત્પત્તિવાળું દુર્ગધિ અને અતિષીભત્ત મારા આવું નહિ
સાફ ૭૮

ત્યારે યથ હરનારી યથોપગને બહુ પ્રાર્થના કરી, તેથી રાજાએ લો-
ટમય કુકડાનું મારા આધુ - ૮૦

અહ વીયટિણે કુમર, રજ્જે સઠવિય જાવ પવ્વહી,
તા ટેવીં મણિઓ, પડિવાલ્લસુ ટેવ અજ્જટિણ ૮૧

પવ્વહ મહ પિ સુણ, અણહવિહ અજ્જ પુત્તારજ્જસુહ,
ચિંતિં નિવો ડમીં, કિ મિણ પુવ્વાવર વિરુદ્ધં ૮૨

અહવા ચયં જિયત, મય પિ અણુમરડ કાવિ મનાર,
વિમહરગડવ વક, કો જાણં ચરિય મિત્થીં ૮૩

તા પિચ્છામિ કિમેમા, કરેં તો મળં ટેવિ ડય હોડ,
સા ચિંતિં જડ ન ડમ, જણુપવ્વહ તઓ મજ્જ ૮૪

હોહી મહ ક લકો, કહમવિ વાવાં પુણ નિવમિ,
વાલ્લસુપાલળકણ, અણુમરતીં ડ વિ ન ડોસો ૮૫

હવે ખીન્ન દિવસે રાત્રી કુમારને રાત્રીમાં સ્થાપીને દીક્ષા લેવા તે-
યાર વયે તેટલામાં રાત્રીએ આવી ઠહુ કે હે દેવ આજનો દિવસ રાહ
જુવો ૮૧

હે આર્ય પુત્ર, આજનો દિવસ પુત્રને મળેલા રાત્રી સુખના આન-
ન્દમાં અનુભવીને હું પણ પ્રમત્ત્યા લઈશ, ત્યારે રાત્રી વિચારવા લાગ્યો કે આ
પૂર્વાપર વિદ્યુત્ત ગી વાત છે? ૮૨

અથવા કોઈ સ્ત્રી જીવતા ભગતાને તણ દે છે ત્યારે કોઈ મગ્તા
પાછલ પણ મરે છે, માટે સર્પની ગતિ માફક વાકા રહેલા સ્ત્રી ચરિત્રને
કોણ જાણી શકે? ૮૩

માટે ભેડ કે આ શું કરે છે? એમ વિચારી તે બોલ્યો કે ભલે
ત્યારે એમ થાઓ, ત્યારે રાત્રી વિચારવા લાગી કે બે હું એના પાછળ પ્ર-
મત્ત્યા નહિ લઈશ તો મારાપગ મહાન કલક રહેશે, પરંતુ બે કોઈ રીતે
રાત્રીને માની નાખી આજ પુત્રના પાલન અર્થે હું ગળ પાછળ નહિ મરૂં તો
એ તેમ દોષ નહિ ગણાશે ૮૪-૮૫

ઇય ચિતિય સા રત્નો, નહમુત્તીસતિય વિસ દેહ,
મુજતસ્સ તઓ સો, જાઓ મિહલ ત્તઓ જ્ઞતિ ૮૬

નાઓ વિસપ્પઓગો, આહ્યા વિસ વિધાયગા વિજ્ઞા,
વિજ્ઞાહયણ નહુ સુદર તિ ચિત્તિત્તુ અહ દેવી, ૮૭

સોયધરક્કતા ઇવ ઘસ ત્તિ નિયદેહ નરવરસ્સુવારેં,
મલઅગુટપઓગેણ, હણહ નિયય પહ પાવા ૮૮

અહ અટ્ટજ્ઞાણપરો, કાયા મરિહ સિયધસેલમિ,
જાઓ મઝ્ઝરપોઓ, મહિઓ જયનામવાહેણ ૮૯

નદાવાહયગામે, ચઢતલારસ્સ દિવ્વઓ તેણ,
સત્તુયગ પત્થણ, સો ત સિયલ્લવહ નટ્ઠકલ ૯૦

એમ શિ તવીને તેણીએ છીપના પુટમા ગએલુ વિષ રાજાને લોજાને
મા હીધુ, તેથી ઝટ રાજાનું ગણુ પડ્યાયુ ૮૬

ત્યારે વિષને પ્રયોગ જણાયાથી વિષને કિતારનાગ વેઢો તેડવામા
આન્યા, ત્યારે રાણીએ વિચ્ચાયુ કે વેઢો આવશે તો મથળુ જાધુ વળશે, તેથી
શોક બતાવતી ધબા દેતી રાજા કિપર પડી અને રાજાના ગળે અશુઠો ફળાવીને
તેણીએ તેને માગી નાખ્યો ૮૭-૮૮

હવે રાજા આર્તધ્યાનમા રહી મરીને ચેલ ધ પર્વતમા મોરનો બચ્ચો
થયો તે જય નામના વટેમાર્ગુએ પકડી લીધો ૮૯

તેણે તે નદાવાહ ગામમા ચડ નામના તળાર (જેલર) ને એક
પાળી સત્તૂ (મિથ્ર ધાન્યનું લોટ) લઈને વેચ્યો તે તળારે તેને નૃત્ય કળા
શીખવી ૯૦

વહુવિહરયણા મેલય, સચ્છહ વહુપિચ્છ મારરમણીઓ,
સો પાહુદ તિ તેણ, પઠવિઓ ગુણહર નિવસ ૯૧

ડત્તો જસોદરા વિ હુ, સુયમરણુપ્પન્નઅટ્ટક્ષાણ પરા,
તદિવસ ચેવ મયા, ઘનજરે કુન્કુરો જાઓ. ૯૨

સોવિ જયપવણવેગો, તપ્પુરપહુણા ય ગુણ હરસ્સે વ,
કોસાદિય તિ પહિઓ, પત્તા તે સમગ મુવનિવડ ૯૩

વરહિણસુણપાલાણ, સમપ્પિયા નિવડણા પહિટેણ,
રન્નો અઈવ ઇઠ ત્તિ, તેવિ પાલતિ જત્તેણ ૯૪

કાલકમેણ મરિહ. તે દોવિ હુ દુપ્પવેસ નામવણે,
જાયા પસયમ્બુયમા, અન્નુન્ન મન્નિસ્રહ્મણ મયા ૯૫

તે મીણસુસુમારા, જાયા સિપ્પા નડ્ડ મજ્જમિ,
પવિસિય નઈઈ કેણવિ, કયાવિ મસાસિણા નિહયા

વળી તે અનેક જાતના રત્નોની મેળવણીથી તે શુભગારવામા આવ્યો તથા તેને ઘણા પીછા આવ્યા હતા તેથી તે તળાવે શુભધર રાજાને હેટ તરીકે આવ્યો ૯૧

આણીમેર યશોધરા પણ પુત્રના મરણથી આર્ત ધ્યાનમા પડી તે દિવસેજ મરીને ધન્યપુરમા રૂતરાનો અવતાર પામી ૯૨

તે પવનના વેગને છતનાર રૂતરા પણ તે નગના રાજાએ શુભધર રાજાને હેટ તરીકે માકલાવ્યો એમ મોરનો બચ્ચો તથા રૂતરા બન્ને સમકાલે શુભધર રાજાને મળ્યા ૯૩

રાજાએ હર્ષિત થઈ તે બન્ને તેના પાળઠોને સોખ્યા, તેઓએ તેમને ગળના માનીતા બાણી રૂડી રીતે ઉછેર્યા ૯૪

કાળકમે તેઓ બન્ને મરીને દુષ્ટવેશ નામના વનમા પણ અને સર્પ થયા તેઓ એક બીજાને બક્ષણ કરી મરણ પામ્યા ૯૫

બાક તેઓ શિખા નદીમા મત્સ્ય અને શિશુમાર રૂપે અવતર્યા, તે-

મને કોઈક માસાહારિએ નહીંમા પેસીને સાર્યા ૯૬

તો હજ્જેળી પુરિય, મેસો છગલે ય તે મમુપ્પન્ના,
પારદિપમત્તેણ, ગુણહરરન્ના કયાવિ દયા. ૯૭

તત્થેવ પુણો જાયા, મેસો મહિસો ય ગુણહર નિવેણ,
અડમસલોલુણ, કિચ્છેણ હ્ણાવિયા કંદયા ૯૮

ભવિયવ્વગ્ગાવસેણ, પુણરવિ તત્થેવ તે ત્રિસાલાય,
માયગપાડયમી, હવવના કુવકુડીગમ્મે ૯૯

તીય કુસ્સુડિયાય, દુઠગિરાલેણ સ્વજ્જમાણીય,
મીયાઈ અઢગદુગ, પરિગાલિય કયવરસ્સુવરિ ૧૦૦

ઈત્તો ય તેસિ સુવરિ, ડુઘીય કજ્જાં પરિઠવિઓ,
તસ્સુ ન્હાય કમસો, કુસ્સુડપોયા દુવે જાયા. ૧૦૧

પછી તેઓ ઉજ્જયિની નગરીમા તેઓ ઘેટે અને બકરી રૂપે ઉત્પન્ન થયા, તેમને શિલામા આમંત્રણ રહેલા શુભધર રાજાએ જ માની નાખ્યા ૯૭

પાછા તેજ નગરીમા તેઓ ઘેટે અને પાટો થયા, તેમને પણ માતલ લોકુપી શુભધર રાજાએ બહુ ટાપ આપી મગાવ્યા ૯૮

ભવિતવ્યતાના વશે કરીને ફરીને પણ તેઓ તેજ વિશાળા (ઉજ્જયિની) નગરીમા માત ગના પાડામા એક કૂડીના ગર્ભમા અવતર્યા ૯૯

તે કૂડીને દુષ્ટ બિલાડાએ પકડી તેથી એટલી બીધી કે તેના તે બે ઇંડા બીકરડા બિપર પડી ગયા ૧૦૦

એટલામા તેમનાપર એક નાગાણીએ થોડો ઢચરો નાખ્યો, તેની અશ્રમીથી તેઓ સેવાઈને કુકડાના બચ્યા રૂપે પેદા થયા ૧૦૧

તેસિ પિચ્છાઈ ચદ ચદિમા ધવલયાઈ જાપાઈ,
 ચૂલા ય સમુચ્ચૂયા, મૂયમુહ ગુજદરાગ સમા ૧૦૨
 કડયાવિ કાલનામેણ, તલવરેણ ડમે નિષ્કુળ,
 ઉવળીયા તિલ્લણયં તિ કાઝ ગુણદર નરિંદસ્સ. ૧૦૩
 ખણિય નિવેણ તલવર, જત્ય અહ જામિ તત્થ તત્થ તુમણ્ણિ,
 ણ્ણ સહ આણેયા, ડમોવિ પચ્ચાહ ણ્ણં તિ ૧૦૪
 મહુસમયમિ પયટ્ટે, અતેઝર મજુઓ નિવો પત્તો,
 કુસુમાયર આરામે કુવકુઢ્ઢ ણ્ણિયં કાલોવિ ૧૦૫
 તત્થય કયલી હરમજ્જ, માહવીમંઢવે ડિઓ રાયા,
 કાલો અસોયવીહીઈ તત્થ પિચ્છેઈ મુણિપવર ૧૦૬
 મો તેણ ભાવસહિય તિ વડિઓ તસ્સ મુણિવરેણાવિ,
 દિન્નો ય ધમ્મલાભો, સપાડિય સયલ મુહલામો ૧૦૭

તેમની પાછો ચદ્રની ચદ્રિકા જેવી ધોળી થઈ અને શુકના મુખ
 તથા ચીણાડીના અર્ધ જેવી તેમને લાલ ગિયા થઈ ૧૦૨

તેમને કોઈક વેળાએ કાળ નામના તળવર પકડીને ખેલણ તરીકે
 શુભધર રાજ પામે લઈ આવ્યો ૧૦૩

રાજાએ કહ્યું કે હે તળવર, હું જ્યાં જ્યાં જાઉં ત્યાં ત્યાં તારે
 આ લાવવા, ત્યારે તળવરે તે વાત કબૂલ રાખી ૧૦૪

હવે વસત રૂતુ આવતા રાજા અત પુરમહિત કુસુમાકર નામના બ-
 ગીયામા રાજ ગયો એટલે કાળ તળવર પણ કૂકડાઓને લઈ ત્યાં ગયો ૧૦૫

ત્યાં કેળના ઘરની માહે માધવી લતાના મડપમા રાજ એઠો
 અને કાળ તળવર અથોકના આટોની હાડ હટી ત્યાં ગયો એટલે તેણે ત્યાં
 એક ઉત્તમ મુનીને જોયો ૧૦૬

ત્યારે તેણે તે મુનિને નિષ્કપટ લાવે વદના કરી એટલે મુનિએ

તેને સકળ સુખ આપનાર ધર્મ લાલ આપ્યો ૧૦૭

ત દત્ત પગડ્ડવસત, કતસ્વ પસન્ન સુદવયળ,
દિઠો મળદ તલારો, મયવ કો તુઙ્ગ ધમ્મુ તિ ૧૦૮

સાહદ મુળી મઢાયસ, અસેસ મત્તાળ રક્ષણ સયય,
ઇન્કુ ચિય રહ ધમ્મો, ઓહેણ વિભાગઓ હ ઇમો ૧૦૯

(તથાહિ)

જીવદય સદ્ધ વયળ, પરધણ પરિવઙ્ગણ સયા વમ,
સયલ પરિગાહ ચાઓ, વિવઙ્ગણ રયણિ મત્તસ્સ ૧૧૦

વાયાલીસે સળ ઢોસ, સુદ્ધ પિંઢસ્સ મોયળ વિદિના,
અપ્પઢિ વદ્ધ વિહારો, સારો ધમ્મો ર્ય જર્ણ ૧૧૧

જપેદ તલવરો પુળ, મિહત્થ ધમ્મ કહેસુ મે મયવ,
પરવવયા રિક્કમળો, મુળીવિ જપદ તઓ એવ ૧૧૨

તે મુનિનો શાત સ્વભાવ, મનોહર રૂપ, અને પ્રમત્ત સુખ કમળ
જેઈને તળવર હૂપ પામી તેને પૂછવા લાગ્યો કે ભગવન્ તમારો શો ધર્મ
છે? ૧૦૮

મુની બોલ્યા કે હે મહાયશ હમેશા સર્વ જીવની રક્ષા કરવી જોઈ
આ જગત્મા સામાન્યપણે જોડ ધર્મ છે, તેના વિલાગ પાડીએ તો આ
પ્રમાણે છે — ૧૦૯

જીવદયા, મત્ત વચન, પરધન વર્જન, હમેગનુ ઘ્રાદ્યર્થ, સકળ પ
રિગ્રહનો ત્યાગ, અને રાત્રી ભોજનનું વિવર્જન ૧૧૦

જે તાલીન દોષ ગહિત આહારનું વિધિએ ડગી ભોજન કરવું તથા
અપ્રતિબદ્ધ વિહાર કરવો એ ચતિજનોનો ધર્મ મર્વોત્તમ છે ૧૧૧

ત્યારે તળધર બોલ્યો કે હે ભગવન્ મને ગ્રહસ્થનો ધર્મ કહો,
ત્યારે પરાયડારમા પરાયણ રહેલ મુનિ આ રીતે બોલ્યા ૧૧૨

અરિહ દેવો ગુરુણો, મુસાહુણો જિણમય મહ પમાણ,
ઇય સમ્મત્ત પુરસ્સર, મિમાઈ વારસ વયાઈ રહ. ૧૧૩

સંકપ્પ નિરવરાહા, દુહા તિહા તસ જિયા ન હતવ્વા
કન્નાલિઆઈ પમુહ, ધૂલ મલીય ન વત્તવ્વ ૧૧૪

સ્વત્તસ્વળણાઈ ચોર, કારકર મદિન્નય ન ઘેત્તવ્વ,
પરદાર પરીહારો, અહવાવિ સદાર સતોસો ૧૧૫

ધણ ધન્નાઈ પરિગ્ગહ, પરિમાણ માણવેહિ કાયવ્વ,
કિન્ચો સયલ ટિસામુ, અવહી અવહીરિડ લોહ ૧૧૬

મહુમસાઈચાયા, કાયવ્વા વિગઈ પમુહ પરિસલા,
જહસત્તિ ણત્થદહો, વજ્જેયવ્વો અપ્પયહો ૧૧૭

સમભાવો સામઈય, સ્વણિણ તં સયાવિ કાયવ્વ,
દેસાવગાસિય પુણ, સયલ તયાણપિ સત્તિવળ ૧૧૮

દેસે સવ્વેય દુહા, મસત્તિ પોસહવય વિહેયવ્વ,
સાહુણ મુદ્દદાણ, ભત્તીણ સવિભાગવય ૧૧૯

એય દુવાલમ વિહ, ગિહિધમ્મ પાણિણો વિહિય વિહિણા,
કમસો વિસોહિય કમ્મકયવર જતિ પરમપય ૧૨૦

અર્હત્ દેવ, મુસાધુ ગુરુ, અને જિનભાષિત ધર્મ એજ મને પ્રમાણ
છે એમ માનવું તે અમ્યક્ત્વ છે, અને તે પૂર્વજ આ બાર મતો છે - ૧૧૩

સકલ્પ કડીને નિરપરાધી ત્રય જીવો મનવચકાયાથી હણુવા હણા-
વવા નહિ, (૧) કન્યાલીક વગેરે સ્ત્રીજા અલીક ન બોલવું (૨) ખાતર પાડવું
વગેરે ચોર કહેવરાવનાર અદત્ત નહિ લેવું, (૩) સ્વદાગ્રસતોષ રાખવો અ-
થવા પરદારનો પરિહાર કરવો, (૪) ધન ધાન્યાદિ પરિગ્રહવું પરિમાણ

કરવું, (૫) લોભ મેલી બધી દિશાઓની હદ બાધવી, (૬) મધુમાસાદિ છોડીને વિગડા વગેરેનું પરિભાણ કરવું, (૭) યથાશક્તિ અતિપ્રયત્ન અને અનર્થ-દંડ વર્જવો, (૮) નવરાત્રની વેલાએ હમેશા સમભાવરૂપ સામાયિક કરવું, (૯) સકળ ઋતોને સંલેપમા લાવી દેશાવકાશીક ઋતો કરવું (૧૦) દેશથી અથવા મર્વથી અક્ષિત પ્રમાણે પૌષધ નત પાળવું (૧૧) અને બક્ષિતથી આધુઓને પવિત્ર દાન આપી સંવિભાગ નત પાળવું (૧૨) એ રીતે બાર પ્રકારનો ગૃહિધર્મ છે, તેને વિધિએ પાળીને પ્રાણીઓ કૃમે કરી કર્મ કચરો શોષીને પરમપદ પામી શકે છે (૧૧૪-૧૧૫-૧૧૬-૧૧૭-૧૧૮-૧૧૯-૧૨૦)

ત સોઝ બળદ કાલો, મયવ ઇય કરેમિ ગિહિધમ્મ,
કિંતુ કમાગય મેય, હિંસ મકેમિ નો ચડવ. ૧૦૧

વાગરદ તઓ સાહ, જદ ઇય નો ચણસિ મો મદ,
ડય કુવકુદ મિદુળ પિવ, તો લહિસિ મવે અણતથ મર ૧૦૨

સો આહ વદ મિમેહિં, જીવનદ અચડવ દુદ પના,
તો મૂળાઓ કહિયા, મુણિના તેસિ મવા ઇવ ૧૦૩

મુયજળની^૧, સિહિસાના^૨, પસયઅહી^૩, મીળમુમુમારા વ^૪,
મેસ ડગલી વ^૫, મેસયમહિસા^૬, કુવકુદજુગ^૭ જાવ ૧૦૪

તે માલખીને કાળ બોલ્યો કે હે ભગવન્ એ ગૃહિધર્મ હું કરવા ઇચ્છુ છું ખરો, પણ આ કુલકમાગત હિંસા મૂડી નાકતો નથી ૧૨૧

ત્યારે સાધુ બોલ્યા કે હે ભદ્ર, એ તું એ હિંમાને નહિ છોડીશ, આ બે કૂકડાની માફક સમારમા અનેક અનર્થ પામીશ ૧૨૨

ત્યારે તે તળપર પૂલના લાગ્યો એમવો શી રીતે જીવહિંસા નહિ મૂડીને હું જ પામ્યો કે ? ત્યાં મુનિએ મૃગથી ઠીવે મુજબ તેમના ભવ કહી બતાવ્યા ૧૨૩

પુત્ર અને માતા, (૧) મોર અને દૂતરો, (૨) બાણ અને સર્પ, (૩)

મત્સ્ય અને શિશુમાર, (૪) ઘેટો અને બડગી, (૫) ઘેટો અને પાટો, (૬)
યાવત્ અને ફૂડડા (૭) ૧૨૪

તેસિ નિમુણિય અગણિય, દુહદદોલિ વિમુદ્ધસવેગો,
પમળઈ ભત્તીઈ દડપાસિઓ વાસિઓ હિયઈ ૧૨૫

ભયવ મ નિત્યારમુ, इमाउ भयभीम कुवकुहराओ,
गिदिधम्मवरचाण, निप्पन्नाण गुणगणेहि ૧૨૬

તો સાહુણા તલવરો, સાવચડમ્મસ્સ માયણ વિદિઓ,
પવપરામિઠિમત નિબ્બત તહય સિસુલ્લવિઓ ૧૨૭

અહ તેહિ કુવકુડેહિ વિ, ત મુણિવયણ ફુડ મુણતેહિ,
પત્ત જાઈ સરણ, તહેવ ગિદિધમ્મ વરરયણ ૧૨૮

અઈ નિગ્ગેયપરેહિ, સવિગમણેહિ હરિસ વિવસેહિ,
મહયા મહયા સદ્દેણ, કૂડય ત મુય રક્ષા ૧૨૯

આ ગીતે તેમની ભારે દુખ પીડા માલગીને તે તળવર નિર્મળ સં-
વેગ પામ્યો, તેથી હૃદયમા વામિત થઇને ભક્તિથી બોલ્યો કે — ૧૨૫

હે ભગવન, મને આ ભયગ્રસ્ત મારકેપ ક્રવામાથી ધણા ગુણથી
નિષ્પન્ન થએલી ગૃહિ ધર્મકેપ વસ્ત્રા (વાધર) વડે બાહેર ખેંચી કહાડો ૧૨૬

ત્યારે મુનિએ તે તળવરને શ્રાવક ધર્મ આપ્યો તથા ભૂલ ચૂક વગર
પથપરમેષ્ટિ મત્ર તેને શીખવ્યો ૧૨૭

હવે તે કુકડાઓ પણ સ્પષ્ટપણે તે મુનિ વાડ્ય માલગીને ભતિ સ્મ-
રણ અને ગૃહિ ધર્મ કેપ ઉત્તમ રત્ન પામ્યા ૧૨૮

તે કુકડાઓ અતિ વૈરાગ્ય અને સવેગ પામ્યા થઇ હૃદયથી વિવશ
થઈ મોહોટે મોહોટે માઠે ક્રૂરતા લાગ્યા તે રાત્રીએ માલગયુ ૧૨૯

ચઅ મહ સરવેહિત્ત, જયાવલિં નિયયદેવિ મિય મળિડ,
નરવડ્ઠા ઇગડ સુળા, તે ટોવિ હયા ગયા નિહણ. ૧૩૦

ગન્ધે જયાવલીણ, પુત્તતાણ સુરિદ્દત્તજિઓ,
તેસુ વવન્નો ઈગો, વીઓ પુણ પુત્તિમાવેળ. ૧૩૧

ગન્ધણુભાવા દેવી, હિંસાપરિણામવિરાહિયા સુદિયા,
જિણ પવયણ સવળ મડે, સજાયા અમયદાણરડે. ૧૩૨

નીસેસ જીવ અમય, પાયાણ પડળો ચ ઢોહલો તીસે,
નયરે પચહેડ અમારિ, ઘોસણ પૂરિઓ રન્ના ૧૩૩

કાલકમેળ દેવી, પસવેહ જુગલિણિ ચ વરજુગલ,
તો કારાવિય નયરે નિવેળ વદ્ધાવળ ગરુચ ૧૩૪

ત્યારે રાજા પોતાની જયાવળી રાણીને કહેવા લાગ્યો કે જીવો હું
કેવો સ્વશ્વેધી છું, એમ કહી તેણે એક બાણથી બન્ને વચ્ચે મારી નાખ્યા ૧૩૦

તેઓ મરીને તેમાનો મુરે દ્રઢત્તનો જીવ તે જયાવળીના ગર્ભમા પુન
રૂપે જીપનો અને બીજો (યશોધરાનો જીવ) પુત્રી રૂપે જીપનો ૧૩૧

તે ગર્ભના અનુભાવે ઢરીને રાણી હિંસાના પરિણામથી રહિત થઈ,
જિન પ્રવચન માલજવા ઇચ્છવા લાગી અને અસત્ય દાનની રૂચિ ધરવા
લાગી ૧૩૨

તેણીને એવો દોહદ થયો કે "બધા જીવોને અસત્ય દેવરાવણુ,"
ત્યારે રાજાએ નગરમા અમારિપટો વગડાવીને તે પૂર્ણ કર્યો ૧૩૩

ગાળકમે રાણીએ સુગળણીના માફક તે જોડતુ જણ્યુ, ત્યારે રાજાએ
નગરમા મોહોટી વધામણી કરાવી ૧૩૪

અહ વારસમિ દિવસે, ઠવિય કુમરસ્સ અમયરૂઢ નામં,
કુમરીએ અમયમરૂં તિ, ઠોવિ વદદતિ મુહમુહઓ. ૧૩૫

નિમ્મલ કલા કલાવા, કમેણ જુવ્વણ મણુત્તર પત્તા,
તા હઠતુઠ ચિત્તેણ, રાડણા ચિંતિય એય ૧૩૬

સામતાડ સમસ્સ, જુવરજ્જ પપ્પ ઠવેમિ કુમર મહ,
કુમરીડ સ્ત્રમિજિયા મરીડ ફારેમિ ટ્રીવાહ ૧૩૭

ઢય ચિત્તિઝ્ઞણ પત્તો, પારહિરૂપ મિરામ મારામ,
ઢિકોં ય મુરહિપવણેણ, પિચ્છપ્પ સયલ દિસિચવ ૧૩૮

તા તત્થ તિલયતરુપર, તલમિ કચ્છણગિરિં વ્ઝ નિક્કપો.
નાસગા નિહિય નયણો, મુદત્તનામા મુણી દિઠો. ૧૩૯

હા અવસત્તણુત્તિ પપ્પપિઝ્ઞણ કુવિણ્ણ ભૂમિનારૂંણ,
મુણિવરકયત્થણત્થ, ડુચ્છડુક્કિય મહલા મુક્કા ૧૪૦

હવે ધીરમા દિવસે કુમારનું અલય અને કુમરીનું અલયમતી એ-
વા નામ પાડવામા આવ્યા, તેઓ બન્ને મુખે વધવા લાગ્યા ૧૩૫

તેઓ રૂઢી રીતે કળાઓ શીખી અનુક્રમે ઉત્તમ યોવન પામ્યા ત્યારે
બારે હર્ષિત થઇ રાત્રીએ આ રીતે ચિંતવ્યુ ૧૩૬

સામ તાદિકની રૂબરૂ કુમારને બારે યુવરાજપદમા તથાપયો અને
રૂપે ઠગીને અમંગલનાને છતનાગી આ કુમરીને પગપાવી દેવી ૧૩૭

એમ ચિંતવીને તે શિક્ષા કરવા માટે મનોહર આરામમા ગયો,
ત્યા મુગધી પવન તેને આવવાથી તે બધી દિશાએ જોવા લાગ્યો ૧૩૮

તેવામા ત્યા તિલકના ઝાડ નીચે મેરૂ પર્વત માફક નિષ્કપ અને
નાકના અગ્ર ભાગે દૃષ્ટિ ધરનાર મુદત્ત નામે મુનિ તેણે જોયો ૧૩૯

ત્યારે રાત્રીએ હાથ આ તો અપશકુન થયું એમ જોલીને ડોપિત થઇ તે
સુનીન્દરની કદર્ધના કરવા દૂતનાને હુલુકારી છોડ્યા ૧૪૦

અદિતિવદતદાદા, હગ્ગાદા હરિણવવણ જહ્નગર્દે,
લલ્લકમાણ જીહા, તે પત્તા મુણિ સમીવમિ ૧૪૧

જલિર જલણ વ તવસા દિત્તા ત દહુ નિપ્પહા જાયા,
સાળા ઓસહિમરમગ્ગ, હગ્ગગરલા વિસહરુ વ્વ ૧૪૨

કાહ પયાહિણતિય. અળપ્પમાહપ્પઓ મુણિવરસ્સ,
ચરણે પહિય મહિયલ, મિલતમહલિ મુણવવદ ૧૪૩

ત દહુ વિલયવિત્તો ચિત્તદ રાયા વર શ્મે મુણયા,
નહણ અહ જો અહુસલ, કારી પ્યસ્સવિ મુણેસ્સ ૧૪૪

અહ નિવહ રાલમિત્તો, સિમિમુઓ નામઓ અરિહમિત્તો,
જિણમુણિવવણ મત્તો, મુણિ નમણત્થ તહિં પત્તો. ૧૪૫

તેઓ અતિ તીક્ષ્ણ દાઢથી લય કર થઈ પવનથી અધિક ગતિએ
લુપ્ત કહાડીને તે મુનિ પાસે આવી પહોંચ્યા ૧૪૧

પણ તે બળતી અગ્નિની માફક તપે કરીને હેલીપ્યમાન મુનિને
જોઈને જોષધિથી જીતરી ગએલ વિષવાળા મર્પની માફક નિસ્તેજ થઈ
ગયા ૧૪૨

તેઓ તે મહા મહિમાશાળી મુનીશ્વરને ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપી પૃથ્વી
તળમા માથું નમાવી પગે પડ્યા ૧૪૩

તે જોઈને વિલક્ષ ચિત્ત થઈ રાજા વિચારવા લાગ્યો કે, આ દૂતશ
ઓને ધન્ય છે, પણ આવા મુનિને અકુશળ કરનાર હું અધન્ય છું ૧૪૪

એવામા ગળનો બાળ મિત્ર અર્હન્નિમ્મ નામે શ્રેષ્ઠ પુત્ર જૈન મુનિ
અને જિન પ્રવચનનો ભક્ત હોવાથી મુનિને નમવા માટે ત્યાં આવી પ
હોંચ્યો ૧૪૫

નાઓ ય તેણ મુણિવર, જવસગપરો નિવસત્ત મિપ્પાઓ,
મણિય ચ દેવ કિમિણ, સવિસાય આહ રાયાવિ ૧૪૬

મો મિત્ત અલાહિ મમ, ચરિણ પુરિસસાર મેયસ્ત,
ઇયરોવિ મળઇ મા દેવ, ઇરિસ વયણ મુલ્લવમ્મ ૧૪૭

લહુ ઓયરમ્મ તુરગા, મયવત્ત વદિમો મુદત્તપુણિ,
મુવણચ્છરિય ચરિય, ઇમસ્સ કિં દેવ ન મુય તે ૧૪૮

અહ સમતેણ નિવેણ, પમણિય કહમ્મ કહમ્મ મો મિત્ત,
મુપુરિસ રૂઠાવિ જા પાવ, તિમિર ઇણિકમૂરપહા. ૧૪૯

જપેઇ અરિહમિત્તો, કર્લિંગ, પહુ અમરદત્ત નરવડ્ડો,
પુત્તો આસિ મુદત્તો, રાયા નાયાવદાયમર્ઈ ૧૫૦

તેણે રાજાનો ઝુનિને ઉપમર્ગ કર્યાનો અભિપ્રાય બાળી લીધો તેથી
તે બોલ્યો કે હે દેવ, તમે આવા ઉદાસ કેમ દેખાઓ છો, ત્યારે રાજા
બોલ્યો ૧૪૬

હે મિત્ર, હું માણસોમાં કૃતરા સમાન છું, માટે મારૂ અરિત્ર તારે
સાબળવાનું કંઈ કામ નથી ત્યારે તે મિત્ર બોલ્યો કે હે દેવ એવું વચન
નહિ બોલો ૧૪૭

તમે જલદી ઘોડાથી બેનરો અને તે સુદત્ત ઝુનિ ભગવાનને આપણે
વાહવા ચાલો શું તમે આ ઝુનિનું જગતને આશ્ચર્ય પમાડનાર અરિત્ર નથી
માબલ્યું ? ૧૪૮

ત્યારે ગજાએ સત્રાત થઈ તેને કહ્યું કે હે મિત્ર ! મને તે વાત કહે,
કેમકે સત્પુરૂષની કથા પણ પાપરૂપ અધકારને હણવા સૂર્યની પ્રભા જેવી
છે ૧૪૯

ત્યારે અર્હન્તિમિત્ર બોલ્યો કે, કળિંગ દેશના અમરદત્ત રાજાનો સુદત્ત
નામે પુત્ર હતો, તે ન્યાયશાળી રાજા થયો. ૧૫૦

તસ્ય ય કયાપિ ચોરો, ઉવળીઓ તલપરેણ મળિય ચ,
દેવ રૂપો વદનર, વાવાદય મુસિય અમુગગિહ ૧૫૧

મળિકળમરયણઘણજાય, માફ વહુ ગિણિહત ચ મન્ડતો,
અમ્હોહિ અજ્ઞ પત્તો, સપદ દેવો પમાણ તિ ૧૫૨

તો ધમ્મ સત્ય પાદો, જરગહ રૂહિય પુન્નિયા રત્ના,
અયસ્સ કોણુ દડો, તેહિવિ અર સમુલ્લવિય. ૧૫૩

કર ચરણ મવળ કલ્પણ, પુલ્લ મિમો અરિહણ વહ ચેન,
ત સોત ચિત્તઃ નિવો, ધિરત્થ અયસ્સ રજ્જસસ ૧૫૪

જીવવદ્ અલિયભાસણ, અદિન્નગિણ્ઠણ અવમચેરાદ,
આસવદારા દારા ન, કુમડણો જત્ય નટ્તિ ૧૫૫

તેની આગળ ડોલ વખતે તળાવ એક ચોર આણ્યો અને કહ્યું કે
હે દેવ, આ ચોર એ- છુટ્ટા માપુસને મારી નાખી અમુક માલમતુ ધન લૂ-
ટીને મણિ, નોતુ તથા રત્ન વગેરે ધન લઈ જતો થડો અને આજ પકડી
આણ્યો છે, હવે આપ મુખત્યાર છો ૧૫૧-૧૫૨

ત્યારે ધમ્મ ગાસખાહી (કાયદા ગાસીઓ) ના આગળ તેનો અપ
રાધ ઢહી બતાવીને રાત્રીએ તેઓને પૂછ્યું કે, આને શો દડો કગવો, ત્યારે
તેઓ બોલ્યા ૧૫૩

એના હાથ પગ અને કાન કાપી એને મારી નાખવો જોઈએ, તે
સાબળી રાત્રી વિચારવા લાગ્યો કે ધિછમ્મ જે આ મજબુતે ૧૫૪

ઠારણ કે એમા જીવ વધ, મનીક બાપણ, અદત્ત ગ્રહણ, અગ્રહાયર્ય
વગેરે કુગતિના દાર સમાન અગ્રથ દારો વર્તી રહેલા છે ૧૫૫

રજે તઓ સુદત્તો, ઠવિઠ આણદ નામજામેય,
પામે સુદમ્મગુરુણો, દિક્કલ ગિણ્ડ ડમો માદુ. ૧૫૬

અદ ઉત્તરિય તુરિય, તુરયાઓ દરિસિઓ મહીનાહો,
નમદ મુણિંદ તેણિય, દિન્નો મે વમ્મલાણુ તિ ૧૫૭

ત દદુ સાદુરુવ, તવ્વયણ સવ્વણસુદ્ધર મુણિંદ.
લજ્જામરોણયમુહો, અણુનાગા ચિંતદ નરિંદો ૧૫૮

કહકહવિ નસ્થિ મુદ્ધી, રિસિધાયણ વવ્વસિયસ્મ હદ મગ્ગ,
ઈમિણા અમિણા તા લદુ, દુણામિ કમલ વ નિયમકલ્લિ. ૧૫૯

ડય બ્રાયતો પુત્તો, મુણિણા મણનાણિણા મહારાયા,
ચિંતાઈ અઞ્ઞ મિમીણ, જ આયગહો વિ પઠિસિદ્ધો ૧૬૦

એમ વિચારી તે સુદત્તે પોતાના આનંદ નામે લાણેજને રાખ્યમા
સ્થાપી સુધર્મ ગુરુ પાને દીક્ષા લીધી છે ૧૫૬

આ વાત માલગી નાત અધિત વર્ધ ઝટ ઘોડાથી ઠતર્ગને સુનીંદ્રને
નમ્યો, ત્યાં સુનિએ તેને ધન લાલ આપ્યો ૧૫૭

હવે તે ગલ તે સુનિયુ નાત રૂપ જોઈ તથા કાનને સુખ આપનાર
તેના વચન માલગી શરમથી નીચુ સુખ નળી મનના પશ્ચાતાપ કચ્ચા
લાગ્યો ૧૫૮

મે આ કપિનો ઘાન કરવા ઉગ્રમ કર્યો માટે મારી કોઈ પણ પ્રકારે
સુદિ થવાની નથી, માટે આ તલવાગ્વડે કમળની માકડ માક માથુ ઊનારી
લઉ. ૧૫૯

એમ નાત ચિંતનો હવે તેને મનોજાની સુનિએ કહ્યું કે, આવી
ચિંતા કચ્ચાની તરફ નથી, કેમકે આત્મવચ કચ્ચો નિષેધેલ છે ૧૬૦

(આહ્વા.)

ભાવિય જિણવયણાણ, મમત્તરહિયાણ નત્થિ હુ વિસેસો,
અપ્પાણમિ પરમિ ય, તો વજ્જે પીડ મુમઓ મિ ૧૬૧

નય અન્ન પાવકલ્લક, પકપવસ્થાલણક્કલમ રાય,
જિણવરપણીયપવયણ, વયણાણુઠાણવારિ વિણા ૧૬૨

અહ હિયયગયાભિપ્પાય, કહણઓ રજિઓ મિત્ત રાયા,
હરિમસુપુત્તનયણો, નમિડ વિન્નવડ મુણિપવર ૧૬૩

મવવ કિં પચ્છિત્તા, ઇમસ્સ પાવસ્સ ધાયણસમરથ,
મુણિ આહ નિયાણ વિવજ્જણેણ પદિપ્પસ્સ આસેવા ૧૬૪

કલ્થ નિયાણ મિચ્છત્ત, સમય પાવહેડ અન્નાણ,
ત ચન્નહા ઠિયાણ, ભાવાણ અન્નહા ગહણ ૧૬૫

જે માટે કહેલું છે કે, જિન વ્યવસ્થાને લાણુતા અને મમત્વ રહિત જાનોને પોતામા અને પરમા કશો વિશેષ ગહેવ નથી, માટે જાનેની પીડા વર્જવી જોઈએ ૧૬૧

હે રાજન્, પાપ ઠલવડપ પડને ધોવા માટે જિનેશ્વર પ્રણીત પ્રવચનના વાક્ય અને અનુદાનરૂપ પાણી વગર ખીજી કોઈ મર્મથ નથી ૧૬૨

ત્યારે હૃદયગત અભિપ્રાય ઠલી દીધાથી ગળ લાગે ખુશી થયો થકો નેત્રમા હર્ષના આસુઓ લાવી મુનિને નમીને વીનવવા લાગ્યો ૧૬૩

હે ભગવન્! આ પાપને ટાળી શકે એવું શું પ્રાયશ્ચિત્ત છે? મુનિ જાત્યા કે નિદાન કર્મથી દૂર ગઈ એના પ્રતિપક્ષની આ સેવના કરવી (એજ એનું પ્રાયશ્ચિત્ત છે) ૧૬૪

ઠહા નિદાન આ છે કે આ પાપ તે મિથ્યાત્વથી મળેલા અજ્ઞાનના લીધે કરેલ છે, કારણ કે અન્યથા રહેલા લાવને અન્યથારૂપે ગ્રહણ કરવું તે મિથ્યાત્વ છે ૧૬૫

તુમણિ ચિતિય નિવ, અવસરણ સમણ-જો ડમો દિઠો,
અવસરણત્તે ય ઇમ, નિમિત્ત મજ્જવસિય મહ. ૧૬૬

જહ ફિર ઇસો ચિક્કણ, મલમડલતણ સિણાણપરિવજ્જી,
સોયાયાર વિમુક્કો, પરઘર મિક્કસાવજીવિ તિ ૧૬૭

તા મજ્જત્થો હોણ, રૂણ મેગ મારલેસ નિમુણેસુ,
મલ મલિણત્તા મડલત્તા, કારણ નો જઓ મળિય ૧૬૮

મલ મડલપકમડલા, ધૂલો મડલા ન તે નરા મડલા,
જે પાવપક મડલા, તે મડલા જીવલોયમિ. ૧૬૯

રૂણમિત્તા સલિલેહિં સરીરદેસસ્સ મુદ્ધિજણગ જ,
કામગ તિ નિસિદ્ધ, મહેસિણ ત નણુ સિણાણ ૧૭૦

હે રાજા, તે શ્રમણને બેઠાં અપશુકન થયું એમ ચિંતવ્યુ અને તેના કારણમા હે ભદ્ર, તે એવું વિચાર્યું કે આ મળમલિન શરીરવાળો સ્નાન અને શૌચાચારથી રહિત તથા પરાચા ઘટે લીધા માગી જીવના છે માટે તે અપશુકન ગણાય ૧૬૬-૧૬૭

પણુ હવે હે માળવપતિ, તુ ક્ષણભર મધ્યસ્થ રહીને માલગ-મળથી મેલા ગ્રહેવુ એ મેલાપણુ કારણ નથી, ૧૬૮

જે માટે કહેલું છે કે:—

મળથી મેલા, કાદવથી મેલા, અને વૂળથી મેલા થએલા માણસો મેલા નહિ ગણાય, પણુ જે પાપરૂપ પદ્ધતી મેલા હોય તે આ જીવલોકમા મેલા ગણવા. ૧૬૯

વળી સ્નાનમા પાણીવડે ક્ષણભર શરીરના બહિર્ભાગની શુદ્ધિ થાય છે, અને તે કામનુ અગ ગણાય છે, તેથી મહર્ષિઓને સ્નાન કરવાનો નિ-
શ્ચ છે ૧૭૦

(ઉક્ત ચ)

સ્નાન મદદર્પ કર, કામાગ પ્રથમ સ્મૃત,
તસ્માત્ કામ પરિત્યજ્ય, નૈવ સ્નાતિ ટમે રતા ૧૭૧

(કિચ્ચ)

આત્મા નદી સયમતોય પૂર્ણા, મત્યાવહા શીલતટા દયોર્મિઃ,
તત્રા ભિપેક પુરુ પાડુપુત્ર, ન ચારિણા શુદ્ધતિ ચાંતરાત્મા. ૧૭૨
અક્ષલ્પિયવનિયમા, ગુચ્છા ગુર્ત્તિદિયા જિયક્ષાયા,
અઙ મુદ્ધ વમચેરા, મુઙ્ગો હસિણો સયા નેયા ૧૭૩

(તથા ચાચાચિ)

નોદકલિન્નગાત્રોપિ, સ્નાત્ત્વમ્મિધીયતે,
મ સ્નાતો યો દમસ્નાતઃ, સ વાહ્યાભ્યતરઃ શુચિઃ ૧૭૪

સ્નાન એ મદ અને ભુરસાણુ કારણ હોવાથી કામગુ પહેલુ અગ
કહેવાયલ છે, માટે કામને ત્યાગ કરનાર અને ઇન્દ્રિયોને દમવા તત્પર થએલા
યતિ-જનો ગિલકુલ સ્નાન નથી કરતા ૧૭૧

આત્મારૂપ નદી છે, તેમા સયમરૂપ પાણી ભરેલ છે, ત્યા સત્યરૂપ
અવાગે છે, શીલરૂપ તેના તટ છે, ત્યા દયારૂપ તરંગો છે, માટે હે પાડુ
પુત્ર, તેમા તુ સ્નાન કર, કારણ કે અતરાત્મા કઈ પાણીથી શુદ્ધ થતો
નથી ૧૭૨

નત અને નિયમને અજડ રાખનારા, ગુપ્ત, ગુપ્તેન્દ્રિય, કષાયોને
છતનારા, અને નિર્મળ પ્રહાર્ય પાળનાર ઋષિઓ સદા શુચિ બાણવા ૧૭૩

પાણીની ભીંજાયલ શરીરવાળો કઈ ન્હાએલો નહિ કહેવાય, કિંતુ
જે દમિતેન્દ્રિય હોઈ અભ્યતર અને બાહ્યથી પવિત્ર હોય તેજ ન્હાએલો
કહેવાય ૧૭૪

ચિત્ત મતર્ગત દુષ્ટ, તીર્થસ્નાનૈર્ન શુદ્ધતિ;

શતશોપિ જલૈર્ધોત, મુરાભાઢ પિવાશુચિ ૧૭૫

સત્ય શૌચ તપઃ શૌચ, શૌચ મિંદ્રિય, નિગ્રહઃ,

સર્વ ભૂતદયા શૌચ, જલશૌચ ચ પચમ ૧૭૬

આરમ્ભનિય તસ્સાય, અપ્પઢિવદ્ધસ્સ ઉમ્મયલોણ્ણિ,

મિક્ખોવજી પિગત્ત, પસસિય સન્નવસત્યેમુ ૧૭૭

(ઉક્ત ચ)

અવધૂતા ચ પૂતા ચ, મૂર્ખાદ્યૈઃ પરિનિર્દેતા,

ચરે ન્યાધુકરી વૃત્તિ, સર્વ પાપ પ્રણાશિની ૧૭૮

ચરે ન્યાધુકરી વૃત્તિ, મપિ પ્રાતકુલા દપિ,

પ્રકાત નૈવ ધુજીત વૃહસ્પતિ સમા દપિ ૧૭૯

અહરતુ દુષ્ટ ચિત્ત ડર્શ તીર્થસ્નાનથી શુદ્ધ થતુ નથી, કેમકે મદિ-
રાતુ વાસણુ સેકડો પાણીથી ઘોઘએ તોપણુ તે અશુચિજ રહે છે ૧૭૫

સત્ય એ પહેલુ શૌચ છે, તપ એ બીજુ છે, ઇન્દ્રિયનો નિગ્રહ કે
રવો એ ત્રીજુ શૌચ છે, મર્વ ભૂતની દયા ડગવી એ ચોથુ શૌચ છે, અને
પાણીથી ઘોઘ એ પાંચમુ શૌચ છે ૧૭૬

વળી આરભથી નિવર્તેલા અને આ લોક અને પરલોકમા અપ્રતિ-
બદ્ધ રહેલા મુનિને સર્વ શાસ્ત્રોમા લિપ્તા ડરી નિર્વાહ કરવાનુ કામ પ્રશ્ન સેલુ
છે ૧૭૭

ફેડી દેવામા આવતી છતા પવિત્ર એવી મર્વ પાપને નાશ કરનારી
માધુકરી (ભમરાની માફક ડોઘને પીડા આપ્યા શિવાય લેવામા આવતી)
વૃત્તિ કરવી પછી ભલેને મૂર્ખ વગેરે લોકો તેને નિહિત કહ્યા કરે. ૧૭૮

પ્રાત (હલકા) કુલોમાથી પણ માધુકરી વૃત્તિ (લિપ્તા) લઈ ચલા
વણુ સારુ, પણ વૃહસ્પતિ સરખા પાસેથી પણ એડતે હમેશા લીધા કરવુ

एव च गुणगविय, तियसाणवि मगळ समणरुव,
गुणहर नरनाह कह, अवसरणत्तेण ते गदिय १८०

एमाइ मुणिय राया अइहिठो नठदुठमिच्छतो,
मुणिनाह पयलमो, समावए नियय मवराह १८१

भणइ मुणीवि नरेसर, इइहमिच्चेण सममेण कय,
नणु तमिय चेव मए, खति धिय ज समण धम्मो. १८२

नत्थिहु मुणिवरणाणस्त, अविसओ इय विचित्तिव रत्ता,
तायस्त अज्जियाए, गईवित्तेस मुणी पुठो. १८३

मुणिणावि पिठकुवकुड, बहमुलो તેસિ સયલબુત્તો,
કહિઓ જયાવલીગમ્મ, સમવાવચ્ચપેરતો ૧૮૪

આ રીતે શ્રમણુ ૩૫ શુભથી બહુ મૂલ્ય હોઈ દેવતાઓને પણ મગળકારી છે, ત્યારે હે નરનાથ ! તે તેને અપશકુનપણે કેમ ગણ્યું ? ૧૮૦

ઈત્યાદિક સાલણીને રાજના મનમાંથી અતિ દુષ્ટ મિથ્યાત્વ નાશ પામ્યું તેથી તે હર્ષિત થઈ મુનીશ્વરના પગે પડી પોતાના અપરાધ ખમા વવા હાગ્યો ૧૮૧

મુનિ જોડ્યા કે હે નરેશ્વર, એટલો બધો સજ્જન શામાટે કરે છે, મેં તો પ્રથમથીજ તને માફ કર્યું છે, કારણ કે ક્ષમા રાખવી એજ અમારો શ્રમણ ધર્મ ॥ ૧૮૨

રાજાએ વિચાર્યું કે આવા મુનીશ્વરના જ્ઞાનમાં કોઈ વાત છાની હોય એમ નથી, એમ વિચારી રાજાએ પોતાના બાપ તથા દાદીની શી ગતિ થઈ હશે તે તે મુનીશ્વરને પૂછી ૧૮૩

ત્યારે મુનિએ હોટના કૂકડાથી માંડીને જયાવળીના ગર્ભ તથા પુત્ર પુત્રી થવા સુધીનો સમજો વૃત્તાંત કહી સમજાવ્યો ૧૮૪

તો ચિંતિયં નિવહ્ના, અહહ અહો મહિલિયાણ કૂરત,
હી મોહસ્ત ગુરુત, ભવસ્ત ધિ વકૂત્યણીયત્ત ૧૮૫

જઈ સતિ નિમિત્તપિ દુ, વિહિયો પિઠમય કુન્નકુલ્લહો વિ,
તાયજ્જિયાણ જાઓ, એવ વિહદારુણ વિવાગો. ૧૮૬

હા અદ્યં કિદ્દ હોદ્દ, નિરત્થય જેણ જિયસયા વોહિયા,
અઈ કોહલોદ્દ મોહા. મિમ્મચિત્તેણ નિચ્ચપિ, ૧૮૭

તા નૂણ ગતઁવ્વ, સરસરલેણ પહેણ નરયમિ,
નરિય દુ હત્થ ઉવાઓ અહવા પુચ્છામિ મયવ ત. ૧૮૮

અહ મુણિવ નિવહિયય, આહ મુળી મુણમ્મ નરવર ઉવાયં,
મળવયણ તણુવિમુદ્ધા, જિણિદસદ્દમ્મ પઢિવત્તી ૧૮૯

ત્યારે રાજાએ વિચાર્યું કે અહોહો સીઓતુ કૂરપણુ જીવે, વળી
મોહનો મહિમા જીવે, તેમજ સ સારની દુષ્ટતા જીવે ૧૮૫

જ્યારે શાંતિના નિમિત્તે લોટના કૂકડાનો કરેલો વધ પણ મારા બાપ
અને દારીને આવા લય કર વિષાકતુ કારણ થઈ પડ્યો, ત્યારે હાય હાય,
મારી તે શી ગતિ થશે ? ૧૮૬

કેમકે મે તો નિર્રથક સેકડો જીવો નિત્ય અતિ ક્રોધ-લોભ-તથા
મોહથી વ્યાકુળ ચિત્ત રાખીને મારી નાખ્યા છે ૧૮૭

માટે મારે તો નહીં બાણની માફક સીધું નરક માર્ગે જવું પડશે,
એમા કશે ઉપાય નથી, અથવા એ ભગવાનને એનો ઉપાય પૂછ ૧૮૮

એટલામા મુનિએ રાજાતુ હૃદય બાણી લઈ કહ્યું કે હે નરવર, સા-
બળ-એનો ઉપાય છે-તે એ કે મન વચ કાયાથી વિશુદ્ધ થઈ જિનેશ્વરનો
પગે ધર્મ અંગીકાર કર ૧૮૯

મિત્રી પમોય કરુણા, મજગ્રત્થ સન્નયાવિ કાયવ્વ,
નીસેસજિય ગુણાહિય, કિલિસ્સમાણાવિળીએમ્ ૧૯૦

એવે કાઠ સમ્મ, પરિપાલિય નિરઙ્ગાર વયનિયમા
નિઠવિય અઠકમ્મા, પરમપય જાતિ અચિરેણ. ૧૯૧

અહ તુઠો મળાઈ નિવો, મયવ અહ મવિ વયસ્મ કિં ઉચિઓ,
વાગરદ ગુરુ નરવર, અન્નો વો નામ ઉચિડ તિ ૧૯૨

તો રત્ના નિયપુરિસા, યુત્તા મો મો કહેહ મતીળ,
જહ દેવાણુપિર્ણિહ, કુમરો રજ્જે મિસિત્તવો. ૧૯૩

નય કાયવ્વો લેઓ, ગહેમિ દિવસ્સ મુદત્ત ગુરુપાસે,
તેહિવિ તંહવ કહિય, ગત્થ મતિપમુદ્દાણ ૧૯૪

તમામ જીવો પર મેની રાખ, અધિક શુભવાળા પર પ્રમોદ ધર,
હુ ખી પર કંઈ લાવ, અને અવિનીત જોઈ ઠહામ રહે ૧૯૦

ઢારણ કે જો રીતે અતિથાગ રહિત નત નિયમ પાળીને આઠે કર્મ
અપાવી થોડા વખતમા પરમપદ પામી શકાય છે ૧૯૧

ત્યારે હુમિત થઈ રાત્રી જોતો કે હે ભગવન્ ! શુ મારા જોવો પણ
મત લેવાને થોડા ગણાય કે ? શુઝ જોત્યા, હે નગવગ, ત્યારે ખીજો કોણ
હુમિત ગણાય ? ૧૯૨

ત્યારે રાત્રીએ પોતાના માણસોને જી કે તમે જઈ મંત્રીઓને કહો
કે તમારે કુમારને રાત્રીએલિપેડ કવો ૧૯૩

મારા માટે તમારે કશો જોદ ન કરવો હુ મુદત્ત શુદ્ધ પાસે દીક્ષા
લઈ છુ, ત્યારે તેઓએ પણ જઈને મંત્રી વગેરેને તે વાત તેમજ જ
જાણી ૧૯૪

તે સમતા સન્ધે, અતેડરિઆઝ કુમર કુમરીઓ,
સેસો પરિયણલોઓ, તત્યારામે લહુ પત્તો. ૧૯૫

મેડિનિતલાસણત્થ, વિન્ઝહિય ઝત્તચામરા હોવ,
કહરુહાવિ નિય નાઝ, સગમ્મય તે મળતિ ઇમ ૧૯૬

ગયદાહુ વ્વ મુયગો, વારીછઢ વ્વ મત્તમાયગો,
સીહો વ્વ પજરગઓ, ફિં આયસિ રઝમહુ વ્વ ૧૯૭

તો રક્ષા સન્ધેસિ, મુણિવયણ સાહિય નિરવસેસ,
ત મુણિય જાડસરણ, મજાય કુમર કુમરીણ ૧૯૮

સવેગભાવિર્ણિં, મવઝવ્વિમ્મોહિ તેહિ હલ્લવિય,
તાય અલ અમ્મહાણ, મોર્મોહિ મોર્મિમીમેહિ ૧૯૯

ત્યારે તેઓ તથા રાણીઓ તથા કુમર કુમરીઓ, તથા ગેષ આક્ર
નક્રો મર્વે વિમાત્તલુમા પડી તે આગનમા બલદી આવી પહોંચ્યા ૧૯૫

ત્યા છત્ર આમરનો આ ટોપ છોડીને જમીનપર બેઠેલા તે રાત્રને
જેમ તેમ ડગી ઓગળીને જહમદ કંઠે તેઓ આમ ડહેવા લાગ્યા ૧૯૬

હાઠ જેની લીધેલા નર્મ માફડ, પાણીના ખૂંચાઈ રહેલા મહમત
હાથીના માફડ, અને પાજનમા પડેલા નિહની માફડ તુ રાત્ર્ય બ્રહ્મ થઈ
ને શુ ચિતવે ? ૧૯૭

ત્યાં રાત્રએ મર્વને મુનિના બધા વચ્ચેના નબળાના, તે માલગીને
દુમાર તથા દુમરીને તતિઅગણ ઉત્પન્ન થયુ ૧૯૮

તેઓ મનાવી ઠહિમ વર્ધ સવેજ પામી બોલવા લાગ્યા કે હે તાત,
લોગિ (નર્મ) ની માફડ લયડ બોગોથી અમારે કશું કામ નથી ૧૯૯

ગિણિહસ્તામો અમ્હેવિ, તાપપાપહિ સહ સમળ ભાવ,
પાંદભણિય નરવણા, (મા પદિવધ કુળહવચ્છા) ૨૦૦

તો વિજય વમ્મ નિયમાઈણિજ્જ કુમરે ઠવિત્તુ રજ્જભર,
જિણનાહ ચેઈણ્ણ, કાઠ અઠાહિયામહિમ ૨૦૧

કઈવયઅતેરપુત્ત, પુત્તિસામતમતિમાઈ જુઓ,
ગિણ્ણ સુદત્ત ગુરુણો, પાસે ગુણહરનિવો દિવર્ણ ૨૦૨

કારુણ સુપુનેણ, વિવ્રતો કુમર સાહુણા સૂરી,
નયણાવ્વલિપિ ખયવ, નિત્યારમ્મ ધવસમુદ્દાઓ ૨૦૩

મળઈ ગુર કરુણાયર, સા સપઈ કુઠવાહિ વિહુરતણૂ,
અચ્છિન્ન મચ્છિયા જાહ, પરિગયા લોચપરિભૂયા ૨૦૪

પદ્ધવણ ફુરત્ત મ્હ, જ્ઞાણવસા વદ્ધ તઈયનરગાઝ,
અઈ દીહરસસારા, ધમ્મસ્સુ ચિયા ન થેવ પિ ૨૦૫

અમે પણ આપના સ ઘાતે શ્રમણુ પણ અગીકાર કરશુ, ત્યારે રાજા
જોઈયો કે જેમ સુખ થાય તેમ કરો ૨૦૦

આદ શુભધર રાજા વિજયવર્મ નામના પોતાના ભાણેજને રાજ્ય ભાર
સોંપી જિનેશ્વરના ચેત્યોમા અણાન્હિક મહોત્સવ કરાવી કેટલીએક રા-
ણીઓ તથા પુત્ર પુત્રી નામત અને મત્રી વગેરેની સાથે સુદત્ત શુર પાસે
શિક્ષા લેતો હતો ૨૦૧-૨૦૨

કરૂણા પૂર્ણ કુમાર માધુએ સૂરિને વીનતી કરી કે હે ભગવાન ! નમ
નાવળીને પણ મમાર નસુદ્ધી તારો ૨૦૩

શુર જોના કે હે કરૂણા નિધાન, તે હમણા કેાદની વ્યાધિથી પી
કાય છે, તેણીના શરીર પર માખીઓ ગણ ગણે છે, અને લોકો તેણીને હડ
ધત કરે છે ૨૦૪

તેણીએ પ્રતિક્ષણ રૂઢ ધ્યાનમા રહી ત્રીજી નરકનુ આયુષ્ય બાપુ
ને અને તેને હજુ અતિ લાગેા મમાર ભટકવાનો છે, માટે ધર્મ પામવાને
વગારે ઈચ્છિત નથી ૨૦૫

તો ગુરુવેરમગઓ, ચરણ પાલિતુ અમયરૂડસાહ,
તહ અમયમઈ સમળી, જાયા દેવા સહસારે ૨૦૬

ઈત્યેવ ભરહસ્તિત્તે, સ્તિત્તે ઇવ કરિસણિહ કયસોહે,
સંકેયોનકેય વર, સિરીઈ પુર મત્થિ સાણ્ય ૨૦૭

વિણયધરો ધરો ઇવ, મુપઈઠો સફલઓ નિવો તત્થ,
લંચિત્તમઈ તમ્મ પિયા, પિયામહસ્તેવ સાવિત્તી ૨૦૮

અહ મો ભય રૂડજીવો, તત્તો ચવિઝ્ઞ તીઈ હયરમિ,
મુત્તામણિ વ્વ મુત્તી, પુદે મુ ચિત્તો સમુપ્પન્નો ૨૦૯

પઢિપુન્નેમ્મ દિણેમ્મ, મુમ્મણિય પિમ્મણિય મુપુન્ન પઞ્ચાર,
સા પસવ્વ મલ્લય મહિ વ્વ, ચદ્ધણ નદ્ધણ પરમ ૨૧૦

નાઝ્ઞણ હમ રાયા, પિયવયાદાસચેદિ વયણાઓ,
કારેઈ હઠતુઠો, નયરે વદ્ધાવળ એવં ૨૧૧

ત્યારે ભારે વૈરાગ્ય ધારી આશિત્ર પાળીને અભય કૃતિ સાધુ તથા
અભયમતી માધ્વી સહસાર દેવલોકમા દેવતા થયા ૨૦૬

બાહ કરિસય એટલે કર્વણથી શોભતા ક્ષેત્રની માફક કરિસત એટલે
ને કઠો હાથીઓથી શોભતા આ ભરત ક્ષેત્રમા લક્ષ્મીના મઝેત ઘર સમાન
માઠેતપુર નગરમા પર્વતની માફક સુપ્રતિષ્ઠાવાન્ અને રૂપગાળી વિનયધર
ગજ હતો, તેની પ્રદક્ષાની જેમ સાવિત્રી શ્રી વખણાય છે તેમ લક્ષ્મીમતી
નામે પ્રિયા હતી ૨૦૭-૨૦૮

હવે તે અભય કૃતિનો જીવ સહસાર દેવલોકથી ચવીને છીપના પુ
ટમા જેમ મોતી ઉત્પન્ન થાય તેમ તે ગણીના ઉદરમા ઉત્પન્ન થયો ૨૦૯

પ્રતિપૂર્ણ દિવસે સારા સ્વપ્નથી સૂચિત થતા પુણ્યપ્રાગ્ભારપૂર્વક તેણી
મનય પર્વતની જમીનથી જેમ ચંદન પેદા થાય તેમ તે નંદનને જણતી
હવી ૨૧૦

ત્યારે પ્રિયવદા દાસીના વચનથી આ વાત જાણીને રાજા હૃષીકેશ
મધ નગરમા નીચે સુજળ વર્ધાપન કરાવવા લાગ્યો ૨૧૧

(તથાહિ)

મુચ્ચતિ ચ્ચતિ પુરગુત્તિયાઈ, દાણાઈ મહતિ પવન્તિયાઈ.

નિરુવમ કિન્નજહ દઠસોહ, નચ્ચતિ પડર પાડલ અલ્લોહ ૨૧૦

આવતિ વહુયજળ અમ્મલવત્ત, ગાયતિ કુલ્લવ્વહુ કમલ્લ નિત્ત,
તહિ પઢાઈ નગારિય મટ્ઠ ચટ્ઠ, દીસતિ ઠાળઢાળામિ નટ્ઠ ૨૧૩ચઞ્જતિ દુ ઘરિ ઘરિ તોરણાઈ, સોઢિજ્જહ વરરત્યામુહાઈ,
ઝઞ્જિજ્જહ જૂવહમુસલસહસ, ઠાવિજ્જહિ કચળપુત્ત કલ્લસ ૨૧૪એવ મ્મિપ્પહુ જમ્મ મહામહુ કારિય ટસ દિવસહ નયરિ
તલ્લ કુમર મળોહુ નામુ જસોહુ સઠાવહ અહરિસમરિ ૨૧૫સો વડતો નવનવ, કલાહિ નવસસહુ વ્વ પહિદિવસ,
જાઓ ય જુવળત્થો જસઘવલિય સયલ્લ દિસિવલ્લો. ૨૧૬અહ અત્થિ કુસુમનયરે, ઈસાળો ઈવ તિસસિપરિકલિઓ,
ઈસાળસેળ રાયા, વિજયા નામેળ સે દેવી ૨૧૭

ઢેરીઓને ઝટ દૂટા ડરવામા આબ્યા, મહાદાન દેવરાવા લાબ્યા, હા
ટો શણુગારાયા, પોગલોકમા નાચ થવા લાબ્યા, ઘણા લોક અક્ષત લઈ રાજાના
ઘરે વધાવવા આબ્યા, કુળવધૂઓ ગીત ગાવા લાગી, લાટ ચારણ આશીર્વાદ
લણવા લાબ્યા, ઠેકાણે ઠેકાણે નાટક થવા લાબ્યા, ઘરે ઘરે તોરણ બધાયા,
ગલી શુચીના મુખડા આફ કરવામા આબ્યા, કેળિના થલો અને મુશળો
જીભા કરવામા આબ્યા, સોનાના કળશ સ્થાપવામા આબ્યા આ રીતે રાજાઓ
દશ દિવસ લગી નગરમા જન્મોત્સવ કરાવી અતિ હુપિત થઈ કુમારનુ અતિ
મનોહર યશોધર ઝોલુ નામ પાડ્યુ ૨૧૨-૨૧૩-૨૧૪-૨૧૫

તે કુમાર નવો ચદ્ર જેમ પ્રતિદિવસ ઝળાથી વધે તેમ નવી નવી
કળાઓથી વધતો થકો થોવન યાત્રી પોતાના યશથી સઘળી દિશાઓ ધોળી
કરવા લાગ્યો ૨૧૬

હવે કુસુમપુર નગરમા ધર્માન (મહાદેવ) ની આક્રમક શક્તિ સ
હિત ધર્માનસેન નામે રાજા હતો તેની વિજ્યા નામે દેવી હતી. ૨૧૭

સો અભયમડ જીવો સગ્ગાઓ ચરિય તીરૂં યયગ્મિ,
વરચૂયા સજાયા, વિણયઈ નામ વિક્સાયા ૨૧૮

પત્તા ય તરૂણભાવ, સયવરા પેસિયા નરિદેણ,
વદ્ધ મદ ચડગર સહિયા, કુમરસ્સ જસોહરસ્સ રૂમા ૨૧૯

વિણયધરસ્સ રત્નોય, વહુમણ નયર ત્રાહિરૂજ્જાણે,
આવાસિયા ય દસા, યિવાદિવસે ય અદ પત્તે ૨૨૦

લલ્લિતવઈ પમહેહિં, કુમરો મણિ રયણ કણય કલસેહિં,
મજ્જાધિઓ વિલેવણ, વત્થાદરણેહિં લકારિઓ ૨૨૧

આરોવિઓ ગદ્દે, વીરૂજ્જતો ય ચારૂચમરેહિં,
સિર ધરિય ધવલ્લત્તો, યુવ્વંતો માગદ્દજણેણ ૨૨૨

તેણીના ઉદગ્ગમા અભયમતીનો છુવ સ્વર્ગથી ચવીને પુત્રીરૂપે અવ-
તર્યો, તેણીનું વિનયવતી એણું નામ પાડવામા આન્યુ ૨૧૮

તે યોવન પાત્રી ત્યારે તેણી પોતાની ઇચ્છાવી યથોદરને વરી એટલે
શનએ ધણા સૈન્ય આવે યથોદરને પગણવા તેને મોડલાવી ૨૧૯

તે વિનય ધર ગભના માનીતા બાહેગના ઉદાનમા આવી જિતત્રી હવે
વિવાહનો દિવસ આવી પહોંચ્યો ૨૨૦

ત્યારે લક્ષ્મીવતી વગેગએ મળી દુમાગને મણિ, રત્ન અને સોનાના
કળશોએ કરી સ્નાન કરાવી વિદેપન કરી વત્ર તથા આભરણોથી અલકૃત
કર્યો ૨૨૧

પછી તે હાથીપર ચડી ચામરોથી વીંળતો થકો મન્ત્રપર ધવળ
છત્ર ધારણ કરી ચાલવા લાગ્યો અને માગધ (ભાટ ચારણો) તેની સ્તુતિ ક-
રવા લાગ્યા ૨૨૨

સિંહુસ્ત્રગળણ, ઝળુગમ્મતો નિરાઈ લોણ,
પડદિસિ વિ સદરદ તુરિય, ઘટકાલિઆ ચ જા જાઈ ૨૦૩

તા ફુરિય સ્દરદાહિણ, નયણેણ જસોહરેણ કુમરેણ,
કલ્લાણ મિદ્ધિ ભવણે, કલ્લાણ મિટ્ટ મુળી ટિટા, ૨૦૪

મન્ને પરિસમ્ભ, કસ્યવિ મે ટિઠ પુલ્લવ્ય તિ ડમો,
ઈદાપોહમયમણો, સ મુલ્લિઓ હસિયમધમિ ૨૦૫

ધરિઓ ચ નિવહમાણો પાસડિય રામભદ્ર સિંઠેણ,
કિં કિં તિ જપમાણા, નિવાટણો વિ ચ તદિ પત્તા, ૨૦૬

ચટ્ટણ જલપહુપણ, પ્પયાણ પડળીકઓ કુમાગ્વરો,
મુમારિય જાર્ પુટો, રન્ના કિં વચ્છણ્ય તિ ૨૦૭

તેના પાછા હાથીપર ચડીને રાજા વગેરે આટયા, અને હરેક શાએ રથ અને ઘોડાની ઠંક જમીને ચાલવા લાગી ૨૦૩

એટલામા કુમારની જમણી આળ ફરકી એટલે તેણે કંયાણુ મિલવનમા એક કંયાણુમય આકાન્વાળો મુનિ જોયો ૨૦૪

તે જોઈ કુમાર વિચાન્વા લાગ્યો કે આવુ કપ મે પૂર્વે જોયેલુ છે, એમ ઇહાપોહ કંતા તે હાથીના ખાધ ઉપર મૂર્છિત થઈ ગયો ૨૦૫

તેના પડખે એકેલા નમભદ્ર નામના મિત્રે તેને પડતા ધરી ગઈ એટલામા “શુ થયુ, શુ થયુ” એમ બોલતા રાજા વગેરે પણ ત્યાં ફો આયા ૨૦૬

પછી તેના શરીરપર ચઢન મિથિત પાળી તથા પવન નાખતા ગુદિમા આપ્યો, એટલે તેને જાતિ અન્ય જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયુ. રાજાએ પૂછ કે હે નત્ત, આમ કેમ બન્યુ ? ૨૦૭

(કુમારઃ)

તાય અદ્ગદિમ મમાર, વિલમિય દારુણ ડમ એવ,

(રાજા)

કોં ઇત્થ અવસરો મત્ર વિલસિય ચિંતાડ તે વન્ડ ૨૨૮

(કુમારઃ)

એસા કહા મહતી, તા તાય કહોંપિ એગદેસમિ,
ઝવવિમહ જેણ એવ, કહેમિ સયલ નિયય ચરિય. ૨૨૯

રક્ષાવિ તહેન વાળ, કુમરો માહટ મુરિદદત્ત મગા,
આરબ્ધ પિઠકુમકુડ, વઢજણિય કિલેમ મરચિરસ ૨૩૦

નિયુત્તત્ત જાઈ, મુમરણ પજ્જતય તય મુણિડ,
મળઈ નિવાઈજણો કહ. વિરસો જિયવહવિગપ્પો વિ ૨૩૧

કુમાર બોલ્યો —હે તાત, આ બધું અતિ ગભીર ન માગ્નું વિલ
મિન છે

રાજા બોલ્યો —હે વત્સ, આ વેળાએ તારે મ નાગ્ના નિલ્લનિતની
ચિંતા કરવાની ની જરૂર છે? ૨૨૮

કુમાર બોલ્યો —હે તાત, આ બધું મોટી વાત છે, માટે દોષકે ચો
કસ જગાએ બેનો કે જેથી હું માફ મધથું ચરિત્ર ઠી મ લાગાવું ૨૨૯

રાજાએ તેમ કરતા કુમાર મુરદદત્તના ભવથી માડીને પિપ્પમય દુ-
કડાના વધથી જે જે ડલેશ થયા તે કહી જતાવ્યા ૨૩૦

આ રીતે બતિસ્મગ્ણ વત્સ પર્યંત તેનો તે વૃત્તાત માલખીને ગળ
વગેરે જનો બોલ્યા કે હાય હાય ! જીવ વધનો મર્યાપ માત્ર પણ કેવો ભ
યાનક છે ? ૨૩૧

તો કયઅજલિયપો, કુમરો જ્ઞપ્ત પસીય મહ તાય,
અણુમન્નમ્ ચારિત્ત, તરેમિ જેણ મપ્પમુદ્ધ ૨૩૨

પુત્ત અડ્ઢેદ મોલ્લિય, મડ નરિંદો ફહિંપિ જા કુમર,
ન વિસજ્ઞદ્ધ તા રૂપિણા, મહુરસર વિન્નવિય મેય ૨૩૩

સસારો દુહદેઝ, દુક્કસફલો દુસહ દુક્કસરત્તો ય,
નેહનિયલેહિ વદ્ધા, ન ચયતિ તદ્ધાવિ ત જીવા ૨૩૪

મહ ન તરડ આરુહિડ, પકે સુત્તો કરી ચલ કહવિ,
તદ્ધ નેહપકસુત્તો, જીવો ના રુદ્ધ ધમ્મપત્ત ૨૩૫

ઝિજ્ઞ મોસ મલળ, વધ નિપ્પીલળ ચ લોયમિ,
જીવા તિળા ય પિચ્છદ્ધ, પાવતિ સિણેદ્ધ પદ્ધિવદ્ધા ૨૩૬

પછી હાથ જોડી કુમાર જોવા લાગ્યો કે હે તાત, મારાપર પ્રસાદ
કરો અને મને આરિત્ત લેવાની ગ્ળ આપો કે જેવી હું ભવમુદ્ધ તરૂં ૨૩૨

ત્યાગે પુત્રપદ્ધ રહેલા અતિ નેહથી મુઅર્ધ ગએલ મતિવાળો રાજા
કુમારને રંગ આપતા આવડે જાવા લાગ્યો એટલે કુમાર મધુર સ્વરે નીમી
મુજળ વીનવવા લાગ્યો ૨૩૩

આ મ માર દુખનો હેતુ, દુખના દુઃખાળો અથવા તો દુઃખ
દુઃખપદ્ધ છે તેમ છતાં એકરૂપ નિગરૂથી બધાયવા છૂંચે તેને છોડી શક
છતાં નથી ૨૩૪

જેમ હાથી કાદવમા ખૂંચી ગયાની કિનારાની જમીનપદ્ધ ચઢી શકતો
નથી, તેમ સ્નેહરૂપ કાદવમા ખૂંચાઈ રહેલ જીવ ધર્મરૂપ જમીનપર ચડી
શકતો નથી ૨૩૫

તિલો જેમ નેલ (તેલ) ના તીથે આ જગત્તમા ડપાય છે, શોષાય
છે, મર્યાદાય છે, બધાય છે અને પીલાય છે તેમ જીવો પણ સ્નેહ (પ્રેમ)
ના તીથેજ તેવા દુખ પામે છે ૨૩૬

દુરુઙ્ગિયમજ્જાયા, યમ્મવિરુદ્ધ ચ કુલવિરુદ્ધ ચ,
કિ મકજ્જ જ જીવા, ન કુણતિ મિણેહ પઠિવદ્ધા ૨૩૭

થેવોવિ જાવ નેહો, જીવાણ તાવ નિવ્વુદ્ધ કત્તો,
નેહવન્નયમિ પાવદ્, પિચ્છ પઠ્ઠીવિ નિવ્વાણ ૨૩૮

ઇય સોઠ નિવો જપદ્, એવ મિણ કિંતુ વચ્છ ંદ સચ્છ,
ઈશાણ રાયધૃયા, એમા કહ્ ઠોહિદ્ધિ વરાઈ ૨૩૯

કુમરો મળદ્ દમા વિ હુ, સાવિજ્જદ્ એમ વદ્યરો તાય,
સોઠ્ઠણ ઇમ મમ્મ, કયાવિ પુઙ્ગિજ્જ જિણધમ્મે ૨૪૦

જુત્ત ઇમ તિ રન્ના, પુરોહિઓ મસ્રવદ્ધણો નામ,
પઠવિઓ તત્થે ય, સવન કહમુ કુમરીણ ૨૪૧

સ્નેહમા બ ધાયદા હવે મર્યાદા મૂઠી ધર્મ વિરુદ્ધ તથા દુળ વિરુદ્ધ
અકાર્ય કરતા અટકતા નથી ૨૩૭

જ્યા ન્ની હવેના મનમા થોડા પણ ન્નેર ન્દે ત્યા ન્ધી તેમને
નિવૃત્તિ (ચાતિ) કેમ પ્રાપ્ત થય ? જુઓ નીચે પણ જ્યાં તેના મ્નેર (તય)
પૂર થઈ રહે છે ત્યાંજ નિર્ગા (નાન્ય) પણ છે ૨૩૮

આતુ નાભળી નન્ન જોયો કે હે ન્દે હુદ્ધિગાળી, વત્તે, તુ
કહે છે તે માન્યાનુ છે, પણ આ ઈશાન ગબ્બની ગક પુનીના શા હાવ
થશે ? ૨૩૯

હુનાર જોયો એપીને પણ આ વ્યતિત્ત મભળાવીએ, કાગ્ગ કે મ
મ્ધ્ નીને આ વાત નાભજ્યાવી કદાચ એ પણ જિન ધર્મનો જોધ પામે ૨૪૦

સોવિહુ ગતળ સ્વળેળ, આગઓ મળઈ નિવકુમારસ્સ,
મિદ્રા મળોરદા કિહ, નિવેળ પુઠો ડમો આહ ૨૪૨

દેવ ડઓ ૪ પસો, તત્યેવ પમળિયા મળ કુમરી,
ળમળા ઢાડ સ્વળ, દેગાસ મુળમુ મટે ૨૪૩

નીરગીપિહિયમુહી, કયજલી ચચાઆમળા સાવિ,
આડસમુ ત્તિ મળતી, પયપિયા મે નિરડપુત્તી ૨૪૪

ફહ ફતમ્સ કુમારસ્સ, સાહુદમળ વસેળ અજ્જેવ
માય જાઈસરળ, સમરિય પુવ્વમવન વગ ૨૪૫

(નથાજિ)

આમિ વિસાલાડ નિયો, મુગ્ધિદત્તો જસોદરા પુત્તો,
કુત્તો ડત્તિયમિત્તો ત્રિ, ક્ષત્તિ મુન્નગયા કુમરી ૨૪૬

ત્યાગે તે પુગેહિત ત્યા જઈ થોડીવાગમા પાછો આવી રાત્રને કહેવા
લા થો ૮ કુમાગના મનોન્થ નિહ વયા ઠે નાતજો પુછ્યુ કે શી રીતે ?
ત્યાગે તે બોલ્યો - ૨૪૭

હે દેવ, હુ ઇલાથી ત્યા જઈ કુમરીને કહેવા લાગ્યો કે હે ભદ્રે,
ક્ષાલભ એક ચિત્ત ગમીને ગત્તને આદેગ નાભળ ૨૪૮

ત્યાગે તે માડીથી મુખ ઢાકી હાથ ભેડી આનન દોડી બોલી કે ખુ
શીથી પ્રભાગ્યો, બેટલે મે તેને આવી ગીતે ઠહુ ૨૪૯

મહી આવના કુમારને માધુના દગનના થોગે આગે હમણાજ જાતિ
અનળ જાન થતા તેને પોતાના નવ ભવ માભર્યા છે ૨૫૦

તે આ રીતે કે (પહેલા ભવમા) વિશાળા નગીમા તે યશોધરાનો
મુ દ્રવત્ત નામે પુત્ર હતો, આટલુ હુ બોલ્યો કે જટ કુમરી મૂઝા પાત્રી ૨૫૧

ત્વળ મિત્તેણ મપત્ત, ચેયણા જપિયા મયા મસા,
કિમિય તિ તાંડ તુત્ત, જસોદરા મદ દ ચેય. ૨૪૭

ના કુમરેણ વ સવ્ય કહિહુણ જપિય ટમ તીણ,
વીરાહેણ અલ મે, જ રુચ્છડ કુળડ ત કુમરો ૨૪૮

ત મુણિય આગઓ ૪ એવ કહિહુ પુરોહિણ નિયો,
મઠપડ લુ પુત્ત મળોરુદ નાય નિયરડજે ૨૪૯

કુમર જસોદર મામત મતિઅતેડરેણ પરિયગિઓ,
સિરિડદમૂડ ગળહર, પામે ટિમ્સ પયજેટ. ૨૫૦

અહ સો જમોદગમુણા, ડઝીરનિસાવ પાળુજુત્તો,
દુદ્ધરતવચરણજલત, જલ્પનનિન્દિય દુરિયદુમો. ૨૫૧

ગુરુપાયપસાય વિનુદ, મુઢ સિદ્ધત મારમન્વસો,
સન્વસ્તોયવિમુકો, ડકોસ ચગિત્ત મુપવિત્તો ૨૫૨

થોડીવાગ્મા તે ગુદિમા આવી એટલે મે ખૂલ્યુ કે, આ શુ બન્યુ ?
ત્યાગે તે બોક્ષી કે હે ભદ્ર, યથોધન તે હુ પોતે ૩ ૨૪૭

પછી કુમાગ્ની માડડ તેલીએ બધી વાત કહીને એવુ કહ્યુ કે માને
પગલુ નથી, કુમાગ્ને જે કંવુ હોય તે કે ૨૪૮

તે માલગીને હુ ઈડા આંચેા હુ આ નતે પુનઃહિત કહેવાથી ન-
બએ પોતાના મનોગ્ધ નામના નાના પુત્રને નન્યપદ ગ્યાર્યેા ૨૪૯

બાદ ગબએ કુમાગ-યથોધન-નામ ત-મ ત્રિ-તથા નાણીઓની માથે
શ્રી ઈદ્રિયતિ ગબધગ્ની પારે દીવા લીંપી ૨૫૦

હવે તે યથોધન મુનિ પડાયના છવોની રક્ષા કન્વામા ઉતુક્ત વર્ષ
શાર તપડપ અગ્નિવી પાપડપ તડને બાળના લાગ્યેા ૨૫૧

મપત્તાય ગિયપઓ, પઓમરદિઓ દિઓવર્ણસેદિ,
નિત્યારિય ભવિયજ્ઞણ, ઉપ્પાદિય કેવલ નાણ ૨૫૩

દુઠઠમ્પગર્દ, સત્તરપર્ગડેણ અઠવન્નસય,
સ્થવિત્ત નિઠવિયદુહો, પત્તો અયરામ્મ ઠાણ ૨૫૪

વિણયર્વર્દિ વિ હુ સઘ્પ, જળગાર્દેણ કહેવિ નિયચરિય,
મરુદ્ધા પચ્ચડયા, મુગર્દેય ભાયણ જાયા ૨૫૫

પવ્વ દુ રાપરપરા મમુમ્મત્ત. સકલ્પિતસ્યાપિ મો,
આરબેણ યશોધરસ્ય સતત શ્રુત્તા પુરાજન્મસુ,

દુ'શ્વ'સકરી માર્ણાત્તરી મદ્ધર્મવાસસ્તુર્રા,
નિત્ય જીવદયા દતાશિલમયા મ'યા વિષત્તા કયા. ૨૫૬

(ઇતિ યશોધર ચરિત સમાપ્ત)

પછી આનાર્થ પદ પામી તે પ્રદેવ રહિતપણે હિતોપદેશ આપીને
લબ્ધ જનોને તાન્તો થકો ડેનળજ્ઞાન પામ્યો ૨૫૩

આ ગીતે કર્મની આઠ મૂળ પ્રકૃતિ અને એકસોઅઠાવન ઉત્તર પ્રકૃ-
તિ ખપાવીને હુ ખ દર ડરી તે અજનામ સ્થાન પામ્યો ૨૫૪

વિનયવતી પણ પોતાના પિતાદિમ્ને પોતાનુ સધણુ ચરિત્ર કહીને
પ્રમજિત થઈ મુગતિએ પડેલી ૨૫૫

આ ગીતે યશોધરને પ્રાણિ હિ માના ન કદપ માનથી પણ કેવી હુ ખ
પરપરા પ્રાપ્ત થઈ તે માલગીને હે લખ્યો ! તમે નિત્ય હુ ખનો ધ્વ સ કરનાર-
મ નાગ નમુદ્રથી તારનાર-નદ્ધર્મરૂપી વચ્ચને વણનાગ-સર્વ લયને લાજનાગ-
અને અણય એવી જીવદયા પાળ્યા કરો ૨૫૬

એ ગીતે યગોપગ્નુ ચગિત્ર પુર્ણ થયુ

એકાદશી ગુણ

ઉક્તો દયાલુ રિતિ દશમો ગુણઃ, સમ્પતિ મધ્યસ્થ સોમદષ્ટિ
લક્ષણ મેકાદશ ગુણ મભિવિત્મુ રાત્,—

દયાલુપણાદિપ દશમો ગુણ કહ્યો, હવે મધ્યસ્થ સોમદષ્ટિપ-
ણાદિપ અગ્નિઆરમો ગુણને કહેવા ઇચ્છતા થકા કહે છે:—

(મૂળ ગાથા.)

મજ્ઞત્ય સોમદિષ્ટી-
ધમ્મવિચાર જહઠ્ઠિય સુણહ,
કુણહ ગુણ સપઓગં-
દોસે દૂર પરિચ્ચયહ ૧૮

(મૂળ ગાથાનો અર્થ.)

મધ્યસ્થ અને સૌમ્ય દષ્ટિવાળો પુરૂષ ખરા ધર્મ વિચારને
સાભળી ગકે છે, અને ગુણોના સાથે જોડાઈ દોષોને દૂર તથા શકે
છે. ૧૮

(ટીકા.)

મધ્યસ્થા કચિદ્ દર્શને પક્ષપાતરિકલા-સૌમ્યાચ પ્રદ્રેષાભાવાદ્દષ્ટિ
ર્દશોન યસ્ય ત મધ્યસ્થ મૌમ્યદષ્ટિ.—સર્વત્રા રક્તદ્વિષ્ટિત્યર્થઃ,

મધ્યસ્થ એટલે ઝાઝ પણ દગનમા પક્ષપાત ગ્રહિત અને પ્રદ્રેષ નહિ
હોવાથી સૌમ્ય એવી દષ્ટિ એટલે દોષવાળી નજર જેની હોય તે મધ્યસ્થ

ધર્મવિચાર નાનાપાપહ મહત્તી મહપોપ નિહિત ધર્મપણ્ય સ્વરૂપ વ્યવસ્થિત સગુણ નિર્ગુણાત્મવદ્ગુણતયા વ્યવસ્થિત કનકપરીક્ષાનિપુણ ત્રિવિધ કનકાર્થિ પુરુષવત્ પુણતિ લુપ્તે.

(તેવો પુરૂષ) ધર્મ વિચારને એટલે કે અનેક પાપ વિશેષી બનીએના મહત્તમા ઉપસ્થિત થએલ ધર્મરૂપી માલના મહત્તને યથાવસ્થિત એટલે કે સગુણને સગુણપણે, નિર્ગુણને નિર્ગુણપણે, અપગુણને અપગુણ અને બહુગુણને બહુગુણપણે-સાનાની પરીક્ષામા તુલણ દોડ ખરા મોઝાહણ કરના પુરૂષની માત્ર જોગખી હોય છે.

અત્યેવ કરોતિ વિદ્યાધાતિ ગુણસમયોગ-ગુર્ણ દર્શનાદિભિ મહ સમ દોષાન્ મતિપક્ષ ભૂતાન્ 'દૂર તિ' દૂરેણ પરિત્યજતિ પરિહરતિ, સોમ પ્રાક્ષણવત્

એથીજ કરીને (તેવો પુરૂષ) ગુણ સમયોગ એટલે જ્ઞાનાદિક ગુણ સાથે સખધ કરે છે એટલે પાડે છે (તેમજ) તેના પ્રતિપક્ષ ભૂત દોષો દૂરથી પરિત્યજે છે એટલે પરિહરે છે, સોમવત્ પ્રાક્ષણના માફક

તત્કલા ચૈવ

કોમલી અતિ પુરી, પમ્પપન્વા મુરચ્છુલિ વ્વ
આજમ્મ અડ દરિદો, સોમવત્ તત્થ વરણિયો ૧

સોમવમુની કથા આ પ્રમાણે છે

જેમ નેલડીમા અનેક પર્વ (ગાંઠ હોય છે, તેમ અનેક પર્વ પીવાના મ્વળ) વાળી કોથાળી નામે નગરી હતી, તેમા જન્મથી અતિદ સોમવત્ નામે એક મોહોળો વિપ્ર હતો ૧

જ જ કરેઈ કમ્મ, ત ત સયલણિ દોઈ સે વિહલ,
તા હલિંગ્ગો ધાણિય, જાઓ ધમ્મુમ્મહો કિંચિ ૨

સો ધમ્મસત્થપાઢેણ, ધમ્મસાલાઈ અન્નદિયહંમિ,
મિત્તમાણ કહિજ્જત, ધમ્મફલ ઇય નિસામેઈ ૩

ગિરિસિહર તુરગા દત્તિણો ભૂરિદાણા—
જિયજલાઈ તરગા વાહવેગા તુરગા,
રહવર ભદ્ધકોહી લન્ઠિ વિન્ઠિ હસારા—
નગર નિગમમાઈ હુતિ યમ્મા જિયાણ ૪

અમરનિયરપુજ્જવામવત્ત પવિત્ત, સયલભરહરજ્જ ખરિભોગેહિ સહ્જ,
દલહરનિરહક્કા જ હદ કેસવત્ત, કયમ્મવણવમ્મક ધમ્મલીન્નાઈયત ૫

રહસ વસનમહુ દામ ટેવિંદ વિંદ—
પ્પણય મસમમુક્ક જ ચ તિત્થાહિવત્ત,
અવર મવિ પસત્થ પાણિણો જ લહ તે—
ત મિદ્દ ફલ મસેસ ધમ્મ કલ્પ હુમ્મસ્મ ૬

તે જે જે કામ ડગ્તો તે તે બધું નિષ્કર્ણ થતું, તેથી તે ઠઠિગ્ગ
ધર્મ ધર્મથી કંઈક આપ્યાણીન વવા માડયો ૨

હવે તે એક દિવસે ધર્મશાળામાં ધર્મ જાત્ર પાડે પોતાના વિદ્યા
ધિઓને કહેવા માટે નીચે સુજ્ઞાનું ધર્મ ક્ષણ સાબળવા લાગ્યો ૩

પર્વતના ટોચ જેવડા ઠેંચા મદ્દઅરતા હાથીઓ, દરિયાના તરંગોને
છતનાર પવનનેગી ઘોડા ઉત્તમ રથો, ડોટિ સખ્ય મુલટો, અને લક્ષ્મીથી
આખાદ નગર જામ વગેરે તમામ વસ્તુ છોડોને ધર્મથી મળે છે ૪

દેવગણને પૂજનીય એવું પવિત્ર ઇંદ્રપલ, વણા ભોગ મુખવાળું ચ
કર્ણ સમ્ય, બળદેવપલ, વાસુદેવપલ—ઇત્યાદિક જગતને ચમત્કારક પદ
વીઓ બધી ધર્મની લીલા છે ૫

મહા મુખમય તીર્થદરપણ તથા બીજી પણ સઘળું પ્રશસ્તપણ જે પ્રાણિએ
જેળવી શકે છે તે બધું ધર્મરૂપ કટપવૃક્ષનું ફળ બાજીયું ૬

ત મોર જપડ દિઓ સરૂચ મિળ કિંતુ કહમુ પસિઝળ,
કસ્મ મયામે પમો, ધમ્મો મે ગિણિહયવુત્તિ. ૭

મો પદિમખેડ મિટ, મુજેયલ્લ સુદ ચ મોયલ્લ,
લોયલ્પિઓ ચ અપ્પા, કાયલ્લો હય પપ્પ તિન્નિ ૮.

જો સમ્મ અવુજ્જહ, અણુચિઠહ તસ્સ પાયમલ્લમિ,
ગિણિહજ્જ તુમ ધમ્મ મદપય મદ લહુ લહિસિ ૯

કો પુણ એસિ અત્યુત્તિ, પુચ્છિઓ કહહ ધમ્મપાદી વિ,
મો મદ વિમલમદ્દણો, પરમત્થ એસ તુસસિ ૧૦

અહ સુદ્ધધમ્મ હેર, ટસણિણો વહુવિદેવિ પુરુત્તો,
એમિ સન્નિવેસે, સમાગજો મિત્તલ્લેલા ૧૧

તે નાભળીને ગોમવમુ ગો-થો કે એ નાત માચી કે, પણ મહેરના
નીની રાહે મને જાણવો કે માટે એ વન જાના પાનેથી લેવો? ૭

ત્યારે તે ધર્મ શાસ્ત્ર પાસ- ગો-થો કે “મીઠું ખાવું, મુખે સૂવું,
અને પોતાને લોકપ્રિય કરવો” એ ત્રણ પદને જે જરાજન બાજીતો અને પા
ળનો હોય, તેના પાનેથી તારે ધર્મ લેવો કે જેવી હે ભદ્ર! તું બલદી ભદ્રપદ
પામીશ ૮-૯

તે ધર્મ શાસ્ત્ર પાઠકને તેણે પૂછ્યું કે મે પદોનો અર્થ શો? ત્યારે
તેણે કહ્યું કે એનો પરમાર્થ તો જે નિર્મળ શુદ્ધિવાળા હોય તે બાજી ૧૦

હવે શુદ્ધ ધર્મના માટે અને- દર્શનિઓને તે પૂછતો પૂછતો એક
ગામમા ભિયાની વેળાએ આવી પહોંચ્યો ૧૧

ઓયરિઓ મદિયાણ. ઇગસસ વ્વત્તલિગવારિસસ,
હોમ્મ અતિહિ ત્તિ ત ઠવિય, અપ્પણા સો ગજો મિસલ ૧૨

ગહિહ સ્વણેણ મિસલ, સો પત્તો તો દુવેવિ તે મુત્તા,
સમયમિ ધમ્મતત્ત, દિણ પુઠો કહહ લિંગી ૧૩

મદ્દ ઇહ સોમગુરુણો, અમ્હે જસમ્મજસ નામયા સીમા,
ઉવ્વઠ્ઠ જે તત્ત, મિઠ મુત્તલ્લ મિત્ત્તાઈ ૧૪

નય અત્થો પરિક્કિઓ, અચિરેણ ગમ્મો ગુરુય પરલ્લોય,
તો હ નિયપુટ્ટીણ, ઇય આરાહોમિ ગુરુવયણ ૧૫

મતોસદ્દમાઈહિં, વિહિઓ મે લોગવલ્લહો અપ્પા,
પાવેમિ મિઠ મન્ન, ઇહ મદિયાણ સુવેમિ મુહ ૧૬

ત્યા તે એડ અવ્યક્ત લિંગધાગિની મદીમા ભતર્યા, તેણે તેનો અ
તિથિ/તરીકે સ્વીકાર કર્યો અને પત્રી તે લિંગા માગવા ગયો ૧૦

તે બીજા લઈને ક્ષણવાનમા પાટો આવ્યો પત્રી જે જણે તે ખાધું,
ખાઈ નવરાત્રની વેળાએ તે ગ્રાહણે તે લિંગીને ધર્મનું તત્વ પૂછ્યું ૧૩

લિંગી બોલ્યો કે હે ભદ્ર, નોમ નામના ગુરુના અમે યશ અને સુ-
યશ નામે જે ચેલા છીએ ગુરુએ અમને “ મીઠું ખાવું ” કત્યાદિ તત્વ જ
પરેશ્ય છે ૧૪

પણ તેનો જર્વ નહિ ઝલતા ગુરુ પત્રીનાથી થયા છે, તેથી હું
મારી બુદ્ધિએ આ ત્રીતે ગુરુવચન આપ્યું કે ૧૫

મત્ર અને બોધો જતાવવાથી હું લોકપ્રિય થયો છું, તેથી મને
મિદાન મળે છે, અને આ મદીમા મુજે મુઠ કે ૧૬

અહ ચિંતઈ સોમવસૂ, અહો ઇમો ગુરુવૃક્ષતત્તસ્સ,
સમદ્વયઃ જ ગુરુણો, મિષ્ણાઓ સમદુઃ નેવ ૧૭

(તથાહિ)

મતોસદિપ્તોદિ, જાયઈ જીવાણ ધાયણ નૂણ,
તો લોગપિ ઓ અપ્પા, કહ પરમત્થેણ રૂહ હોઈ ૧૮

પાણ મિઠ મસ, જણેઈ જીવાણ માદરસગિદ્ધિ,
તત્તો ભવપરિણુદો, તા પરમત્થેણ કદુય મિણ ૧૯

દિમધામધામ નિમ્મલ, સીલાણ રિસીણ વિનિયકરણાણ,
પગતધામવદ્ધા, નણુ મુદ્ધસિજ્જા ત્રિ પડિસિદ્ધા ૨૦

(તથા ચોક્ક.)

મૃગ્વશ્યા મન વસ, તાતૂલ સ્નાનમદન,
તત્કાપ્પ મુગધ ચ, વ્રક્ષચર્યસ્પ દૂષણ ૨૧

ત્યાજે સોમવસૂ વિચારવા લાગ્યો કે અરે આ તો ગુરુએ કહેલા તત્ત્વનો બાહેરનો અર્થ જ મમજેલો લાગે છે, પણ ગુરુનો અભિપ્રાય એમ હોય જ નહિ ૧૭

કેમકે મત્ર અને આપધ વગેરેમાં તો નિયમા અનેક લેવાનો થાત થાય છે, તો પણ પન્માર્ય આ મા લોકપ્રિય થયો કેમ ગણાય ? ૧૮

વળી મીઠુ અન્ન તો ગ્રામે લેવાને આકર્ષી રસ વૃદ્ધિ કરાવે છે, અને તેથી તો મમાર વધી પડે તેથી પન્માર્યે તે દુરુક્ષ છે ૧૯

તેમજ અદ્ધમાના પ્રકાશ જેવા નિર્મળ મીઠાને ધારણ કરનાર અને દુદ્ધિયોને વગમાં ગળનાર ઉપિજોને એક મુનમે ધિર ન્હી મુખશય્યા કરવાનો પ્રતિષેધ કરેલ છે ૨૦

તે માટે કહેલું છે કે

સુવાગી ગચ્છા, સુવાણ આમન, સુવાગા વસો, તાતૂલ, સ્નાન,
શણગાર, ફાતણ, અને મુગધ એ વ્રક્ષચર્યના દ્વનનાર છે ૨૧

इय चित्तिउण तेण, पुठो लिगी वहेमू भद तुह,
गुरुभाया कत्य स आह, अमुगगाममि निवमेड २०

वीयदिणे सोमयम. तत्येव गओ ठिओ य मुजसमदे,
भुत्ता दुवेचि गेहे इक्कस्म महिदिसिठस्म २१

पुठो य तेण तत्त, मुजसो कहिऊण पुव्ववुत्तत्त,
भणइ उगततर महय, जिमेमि मह होइ तो मिठ २४

झाणज्झयणपसतो, जत्थव तत्थव मुह सुवामि त्ति,
लोपप्पिओ निरीहु त्ति, एव पकरोमि गुरुवयण २५

त सुणिय दिओ चित्तइ, चारुतरो एस किंतु गुरुवयणं
अइ गभीर को नणु, जाणइ गुरुयाण भिप्पाय २६

એમ ચિત્તવીને તેણે લિગીને પૂછ્યું કે હે ભદ્ર, તારા શુરૂ ભાઈ
કમા છે તે કહે, ત્યાગે તે બોલ્યો કે તે અમુક ગામમા રહે છે ૨૨

ખીજા દિવસે સોમવત્સ ત્યા પહોંચ્યો અને મુયશના મઠમા બેસી,
પછી બંને જણા એક મહાદ્વિક શેઠના ઘરે ગયા ૨૩

પછી તેણે મુયશને તત્ત પૂછતા તેણે પૂર્વનો વૃત્તાત કહી મલળાવી
કહ્યું કે હું એકાતરે જમ્યું છું તેથી તે મને મીઠું લાગે છે ૨૪

વ્યાન અને અધ્યયનમા પ્રણાત રહી બ્યા ત્યા સુખે સુખ જાઉં છું,
અને નિરીહ રહેવાથી લોકપ્રિય રહ્યો છું, એમ શુરૂવચન પાળ્યું છું ૨૫

તે માલગીને બ્રાહ્મણ વિચારવા લાગ્યો કે, પેહેલા કરતા આ મારા
છે, છતાં શુરૂ વચન હજી અતિ ગંભીર લાગે છે, મારે તેનો અભિપ્રાય કોણ
જાણી શકે? ૨૬

કહાવે વર્ણે દમીણ, મુદ્ધ અત્ય અહ મુણિસ્સામિ,
ઇય ચિતા સતત્તો, સપત્તો પાઢલિ પુરમિ ૨૭

સત્યપરમત્ય વિત્યાર, વેરણો જડણ સમય કુસલસ્સ,
વિપુહસ્સ તિલોયણ નામગસ્સ ગિદ્દ મેસ સપત્તો ૨૮

પવિસત્તો ય નિરુદ્ધો, જા અણવસરૂ ત્તિ ટારવીલેણ,
દત્તવણ કુસુમહત્થો, તા ઇમો ફિકરો પત્તો. ૨૯

મગ્ગિજ્જતો વિ અટાડ, દત્તવણ માઈ સો મઓ મજ્ઞે,
નિસ્સરિય સ્વણેણ અમગ્ગિઓ વિ ત ઢાડ મારદ્ધો ૩૦

ઇસ ન દિતો પુલ્લિ, કિ મિણ્ણિ દેડ ત્તિ સોમવસુ પુટ્ઠો,
પમ્મણ વિત્તી પદમ, પટ્ટણો દિન્ને દરડ મત્તી ૩૧

છતા કોઈ પણ ઉપાયે આ વાણીને શુદ્ધ નારે જાણવો જોઈએ એમ
ચિંતાથી તપતો થકો તે પાઠલિ પુત્ર નગમ્મા આવ્યો ૨૭

ત્યા શાસ્ત્રના પરમાર્થને જાણનાર, જેન મિદ્ધાતમા કુશળ પ્રિલોચન
નામના પડિતના ઘરે તે આવી ચડ્યો ૨૮

તેને ઘરમા પેમતા દ્વારપાળે અવતર ન હોવાનું કહીને અટકાવ્યો
એટલામા દાતણ અને ફૂલ લઈ એક ચાકર આવી પહોંચ્યો ૨૯

ત્યારે સોમવસુએ દાતણ માનતા પણ તે તેને નહિ આપતા અહર
ગયો-બાદ તરત બાહર નીકળીને વગર આવ્યે તે દેવા લાગ્યો ૩૦

સોમવસુએ પૂછ્યું કે પહેલા નહિ દેતો હતો અને હવે કેમ આપે
છે ? ત્યારે તે છડીદાર બોલ્યો કે પહેલા સ્વામિને આપ્યાથી ભક્તિ ગ
ણાય ૩૧

હરા વજા તસ્મ હ, હદરિય સેમયાણ મેસે વ,
હત્તો ય દોહિ પુરિસેહિ, મગિય તત્થ આયમણ ૩૨

પગાણ તરુણી, દિન ત વાલુગાડ ઇગસ્સ,
સીયસ્સ દીહગ્ગમ હલ્લેણ દિણ તઓ ૩૩

પુટો મળડ દુસારી, મો મહ ડમીદ પઠમઓ મત્તા,
વીઓ હળ પગ્ગુરિસો, ના એ ચેત્ત હચિય તિ ૩૪

હત્થતરમિ મહુમદ્દ, હદ્દ પયહિજ્જમાણમહ વિહવા,
વર સિવિય આરદા, તત્થેગા આગયા તરુણી, ૩૫

કા એસા કિં એ, સમેડ હ્ય પુચ્છિણ પુણો તેણ,
દોવારિણ મણિય, પહિયધૂયા ડમા મહ ૩૬

એમ નહિ કરિએ તો તેની અવજ્ઞા થાય, માટે જે બાકી રહે તે
શેષ જનોને શેષા માફત આપવું જોઇએ એટલામા ત્યા જે જણે આચમન
માગ્યું ૩૭

ત્યારે એક તરુણ નીએ એક જણને ઝારીમા ભરીને આપ્યું અને
બીજાને લાખી લાડીમા બાવેલ ઉલી ચણા વતી આપ્યું ૩૮

ત્યારે નોમવસુએ ઠારપાળને તેણ કાણુ પુછતા તે બોલ્યો કે હે
ભટ્ટ, પહેલો એનો ભત્તા છે, ગને બીજો પગપુત્ર છે, માટે એમજ આપવું
વાજબી છે ૩૯

એટલામા ત્યા ઘણા ભાટ ચાણોથી વળણાતી ખુદિવાળી ઉત્તમ
શિલિગપગ ચડીને એક તરુણ કુમારી આવી ૪૦

નોમવસુએ પુછ્યું કે આ કોણ છે અને આમ કેમ આવેછે? ત્યારે
ઠારપાળ બોલ્યો કે, હે ભટ્ટ ! આ પડીતણની પુત્રી છે ૪૧

ચાયત્તલમિ મમમ્સા, પયપૂરણ પત્ત ગર્ય સમ્માણા,
સગિહ મમેદ્ એવ, સરમ્મર્દ નામ વિસ્વાયા ૩૭
કહ પૂરિય ર્મીષ, પય નિ દિય પુચ્છિઓ મળદ્ રિત્તી
(તેન શુદ્ધેન શુદ્ધયતિ)

અવલવિય પય મિમ, રન્ના ડય પૂરિય મિર્મીષ ૩૮
(નચથા)

ચત્તમર્વ વ્યાપક ચિત્ત, મલિન દોષગ્નેષુભિઃ,
સદ્વિવેકાવસપર્કાન્ તેન શુદ્ધેન શુદ્ધયતિ. ૩૯
અહ સા ગિહ પવિઠા, જળગેણ મિનદિયા તઓ રિપ્પો,
ચિત્તદ્ ઇસ્ત સયલો, પરિચારોવિ હુ અહો વિરુદ્ધો. ૪૦
છદ્વાવસરો ચ ગઓ, પળઓ ચ તિલ્પોયણસ્મ પયકમલ,
વિન્નવદ્ વિરુદ્ધપુગવ, વયમહણ કાઢ મિચ્છામિ ૪૧

તેણી દરખાન્ના જઈ નમસ્થાના પદો પૂરી ભારે માન મેળવી
પોતાને ઘરે આવી છે અને તેણીનું નરસ્વતી એવું નામ છે ૩૭

તેણીએ કયું પદ પૂર્યું એમ તેણે પૂછતા દ્વારપાળ બોલ્યો કે, રાત્રીએ
એ પદ પકડ્યું હતું કે ૩૮

તે પદ તેણીએ આ પ્રમાણે પૂર્યું:—

જે આ સર્વમા ગુધાર્થગ્રહેણ ચિત્ત દોષ રૂપ ગ્રન્થી મલિન થએલું
છે, તેને સદ્વિવેક રૂપ પાણીના સળધથી શુદ્ધ કરવામા આવે તો તે શુદ્ધ
થવાથી શુદ્ધ થવાય છે ૩૯

હવે તે ધન્ના પેઠી ચોટલે પિતાએ તેને અભિન દિત ઠરી, ત્યારે
નોમવેસુ વિચારવા લાગ્યો કે અહો આનો તમામ પરિવાર પણ અશિક્ષિત
હેખાય છે ૪૦

પત્રી અવનર પાત્રી તે બદલ જઈ પ્રિયોગનના પગે લાગ્યો, અને
વીનનના વાગ્યો કે હે મહાપણિત હુ દીક્ષા લેવા આહુ છુ ૪૧

તા પસિય સાહસુ ગુરુ, કસસ સયાસમિ હ મહેમિ વપ,
સો આહ જો પયતિય, પિઠ મુત્તન્વ પિચાઈ ૪૭

વવલાણઈ તદ્દ પાલઈ, તસસ સયાસે મહેસુ ત દિસ્ત્વ,
તો જપઈ સોમવસૂ, કો પુણ ણમિ પરમત્થો ૪૮

મળાઈ બુહોવિ મહાયસ, અકય મકારિય મકપ્પિય મુદ્દ,
મહુયરવિત્તી લદ્દ, રાગદોસેહિ પરિમુક્ક ૪૯

મણિમતમૂલભોસદ્દ, પાંગ પરિવજ્જિય ચ આઠાર,
જો મુજઈ સો રહ્ય, પરમત્થેણ જિવઈ મિઠ ૫૦

જ મુદ્દ આહાર, મુજતો નત્તલુ વધણ કમ્મ,
કહુયવિવાગ તેણ, ણરિસ મિહ રુચ્ચણ મિઠ ૫૧

પયવિવરીય પુણ, મુજતો દિંસગુ ત્તિ વધેડ,
અમુહ વિવાગ કમ્મ, તેણ અમિઠં જઓ મળિયં ૫૨

માટે પ્રમાદ કરી અને કહો કે ડોની પાને મારે દીક્ષા લેવી, ત્યારે તે બોલ્યો કે જે “મીડુ ખાવું” ઇત્યાદિ ત્રણ પદ બોલતો તથા પાળતો હોય તેની પાસે દીક્ષા લે ત્યારે મોખવસુ બોલ્યો કે એ પદોનો પરમાર્થ શો છે ? ૪૨-૪૩

ત્યારે તે પછીત બોલ્યો કે હે મહાચર્ય, જે પોતાના માટે પોતે નહિ કરેલું, બીજા પાગેથી નહિ કરાવેલું, તેમજ તેને ઉદ્દેશીને પણ નહિ કરવામા આવેલું એવું વિશુદ્ધ આહાર પાણી મળીમત્ર મૂળ તથા ઔષધના પ્રયોગ કદા વિના મધુકરની વૃત્તિએ લઈ કરીને સગ દેવ સહિતપણે વાપરે તે આ જગતમા પરમાર્થે મીડુ ખાવ છે ૪૪-૪૫

કેમકે મુદ્ધ આહારને ખાતો થકો તે આણી કટુક વિપાકવાળાં કર્મ બાપતો નથી તેથી એ મીડુ બોલ્યું ૪૬

એથી વિપરીત જે ખાય તે હિત્રક થવાથી અશુભ વિપાકવાળાં કર્મ બાપે છે, માટે તે અમિષ્ટ ગણાય ૪૭

અજય મુજમાળો ડ, પાળ મૃગદ્દ હિસદ્દ,
રવઈ પાવય કમ્મ, ત સે હોઈ કહુય ફલ્ ૪૮

જો મયલઝાહિમુકો, સગ્ગાય ઝ્ઞાણ સમ્મુજ્જુત્તા
ગુરુણ્ણાણ વિહિણા, નિસિ મુવટ મુદ્દેણ સો મુરટ્. ૪૯

ધણધન્ન મુવન્ન હિન્ન, રયણ ચડચરણ પમુહદવિણમિ,
જો નિચ્ચ નિપ્પિવાસો, લોયપિત્તો હોઈ સો ચેય ૫૦

(ચત્ત.)

વિશ્વસ્યા પિ સ વહ્લમ્મો ગુણગણ સ્ત સશ્રય ત્યન્નદ્દ,
તેનેય સમલકૃતા વસુમતી તસ્મે નમ્ સતત્ત,
તસ્માદ્ધ ધન્ય તપ્ સમસ્તિ ન પર સ્તસ્યા નુગા કામધુવ્,
તસ્મિન્નાશ્રયતા યશસિ દગ્ગે સત્તોપમાક્ક યઃ સદ્દા ૫૧

અયતનાએ ખાતો થડો ઘણા પ્રાપ્ત ભૂતની હિસા રહેછે, અને પાપ
કર્મ બાધેછે, કે જેથી તેના કંડુઆ કળ મળેછે ૪૮

હવે જે મહા માનસિ-ચિતાઓ છોડી આ વ્યાન અને નયમમ
ઉત્ક્રાંત રહી ગુરુની અતુલાની વિધિએ કીને ને મુન તે મુખે મુલેછે ૪૯

તેમજ ૪ ધન, ધાન્ય, મોના-રૂપા-રત્ન-ચતુષ્પદ મળેછે તમામ
દ્રવ્યમા હમેશા નિષ્પૃહ રહે તેજ્ જોડપ્રિય થાયછે ૫૦

૩

જે મારે કહેલું છે કે

જે મદ્દ મતોષી હોયછે, તે જગત્માનને પ્રિય નહેછે, તેને હમેશા
શુભો વળગી રહે છે, તેના વડે આ પૃથ્વી પ્રવૃત્ત બનેછે, તેના તરફ
હમેશા નમસ્કાર થાઓ, તેનાથી બીજી કોઈ ધન્યનમ નથી, તેની પી
કામધેનુ ઉભી રહે છે, અને તેમા રઘવના વરો આપ્ય છે ૫૧

ઇય નિમાયિક્ષણ, તિલોચણ પટ ધણે મોવવમ્,
 પરમત્યગત્યુ પપટણ, નિરૂપમ્મ નમો દ્વપટ તુજ્જ ૨૦
 પપણડ પુહોચિ યો મદ્, ત મિદ્ધ નો સુલ્લસ્વણો ત મિ,
 અવિતઠધમ્મવિચાર, જો એવ નિચસિ મઝ્જત્યો ૨૩
 અદ્ધ પુન્નિરૂપણ વિરુદ્ધ, તમોદ્ધાપો ચિણિગા. નો તમ
 અદ્ધમુદ્ધ ધમ્મ ગુલ્લાભ, લ ઠમો નાલસો જાવ. ૨૪
 પુન્નુત્ત જુત્તિજુત્ત, આહાર ફામુય ગરેમતે
 જુગમિત્ત નિદ્ધિય નચણે, જિણમયમમણે નિચડ તાવ. ૨૫
 તો ચિંતર મો દિઠો, મઝ્જ પુણ્ણા મણોરહા સચ્ચે,
 રુપ્પતમ્મણુ વ્વ ગુમ્પાય, મગરા જ ડમે દિઠા ૨૬
 તેમિ પિઠોડ ગઓ, આગમે વદિટ્ટ સુતોસ ગુરુ,
 પુઠો પચતિગઅન્નો, કદ્ધિઓ મૂરીદિવિ તદ્દેવ ૨૭

એ સાલણીને ત્રીલોચનને નોમવચ્ચુ ડહેવા લાગ્યો કે છે પરમાર્થના જાણ લમને માટે નમસ્કાર કે ૫૦

ત્રિલોચન બોલ્યો કે છે ભદ્ર હુ એ ડહુ ડ કે તુ સુલક્ષણ છે, ડાળાંદે મ ય ૧ ડીને ૨૧ ડીને તુ ખન ધર્મ વિચારને તોડ શકે છે ૫૩

૫૩ નોમવચ્ચુ તે ૫ ડિત્તની ૨૨૧ લડ તેના ઘડેરી નીકડીને અતિશુ ૫૪ ધમવાળા ગુરુને મેળવવાની ડિલ ધરી ગોન ડવા શા થો ૫૮

તેવામા તેનો પૂર્વે ડહેલ સુદ્ધિએ પ્રાપ્તુ અઠાગને ગોધતા યુગમાત્ર નીચેથી નજરે ચાલતા જેન પ્રયોગો જોયા ૫૫

ત્યારે તે દુર્ધિન ધર્મ ચિતરવા લાગ્યો કે માન મર્વ મનોઘ પૂર્ણ થયા કેમકે ડહપનડના માર્ગ આ પગન શુરઓ મે દીધા ૫૮

તેમની ૫૦ ૧૪ જાગમમા આવી ડહેલા સુધોલ શુરને વાટીને તેમે ત્રણ પદનો અર્થ પૂર્યો ત્યારે તે અગ્યાર્થે પણુ લમર ૨૨ ડહો. ૫૬

નાઓ પદમપયત્યો, મુણિજળ આહાર મહળઓ ચેવ,
સેસપય જાળળત્ય, તત્યેવ ઠિઓ ય સો રત્તિ. ૮૮

આવસ્સયાઈ કાઝ, મણિઝ પોરિસિ મણુન્નવિય મૂરિ,
ભાગમાવિહિણા સુત્તા, મુણિણો ગુમ્મણો પુણુ ઠિત્તા ૯૯

ઉવ્વત્તા વેસમળ, જ્ઞયળ પરિયટ્ટિઝ લહુ પયટ્ટા,
વલિયાસળો કુરેરો, મમાગઓ તત્થ તઠ્ઠેલ ૬૦

ત નિસુળઈ ઇગમ્મો, જ્ઞાળ સમિત્તીઈ નમિય ગુરુવરળે,
જપેઈ વરેસુ વર, મળઈ ગુરુ ધમ્મલાહો તે ૬૧

તો અઈ હરિસિયહિયઓ, મામુર દિપ્પત્ત કતરુવધરો,
નમિઝળ ગુરુપાણ, પત્તો ધળઓ મય ઠાળ ૬૨

તેણે પહેલા પદનો અર્થ તો તે મુનિઓએ ગ્રહણ કરેલા આહારને
નેહનેજ તેણે બાણી લીધો હતો-પણ બાકીના પદ બાણવા નાકે તે ત્યાજ્ય
રાતવાનો ગ્રહ્યો ૫૮

ત્યારે આવશ્યકાદિક ક્ષીને પોત્તિની બાપી આ રીતની ગ્ન લઈ
આગમની વિધિએ મુનિયો સૂતા, એવામા આચાર્ય ઠઠ્યા ૫૯

તેમણે ઉપયુક્ત થઈ વૈશ્રમલ નામનું અધ્યયન પરાવર્તન કરવા
માઠયુ એટલે કુબેર દેવતાનું આસન અગ્રાધમાન થતા તત્કાળ તે ત્યા હાજર
થયો. ૬૦

તે વૈશ્રમલ્ય એકાગ્ર ચિત્તે તે અધ્યયન પ્રાણવા લાગ્યો બાદ ગુરુએ
ધ્યાન સમાપ્તિ કરતા તે ગુરુના ચગલે નમી કહેવા લાગ્યો કે હો બ્રેહ્મણે તે
માગ્યો, ત્યારે ગુરુ ત્યાંથી કે તને ધર્મને લાભ થાયો ૬૧

ત્યારે દેહીધ્યમાન મનોહર રૂપવાન તે કુબેર અતિહરિત મનથી
ગુરુના પગે નમીને સ્વસ્થાને ગયો ૬૨

ત દદુ પહિટમણો, સોમવસૂ લદ્દ મુદ્દ ધમ્મવસૂ,
ચિંતડ અહો મયવઓ, તિજય પસિદ્ધ નિર્ગિહત્ત ૬૩

સાહિય નિયવુત્તતો, દિન્નલ ગિણ્હટ મુગોસ શુરુ પાસે,
મજ્જસ્થ સાંમદિઠી, કમેણ જાઓ મુગદ્ધમાર્ગી ૬૪

ઇત્યેવ મુચ્છંતર ગોપિલાભ*, મુગ્ય ફલ સોમવસો વિશિષ્ટ,
માધ્યસ્થ ભાજ* પરિભાવ્ય મળ્યા. મળ્યેન ભાવેન તદેવ ધત્ત ૬૫

(કતિ સોમવસુ કથા સમાપ્તા)

તે જોઈને સોમવસુ ભારે હુપિત વર્ધ શુદ્ધ ધર્મ રૂપ ધનને પામ્યો
તે મનમાં ચિંતવવા લાગ્યો અહો આ શુદ્ધ ભગવાનનું ત્રણે જગતમાં અમિદ્ધ
કેવું નિર્ગીહપણુ છે? ૬૩

પછી તેણે પોતાનો વૃતાત ઠહીને મુધોન શુદ્ધના પાને દીક્ષા લીધી
એ રીતે તે મધ્યસ્થ અને આસ્થ દૃષ્ટિ ગમતો થકો અનુક્રમે મુગતિએ
પહોંચ્યો ૬૪

આ રીતે સોમવસુને પ્રાપ્ત થએલુ જોધિ લાલ રૂપ ઉચ્ચામાં ઉચ્ચ
ફળ વિચારી કરીને હે ભગ્યો તમે રૂડા ભાવે ઠહીને માધ્યસ્થ ગુણ ધારણ
કરો ૬૫

આ રીતે સોમવસુની કથા પૂર્ણ થઈ

દ્વાદશ ગુણ

ઉક્તો મધ્યસ્થ સોમદષ્ટિ રિતિ ણ્કાદશો ગુણઃ, હદાર્ની ણ્કા-
દશ ગુણરાગિગુણ માર્ ॥ છ ॥

મધ્યસ્થ સૌભ દૃષ્ટિપણારૂપ અગ્યારમો ગુણ કહ્યો, હવે
બારમો ગુણ રાગિપણારૂપ ગુણ કહે છે.—

(મૂઠ ગાથા.)

ગુણરાગી ગુણવતે—

વહુ મન્નઈ નિગુણે ઉવેહેઈ

ગુણ સગહે પવત્તઈ—

સપત્તગુણ ન મડલેઈ ૧૯

(મૂળ ગાથાનો અર્થ)

ગુણ રાગી પુરૂષ ગુણવાન જનોનુ બહુ માન કરે છે, નિર્ગુણિઓની ઉપેક્ષા કરે છે, ગુણનો સમગ્ર ઝગવામાં પ્રવર્તે છે, અને પામેલા ગુણને મેલા નથી કહ્યો ૧૯

(ટીકા)

ગુણેષુ ધાર્મિકલોકભાવિષુ રજ્યતી ત્યેશીલો ગુણરાગી—ગુણ ભાજો યતિ શ્રાવકાદીન્ન વહુમન્યતે મન. પ્રીતિભાજન કરોતિ,

ધાર્મિક લોકમાં હોનારા ગુણોમાં જે હમેશા રાજી રહેતો હોય તે ગુણરાગી ગણાય તેવો પુરૂષ ગુણવાન યતિ શ્રાવકાદિને બહુ માન આપે છે એટલે કે તેમના તન્ન પ્રીતિ ભર્યું મન ગમે છે

યથા—અહાં ધન્યા વતે, મુલ વ મેતેષા મનુષ્યજન્મે ત્યાદિ.

તે આ રીતે કે (તે ચી તવે છે કે) અહો એઓ ધન્ય છે, એમનું મનુષ્ય જન્મ નક્કી વધુ છે, વગેરે વગેરે.

તર્હિ નિર્ગુણા ન્નિદત્તી ત્યાપન્ન, યથા દેવદત્તો દક્ષિણેન ચક્ષુષા પદ્યતી ત્યુક્તે વામેન ન પદ્યતી ત્ય વસીયતે;

ત્યાર એ પરથી તો એમ આગ્યુ કે નિર્ગુણિઓને નિદે, કેમકે જ્યાંએ એમ કહેવામાં આવે કે દેવદત્ત જમાપી આખથી જોઈ શકે છે, ત્યારે ડાબીથી નથી જોઈ શક્યો એમ સમજી જવાય છે

તથા ચાતુરેકે:—

શરોરપિ ગુણા ગ્રાહ્યા-દોષા વાચ્યા ગુરોરપિ (કતિ)

જે માટે કેટલાએકે કહ્યું છે કે:—

શત્રુમા પણ શુભો હોય તો તે કહી જતાવવા અને શુક્રમા પણ દોષ હોય તો તે કહી દર્શાવવા

નૈવૈત દેવ, ધાર્મિકોચિત મિત્યાહ

પરંતુ આમ ઠરવું એ ધાર્મિક જનને ઉચિત નથી તેટલા ખાતર કહે છે —

નિર્ગુણા નુપેક્ષતે—અસક્ષિષ્ટ ચિત્તતયા તેપામપિ નિદા ન કરોતિ,

તેવો પુરૂષ નિર્ગુણીઓની ઉપેક્ષા ઠરે છે એટલે કે ચોતે સ કિલ્લ
ચિત્તવાળો નહિ હોવાથી તેમની પણ નિંદા નથી કરતો

યત્તઃ સ ણ્વ માલોચયતિ:—

સંતો પ્પસતોપિ પરસ્ય દોષા, નોક્તાઃ શ્રુતા વા ગુણ માવહંતિ,
વૈરાણિ વક્તુઃ પરિવર્દયતિ, શ્રોતુ શ્ચ તત્ત્વતિ પરાંકુવુદ્ધિ ?

જે માટે તે એમ વિચારે છે કે:—

છતા કે અછતા યરાયા દોષ કહેતા કે માલજતા કશે શુભ પ્રાપ્ત થતો નથી, તેમને કહી જતાવતા વેરની વૃદ્ધિ થાય છે, અને સાલજતા કુશુદ્ધિ આવે છે ૧

તથા

કાલંમિ અણાઈણ, અણાઈ દોસેહિ વાસિણ જીવે,

જ પાવિયઈ ગુણો વિ હુ, ત મજ્જહ મો મહચ્છરિય ૨

અનાદિકાળથી અનાદિ દોષોએ કરીને બાનિત થએલા આ શુભમા જે એકાદ શુભ મળે તોપણ તે મહા આશ્ચર્ય માનવું લેઈએ ૨

મૂરિગુણા વિરલ્લ ચ્ચિય, ઇકગુણો વિ દુ જણો ન સમ્યત્થ,
નિદોસાણ વિ મદ, પમસિમો થૌવટોસે વિ ૩

ધણા ગુણવાળા તો વિરલાજ નીડળે-પણ એક એક ગુણવાળો પુરૂષ
પણ બધા સ્થળે મળી શકતો નથી (છવટે નિર્ગુણી છતાં પણ) જે નિર્દોષ
હોય તેનું પણ બહુ થયે, અને છે કે જેઓ થોડા દોષવાળા છે તેમની પણ
અમે પ્રશંસા કરીએ છીએ ૩

इत्यादि सत्तार स्वरूप मालोचय नसौ निर्गुणानपि न निंदति, किं
पेक्षते मध्यस्थभावेना स्त इत्यर्थ.

ઉપરની રીતે ન સાર સ્વરૂપ વિચારતો થકો ગુણરાગી પુરૂષ નિર્દોષ
હોતો પણ નિંદતો નથી, કિંતુ ઉપેક્ષા ધરે છે અર્થાત્ તે તરફ મધ્યસ્થ
ભાવે રહે છે

तथा गुणानां संग्रहे समुपादाने—प्रवर्त्तते यतते, समाप्त भंगीकृत
सम्पत् दर्शन विरत्यादिक न मलिनयति सातिचार करोति, पुरंदर राजवत्

,વળી ગુણોના સંગ્રહ એટલે મહાજ કરવામાં પ્રવર્તે છે એટલે યત
રાખે છે અને સંપ્રાપ્ત થએલા એટલે અગીકાર કરેલા સમ્પત્તિ તથા મલિ
નિકરને મેલા નથી કરતો, એટલે કે તેમાં અતિચાર નથી લગાવતો, પુરંદર
રાજાની માફક

तच्चरित त्विद

अस्थि सयलाम रहिया, नयरी बाणारसी हरिपुरि द्व,
निदलिय सचुसेणो, तत्थ नरिंदो विजयसेणो १

પુરંદર રાજાની કથા આ પ્રમાણે છે.

અમરાવતીના માફક સકળ અમર (દેવતાઓ)ને હિતકારી વારાણસ
નામે નગરી છે, તથા અનુના સૈન્યને ચૂરનાર વિજયસેન નામે રાજા હતો.

તસ્તાસિ કમલમાલા, સુરુમલમાલ ચ્વ ગુણજુયા દેવી,
પુતો પુરદરો તહ, પુરદરો ઇવ સુરવધરો. ૨

સો પર્ગઈય ગુણરાગ, સગઝો ચગઝો સ સીલેણ,
અળવરય સે ગિઝ્ઝઈ, પુરરમળીઈ ગુણવસરો. ૩

તસ્સ મઈદાણ પઝરિમ, વન્નળપઝ્ઞો વિમુક્કનિયકિષ્ણો,
અભિરમઈ વિવુહ ધમ્મળ, સુહદજ્ઞો સયલનયરીય ૪

ત ચ તહા ગુણ ભવળ, સુણિઝ દહુ ચ ત્મિ અણુરત્તા,
ગાઢ અન્ના નિવઈસ્મ, પળઈળી માલઈ નામ ૫

પેસેઈ નિયયધાઈ, હજ્જાળગય ધળેઈ સા કુપર,
પગત કાઢ લળ, મહ વયળ સુળસુ કારણિય ૬

તેની કમળની માળા માફક શુભવાળી કમલમાલા નામની સ્ત્રી
હતી તેમનો ઇદ્રમાફક સુદર રૂપવાળો પુરદર નામે પુત્ર હતા ૨

તે સ્વભાવે કરીનેજ શુભો ઉપર રાગ ધરનાર અને મુશીબ દુર્ગતો
તેના શુભો આખા નગરમા નિરંતર ગવાતા હતા ૩

૫ હિતો, માગણો, અને શુભટો પોતાનું કામ મૂખી તે કુન્ડની
શુદ્ધિ, ઉદારતા, અને માર્યના વખાણ કરતા થકા આખા નગરમા ગવાતા
હતા ૪

તેને તેવો શુભવાન સાલળી તથા જોધને રાજની શ્રીજી જે સ્ત્રી
નામે રાણી તેનાપર અતિશય અનુરક્ત થઈ. ૫

તેણીએ પોતાની દુતીને કુમાર પાસે મોકલાવી, તે દુતીને ગરેલા
કુમારને આવી કહેવા લાગી કે જરાવાર જોકાતે પધારી જે સુદર રૂપવાન
સાલળ ૬

કુમરેણવિ તદ્દ વિદિષ, સા જપદ્ નિવદ્ધો હિયયદ્દર્યા,
માન્દરનામા દેવી, ભવસ્મ ગમેવ સુપસિદ્ધા. ૭

સા તુદ્ દસણ ગુણ સવણ, પડણ મયણુગ્ગ અગિસતત્તા,
સિચ્ચવ કુમર વરાઈ, તુમ્મ નિયમગમજ્જેણ ૮

ત સુણિય ચિત્તદ્દ ઇમો, અદ્દહ અહો મોહ મોહિયા જીગા,
દ્દહ પરલોય વિરુદ્ધે વિ, કદ્દ મક્કજ્જે પપટતિ. ૯

દ્દય સવિસાઓ ચિંતિય, ત ધાદ્ મળદ્દ નરવરગરુહો,
મજ્જત્થા હોક્કણ, મદ્દ વયણ સુણસુ સ્વણ મેગ ૧૦

પરનર મિત્તેવિ કુલ ગણાણ જુત્તો ન હોદ્દ અણુરાઓ,
જો પુણ પુત્તે વિ ઇમો, સો અદ્દ દૂર ચિ ય વિરુદ્ધો. ૧૧

સુકુલુમ્ભવનારીઓ, પરપુરિસ ચિત્ત મિત્તિલિહિય પિ,
રધિમહલ વ દદુ, દિઠિં પઠિસહરતિ લહુ ૧૨

કુમારે તેમ કરતા તે જોવી કે જેમ મહાદેવને પાર્વતી પ્રિય છે,
તેમ રાજાને પ્રિય માલતી નામે રાણી છે ૭

તે તને જોઈ અને તારા શુભ માલની મોહિત થઈને કામાગ્રિથી
જલે છે, માટે તે ગરીબ રાણીને તું તારા ન ગમ જળથી મિથન કર ૮

તે સાલણીને આ કુમાર વિચારવા લાગ્યો કે હાય હાય, મોહથી
મુજાયલા છવો આ લોક અને પરવોકથી વિરુદ્ધ અકાર્યમા પણ જુવો કેવી
રીતે પ્રવર્તે છે? ૯

જેમ દિલગીરી નાથ ચિતવીને કુમાર તે દુતીને કહેવા લાગ્યો કે મુકેગિ,
તું પણ ક્ષણવાર મધ્યસ્થ હોઈને માત્ર વચન માલગ ૧૦

કુતીન સ્ત્રીને પર પુરૂષ માત્રમા પણ અનુરાગ કરવો અયુક્ત છે,
તો પછી પુત્રમા અનુગમ કરવો તે તો અતિનાય વિરુદ્ધજ છે ૧૧

કુતીન સ્ત્રીઓ ચિત્રામણમા આગ્નિજેલા પર પુરૂષને પણ જોઈને
સૂર્યને જોતા જેમ પાછી દષ્ટિએ એ તેમ ગદ્દ તેનાથી દષ્ટિ એ ચી લેઉ ૧૨

અવિચ્છિન્ન ધેન્ન કરચરણ, ખાસ માત્ર વાસસયગ પરિમાણ,
પરપુરિસ કુલનારી, આલપનાર્દિદિ વજ્જેદ ૧૩ .

ઇય મળિય તેણ ધાર્દ, વિસજિયા તોઈ વહઈ સા સન્વ,
તહપિહુ અઠાયમાળી, મા પેસડ દૃડ મન્નુન્ન ૧૪ ,

તત્તો વિસન્નચિત્તો, ચિંતઈ કુમરો હ્નેમિ કિં અપ્પ,
અહવા પરવાઓ વિવ, પહિસિહો અપ્પવાઓ વિ. ૧૫

જઈય કહિજ્જઈ રઘો, હમા વરાઈ તઓ વિણસ્મેઈ,
તા દેસંતરગણ, જુત્ત મે સયલ દોસ હર. ૧૬

ઇય વીમસિય હિયણ કરકલિય કરાલ કાલકરવાલો,
નયરીઓ નિવસતો, કુમરો જા જાઈ કિંપિ ખુવ. ૧૭

તા મિલિઓ તસે ગો, દિજો મળઈ કુમર હં ગમિસ્નામિ,
સિરિસિદિબ્બા તિસદ્ધક, મહણે નદિપુરનયરે ૧૮

કુલીન સ્ત્રી જેના કાન, હાથ, પગ, નાક સ્પાયલા હોય અને સો
વપનો વૃદ્ધ થયો તેવા પુત્રપન્ના મધાતે પણ આલાપ વગેરે વર્જ છે ૧૩

એમ કહીને તેણે કહીને પાત્રી મોડલાવી, તેણીએ બાવી નધણ
વહ્ય, હતા તે સ્થિર નહિ ચતા એક પછી એક કહીને મોડલાવા લાગી ૧૪

ત્યારે એક પાત્રીને કુમાર વિચારવા લાગ્યો કે શુ, હવે હું આત્મ
ધાત્ર કહું કે કેમ, અથવા તો પન્ના, ધાત્રની માફક આત્મધાત્ર કહેવાની
પણ મનાઈ છે ૧૫

એ નામને કહું તો આ બીચારી નાગ પામે-માટે બેહેતર છે કે
માટે દેશાતટે ચાત્રી નીકળવું, એમ કહ્યાથી બધા દોષ નિવૃત્ત થશે ૧૬

એમ હૃદયમાં વિચારીને હાવમાં ચિકનગ કાળી તરવાર લઈ નગરીથી
નીકળીને કુમાર યોગેક આગળ ચાલ્યો ૧૭

તેટલામાં તેને એક પ્રાહુણ મળ્યો, તે જોયો કે હે કુમાર, મારે
સદર્શદેશના મહાગારકપ નદિમુગ નગરમાં જવું છે ૧૮

કુમરોવિ આહ અહ મવિ, તત્થેવ ગમી અહો મુસત્થુ સિ,
ઇય વુત્તુ દોવિ ચલિયા, અગ્ગે મગ્ગે અણુન્નિગ્ગા. ૧૯

અહ ઉત્તુરિઓ વહુસિલ્લ, મલ્લ દુલ્લલિય મિલ્લસવનુઓ,
પલ્લિર્વડ વજ્જમુઓ, ઇય મણિઓ તેણ નિવત્તણઓ ૨૦

મા મળસિ જ ન કહિય, રે રે એસ મ્હિ તુમ્મ પિટ સન્ન,
તો સ્વલભોલિય ચિપ્પ, સઠવિટ મળઈ કુમરો વિ ૨૧

જ પિટ રિટ્ઠણો ડચિય ત ચાલો વિ હુ ઇમો જણો કુળડ,
કરુણારસો જડ પર, કિંપિ સ્વળ નણુ નિવારેઈ ૨૨

ઇય સવિયદ્ધ કુમરસ્સ, મળિય માવન્નિજ્ઞણ પલ્લિર્વડ,
ફુરિય મુરુકોવ વિઝ્ઞ, ઘરિસઈ સર રિસર ધારા હિં ૨૩

કુમાર બોલ્યો કે હું પણ ત્યાજ ચાલુ છું, માટે ઠીક સાથ મળ્યો,
એમ કહીને બંને જણ આગળ માર્ગે હસતે મુખે ચાલ્યા ૧૬

એટલામા તેમને ભારે પથરા અને ભાલા દેહતા બિંદોના ટોળાનો
સરદાર વજ્રહુજ નામે પન્થીપતિ (બારવટીઓ) મળ્યો તેણે શબ્દપુનને
કહ્યું કે ૨૦

એમ ના કહીશ કે મે તને બોળખાણુ નથી આપી હું તારા બા-
પનો કદો હુમ્મન છું ત્યારે બ્રાહ્મણુ ગણાયો તેને ઠેકાણે પાટીને કુમાર
બોલ્યો ૨૧

મારા બાપના હુમ્મન તરફ જે કર્તવ્ય ઉચિત હશે તે આ બાળક
જન કરી બતાવવા તૈયાર છે, છતાં તેને કડ઼ણા આવે છે તે ક્ષણભર તેને
અટકાવે ॥ ૨૨

આણુ અતુરાર્થે ભર્તુ કુમારણુ બોલણુ માલગીને પન્થીપતિ કેળિત
થઈ તેના તન્ન બાણોનો વન્નાદ વરસાવવા મહ્યો ૨૩

સરમારુપલહરી ઇવ, વિહલાવિય અસિલયાદ તાડ લદુ,
કુમરો ફિરણપઓગા, ચદિઝુણ રહમિ ચરદસ્સ ૨૪

તાડ દિયણ પાય, કર કરેણ ગહિત્તુ અહ મળદ,
મે કત્ય હળામિ તુમ, સ આહ સરણાગયા જત્ય. ૨૫

ચિંતદ કુમરો ઇમિના, ઘયણેણ નિવારણ પહાર મિમો,
સરણાગયાણ ગરુયા, જેણ ન પહરતિ મળિય ચ. ૨૬

નયણદીળાં દીળવયણહ કરચરણ પરિવલ્લિયહ,
વાલબુદબદુત્તિમતહ વિસસિયહ વાહિયહ,

રમણિસમળવળિ સરણ પત્તહ દીળહ દુહિયહ દુસ્થિયહ,
જે નિદયા પહરતિ આસત્તવિ કુલ સત્તમદ ફુદ પાયાલિ નયતિ ૨૭

તે બાણીને પ્રચ્છ વાયરાની લેહેરો જેમ વિખેરે તેમ તરવાર વટે
વિક્ષ કરીને કુમાર તે લટારાના અંધર લગામ પકડી ચડી ગયો ૨૪

તેની છાતીપર પગ દઈ હાથે હાથ પકડીને કુમાર બોલ્યો કે
બોલ હવે કયા તને માફ ત્યાજે તે બોલ્યો કે કયા શરણાગત રહે
ત્યા ૨૫

ત્યારે કુમાર ચિંતવવા લાગ્યો કે આ વચનથી આ માફી માગતો
દીને છે, કારણ કે શરણાગતને બોલોટા માણસો મારતા નથી, જે માટે
કહેલું છે કે (૨૬)

આમળાને, દીનવચન બોલનારને, હાથે પગે કપાયેલને, બાળકને,
બુદ્ધને, ભારે દમવાદાને, વિશ્વાસીને, માદાને, સ્ત્રીને, શ્રમણને, જખમી
થએલાને, શરણાગતને, દીનને, દુઝિયાને, દુસ્થિતને, જે નિર્દયી માણસો
ધા કરે તે સાત કુળ સૂધી સાતમી નારકીએ જાય ૨૭

‘ ઇય ભાવિય મો મુલો, પાહિમઈ વિન્નહે, કુમરર, ’
તુહ અમ્હિ કિફરો હ, તુહ આયત્ત સિર મજ્જ. ૨૮

ઇય સપ્પણય મળિર, રૂજ્જમુઓ ઇન્નિચ્ચ મણો દેસ,
કુમરો વિ દિણ્ણ સમ, કમેણ નદિવર મણ્ણપત્તો ૨૯

તુયય વઠિરજ્જાણે, ત્રીસમઠ ઇમો સમાહણો જાવ,
તાવે વરલલ્લખણજુય, સસહર કરધવલ્લ સિચ્ચધર ૩૦

ગુણગણજુત્ત ઇત્ત, કાપિ નર ટટુ ચિંતણ કુમરો,
પયારિસા મૃપુરિસા, નૂણ અરિહત્તિ પઢિવત્તિ. ૩૧

તો અબ્બુઢિય દૂરાડ, પાય મવધારહ ચિ જપેડ,
રથવેસિર સઠાણે, કયજલી વિન્નવડે ઇવ. ૩૨

‘ સામિ તુહ ટસણેણ, જાય સર્ફલ મમાગમણ મિત્થ,
જઈ નાઈરહસ્સ તા, પઠ્ઠચરિય સોડ મિન્નઝામિ. ૩૩

એમ, ચિ તવીને તેણે પાલીપતિને મૂકી દીધો ત્યારે તે વીનવવા
લાગ્યો કે હે કુમાર, હું તારો ડિલો છું, અને મારૂં માથું તારે વ્વાધીન છે ૨૮

એમ પ્રીતિપુલક ઠહીને વજ્રલુપ્ત પોતાના ઇન્નિચ્ચ મ્યણે ગયો
ખાદ કુમાર બ્રાહ્મણની માથે નદિપુર આવી પહોંચ્યો ૨૯

ત્યા ખાહેરના ઉદ્યાનમાં તે બ્રાહ્મણના માથે વીસામો ખાતો રહ્યો એ
ટલામાં તેણે એક ઉત્તમ લક્ષણવાન ચંદ્રના કિરણ જેવા ધોળા વાળ ધરનાર
શુભ્રશાળી દેાઈડ પુરૂષને આવતો દીઠો, ત્યારે તેણે વિચાર્યું કે આવા મુપુરૂ
પોની અવધ્ય પ્રતિપત્તિ ડરવી જોઈયે ૩૦-૩૧

તેથી તે દ્રશ્યી ઉઠીને પધારો પધારો એમ બોલી તેને આસનપર
બેસાડી હાથ જોડી વીનવવા લાગ્યો ૩૨

હે સ્વામિ, તમારા દર્શનથી મારૂં ઇહા આવવું હું સફળ થયું
માત્ર છું મારે જો કહેવા યોગ્ય હોય તો તમારી ઓળખાણ આપો ૩૩

અહ સો નિવસ્યવિણયા, વજ્જિયહિયઓ ઇમં પસાહેર,
ગમ્યપિ રહસ્સં તુહ, કોદિયન્વ કિંપુણ ઇમ તિ ૩૪

|| નાહ મુદૂરે સિદ્ધ, કૃદસેલામિ સિદ્ધબહુવિજ્જો,
ભૂયાણદો નામેણ, કુમર નિવસામિ હ સિદ્ધો ૩૫

મહ અસ્થિ મારભૂયા, ઇક્કા વિજ્જા અઠાઝય થોવ,
નાઠ્ઠણ અપ્પણો હ, ચિત્તિઝ મેવ સમારહો ૩૬

પત્તસ્સ અમાવાઓ, વિજ્જ એય કરોમિ કહ મિણિહ,
નય વિજ્જાણ ટાણ, ટોચિય મપત્તે જઓ મણિય. ૩૭

મરિજ્જ સહ વિજ્જાણ, કાલે પત્તે વર વિઠ્ઠ,
અપત્ત નેવ વાટ્ઠજ્જા, પત્ત તુ ન વિમાણ ૩૮

ત્યારે તે પુરૂષ ગળ કુમારના બિનયથી ઝીઝાઇને એણે કહેવા લા-
ગ્યો કે મહાન્ ગુહ્ય છે એ તે પણ તને કહેવામા વાધો નથી, તો પછી આ
તે શી વાત છે? ૩૮

અહીંથી નજીકમા ગ્રેલા નિદ્ધકૂટ પર્વતમા ઘણી વિગ્રાઓને સાધ-
નાર હું ભૂતાનંદ નામે નિદ્ધ પુરૂષ વસુ છું ૩૫

માર્ગ પાને એક મારભૂત વિગ્રા છે, હવે મને માફ આશુધ્ય થોડું
જાણ્યાયાથી હું એવા વિચારમા પડ્યો છું કે ૩૬

પાત્ર મળ્યા વગર આ વિદ્યા હું કેને આપુ? કેમકે અપાત્રમા
વિદ્યા આપવી ઉચિત નથી ૩૭

તે માટે કહેલું છે કે:—

વિદ્વાન્ પુરૂષે અવસગ્ર આપતા વિદ્યા માથે લઈ મગ્નુ બેહેતગ છે,
પણ અપાત્રને વિદ્યા નહિ આપવી, તેમ પાત્રથી છુપાવવી નહિ ૩૮

इय चित्तिस्म मन्त्र, निरुद्धो नीड चैव विज्ञान,
गुणगग चम गुणगण कर्त्तव्यो त चिय मुजोग चि २९

તા ન ગત મિત્ત તુષ, સમાગમ મિષ્ઠ મો મદામાગ,
જળ ખરામા મુગ્ધા જો જરિયચન્ન માર્ગજા ૧૦

एसा य मदाविज्ञा विविणा नमादिया पण्डितपि
उभीमयमि टाय, वजयमदम निरगम् ११

પાડ મિમાડ પમાવા, મગામપરાજવા નદુ દા
હદિય ત્રિમદાટયપિ, નડજળ વત્યુજાય ચ ૧૨

उल्लसित विषयभर नभिर, मङ्गलिकमरण निरुत्तगण,
सम्पादितमङ्गुल्लेण तदणु इय ययण मुल्लयिथ १३

એમ બિતા કન્તા મન તજ વિગાએ જણા મુ કે કે ગુણન ૧૪
જે- ઉત્તમ ગુણોથી સન્નિત નહેવ તુજ ખા ૧ એ ૫ ૭ ૩૬

તેથી તે તન આપવાને હુ ઇલા આખ્યો છુ, માટે હે મહા ભાગ,
તે હે, ૭ જેથી જમ ભાન વહેન ભાન પિતાની ગુણી થાય તમ હુ પણ
મુખી થાઉં ૧૦

મા મા વિગા વિધિએ નિરુ કયાથી ત દનગજ એ રીતમા હ
જાન મોન મહાન આપતી નહે કે ૧૧

વળી એના પ્રભાવવા પ્રાયે કરીને લડામિા હાન નથી થતી, અને
ઇદ્રિયોથી વેળે નહેવી વસ્તુઓ વા મેનારી જણાઈ રહે છે ૧૨

ત્યાન પ્રગના વિનયરા મન્તક કમળ નમાવી હાય ભેટી નજરુમ
આ રીને બોલ્યો ૧૩

મંધીરા કવમતા, નિમ્મર ગુણરણ રોટણ સમાળા,
શુદ્ધિર્માશુદ્ધિસમેયા, ગુણિજનઅણુગય પરિકલિયા ૪૪

પરિભિરભુવણકિત્તા, પમેવચારિક્ષાણમા રણિય,
પદુ તુમ્હાગ્મિ ય ચિચિય જુગા પચ રદ્દમાણ. ૪૫

ચાલણ મુતુચ્છમડેણ, મૃદ્ધવિન્નાણનાણગતિયાણ,
કે અમ્મ ગુણા કા અમ્મ, જુમ્મતા ડય મૃવિજ્ઞાણ ૪૬

કિંતુ ગુરુણદિ વિદિયા, પુરુષો લક્ષ્ણો વિ હિતિ કજ્જકરા,
ગતિના અગા વિદિઓ, અમ્મણો વિ દળે નિમિરમર ૪૭

(તથા)

જાગ્વામ્મગમ્ય જાગ્વાયા', જાગ્વા ગતુ પરાક્કમ'.

યત પુત સ્તીર્યને મોતિ , મમાત પ્રાપ્તો હિસઃ. ૪૮

ગભીર, ઉપગાત, નિમળ ગુણરૂપી ગતના શુદ્ધિપ્રાપ્તિ અમાન, શુ-
દ્ધિની મમુદ્ધિનાળા ગુણિજનના ઊચર અનુરાગ ગણનાગ, જગત્મા ચારે
બાળુ પગની કીતિવાળા, અને પગપદાર કરવામાજ મજબૂત મન રાખના-
તમાગ જવા નપુરુષોજ આ ના શુદ્ધ્યને યોગ્ય ગણાય ૪૪-૪૫

હુ તો માગ અને તુમ્હા મનિવાળો છું, માનના ડશુ ભાટે જ્ઞાન
વિજ્ઞાન નથી, મને માત્ર ગુણ તે ગા લેખાના છે, મને મારી ત ની યોગ્યતા
છે, એમ હુ તો ખાતરી ગણુ છું /

કિંતુ આપ તો મહાપુરુષો માન લેના લલુચનોને આગળ પરતા
પ્રેરે તો અલબત્ત કંઈ કર્યું કરી રાહે, જે મારે મર્યે આગળ કરેલો અણુ
પણ અધાર ફર કરી શકે છે /૭

વાદનનો પાઠમ તે એટલામાજ જે ગેર સાખાપત્તી દૂદી બીજા
સાખાપત્તી જઈ ગઈ, બાકી દરિયો દૂની જયુ એ તો નવામિનોજ પ્રલાપ
૭ ૪૮

અહ મળઈ સિદ્ધપુરિસો, જુગુષિય ત સિ દય રહમ્સાણં,
ગુણરાઓ જસિ સિય, મિત્તો વિષ્ણુરડ ચિત્તમિ. ૪૯

જ દૂરે તે ગુણિણો, ગુણગણ ધરાલિય અમેસમહિવલયા,
જેમિ ગુણાણુરાઓ યિ, તેવિ વિરલા જઓ મળિય ૫૦

નાગુણી ગુણિન વેત્તિ, ગુણી ગુણિષુ મત્સરી,
ગુણી ગુણાનુરાગી ચ, મિરલ મરલો જન ૫૧

દય યુત્તુ સવહુમાણ, ત વિજ્ઞ ટાડ તસ્મ વમણેઈ,
મન ડહ બડવીણ, ડગમાસ મુદ્ગમખમગે ૫૨

અટડવચામ પુરુષ કસિણ ચડદસિનિમિ દમ વિજ્ઞ,
સમ્મ સાહિજ્ઞ તઓ, અડડગુ રમગ રમગતે ૫૩

રણિરમણિ વલયરસણા, પપાટિય અન્નિત્તક્રતાનિયસા,
પરમુ વર તિ મળતી, સિજ્ઞિમ્મડ તુહ ડમા વિજ્ઞા ૫૪

હને મિદ્ધ યુગ્મ બોલ્યો કે તુ આ રીતે બોલતો થયો રહસ્યને
યોગ્યજ છે કે જેના ચિત્તમા આટલો બને ગુણગણ ગહેત છે ૪૬

દાશુ કે ગુણના અમૂલ્યથી તમામ પૃથ્વીને ધવલ કનાર ગુણિ પુ
ર્યો તો ફૂ ગહો, પણ જેઓ ગુણના અનુરાગિ હોય તે પણ આ જગ
તમા વિરલા મળે છે ૫૦

જે માટે કહેલું છે કે,

નિર્ગુણી હોય તે ગુણિને ઓળખતો નથી, અને ગુણી કહેવાય છે
તે તે (ધણે ભાગે) બીજા ગુણિઓ બપર નતમ ગમતા દેખાય છે, માટે
ગુણી અને ગુણના અનુરાગી એવા મરણ સ્વભાવી જનો તો બહુ વિગ્લાજ
હોય છે ૫૧

એમ કહીને બહુ માનપૂર્વક તે તેને તે વિગ્રા આપીને કહેવા લા
ગ્યો કે હે ભદ્ર, આ અટવીમા એક મામ લગી શુદ્ધ પ્રહયય ધારી આઠ
ઉપવાસ પૂર્વક કાળી ચાદગની રાને આ વિધાને સાધવી, ત્યારે ભારે આકરા

ઉપમર્ગોના અતે મલિક કણ બખડાવતી અને અતિ દેહીધ્યમાન કાતિવાણુ
રૂપ ધાગણુ કરીને પ્રગટ થએલી આ વિદ્યા તને મિલ્લ થઈ કહેશે કે ૧૦
ભાગ ૫૦-૫૮-૫૪

થિરકરણતથ વચ્ચ વિ, ધોરેજ્જ ધમ મિગપામ મિય વુતું,
જા ગમિદી સો સિદ્ધો, સો વિન્નત્તો કુમારેણ. ૮૫

મહ મિત્તસ્સ ઇમસ્મ વિ, દિયસ્સ ટિજ્જહ્મ ઇમા મહાવિજ્જા,
કયજય મ્યાણદો, મ્યાણદો વિ જપેઈ ૮૬

મો કુમર ઇમ વિપ્પો, મુદ્ધરો તુન્હો અવન્નવાઈ ય,
ગુણરાગેણ વિમુક્કો, વિજ્જાણ નેવ જુગ્ગો ત્તિ ૮૭

અગુણમિ નરે ગુણરાગ વજ્જિણ ગુણિ અવન્નવાઈમિ,
વિજ્જાટાણ સપ્પે, દુદ્ધપયાણ વ દોસઠ્ઠ ૮૮

કિંચ અપત્તે નિહિયા, વિજ્જા તસ્સવ કુણદ અવયાર,
વિજ્જાટાયમ ગુરુણો ગચ્ચ તદ્ધ લાયવ જગઈ ૮૯

ત્યારબાદ એને સ્થિત કરવા માટે કરીને એ- માસ લગી પ્રહાર્ય
પાણલુ, એમ કરીને તે નિદ્ર જવા લાગ્યો તેટલામા કુમારે તેને વીનવી
કરી ૫૫

મારા મિત્ર આ પ્રાણલુને પણ આ મહાવિદ્યા આપતા જાઓ, ત્યારે
જગત્તા પ્રાણિઓને આનંદ કરનાર ભૂતાનંદ બોલ્યો ૫૬

હે કુમાર, આ પ્રાણલુ વાચાલ તુરંત અને નિદ્રામોગ છે, માટે ગુ
ણના રાગે કરીને એ રહિત હોવાથી આ વિદ્યાને બિલકુલ યોગ્ય નથી ૫૭

કેમકે ગુણરાગ રહિત ગુણિના અવલેવાદ કરનાર નિર્ગુણિ માણુનને
વિદ્યા આપવી તે નયને દૂષ આપવા માફક દોષ વધારના- ચાચ છે ૫૮

વગી અપાત્રમા આપેલી વિદ્યા તેને કયો ફાયદો ન કરતા ઉલટું
નુકશાન કરે છે, તેમજ વિદ્યાદાયક ગુરૂની લઘુતા કરાવે છે ૫૯

(ત્રિયાણિ)

જદ ૧ મઘદે નિહિય, નાં જુ દો મ વિનામાય,
તદ મપ્પાદાર નરસ દો રિજ્ઞા અણવાય ૬૦

પરિપ્પણ સમવત્તે, દિતો રિજ્ઞ ગુર ત્રિ પાવડ,
વહુવિદાકેસેસ ખાર, જણાવવાયાઝ દોમે ય ૬૧

મત્તિમર નિચ્છરેણ, કુપરેણ પુણત્રિ પમણિય સિદ્ધો
દાઝણ મારણસન ત્રિ, વિજ્ઞ પત્તો મળ ટાળે ૬૨

તો પુચ્છોંય ત્રિટ્ટિણ, કુપરેણ પમાદિયા મહાવિજ્ઞા,
પવડી દોઝ પમણદ મિત્રા દ તુદ મયા મદ ૬૩

કિંતુ ત્રિઓ કસ્ય ૧ઓ દન્નાઝ તર ન વિંતિયન્વ પિ,
કાલેણ પુદ દોઢી, કય મગિય તિરોમ્મિયા એવો ૬૪

જેમ કાચા ઘણા પાણી નળતા તે જાલી તેનો નાશ કરે છે, તેમ
તુ જ પાત્રમાં આપેની વિદ્યા તેનો અનર્થ કરે છે ૬૦

ચાલણી જેવા પાત્રના વિદ્યા માપતા તુડ કલેશ પામે છે અને જો
કામાં અપવાદ વળે છે થાય છે ૬૧

ત્યારે ભા-ભજિતી દુમાં દગીને તે ૧ માગણી કરતા તે શિષ્ય
પુત્ર પ્રાણજને પણ વિદ્યા આપીને સ્વસ્થાને ગયો ૬૨

પત્રી પૂવાપ્રત વિધિથી દુમાં તે મહાવિદ્યા નાખી એટલે તે પ્રગટ
ધર્મને કરેવા લાગી કે હે બદ, હું તને ગદા નિધ ચડી છું કિંતુ પ્રાણજ
કરા ગયો એમ તા-ચિત્તવણ નહિ, તે વાત અગર પોતે પ્રગટ ધર્મ રહેશે
એમ કહી દેવી નિગમ્માન ધર્મ ૬૩- ૪

દા દા મિ મે, જાયનિ ચિતિરો કાત તીડ ચિજનાળ,
પચ્છામેવ કુમરા, પત્તો નટિરમ્મજ્યમિ ૬૦

ચિજના વિજ્ઞા કામોયમ્મ, વટ્ટ મોગટાળ વલ્લિરમ્મ,
મતિમુલ્લ નિરિનટ્ટણેણ જાયા ય મ પીઈ ૬૧

અદ તત્થ પુર મિરિમ્મર, રાટ્થો મિ મોગિ રમતી,
પુમરનામ પ્રયા, દાગિયા વળારિ નટિરણ ૬૨

તો તલ્લિરમ્મ રાયા, મુદ્ધુ મુદ્ધુ મુન્નટ્ટણ મ્મયદ રુદ્ધો,
મયલ્લો વિ રાયતોઆ મમુરજ્ઞણો આરલ્લો જામો ૬૩

ત દટ્ટુ તત્થમ્મતી મળેટ મિરિનટ્ટણ નિર પુત્તા,
વન્નટ્ટ નરનાહ તળયા, ણયળાવાય વિ ચિનેમ્મ ૬૪

હાય હાય તને તુ વધુ હશે અમ વિનારતો કુમાર તે વિદ્યાની
પદ્માત્મેવા (પાછલ કડવા થોડા નેના) કડીને નદિપુરનાહે આપ્યો ૬૫

ત્યા વિદ્યાએ અ પેની મેનામ્માગેથી લાગે ભોગ અને દાન કરતા
કુમારની ત્યા નહિયા શ્રીનદન નામના મલિ કુમારની નાચે પેગની થઈ ૬૬

હવે તે નગમ્મા શ્રી ન નગની મેહેવપગ અમતી જ કુમારની નામે
પુત્રી કોઈ અદ્દપ્પ પુત્રને હના કરી ૬૭

તેથી તેના પિન્ડથી ગળ વાવવા મૂલ ખાઈ બહુ રડવા લાગ્યો,
અને તમામ રાજકોડ તથા નગકોડ આકુળ બની ગયા ૬૮

તે જોઈને તિલકમલી પાતાના શ્રીનદન પુત્રને કહેવા લાગ્યો કે હે
વત્સ, રાજપુલાને શોધી વાપવાનો ઉપાય વિચાર ૬૯

નહિ તુહ બુદ્ધિતરીષ, વિના ઈમો વમણસાગરો મમ્ઓ,
નિત્યરિઝ પારિજજહ, તત્તો સિરિનદ્વળો ષણ્ઠ ૭૦

તાય તેમમિ ત્રિ સતે, મહ સિમ્બળો કો જુ બુદ્ધિભવયાસો,
હાઈ સહસ્સ કિરણે, રેહઈ ફુરિય ન દીવસ્વ ૭૧

તિલપસાચિવો ત્રિ જપડ, નય ણગતો ઈમો રૂહ વચ્છ,
જ પિડળો તળણિ, ગુણાહિણિ ન જોયન્વ ૭૨

(જઓ)

જહસમ્બવો ત્રિ ચટો, પિચ્છહ હજ્જેયણ તિહુઅળપિ,
પકુચ્ચવપિ કમલ, વહતિ અપરા ત્રિ સીસેણ ૭૩

સિરિનદ્વળો પયપઈ, જહ ણવ તો તુહપ્પમારેણ,
નાઓ મણ હવાઓ, ણગો તીણ સમાયયણે ૭૪

હેમડે તારી બુદ્ધિરૂપ નાવ શિવાય આ મહાન કષ્ટનાગર તારી પાર
હિતરાય તેમ નથી, ત્યારે ત્રી ન દન બોલ્યો ૭૦

હે પિતા, તમાન આનન મુજ બાળકની બુદ્ધિનુ શુ જાણુ ગણાય ?
હેમડે મહત્ત્વ કિરણ (સૂચ) ના આનન દીવાની ની પ્રભા પડે ? ૭૧

ત્યારે તિલક મત્રી બોલ્યો કે હે વત્સ ! એવું કાઈ ઈલા એકાત
નથી કે બાપ કરતા પુત્ર અધિકગુણી નહિજ થાય ૭૨

જે માટે જીવો જળમાથી પેદા થએલો ચંદ્ર આખા જગતને અજ
વાળુ આપે છે, તેમજ પકમાથી પેદા થએલા ડમળને દેવતાઓ માથાપર મ
ખે છે ૭૩

શ્રીન દન બોલ્યો કે જો એમ છે તો તમાન પ્રતાપે તેણીને શોધી
લાવવાનો એક ઉપાય હું જાણુ ૩ ૭૪

મેરુ વ્વ ધિરો ચદુ વ્વ સોમઓ કુજરો વ્વ સોંદીરો,
માણુ વ્વ ગુરુપયાવો, ગમીરો નીરનાહુ વ્વ ૭૬

નિવવિજય સેણ તણઓ પુરદરો દેસ દસણવસેણ
વાણારસીપુરીઓ, મમીરો પત્તો રૂઢ અતિય ૭૭

મહ મિત્ત સો નજ્જઈ, વિચિઠિઈઈં ચ સિદ્ધવરવિજ્જો,
વધુમઈ આણયણે, સત્તો જઈ તાય સો ચેવ ૭૮

તો ણુન્નાઓ પિડણા, પત્તો સિરિનદણો કુમરપાસ,
અબ્ભતિયકળ નિડણ, કુમર આણેઈ નિવમૂલે. ૭૯

વિદિઓ ચિય પઢિવત્તિં, તં મળઈ નિવો અહો પમાઓ મે,
નિયમિત્ત વિજયસેણસ્સ, નદણો જ મિહ પત્તો નિ, ૮૦

નહુ ચિન્નાઓ સંમાણિઓ ચ નવિ તો મળેઈ વરકુમરો,
દેવ ન વુત્તુ જુત્ત, એવ તુમ્હં જઓ મણિય. ૮૦

(તે ઉપાય એ છે કે) એક માફક ઘિય, એક માફક સોમ, હાથી
માફક જોરાવર, સૂર્ય માફક ભારે પ્રતાપી અને સમુદ્ર માફક ગભીર એવો
વિજયસેન રાજાનો પુરદર નામે કુમાર વારાણસી નગરીથી દેશાટન કરવાના
મિથે ભમતો થડો ઇંહા આવેલો છે તે મારો મિત્ર છે, અને તે તેના એટિત
મમાણુ વિદ્યા મિદ્ધ લાગે છે, માટે બધુમતીને શોધી લાવવા તેજ સમર્થ છે
૭૫-૭૬-૭૭

ત્યારે તિલક મત્રીએ તે વાત ટપૂવ રાખતા શ્રીનંદન તે કુમારની
પાસે આવી તેને જોરાવર વીનવીને તેને ગળ પાસે તેડી લાગ્યો ૭૮

તેનો ચોગ્ય સત્કાર કરીને રાજા તેને કહેવા લાગ્યો કે અહો અમા-
રી બૂલ જીવો કે મારા મિત્ર વિજયસેનનો પુત્ર ઇંહા આવી ગયેલો છતાં
તેને અમે ઓળખી સન્માન આપી શક્યા નહિ ત્યારે કુમાર બોલ્યો કે હું
દેવ, એમ બોલોમા-કેમકે કહેલું છે કે ૭૬-૮૦

ગરુડાણ સમાણો, મુચ્ચિય જો માણસો પસાઓ તિ,
વહિપદિવત્તીઓ પુણ, માયાવીણપિ દોસતિ ૮૧

તત્તો ભૂસનાણ, રત્ના સિરિનદળો સમાદઠો,
ત વુત્તત કહિહ, કુમર પડ જપણ ણવ. ૮૨

ધીરવર ચિંતિહણ, હત્ય ઉઘાય કરેમુ ત કિપિ,
જ અમ્હે મયલજ્ઞો, દેવો ચ મુનિવુઓ હોઈ ૮૩

પરકહજ કરણસજ્જો, કુમરો વિ પવજ્જિહણ ત કજ્જ,
પત્તો નિયમિ ભવણે, વિહિણા મુમરેઈ ત વિજ્જ ૮૪

સા પન્નચક્ષી મૂયા, પુઠા કુમરેણ કહમુ નિવધૂયા,
કેળ હરિય તિ તઓ, સા મળઈ રૂહ ત્થિ વેયદે ૮૫

ગવ સમિદ્ધા મિદ્ધપુર, સામી વિજ્ઞાહરો મણિકિરીદો,
નદીસરવર ચાલિઓ, વધુમદ રૂહ નિપસી ય. ૮૬

મોહોળા પુકપોના મનની મહેરખાની છે તેજ મન્માન છે, ખાહેરની
આગત મ્વાગત તો વપનીઓ પડુ કરે છે ૮૧

ત્યારે આખના પાપબુના ઈશ્વારાથી ગભએ સૂચિત ડરાયવો શ્રીન
દન તે સધળો વુત્તાત વપ્પાવીને કુમારને આ રીતે ડહેવા લાગ્યો ૮૦

હે બુદ્ધિવાળી, તુ વિચાર કરીને આ બાબત કંઈ એવો ઉપાય
કરે નેથી અમે મર્વ જનો તથા ગત નિશ્ચિત બનીયે ૮૩

ત્યારે પરજાતુ કુમાર તે વાત માન્ય કરીને પોતાના મુકામે આવી
તે વિદ્યાને વિધિપૂર્વક મલારવા લાગ્યો ૮૪

તે વિદ્યા પ્રત્યક્ષ થઈ એટલે કુમાર તેને પૂછવા લાગ્યો કે ગભની
મુની કોણે હરણ કરી છે ? ત્યારે તે ડહેવા લાગી કે અહીં વૈતાલ્ય પર્વતમા-
ગધ સમૃદ્ધ નામના નગરનો મ્વામી મણિહિંગ નામે વિદ્યાધર છે તે ન
દીધ્યં દીપ તન્ન જ્ઞતો હતો તેવામા તેણે હિંદુ યજુમતીને જોઈ ૮૫-૮૬

મયણસરસહિઓ મો, ત વાલ દરિય ધવલકૂડનમે,
પત્તો અદ કુળમાળો, ચિઠઈ વીવાદસામર્મિ ૮૭

તા ઇય મુવિમાળ, ઝારોદ્ધમુ જેણ નેમિ ત તત્થ,
તેણરિ સહચેવ કણ, નીઓ કુમરો તહિં તીણ ૮૮

દિઠો ય તત્ત સયરો, રઘુમડ અમુપુત્ર નયણ જુય,
પરિણયણ પત્યનો ય, હક્કિઓ નરરસુણ ૮૯

રે રે સરેમુ સત્થ, મુટુ ગવિઠ કરેમુ જિયલોય,
અવિદિન્નકન્નઅવહરણ, પવણ સપડ વિણઠો મિ ૯૦

ત મોઝણ ભયરો, સયતો વિમ્હિયા ય રાપમુયા,
કિમિય તિ નિયતેહિ, દિઠો અમરુ વ્વ નિવતણઓ. ૯૧

નૂળ વધુમણ, કુદિયત્તે કોવિ આગઓ ઇસ,
ઇય ચિતિય કરપગાહિય, કોટકો સેયરો મળઈ. ૯૨

તે જોઇને તેને કામ બ્યાપ થતા તે તેને હરણ કરી ધવલકૂટ પર્વ-
તપર લઇ ગયો છે અને ત્યા તેને પગપુવા ની તૈયારી કરતો રહેલ છે ૮૭

માટે આ વિમાનપદ તુ ચડ બેઠી હુ તને ત્યા લઈ જઈ આ
સાલણી કુમાર વિમાનપદ ચડયો એટલે તેણીએ તેને ત્યા પહોચાડયો ૮૮

ત્યા તેણે આમુ પાડતી બધુમતીને પગપુવા માટે આર્યના કરતો તે
વિવાધર જોયો એટલે તેણે તેને હાડ માગી કે અરે અરે તુ ચોધી તપાશી
શસ્ત્ર ગ્રહણ કર કેમકે હે અણુદીધેલી કન્યાને હુનાર, હવે તારો નાશ થ-
નાર છે ૮૯-૯૦

તે સાલણીને વિવાધર તથા ગજપુત્રી ચરિત અર્ધ જોવા લાગ્યો કે
આ તે શુ થયું એટલે તેમણે દેવ મમાન કુમારને જોયો ૯૧

વિવાધરે વિચાર્યું કે નક્કી આ ડોધક બધુમતીને જોયવા માટે આ
વેલો લાગે છે, તેથી તે હાથમા ધનુષ્ય પકડીને જોલવા લાગ્યો ૯૨

રે વાલ ઓસર લહુ, મા મહ સરપસરજલિરજલણમિ,
સલધુ વ્વ દેમુ વપ, તો હસિરો મળઈ રાયમુઓ ૧૩

જો મુજ્જઈ કજ્જેમુ, ત ચિય વાલ મળતિ સમવવિઝ,
ત પુણ તિહુયળપયઠ, વધુમઈ હરણઓ તુજ્જ ૧૪

કિહ તુહ પહરેમિ અહ, નિય દુચરિણહિ ચેવ પહયસ્સ,
જદ પુણ અગ્ગચ્ચગવો, અજ્જ મિ તા પહરમુ તુમે વ ૧૫

તો કોવદઢઢો, સયરો મુચેઈ નિસિય સરનિયર,
વિજ્ઞા વલેણ કુમરેણ, ત હય નિયય વાણેઠિ. ૧૬

એવ સ્વેયરમુવ, નીરત્થેણ, હણેઈ જલ્લણ ધ,
સપ્પત્થ ગરહત્થેણ, વાયવત્થેણ મેઠ્ઠા. ૧૭

અહ મુકો અયગોલો, સ્વયરેણ વહુ ફુલ્લિગ સયમીમો,
તુણ્ણીકઓ સ્વણેણ, પઢિગોલેણ નિરમુણ ૧૮

અરે બાળ ઝટ હઠી જી, માગ બાણુપ અગતી અગ્નિમા પત ગી
આની માફક અપાપાત મ ઠગ, ત્યારે ગજપ્રમાણ હમતો થકો વહેના લાગ્યો ૬૩

જે પુરૂષ કાર્ય કરવામા મુઝાય તેને નીતિ નાનીઓ બાળ કહે
છે, માટે અધુમતીને હરવાથી તુજ બાગ છે એ વાત તમે જગતમા પ્રકટ
છે આ રીતે તારા દુશ્વરિતવીજ તુ હજાયલો ઠે, તો તેનાપગ હુ શો ધા
કરૂ છતા હજી તુ બાગે ગવ ગખતો હોય તો તુજ પહેલો ધા કરૂ ૬૪-૬૫

ત્યારે ઢોયવી હોઠ કચકવાવીને વિવાધગ બાણો ફેકવા લાગ્યો, તે
મને વિધાના બગથી કુમારે પોનાના બાણોવડે પ્રતિકુલ થયા ૬૬

ત્યારે તેણે અન્યત્ર ટેકયુ તે પ્રમારે જગાત્રથી હટી નાખ્યુ, સ-
ધાસને ગડઠાસથી હજ્યુ, તથા મેઘાસને પવનાસવી હજી નાખ્યુ ૬૭

ત્યારે વિવાધરે અનિના ઢણિયા વગ્ગાવતો લોખંડનો ગોળો ફેક્યો
તેનો પ્રમારે તેવાજ પ્રતિગોળવડે ચરચૂએ કર્યો ૬૮

ડઅ અસમ મુદ્દભાવ, વધુમઈ પિચ્છરી નિવમ્મયસ્સ,
વિદ્ધા મયણેણ મરોહિ, સ્વેયરો પુણ કુમારેણ ૧૯

ગાદપ્પહાર વિહુરો, સ્વયરો સહસ સ્તિ નિવદિઓ ધરાણિ,
પવ્વણાડણા પડણિય, નિવપુત્તેણ પુણો મણિય. ૧૦૦

સત્તેસુ મુદ્દ ગિણ્દસુ, વણુ મત્તણુત્તલો હવેસુ રણસજ્જો,
કાઢરિમ ન્ચિય જમ્મહા, ન સઠવતે પુણો અપ્પ ૧૦૧

તો અણુવમમુદ્દત્તણ, હયદિયઓ સ્વેયરો મણઈ કુમરં,
તુદ્દ કિંકરુ ન્ચિય ખહ, જ ડાચિય ત સમાડસસુ ૧૦૨

ચિંતઈ નારિંદાયા, મુદ્દહા વુચ્છતિ તિ ન્ચિય જયમિ,
જે યુવ્વતે ણ, ટપ્પુદ્ધરવગ્ગિરિવગ્ગેણ. ૧૦૩

આ ગીતે ગજકુમારનો ભાગે પગકમ ભેદને બધુમતી તેનાપર મો-
હત થઈ લામથી વીધાડ અને વિધાધને કુમારે બાણોથી વીધી નાખ્યો ૬૬

ત્યારે આઠગ પ્રહાણથી વિધુ બનીને વિધાધ બોલ્યો તો જમીનપર
પડ્યો, એટલે રાજકુમાર તેનાપર પવન નાખી તેને હુશ્વાર કરીને કહેવા
નાખ્યો ૧૦૦

(હે વિધાધ) તુ ભારે બળવાન હોય તો બીહીને ધનુષ્ય પકડી લ-
વા તૈયાર થા કાણુ કે ગપુકપ હોય તેજ પાછી પૂઠ કંટે કે ૧૦૧

ત્યારે કુમારના અનુપમ આર્યથી આકર્ષિત થઈને વિધાધ તેને કહે-
વા લાગ્યો કે હું તારો કિડગ્ગ છું, મારે જે ઉચિત હોય તે કરમાવ ૧૦૨

(આ વળતે) ગજપત્રી ચિતવવા લાગી કે જગત્મા તેજ શૂરા ક-
હેવાય કે જેઓ આવી ગીતે ગર્વિષ્ઠ વેરિઓથી પણ વખાણ પામે છે ૧૦૩

પળયા ય નિઝદ ચરણે, તેણવિ ઝભિનદિયા પહિઠેણ,
મઢ્ઠો રત્નો સિઠો, સ્વયરેણ કુમરગુત્તો ૧૧૦

અઈ દરિસપરવસેણ, મૂરનિવેણ પુરદરો તત્તો,
નુપદ પાણિગહણ, કરાવિઓ ગુચ્છિમ્પદ ૧૧૧

વરપાસાયત લગઓ, મળાન્નિઝય સયલ વિસયદુરલલિઓ,
દોગુદગુ ઠ્ઠ અમરો, કુમરો અકમડ વદુકાલ ૧૧૨

અન્નદિણે જાવ રમો, ચિઠઈ મઢકાઢિ સકુદત્થાણે,
કરકલિય કળય દહેણ, વિત્તિણા તાવ ડય મળિઓ ૧૧૩

દેવ તુહ દસણત્થી, ઘહિ ચિઠઈ ચરણયણ નામનરો,
લહુ મુચસુ રય કુમરેણુત્તો સ પવેસિઓ તેણ ૧૧૪

તેઓ આની નાતના ચન્હે નમ્યા એટલે રાત્તએ હર્ષિત થઈ તેમણ
અભિન દન ઠ્ઠુ, એટલે કુમારે નાતને વિવાધરતુ મધણુ વૃત્તાલ કહ્યુ ૧૧૦

ત્યારે યુ નાતએ ભાઈ હર્ષ પામીને ભારે તામાઠથી પુરદર કુમા-
રને બધુમતી પરણાવી ૧૧૧

ત્યા તં ઉત્તમ મેહેલના ટોચપર ન્હીને મન ઇચ્છિત બધા વિષય
પામતો થકો દોશુ દક દેવની માફક કુમાર બહુ કાલ પસાર કરતો હવો ૧૧૨

એક દિવસે તે સેકજે સુલટોથી ભરાયલા મહાસ્થાનમા બેઠો હતો,
તેવામા સુવર્ણમય દઠને પકડનાર દારપાલ તેને આ ગીતે કહેવા લાગ્યો ૧૧૩

હે દેવ, તમારા દર્શનના અર્થે બાહેડ એક ચતુરવદન નામે માણસ
જાણેલો છે ત્યારે કુમારે ઠહુ કે તેને જલદી અદર મોડલો એટલે તેણે તેને
અદર આપ્યો ૧૧૪

ત નિયજનયપહાણ, જાણિય અવગૂહિત ચ પુચ્છેદ,
કુસલ અમ્માપિડણો, એ ચિય આહ સો કિંતુ, ૧૧૬

તુદ અદ દુસ્સહ વિરહે, જ તે પિડણો દુહ અણુહવાતિ,
વાહજલા વિલનયણા, સન્વન્નુ ચેત ત મુણદ ૧૧૭

ત મુણિય વિસન્નમણો, રુમરો પુચ્છિત્તુ સૂરનરનાહ,
ચુમ્મઈણ સહિઓ, હ્યગયરહ સુહદ પરિકલિઓ ૧૧૭

સપુહઆગય સિરિવિજય, સેણ નિવ વિહિય ગરુપપરિતોસો,
અહસયવિચ્છેજ્ઞે, ડમો પવિઠો નિય નયરિં ૧૧૮

કુમરો દડયા સહિઓ, પળઓ અમ્માપિડણ પયકમલ,
તેહિવિ આસીવાણહિ, નદિઓ નદિસહિણિં. ૧૧૯

અહ હરિસિય સયલ જળસ્સ, નિવદ તળવમ્સ દસણત્થ વ,
સપત્તો હેમતો, ફુહપયહિય કુદ કુસુમખરો. ૧૨૦

તેને પોતાના પિતાને પ્રધાન બાળીને કુમારે તેને ભેટી કરીને મા-
બાપની કુશળતા પૂછી એટલે તેણે તે બાળાવી પણ તે બાપને કે તારા વિ-
રહથી તારા માબાપ આશુઓથી આજો ભરીને જે કુળ લોગને છે તે તો
સર્વજન જાણે ૧૧૫-૧૧૬

તે સાબળીને દિલગીઝ થઈ કુમાર શૂર રાજની રમ્મ લઈ બધુમતી
સાથે હાથી-ઘોડા-રથ અને પાવદલ લઈને (પોતાના નગર તરફ આ-યો) ૧૧૭

વિજયસેન રાજાને તે બખર મળતા તે ભાગે પરિતોષ ખાત્રી સાથે
આજ્યો, બાદ મહાન આઠ બરથી કુમાર પોતાના નગરમા પેઠા ૧૧૮

પછી કુમાર પોતાની દયિતા માથે માત પિતાના ચરણે નમ્યો એટલે
તેમણે પણ મગજમથ આશીર્વાદો તેને વધાવી લીધા ૧૧૯

હવે સકળ જનને હર્ષ આપનાર રાજકુમારના દર્શન કરવા માટેજ
જાણે આવતો હોય તેમ કે દના કૂલને મગટાવનાર હેમ તઠ્ઠુ સ પ્રાપ્ત થયો. ૧૨૦

અત્રાતરે ક્ષિતિપતેઃ, સવિનય મુગ્ધાનપાલકાણ્ય,
શ્રી વિમલગોધ મુગુરો, રાગમન મચીકરન્નુચ્ચેઃ ૧૨૧

તત્ શ્રુત્વા યરણિય સ્તેભ્યો દત્ત્વા ચ દાન મતિમાન,
યુવરાજ પૌરસામત, સચિવશુદ્ધાત પરિકલિતઃ ૧૨૨

ઉદામગધસિંહુર, મધિરદ. પ્રાદ ભક્તિસંભારઃ,
યતિપતિ વિનતિ નિમિત્ત, નિરગચ્છ દત્તુચ્છપરિવાર ૧૨૩

હૃદયાકર્ષિત નિર્મયિત, રાગ રસ રજિત રિવ પ્રસભ,
સિંદુર મૃપૂરારૂણ, કરચરણ તલૈ વિરાજંત. ૧૨૪

પુરપરિઘ મતિમયુજ, મુરશૈલ શિલા વિશાલ વક્ષસ્ક,
પાર્વણ મૃગાકવદન, રાજા મુનિરાજ મૈત્રિષ્ઠ. ૧૨૫

(યુગ્મ)

તત્ ઉત્તીર્ય કરીદ્રા, દુન્મુચ્ચ ચ ચામરાદિ ચિન્હાનિ,
નત્તા મુરુપદ કમલ, પ્રોવાચ મુવાચ મિતિ હૃષ્ટઃ ૧૨૬

એ અવસરે ઉદાનપાળકોએ આવી વિનય સહિત રાબને નિવેદન
કર્યું કે ત્યા શ્રી વિમળગોધ નામના આચાર્ય પધાર્યા છે ૧૨૧

તે સામળીને રાબએ તેમને બહુ દાન આપ્યું બાદ રાબ યુવરાજ,
નગરલોક, સામત, તથા રાણીઓના સંઘાતે બીચા ગધહસ્તિપદ ચડીને પ્રોદ
ભક્તિથી તે યતીશ્વરને નમવા માટે મોહોટા પરિવાર સહિત ત્યા આવ્યો,
૧૨૨-૧૨૩

ત્યા તેણે હૃદયથી જે ચીને મમળી નાખેલા રાગરૂપ રસધીન બાણે
રંગાયા હોય નહિ એવા સિદ્ધ માદક રાતા હાથપગથી વિરાગમન, નગર
દ્વારની અર્ગલાઓ જેવી લાળી ભુલવાળા, મેરૂની શિલા સમાન (શાળ છા-
તીવાળા, અને પૂનમના ચંદ્ર જેવા મુળવાળા મુનીશ્વર જોયા ૧૨૪-૧૨૫

ત્યારે હાથીથી ઊતરી ચામરાદિક ચિન્હો દૂર કરી શૂરના ચરણે
નખી હરિત યષ્ઠ રાબ આ પ્રમાણે જોલ્યો ૧૨૬

કિં યુષ્માભિ ભંગઃ ત્રિતિ સત્યપિ રૂપલગ્નિમ પ્રમરે,
નૃપ વૈભવો ચિતૈ રપિ, સુદુષ્કર તત મિદ જગ્રહે ૧૨૭

જગદે જગદે કાહેતેન, સૂરિણા શ્રૃણુ સમાદિતો ભૂષ,
મુજન દૃદિવાતિ વિસ્તર, મસ્તીહ પુર મવાવર્ત ૧૨૮

તસ્મિ બ્રહ્ કુટુબી, સસારિક જીવ નામકો ભૂષ,
મોઢર્યેશ્ચ મયૈવ હિ, ત ત્તગર વસતિ સકલમપિ ૧૨૯

તત્તચ વય વસત., સર્વે પ્યેકેન નિષ્કુરવિષેણ,
નિ શૂકદદશ્નકેન, નવ ઘનાભેન કિન્ન દણઃ ૧૩૦

નદનુ વિષમ વિષભાવિતત્ત્વેન સમાગચ્છ ત્યસ્માક મતુચ્છ મૂર્છા,
નિમીલતિ લોચનાનિ, વિગલતિ મતપઃ, ન યુધ્યતે કાર્યાદિ વિભાગઃ,

હે ભગવન્, તમે આવુ તમારૂં રૂપ અને લાવણ્ય છતાં અને તેથી
તમે રાજ્યસુખ ભોગવવાને લાયક છતાં આવુ ભારે દુઃખર તત કેમ લીધું
છે? ૧૨૭

ત્યારે જગત્ત્વે એકાતે હિત ઇચ્છનાર આચાર્ય બોલ્યા કે હે રાજન્
તુ શાત મનથી ચાલજ, ઇષ્ટા સુલ્લના હૃદયની માફક અતિ વિસ્તારવાળું
ભવાવર્ત નામે નગર છે ૧૨૮

તેમા હું સસારિક જીવ નામનો કુટુંબી હતો તે નગરમા બધા
માગ મહોદઘ લાઇઓગ વને છે ૧૨૯

ત્યા રહેનાર અમે બધાને એક આકરા વિષવાળા અને નવા વાદળ
જેવા કાળા નિર્દય સર્પે દશ્યા ૧૩૦

તેથી અમને તે આડરૂં વિષ ચરવા માડતા ભારે, મૂર્છા આવવા લાગી,
આંખો મીંચાવા લાગી, અતિ સુઝાવા લાગી, ડરવા ન કરવાતું જ્ઞાન જતું રહ્યું,

ન પરિહાયતે નિજમપિ સ્વરૂપ; તથા સ્વામિ ન ગણ્યતે હિતોપદેશાઃ, ન દશ્યતે સમવિષમાણિ, ન વિધીયતે ઔચિત્ય પ્રતિપત્તયઃ, ના લપ્યતે સમીપસ્થા ન્યપિ સ્વજનવૃદ્ધાનિ, કેચન કાષ્ટત્રિશ્ચંદ્રા સંજાતાઃ કેચિ દબ્યક્ત શબ્દેન ધુર્ધુ-રાયમાણા લોલુક્યતે મહીર્ષીઠં, અમરે શૂન્ય હૃદયા ઇતસ્તતો ધંભ્રમ્યતે, અન્યે તીવ્રતર વિષ પ્રસર સમૂત મમૂત દાહવેદના પરિમૂતા નિપતત્ય તિપ્રચુર દુઃસ-દદોલૌ, કેચિત્ત્વ પુન રારસ ત્વ વ્યક્ત વાગ્મિ—ન શક્તુવતિ જલ્પિતુ મપિ સ્ફુટવચનૈઃ, કેચન પુનઃ કઠાચન સ્વગતિ—કઠાચિ ત્રિપતતિ—કઠાચિ મૂર્ઝતિ—કઠાચન સ્વપતિ—કઠાચિ જ્ઞાગતિજ્ઞાન મેક—પુનશ્ચ સ્વપતિ ત્રિપાવેગાત્, અન્યે પુનઃ સદૈવ નિર્મર સ્વપતિ—ન કિમપિ ચેતયતે.

एव च तस्मिन् सकलेषु पुगे त्रिपर विषवेदना भिभूते समागादेको महाभूभागो विनीत विनय विनयेवृद्ध परिवारो महानरेंद्रः

પોતે કોણ છીયે તે પણ ભૂલી જવા લાગ્યા, હિતોપદેશને સાલજવા પણ બેહરકાર બન્યા, જાણુ નીચુ દેખાતુ બધ પડયુ, ઉચિત પ્રતિપત્તિ કરતા અટક્યા, અને મમીપે રહેલા સ્વ /નોને પણ બોલાવતા બધ પડયા

અભાગમાના કેટલાએક તેા લોકકા માફક નિશ્ચેષ્ટ બની રહ્યા, કે-ટલાએક અવ્યક્ત શબ્દ કરી ધુન્ડવા લાગી જમીન પર આજોટવા લાગ્યા, કે-ટલાએક શૂન્ય હૃદયવાળા થઈ આમતેમ ભટકવા લાગ્યા, કેટલાએક તીવ્ર વિ-ષના પસરવાથી ભારે દાડની વેદના પામી અતિ પીડા પામવા લાગ્યા, કેટલા-એક અવ્યક્ત સ્વગે ગડતા થકા ચુટ વાક્ય બોલવા અસમર્થ થઈ પડયા, કે-ટલાક ક્યારેક સખલના પાખતા-કયાગેક પડી જતા-કયાગેક મૂર્ઝ પામતા-ક્યારેક સૂઈ જતા-ક્યારેક જાગતા—અને કયાગેક ફરીને વિષ ચડતા ઊંઘમા પડતા, કેટલાએક હુમેશા ભર નિદ્રામા પડયા રહી બેલાન ગડેતા.

આ રીતે તે આખુ નગર વિષ વેદનાથી પીડાયમાન થઈ પડતા ત્યા એક મહાનુભાગ વિનીત શિષ્યોના પગ્ધાર સાથે જાડહિં આવી પહોચ્યો.

તત્ત્વ તથાવિત પુર માલોત્તમ સમુત્પન્નપુણ્યજારુણ્યેન તેન વમાપિરે
તેલોકા-યથા મો મો લોકા મોચયામિવ. સર્વાનપ્યેતમ્યા મહોરગ વિષવેદ-
નાયાઃ યદિ મયો પદિપ્ટ્યા ક્રિયા માચરત તૈ રુક્તકીદશીસા ? ગારુડિક ક્રિ-
યાપરિટ્ટદ' મોચાચ—અહો લોકા પ્રથમ મેવ તાત્ત્વ મામકીન શિષ્ય સ-
દોદ્ધવેપર ત્વ પ્રતિપત્તચ્ચો યેવ', રક્ષણીયા' સકલ ત્રિમુવનોદરગિવર વર્તિનઃ
પ્રાણિનઃ, ન વક્તવ્ય સૂક્ષ્મ મપ્યલોક, ન ગૃહીતવ્ય મદત્ત, પાલાયિતવ્ય નવ
ગુપ્તિમનાથમજિણ ત્વચર્ય, મોક્તવ્ય સ્વદેહેપિ પ્રતિગ્ધ, વર્જનીય રજન્યા
ચતુર્વિધ મપ્યા હારજાત, વસ્તવ્ય સ્ત્રીપશુપદક ગિરદિત વગતિ શ્મશાન ગિ-
રિગદર શૂન્યમદનજાનનાદિપુ, કર્તવ્ય ભૂમિકાષ્ટ ગમ્યાગયન, પરિભ્રમિ-
તવ્ય યુગમાત્ર દત્તલોચનઃ, જત્પનીય દિતમિતા ગર્હિત નિરવધ વચઃ, મો-
ક્તવ્ય મકૃતા કારિત મનનુમત મસકલિપત મિદજાત, નિવારણીય સદા પ્ય-
કુશલ્લ ચિંતાયા માનસ પરિરર્જ મિત્તયા મર્ચયા રાજાદિકૃથા, પરિત્યક્તવ્યો
દૂર મકલ્યાણ મિત્ર સપર્ક, પરિહરણીય' મર્ચેણ કુમારુડિક સવધ,

તેણે તે નગગના નેવા હાવ બેઈ ઠગણા હાની તે લોકોને ઠગુ —હે
લોકો, તમે જો મારી બનાવેલી ક્રિયા કરો તો હું તમો બધાને આ વિષ વે
દનાથી મુક્ત કરું

લોકો બોલ્યા કે તે કેવી ક્રિયા છે ?

તે ગારુડિક બોલ્યો —પહેલા તો તમારે મારા આ શિષ્યોનો જોવો
વેષ છે તેવો વેષ ધારણ કરવો બાદ આખા જગતમા રહેલા પ્રાણિઓની
રક્ષા કરવી, ઝીણામાં ઝીણું અસત્ય પણ બોલવું નહિ, અણુદીધેલું લેવું
નહિ, નવ સુપ્તિ મહિત મિષ્ટપદ શ્રદ્ધાચર્ય પાળવું, પેતાના શરીરપર મમતા
ન ગમવી, રાતે ચારે પ્રગળના આહાનો ત્યાગ કરવો, સ્ત્રી પશુપદક રહિત
મથાણુ, ગિરિગુફા, તથા ગના ઘઠ અથવા વનમા વસવું, ભૂમિ અગર વાદ્ય
ની રાધ્યાપન સૂવું, યુગમાત્ર દષ્ટિ ગળી લામવું, હિતમિત અગર્હિત
નિર્દોષ વચન બોલવા, અદૃત અગતિ અનુમત અસકલિપત આહાર
લેવો, કોઈનું ભુકું ચિતવવું નહિ, ગજકથાદિક વિદ્યાઓ વર્જવી,
કુસોબતથી દૂર રહેવું, ગારુડિક (કુગુરુ) માથે મથક ન ગમવો,

કર્તવ્યાનિ યથાશક્તિ મુદુચર તપચરણાનિ, વન્નમિતવ્ય મનિયત વિહારેણ,
સોદવ્યાઃ સમ્યક્ પરીપહોપસર્ગા, તિતિષર્ણયાનિ ચ દુર્ભાષિતાનિ, ભાવે-
ત્વ્ય સર્વે સહયેષ સર્વમર્દૈઃ. કિં વહુના—ક્ષણ મપ્યસ્યાક્રિયાયા ન પ્રમાદ—
તથા કર્તવ્યો મદુપદિષ્ટસ્ય મન્નસ્ય નિરતર જાપઃ—તત્તો નિવર્તેતે પૂર્વગર્ણિ-
ત વિપચિકારા, ઝન્મીલતિ નિર્મલ બુદ્ધયઃ—કિં વહુભાષિતયા—પ્રાપ્યતે પ
રપરયા તદપિ પન્માનદ પદ મિતિ

एव च तस्य वचन महाराज कैश्चन विषावेश निवर्गै र्ने श्रुत मेव, यै
रपि श्रुत तेषा मप्येके उपहसति—अन्ये अवधारयति—अपरे निंदति—के
चन दुर्विदग्धत्वेन स्वशिल्पि कल्पितानल्पकुत्रिरुल्ले* प्रतिप्रति—एके न श्र-
द्दयति—अपरे श्रद्दयन्ता अपि नानुतिष्ठति—केचित पुन लैपुकर्माणो महा-
भागा शुक्तियुक्त मिति श्रद्दयन्तेऽनुतिष्ठन्ति च

યથાશક્તિ તપચરણ કરવું, અનિયતપણે વિહાર કરવો, પરીપહ અને ઉપસ-
ર્ગોને સમ્યક્ રીતે મહન કરવા, ડોષ ગાળો ભાગે તો તે મહન કરવી, પૃથ્વીની
ભાદક બધું મહન કરવું

વધુ શુ કહું—આ ક્રિયામા ક્ષણભર પણ પ્રમાદી નહિ થવું વળી
એ બતાવેલા મન્નનો નિરતર જાપ કરવો એમ કર્યાથી પૂર્વે વર્ણવેલા વિષ
વિકાર દૂર થાય છે, નિર્મળ બુદ્ધિ પ્રગટે છે, ઝાઝું શુ કહું—પરપરએ પર-
માન દપદ મેળવી શકાય એ

હે મહા રાજન્! આ તેનું વચન કેટલાક વિષવિવશ જનોએ તો સા-
ભળ્યું જ નહિ, કેટલાકે સાભળ્યું તેઓમા પણ કેટલાક તો હમવા લાગ્યા,
કેટલાક બેદરકાં થઈ ગયા, કેટલાક નિદ્રવા લાગ્યા, કેટલાક દુર્વિદગ્ધ (દોષ
ગ્રસ્તા) થઈ સ્વગત્તિન અનેક કુચુક્તિઓથી તેનું ખડન કરવા લાગ્યા, કેટલા-
એક તેને કબૂલ કરતા અટક્યા, કેટલાએકે તે જીવૂલ રાખ્યું પણ તે પ્રમાણે
અમલ કરવા અસમર્થ બન્યા, માત્ર ઘોડાએક લઘુ ડર્મી મહા ભાગ પુર્યોજ
તેને માત્ર મળી એ સમજાવવા માગ્યું

તતો મયાપિ મહારાજ વિપધર વેદના નિર્વિષ્ણેના મૃત મિત્ર મતિપેદે
તદ્વચઃ—ઝરરીકૃતઃ સવદુમાન તત્સમાર્પિતો વેપઃ—પારેમે ચેય મતિદુષ્કરા કિ-
યા—તદેતન્ યમ વ્રતગ્રહણે કારણ સમજનિષ્ઠ

તદા કૃષ્ણા નવગનપરમાર્થેન વિજયસેન પાંધિવેન પ્રણમ્ય પૃષ્ઠો ધૂયો-
પિ મુનીન્દ્ર

ભગવન્ કથ ત ત્વાદશ વિમ્બાર મ્હાવર્તનગર સકલ મપિ સહોદરૈ
ર્વસતિ ? કથ મેકેન દર્શીકરેણ સંવેપિ તે એકહેલ દષ્ટા ? કથ ચૈફ એવ મ-
હાનરેદ્રવૃદારક, સકલજન નિર્વિપત્ત્વ કરણે મમર્થ ? કથ મેતા દશો વિપ
નિર્ધાતન વિધિ રિનિ ?

તત શ્રોક્ત ગુરુણા—મહારાજ નેટ વહિરગ વચનમાત્ર, કિંતુ અવ્યજન
ભવ વૈરાગ્ય કારણ સમસ્ત મપ્યતરગ માર્ગાર્થકલિન

તેથી હે ગજેન્દ્ર, મે પછુ મર્ધના વિષથી પીડાતા હોઇને અમૃતની
માફકે તેનુ વચન અગીકાન્ત ધ્યુ છે, તેણે આપેલો વેપ ધારણ કર્યો છે, અને
આ અતિદુષ્કર ક્રિયા કરવા માણી છે આ એ મારા ત્રત ગ્રહણ કરવામા કા
શ્ય છે

તે માલગી એ વાતનો શો પરમાર્થ છે તે નહિ મમતાયાથી રાજાએ
ફરીને તે મુનીન્દ્રને પૂછ્યુ કે હે ભગવન્, તે એટલુ મહાન્ નગર સગા ભા
ધઓથી ગીરીતે વમાયલુ હશે ? અને એટલા બધાને એકજ સપે શી રીતે
દરયા હશે ? અને તે બધાનુ વિષ જિતારવામા એકજ તે ગાર્હિક શી રીતે
નમર્થ થઈ શકે તેમજ તેણે વિષ જિતારવાની એવી વિધિ કેમ બતાવી ?

ત્યાંજે શુક જોડ્યા —એ રાજેન્દ્ર, આ કઈ બાહેરના અર્થવાણુ વચન
નથી, કિંતુ અવ્ય જનને વૈરાગ્ય ઓપનાવવા અર્થે સઘણુ અતરના ભાવાર્થવા-
ણુ વચન છે

તવાહિ

નૈરયિકાદિ ભવાના, માવર્તો યેન તત્ર નરનાથ,
સસાર સ્તેનેહ, ન્યગાદિ નગર ભવાવર્ત ૧

કર્મ પરિણામ રાજ, સર્વેષા કાલ પરિણતિ સમેતઃ
જનકો યેન તતો મી, જીરાઃ સર્વેપિ સોદર્યાઃ ૨

અત્ર ભવાવર્તપુરે, ત એવ નિમસ ત્યનતકા જીવા
એકેન વિષયરેણ ચ, તે દષ્ટા યેન શ્રુણુ તત્ત્વ. ૩

અષ્ટમઠસ્થાન ફળો, દૃઢરૂઢ કુપાસના મલિનદેહઃ,
રત્નરતિ ચપલ રસનો, જ્ઞાના વરણા દિલ્હિમયુતઃ ૪

કોપ મહા વિષકટક, વિકરાલો દ્વેષરાગ નયન યુગઃ
માયાગૃહ્ણિ મહાવિષ, દાદો મિથ્યાત્વ સ્વર હૃદયઃ ૫

તે આ ગીતે કેઃ—

હે નરનાથ, આ મ આત્મા નાગ્ડાદિક ભગોના ફેરા લેવાય છે તેથી
તે સમારને ઇહા ભવાવર્ત નગર કહ્યું છે ૧

કર્મ પરિણતિ નામનો ગળા કાળપરિણતિ નામની ગણી સાથે બધા
જીવોનો પિતા છે તેથી આ બધા જીવો સહોદર બાણુવા ૨

આ ભવાવર્ત નગરમાં તેવા અનંત જીવો રહે છે, તે બધાને એકજ
સર્વે આ ગીતે દેખ્યા છે—૩

આઠ મદરૂપ આઠ કૃણુવાળો, મજબૂત રહેલી કુવાનનાથી કાળા વ
ધુવાળો, ગતિ અરતિરૂપ અપણ જીભવાળો, જ્ઞાનાવરણાદિરૂપ અચ્ચા કચ્ચાવાળો,
કોપરૂપ મોટા વિષકટકથી વિગરાળ રહેલો, રાગદ્વેષરૂપ બે નેત્રવાળો, માયા
અને ગૃહ્ણિરૂપ મોટી વિષ ભરેલી દાઢવાળો, મિથ્યાત્વરૂપ કંઠો હૃદય-
વાળો ૪-૫

દાસ્યાદિ ધવલ દશન , સપરિકર સિંધુવન દશતિ નિશ્ચિલ,
કૃતચિત્ત ચિલ નિવાસો, મોહમહા નિપધરો મીમ. ૬

દષ્ટદા ચ તેન જીગા, મૂઝવતવ ચ્ચેતયતિ નહિ કાર્ય,
મીલતિ લોચનાનિ, સ્ત્રણમાત્ર મુલાનુભવનેન ૭

અર્ગ રમ્યધરે રિચ, સચાર્યતે ચ સેવક જનેન.
લગ્ના' કરે ન દેવ, ન ગુર ચ મુણતિ ગતમતય. ૮

કિં મમ યુક્ત મયુક્ત, કિંવા મમ કોં દ મિતિ તયાત્માન,
ન વિદતિ હિત મપિ તથા શ્રુણવતિ ન ગુરુમિ રુપદિપ્ત ૯

સમધિપમાણિ ન સમ્યક્, વીસતે નૈવ ગુરુજનસ્યા પિ,
વિદધ ત્યૌચિત્ય કિલ, મૂકા ઇવ ના લપતિ પર. ૧૦

હાસ્યાદિરૂપ મોળા હાતવાળો, ચિત્તરૂપ ગિલમા વસનારો, એવો બ
થ કરે મોઢે નામનો મહાસપ આખા ત્રિભુવનને દશી રહ્યો છે ૬

તેણે દશેલા એવો મૂઝવતની માફક શુ કંઈ તે સમજી શકતા નથી,
અને ક્ષણભંગના મુખમા મુઝાઈ પડીને આખો મીંચી રહે છે ૭

તેઓ અ જે એટલા જડ અર્થ પડે છે કે તેમને આકર નક્કર હેરવે
હેરવે છે, તેઓની મતિ એટલી બ્રહ્મ થાય છે કે તેઓ દેવ અને શુદ્ધને ઓ
બખી શકતા નથી ૮

શુ મારે કરવું જોઈયે અને શુ નહિ કરવું જોઈયે તથા હું કોણ છું
એમ તેઓ બધી ચડતા નથી તેમજ શુદ્ધને બતાવેલી હિત શિક્ષાને પણ તે
સામળી શકતા નથી ૯

તેઓ સીધું જાણુ કરુ જોઈ શકતા નથી, તેમજ પોતાના શુદ્ધ જ
નની ઉચિત પ્રતિપત્તિ પણ કરી શકતા નથી, તથા મૂળાની માફક બીજાને
બોલાવતા પણ નથી ૧૦

અતિતીવ્ર વિષાભિહતા , પોક્તા ઈન્દ્રિયા વિગતચષ્ટાઃ
અવ્યક્ત ચ રસતો, લુઠતિ વિઘ્નેન્દ્રિયા ધરણો ૧૧

જ્ઞેયા શ્ચ તત્રયુક્ત્યા, સૂન્યા યોષ્ટા અસાઙ્ગિના રાજન્,
દાહાદિ દુઃખ દદોલય, સ્તુ નૈરયિક્તજ તૂના ૧૨

યેના સાતાભિધલ્લય, મુજગમસ્યા તિનિપુરો દશ
તેષા જાતો હયેત્ર, જ્ઞેયઃ સર્વત્ર ચ વિજેષઃ ૧૩

અવ્યક્ત ચિરસતઃ, કરિકરમ પ્રમૃતયો વિનિદિષ્ટા,
સ્ત્રલન પત્તનાદિ વર્મા, મિજ્ઞેયા માનવાના તુ ૧૪

જાગ્રતિ તે પ્રતિપત્તા, વિરાતિ વિપલાઘવાનુ ભાવેન,
મૃયો મોહવિષ વજાત, મ્પપતિ પરિમુક્ત વિરાતિગુણાઃ ૧૫

એ જીવોમા જેઓ અતિ આડરા વિષથી હુણાયલા છે તે નિશ્ચયે
રહેલા એકે દ્રિય જાણવા, બીજા અવ્યક્ત બોલી જમીનપર આઘોટે છે તેઓ
વિકલે દ્રિય જાણવા ૧૧

હે રાજન્, શાસ્ત્ર સુક્તિએ અમ નિઓની ચેષ્ટાઓ શૂન્ય જેવી જા-
ણવી, તેમજ દાહાદિક દુઃખની પીડા તે નારકના જતુઓને જાણવી કેમકે
તેમને અસાતા નામના નાના અર્પનો અતિ લગડર દશ લાગેલ છે એ રીતે
, બધા સ્વયે વિશેષ ભાવાર્થ જાણી લેવો ૧૨-૧૩

અવ્યક્ત રહતા તે હાથી ઠ ઈજે જાણવા અને સ્ત્રલનાદિક પા-
મતા તે માણસો જાણવા ૧૪

જાગે છે તે ઓછુ વિષ ચરવાની વિગતિને અગીકાર કરનાર જાણવા, ક-
ળીને વિષ ચરતા બધમા પડે છે તે વિરાતિથી પાછા જાગ વનાજ સમજવા ૧૫

અવિરત નિદ્રાવશત, સ્વપતિ દેવાઃ સદે તિ સકલજને,
મોહોરગ વિપવિધુરે, ગારુડિક વોષત જિનેન્દ્ર ૧૬

યતિજન કર્ણાયાયા, સદા ક્રિયાયા હિ તદુ પદિષ્ટાયા,
યદિ વિગલિત પ્રમાદૈઃ, ક્રિયતે સિદ્ધાંત મત્ર જપ. ૧૭

તત્ત ઇકોપિ સમયો, મોહવિપોચ્છેદને ત્રિભુવનસ્ય,
નિ.કારણ વધુ રસૌ, મન્યાના પરમ કારુણિક ૧૮

एव मवगम्य नरपति, रपूर्वसवेग मुद्रहन् कमपि,
भालस्थल मिलितकर., प्रणम्य मुनिराज मित्युचे. १९

સત્ય મિદ્ મુનિપુગવ, વય મપિ મોહવિપ ઘારિતા અધિક,
આત્મહિત મિયત્કાલ, ચેતિતવત. કિમપિ નૈવ. ૨૦

મહા સૂતાજ રહેનાર તે અવિરતિરૂપ જિઘ્રમા પડેલા દેવતા બધુ
વા, આ રીતે સર્વ જન મોહરૂપી મર્ધના વિપથી વિધુર રહેલ છે તેમની
આગળ ગાડડિડ તે જિનેશ્વર લગવાનું બાંધવા ૧૬

તેણે ઉપદેશેલી યતિજનને ડરવા યોગ્ય ક્રિયામા મહા અપ્રમાદી રહી
ને મિદ્ધાતરૂપ મત્રને જપ કરવામા આવે તો (મધ્યુ વિષ જિતરી બંધ
છે) ૧૭

માટે તે લભ્ય જ્યેષ્ઠો નિષ્કાન્ધ બધુ અને પરમ હરણવાનું ભગ
વાનું એકે હતા આખા ત્રિભુવનનું વિષ જિતારવા સમર્થ છે ૧૮

આમ સાલળીને રાજ અપૂર્વ મવેગ પામી મન્તકે હાથ જોડી પ્ર-
ણામ કરીને તે મુર્નીન્દ્રને આમ કહે-યા લાગ્યો -૧૯

હે મુનિ પુગવ, તમારી વાત સાંચે માચી છે અમે પણ મોહ વિ-
પથી, અતિથય ઘેરાઈને આટલા વખત નૃધી પાતાનું કંઈ પણ હિત બાંધી
શક્યા નથી ૨૦

અધુના તુ રાજ્ય સૌસ્થ્ય, કૃત્વા ઢાસ્યે તત પ્રમુપદાતે,
ગુરુ રપ્યાહ નરેન્દ્ર, ક્ષણ મપિ મામ્મ પ્રમાદી સ્ત્વ ૨૧

તદસુ પુરદર પુત્રે, રાજ્યમર વિજયસેન નૃપઃ,
સાપત કમલમાલા, મંડ્યાદિ યુતઃ પ્રવત્તાજ. ૨૨

અથ માલત્ય પિ દેવી, નિજદુશ્ચરિત નિવેદ્ય મૃગુરુણા,
કર્મવન ગહન દહન, પ્રતિમા દીક્ષા સમાદત્ત ૨૩

નમ્ર મુરામુર કિન્નર, વિદ્યાધર ગીયમાન શુભ્રવશાઃ,
મન્યોપકારદેતો ગુરુ રપ્ય ન્યત્ર વિજહાર. ૨૪

અહ પરિપાલદ્ રઝ્ઝ, પુરદરો દરિય વડરિ વલદલળો,
અપુન્વ ચેદ્યાદ, જિન્નુઢારે ય કારતો. ૨૫

પણ હવે રાજ્યની સ્થિતિ કરીને હું આપના પાસે અત લઇશ
શુદ્ધ યોધ્યા કે હે નરેન્દ્ર એ વાતમા ક્ષણ ભર પણ પ્રમાદ નહિ કરે ૨૧

ત્યારે પુરદર કુમારને રાજ્ય સોંપીને વિજયસેન ગળ કમળમાળા
રાણી તથા સામંત અને મંત્રી વગેરેની માથે દીક્ષિત થયો ૨૨

હવે માલતી રાણી પણ તે શુદ્ધને પોતાનું દુશ્ચરિત જણાવીને કર્મ-
રૂપી ગહન વનને બાળવામા દહન મમાન દીક્ષા લેતી હવી ૨૩

હવે નમ્રતા મુગ્ર અસુર કિન્નર અને વિદ્યાધરોએ ગાએલા નિર્મળ
યશવાળા તે આચાર્ય ભન્યોને ઉપકાર કરવા અર્થે અન્ય સ્થળે વિહાર કરવા
લાગ્યા. ૨૪

હવે પુરદર રાજા વૈરિઓના લશ્કરને દબિત કરીને ગળયનું પરિ-
પાલન કરવા લાગ્યો, તેણે ઘણા અપૂર્વ એત્યો તથા શુભોદ્દાગ કરાવ્યા ૨૫

સાહમિય વચ્છલયગિ, સજ્જઓ ૭ કરણેદિ,
 પાલતો ચ પયાઓ, પયાટ રૂપ સસણ વારણઓ. ૨૬
 કડયાવિ મો નરિંદો, વધુમડ સત્તુઓ સપરિવારો,
 ઉલ્લોચણો રવિંદો, જા પિચ્છદ્ધ નિયય પુર સોદ. ૨૭
 તા વહુયદિંધ નયરોદિ વેદિઓ કોટિઓ વ્ય મન્ત્રીદિ,
 ધૂલી ધૂમરદેહો, નિમ્મિય અટ વહુલ હલગોલો ૨૮
 દઢીશ્વરનિવમણો, કુદ્ધો ધાવતઓ ચડદિસામુ,
 તિલો સ મિત્તિપ્પો, જેણ નારાદિયા વિજ્ઞા ૨૯
 ત સ્વપ્તસ્મિય સરિયા, વિજ્ઞા દેવી નિરેણ રૂપ મણદ્,
 ગુણિજણ સ્વદામપરો, વિજ્ઞાઠ પ્રિરાદ્ધો ચ રૂમો ૩૦
 તો કુચિયાણ પ્રિ મણ, તુલ્લ દમિસત્રેણ મારિઓ ન રૂમો,
 મિયસ્વામિત્ત મિણ પુણ, અદ્ધ રાયા પ્રિવ્યપ્ત એવ ૩૧

તે પુનઃ રાજા નામર્મિ ચાત્ર વમા ઠુન રહેતો, ધર્મિયોને વશ
 શાખતો, તથા પ્રાપ્તને મકટોથી પોતાની નાતિ આદ્ય ગણુ કન્યા ૨૬

હવે તે રાજા એક વેળાએ બહુમતી સાથે ગોખમા એશીને પોતાના
 નગરની શોભા જોવા લાગ્યો તેટલામા તરો ટોટિયો જેમ આખીઓથી ઘેરાય
 તેમ ઘણા નગર બાજુઓએ વેગયતો, ધડથી ખરડાયતો, બહુ બકબકારો
 રતો, લગોટ માત્ર ધારણ કરતો, અને પોધી આગ દિશામા ફોકતો (એક
 ગાટો પુત્ર જોયો,) તે તેજ પ્રાપ્ત મિત્ર હતો કે જેણે વિદ્યા, આગધી
 નરિ ૨૭-૨૮-૨૯

તેને જોખખાને નાતએ વિદ્યા દેવીને મલાગી એટલે તે આવી ક-
 હેવા લાગી કે મારા પ્રદારો ગુણિજાના ઉપક્રમમા તત્પર ગ્રહી વિદ્યાની વિ-
 શધના કરી છે ૩૦

તેવી એ ટોપ રૂગીને પણ તારી દાલિભયતાના ચોગે એને જીવતો
 ગ્રહેવા દીધો કે, તિતુ સિદ્ધા માત્ર તર્કિત એના આ હાલ કયા છે ત્યાં ગળ
 આ રીતે તે દેવીને વીનવા લાગ્યો ૩૧

જહવિ રૂપો પરિમગો, તહાવિ સજ્જ કરેસુ ન દેવિ,
કાઢણ મદ પસાય, સમેસુ એય તુ અવસદ્. ૩૦

તા દેવી ત વિષ્ણ મન્ત્રીકાઢ અદમણ પત્તા,
સકારિય જદ ડચિય, રજા વિ વિમઙ્ગિઓ एसो ૩૩

હત્તાં ય ચિર કાલ, પાલિય અકલ્ક ચરણ કરણ ગુણો,
સો વિજયમેળ મમણો, ઝળત મુક્ત ગઓ મુક્ત ૩૪

રાયા પુરદરો વિ દુ, મિરિગુન્ના નદણ ઠવિય રજ્જે,
મિરિ વિમલગોરકેમલિ, પરમુઠે ગિળ્હડ ચરિત્તા ૩૫

જાઓ કમેળ ગીઓ, એગ્ગ વિદાર પડિલ પડિવઓ,
કુરુદેસઠિય ગામસમ, ગાહિગાયાવળા પરમો. ૩૬

સઠવિય જ્ઞાત પુમ્મલ, દિઠી મુઙ્ગાણઠીપરમળા,
જા ચિઠડ સ મહળા, વજ્રમુણ તુ તા દિઠો ૩૭

હે દેવિ, ને ડે એ એવો ડે, જા તુ એને જેવો હતો તેવો ૩૦,
અને માગપર મહેગાની ડીને એ અપગધ માદ્ ૩૦ ૩૦

ત્યાં દેવી તે આદ્યણને જેવો હતો તેવો ડીને આદ્ય થઈ, આદ્ય
ગણએ તે આદ્યણનો યથાગોચર મ દાડ ડી તેને વિમર્શિત ડ્યો ૩૩

આણીમે ચિત્રાણ અલક આગિ પાળીને વિજયમેળ શ્રમણ અ
નંત મુખના ધામ મોજને પામ્યા ૩૮

પુર દર રાત્ર પલ્લ પોતાના શ્રી ગુપ્ત નામના પુત્રને ગજયમા મ્થાપીને
શ્રી વિમળપ્રોધ ડેગિના પાને દીના લેતા હવો ૩૫

તે અનુક્રમે ગીતાર થઈ એકાદી વિદ્યા અગીજાડ ડીને કુડ દેશના
અધિક જામના બાહે આતાપના તેતા દડો નામે ગેલો આડના કુઠા જીપ-
ફાઈ ધરી ધ્યાનમા લીન થઈ ડિલો હતો તેવામા નજીકે તને એવો ૩૬-૩૭

તો કુવિઓ પરિલર્ધ, રે રે સદયા મલિત મહ માણ,
મચ્છિદ્ધસિ કત્ય રૂઢિ, રૂપ મણિય ત નિરુર પાવો ૩૮

મુણિણો ચડદિસિં શ્વત્તિ, સ્વિતુ તળકઠપત્ત રવેર,
પિંગલ જાલા મરમરિય. નહયલ જાલણ જલણ ૩૯

તો જહ જહ રૂઝ્મત, સકુદઈ કલેવરે નસાજાલ,
તહ તહ મુણિણો વદઈ, જ્ઞાણ મસકુદિય મુહભાવ ૪૦

તત્તો ચિંતઈ રે જિય, અળતવારાડ તે સહિયપુલ્લો,
રૂત્તો અળતગુણદાહ, ટાયગો નિરય દહણો વિ ૪૧

વળદવ દુસહ દુયાસે, તિરિયમુ વિ ણતસો તુષ જીવ,
દદ્દો પર અકામ, ત્તણેણ ન તણ ગુણો પત્તો ૪૨

રૂઢિ સહતસ્સ વિમુદ્ધ, જ્ઞાણિણો નાણિણો સકામસ્સ,
તત્તો અળતગુણિયા, યેત્તેણ વિ નિરૂજ્જરા તુરજ ૪૩

ત્યાદે પટિલપતિ રૂપિત યદ્ય તેને કહેવા લાગ્યો કે તે વખતે તે માફ માન મોડયુ છે તો હવે તુ કયા બધંગ એમ ઢોર વચન કહીને તે પાપીએ તે મુનિની આંતે બાણુ તણ કાષ્ટ અને પાદશને લગલો કરીને પીળી જવાળાથી આકાશને ભગી નાખતી આગ મળગાવી ૩૮-૩૯

ત્યાદે જેમ જેમ તેના શરીરની બળતી નવો મ કેસાવા લાગી તેમ તેમ તે મુનીનું મુલ બાવથી ભરપૂર ધ્યાન વધવા લાગ્યું ૪૦

તે વિચારવા લાગ્યો કે હે જીવ તે અનતીવા આ કરતા અનત શુભ ફાહ કેન્ના નરકની અગ્નિ મહન કરી છે ૪૧

વળી તિયચપલામા પણુ હે જીવ તુ વનમા સજગેલા દાવાનળમા અનતીવા બળ્યો છે, ત્તા અકામ નિર્જગના લીધે તે વેળાએ ઢ્યો કાયદો તુ મેગવી ગકથો નહિ ૪૨

પણુ હમણા તો તુ વિમુદ્ધ ધ્યાની, જ્ઞાની, અને મકામ રહીને જો આ વેદના મહે છે તો થોડામા તને અનત શુભ નિર્જન પ્રાપ્ત થશે ૪૩

તા મહમુ જીવ મમ, જ્વળમિત્ત કાઢ કેવલ મિત્તિ,
અર્થમિ પાછિનામે, અણતકમ્મસત્તય મદાણ ૬૬

ડય મુદ્ધમાત્રા નલ્લદ્ધ, કમ્મ મદ્ધણો પન્નિત્તમદ્ધિગત્તો,
સ પુરદર ગયરિસી, અત્તગદ્ધો કેવલી જાત્તો ૪૮

વજ્જનુઓ વિ હુ અટ્ઠગરુય. પાવકામિ ત્તિ પરિયણ વિમુક્કો.
અગામી નસ્સત્તો મિમિ પદ્ધિઓ અય કૂપમિ. ૬૬

કલ સુત્તમાર ત્વાડય, કીલ્લયવિહ્વોયરો દુદ્ધકત્તો,
રુદ્ધદ્ધાણો વગઓ, મરિહ પત્તો નમ તમાણ ૬૭

જત્થ ય પુરદરરિમી, મિદ્ધો અમરેહિ તત્થ દિઠેહિં,
મહિમા વિહિયા પરમા, મધોદ્ધમ વરિસણાર્દ્ધિ ૬૮

માટે હે શુભ, આ અનંત જન અપાનવામા નહાય થના પદ્મીપતિ
પર કેવળ મેત્રીલાભ ધારણ કરીને તુ સ્વભાવ આ પીડાને અમ્યદ્ શીતે સ
હન કર ૪૪

આ રીતે તેનું બાહેનું શરીર અગ્નિમા બળતા થકા અને અદરમા
શુભ ભાવરૂપ અગ્નિમાં તેણે ઈર્મરૂપ વનને બાળતા થકા તે પુરુષ રાજર્ષિ
અતગદ કેવળી થયો ૪૫

હવે વજ્રબુદ્ધે જોલા આ ભારે પાપની તેના પગ્ગિજનને અબજ પડતા
તેમણે તેને હડતેલી ઢાહડયો એટલે એડલો નાચતો થકા ગતે અધારા કૂવામા
પડયો, ત્યા નીચે જળમા ખૂચેલા મજખૂત ખેડના ખીલાવડે તેનું પેટ વીધાઇ
ગયું, એટલે તે દુખિત વધારે વ્યાન જતો થકા માતમી નડે ગયો ૪૬-૪૭

જે ઠેકાણે પુરુષ ગર્ભમિ મિદ્ધ થયા તે ઠેકાણે દેવોએ હર્ષિત થઇ
ગ થોદક વરસાવીને મહા મહિમા કર્યો ૪૮

વધુમદ વિ હુ અદમુદ્ધ, વપુર સજમ નિસેવિત્તા,
 વર નાળ દ્રમણ જુયા, પગ્માનદ પય પત્તા ૨૦
 ડત્યવેત્ય ગુણગગ સમન, શ્રી પુરદર નૃપસ્ય વેમન,
 ત તમેવ ભવિકા ગુણાકરા, વચ ચિત્ત મિલયે કુનાદરાઃ ૫૦

ઇતિ પુરદરરાજ ચરિત સમાપ્ત

વળી બધુમતી પણ અતિ શુદ્ધ નયન પાળીને નિમગ્ન જ્ઞાન દર્શન
 પામી પગ્માનદ પદને પામી ૪૯

આ ગીતે ગુપ્ત નગથી પુરદર રાજને પ્રાપ્ત થએલ વેલન બાળીને હે
 ગુણશાળી ભયો, તમે આદર કરીને નમારા હૃદયમા ગુણ રાગનેજ ધારણ
 કરે ૫૦

આ ગીતે પુરદર ગાળનું ચરિત્ર પૂરૂ થયું

ત્રयोदशतम गुण

इति प्रथितो गुणराग इति द्वादशो गुण', अथ त्रयोदशस्य
 सत्कथाख्य गुणस्या वसर स्त च विपर्यये दोष दर्शन द्वारेणा ह । छ ।

આ રીતે ગુણરાગિપણાડપ બાગ્મો ગુણ વર્ણવ્યો, હવે સત્ક-
 થપણાડપ તેગ્મા ગુણનો અવસર છે, તેને તેના વિપર્યય એટલે
 અસત્કથપણામા થતા દોષ બતાવીને તે દ્વારે કહે છે

(મૂઠ ગાથા.)

નાસઈ વિવેગરયણ-

અસુહ કહાસગ કલ્હસિય મણસ્સ,

પમ્મો વિવેગસારુ ત્તિ-

સકહો હુજ્જ ધમ્મત્થી. ૨૦

(મૂળ ગાથાનો અર્થ.)

અશુભ કથાના પ્રસંગથી કલુષિત થએલ મનવાળાનું વિવેકરત્ન નાશ પામે છે, અને ધર્મ તો વિવેક પ્રધાન રહેલ છે, તેથી ધર્માર્થિ પુરૂષે સત્કથ થવું જોઈએ. ૨૦

(ટીકા.)

નश्यत्य પૈતિ વિવેકરત્ન—વિવેકઃ સદસદસ્તુ પરિજ્ઞાન સ એવ રત્ન મહાન ખ્યાતાત કારિત્વાત્, અથમ કયાઃ સ્ત્યાદિકયાસ્તામુ સગ આસક્તિ—સ્તેન કલુષિત મનોઽતઃકરણ યસ્ય સ તયા—તસ્યા શ્રુમકયાસગ કલુષિત મનસઃ ।

વિવેક એટલે સાચી નરસી અથવા ખરી ખોટી વસ્તુનું પરિજ્ઞાન તે અજ્ઞાનરૂપ અધિકારનો નાશ કરનાર હોવાથી રત્ન ગણાય છે, તે વિવેકરત્ન અશુભ કથાઓ એટલે સ્ત્રી વગેરેની વાતોમા મગ એટલે આસક્તિ તેવડે કરીને કલુષિત થએલ છે, જ્ઞાન એટલે અત કરણ જેનું તેવા પુરૂષના પાસેથી નાશ પામે છે એટલે દૂર થાય છે

इदं मत्र तात्पर्यं—विकथाप्रवृत्तो हि प्राणी न युक्तायुक्त विवेचयति स्वार्थहानि मपि न लक्षयतीति । रोहिणीवद् ।

એટલે ઈહા એ તાત્પર્ય છે કે વિકથામા પ્રવૃત્ત રહેલો પ્રાણી યુક્તા-યુક્તનો વિવેક કરી શકતો નથી અર્થાત્ ખોતાનો અર્થ અગડે તે પણ બો-લખી શકતો નથી, રોહિણીની માફક

धर्मः पुन विवेकसार एव हिताहितावबोध प्रधान एव नवति, साव-धारणत्वाद् वाक्यस्येति

ધર્મ તો વિવેકસારજ છે એટલે કે હિતાહિતાના સ્થા પૂર્વક-7 થાય છે (મૂળ ગાથામા નિશ્ચયવાચક એવકાર નથી તોપણ) દરેક વાક્ય સાવધારણ ગણાતુ હોવાથી (ઈહા અવધાર સમજી લેવાનું છે)

इत्यस्मा ज्ञेतोः सत्य. शोभना—स्तीर्यकरण धर्महर्षिं चरित
गोचराः—कथा वचनव्यापारा यस्य स सत्कथो—भूयाद् भवेत्—धर्मार्थी
धर्म चरणाभिलाषको, येन धर्मरत्नार्ह. स्या दिति

એ હેતુથી સત્ એટલે શોભન અર્થાત્ તીર્થંકર ગણધર અને મહ-
ર્ષિઓના ચરિત્ર સબધી કથા એટલે વાતચીત જે કરે તે સત્કથ કહેવાય,
માટે ધર્માર્થી એટલે ધર્મ કરવા ઇચ્છા રાખનાર પુરૂષે તેવા સત્કથ થવું જો-
ઈએ કે જેથી તે ધર્મરત્નને યોગ્ય થઈ શકે

पूर्व सूचित रोहिणी ज्ञातमिद

इह कुटिणि त्रि पवरा, नयरी नयरी राइया अस्थि,
तत्थ निवो जियसजू, जो सच्चू दूज्जणजणस्स ?

पाय विगह विरत्तो, सकह गुणरयण रोहणसमाणो,
सिठी सुभदनामा, मणोरमा भारिया तत्स. २

पुत्ती य वालावेहवा, नामेण रोहिणी अहीणगुणा,
जिण समए लद्धटा, गहियठा पुच्छियठा य ३

રોહિણીનું ઉદાહરણ આ પ્રમાણે છે—

ઇહા ન્યાયની રીતિથી શોભિત કુટિની નામની વિશાળ નગરી હતી,
ત્યા જિતશત્રુ નામે રાજા હતો, તે દુર્જન જનોનો યત્રુજ હતો ૧

ત્યા સુદર્શન નામે શેઠ હતો, તે પ્રાચે વિક્રયાથી વિરક્ત રહી સ-
ત્કથ શુભરૂપ રત્નનો રોહણાયણ સમાન હતો તેની મનોરમા નામે ભાર્યા
હતી ૨

તેમની પૂર્ણ શુભવાળી રોહિણી નામે બાળ વિધવા પુત્રી હતી તે
જિનસિદ્ધાંતનો અર્થને પૂછી અવધારીને સમજેલી હતી ૩

પૂર્ય જિણે તિસંજ્ઞ, અવંજ્ઞ મઝ્ઞયણમાઈ આયરઈ,
આવસસયાઈ કિચ્ચં, નિચ્ચં નિર્ધિતિયા કુણઈ. ૪

ધમ્મં સંચઈ નદુ કપિ ધંચઈ અંચઈ ગુરુણ પઈ,
નિયનામ વ વિચારઈ, કમ્મપ્પયદી પમુહણયે. ૫

દાણ દેઈ પહાણ, સુરસરિ સલિલુજ્જલં ધરઈ સીલં,
જહસત્તિ તવેડ તવ, માવઈ સુહભાવણા સુમણા. ૬

ઈય નિમ્મલ ગિહિધમ્મા, અચલિય સમ્મા દઢ વલિયમોહા,
અવિતહજિણમય પયહણ, પહિયા સા ગમઈ દિવસે ૭

અઈ ચિત્તવિત્તિ અઢવીઈ, ભુવણ અકમણ અઈસયપપદો,
મોહો નામ નારિંદો, પાલડ નિકટય રજ્ઞ ૮

તેણી ત્રિસંધ્ય જિનપૂજા કરતી, સંજ્ઞ પાઠ કરતી, તથા નિત્ય નિ-
શ્ચિંતપણે આવશ્યક વગેરે કૃત્ય કરતી ૪

તેણી ધર્મને સચિત કરતી, કોઈને કમતી નહિ, ગુરૂજનના ચરણ
પૂજતી, અને કર્મપ્રકૃતિ વગેરે જાણેને પોતાના નામ માફક વિચારતી હતી ૫

તેણી ઉત્તમ જ્ઞાન આપતી, ગંગાજળ જેવું હિંમવલ શીળ ધારતી,
યથાશક્તિ તપ કરતી અને શુદ્ધ મન રાખી શુભ ભાવનાઓ ભાવતી ૬

આ રીતે તેણી નિર્મળ ગૃહિધર્મ પાળતી, સમ્યક્ત્વમા અચળ રહેતી,
મોહને જોરથી તોડતી, અને ખરા જિન મતને પ્રગટ કરવામા કુશળ રહેતી
થકી દિવસો પસાર કરતી હતી ૭

હવે આણીમેર ચિત્ત વૃત્તિરૂપ અટવીમા તમામ જગતને દાષી રા-
ખવામા અતિશય પ્રયત્ન રહેલો મોહ નામે રાજા નિષ્કટક રાજ્ય પાળતો
હતો ૮

કદયાવિ નિયય દોહુ, ગ્ધટ્ટણ પવણ તુ રોહિણિ મુણિજ,
 ચરવયણાઓ મોહો વિ, ચિંતણ ધાણિય મુઠ્ઠિગ્ગો ૯
 અહસદ હિયયસદાગમ, વાસિય ચિત્તાઈ પિચ્છહ રૂમીણ,
 કિત્તિયમિત્ત અમ્હાણ, દોસગહણે રમપ્પસરો ૧૦
 જહ કહવિ રૂમા એમેવ, ચિંતિહી કિત્તિય ધુવ કાલ,
 તા જે નિસ્સતાણ, કોવિ ન પિચ્છિહિદ ધુલિં વિ. ૧૧
 રૂય ચિંતતસ્સ રૂમસ્સ ઝાગઓ રાયકેસરી તણમ્મો,
 પણમતો વિ ન નાઓ, તો રૂસો મ્મણ્ઠ અરૂહિઓ ૧૨
 રૂત્તિયમિત્તા ચિંતા, કિં કજ્જરૂ તાય તાયપાયાણ,
 જ તિજણ્ઠિ ન અન્ન, સમ ચ રિમમ ચ પિન્ડામિ ૧૩
 તો સે કહેરૂ મોહો, જહરૂય રોહિણીરૂ વુત્તાન,
 ત સોરૂ મિરે વજ્જાહરૂ વ્ય નાઓ રૂમો વિમ્મણો ૧૪

તે મોહુ રાજાએ પોતાના રૂતના મુળે ક્યારેક સાલગ્રુ કે રૂહિણી
 તેના દોષો બિધાડા પાડવામા પ્રવીણ રહે છે, તે સાલણીને તે ભારે ઉદ્વિગ્ન
 થયો ૯

તે વિચારવા દાગ્યો કે જુનો આ અતિ કપટી મહાગમથી ભમાયવ
 ચિત્તવાળી રૂહિણી અમારા દોષ બોલવામા ડેટણુ બધુ જોર વાપરે છે? જો
 કોઈ રીતે હજુ કેટલોક વખત એ એમને એમ વર્ત્યા કરશે તો અમારૂ સ-
 ત્યાનાશ વાળશે અને અમારી ધૂણ પણ ટોઈ જોઈ શકશે નહિ ૧૦-૧૧

એમ તે ચિંતવતો હતો તેવામા ત્યા તેનો રાગકેસરી નામે પુત્ર
 આવી પહોચ્યો, તે તેને નમ્યો જતા તે મોહુ રાજા એટલો ચિંતા મગ્ન થયો
 હતો કે તેણે તેને ભાન ન રહ્યું તેથી તે રાગકેસરી બોલ્યો કે ૧૨

હે તાત, તમે આટલી બધી ચિંતા શામાટે કરો છો? કેમકે હું
 તો આપણુ આખા જગતમા કંઈ ઠાણુ ચતુ ચતુ જોઈ શકતો નથી ૧૩

ત્યારે તેને મોહુ રાજાએ રૂહિણીનો યથાસ્થિત વૃત્તાત કહી સભ
 બોલ્યો, તે સાલણી તે તેના માથામા વટ્ટી હણાયો હોય તેમ ઉદાસ થયો ૧૪

અહ સયલપિ હુ સિન્ન, મુવિસન્ન મુકરુમતવોલ,
જાય મથકે થકવિય, નટ્ટગીયાડવાવાર ૧૫

ફત્ત્ય તરમિ સિમ્મુળા, ઇમેળ ડાલિયાડ એકાણ,
અટ્ટટ્ટ હાસસદ, હાસિય મુણિય ચ મોહેળ ૧૬

તત્તો ચિત્તિ ગુમન્નુ, પસર પરિમુક્ટીદનીમાસો,
કે મહ દુહિય એવ, અટ્ટમુદિયા નણુ પકીલ્લિ. ૧૭

અહ કુવિયસ્તા કૃય, નાઝળ નિયયમામિમાલસ્મ,
દુઠા મિસામપતી, ગયમની વિન્નવડ એવ ૧૮

દેવ નિવજુવઢ જળવય, મત્તકઢા કરળ ચડમુદા એસા,
મુવળજળ મોઢળી જોડળિ વ્વ વિગહ ત્તિ મહ મઝજા ૧૯

એસ સિમ્મ અડટ્ટો, પમાયનામા યમેવ વરપુત્તો,
જપુળ જસિય મયકે, ત પુન્નડેમો ટમે ચેવ. ૨૦

હવે મોહ નજનુ તમામ નેન્ય કુલ તબોલ તથા નૃત્ય ગીતાદિક
કામ છોડી વગર પ્રસ્તાવે ઉદામીન બની રહ્યું ૧૫

એવામા એક બાળક તથા એક સ્ત્રી અટ્ટહાસ્યથી હમવા લાગ્યા, તે
મોહ રાજાએ માલગયું ૧૬

ત્યારે અતિથય ગુમાથી લાખો નીનાનો મૂકી તે ચિતવવા લાગ્યો
કે હુ હુ ખી છતા ટોણુ આમ અને નુખી ગીને મજા કે છે? ૧૭

ત્યારે દુષ્ટાલિસ મિ નામનો મત્રી તે ટોપેલા પોતાના સ્વામિનો અ-
ભિપ્રાય જાણી લઈ ચેકકશ થઈ આ ગીતે વીનવવા લાગ્યો ૧૮

હે દેવ, રાજકથા-સ્રીકથા-દેશકથા-અને લોજનકથા કેવ ચાર મુખ-
વાળી અને ચોગિનીની માફક જગત્તા જનોને મુઝાવનારી આ વિકથા નામે
મારી ભાર્યા છે ૧૯

તેમજ આ બાળક માટે અતિ ઇષ્ટ પ્રમાદ નામનો ગુરુ છે હવે એઓ
વગર પ્રસ્તાવે શામાટે હસ્યા તે તમેજ એમનો પૂછો ૨૦

તો દફારિય રત્ના, તે પુઠા મો તુમેહિ કિહ હસિય,
 ષજરહ તત્ય ટ્વી, પુજા સમ નિસામતુ. ૨૧
 સિમુમિત્ત સજ્જકડ્ડે, કિં તાઓ હસિય વહ્દિંચિત્,
 હય વિમ્દય વવસાણ, મણ સપુત્તાહ હસિય તુ ૨૨
 જ તાપ પસાયા રોષિણિં હમ ધમ્મઓ સ્વળદ્દેણ,
 પાડેડ મહ પિ રમ્યા, અહવા કે ય યગટ્ મે ૨૩
 જે હવસતા મળનાણિણો ય મે મુવજુયા ચળામો,
 મસિયપુઘ્વા તેમિં, મગ્વ પિ ન કોવિ જાણેહ ૨૪
 જે પુળ મણ ચડમ, પુઘ્વરા સ્વહહડાવિયા ધમ્મા,
 અઝ્ઝવિ ઝુલિ વ્વ મ્લત્તિ, તાય પાયાણ પુરઓ તે ૨૫
 ત સોડ ચિત્તદ નિર્વા, ધન્નો હ જન્મ મઝ્ઝ સિન્નમિ,
 મુવળજળ જળળમમલ, વ્વલાડ અવગાડ વિ હયાઓ ૨૬

ત્યારે હાકે મારીને મોહ રાજાએ તેમને પૂછ્યું કે તમે શામાટે હસ્યા ? ત્યારે ત્યાં તે શ્રી બોલવા લાગી કે હે પૂજ્ય, તમે રૂઢી રીતે માલગો. ૨૧

બાળપંથાં પણ સાધી શમય એવા કામમા તમે આટલી ચિંતા કેમ ધરો ? એમ વિચાર્ય પાત્રીને હું તથા મારો પુત્ર હસ્યા છીએ. ૨૨

તમાગી મેહેરણાની હોય તો આ રોહિણીને અરધી ક્ષણમા ધર્મથી શ્રષ્ટ કર્યા હું મમથ છું. મા' આગળ એ બિચારી ગી ગણતીમા છે ? ૨૩

જે ઉપશાત કષાયી અને મનપર્યવ જ્ઞાની થએલા તેવા કઈ એકને પણ મારા પુત્રની સાથે ગંદી આગ્નિથી શ્રષ્ટ કર્યા છે, તેની સંખ્યાજ કોણ કની શકે ? ૨૪

વગી મે જે આદ્ય પૂર્વજોને પણ ધર્મથી બચાડાવ્યા છે તે હજી સૂધી આપના પગ આગળ મૂળ માદકે રજા છે. ૨૫

તે માલગીને મોહ રાજા વિચારવા લાગ્યો કે હું ધન્ય છું કે મારી મેન્યમા શ્રીઓ પણ આવી નજી જીત કરનારી છે. ૨૬

ઇય સામત્તિય રન્ના, સા તણુઅગી તણૂરહસમગ્ગા,
સયદ્દત્થ દિન્નવોઢા, સહરિસાંજિધિય સિરોદેસા ૨૭

તુદ્ધ સત્તુ સિવા મગ્ગા, પિઠોડ ન્ચિય પ્પલ પિ આગપિહી,
ઇય લહુ વિસઙ્ગિયા રોહિણીઈ પાસમિ સા પત્તા. ૨૮

અદ્દ તીડ જોડ્ડનીઈ, અહિઠિગ્ગા મા ગયા જિણદ્ધરેવિ,
અન્નન્નસાવિયાહિં, સમ કુળ્લડ વિવિદ્ધવિગ્ગહાઓ ૨૯

નય પૂણ્ણ જિણિં, દેવે વિ ન વદ્દપ પસન્નમણા
વહુદ્ધાસ વોલ વહુલ્લા, કુળ્ણઈ વિચાય પરેમિ પિ ૩૦

નય કોવિ કિંપિ પમ્મણ્ણ, મહિદ્ધિધૂય ત્તિ તોં અડપસગા,
સઙ્ગાયમ્માણરહિયા, મળિયા પ્પત્તેણ સદેણં. ૩૧

એમ વિચારીને મોહ રાજાએ તેણીને તેના પુત્ર સાથે પોતાને હાથે
બીડુ આપ્યું તથા હર્ષિત થઈ તેના મસ્તકે ચુંબન કર્યું ૨૭

પછી તે જાણ્યો કે માર્ગમા તને ઘરો વિદ્ય મ થાઓ, તારી પાછત
તરતમા બીજું લશ્કર આવી પહોચશે એમ ઘડી તેને ગ્વાના ઘરી તે રોહિ-
ણીની પાને આવી પહોચી ૨૮

હવે તે યોગિનીએ તેના ચિત્તમા પ્રવેશ કર્યાથી તે રોહિણી જિન
મહિરમા જઈને પણ બૂદી બૂદી આવિકાઓ સાથે અનેક પ્રકારની વિકથાઓ
કરવા લાગી ૨૯

તેણીએ જિન પૂજા કરવી છોડી દીધી, પ્રસન્ન મનથી દેવ વાદવા
છોડી દીધા, અને અનેક રીતે બડબડ કરતી થકી બીજાને પણ વિદ્ય કરનાર
થઈ પડી ૩૦

તે મોટા શેઠની દીકરી હોવાથી તેની સાથે કોઈ કંઈ કહી શકતો
નહિ, તેથી તે વિકથા કરવામા અતિશય વળગીને વ્વાધ્યાય ધ્યાનથી પણ ર
હિત થવા લાગી ત્યારે તેણીને એક આવકે નીચે મુજબ વધુ ૩૧

કિં મહિણિ અદ્યમત્તા, ધમ્મઠાણેવિ કુણસિ દ્ય વત્તા,
જ મવિયાણ જિણેહિ, સયા નિસિદ્ધાઽ વિગહાઓ ૩૨

(તથા ચોક્ત)

સા તન્વી સુમગા મનોદરરૂચિ* કતિષ્ણના મોગિની—
તસ્યા હારિ નિતવર્વિચ મયવા વિપ્રેક્ષિત સુન્નુવઃ,
ધિક્તા મુપ્દગતિ મલીપસતત્ કાકસ્વરાં દુર્મગા—
મિત્ય સ્ત્રોજનવર્ણનિદન કયા દૂરે સ્તુ ધર્માર્થિના ૩૩

અહો સીરસ્યા ન્ન મધુર મધુગાવાજ્યસહાન્વિત—
(ચેત્) રસ* શ્રેષ્ઠો દમ્ધો મુત્તમુત્તકર વ્યજનેમ્યઃ કિ મન્યત્,
ન પક્વાન્ના દન્ય દ્રમયતિ મનઃ સ્વાદુ તાપૂલ મેક—
પરિત્યાજ્યા પ્રાક્તે રશનવિપયા સર્વદૈ વે વિ વાર્તા. ૩૪

હે બેહેન, તુ અતિ છકી જઈને ધર્મસ્થાનમાં પણ આવી વાતો કા
કરે છે? જે માટે જિનેશ્વરે કહ્યું જનોને વિકથાઓ કરવાનો સદા નિષેધ
કરેલો છે ૩૨

(તે આ રીતે કે)

ફલાણી શ્રી નાલાન્યવાળી મનોહર સુહર નેત્રવાળી તથા મોઝ મા
ણનારી છે, તેણીની ઢેડ મનોહર છે, તેણીના ડાઘ મનોહર છે—ફલાણી સીને
ધિક્ષાઽ થાઓ કેમકે તેની ચાલ બાદ જેવી છે, તે મેલા ચરીરવાળી છે, તેનો
સ્વર કાનડા જેવો છે, તે દુર્ભાગિણી છે—આ રીતે સીની પ્રશ્ન સાંઝને નિહા
કરવાની વાતો ધર્માર્થિ જને નહિ કરવી ૩૩

અહો દુઃખપાકમાં જો મીઠું મધ, ગાયત્રી ધી જને ખાડ નાખ્યા હોય
તો કેવું સગમ થાય? દહીંના રમ તો બધાથી ઉત્તમ છે, શાકોના કરતા
ગુખને ભાવનાર બીજું શું હોય? પકવાન વગર મનને બીજું કોણ રાણ
કરે? તાબૂતનો ત્વાદ ઝોરજ છે આ રીતે ખાવા પીવાના સબધની વાતો
સમજી જનોએ દુઃખેશ ત્યાગ કરવી ૩૪

રમ્યો માલવકઃ સુધાન્ય કનકઃ કાન્યા સ્તુ કિં વર્ણતાં—
 દુર્ગા ગુર્જર ભૂમિ રુદ્રટખટા લાટાઃ કિરાટોપમાઃ,
 કશ્મીરે વર મુખ્યતા મુરતિનિર્ધૌ સ્વર્ગોપમાઃ કુતલા—
 વર્જ્યા દુર્જન સગ વન્દ્યમવિયા દેશી કયૈ વ વિધા. ૩૫

રાજા ય રિપુગાર દારણ સહઃ ક્ષેમકર ધૌરહા—
 ગુદ્ધ ભીમ મમ્ભૂ ત્રાયોઃ પ્રતિકૃત સા વ સ્ય તેના ધુના,
 દુષ્ટો ય ત્રિયતા કરોતુ સુચિર રાજ્ય મમા વ્યાયુપા—
 ભૂયો વધનિવધન ગુરજનૈ રાજા કથા હીયતા. ૩૬

સિંગારરમ્ભુ તિદ્યા, મોહમર્દ હાસકેલિ સજળગા,
 પરદોસ કહણ પવળા, સાવિ કહા નેવ કહિયવ્વા ૩૭

તા જિણ ગણહર મુણિમાર, સક્કહા ખસિલયાઈ છિંદિત્તા,
 વિગહાવલ્લિલિ ત હોમ્મ, ધમ્મ જ્ઞાણમિ લીળમળા. ૩૮

માળવો તો ધાન્ય અને સુવર્ણનો લાડા છે, કાચીનું શુ વર્ણન કરીયે,
 ઉદ્ધટ સુભટોવાળી ગુજરાતમા તો કુવુજ મુરદેલ છે, લાટ તો કિરાટ જેવા
 છે, સુખ નિધાન કાશ્મીરમા ગ્રંથે આર્ય, કુતલ દેગ તો સ્વર્ગ સમાન છે—
 આવા પ્રકારની દેશ કથા બુદ્ધિમાન પ્રજા દુર્લભના સગ માફક વર્ણિત
 કરવી ૩૫

આ રાજા દુશ્મનોના ટોળાને વારવામા સમર્થ છે, પ્રભાતુ બહુ ક-
 રનાર છે, અને ચોરોને મારનાર છે,—તે બે રાજાનું ભયકર ગુદ્ધ ધયુ, તેણે
 એનો ઠીક ભદ્રલો વાળ્યો, આ દુષ્ટ રાજા મરે તો સાડ, આ રાજાને હું માર
 આયુષ્ય અર્પણ કરી કહું છું કે તે ચિરંજીવ રાજ્ય કરે—આ રીતની ભારે
 કર્મ બધની કારણ રાજકથા પડિત જનોએ પરિહાર કરવી ૩૬

તેમજ શૃગાર રમને ઉપભવનારી, મોહ પેદા કરનારી, હાસ્યક્રીડા
 ઉત્પાદક, અને પરદોષ દર્શાવનારી કથા પણ નહિ બોલવી ૩૭

માટે જિનેશ્વર, ગણધર, અને ગુનિ વગેરેની સત્કથારૂપ તરવારવટ
 વિકથારૂપ વદલીને કાપી કરીને ધર્મ ધ્યાનમા હે બેઠેન, તુ લીન થા ૩૮

સા મળઈ તઓ દે માય, જિણગિહ પિણગિહ વ પાવિત્તા,
 નિયનિય મુહદુહ કહણેણ, દુતિ મુહિયા રણ મહિલા ૩૯
 નય વત્તાણ નિમિત્તા કો વિ ટુ કસ્સવિ ગિહ સમલ્લિયઈ,
 ત્તા પસિય અમ્હ તુમણ, ન કિંપિ ડય જપિયન્વ તિ. ૪૦
 તો સન્નદા અજોગ ત્તિ ચિંતિત મોણસઠિઓ સઢો,
 ડયરી ચિરાડ મેઢે સમાગયા પમણિયા પિડણા, ૪૧
 વન્હે વિગદાવિસણ, મુમ્મદ તુહ ઉવરગો મિસ લોણ,
 એમા સન્નો અઠિઓ વ હણઈ પયડામિ નણ મહિમ ૪૨

(ઉક્તચ)

વિરદ્ધ સ્તથ્યો વા મવતુ વિતથો વા યદિપર,
 મસિદ્ધ સર્વસ્મિન્ હરતિ મહિમાન જનરત
 તુલોક્ષીર્ણસ્યાપિ પ્રકટ નિહતા શેષ તપસો
 રવે સ્તાદ્દક્ તેજો નહિ મવતિ કન્યા ગત ઇતિ ૪૩

ત્યારે તે બોની કે હે ભાડ, પિયન્ના માડડ જિનગૃહમા આવી પો
 તપોતાની મુખ દુ ખની વાતો બોલી ઘણુલ્લ ઓઝો મુખી થાય તેમા શુ
 વાધો છે? ૩૯

વાતોના માટે ડોઢી ડોઢીના વરે મળવા જતુ નથી માટે મહેરબાની
 કરી અમને તારે ડર્ડ પણ ડહેવુ બોધતુ નથી ૪૦

ત્યાં તેણીને અર્થવા અથોગ્ય બાણી તે બાવડ મોન ધરી રહ્યા પે-
 હેલીમેર શહિબી પણ બહુ મોટી ધર આવી એટલે તેના પિતાએ તેને
 કહ્યુ ૪૧

હે પુત્રી, લોકમા તારી વિકલા બાબત ભાડે અર્થા થતી સુભળાય
 છે તે ઠીક નહિ, કેમકે નાચી કે બોટી પણ લોકવાણી મહિમાતુ નાશ કરે
 છે ૪૨

■ ચોક બોલવામા આવતી લોકવાણી વિરદ્ધ અથવા ખરી કે બોટી
 હોય તોપણ સર્વ સ્વભે મહિમાને તોડે છે બુદ્ધો સકળ અધકારનો નાશ
 કરનાર સૂર્ય તુલાધી ધત્રીને પણ બ્યાડે બ્યાડે સશિમા ગમન કરે છે ત્યારે
 તે કન્યા ગામી ડહેવાયાથી તેનુ તેવુ તેજ નહી નડતુ નથી ૪૩

તા પુત્તિ મુત્તિપડિકૂલ, વત્તિણિ વત્તણિ ચ નરયસ્સ,
મુચ્છ પરદોસ કહ, મુદ્દ જદ્દ વ્હસિ જઓ મળિય. ૪૪

યદી વ્હસિ ઘણીકર્તુ, જગ દેકેન કર્મણા,
પરાપવાદ સસ્યેમ્મ શ્રરતીં ગા નિમારય. ૪૫

યાવત્ત પરગુણ પરદોપ, કીર્તિને વ્યાવૃત્ત મનો ભવતિ,
તાવ દૂર વિશુદ્ધે, યાને વ્યગ્ર મનો (ધ્રિયતા) ૪૬

તો રોહિણી પયપડ, પદમ તા તાય આગમો વજ્જાં,
જ પર ગુણદોમ કહા, ઇમાડ સન્વા પયટ્ટતિ ૪૭

નય કોવિંદિત્થ ઠીસડ, મોળવરો જ ઇમેવિ મહરિસિણો,
પરચરિય કહણ નિગ્યા, ચિટોતે વિસિઠચિટા વિ ૪૮

ઈન્નાઈ આલ્માલં, મળિરી અવહીરિયા ય પિરુણાવિ,
ગુન્માઈદિ વિ ઇસા, ઉવેહિયા મમડ સન્નડદ ૪૯

માટે હે પુત્રી, સુકિતથી પ્રતિદૂળ વર્તનારી અને નરકની વાટ એવી
પરનિદાને જે તું મુખ વાછતી હોય તો છોડી દે ૪૪

જે તું ફક્ત એક જામથી આખા જગતને વશ કરવા ઇચ્છતી હોય
તો પરાપવાદરૂપ ધામમાં ચરતી તારી વાણીરૂપ ગાયને રોકી રાખ ૪૫

જેટલું પરગુણ અને પરદોષ કહેવામાં આપણું મન રોકાય છે, તે
ટલું જે વિશુદ્ધ ધ્યાનમાં ઘેરાતું હોય તો કેટલો ફાયદો થાય? ૪૬

ત્યારે શહિણી બોલી કે હે પિતા, જો એમ હોય તો પેહેલા તો
ત્યારે આગમજ આધિત થશે, કેમકે એનાથીજ પગ્ના ગુણ અને દોષની કથા
ચાલુ થાય છે ૪૭

આ જગતમાં મરવંથા મોન ધગ્ગાગ ટોણુ દેખાય છે? જે માટે આ
મહર્ષિઓ પણ વિશિષ્ટ એટલા ઝગતા થઈ પાગ્ગા અગ્નિ વહ્યા કરે છે ૪૮

ઇત્યાદિ ગોળમાલ બોલતી માલણીને પિતાએ પણ તેની અવગણના
કરી તેમજ શુદ્ધ વગેરેએ પણ તેની ઉપેક્ષા કરી એટલે તે સ્વચ્છદ બની ભ
મવા લાગી ૪૯

અહ રાય અગમહિસીઈ, સીલવિસણ વિભાસિરી કહયા,
 દાસીદિ મુયા દેવીઈ, સાદિણ સા કહઈ રમો. ૫૦
 કુવિણ નિવેણ તમો, હકારિય સે પિયા ઉવાલદો,
 તુહ ધયા અમ્હ પિ હુ, વિરુદ્ધ મેવ સમુલ્લવઈ. ૫૧
 દેવ ન અમ્હ મળિય, કરેઈ એસ તિ સિઠિણા કુતે,
 વહુય વિડરિડ મિમા, નિવિસયા કારિયા રત્ના ૫૨
 તત્તો નિંદિજ્જતી, પપ્પણ પામણ વિ જણેણ,
 પિચ્છિજ્જતી મુયણેદિ, નેહ તરલાઈ દિઠીણ ૫૩
 કહ દારણો ટિવાગો, વિગહાસત્તાણ સ્થપિ જિયાણ,
 ફય વઠતી નિચેય. રસમર તાલહજણાણ. ૫૪
 નૂળ ધમ્મો વિ હમાણ, ધરિસો જ હમ ફલ પત્ત,
 રૂઠ ગોશ્વિય ધાય, કુવયતી ઠાણઠાણમિ ૫૫

હુએ એક વેળાએ તેણી નાનની પટરાણીના રીળ બાળત વિરૂદ્ધ વાત કરવા લાગી તે રાણીની દામીએ માલખા રાણીને ઠહી, અને રાણીએ રામને કહી ૫૦

તેથી રામએ શુરને થઈ તેના બાપને બોલાવી ઠપઠો દીધો કે તારી પુત્રી અમારૂં પછુ આવુ બૂડુ બોલે છે ૫૧

શેઠ બોલ્યો કે હે દેવ એ અમારૂં ઠહુ માને તેમ નથી ત્યારે રામએ તેની બળ વિટબના કરીને તેને દેગ છોડી જવાનો હુકમ થયો ૫૨

ત્યારે તે પગલે પગલે નામાન્ય જનોથી નિદા પામતી, તથા તેના સગા વહાલા તરફથી ટગર ટગર બોવાતી થઈ દેશપાન થઈ ૫૩

તેણીની તે સ્થિતિ જોઈ મત્સ્યા કન્યા જનો વધુ નિર્વેદ પામ્યા કે હાય હાય ! પ્રિયથામા આમકત થનારુ એવોને કેવા દાડવ દુખ માસ થાય છે ? ૫૪

વળી તેણીને તેવુ ફળ પામેલી જોઈને ડેટલાક કહેવા લાગ્યા કે અરે એનો ધર્મ પછુ એમોજુ જો, એમ તે લામ લામ બ્રાધિળીજના ધાતની કારણ બની ૫૫

વહુવિહ સીયાયવણુ, પિવાસ વાસાઈ દુક્ષસતત્તા,
મરિઝન ગયા નરય, તત્તો ઇન્વટિઝન પુણો ૫૬

તિરિણ્ણુ વહુયમ્બે, અણતકાલ નિગોયજીવેમ્બુ,
મમિઝ ઇણિય નરમ્બ, કમસો ઈકર રોહિણી સિદ્ધા. ૫૭

અહ મો સુમદસિઠી, નિયપુત્તિ વિઙ્ગણ નિણ્ઝન,
ગુરુતેરગ પરિગમ્બો, જાઓ મમણો સમિયપામ્બો ૫૮

તવચરણ કરણ સઙ્ગાય, સવ્વહા સગઓ ગયપમાઓ,
વિગઢાત્રિરત્તા વિત્તો, કમેણ મુહમાયણ જાઓ ૫૯

એવ જ્ઞાત્ત્વા દુઃકથાવ્વપાપ્પત્તાના, દુઃપ્પાનત્ત્ય દુસ્તર દેહમાર્જા,
વૈરાગ્યા ઘૈ વંતુમુક્તા, નિત્ય વાન્ધ્યા સત્કથા એવ મન્થૈ. ૬૦

(ઇતિ રોહિણી જ્ઞાન સમાપ્ત)

તે બહુ પ્રકારના તાઢ તાપ તથા મુખા પિપાના વગેરે દુ ખો સહીને
મરીને નઠ્ઠે ગઈ ત્યાથી નીઢળીને ઢરી તિર્યચના બહુ ભવ કડી અનતો
કાળ નિગોહમા રખડી અનુક્રમે મનુ ય ભવ પામી તે નેહિણી મોક્ષે પહોચી ૫૭

હવે તે મુલક શેઠ પોતાની પુત્રીની વિટબના લેધને મહા વૈરાગ્ય
પામી દીક્ષા લઈ પાપને ગનારી તર, આગ્નિ, વ્વાન્ધ્યાય, તથા સત્કથામા
પ્રવૃત્ત રહી પ્રમાદને દ્રઢ ડગી વિઢયાઓથી વિન્કત રહી ક્રમે ઢરી સુખ ભા-
ગ્ય થયો ૫૮-૫૯

આ રીતે જે પ્રાણિઓ વિઢયામા રગન્ધ્યા ન્હે છે તેમને યત્તા અનેક
દુ ખ ભણી ઢરીને ભન્ધ જનોઓ વેન્ધ્યાદિઢ ભગ્નપૂ અને નિર્ભય સત્કથાજ
હમેશા વાચવી ૬૦

આ ગીતે રોહિણીનું ઉદાહરણ પડે થયું

અતુર્દશાતમ ગુણ.

ઉક્ત. સત્કથાં હિતિ ત્રયોદશો ગુણઃ, સમ્પતિ સુપક્ષયુક્ત ચ તુર્દશ ગુણ વ્યાખ્યાતુ માહ.

સત્કથપણા૩૫ તેરમો ગુણ કહ્યો, હવે સુપક્ષ યુક્તપણા૩૫ ચૌદમા ગુણનો વ્યાખ્યા કરતા કહે છે.—

(મૂઠ ગાથા.)

અણૂકૂલ ધમ્મસીલો—

સુમમાચારો ય પરિયણો જસસ,

એસ સુપક્કસો ધમ્મ—

નિરતરાય તરહ કાઝ ૨૧

(મૂળ ગાથાનો અર્થ)

જેનો પગિવાર અનુકૂળ અને ધર્મશીલ હોય સદાચારયુક્ત હોય, તે પુષ્પ સુપક્ષ કહેવાય, તેવો પુણ્ય નિર્વિઘ્નપણે ધર્મ કરી શકે છે ૨૧

(ટીકા)

ફહ પક્ષ પરિવાર. પરિકર ઇત્યેકોડર્ય, શોભન પક્ષો યસ્ય સ મુપક્ષ, સ્તમેવ વિશેષેના હ—

ઇહા પક્ષ, પરિવાર, કે પરિકર એ ગમ્હ એક અર્થવાળા છે, તેથી ગોભન પક્ષ એટલે પગિવાર જેનો હોય તે સુપક્ષ કહેવાય, તેજ વાત વિશેષે કરી કહે છે,—

અનુકૂલો ધર્માચિત્રકારી—ધર્મશીલો ધાર્મિક—સુસમાચારઃ સદાચાર-
ચારી—પરિજન પરિવારો—યસ્ય એપ મુપક્ષો ભિધીયત

અનુકૂળ એટલે ધર્મના વિધિ નિધિ કરતા—ધર્મ શીળ એટલે ધાર્મિક, અને સુમમાચાર એટલે સદાચાર પગપણ—પરિજન એટલે પરિવાર હોય જેનો તે સુપક્ષ કહેવાય

સ ચ ધર્મ નિરતરાય નિઃપત્યૃહ તરહ ચિ જન્નોતિ કર્તુ મનુષ્યાત્,
મદ્રનદિ કુમારવ દિતિ.

એવો સુપદ્મવાળો પુરૂષ ધર્મને નિઃતગયપણે એટલે નિર્વિધનપણે
જીવવાને એટલે અનુષ્ઠિત કરવાને મમર્થ વાચ છે, ભદ્રનદિ કુમારની માફક

ફદ મગ્ન હૃદય—અનુકૂલો ઈર્મ પ્રયોજનાનિ કુર્વતઃ પ્રોત્સાહક. સાહા-
ય્યકારી ચ સ્પાદ,

ઇહા આ તાત્પર્ય છે—અનુકૂળ પરિવાર ધર્મના કામ કરતા ઉત્સાહ
વધારનાર અને મદદગાર પડે છે,

વર્મશીલો ધર્મપ્રયોજનેષ્વ ધ્યયિતો ના મિયાંગ મન્યતે, અપિત્વનુમ્રદ
મન્યતે,

ધર્મશીલ પરિવાર ધર્મના કામોમા જેઠવામા આવતા પોતાનાપર ક-
ળાશ્ચ થયુ નહિ માનતા અનુમ્રદ થયો માને છે,

સુસમાચારો રાજવિક્રદ્ધા ઘટુલ્ય પરિહારી ધર્મ લાઘવ હેતુ ન ભવેદ;

સુનમાન્યાર પતિવાર ગર્વ વિરદ વગેરે અજાયબને પરિહરનાર હો-
વાથી ધર્મની લઘુતાનો હેતુ નથી વતો,

અત એવવિગ્રઃ સુપક્ષો ધર્માધિકારી સ્યા દિતિ

માટે એવા પ્રકારના સુપદ્મવાળો પુરૂષ જ વર્માધિકારી થઈ શકે

મદ્રનદી કુમાર કયા ચૈવં

ફદ સુરયણ સોહિલ્લ, કરિચયણ સમ સમત્થિ વસમપુર,
રેસાણ દિસાઈ તર્હિ, ધૂમકરહ તિ રજ્ઞાણ ?

ભદ્રનદિ કુમારનુ ઉદાહરણ આ પ્રમાણે છે

ઇહા હાથીના સુખ માફક આત રત્નોથી ગોલતુ ફેલણુ નામે ન
ગર હતુ, તેની ઇશાન કોણુમા મ્તુપજડ નામે ઉગાન હતુ ૧

સન્નો હગતરુ નિયરે, તત્યાસી પુન્નનામજ કલ્હસ,
 સનિદિયપાદિહેરસ, ચેંચ વદુયજળ મોહિય ૨

ત નયર પરિપાલડ, માલડ કુમુમ વ માલિઓ અહય,
 લહુયકરો પવરગુણો, ધણાવહો નામ નરનાહો ૩

સહસતે હરમારા, અક્ષ લિય વિસાલસીલ પન્મારા,
 તસ્તા સિ મહુરમુદર, સરસ્સડ સરસડ મન્જા ૪

સા નિસિ કયાડ વયળે, હરિં વિમત નિળવિ પદિબુદ્ધા,
 નરવડ સમીવ મુવગમ્મ, સમ્મ મસ્તેહ ત મુમિળ. ૫

રજ્જધરો તુહ પુત્તો, હોઠી મળિણ નિવેળ સા ઇવ,
 હોડ તિ મળિય રડ મવળ, મુવગયા ગમડ નિસિસેસ. ૬

તે ઉધાનમા મવ ફેતુમા ફળતા અનેક આઠો હતા, ત્યા પૂણનાગ
 નામના પરિક્કધારી ચક્ષુ બહુ જનમાન્ય એત્ય હતુ ૨

તે નગરને માલતીની લતાને જેમ માળી ઉઠે તેમ પ્રવર શુશ્રુષાળી
 ધનાનહ નામે નરનાથ હવજ કરવે પાલન ઢગ્તો હતો ૩

તેની હજાર ગણીઓ હતી, તેમા સાથી મારી, અખ ડિત શીળ પા
 બનારી, અને મધુર વાણી બોલનારી સરસ્વતી નામે ગણી હતી ૪

તેણીએ કોઈ વેળા રાતે સ્વપ્નમા પોતાના મુખમા સિંહ પેસતો
 જોયો બાદ જાગીને રાજા પાને જઈ તેણીએ અમ્યદ્ રીતે તે સ્વપ્ન કહી જ-
 ણાંયુ ૫

રાજાએ કહ્યું કે રાજ્યનો જાગ ઉપાડનાર તારો પુત્ર થશે ત્યાં
 'એમજ થાઓ' એમ કહીને તે રતિલવનમા આવી શેષ રાત્રિ પસાર કરવા
 લાગી ૬

ગોસે તોસપરવસો, રાયા પ્હાઓ અલકિય સરીરો,
સીંદાસણ માસીણો, સદાવડ મુમિણસત્યવિક્ક ૭

તેવે તઓ લહુ ન્હાયા, કયકોડય મગલા સમાગમ્મ,
ઘદ્દાવિત્તુ જણ વિજણ નિત્ર મુહનિસન્ના ૮

મહાસણમિ પવરે, દેવિં ઠાવિત્તુ જવણિય તરિય,
રાયા પુપ્ફકુલકરો, ત મુમિણ અવસ્ત્રણે તેસિં ૯

સત્યાઈ વિચારેડં, નિવપુરઓ તે કહતિ જહ સત્યે,
ચાયાલીસ મુમિણા, તીસ વુત્તા મહામુમિણા. ૧૦

ચડદસ ગયાઈ મુમિણે, નિયતિ જિણચકિ માયરો તેસિં,
કમસો સગ ચડઈક, હરિવલ મહાલિય જણનીઓ ૧૧

દેવીં જ દિઠો, મુમિણે પચાણણો તઓ પુત્તો,
સમયમિ રજ્જસામી, રાયા હોહી મુળી અઢવા ૧૨

પ્રભાતે રાજા હરિવલ થઈ નાહી ધોઈ અલકાર ધારી સિંહાસને બેસી
સ્વપ્ન શાસ્ત્રના જાણુનારાઓને બોલાવતો હવે ૭

ત્યારે તેઓ પાણુ ઝટપટ ન્હાઈ ધોઈ દોતુડ મગળ કરી ત્યાં આવી
રાજાને જ્યથિજ્યથ શબ્દથી વધાવી સુએ બેઠા ૮

બાદ રાજા રાણીને પઠદામા ભદ્રાસનપર બેસાડી કૂલફળ હાથમા ધરી
તેમને તે સ્વપ્ન કહેવા લાગ્યા ૯

તેઓ શાસ્ત્ર વિચારીને ગળ આગળ કહેવા લાગ્યા કે, શાસ્ત્રમા બે-
તાળીશ જાતના સ્વપ્ન અને ત્રીશ જાતના મહા સ્વપ્ન કહેલા છે ૧૦

જિનેશ્વર અને ચક્રવર્તિની માતાઓ હાથી વગેરે ચૌદ સ્વપ્નો જુવે
છે, વાસુદેવની માતા સાત જુવે છે, બળદેવની માતા ચાર જુવે છે અને
માહાજિક રાજાની માતા એક જુવે છે ૧૧

રાણીએ સ્વપ્નમા સિંહ જોયો તેથી પુત્ર થશે અને તે સમય આ-
વતા કાતો રાજ્યપતિ રાજા થશે અથવા તો સુનિ થશે ૧૨

ઝવલદ્ધ વિઝલપીડ, ટાળા તો તે મયા સમેદેસુ,
દેવી પસત્ય સપુત્ર, દોહલા વહઈ ત ગન્મ. ૧૩

સમષ પસવઈ પુત્ર, કતિલ્લ દિનમર્ણિ વ શુભદિસા,
વદ્ધાવળય રાયા, કારાવઈ ગુરુમિભૂઈષ ૧૪

મદકરો નદિકરો ત્તિ, સે કય નામ મદનટિ ત્તિ,
પળધાઈ સગદિઓ, વહઈ ગિરિગય તરુવ્વ કમા ૧૫

સો સમષ સયલકલા, કુસલો અણુકૂલ પરિયણો ધણિય,
પત્તો તારશ્ર મણુત્ર, પુત્રલાયન નીરનિદિ ૧૬

પાસાયસષ પચડ, કારિય પરિણાવિઓ રમો પિડળા,
સિરિદેવી પમુદાઓ, પચસય નરિંદ ધૂયાઓ. ૧૭

રાજાએ તેમને ધાતુ પ્રીતિદાન આપી વિદાય કર્યા, બાદ રાણી ઉત્તમ
હોહો પૂરા કરતી થકી તે ગર્ભને વહેવા લાગી ૧૩

તેણીએ અવસરે પૂર્વદિશા જેમ સૂર્યને પ્રગટાવે તેમ કાતિમાન પુત્ર
જન્મ્યો ત્યારે રાજાએ એટા ઠાઠથી તેની વધામણી કરાવી ૧૪

તે ભદ્રકારી અને નદિકાગી હોવાથી તેનું ભદ્રનદિ એવું નામ આ-
પ્યું તે કુમાર પર્વતની ખીલુમા ઊગેલા તરૂની માફક પાંચ ધાત્રીઓના
હાથમા રહી વધવા લાગ્યો ૧૫

તે મમયસર સર્વ ડળાઓમા દુશળ થયો અને તેનું તમામ પરિજન
તેને અનુકળ રહેવા લાગ્યું, એ રીતે તે પરિપૂર્ણ અને પવિત્ર લાવણ્યરૂપ
જળના દરિયા સમાન યૌવન વયને પામ્યો ૧૬

ત્યારે ગભાએ તેના માટે પાચસો એટલ બધાવી તેને શ્રીદેવી પ્રમુખ
પાચસો રાજપુત્રીઓ પગણાવી ૧૭

તાદિ સમ સો વસણ, વિમાય વસવેગ વિરહિઓ સંતો,

भुजइ देवो दोगुदगु च्व देवालय दिच्वे १८

यूभकरिं दुज्जाणे, तत्थ न्निदिणे समोसदो वीरो,

बद्धाविओ नरिंदो, पञ्चपुरिसेण लहु गतु. १९

सद्व द्वाल सलरूखे, पीइदाण दलित्तु तस्त निवो,

वीर वदिउकामो, निगन्नुइ मूणियन्व तओ. २०

कुमरो वि भदनदी, नदीजुयधम्मसील परिवारो,

परर रद माग्दो, पत्तो सिरिवीर नमणत्थ २१

कुमरस्स पीइवसओ, राई सरतल्वरीइ पुत्ता वि,

वीर जिण वदणत्थ, चालिया कलिया परियणेण २२

नमिय जिण ते सब्बे, सुणाति धम्म कहेइ सामी वि,

जह घञ्जति जिया इह, कम्मेहि जहा व मुञ्चति २३

તેમની સાથે તે કરી પણ દિલગીરી વગર દિવ્ય દેવભુવનની અદર
શહેલ હોશુ હક દેવની આકૃષ્ટ વિષય મુખ ભોગવવા લાગ્યો ૧૮

ત્યા સ્તૂપકરડ ઉદ્યાનમાં એક પેળા ભગવાન્ વીર પ્રભુ સમોસર્યા,
એટલે સમાચાર આપનાર માણસે જંટ બઈ રાજાને વધામણી દીધી ૧૬

રાજ્યે તેને સાહબારલાખ પ્રીતિદાન આપ્યું, બાદ કે.સિક્કા મા
ફક્ત તે રાજ્ય બીર પ્રભુને વાદવા નીકળ્યો ૨૦

लङ्गन ही कुमार पक्षु वाजते गाजते आलता धर्मगीण परिवारने माये
 सध उत्तम रथपर बडीने वीर प्रभुने नभवा त्या आण्यो २१

કુમારની પ્રીતિના વશે કરીને બીજા પક્ષ ધણા કુમારો પરિજન સાથે
વીર પ્રભુને વાદવા નીકળી પડ્યા ૨૨

તેઓ ત્યાં આવી જિનને નગીને ધર્મ માલજવા લાગ્યા વીર સ્વા-
મિએ પણ તેમને જીવો કર્મથી કેમ બંધાય છે અને કેમ છુટે છે તે બાબત
કહી મલજાવી રહ્યો

રૂપસોર ભદ્રનદી, નદિયાદિયઓ ગદિતુ જિણપાસે,
 સમત્તમૂલ મળહ, ગિહિમમ્મ સ ગિહ મણુપત્તો ૨૪
 એહ પુન્છદ મિરિગોયમ, સામી સામિયદુહ મહાવીર,
 પહુ ઇમ ભદ્રનદી, કુમરો અમરો દવ મુરુયો ૨૫
 સોમુવ્વ સોમમુત્તો, મોદગ્ગ નિદ્દીય સયલ જણદડો,
 સાદુણ પિ વિસેસેણ, સમઓ કેણ કમ્મેણ ૨૬
 જપદ જિણો વિદેહે, આમી પુઠરિગિણીદ નયરીણ,
 વિજઓ નામ કુમારો, સણકુમારો રૂ મુરુવો ૨૭
 સો કદ્દઆપિ મમરણે, મરણગુર મુરુગુણોદ કપસોદ,
 જુગ ગાહુ જિણનાહ, મિહુસાદવણ નિયદ્દ રૂ ૨૮
 તો ક્ષત્તિ ચત્તવિત્તા, સણો ગઓ સમુદ્દ સગઠપદ,
 તિપયાદિણી કરિત્તા, વદદ્દ ત મમિ મિલિપમિરો ૨૯

તે સાક્ષીને ભદ્રનદી આનંદિત મનથી વીર પ્રભુ પાસે સમ્યક્ત્વ
 મૂળ નિર્મળ શુદ્ધિ ધર્મ સ્વીકારીને પોતાને મુકામે આબે ૨૪

આ અવસરે ગોતમ સ્વામિ દુ ખ શમાવનાર મહાવીર પ્રભુને પૂછવા
 લાગ્યા કે હે પ્રભુ, આ ભદ્રનદી કુમાર દેવની માફક રૂપવાન્ છે, ચંદ્રની
 માફક ચૌગ્ય મૂર્તિવાન્ છે, સોલાગ્યતુ નિધાન છે, સકળ જનને પ્રિય છે,
 અને સાધુઓને પણ વિશેષે કરીને મમત છે, તે શા કર્મ કરીને તેવો થયો
 છે? ૨૫-૨૬

ત્રિનેશ્વર જોગ્યા કે, મહા વિદેહ ચેત્રમા પુઠરીડિણી નગરીમા વિ
 જય નામે કુમાર હતો તે મનકુમારની માફક રૂપવાન્ હતો ૨૭

તેણે એક વેળા પ્રવરણુ જોલિત જગદ્ગુરુ યુગબાહુ જિન નાથને
 પોતાના ઘર તંરકુ લિલ્લા માટે પધાગતા જોયા ૨૮

ત્યારે તે ઝટ નેતરના આસનથી જીંહીને માત આઠ પગ સામે જઈ
 ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપીને ભૂમિમા માથુ નમાવી તેમને વાદવા લાગ્યો ૨૯

મળઈ ચ સામિય આહાર, મહણઓ મહ કરેસુ સુપસાય,
 દગ્ધાઈસુ ડગ્ધત્તો, જિણોવિ પાળી પસારેઈ ૩૦
 અહ સો ત્રિજય કુમારો, હરિસમરુન્નિત્ર વહુલ કોમંચો,
 વિપ્પારિય નયણ જુઓ, વિયસત પસંત મુહકમલો. ૩૧
 આદારેણ ઘરેણ, પઢિલામઈ પરમમત્તિ સજ્જતો,
 કપકિન્ન અપ્પાણ મન્નતો મળવડ તણૂઈ ૩૨
 ચિત્ત વિત્ત પત્ત, તિન્નિવિ ણ્યાઈ લહિય દુલહાઈ,
 પઢિલામતેણ તયા, સમન્નિય તેણ ફલ મેય ૩૩
 પુન્નાણુમ્મિ પુન્ન, ઉત્તમમોગા ય મુલહ ઘોઠ્ઠિત્ત,
 મણુયાડય ચ મદ્દ, કઓ પરિત્તો ય મસારો. ૩૪
 અન્ન ચ તદ્દિ તદ્દયા, પાડચ્છૂયાઈ પચ દિન્નવાદ,
 પહ્યાડ દુદ્ધાઈઓ, ચેલુમ્મેવો મુરેદિ કઓ ૩૫

બાહ તે બોલ્યો કે હે શ્વામિ, મારે ત્યાથી આહાર ગ્રહણ કરીને
 મારાપર મહેરબાની કરો, ત્યારે દુઃખાદિકનો ઉપયોગ કરી જિનરાજે હાથ
 પહોળો કર્યો ૩૦

હવે તે વિજય કુમાર હર્ષથી રોમાચ બિલા કરીને ખુલ્લેલી આંખે
 અને હસતા મુગ્ધમુગ્ધે પગમ લક્ષિતવડે ઉત્તમ આહાર બહોરાવીને મન વચન
 કાપથી પોતાને કૃતકૃત્ય માનવા લાગ્યો ૩૧-૩૨

ચિત્ત, વિત્ત, અને પાત્ર એ ત્રણ લોગા મળવા દુર્લભ છે, તે તેણે
 મેળવીને તે વળતે લગવાનું પ્રતિલાલિત કર્યો, તેણે આ ક્ષણ ૩૩

તેણે તેમ કરતા પુણ્યાનુગ્રાહી પુણ્ય, ઉત્તમ લોગ, મુલભ બોધિ-
 પણુ, અને મનુષ્યનુ આયુષ્ય બાધ્યુ તેમજ ન સારને પણ હૃદમા આણ્યો
 ૩૪ /

આ વળતે તેને ત્યા પાચ દિવ્ય પ્રગટ થયા તે આ રીતે કે દેવ
 હૃદયિ વાગવા માડી ૩૫

મુકા હિરન્નવુઠી, વુઠી કુસુમાળ પચવન્નાળ,
 ગયળગળમિ ઘુઠ, અહો મુદાળ મુદાળ તિ. ૩૬
 રાયાપમુહો લોઓ, મિલિઓ વઢુઓ જ તત્ય વેળા વિ,
 સો વિજઓ વિજિયમઓ, પસસિઓ હરિસિયમળેળ. ૩૭
 મુત્તૂળ વહુ કાલ વિજઓ ધોણ સમાહિળા મરિઠ,
 લોયપિયાઈ ગુળ જુઓ, જાઓ મો મદનઠિ સિ ૩૮
 પુત્તહ મુળિંદમૂઈ, કિં एसो ગિળિહી સમળમ્મ,
 મળઈ જિળો ગિળિહસ્તઈ, સમયમિ સમાહિઓ સમ્મ ૩૯
 વિહરઈ અન્નત્થ પદ્, કુમરો વિ દુ કુળઈ સાવય ધમ્મ,
 અણુકૂલ વિળીય મુધમ્મ, સીલ પરિવાર પરિયરિઓ ૪૦
 અહ અન્નયા કવાઈ, અઠમિમાઈસુ પન્વદિયહેસુ,
 ગતુ પોસહસાલં, પાસવણુ ચ્ચારપ્પમીઓ ૪૧

દેવોએ વલ્લોની ભોનાની અને પાત્ર વણના ફૂલની વૃદ્ધિ કરી, અને
 આકાશમાં “અહો મુદાળ અહો મુદાળ” એવો ઉદ્ઘોષ કર્યો. ૩૬

ત્યારે ત્યાં રાજ્ય પ્રમુખ ઘણા લોક એકઠા થયા, તેમણે પણ તે નિ
 રભિમાની વિજય કુમારની હર્ષિત મનથી પ્રશંસા કરી. ૩૭

પછી તે લોકપ્રિય વિજય કુમાર ત્યાં બહુ ઠાળ સૂધી ભોગ ભોગવી
 સમાધિએ મરીને આ લઢનદિ કુમાર થયો છે. ૩૮

ત્યારે ઝોતમ સ્વામિએ લગવાનને પૂછ્યું કે, એ શ્રમણ ધર્મ શ્રહણ
 કરશે કે કેમ? લગવાને કહ્યું કે હા, અવગર આવતા સમ્યક્ રીતે સમાહિત
 થઈ તે શ્રમણ થશે. ૩૯

પછી લગવાન અન્યત્ર વિચરવા લાગ્યા, અને કુમાર અનુકૂળ વિનીત
 અને ધર્મ શીળ પરિવારવાળો રહીને શ્રાવક ધર્મ પાળવા લાગ્યો. ૪૦

હવે તેણે એક વેળાએ આઠમ વગેરે પર્વ દિવસોમાં પોષધશાળામાં
 જઈ ઉચ્ચાર પ્રશ્નવણની ભૂમિઓને. ૪૧

પદિલહિડ પમજ્જિય, રહ્ડ સથારય ચ દબ્મસ્સ,
તમિ દુરુદ્ધો અઠમ, મત્તજુય પોસહ કુણ્ડ ૪૦

કુમરો જિણપયમત્તો, અઠમમત્તમિ પરિણમતંમિ,
પુવ્વાવરત્તકાલે, ચિંતિડ મેવ સમાદત્તો. ૪૧

ધન્ના તે ગામપુરા, ધન્ના તે સ્વેદકબ્બદમદ્ધવા,
મિચ્છત્ત તિમિરમૂરો, વીરજિણો તિહર ઇજતત્થ ૪૪

તે ચ્ચિય ધન્નમ્પુન્ના, રાયાણો રાયપુત્તમાઈયા,
વીર જિણદેસણ નિસુણિઝ્ઞણ ગિણ્હતિ જે ચરણ. ૪૫

ઈત્થાપિ જહ સમિજ્ઞા, વીરો તેલ્લુક્કવધવો અજ્જ,
તો હ તપ્પયમૂલે, ગિણિહસ્સ સજ્જમ રમ્મ ૪૬

તસ્સ વ્મત્થ નાઠ, મોસે વીરો સમોસદ્ધો તત્થ,
તો મદ્ધનદિ સહિઓ, પહુનમણત્થ નિવો પત્તો ૪૭

જેઠ પ્રમાણ્ હર્ભનો મવાગે પાથરી તે પર બેશીને અષ્ટમ ભક્ત-
વાળું પોષધ વધું ૪૦

તે અષ્ટમ ભક્ત પોષધ પૂરે થવા આવતા બિનપદ ભક્ત કુમાર પા-
છકી શતે આવુ વિચારવા લાગ્યો ૪૩

તે ગામો અને નગરોને ધન્ય છે, તે ખેડા ખબારા અને મદપ પ્ર-
દેશોને ધન્ય છે કે જ્યાં મિથ્યાત્વરૂપ અધકારને હરવા સૂર્ય સમાન વીર
ભગવાન વિચરે છે ૪૪

વળી જે તે ભગવાનની દેશના સાબળીને આદિત્ર દ્યે છે તે રાજ-
ઓ રાજકુમારો વગેરેને ધન્ય છે ૪૫

અહીં પણ જો આજ ત્રેલોક્ય ખડુ વીર પ્રભુ પધારે તો હું તેમ-
ના પાસે મનોહર મયમ લઉં ૪૬

તેનો તે અભિપ્રાય બાણી લઈને વીરપ્રભુ પણ પ્રભાતે ત્યાં સમોસર્યા,
ત્યારે ભદ્રનદિ સાથે રાજા ત્યાં આગ્યો ૪૭

નમિય જિણ ઉવવિઠા, ઇચિયઠાણે નરિંદકુમરવરા,
તો નવજલહર ગાજિય, ગહિરસરો મળઈ દ્ય સામી ૪૮

મન્વા મવારહટ્ટે, કમ્મજલ ગહિય અવિરદ્ધવીહિં,
ચરગઈ દુહ વિસર્વાહિં, મા સિંચહ જીવમઢવણ ૪૯

ત મુણિય નિવો પત્તો, સમિદે કુમરો ડ જપણ એવ,
પવ્વજ્જ ગિણિસ્સ, પિપરો પુચ્છિય પર સામિ ૫૦

મા પઢિવધ કુણમ્મ સિ, સામિણા સો પયપિઓ તત્તો,
પત્તો પિઝ્ઞ પાસે, નમિઝ્ઞ કયજલી મળઈ ૫૧

વીરસગાસે રમ્મો, ધમ્મો અજ્જવતાય નિમ્મઓ મે,
— — — સદ્દહિય પચિઓ ય સો ઇચ્છિઓ ય મણ ૫૨

તે રાજા અને કુમાર જિનને નમી ઉચિત સ્થાને બેઠા, ત્યારે વીર
પ્રભુ નવા મેઘના ગર્ભરવના માફક જાણીર સ્વરથી આમ ઉપદેશ કરવા
લાગ્યા ૪૮

હે ભાગ્યે, આ સ સારરૂપ અરઘટ્ટમા અવિરતિરૂપ ઘડાઓથી કર્મજળ
ગ્રહણ કરીને ચતુર્ગતિ હુ ખા રૂપ વિધવલીને જીવ રૂપી માડવા પર અડાવવા
માટે સિચન કરો મા ૪૯

તે સાસળીને રાજા પોતાને ઘરે આગ્યો અને કુમાર ભગવાન પાસે
જઈ કહ્યું કે હે સ્વામી ! હું આળાપને પૂરી દીક્ષા લઈશ ૫૦

ભગવાને કહ્યું કે પ્રતિબંધ નહિ કરો, ત્યારે તે આળાપની આગળ
આવી નમીને હાથ જોડી કહેવા લાગ્યો ૫૧

હે માતપિતા, આજે મે વીર પ્રભુ પાસે રમ્ય ધર્મ સાંભળ્યો છે,
સદ્દેશો છે, અને કબૂલ સમ્મ્યો છે ૫૨

તે િ અણુકૂલહિયયા, મળતિ ત વચ્છ ધન્નકયચ્ચનો,
 એવ દુચ તચ્ચપિ, જપિએ જપએ કુમરો ૫૩

તુચ્છેહિ અણુન્નાઓ, પવ્વજ્જ સપય પવ્વજ્જિસ્મ,
 સોઝ એય મણિઠ, યયણ દેત્તો ગયા મુચ્છ ૫૪

પડળીકયા ચ કલુણ, વિલલ્લતી મળઈ દીળવયણ વિણ,
 જાય તુમ મહ જાઓ, વડુઓ વાહ્ય સહસ્સેહિ. ૫૫

તા કહ મમ અણાહ, પુત્તય મુત્તુ મહેસિ સામન્ન,
 સોયમરમરિય હિયયાહ, વચ્ચિહી મજ્જ જીયપિ. ૫૬

તા અત્યહ જા વમ્હે, જીવામો તો પવુડ્ડસતાણો,
 પચ્છા કાલ ગણ્હિ, અમ્હેહિ તુમ્ ગહિજ્જ વયં ૫૭

ત્યારે તેઓ પણ અતુડ્ડળ હૃદયવાળા હોવાથી કહેવા લાગ્યા કે હે
 વત્સ, તુ ધન્ય અને કૃતપુણ્ય છે, એમ બીજાવાર અને ત્રીજાવાર વહે છતે
 કુમાર બોલ્યો ૫૩

તમે રજા આપો તો હવે હું દીક્ષા ગ્રહણ કરૂં આ અનિષ્ટ વચન
 માલગી તેની માતા મૂઠી પામી ૫૪

તેને સાવધ કંવામા આવતા તે ડરૂણ વિલાપ કરતી થકી આ રીતે
 ફીન વચન બોલવા લાગી કે હે પુત્ર, તને મે હજારો ઉપાયે જાણ્યો
 છે ૫૫

ત્યારે હવે મને અનાન મૂછીને દે પુત્ર તુ ની ગીતે શ્રમણપણું
 લેશે, ત્યારે તો ચોડથી માડૂં હૃદય લગતા માગે જીવ પણ નીડળી જશે ૫૬

માટે જ્યા સૂધી અમે જીવિયે છીએ ત્યા સૂધી તુ રહે જાદ સ-
 તાનો મોટા થતા અને અમે ડાળગત વતા તુ મત લેજે ૫૭

(કુમાર)

વસણ સય સમભિભૂષ, તિજ્જુલયા ચચલેસુ મિણ સરિસે,
 મણુયાણ જીવિષ મરણ, મગ્ગઓ પત્થઓ વા વિ. ૫૮
 કો જાણદ કસ્મ કહ, દોહી વોહી સુદુલ્લહો एस,
 તો ધરિય ધોરિમાણ, અય તણ હ તિમુત્તવો ૫૯

(પિતરૌ)

જાયા તુહ અગ મિણ, નિરુપમલ વણિમ મુરુવ મોહિલ,
 તસ્સિરિ મણુહાવિઝ્ઞ, તુદવઓ તયણુ પન્નવસુ ૬૦

(કુમાર.)

વિવિહાહિ વાહિમેહ, ગેહ પિ વ જજ્જર ઇમ દેહ,
 નિવહ્ણધમ્મ મવસ્સ, ઇણિહ પિ તુ પન્નયાપિ તઓ ૬૧

(પિતરૌ)

સુકુલ્મગયાઝ લાયન્ન સલિલ સરિયાઝ તુજ્જ દડયાઓ,
 પવસયાઈ ઇમાઓ, કહ મુચમિ ત અણાહાઓ. ૬૨

કુમાર બોલ્યો — મનુષ્યનું જીવિત સેકરો વૃદ્ધી ભરેલું છે, અને તે
 વીજળી માફક અચળ તથા સ્વપ્ન મગ્ન છે, વળી આગળ કે પાછળ પશુ
 મરવાતું તે નહીંજ છે માટે કાણ બાણ છે તે જોને આ દુર્લભ બોધિ
 પ્રાપ્ત થશે તે નહિ થશે? માટે ધીરજ ધારીને હે માતા તુ મને રજા આપ
 ૫૮-૫૯

માળાપ બોલ્યા — હે યુવ, તારૂં આ અગ અનુપમ લાવણ્ય અને
 રૂપથી શોભતું છે, માટે તેની ચોલા બોગવીને વૃદ્ધ મતા દીક્ષા લેજે ૬૦

કુમાર બોલ્યો — આ ગરીબ અનેક બાધિ-બાધિઓનું ધર છે અને
 બૂના ધર જેવું (ક્ષણભંગુ) છે તે મોડું વેવું અવશ્ય પડનારું છે, માટે
 હમણાજ દીક્ષા લઉં તો ઠીક ૬૧

માળાપ બોલ્યા — તુ આ કુવીન અને લાવણ્ય બળની નદીઓ સ
 માન પાવશે દયિતાઓને અનાથ હમ મૂડી જશે? ૬૨

(કુમાર')

વિસમીસ પાયસમમે, વિસમ્ અમુદ્ભવે અમુયણો ય,
દુલ્લભરૂ ધીયમૂળ, કો સેવિજ્ઞા સચેયતો. ૬૩

(પિતરૌ)

પુરિસ પરપરપત્તા, વિત્ત મિણ મૌણિય તુમ વચ્ચ,
દાઝ મુચ્છ પકામ, પચ્છા પઢિવજ્જ પવ્વજ્જ ૬૪

(કુમારઃ)

જલજલણ પમુહ સાહારણમિ, જલનિહિ તરગ તુલ્લમિ,
મમ્મ વિત્તમિ ન કોઈ, રત્ત્વ પઢિયથ મુચ્છહઝ ૬૫

(પિતરૌ)

જહ તિત્તમ્ સ્વમ્મધારાહ, વિયરણ દુક્કર તદ્દા પુત્તા,
વપપાલ્લણ વિસેસા, તુહ મરિસાણ અદ્દમુહીણ. ૬૬

કુમાર બોલ્યો —વિષયો વિષ મિશ્રિત દૂધપાક જેવા છે, બળી તેઓ અશુચિથી પેદા થાય છે અને અશુચિમય હોઈ દુ પડેલી આરના બીજ ભૂત છે, માટે કોણ એતન્થવાન્ પુરૂષ તેમને મેવે ૬૩

માળાપ બોલ્યા —હે વત્સ, આપણી વશ પગ પરાવી પ્રાપ્ત થએલું પવિત્ર ધન તુ ફક્તી ગીતે દાં લોગવીને પડી પ્રમત્ત્યા લેજે ૬૪

કુમાર બોલ્યો —આન પાણી વગેરે પણ નગ્ની રીતેજ જેની બગ બાદી કરી શકે છે, તેવા આ દગ્ગિયાના તરગ મમાન ધનમા કોણ બુદ્ધિવાન્ પ્રતિબદ્ધ રાખે? ૬૫

માળાપ બોલ્યા —જેન તગ્ગાગ્ની તીખી ધાગ્ગુ ડિઘાટે પગે ચાલવું એ દુષ્કર કામ છે, તેમ હે પુત્ર, મન યાગવા દુષ્કર છે અને તેમા પણ તારા જેવા અતિ મુખીને તો તે ખામ કરીને દુષ્કર છે ૬૬

(કુમારઃ)

કીવાણ કાયરાણ, વિસયત્તિ સિયાણ દુકર ઇય,
 રજ્જમધણાણ ધણિય, સઘ્વ સઙ્ગ તુ પઢિહાઈ. ૬૭

ત ન્નિન્ઠય મહ મુણિઠ, રાયા સિંચેઠ ઇગટેવસિય,
 ત રજ્જે તહ પમણર, સપઈ તુહ વચ્છ કિં દેમો ૬૮

મળઈ કુમારો દિજ્જઠ, રયહરણ પઢિગહ વ તો રાયા,
 લક્ષ્ણ દુમેણ દુધિવિ, આણાવઈ કુત્તિયાવણઓ. ૬૯

લક્ષ્ણેણ કાસવગ, સદ્ધાવિય મળઈ કુપરકેસમે,
 નિરુત્તમણપ્પાઓમે, કપ્પમ્મ સો વિ હુ કરેઈ તહા. ૭૦

દેવી પઢેણ મહિઠ, હરિઠ, તહ અન્નિચ્છઠ વ સિયવસમે,
 તથિય રત્તણ સમુગ્ગે, કાઠ તે ઠયઠ ઝસસીસે ૭૧

કુમાર બોલ્યો —કનીવ (નામદ) ઝત્ત (ખીડણુ), અને વિષયોમા તરસેલા રહેનારને એ દુઃખ છે, પણ સખ્ત ઉઘમીને તો મધ્યુ સાધ્ય લાગે છે ૬૭

હવે રાત્રીએ તેનો ૬૬ નિશ્ચય બોલ તેને એક દિવસ સૂધી રાત્રય પાળવા માટે ગજયાલિપેટ ઢગી પૂછ્યું કે હવે તને શુ આણી આપીયે ૬૮

કુમાર બોલ્યો —એકદુરપ્પ અને પાવઠ આણી આપો ત્યારે રાત્રીએ કુતિઆમણ (તર્વ વસ્તુ ન ઘડનારના ડુગન) થી એ લાખના મૂલે તે અણ્યા ૬૯

લાખ આપીને વાળદને બોલાવી રાત્રીએ તેને ઢલુ કે દીક્ષામા હુ ચવા પડે એટલા ડેશ છોડીને બાપીના કુમારના ડેશ ગાપી લે, એટલે વાળદે તેમ કર્યું ૭૦

તે કંગ તેની માતાએ મેત વચ્ચમા ગ્રહણ કરી અર્ચા પૂજને બાધી રત્નના દાળડામા ગમ્મી પોનાના ઓળીડે મેટ્યા ૭૧

રાયા પુણોત્તિ કુમર, કચણ કલસાડણિ પ્હવિઝળ,
હર સય મગાડ, ગોસીમેળ વિલિપેડ ૭૨

પરિહાવડ વત્યજુય, કુમર મલ્લકુણડ કપ્પચ્છલુ ઠર,
કારડ નિવો ગિમિટ, સીય થમમય મુનિવિટ. ૭૩

તત્ત્યા રુહિડ કુમરો, નિવ્રમડ સીદાસણમિ પુન્નમુદો,
દાહિણપાસે મદાનણમિ, કુમરસ્મ પુણ જળળી ૭૪

ચિત્તુ રયહરનાઈ, વામે પાસે તહ વગાઈ મે,
છચ યિત્તુ ણગા, વરતરૂળી પિઠમો ય ઠિયા. ૭૫

ચામરહત્યાડ દુવે, ઉમઝો પામે તહેર પુન્વાદ,
વીયળમકરા તહ દૂય વડાડ મિંગારગમકરા ૭૬

સમરર જુ વળાળ, સમર્તિતાળ ઠરિમિયમળાળ,
રવિસત્તા અહ સીયા, રાગમુગાળ સદસ્તેળ. ૭૭

પછી ગત્યએ તેને મોનાના કળથાની નવગવી પોનાના હાથે તેડ
અગ દહોઈ અદનથી લીધુ ૭૨

પછી તેને બે વજ્ર પહેગવી અપવૃક્ષતા માફત તેને આબૂપસોથી શ-
લ્લુગાર્યો બાદ શબ્દએ મો વાલ્લો બાગી ઉત્તમ પાવળી કગવી ૭૩

તેનાપગ ચડીને કુમર મિહાગનપગ પૂર્વ દિશા મામે સુખ રાખીને
બેઠો, અને તેની જમણી બાજુ બટામનપગ તેની માતા બેઠી ૭૪

તેની ડાબી બાજુએ તેની ધાવ મા ગ્નેહસ્થાદિડ લઇને બેઠી અને
એક ઉત્તમ તરૂણી જત લડને તેની પીઠે બેઠી ગ્ની ૭૫

તેના બે પડએ બે આમગ ધન્નાગીઓ, તેમજ તેની પૂર્વ બાજુએ
વીંઝણો ધન્નાગી અગ ઈશાન બાજુએ કગગ ધન્નાગી ડાબી ગ્ની ૭૬

પછી સગ્ગા સપવાળા, મગ્ગા ચાવનવાળા, સગ્ગા શલ્લુગાગ્વાળા, હ-
પિત મન ધન્નાગ (ઉમેદવાગ) એક હળાગ મગ્ગમાગેએ તે પાલળી બેચકી ૭૭

અઠ મુતિયાઈ મપતિયાઠ સે અઠ મગલાઈ પુરો;

સપલકિયાળ હયગય, રદાળ પત્તેય ઘટમય ૭૮

ચલિયા વહવે અસિલઠિ, કુન ધયાચિંત પમુહાદા તો,

અત્યાતિયા ય વહવે, જયજય સદ પઝજતા ૭૯

મગળ જળસ્ત દિંતો, ઢાળ કળ્પ હુમુ વ્વ સો કુમરો,

ટાહિળ હરયેળ તઢા, અજલિમાલા પહિચ્છતાં. ૮૦

દાઈજ્જતો મગ્ગે, સો અગુલિ માલિયા સહસ્સેહિ,

પિન્નિઝ્જતો ય તઢા, લોપળપાલા સહસ્સં હિં ૮૧

પત્થિજ્જતો અહિય, હિયય સહસ્સેહિ તદ્દય થુવ્વતો,

વપળ સહસ્સે હિં દમો, સપત્તો જા મમોસરળ. ૮૨

સીયાઓ ઉત્તરિડ, જિળપયમૂલે ભિગમ્મ મત્તીણ,

તિપયાહિળી કંઠેડ, વઢઈ ત્રીર સ પરિવારો. ૮૩

તે પાલખીની આગળ ફૂડી રીતે ગોઠવેલા આઠ મગળ ચાલતા કથ્યા તથા તે સાથે ગણગારેલા આઠસે ઘોડા, આઠને હાથી અને આઠસે રથ ચાલતા થયા ૭૮

ત્યારબાદ ઘણા તલવાર, લાડી, ભાલા તથા વજ્રચિન્હ (જુહા) જે પાઠનારા આપ્યા તે સાથે વગી ઘણા ભાટ ચારણો જય જય શબ્દ કરતા ચાલ્યા ૭૯

હવે કુમાર નંપવલની માફક માગણ લોહોને મવળે હાથે દાન દેવા લાગ્યો, તેને એ કોઈ અજલિ બાધી પ્રણામ કરવા લાગ્યા, વળી માર્ગમા હજારો આગળીઓથી તે ઝોળખાવા લાગ્યો, હજારો આખોથી તે ભેવા લાગ્યો, હજારો હૂંદ્યોથી તે અવિક અધિક ચાહવાયો અને હજારો વચનોથી તે વખણાવા લાગ્યો, એમ તે ઠેક સમવનગણ મૂધી આવી પહોંચ્યો ૮૦-૮૧-૮૨

ત્યા આવી પાલખીથી ઊતરી ભક્તિપૂર્વક ત્રિનેશ્વરના પાને જઈ ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપી પગિવાર સાથે કુમાર વીર પ્રભુને વાદવા ગયો ૮૩

અહિવટિટ જિણિદ, મળાતિ પિયરો ડમ જંદે સ મુઓ,
અમ્હ ઇમો ટટો, મીઓ જર જમ્મ મરણાળ ૮૪

તો તુમ્હ પયમૂલે, નિરૂમિટ ઇસ ઇન્ડટ તઓ મે,
દેમો સચિત્તમિરૂગ, પુજ્જા પસિરણ મિણ્હતુ. ૮૫

મળા પહ પડિવંધં, મા મુન્નહ તયણુ મહનંતી મિ,
ગુતુ ઈસાણદિસિં, મુચદ સય મેવ લકાર ૮૬

લુચદ કેસ કલામ, પચાહિ મુઠીહિ તો તાહિ દેવી,
ત ચ પહિચ્છદ્દ હસમ, પડેણ અમૂણિ મુચતી ૮૭

મળા ય અસ્મિ અટે, જટજ્જ મા પુત્તા ત પમાડજ્જ,
દ્ય વુત્તુ સઠાણે, પત્તા સા પાહ કુમરો વિ. ૮૮

ગતુ મળા જિણિદ, આલિત્ત પલિત્તયમિ લોયમિ,
મયવ જરાડ મરણેણ, દેમ્મ તન્નાસર્ણિ દિક્કલં. ૮૯

તેના માળાપ ભગવાનને પાઠીને ડહેવા લાગ્યા દે, આ અમારો એક-
લવાયો લાડડો પુત્ર છે, તે જન્મજગ મગ્ગુલી થીને તમાગ પાને નિષ્કાત
થવા ઇચ્છે છે, માટે અમે આ તમને અચિત્ત ભિક્ષા આપીએ છીએ તેને હે
પૂજ્ય, પ્રનાદ કઠી ગ્રહણ કરો ૮૪-૮૫

ભગવાન બોલ્યા દે ખુગીથી આપો ત્યાગબાદ ભદ્રનદિ કુમારે ઇશાન
પ્રુલે જઈ પોતાને હાથે અલગાં બિતારી પાચ મુદિથી પોતાના વાળ લુચિત
કર્યા, તે વાળ તેની માતા આમ્રુ પાડની ચક્રી હુમગર્ભ વચ્ચમા મ્વીડાગવા
લાગી ૮૬-૮૭

માતા બોલી દે હે પુત્ર, આ ભાગત હવે તુ પ્રમાદ નહિ કરજે,
એમ ડહીને માળાપ સ્વગ્થાને આગ્યા અને કુમાર પલ્લુ જિનેદ આગળ જઈ
ડહેવા લાગ્યો દે, હે ભગવન! આ જગ અને મગ્ગુવડે બળીગળી ડહેલા લોકમા
તેની નાચ ડગનારી દીક્ષા મને આપો ૮૮-૮૯

તો દિનિસત્તણ ત્રિહિના, જિણેણ एसो સય સમણસિઓ,
સન્નપિં વન્ઠ કિરિય, જયણાપુવ્વ કરિજ્ઞાદિ ૯૦

ડચ્છામિ સિ મણતો, થેરાણ સમણ્ણિઓ ઇમો તેસિં,
પાસે તવચરણ રઓ, ગિણ્ઠહ્ ડકાર સગાહ ૯૧

મુચિર પાલિત્તુ વય, માસ સલેહણ ચ કાઠ્ઠણ,
આઝોઈય પઢિત્તો, સોહમ્મે સુરવરો જાઓ, ૯૨

સુત્તુણ તત્થ મોણ, તત્તો આઠક્કલ્લેણ સુત્તો,
હોઠ્ઠણ ઉત્તમકુલે, મણુઓ પાલિત્તુ ગિહિધમ્મ. ૯૩

પવ્વજ્જ કાઠ્ઠણં, હોહીં ટેવો સણકુમારમિ,
એવ વખે મુકે, આણયકલ્લે ચ આરણ ૯૪

તો સન્નરે એવ, ચત્તદસસુ મવેસુ નરસુરેસુ ઇમો,
ઉત્તમમોણ મોત્તુ, મહાવિદેહે નરો હો હી. ૯૫

ત્યારે જિનેશ્વરે વિધિપૂર્વક તેને દીક્ષા આપી, સ્વમુખે તેને શીખા
મણુ આપી ઢે હે વત્સ, તુ ચતનાપૂર્વક સઘળી ક્રિયા કરજે ૬૦

તેમજ ઈન્દ્ર છુ એમ બોલતા કુમારને પછી ભગવાને સ્થવિશને
સોખ્યો, તેમની પાસે તે તપશ્ચરણુમા રક્ત રહી અગ્નિ આગ શીખ્યો ૬૧

પછી તે ભદ્રનદિ કુમાર ત્રિરકાળ મત પાળી એક માસની સંલે-
ખના કરી આલોચી પડિકમીને મોઢમ દેવલોકમા ઉત્તમ દેવ થયો ૬૨

તમા સુખલોગ લોગવી ત્યાથી આયુક્ષ્યે અવીને ઉત્તમ કુળમા જન્મી
ગૃહિધર્મ પાળી, પ્રત્યક્ષા લઈ મનકુમાર દેવલોકમા, તે જશે એ રીતે પ્રજ્ઞ
દેવલોકમા, શુક દેવલોકમા, આનન્દ દેવલોકમા, આરણ્ય દેવલોકમા અને છેલ્લે
સર્વાર્થ સિદ્ધ વિમાનમા એમ દેવતા અને મનુષ્યના મળી ચૈાદ ભવોમા તે
ઉત્તમ લોગ લોગવી મહા વિદેહમા મનુષ્ય જન્મ લેશે ૬૩-૬૪-૬૫

પચ્ચજ્જ પઠિવજ્જિય, સ્વવિઠ કમ્માઈ કેવલી હોલ,
સો ભદ્રનદિ કુમરો. રહિહી અગ્ગી વિમુક્કમુહ ૯૬

एव भुवतः किल भद्रनदी, निर्वित्र मारा य विशुद्धधर्म,
स्वर्गादिसौख्य लभते ममतस्मात्, आद्यस्ययुक्तो गुण एव नित्यं ९७

(इति भद्रनदि कुमारोदाहरण समाप्त)

ત્યા પ્રવ્રત્ત લઈ ડભા ખપાવી કેવળી થગ્ને તે લદ્રન દિ કુમાર અ-
નત સુખ પામશે ૯૬

આ રીતે સુપક્ષવાળો લદ્રન દિ કુમાર નિર્વિદ્વપણે વિશુદ્ધ ધર્મ આ-
શાધી સ્વર્ગાદિકના સુખ પામ્યો, માટે આવડને સુપક્ષરૂપ ગુણની હમેશા જ-
રૂર રહેલી છે ૯૭

આ રીતે લદ્રન દિ કુમારનું ઉદાહરણ સમાપ્ત થયું.

પચ્ચગતમ ગુણ.

उक्त अतुर्दशो गुणः, मप्रति पचदश दीर्घदर्शित्वगुण माह,
चौदमो गुण उहो, हवे पदरमो दीर्घदर्शिपणा ३५ गुण
કહે છે

(मूल गाथा.)

आद्यवद् दीहदसी-

सयल परिणाम सुदर कर्जं,

बहुलाम मण्णकेसं-

मलाहणिज्जं बहुजणाण, २२

(મૂળ ગાથાનો અર્થ)

દીર્ઘર્શી પુરૂષ તે તે કામ પશિષ્ણામે મુદ્ધ હોય—બહુ
લાભ અને યોડા ક્લેશવાળું હોય અને વણા જનને વખાણવા
લાયક હોય તે તે કામ જ શરૂ કરે છે ૨૦

(ટીકા.)

આરમ્ભે પ્રતિજ્ઞાનીતે—દીર્ઘ પરિણામ મુદ્ધ—કાર્ય મિતિ ગમ્યતે—ક્રિયા
વિશેષણ વા—દ્રષ્ટ મવલાકાયિતુ શીઘ્ર મસ્યે તિ દીર્ઘર્શી

આને છે એટલે શરૂ કરે છે—દીર્ઘ એટલે પશિષ્ણામે મુદ્ધ ‘કામ’
એટલું જીપરથી લેવું અથવા દીર્ઘ શબ્દ ક્રિયા વિશેષણ તરીકે બોલેલો એટલે
દીર્ઘ બોવાની જેને ટેવ હોય તે દીર્ઘર્શી પુરૂષ બણેલો, તેવો પુરૂષ

સકલ મમસ્ત—પરિણામ મુદ્ધ જાયતિ મુગ્ધાવહ—કાર્યકૃત્ય

અથવા એટલે બહુ પરિણામ મુદ્ધ એટલે આગામિકાળે મુખ આ-
પના કાર્ય એટલે કામ

તથા વહુલામ મચુરાભીષ્ટસિદ્ધિક—મલ્પસ્લેશ સ્તોકાયાસ—શ્લઘ
નીય પ્રશસનીય—પુરુજનાના સ્વજનપરિજનાના શિષ્ટાના મિતિ ભાવ ,

વળી બહુ લાભવાળું એટલે પુરુષ કાયદાવાળું—અને અપ કલેશ
એટલે યોડી મહેનતવાળું—તેમજ બહુ જનોને એટલે સ્વજન પરિજનોને અ-
ર્થાત્ ડેખવાયલા જનોને શ્રદ્ધાધનીય એટલે પ્રશંસવા જેવો (તે કામ હોય
તે તે કામ તેવો પુરૂષ કરવા માગે છે)

મહિ કિન્ પારિણામિત્યા પુદ્ધ્યા મુદ્ધપરિણામ મહિક મપિ કાર્ય ક-
રંતિ, ધનયોષ્ટિવત્, તતો ઈર્મસ્યાપિ ઇવા ધિન્કારી તિ

કારણ કે તેવો પુરૂષ આ લો—નજીની નય પણ પાગિલામિકી પુ-
દ્ધિવડે મુદ્ધ પરિણામવાળું બળીનેજ કરે, ધન હિના માફક,—માટે તેજ
વર્મનો અવિકાસી ગણાય છે

(ધનશ્રેષ્ઠિજ્ઞાન તિવદ)

અતિથિ તથ મગદ્દેસે, દેસિયદમિય મહલ્લ કોહલ્લે,
રાયગિદ્દ કેન્નિગિદ્દ વ, મુરણ કમલાડ પરમયર ૧

તત્થા સિ રાસિકયવદ્દુ, મણિરયણો મદ્દણો વણો સિઠી,
સમુવજ્જિય વદ્દુ મદ્દા. મદ્દા નામેણ સે ગિદ્દિઠી ૨

ધણપાલો વણદેવો, ધણઓ ધણરત્તિઓ તિ મુપસિદ્ધા,
વડરો વડરાણણ આણણુ વ્વ તેમિ મુયા પવરા ૩

કમસો તેસિ મજ્જા મિરી ય લન્તી ણા ય વન્ના ય,
નિન્નમ મુદેરિમ સાલિણાડ ચિત્તિ મુદ્દિયાઓ ૪

કદ્દયાવિ પરિણયવઓ, સિઠી ચિત્તઃ વય મદ્દિકાપો,
એણ તિદ્દિયા મુદ્દિયા, તળયા મે ગન્નિચર કાલ ૫

ધનશ્રેષ્ઠિનુ જ્ઞાત આ પ્રમાણે છે.

અહીં અનેક દુનુદ્દગ્ધનાના મગધ દેસમા જગત્ લક્ષ્મીના કીલધર
સમાન નજગૃહ નામે મોહોટ નગર હતુ ૧

ત્યા ઘણા મણિરત્નને મધનાર, બુદ્ધિનાળી ધન નામે મેઠ હતો,
તેની બહુ કલ્યાણુ કરનાની ભદ્રા નામે સ્ત્રી હતી ૨

તેમને બ્રહ્માના આજ મુખની માફક, ધનપાળ-ધનદેવ-ધનદ-અને ધ-
નગક્ષિત નામે આર ઉત્તમ પુત્રો હતા ૩

તેમની અનુક્રમે સ્ત્રી-લક્ષ્મી-ધના-અને ધન્યા એ નામની અનુપમ
રૂપવાળી આજ લાડીઓ હતી, તેઓ નુખ નામે જોતી ૪

હવે શેઠ અવસ્થાવાનુ થયાથી તત્ત લેવા હજોતો વડો વિચારવા લા-
ગ્યો કે આટલે લગણુ તા આ માન પુત્રો મે મુખી રાખ્યા છે ૫

જહ પુણ કાવિહુ સુણહા, કુહુવમાર વરિજ્જ અરિણઠ,
તો પન્ઝાવિ અદ્ધુદી, ન મુણતિ ગયપિ કાલ મિમે. ૬

કા પુણ ઇમાણ ઝચિયા, ગિહાવિતાઈ ચિ હુ સપુત્તા જા,
સા ઝળ મર્દંડ નેયા, પુન્નણુ સારેણ જ વુદ્ધી. ૭

જુજ્જહ તથો પરિસ્તા, ઇમાણ મુદ્ધિસયણ વધુ પચ્ચક્ક,
જ સઠવિયકુહવા, કુહુવિણો હુતિ કિત્તિપય. ૮

ઇય ચિંતિરૂણ મુદ્ધહ, મદ્ધવ તાદિરૂણ નિયમેહે,
નિયમિત્તનાદગ્ગ, નિમત્ત મ્મંયણઠાળ. ૯

મુચુત્તર ચ મમાણિરૂણ, તરોલ કુમુમ માર્દિં,
તસ્સ મમમ્મ મિઠી, દક્કારાવેડ મ્મહુયાજો ૧૦

પણ હવે જો કોઈ વહુ દુટ્ટ બનેા જાર બરોણ જીપાડી ટથે તો પા
દળ પણ એઓ અતિ મુખી રહી વળત ખમાર દુઝે ૬

હવે આ ચાર વહુઓમાથી ઘની મલાળ ક વા યોગ્ય કઈ વહુ છે
હા-ભવ્યુ ! જે પુણ્યવાળી હથે તે તેવી ઠાણ છે તે તેની બુદ્ધિ જીપરથી
માવમ થશે જે માટે બુદ્ધિ પુણ્યના મનુના રોન છે ૭

માટે એમની મિત્ર મના અને જાળિાડુની કળક પરીક્ષા લેવી જો-
વથે, જે માટે દુટ્ટ બને ઠેઠાણે પાડયાની જાદુ બિડાની કીર્તિ જાળવાય
છે ૮

એમ ચિતવીને તેણે પોતાના ઘના મોગે મડપ બધાવી ભોજનના
માટે પોતાના મિત્ર જ્ઞાતિવર્જને નિમત્રિત ર્યા ૯

તેમને જમાડી પાન ૨૧ આપીને તેમની મમક્ષ થેઠે વહુઓને
બોલાવી ૧૦

પળ પળ સારિકુળે, અપ્પિકુળ પમળેઈ રક્ષિયવ્વ ત્તિ,
જડયા મમ્મોમિ તયા, ણ્ણ મે અપ્પિયવ્વા ય. ૧૧

एव ति ताहि भणिए, त्रिसज्जिया गउरवेण नियसयणा,
पत्ता य सय ठाण, कि मित्त्य तत्ता ति सविक्का. १२

મગિઠિહ જયા તાઓ, જઓ તઓ ગિઠિહ સમપ્પિસ્સ,
इय चिंतिय पढमाण, वट्टइ ते उज्झिया झत्ति १३

वीयाए तुमभाव, अवणेउ भऊलिया लहु चेव,
तडयाए ताय समप्पिय त्ति अङ्गउरउ पराए १४

उज्जल वसणेण वधिकुण पक्खिविय भूतणकरहे,
पडडिण तिकाउ पडियरण, जोगओ रऊलिया ते उ १५

अह मन्नाए नियपिउ, गेहाओ सदिकुण सयणजणो,
भणिओ जह पडवरिस, उडि मिमे जति तह कुणह १६

તેણે દષ્ટે વહુને પાત્ર પાત્ર ચોખાના દાણા આપીને કહ્યુ આ દા-
ણાને સલાળી રાખજો અને જ્યારે માગુ ત્યાં એ મને આપજો ૧૧

તે વહુએ એ તે વાત ડબ્બૂવ ગખતા ગેઠે માન સાથે પોતાના સગા-
વહાલાને વિનંત્રિત કર્યા, તેઓ આ નામમા શુ તત્ત્વ હશે તે વિચારતા થકા
૨૧ સ્વસ્થાને ગયા ૧૦

ત્યાં પહેલી વહુએ વિચાર્યું કે મનગેળ માનશે ત્યારે જ્યાં ત્યાંથી
આવા દાણા લઇને આપીશ એમ વિચારી તેણીએ તે દેવી લીધા ૧૩

ખીલ વહુએ તેમની જીવ હિતાની તે ખાઈ લીધા

ત્રીજીએ વિચાર્યું કે નમગણના આપેલ છે તેવી માનની સાથે ઉ-
ત્તમ વસ્ત્રમા ખાધી પોતાના આભૂષાના ડાડિયામા ગખી દરશેજ ત્રિકાળ
મહારીને માચરી નખયા ૧૪-૧૫

ચોથી ધન્યા નામ ॥ વહુએ પોતાના પિયેગથી એક મગાને બોલાવી
કયુ કે ૬૦ વર્ષે આ દાણા વાનીને વવના રહે તેમ તુ કરજે. ૧૬

તેણવિ વરિસારત્તે, પત્તે તે ગાવિયા પચ્છેણ,
સુદ્ધમિ કિયારે જલ મરિયમિ પરોહ મણુપત્તા. ૧૭

તો સઘે હરુસણિડ, યુળરવિ આરોવિયા કમેણ તઓ,
જાઓ પદમે વરિસે, પસત્થઓ પન્નઓ તેસિં ૧૮

ધોયમિ વચ્છરે આઢગો, ડ તડયમિ સ્વારિયા જાયા,
તુરિણ કુમ્મો પચ્છ, વરિમે યુળ કુમ્મ સહસાણિ ૧૯

અહ સિઠિણા વિ મોયણ, પુસ્સર સયણમાડ પન્નચ્છ,
સહાવિય વહુયાઓ, સાલિક્કણા મોમિયા તેડ ૨૦

કિન્નણેણ સુમરિય સિરો, જઓ તઓ અપ્પણ વળે પચ,
અહ સવહ સાવિયા મળદ, હલ્લિયા તે મણ તાય ૨૧

તેણે વર્ષાઋતુ આવતા મહેનત લઈ તે દાણા પાણીથી ભરેલા નાના
ક્યાન્ડામાં વાળ્યા એટલે તે ઊગી નીકળ્યા ૧૭

ત્યારે તે અંબે ઊછેડીને ફરીને રોપ્યા એમ કુમે ફરીને પહેલે વર્ષે
તે એક પાણી જેટલા થયા ૧૮

બીજા વર્ષે આઠડ પ્રમાણ થયા, ત્રીજા વર્ષે ખાગી પ્રમાણ થયા, ચોથે
વર્ષે કુલ પ્રમાણ થયા અને પાંચમે ત્રણ હજાર કુલ (ડગમી) થઈ પડ્યા ૧૯

હવે શેઠે ફરીને અગાવાવાને જમાડી તેમની કળક વહુઓને પ્રોત્સાહી
તે આખાના દાણા માગ્યા ૨૦

ત્યારે પહેલી શ્રી નામની વહુ તો તે વાનજ વીનરી ગઈ હતી એ
ટલે જેમ તેમ ચાલ કઢીને જ્યાં ત્યાંથી ઊપાડીને તેણીએ પાંચ દાણા આપ્યા,
ત્યારે સસરાએ તેને મોટા મોગન આપી ખડ પૂજા તેણીએ કહી આપ્યું
કે હે તાત, મેં તે ફેરી દીધા હતા ૨૧

એવ હન્ડી ત્રિ કદેદ, ફેવલ મસ્ત્રિયા મણ તેડ,
 આમરણ ફરડાઓ, તે ગહિય ગળા સમખેડ ૨૨
 અડખલા અદ યન્નાત્રિ મમિયા સચિય મળડ તાય,
 તે એવ મેવ અડખૂરિ ભાવ મિળિહ સગળપત્તા. ૨૩
 એવ મવનિ એ સુન્દરિયા તાય ગાવિયા સતા,
 મન્નિમ્સાયા પુણ પુઢિમાવ રહિયત્તાઓ નેવ ૨૪
 સતિ મમ જળયમેહ, રહુ કુઠારેમુ સનિસિત્તા તે,
 સગડાદ વાહનેદિ, તો આણાડહ લહુ સિઠી ૨૫
 તો નિયમિપ્પાય કહિય સિઠિળ. પુન્નિઓ સચળવગ્નો,
 કિં ફત્વ ડચિય મિળિંહ, સ આહ તુઢિમ ન્ચિય મુળેહ. ૨૬
 જપડ ઘળો વિ ડજ્જળ, સીલા પઢમ તિ ડજ્જિયા નામ,
 વારછગળાહ છઢળ ગા વારા વમડ મહ ગેહ ૨૭

એમ ખીલ વહુ બોલી ઢે હુ તો તે આઈ ગઈ હતી
 ત્રીલ ધના નામની વહુએ તે આભવણના ડ ડિયામાથી કહાલી

આખ્યા ૨૦

હવે અતિ લાગ્યશાળિની ધન્યા નામની ચોથી વહુ પાનેથી શેઠે તે
 દાણા માગ્યા, ત્યાં તે વિનયપૂવડ ઢહેવા લાગી ઢે હે તાત, તે દાણા આવી
 આવી રીતે હમણા બહુ વાંચી પડ્યા ડે હે તાત, એ રીતે એ વાંચ્યા થકાજ
 એ મુગશિત રાખ્યા ઢહેવાય, બાઢી વધારે કયા વગર રાખી એટલા શા કા-
 મના ? માટે હાલ તે માગ બાપના વરે ઘણા કુઠારોમા રખાયલા છે, માટે
 તમે ગાડા બોડલાવી તે મગાવી લ્યો ૨૩-૨૪-૨૫

ત્યાં પોતાનો અભિપ્રાય બહો ડીને શેઠે મગાવહાલાને પૂછ્યું કે
 હવે ઇંહા ગી રીતે ડરવુ ઉન્નિત છે ? તેઓ બોલ્યા કે તમેજ તે વાત જાણો
 છો ૨૬

ત્યારે શેઠ બોલ્યો કે પેહેલી વહુ ઉન્નનગીલ હોવાથી હુ તેવુ
 ઉન્નિતતા, એવુ નામ પાડુ છું અને તેણે અમારા ઘરમા છાણ વાગીહુ કર-
 વાવુ કામ કરવુ ૨૭

રધણ કઢણ સોઢણ, ઢલ્ણાઢ નિયોમિણી હવડ ધીયા,
નિય આયરણ વસેણ, મોગવડ નામ મુપમિદ્ધા ૨૮

જ સાલિકળા જત્તેણ રમિસયા રમિસયામિદ્ધા તેણ,
મણિ કળમ રયણ મઢાર, સામિણી હવડ તદયવદ્. ૨૯

અણિક્કમણિજ્જાણા, તુરિયા નન્વસ્સ સામિણી હોઝ,
સાલિકળ રોહણવસા, રોહિણિનામા મરયપુ ના ૩૦

એવ ચ દીહદસિત્તેણે, કાઝ કુડુમ્મત્થ સો,
ધણસિદ્ધી નિમ્મલ્લધમ્મ, કમ્મઆરાહગો જાઓ. ૩૧

જન્નોવિ હો વળઓ, છઠગ રોહિણીઢ નાયમિ,
મળિઓ મુહમ્મ પઢુળા ફિર વિત્તરેણે વ ૩૨

ખીજીતુ તેના આચરણ પ્રમાણે હું લોગવતી નામ આપુ છું, અને તેણે રાધવા ખાડવાતુ તથા મોવા દળવાતુ કામ કરવું ૨૮

ખીજીએ ચોખાના ફાણા મ લાળીને રાખ્યા માટે તેતુ રક્ષિતા એવું નામ પાડું છું, અને તેણીએ મણિ સુવર્ણ, રત્ન વગેરે લડાર સલાળવાતુ કામ કરવું ૨૯

ચોથીએ ચોખાના ફાણા વવનબ્યા માટે તેણીતુ રોહિણી એવું નામ આપુ છું, તે સુબચાળિની હોવાથી એ ત્રણે વહુઓ જાપર કેળદેખ રાખનારી થઈ રહો અને તેનો હુકમ બધાને પાળવો પડશે ૩૦

આ રીતે દીર્ઘદર્શિ થઈને તે ધન શેઠ કુટુંબને મુશ્કેલી કરી નિર્મળ ધર્મ કર્મનો આગધક થયો ૩૧

વળી આ બાબત જ્ઞાત ધર્મ કથા નામના ઝૂલ અગમા રોહિણીના જ્ઞાતમા મુધર્મ સ્વામિએ બહુ વિસ્તારે કીને એનો આ રીતે ખીજો ઉપનય પણ બતાવેલ છે — ૩૨

જહ સો ધણો તહ ગુરુ, જહ નાયજણો તહા સમણસઘો,
જહ વહુયા તહ મળ્યા, જહ સાલિકણા વચાઈ તહા ૩૩

જહ સા હજ્જિયનામા, તે સાલિકણે સમુજ્ઞિહ પત્તા,
પેસણદુક્ખ પરમ, તહ કોઈ જિઓ કુકમ્મવસા ૩૪

સયલ સમીહિય સંસિદ્ધિ, કારણ તારણ ભવસમુદા,
હજ્જિત્તુ વણ મરણાઈ આવયાઓ હવજ્ઞેઈ ૩૫

અન્નો હળ વીયવટ્ટુ જ્ઞ વત્થમોયણ જસાઈ લોમેળ,
મુત્તુ તાઈ પરલોય, દુક્ખ લક્ખકન્વણી હોઈ ૩૬

તત્તો વિ ય જો અન્નો, સો તાઠ જીવિય પરસ્સિત્તા,
રક્ખિયવટ્ટુ જ્ઞ જાયડ, સર્વોસ ગરવઠાણ ૩૭

જેમ તે ધન થેક તેમ શુદ્ધ જાણના, જેમ જ્ઞાતિજન તેમ શ્રમણસ ધ
જાણવો જેમ વહુઓ તેમ લગ્ય છવો જાણવા, અને જેમ ચોખાના દાણા
તેમ મહાનત જાણવા ૩૩

હવે જેમ પહેલી ઉજ્જિહતા નામે વહુ ચોખાના દાણા ઉજ્જિહત કરીને
શુભામગિનીત મહા દુખ પામી તેમ ઢોધ છવ કુર્મના વશે સકળ મરી
હિનની નિદ્રિ કરના અને લવસચુદ્ધી તારના મહાનતોને મેલીને મરણ-
દિક દુખ પામે છે ૩૪-૩૫

વળી ખીજા ડેરલાક છવો ખીજા વહુના માફક વસ્ત્ર લોજન અને
યગાદિકના લોલવી તે મતોને ખાઈ કરીને પરલોકના લાખો દુખ પામવાને
ચોગ્ય થાય છે ૩૬

ત્રીજા છવો ગણિતા નામની વહુ માફક તે મતોને ચોતાના છવિ
તની માફક આશયીને સર્વે તત્ત માન મેળવે છે. ૩૭

સચ્ચિત્ત મચિત્ત વા, જ ગચ્છે ઝઢુનારિહ કિંચિ,
પઢમેણ પરિઠાવણ, મિમસ્સ કજ્જ તિ સઠવિય ૫૦

જ મત્ત પાણ વા, હવગરણ વા ગણસ્મ પાઝમ્,
ત દુહણા પરિતતણ ઉપ્પાહ્યન્વ તિ ૫૧

ગુરુ થેર ગિલાણ તવસ્સિ, નાલ સેઢાઢયાણ ય મુણીણ,
રચ્ચવા ટવલ્લ વિચચ્ચણ, જુગ્ગા તઢયમિ સઠવિયા ૫૨
જો પુણ તેસિ કણિઠો, ગુરુમાયા તસ્સ નિયમણો સચ્ચો,
વપ્પણય પરાયણ, માણમેણ ગુરુણા મમુવણીઓ ૫૩

એવ જહજુગ્ગ નિહજણેણ આરાહણ પર પત્તો,
સો સૂરી તહ ગચ્છો, સચ્ચો ગુણમાયણ જાઓ. ૫૪

કિર ઢીહદમિ ગુણસગણ, ઘણ સિઠિણા ઇહ પગય,
મવિયમઢ કોવ્વણત્થ, પયપિયા હવણચરિમાસા ૫૫

પહેલા ગિધ્યને મચિત્ત અચિત્ત પઠવવાનું કામ બાળવવાને હુકમ
કર્યો ૫૦

ખીજાને હુકમ કર્યો કે તારે જાગરે થોડા ભક્તપાન ઉપકરણ વગેરે
લાવી આપવાનું કામ થાડા વગર બાળવતા નહેવું ૫૧

ત્રીજાને કહ્યું કે તારે શુદ્ધ-સ્થવિગ્ન-જ્ઞાન-તપસ્વિ-જ્ઞાનગિધ્ય વગેરે
શુનિઓની ગ્યા કરની, ઢેમકે તે દક્ષ અને વિચક્ષણ હોય તેજ ઠરી શકે પર
હવે ચોથા જે તેમાને મોથી નાનો શુદ્ધભાઈ હતો તેને તે શુદ્ધ
મનમા બહુ પ્રીતિ લાવીને પોતાનો આજો જાગ મોચ્યો ૫૩

આ રીતે જેને જે થોડા તુ તેને તે સોખીને તે આચાર્ય પરમ
આરાધક થયો અને તે જાગ પણ પૂર્ણ શુભગાળી થયો ૫૪

આ સ્થળે ચાલતા પ્રકરણમાં તો દીર્ઘદર્શિ શુભવાળા ધન શેઠના જ્ઞા-
તનોજ ઉપયોગ છે, છતાં અન્ય જનોની શુદ્ધિ ઊઘાડવા ખાતર ઉપનયની
વાત પણ કહી બતાવી છે ૫૫

ઇતિ ફલ મકલંક શ્લોક મસ્તોક મેતદ્—
 ગુણેન રૂઢ ધનાલ્લ્ય શ્રેષ્ઠિનઃ સનિશમ્પ,
 ગુણ મમલ મુદાર દીર્ઘદર્શિત્વ મેવ—
 શ્રયત ધવિકલોક્ષાઃ કિં વદુ વ્યાકૃતેન. ૫૬

(ઇતિ ધનશ્રેષ્ઠિ વૃત્તકં સમાપ્ત)

આ રીતે ધન શેઠને પ્રાપ્ત થએલું નિર્મળ યશવાળું ભારે કૃપા માલ-
 બીને દીર્ઘદર્શિપણાડપ નિર્મળ ઉત્તમ ગુણને હે લભ્ય લોકો તમે ધારણ કરો
 બાલુ કહેવાની શી જરૂર છે? ૫૬

એ રીતે 'ધન શેઠનું જ્ઞાત છે

પોડશતમ ગુણ

વ્યાપ્ત્યાતઃ સુદીર્ઘદર્શીંતિ પંચદશો ગુણઃ, સાંપ્રત વિદ્યો-
 પજ્ઞ ઇતિ ષોટશ ગુણ પ્રચિકટયિષુ રાઠ

સુદીર્ઘદર્શીપણાડપ ૫૬રમો ગુણ વર્ણવ્યો, હવે વિરોપજ્ઞપણા-
 ડપ સોલભા ગુણને પ્રગટ કરે છે:—

(મૂળ ગાથા.)

વત્યૂળ ગુણદોસે—

લક્ષ્ણેદ્ અપસ્વવાય માવેળ,

પાણ વિસેસન્નૂ—

ઊત્તમ ધમ્મારિહો તેણ. ૨૩

(મૂળ ગાથાનો અર્થ.)

વિરોપજ્ઞ પુરૂષ અપક્ષપાતપણે કદી વસ્તુઓના ગુણ દોષ
 બાણી શકે છે, માટે પ્રાચે કદીને તેવો પુરૂષ જ ઉત્તમ ધર્મને
 યોગ્ય છે. ૨૩

(ટીકા.)

વસ્તુનાં દ્રવ્યાણા સચેતના ચેતનાના ધર્માધર્મહેતૂનાં વા, ગુણાન્ દોષાં
શ્ચ લક્ષયતિ જાના ત્યપક્ષપાત ભાવેન મા ચસ્થ્ય મુસ્થચેતસ્તયા,

(વિશેષજ્ઞ પુરૂષ) વસ્તુ એટલે સચેતન-અચેતન દ્ર વો અથવા ધર્મ-
અધર્મના હેતુઓ-તેના ગુણો અને દોષોને અપક્ષપાત ભાવે કરીને એટલે
માધ્યમ્ય ભાવથી મુખ્ય ચિત્ત રાખીને જોળખે છે એટલે બાણી થઈ છે

પક્ષપાતયુક્તો हि दोषान पि गुणान्—गुणा नपि दोषा नप्यवस्यति
समर्थ यति च.

કેમકે પક્ષપાતી પુરૂષ દોષોને ગુણો માની લે છે અને ગુણોને દોષો
માની લે છે, અને તેવીજ રીતે તેનું મર્મરૂપ કરે છે

उक्तच,

आग्रही वत निनीषति युक्तिं, तत्र, यत्र मति रस्य निविष्टा,
पक्षपात रहितस्य तु युक्ति यत्र, तत्र मति रैति निवेश

આગ્રહી માણુમ, બસ, જ્યાં તેની મતિ બેઠી હોય છે ત્યાં યુક્તિને
તાણુવા ઇચ્છે, પણ નિપક્ષપાતી માણુમની તો મતિ, જ્યાં યુક્તિ હોય
ત્યાં તણાય છે

अतः प्रायेण बाहुल्येन विशेषज्ञः सारेतरवेदी उत्तमधर्माहं प्रधान ध-
र्मोचितो भवति, मुमुक्षुमयीय इति

એથી પ્રાયે એટલે ઘણા ભાગે વિશેષજ્ઞ એટલે સારા નરતાને બહુ
નારોજ ઉત્તમ ધર્મને અહીં એટલે પ્રધાન ધર્મને યોગ્ય થાય છે, મુમુક્ષુ મ-
ત્રિના માફક

(તત્કથા પુન રેવં)

ઈદ પુત્રમદ ચેદય, વિમૂલિયા અતિ પુરવરી ચપા,
તત્ય જિયસચુરાયા, રાયા ઇવ મયલ જણડો. ૧

રુવેળ હારિણી સોલ, સાલિણી ધારિણી પિયા તસ્સ,
અન્દીણી મયસત્તુ, અદીણસત્તુ ય જુવરાયા. ૨

હપ્પલિયાઈ ચરવિદ, વિમુદ્ધ નિયમુદ્ધિ વિજિયમુરમતી,
જીવાજીવાઈ પયત્ય, સત્ય વિત્તર વિલેસન્નુ ૩

રજ્જધુરા ચિત્તળ પવળ, માળસો ધમ્મ કમ્પ કયકરણો,
નિવ માળસ કલહસો, અતિય છુડ્ડી મહામતી ૪

મયકુહિય વિળઠ અળિઠ, ગથ ગવદ્દર સરીસછન્ના,
મયગવ સમસ રુહિરાઈ પિચ્છિલા, અમુદ્ધ બીમત્યા ૫

સુબુદ્ધિ મત્રિની કથા આ પ્રમાણે છે:—

અહીં પૂર્ણેશ્વ નામના ચેત્યથી વિમૂલિત ચ પા નામે નગરી હતી
ત્યા જિતશત્રુ નામે રાજા હતો, તે ચ દ્રુના માફક સઠળ જનને ઇદ હતો ૧

તેની મનોહર રૂપવાળી અને ગીળગોલિત ધારિણી નામે રાણી હતી,
અને તેનો શત્રુઓને અતિદીન કરનાર અદીનગત્ર નામે યુવરાજ કુમાર હતો ૨

તે મળનો આત્પાતિકી વગેરે ચાર પ્રકારની નિર્મળ બુદ્ધિવડે વૃદ્ધ
અપતિને છતે એવો અને છવાછવાદિ પદ્ધતિના વિસ્તારના વિશેષનો બહુ-
નાર રાજ્યભારની ચિતામાં મન રાખનાર ધર્મના કામ કરવા તૈયાર રહેનાર
રાજાના મનરૂપ માનવમાં હસની માફક રમનાર સુબુદ્ધિ નામે મહા મત્રી
હતો ૩-૪

તે ચ પાનગરીની ઇશાન ઢોણે બાહરે એક મોટી બાઈ હતી, તેમાં
મદેલા સડેલા વણસેલા અને ગ ધાતા રખડતા કડેવરો ભગવામાં આવતા, તેથી
તે મુડદાની વસા માસ અને રૂઢિગથી ભગ્નૂર જાની ભયાનક અશુચિમય થઈ
રહી હતી ૫

મયસપ્તસાળ ગોળાઈ, દેહદુઃખ સલિલ પડિપુત્રા,
ઈસાળ દિસાઈ પુરીઈ, તીંઈ વહિ અત્થિ ગુરુપરિહા ૬

કડયાવિ હુ મોયળ મઢવમિ નિવડેં મુદ્દાસણનિસત્રો,
રાઈસર તલવર કુમર, સિઠિ સત્યાહ પમિદ્જુઓ. ૭

આસાયણિજ્જ વીસાયણિજ્જ પલદાયણિજ્જ માહાર,
મુદ્દવજ ગધરસ ફરિસ, પરિગય મુજણ દિઠો ૮

મુત્તુત્તરપિ તમિ ય, આહારે જાયવિમ્હઓ મળઈ,
રાઈસર પમુહજળો, અહો મળુઓ ય આહારો. ૯

તે વિ હુ અણુવિત્તીણ, મળતિ જ આળવેં સામિ તિ,
તત્તો ય મુબુદ્ધિ પદ, જપઈ એવ ચિય નરિંદો. ૧૦

નિવડેસ્ત એય મઠ, મતી ના ઢાઈ ન પરિયાળાઈ,
મુસિળી ચિઠઈ તત્તો, દુલ્લ તલ્લ પિ આઈ નિવો. ૧૧

તેમા મરેલા સર્પ કૃતરા અને બેલોના ડલેવ નાખવામા આવતા,
તેથી તે દુર્ગંધી પાણીવાળી બની હતી ૬

હવે રાજા એડવેળા લોજન મહપમા બીજા અનેક રાજા (ખડીયા),
ઈશ્વર (સરદાર), તલવર, કુમાર, શેઠ, આર્યવાહ વગેરેની સાથે મુખાસનપર
બેસીને ખાનપાન ચોખ્ય, આનંદ જનક, અને સારા વર્ણુગ ધરસ અપરીવાળા
આહારને હૃદયથી ખાવા લાગ્યો ૭—૮

ખાવા બાદ થયું તે આહાર માટે આશ્ચર્ય પાત્રી રાજા બીજા જ
છોને કહેવા લાગ્યો કે અહો આ આહાર કેવો મનોહર હતો ? ૯

ત્યારે તેઓ રાજાનું મન રાખવા બોલ્યા કે બરોબર તેવો જ હતો
ત્યારે રાજા મુબુદ્ધિ મલિ પ્રત્યે થયું તેમજ કહેવા લાગ્યો. ૧૦

પરંતુ મુબુદ્ધિ રાજાની આ વાત તરફ બેદરકામ રહીને શુપથુપ
રહ્યો, ત્યારે રાજાએ તે વાત બીજાવાર અને છેવટ ત્રીજાવાર બિધલાવી ૧૧

અહ જપેઈ વરમતી, સામિય પ્યંમિ અટમણુત્રેયિ,
આહારં અન્દાણ, ન મળાગાવિ વિષ્ટનો દોટ. ૧૦
જ પુગલા મુશા વિ દુ, અમુદ્ધેણ સ્વણેણ જાયતિ,
અમુદ્ધા વિ દુ મુદ્ધમાયેણ પરિણમતે સ્વણેણાવિ. ૧૩

કિંચ

મુદ્ધસદા મુદ્ધસ્વા, મુદ્ધગધા મુદ્ધરસા મુદ્ધાફામા,
અમુદ્ધેણ જાયતિ. પુગલા નણુ પ-ગમેણ. ૧૪
એવ મુદ્ધુદિ વચણ, ન મદ્દહડ નરરડં કયાવિ પુણો,
સામત મતિ સદ્ધિઓ, વિણિગગ-ગો વાદિયાલીણ. ૧૫
પરિહોં દય અતેણ, વચમાણો દુરદ્ધિગધ અભિમૂત્રો,
દદ્ધ પિહિયવચણ નાસો. અકમિઓ કપિ મૂમાગ. ૧૬
જપેઈ મતિમાઈ, અહો ડમ મંગુલ પરિહુદય,
અહિમદય દુરદ્ધિગધ, મળાતિ તે દેવ એવ મિણ. ૧૭

ત્યારે સુખુદ્ધિ મત્રી જો-યો કે છે આભિનુ! આવા અતિ મનોર
આહારમા પણુ મને લગારે નિસ્મય વતો નથી ૧૦

ઠારણુ કે શુભ પુદ્ગળો લણુવા-મા અનુલ થઈ પડે છે અને અશુભ
પુદ્ગળો ઠણુવારમા ગુભ થઈ પડે છે ૧૩

વળી શુભ સપ્તવાળા—શુભ રૂપવાળા—શુભ ગંધવાળા—શુભ રસ-
વાળા—અને શુભ સ્પર્શવાળા—પુદ્ગળો પ્રયોગે કરી અનુલ ળની લાથ છે ૧૪

આ મત્રિનુ વચન રાત્રએ કબૂલ નહિ કર્યું બાદ ઢોધક વેળા રાત્ર
મામત અને મત્રિઓ આથે બાહેર દરવા નીકળ્યો ૧૫

તે આઈના નજીક આવતા દુગધવી સુઆડને સુખ અને નાશિકાને
ખૂણ ઢાકીને તેટલો ભૂમિલાગ પમાર કરવા લાગ્યો ૧૬

બાદ તે મત્રી વગેરેને કહેવા લાગ્યો, આ બાઈનુ પાણી મર્યા વગે-
રેના મુઠ્ઠાથી દુર્ગધિ વધ બહુ ખરાબ વધ ગયું છે, ત્યારે તેઓ પણુ હા
પાડવા લાગ્યા ૧૭

તો મળડ સુરુદિ પદ, ડબ્બેયફર અહોદગ ણ્ય,
મતી વિ આહ નરવર, નહુ જુતો ડત્થ ડબ્બેઓ. ૧૮
જ અગુર ઘસિણ ગળમાર, કુમ્મપમુદેદિ સુરદિદબ્બેદિ,
વાસિયમિતા અમુદા વિ, પુમ્મલા જાતિ મુદ્દમાય ૧૯
કપ્પરમાદ્દણો વિ દુ, અડમુટ્ણો દેદ્દમાઈ મામજ્જ,
અમુદા હપતિ તમ્મદા, મુદ્દઅમુદ્દકદ્દા ન વત્તવ્યા ૨૦

(અત્તઃ)

પુમ્મગ્ગાણ પરીણામ તેમિ નચ્ચા જદ્દાતદ્દા,
વિણીયતણ્ણા તિહરે, મીર્ઠમ્મણ અપ્પણા ૨૧
અહ ર્ઠસિ ફુરિયકોયો, નરનાદો જપ્પ મદ્દામતિ,
મા પર મપ્પ તદ્દુમ્મય, મેય કુમ્મગાદિય કુમ્મસુ ૨૨
ચિંતદ્દ મતિતરિટો, અહો ર્ઠમો નરવરો કદ્દ હોદ્દી,
પરમત્થ વિસેસન્નુ, જિણપવવણ માવિય મર્ઠ ય ૨૩

ત્યારે ગબ્બ સુબુદ્ધિના પ્રતે ડહેવા લાગ્યો કે, અહો! આ પાણી કેવું
ઉદ્દગ વન્નાડ છે? મત્રી બોલ્યો કે તે નરવર, એમા ઉદ્દેગ પામવાનું શું
દાન છે? ૧૮

કાણુ કે અગ્ગ-અદ્દન-અપ્પ-અને કૂલ વગેરે સુગધિ દ્રવ્યોથી વા
ર્યા થઈ અશુભ પુન્નગણો પણ ગુલ વતા દેખાય છે અને અપૂર વગેરે અ
તિશુચિ પદાર્થો પણ દેહાદિક સાથે સંબંધિત થઈ અગુલ અને છે, માટે
શુભ અને અશુભની પાતલ મ કરો ૧૯-૨૦

એટલા માટે ડહેવું છે કે તે તે પુન્નગણોના પરિણામ વિચારીને
જેમ તેમ તૃપ્તા દાણીને આ માને ગાત સખી વિચરવું બેઠએ ૨૧

આમ સાલણી નામ જરા ગુસ્સે થઈ સુબુદ્ધિને ડહેવા લાગ્યો કે તું
આ રીતે પોતાને પગને અને બાનેને ખોટા હકમા શામાટે તાણે છે? ૨૨

ત્યારે ત્રિવિચારણ લાગ્યો કે, અહો! આ રાત્રી પરમાર્થના વિશે
પને બાણના અને ત્રિન પ્રવચનથી લાવિત બુદ્ધિવાળો સી રીતે થઈ શકે? ૨૩

અદ્યપચ્ચ ર્યનરોઈ, સદ્ધા સમયંમિ નયયકુમેઈ,
પરિહોદગ માળાવિય, ગાલિય સ્વેવ્ઝ નવઘડેમ્ ૨૪

પક્ષિવિય સજ્જસારે, તે લવિયમુદિય કરાવેઈ,
મહયા જત્તેણ પુણો, સત્ત દિણે પરિવસાવેઈ. ૨૫

एव दुच्च तच्चपि, सत्त राइदिय કપ મતે,
ન જાય મુદગ રયણ, અત્ય સત્ય ફાલિહયન્ ૨૬

તો ન વાસટ મત્તી, ળલા મક્કરિય માટ્ટવ્વેઈ,
રન્નો પાણિય ટ્રિય, સદાવિત્તા ઇમ આહ ૨૭

મો મો તુમ નિરૂણો, મોયણ વેન્ઝાઈ ઉદગ રયણ મિણ,
ઉવણિજ્જ મોવિ અપટ, જ સામી આળવેડ ત્તિ ૨૮

તેણવિ તહેવ વિદિય, રાયા ગુન્ઝ હરિસ પુલ્લય સરીરો,
સપરિયણોવિ પસસઈ, અહો ઇમ ઉદગરયણ તિ ૨૯

ખાદ તેણે સાજના મમથે પોતાના ખાસ વિશ્વાસુ માણસો મારફત તે ખાઈતુ પાણી મગાવીને ગળાવી નવા ઘણાઓમા ગળી તેમાં સાલખાર નાખી તેમને મુદ્રિત કરાવીને લટકાવી ગળ્યા, એમ બે ત્રણવાર સાત સાત શત દિવસ પ્રયોગ કરતા તે પાણી રક્તિના માફક સાફ અને ધોળુ થઈ ઉત્તમ થઈ ગયું ૩૪-૩૫-૨૬

પછી તે પાણીને તે મંત્રિએ એલાયથી અને માકગ વગેરે દ્રવ્યોથી વાસિત કર્યું ખાદ રાજાના પાણી લાવનારને એલાવીને આ ગીતે કહ્યું -૨૭

લો લો, તુ રાજાના જમવાની વેળાએ ત્યા આ પાણી ધગ્યે, ત્યારે તેણે તે વાત કબૂલ ગઈ ૨૮

ખાદ તેણે તેમ જતા રાજા પોતાના પત્રિવાર સાથે તે પાણી પીને ભાગે હર્ષથી ગેમાચિત થઈ મગ નવા લાગ્યો કે, અહો! આ કેવું ઉત્તમ પાણી છે? ૨૯

તયણુ નરિદો પાણિયહરિય સદાનિઝ મળઈ મહ,
આસાદય કબો તે, જન્નરયણ મિણ ડમો આહ ૨૦

દેવ મળ દમરયણ, મુઝુદ્ધિ સોચિવાઝ પાવિય એયં,
તો રાયા સદાવિય, મુઝુદ્ધિમતિં ડય મળેદ ૨૧

કિં મતિ તુહ અણિદો, અહય જિણે ય મુદગ વરરયણ,
કલિલ્લ મોયણવેલા વેલાઈ નો ડવટવમિ ૨૨

હઠો દેવાણુપિયા, કત્તો એય તળે સમુવલ્લદ્ધ,
પમળેદ મતિપવરો, ત પરિહોદગ મિણ દેવ ૨૩

શ્મિણા મળ ડવાણ, નરિમ કારિય મહીનાહ,
ત વયણ મમનતો, રાયાનિ રહેર રારેદ ૨૪

ત કમમો જન્નરયણ જાય માણમજલ્લ વ દરૂળ,
જપેદ મનિરાય, રાયા નિમ્મય મરિય દિયમો ૨૫

પછી તન્ન જ નજાએ પાણી લાવનાગ્ને મોલાની પૂજુ ટે હે બદ્ર!
તે આ ઉત્તમ પાણી ક્યાથી મેળવ્યુ ? ત્યાં તે બોલ્યો ટે હે દેવ, આ ઉ
દક રત્ન હું મુખુદ્ધિ મનિ પાવેથી લેવેલો. યાં રાજાએ મુખુદ્ધિ મ-
નિને બોલાવીને આ રીતે કહ્યું ૩૦-૩૧

હે મનિ, શું તને હું મનિષ્ટ કે જે મારે મહાકાવે બોજન
ચેળાએ તારે ત્યાથી આને? ઉદવ ન તું મેળા મને નવી મોકલાવતો? ૩૨

હે દેવાનુમિત્ર, આ ઉદવ તને ક્યાથી વેળવ્યુ છે? ત્યાં મનિ
બોલ્યો ટે હે દેવ, એ તેજ બાઈનું પાણી છે ૩૩

અને દે મહીનાથ, આના આપા ઉપાયે ડગીને મે તે ગાણુ કનવેલુ
છે, ત્યારે રાજાને તે વચનની ખતરી નહિ આતા તેજે પોતે તે અજમાયશ
કરી બેઈ, ત્યાં કમે ડગીને તે પાણી માનસ મોવના જળ લેવું ઉત્તમ
જની ગ્હુ ત્યાં નાન મામા વિમ્મર પાળીને મનિને કહેવા લાગ્યો ૩૪-૩૫

દેવાણુપિયા કત્તો, તણ વિસેસા રમે પરિજ્ઞાયા,
અરુદ્ધમતુદ્ધિગમ્મા, સ આહ જિણ વયણઓ દેવ ૩૬

મળઈ નિવો જિણવયણ તુદ્ધિતિણ મતિ સોઝ મિચ્છામિ,
કેવલિવણીય મળહ, ધમ્મ પમો વિ સાહેઈ ૩૭

પદ્મ ચાલ્લજામ, ધમ્મં મુણિજણ નિવેસિય કદિદ્ધ,
મમ્મદસણ મૂલ, ગિદ્ધત્થધમ્મપિ સાહેઈ ૩૮

ત સોઝ મળઈ નિવઈ, અમચ્ચવર પવયણ તુ નિમ્મય,
સન્ન મણુત્તર મિચ્છાઈ, સદ્દામી તદિ ચ્છાઈ ૩૯

કિંતુ અહ તુદ્ધપામે, સાવયધમ્મ ગહિત્તુ મિચ્છામિ,
મત્તી વિ મળઈ સામિય, મા પહિન કરેમુ ત્તિ ૪૦

તો નિયસત્તુનરિંદો, મુત્તુદ્ધિમતિમ્મ અતિણ તુદ્ધો,
મમ્મ તુવાલ્લમગિહ, ગિદ્ધત્થમ્મ પવજ્જેઈ. ૪૧

હે દેવ તુ પ્રિય, આવા અતિ સુદ્ધ મુદ્ધિગમ્મ બનાવો તે શાથી
બાળી શક્યા છે? ત્યારે મત્રિ બોલ્યો કે હે દેવ, જિન વચનથી ૩૬

ત્યારે ગત્ત બોલ્યો કે હે મત્રિ, હું તારી પાનેથી જિનવચન સા-
ભળવા ઇચ્છુ છું, ત્યારે મત્રી તેને દેવગિપ્રણીત નિર્મળ ધર્મ કહેવા લાગ્યો ૩૭

મત્રિએ પહેલા તેને મુનિજનમા નહેલ ચાતુર્યામ ધર્મ મહાબોધો,
બાદ અમ્મકલ્પ મૂળ ગૃહસ્થ ધર્મ મહાબોધો ૩૮

તે માલગીને ગત્ત બોલ્યો કે હે અમાત્યવન, આ નિર્મથ પ્રવચન
સત્ય અને નર્વાધિદ કે અને હું તેને તથા ઠગીને વધુ છું ૩૯

પરંતુ (હાલ) હું તારી પાને વ્રાનડ વર્મ લેવા ઇચ્છુ છું, ત્યારે
મત્રિ બોલ્યો કે હે વ્યામિન, વગન વિલબે તેમ કરો ૪૦

ત્યારે જિતવત્તુ નબ્બ મુણ્ણિ મત્રિના પાએ હર્ષિત ધર્મ રૂપી રીતે
બાર પ્રકારનો ગૃહસ્થ ધર્મ સ્વીકાર્યા લાગ્યો ૪૧

તડયા ઘેરાગમણ, વદણ વઢિયાઈ નિમ્મઓ રાપા,
યતીવિ સુણિય ધમ્મ, હિટો વિત્તપદ ગુરુપાપ ૪૨

મુમ્હાણ મતિપ હ, પઞ્ચદ્વિદ નવરિ પુચ્છિહ મૂવ,
ધણિય મુર્દાઈ મો મતિ. મા પમાય કરિજ્ઞાસિ ૪૩

અહ તેણ નિવો પુટો, પયપણ મતિ નિયયરક્ક મિળં,
પાલિત્તુ કિંચિ કાલ, દુમેવિ દિસસ ગહિસ્સામો ૪૪

એવ હોત ત્તિ પયપિયમિ સચિવેણ ટોવિ ત રજ્જ,
ધમ્મ તદ્દ પાલતા, વારમયરિસાડ વોલવિ ૪૫

ઈત્તો ચ તદ્દિ પત્તા, યેરા તેસિ તિપ્પ સુણિયધમ્મો,
અદ્દીણ સત્તુ નિયણુત્ત ઠમિય ગુરુરજ્જ પન્નારો. ૪૬

મુહુવુદ્ધિ મુહુદ્ધિ સુમતિ સત્તુમ્મો પવયણ પમાવતો,
ગિણ્ણદ્ધ વય નરિંદો, મિમ્હાવિય દેવદેવિંદો. ૪૭

તેટલામાં ત્યા સ્થવિર મુનિઓ પધાર્યા, તેમને વાહવા માટે રાજા ત્યા ગયો ત્યા મંત્રિએ ધર્મ સાલગી હુકિત થઈ શુર પાસે વીનતી કરી કે તમારા પાસે હું પ્રવચના લઈશ, કિંતુ રાજાને પૃછી આવું છું, ત્યારે શુર બોલ્યા કે હે મંત્રિ, તરતોતન્ત તેમ જરૂર ૪૨-૪૩

હવે તેણે રાજાને પૂછતા નજ બોલ્યો કે હે મંત્રિ, આપણુ આ રાજ્ય કેટલાક વખત લગી પાળીને પછી આપણ બન્ને જણુ દીક્ષા લેશુ ૪૪

મંત્રીએ કહ્યું કે હીંડ ત્યારે એમજ કરશુ—એમ કહીને તે બન્ને જણુ રાજ્ય અને ધર્મ પાળતા થયા બાર વર્ષ પસાર કરતા હતા ૪૫

એ વેળા ત્યા ફરીને સ્થવિરો આયા, તેમના પાસે ધર્મ સાલગીને રાજા પોતાના અદ્વીનશત્રુ નામના પુત્રને ગળ્યભાગ મોપી ભુદ્ધિવાન સુભુદ્ધિ મંત્રિના સાથે મળેલો રહીને પ્રવચનની પ્રસાવના કરતો થતો ઇત્રાદિકને વિસ્મય પમાડી દીક્ષા સ્વીકારતો હતો ૪૬-૪૭

અગ્ના અગ્નિવિહારી, દુર્યોધન ઇક્ષ્વાસુ મુચધારી,
અશ્વમેધ યજ્ઞધારી, કુણતિ દિગ્વિજય નિરંજયારી ૪૮
વિલસંત સિયજ્ઞાણા, રમિત્વની સેસજતુ સતાણા,
ઉપ્પન્ન વિમલનાણા, સિદ્ધિ પત્તા મુણિ પદાણા ૪૯

ઈતિ સ્પષ્ટ યસ્મા જ્ઞાનવચન પુષ્પૈક મધુકૃત-
સુબુદ્ધિ મંત્રીશઃ સ્વપરહિતકર્તા સમજનિ,
વિશેષજ્ઞત્વાત્મ્ય ગુણ મમલ મેન કૃતમિયઃ
શ્રવ્યતા સસારસ્કુરદુષિ પોત પ્રતિકૃતિ. ૫૦

ઈતિ સુબુદ્ધિ મંત્રિ કયા સમાપ્તા

તેઓ જે ઉચ્ચ ઉચ્ચ વિદ્યાની થઈને અગ્નિના અગ્નિ ભણી અતિ શુદ્ધ
બ્રહ્મચર્ય પાળી નિરતિચારપણે દીક્ષા પાળવા લાગ્યા ૪૮

તેઓ તમામ જુઓની ગ્લાહ કરતા થકા શુદ્ધ ધ્યાનપર ચડી કે-
વળજ્ઞાન પામી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થયા ૪૯

આ રીતે જ્ઞાન વચનરૂપ પુષ્પોમા ભમરાની માફક પ્રીતિધરનાર મુ-
બુદ્ધિ મંત્રી અપદ્મ રીતે વિશેષજ્ઞત્વ ગુણના યોગે સ્વપરહિત કર્તા થયો માટે
જે બુદ્ધિમાન જનો, તમે મનારથી તાગવામા વહાણુ મમાન આ ગુણને ધા-
રણુ કરો. ૫૦

આ રીતે સુબુદ્ધિ મંત્રીની કયા છે

સપ્તદશતમ ગુણ.

અત્તો વિશેષજ્ઞ ઇતિ પોદ્ધશો ગુણઃ સપ્રતિ વૃદ્ધાનુગ ઇતિ
સપ્તદશ ગુણ મભિધિત્સુ રાહ

વિશેષજ્ઞપણારૂપ સોલમો ગુણ કહ્યો, હવે વૃદ્ધાનુગપણારૂપ
સત્તરમો ગુણ કહે છે

(મૂઠ ગાથા.)

બુદ્ધો પરિણય બુદ્ધી-

પાવાયારે પવત્તઈ નેવ,

બુદ્ધાણુગો વિ એવ-

સસગ્ગકિયા યુણા જેણ ૨૪

(મૂળ ગાથાનો અર્થ)

બુદ્ધ પુરૂષ પાકી બુદ્ધિવાળો હોવાથી પાપાચારમા નહિજ પ્રવર્તે, એ ગીતે તેની પાછળ ચાલનાર હોય તે પણ પાપાચારમા નહિ પ્રવર્તે. કેમકે સોપ્પત પ્રમાણે ગુણ આવે છે ૨૪

(ટીકા)

દુદ્ધઃ પ્રવયા પરિપક્વિપણઃ પરિણામસુદરમતિઃ સદ્વિવેકાદિગુણ સન્નિવિત્ત ઇત્યર્થ

વૃદ્ધ એટલે અવ-ધાવાન પુરૂષ પરિપક્વ બુદ્ધિવાળો એટલે પરિણામ સુદર બુદ્ધિવાળો અર્થાત્ વિવેક વગેરે ગુણોથી સહિત હોય છે

(તથા ચોક્ત)

તપઃ શ્રુત-ધૃતિ-ધ્યાન-વિવેક-યમ-સયમૈ,

યે દુદ્ધા સ્તે વ્ર શસ્યતે, ન પુનઃ પાલિતા કુરંઃ ?

જેઓ તપ, શ્રુત, ધૈર્ય, ધ્યાન, વિવેક, યમ, અને સયમથી વધેલા હોય તેઓ વૃદ્ધ બાણુવા, નહિ કે જેમને ધોળા વાળ આંધ્યા હોય તે વૃદ્ધ લેખાય ૧

સત્તત્વનિકપોદ્ભુત, વિવેકાલોક ચર્ચિત,

યેષાં બોધમય તત્ત્વ, તે દુદ્ધા વિદુષા મતાઃ ૨

ખરા તત્ત્વરૂપ કસોટીથી પ્રગટેલુ અને વિવેકરૂપ પ્રકાશથી વૃદ્ધિ પામેલુ જ્ઞાનમય તત્ત્વ જેમણે મેળવ્યું હોય તેમને પડિત જનો વૃદ્ધ ગણે છે ૨

મત્યાસાત્તિં સમાયાતે, વિષયે' સ્વાતરજકે:

ન ધૈર્યં સ્થલિત ચેષા, તે ટદ્ધા. પરિક્રીત્તિતા: ૩

પ્રાપ્ત વચ્ચેલા મન દુરનાર વિષયોવટે જેનું ધૈર્યં છુટે નહિ તે વૃ-

દ્ધેા જાણવા ૩

નદિ સ્વપ્નેપિ સજાતા, ચેષા સદ્વૃત્તવાચ્યતા,

ચૌવનેપિ મતાદ્ધા, સ્તે ધન્યા' શીલશાલિમિ. ૪

જેમના સદાચાર સબધે સ્વપ્નમાં પણ કોઈ વિફલ બોલી શક્યો નહિ હોય તેવા ભાગ્યશાળિ પુરૂષો ચૌવનમાં જતા તેમને સુશીલ જનો વૃદ્ધ માને છે ૪

કિંચ

પ્રાયઃ શરીર શૈથિલ્યાત્, સ્વાત્ સ્વસ્થા મતિ રગિનાં,

તરુણોપિ ક્વચિત્ કુર્વાત્, દૃષ્ટતત્તરોપિ વિક્રિયા ૫

(વળી બીજી બાજુ આમ પણ હોવાય છે કે) વૃદ્ધાવસ્થામાં શરીરનું જોર કમી ખરવાથી પ્રાણિઓની બુદ્ધિ અવસ્થ થાય છે, અને તરૂં છતાં તે તરૂંને સમજેલો છતાં પણ કોઈ સ્થળે વિકાસ પામી જાય છે ૫

વાર્દકેન પુન ધૈર્યં, શૈથિલ્ય દિ યથાયયા,

તથાતથા મનુષ્યાણા, વિષયાશા નિવર્તતે ૬

મનુષ્ય વૃદ્ધાવસ્થા થતા જેમ જેમ શિથિલ થતો જાય છે, તેમ તેમ તેની વિષય વૃદ્ધિ પણ નિવર્તતી જાય છે ૬

દેયોપાદેય વિકલો, ટદ્ધોપિ તરુણાગ્રણી:

તરુણોપિ યુત સ્તેન, વૃદ્ધૈ વૃદ્ધૈ ર્તીરિતઃ ૭ (ઈતિ)

(જતા સારાશ્ર એ છે કે) જે વૃદ્ધ છતાં પણ હેયોપાદેયના સામથી હીન હોય તે તરૂંઓનો મરદારજ જાણ્યો, અને તરૂં છતાં પણ જે હેયોપાદેયને બરાબર સમજી તે પ્રમાણે ચાલતો હોય તે વૃદ્ધ સમજવો ૭

સ એવિધો વૃદ્ધઃ—પાપાચારેડ્યુપકર્મણિ—પ્રવર્તેતે નૈવ,

માટે એવા પ્રકારનો વૃદ્ધ પુરૂષ પાપાચારના એટલે ભુલ ઝામમા નહિજ પ્રવર્તે

સ હિ કિલ યથાવસ્થિતતત્ત્વ મવ યુયત્ત્વ ઇતિ

કેમકે તે અરણ્ય યથાવસ્થિત તત્ત્વને સમજેલો હોય છે

યત્તેવ વૃદ્ધો ના હિતર્થો પ્રવર્તેતે,—તત્તો વૃદ્ધ મનુગચ્છતિ ય સ્તન્મ-
તાન્નુસારિતયા—સ વૃદ્ધાનુગઃ—સો પ્યેવમેવ પાપે ન પ્રવર્તેતે ઇતિ ભાવઃ

જે માટે વૃદ્ધ-પુરૂષ અહિંતના હેતુમા નથી પ્રવર્તેતો,—તે માટે વૃ-
દ્ધના પાછળ ચાલનાર એટલે તેને અનુમનાર તે વૃદ્ધાનુગ પુરૂષ પણ એજ રીતે
પાપમા નથી પ્રવર્તેતો એ મતલબ છે

મનીષિ વૃદ્ધાનુગ—મત્યમવુદ્ધિવત્

બુદ્ધિમાન વૃદ્ધ-જન પાછળ ચાલનાર મધ્યમબુદ્ધિના માફક

કેન હેતુને ત્યાહ,—મમર્ગકૃતા માગત્ય જનિતા ગુણા યેન કારણેન
પ્રાણિના સ્યુ, રત્તેવ પ્રોક્ત માગમે—

ગા હેતુથી એમ છે તે કહે છે —જે ઢાંચે પ્રાણિઓના ગુણો મ સ-
ર્ગકૃત છે એટલે કે સોખત પ્રમાણે થતા હોય છે, એથીજ આગમમા કહેલું
છે કે —

ઉત્તમગુણ સમગ્ની, સીલદરિદિ પિ કુણદિ સીલદ,

જહ મેઃ ગિરિવિલગ્ન, તણપિ વળગત્તણ મુવેદિ (ચિ)

ઉત્તમ ગુણવાનની સોખત શીળહીનને પણ શીળવાન કહે છે, જેમકે
એક પર્વતપર બિગેલુ ઘાસ પણ સોનાડપે થઈ જાય છે

(મધ્યમબુદ્ધિ ચરિત પુન રેવ)

અસ્ત્ય ધ્રુવ ભરતક્ષેત્રે, પુર ક્ષિતિ પ્રતિષ્ઠિત,
તત્ કર્મગિલામારયો, રાજા વીર્ય નિધાનમૂઃ ૧

તસ્ય પ્રણયિની જ્યેષ્ઠા, યયાર્યા શુભ મૃદરી,
અન્યા કુશલ માલાશ્રયા, જાલેત્ત સકલાપદાં. ૨

તયો મંત્રીપિવાલાગ્યૌ, પુત્રૌ પ્રેમપરૌ મિથઃ,
સ્વદેહોદ્યાન મન્યેશુ, સ્તૌ ગતૌ ક્રીદિતુ મુગ્ધા ૩

તામ્યા મદર્શિં તત્રૈકઃ, પુષ્પા નુદ્વગ્ તત્પરઃ
બાલઃ પાશ મપાસ્યા ય, પમચ્છો દગ્ધ કારણ. ૪

અમુના પ્રશ્નિતેના લ મિત્યુ કસ્તો હરપન્ પુનઃ,
નિવાર્ય સાદર પૃષ્ઠો, જાલેને દ સ ઝચિવાન્ ૫

મધ્યમબુદ્ધિનુ ચરિત આ પ્રમાણે છે—

આ ભરતક્ષેત્રમા ક્ષિતિપ્રતિષ્ઠિત નામે નગર છે તેના ઘરાણાનું કર્મ
વિલાસ નામે રાજા હતો ૧

તેની યથાર્થ નામવાળી શુભસુદરી નામે એક સ્ત્રી હતી, અને બીજી
મકળ આપદાનીશાળા સમાન અકુશળમાળા નામે સ્ત્રી હતી ૨

તે બે સ્ત્રીઓના મનીષિ અને બાળ નામે કે પુત્રો હતા, તેઓ અ-
શ્વપરસ પ્રીતિવાન્ રહી એકબેળા ગરીરકૃષી ઉપાનના કીડ કરવા ગયા ૩

ત્યા તેમણે એક માણસને કાનો ખાતો બેઠો, ત્યાં બાળ તેના કા-
સાને ફરકરી તે માણસને કાસો ખાવાનું કાલ પૂછા દાખ્યો. ૪

તે માણસ બોલ્યો કે એ વાત પૂછવી કુલવતી ખો, એમ કહીને
તે કસી કાસો લેવા ત્યાં થયો, ત્યારે જેમ તમ તેને અન્કાવીને બાળ તેને
આદરથી પૂછવા લાગ્યો એટલે તે આ પ્રમાણે બોલ્યો—૫

સ્પર્શનારયસ્ય મે મદ્ર, મવજતુ રમૂત સસા,
સમ સદાગમેનો ચ્વૈઃ, મ મૈત્રી મયદા કરોત ૬

તતઃ પ્રથિતિ જગ્ને સૌ, મુદયત્તમેમા મમો પરિ,
લલનાત્લિકાત્યાગી, મુદુસ્તપતણોરત'. ૭

અગોકૃત વહુ વલેશ', કેગ લુચન લાલસ',
મકાટ શરપા શયન', પ્રાતસ્નાનનો મૃશ ૮

(યુગ્મ)

સ્ફૂર્જ દુર્જ સ્વલ યાનો, જ્ઞાનોત્સાહિત મારન ,
મા મુક્ત્વા મદગમ્યાયા, મ યર્ચા નિર્ઠતો પુરિ ૯

તતો મિત્ર વિયુક્તેન, મયે દ મો શ્રિક્ષીપિત,
શૃત્વે તિ તત્ દદમેમા, પ્રીતો વાગો મ્મયા ટિતિ. ૧૦

હે ભદ્ર' માફ નામ સ્પર્શન છે, મારો એક ભવજતુ નામે મિત્ર હોતો,
તેણે કેટલોક વખત થયા સદાગમના સાથે મૈત્રી બાધી ૬

ત્યારથી માડીને એનો માગપરથી પ્રેમ નડ્યો, તે શ્રી અને પવગને
છોડી મખત તપ તપવા લાગ્યો, ભારે ડલેશ મહેન લાગ્યો, ડેશ હુચન ક
રવા લાગ્યો, જમીન અને કાષ્ટપગ સૂવા લાગ્યો, અને હલકુ કેપુ સૂપુ ખાવા
લાગ્યો. ૭-૮

તે બીજાજતા મ્યાનમા ચલી જ્ઞાનથી બાનનાઓને જિતેજિત કરી, મને
છોડીને મારાથી જ્યા નહિ જઈ રાકાય એવી નિર્ઠિતિ નામની પુરીમા જતો
રહ્યો છે ૯

તેથી મિત્રના વિયોગે કરીને હુ આમ દગ્વા લાગ્યો 'તુ તે માલગી
તેના તે દદ પ્રેમથી ખુશી થઈને બા' યો'યો-૧૦

મિત્ર ચાત્સલ્ય યુક્તાના, દૃઢ સૌહાર્દશાલિના,
પરોપકાર શીલાના યુક્ત, મેતદ્ ભવાદર્શા ૧૧

(ચતઃ)

મિત્રસ્ય વિરહે સ્થાતુ, ક્ષણ મપ્યુચિત નદિ,
મનસ્વિના મિત્રીવા શુ, દિવસેના સ્વ મીયતે ૧૨

અહો તે મિત્ર ચાત્સલ્ય, મહો તે સ્થિરરાગિતા,
અહો તત્ કૃતજ્ઞત્વ, મહો તે સાહસ દૃઢ ૧૩

ભવજતોઃ પુનરહો, ક્ષણ રક્ત વિરક્તતા,
અહો હૃદયકાઠિન્ય, મહો માંદ્ય મનુત્તર ૧૪

તથાપિ ગીર ધીરત્ત, કૃત્વા હિત્વા તથા શુચ,
સ્વાસ્થ્ય ધેહિ મુદ્દ દેહિ, મમ મિત્ર ભવા યુના ૧૫

મિત્રપર ચાત્સલ્ય ધરનાર, મન્યૂત પ્રીતિશાળિ, અને પરોપકાર પ-
રાયણ તમારા જેવાને એમજ કરવું વાજબી છે ૧૧

જે માટે મનસ્વી પુરૂષોને મિત્રના વિરહમા ક્ષણભર પણ રહેવું ધ-
ટતું નથી એમ વિચારીનેજ જીવો મિત્ર (સૂર્ય) નો વિરહ થતા દિવસ પણ
અસ્ત થાય છે ૧૨

ધન્ય છે તારા મિત્ર વાત્મલ્યને, ધન્ય છે તારી સ્થિરતાને, ધન્ય છે
તારી કૃતજ્ઞતાને, અને ધન્ય છે તારા દૃઢ માહમને ૧૩

ભવજ તુની ક્ષણવારમા થએલી રક્ત વિગ્રહતા જીવો ! તેના હૃદયની
કઠોરતા જીવો ! અને તેની મહા મૃદતા જીવો ! ૧૪

તોયણ હે ધીર, તું ધીરજ ધરી શોડ મેલીને સ્વચ્છ થા અને હર્ષ
પામી મારા મિત્ર થા ૧૫

સ્પર્શનો વ્યાપ્ય દિત્ય સ્તુ, મનજતુ રિવા સિ મે,
તત સ્તેન વ્યધા ગ્મૈર્ગા, વાલ પ્રીતાતરાત્મના ૧૬

સન્નાગમત્યાજિતત્વા, ન્નૂન નૈષ શુભાશ્રય,
મનીષિણે તિ વિદધે, વર્હિર્દૃષ્ટ્યા ત્વમી સસ્રા ૧૭

સૌ ત વૃત્તાત માહ્યાત, માતાપિનો યથાસ્થિત,
તતો રાજા મવદ્ ભૂરે, હર્ષદ્રુમ વિહગમઃ ૧૮

ઉવાચા કુશલા દૃષ્ટા, માતુ સાલ્વ સિ પુત્રઃ,
યત ત્વયા સર્વસૌખ્યાના, ત્વાનિ રેપ સસ્રા કૃતઃ ૧૯

નુપાર ઇત પદસ્ય, સ્વર્માનુ રિર શીતગોઃ,
સ્પર્શનો ય સસ્રા સૌખ્ય, કારણ મે સુતસ્ય ન. ૨૦

एव विषाद विवशा, चित्तय च्छुभ मुदरी,
किंतु नाचीकयत् किंचिद्, गाभीर्यात् स्वसुत प्रति. २१ (युग्म)

સ્પર્શન બોલ્યો—બહુ માડ, તમેજ મારા લવજ તુ સમાન છે. ત્યારે
બાળ મનમાં ખુશી થઇને તેની માથે દોસ્તી કળવા લાગ્યો ૧૬

મનીષિ નામનો કુમાર વિચારવા લાગ્યો કે સદાગમથી એ તબયલ
રોવાથી નહીં એ સ્પર્શન ભૂ ડા આશયવાળો હોવો બોધ્યે, તેથી તેણે બાહેર
થીજ તેની માથે દોસ્તી કરાવી ૧૭

તે બે જણાએ તે વૃત્તાત માળાપને કહી સંલગ્નાગ્યો ત્યારે રાત્રી ભારે
હર્ષ પામવા લાગ્યો ૧૮

અકુશળા માતા હુષિત થઈ બોલી કે, હે પુત્ર! તે બહુજ ઠીક કર્યું,
કે જે આ સર્વ સુખની ખાણ મમાન સ્પર્શનને તે મિત્ર ઝલ્યો ૧૯

ગુલસુદરી વિચારવા લાગી કે, પાને જેમ હિમ બાળે છે, ચદ્રમાને
જેમ રાહુ ગ્રસે છે, તેમ આ અર્ચન પણ મિત્ર થયાથી માત્ર પુત્રના સુખનું
કારણ નથી, એમ જિતવીને વિષાદ પામવા લાગી, પણ ગાબીર્ય ધારી તેણીએ
પુત્રને કાઈ કંઈ નહિ ૨૦-૨૧

સ્પર્શનમૂલ શુદ્ધયર્થ, પરેચરિ મનીષિણા,
આદ્ય રહમિ પ્રોક્તો, વોધો નામા ગરક્ષકઃ ૨૦

મદ્રા સ્ય મૂલશુદ્ધિ મે, શીર્ઘ જ્ઞાત્વા નિવેદય,
યદા જ્ઞાપયતિ સ્વામી, ત્યુક્ત્વા સૌ નિરમાતૃતતઃ ૨૧

તૈના સ્વીય* મમાવાચ્યઃ, પ્રૈપિ પ્રણામેષૂર્ન્ય.
મસ્તુતાર્થાય સો ન્યેન્દુ, યાત્વા ગાદ્ વોધસન્નિર્વૌ ૨૪

તત્* કૃતાવનામો સૌ, યોચેના પ્રચ્છિ સાદર,
મમાવ કથયા સ્વીય, વૃત્તાત સો વ્યયા ચયત. ૨૫

ઇત સ્તદા હિ નિર્ગત્ય, વાઘદેશેષુ વન્નમ,
મયા નચાપિ ગષોપિ, મસ્તુતાર્થસ્ય તેવ્વથ ૨૬

આગા માતરદેશેષુ, તત્રચા પદ્ય મુલ્વણ,
પુર રાજસ ચિત્તાન્ય, સમતા ત્તમસા ચિત્ત ૨૭

હવે એક વેળા અપગનની મૂળ શુદ્ધિ મેળવવા માટે મનીષિએ બોધ નામના અગરક્ષકને એકાતમા બોલાવી જહુ કે હે ભઈ, આ સ્પર્શનની મૂળ શુદ્ધિ શોધીને મને જલદી જણાવ-ત્યારે સ્વામિની આજ્ઞા કબૂલ કરી તે બોધ ત્યાથી સ્વાને થયો. ૨૨-૨૩

તે બોધે ખોતાનો પ્રભાવ નામે પ્રતિનિધિ રૂપ આ કામના માટે મોકલાવ્યો તે કેટલાક દિવસે ખાટો આવી બોધ પાસે જઈ તેને પ્રણામ કરવા લાગ્યો, એટલે બોધે તેને આદ્યથી પૂછ્યું કે હે પ્રભાવ, તારા વૃત્તાત કહે, ત્યારે તે બોલ્યો —૨૪-૨૫

અહીંથી ત્યારે હું નીકળીને બાહરના દેશોમા ખૂણ રખડયો, પણ મને એ વાતનો કશો લેગ માત્ર પણ પત્તો મળ્યો નહિ. ૨૬

ત્યારે હું અદરના દેશોમા આવ્યો, ત્યાં મેં રાજમચિત્ત નામનું ચારે બાજુથી અધકાઈ લારહુ લયવર નગર જોયું ૨૭

પુરે તસ્મિન્નહ યાવત્, પ્રાપ્તો રાત્રકુલાતિક,
 તાવ દુલ્લસિતોઽકાઢ, એવ કોલાહલ-વનિ' ૨૮
 બ્રહ્માઢ માઢ સવ્યાપિ, સ્ફૂર્જ દૂધણવણારવા,
 લૌલ્યાદિ મૂયાધિષ્ટાના, મિથ્યામાના દયો રયાઃ ૨૯
 ગર્જિતર્જિ તર્જીમૂતા, મમત્વાદ્યા મતગજાઃ,
 દેષા પૂરિત દિઠ્ઠચક્રા, અજ્ઞાનાદ્યા સ્તુરગમા' ૩૦
 અનેકરણ સયદ્, પ્રૌઢ નિર્વ્યૂઢ સાહસા,
 ચેલુ ઈહીતનાનાસ્ત્રા, આપલાદ્યાઃ પદાતય' ૩૧

(ત્રિમિ વિશેષક)

મસર્પદર્પ કદર્પ, પદ્મોદયોપણાન્ સ્ત્રણાત્,
 પ્રાચાલી દચલસ્થામા, પર મપ્યમિત વલ ૩૨
 પૃષ્ઠો મયા ય વિપયા મિલાપસ્યૈવ પૂરુષઃ,
 વિપાકારય. સમાચરયૌ, રાક્ષઃ પ્રસ્થાન કારણ ૩૩

તે નગરમા પેસીને હું જેને દરબાર ઘર પાસે આવ્યો, તેવામા મે
 ત્યાં જોયો તો કોલાહલ થતો સાલ્યો ૨૮

ત્યાં લૌલ્યાદિક રાજાઓના મિથ્યાભિમાનાદિક રથો પોતાના જિજ્ઞાસા
 ધણુધણુટથી શ્રદ્ધાડને ભરી નાખતા હતા ૨૯

મમત્વાદિક હાથીઓ ગાળીને મેઘને પણ હલકો ખાડતા હતા, તેમ
 જ અજ્ઞાનાદિક ઘોડાઓ હણુધણુટથી દિશાઓ ભરી નાખતા હતા ૩૦

વળી આપણ વગેરે પદ્ધતિઓ અનેક લઠાઈ લડવાથી મજબૂત સા
 હસિકે બન્યા થકા અનેક જાતના હથિયારો લઈ આવતા હતા ૩૧

આ શિવાય બીજી પણ તમામ લશ્કર જિજ્ઞાસા ગર્વવાળા કદર્પનો
 પડધા વાગવાથી તરતો તરત તેવા યદ્ય આવવા લાગ્યુ ૩૨

ત્યારે મે વિષયાભિલાષનાજ વિપાક નામના માણસને પૂછતા તે આ
 પ્રસ્થાનનું કારણ નીચે સુજળ કહેવા લાગ્યો ૩૩

મો મદ્રા ત્રા સ્તિ વૈરીન કુમ નિર્મેદકેસરી,
મુરપ્પ શ્વરટચક્રમ્ય નરેદ્રો રાગકેસરી. ૩૪

તસ્યા સ્તિ મત્રી વિષયા, મિલાપો નામ વિશ્રુતઃ,
ચંદમાર્ત્તદવત્ પ્રૌઢ, પ્રતાપાક્રાંત વિષ્ટપઃ ૩૫

રાગકેમરિ દેવેન, સ મત્રીશો ન્યદા મુદા,
જગદે જગદેતનમે, વચ્ચ કુરુ વિશારદ. ૩૬

ઓ મિત્યુક્ત્વા મહામત્રી, ત્રિશ્વવચ્ચત્વહેતવે,
સ્પર્શનાદીનિ પચ સ્વ, માનુષાણિ સમાદિશત્. ૩૭

મત્રિણો વે ન્યદા દેવ, દેવશાસનતો મયા,
સ્વમાનુષાણિ પ્રેખ્યત, જગત્સાધન હેતવે. ૩૮

તેઃ સાધિત જગત્ પ્રાયો, ગ્રાહિત દેવશાસન,
કેવલ શ્રૂપતે કથિત, સસ્યાના મીનિતઘવત્ ૩૯

તે બોલ્યો કે આ હુ ટાડુ લશ્કરનો મુખ્ય મરદાર રાગકેશરી નામે
રાજા છે, તે વૈરીઓના હાથીઓના કુલસ્થળ વિહારવામા સિંહ સમાન છે ૩૪

તેનો વિષયામિલાપ નામે પ્રખ્યાત મત્રી છે, તે પ્રચંડ સૂર્યના મા-
ફકે પ્રૌઢ પ્રતાપથી આખા જગતને દબાવનાર છે ૩૫

તે મત્રીશ્વરને એક વેળા રાગકેશરી હોવા લાગ્યો કે હે બુદ્ધિમાન
મને તુ આ જગત્ વશ કરી આપ ૩૬

ત્યારે મત્રીએ તે વાત કળૂલ ઢગીને જગતને વશ કરવા માટે પોતાના
સ્પર્શનાદિક પાંચ માણસોને બોલાવી કુમાલ્યુ ૩૭

બાદ કેટલોક વખતે મત્રીએ રાજાને કહ્યું કે હે દેવ ! તમારા હુક-
મથી મેં મારા માણસોને જગતને વશ કરવા મોકલાવ્યા છે તેઓએ પ્રાયે
સઘળું જગત્ છતીને તમારા તાબે ઝર્યું છે, છતાં એવું સલજાય છે કે ની-
પજેલા પાકને જેમ તીડતુ ટોશું બગાડે ૩૮-૩૯

તેષા મુપદ્રવકર*, સ્ફુટોદ્ભટ પરાક્રમઃ,
સતોપનામા ચરટઃ, ક્રુટ. કપટ પાટવઃ ૪૦

ભૂયો ભૂય. પરાભૂય, તાન્નિ તેન ક્રિયાન્ જન*
દેવમુક્ત વૈહિસ્થાયા, પ્રક્ષિપ્નો નિર્વૃત્તૌ પુરિ ૪૧

ત ન્મત્રિવચન શ્રુત્વા, કોપાટો પારુણે ક્ષણ,
તસ્યો પરિ સ્વય દેવ*, પ્રતસ્યે રણકર્મણે ૪૨

ઇત શ્વાસ્મારિ દેવેન, તાતપાદા ભિવદન,
તરંગેણ વ પાથોરે, વૈવલે ચ ક્ષણા તતઃ ૪૩

ત્રિપાકો થ મયા નાય, સમ્રમોદ્ભ્રાત ચક્ષુષા,
પૃષ્ઠ* કોસ્ય નરેન્દ્રસ્ય, પિતે તિ મમ કલ્પ્યતા ૪૪

ઈપદ્ વિહસ્ય મ પ્રોચે, નનુ મોહો મહા નૃપ*,
ત્રિલોકી રયાત મહિમા, દવ્યૌ દૃઢો ન્યટે તિ સ* ૪૫

તેમ આપણા છતાયલા લોકોને ઉપદ્રવ કરનાર બારે પરાક્રમવાળા
સતોપ નામે બહારવટીઓ દૂઠકપટમા કુશળ રહી વારવાર ઢેટલાઈ જતોને
પકડી પકડીને તમારા ભોગવટાથી બાહેર રહેતી નિર્વૃત્તિપુરીમા નાખ્યા કરે
૭ ૪૦-૪૧

મત્રિનુ તે વચન સાંભળીને રાજા ડોપના બરાવથી લાલ નેત્રવાળો
ખનીને તેની સાથે લડવા માટે જાતે રવાના થયો હતો ૪૨

એટલામા તો તે રાજાને આપને યજે પડવાની વાત યાદ આંખ્યાથી
તરતો તરત તે દરિયાના મોજા માફક પાછો વળ્યો છે ૪૩

ત્યારે હું ભયથી આમ તેમ નજર ફેરવતો થતો વિપાકને પૂછવા
લાગ્યો કે આ રાજાનો બાપ કોણ તે મને કહે ૪૪

તે લજાર હસીને બોલ્યો, કે શુ એટલી પણ તને ખબર નથી કે?
અરે એ તો ત્રણે દોઢમા વિષયાત મહિમાવાળો મોહ નામે મહા નરેન્દ્ર છે.

પાર્થે સ્થિતીપિ વીર્યેણ, ક્ષમો હ રસિતુ જગત્,
તેના ધુના પ્રયજ્ઞામિ, સામ્રાજ્ય નિજ સૂનવે. ૪૬

રાજ્યં દેવાય દત્વા ય, શેતે મોહો નિરાકુલઃ
તથાપી હં જગત્ તમ્ય, પ્રભાવેણૈવ વર્ત્તતે ૪૭

તદેષ મોહરાજ સ્તે, કથ પ્રવૃત્તતા ગતઃ,
વ્યાહારિ હારિ વચન તત સ્ત પ્રત્ય ટો મયા ૪૮

ભવતા ભટ્ટ પાપો હ, સાધુ સાડુ પ્રયોધિતઃ,
પર નિવેગતા મગ્રે, કિમભૂત્ સો પ્યથા વદત્ ૪૯

ગત્તા સારપરીવાર, યુક્તો ઈવ પિતુ. કમૌ,
નનામૈ ન ચ વૃત્તાત, મૂલતોપિ વ્યજિજ્ઞયત્ ૫૦

મોહો વોચત હે વત્સ, યન્મદગસ્ય વાવ્યતે,
વામાવ્યાસ મયસ્યે વ, ત ત્સાર કિલ સપ્રતિ ૫૧

તે વૃદ્ધ થવાથી તેણે વિચાર્યું કે હું પડખે રહીને પણ મારા બળે જગત્ને વશ રાખી શકીશ, તેથી હવે માગ પુત્રને રાજ્ય સોંપુ તેથી આ રાગકેશરીને રાજ્ય આપીને તે નિશ્ચિત થઈ સૂતો છે, છતાં તેનાજ પ્રભાવથી આ જગત્ વશમાં રહે છે ૪૫-૪૬-૪૭

માટે મોહ રાજાની તારે પરપૂર્ણ કબ્જાની શી જરૂર છે? આ રીતે તે બોલ્યો ત્યારે મેં તેના પ્રત્યે આ રીતે મીઠું વચન કહ્યું કે હે ભટ્ટ, હું નિર્બુદ્ધ છું, માટે તે મને ઠીક પ્રયોધિત કર્યો, પણ હવે આગળ શી વાત છે તે કહે ત્યારે તે બોલ્યો ૪૮-૪૯

રાગકેશરી પરિવાર સહિત બાપ પાને જઈ તેના ચરણે નમ્યો, અને તેણે તેને મધળો વૃત્તાત સલાખા યો ૫૦

મોહ બોલ્યો કે હે પુત્ર, એ તો માગ આ મને બરજની માફક પીડા કરે છે ૫૧

તત્ ત્વ તિષ્ઠ નિજ રાજ્ય, સુચિર પ્રતિપાલય,
 સતોષ શત્રુઘાતાર્થ, મહ યાસ્યામિ સગરે. ૫૨
 દેવઃ શ્રુતીઃ પિઘાયા રયા, દાઃ શાત પાતક હ્રદઃ,
 અનતકાલ સસ્થાપિ, તાતીય ભવતાદ્ વપુઃ ૫૩
 દેવેન ચાર્યમાણોપિ, મોહઃ સર્વાભિ સારત્ ,
 સ્વય ચચાલ ભદ્રે દ, રાજઃ પ્રસ્થાન કારણ ૫૪
 ઇત્યુવત્વા સ યયૌ તૂર્ણ, ચિત્તે દ યા વહ પુન ,
 અયે સ્પર્શન સમૃદ્ધિ, લંબ્ય ચ સકલા મયા ૫૫
 કિત્તિદ્ઘ ઘટતે નાય, યત્ સત્તોપાત્ પરાભવ,
 સ્પર્શનસ્યા હ સ પુન, સ્ત માચરયૌ સદાગમાત્ ૫૬
 ત ત્તસ્યા નુચરઃ કોપિ, સત્તોપો ભવિતા હ્યપ,
 ઇત્ વિતર્કય જ્ઞાગા, પ્રમાણ મ્વામ્યત્ત પર ૫૭

વાસ્તે તુ ઇહા રહી ચિરઢાળ તાડ શબ્દ પાળ, સતોષ શત્રુને મા
રયા માટે લડાઇ કરવા હું જ બંધી ૫૨

ત્યારે ગગકેશરી કાને હાથ દઇ મોલવા લાગ્યો કે હાય હાય, આ
તે શા ભોગ મળ્યા ! તમારૂં શરીર તો અનત કાળ સૂધી એકજ સ્થાને ર
હેવું જોઇયે ૫૩

એમ તેણે વાગતા છતાં પણ મોહ મરેડી આગળ પડી પોતે ચાલતો
થયો છે એ આ પ્રસ્થાનનું ઢરણ કે ૫૪

એમ કહીને તે વિપાક જરૂરી ત્યાથી ચાલતો થયો એટલે હું વિ
ચારવા લાગ્યો કે અરે સ્પર્શનની મઘળી શોધ એ મેળવી, પણ એમા એણે
જે સતોષથી સ્પર્શનના પરાભવની વાત જલાવી છે તે અઘટમાન લાગે છે,
તેથી ફરીને ખૂટી જોતા તેણે સદાગમનું નામ આપ્યું ૫૫-૫૬

ત્યારે એ તર્ક ક્યો કે સતોષ એ સદાગમનો કેાઈક અનુચર હોવો
જોઇએ, એ ગીતે વિચાર કરવો થકો હું તમાગ આગળ આગ્યો છું હવે
આપ મુખ્યાર છો ૫૭

બોધેના મિદધે સાધુ, પ્રમાવાનુષ્ટિત ત્વયા,
તેનૈવ સહિતો વોધો, યયો પાર્થે મનીષિણઃ ૫૮

કૃતાનતિઃ કુમારાય, ત વૃત્તાંત ન્યવી વિદત્,
પ્રમાવ પૂજ્યામાસ, પ્રીતાત્મા નૃપનદન ૫૯

મનીષિણા ન્યદા પ્રોચે, સ્પર્શના રૂપાદિ કિં તવ,
ચક્રે સદાગમે નૈવ, મિત્રેણ વિરહો નનુ ૬૦

તન્ના સીત્ કિમુતા ન્યો પિ, સ સ્માદા સીત્ પર સત્ત્વે,
કૃત તત્કથયા ચન્મા, સ કદર્થયતે મૃશ ૬૧

કર્તા હિ સૈવ મર્વસ્યો, પદેષ્ટૈવ સદાગમઃ,
મૂયઃ કિં તસ્ય નામે નિ, ત પમચ્છ નૃપાત્મજઃ ૬૨

બોધ બોલ્યો કે હે પ્રભાવ, તે હીક કામ બલબુધ પછી તેને સાથે
તેહીને બોધ મનીષિ કુમાર પાસે ગયો ૫૮

કુમારને નમીને બોધે તે વૃત્તાત સબળાબો, એટલે કુમાર આન-
હિત થઈ પ્રભાવને પૂજવા લાગ્યો ૫૯

પછી મનીષિ કુમારે એક વેળા સ્પર્શનને કહ્યું કે હે સ્પર્શન, તું
તને મદાગમેજ મિત્રનો વિરહ કરા થો છે કે કેમ તે બોલ ૬૦

તે કામમા બીજો પણ વોઈ મદદગાર હતો કે કેમ ? ત્યારે સ્પર્શન
બોલ્યો કે હા હતો પણ હે મિત્ર તેની વાત પૂછ નહિ, કારણ કે તે મને
બહુ દુઃખ આપે છે ૬૧

ખરૂં કહ્યું તો તેજ સઘળો કર્તાહર્તા છે, બાકી સદાગમ તો ફક્ત
ઉપદેશ કરનાર છે ત્યારે કુમારે ફરીને પૂછ્યું કે તેનું નામ શું તે
કહે ૬૨

કર્મ વિલાસ રાજો પિ, તન્નજાત્રા દોયતા મુલાદ,
તુષ્ટો મનીષિણો ગાદ, રુષ્ટો વાલસ્ય ચોપરિ ૭૪

અમૂ જ્યક્તાન્ય કર્તવ્યો, વાલઃ સ્પર્શન દોપતઃ,
વિલસન્ મૃદપસ્મારો, ત્સાર મારિત ચેતનઃ ૭૫

તન્મૂલશુદ્ધિ માલ્યાય, વાલઃ પ્રોક્તો મનીષિણા,
સ્પર્શને જ રિપૌ શ્રાત, માં વિશ્રમ કૃયાઃ કચિત્ ૭૬

વાલો જ જલ્પ હે વધો, નિઃશેષ મુલ્લદાયકઃ,
અય વરવયસ્યો મે, કથ શત્રુ સ્ત્રવ્યો દિત્ ૭૭

દધ્યૌ મનીષી વાલો ય, મુપદેશશતૈ રપિ,
આકાર્ય કરણો યુક્તો, નિપે-યુ પાર્યતે નદિ ૭૮

અકાર્યે દુર્વિનીતિષુ, પ્રવૃત્તેષુ તતઃ સદા,
ન કિંચિ દુપદેષ્ટવ્ય, સતા કાર્યા વધીરણા. ૭૯

કર્મવિલાસ રાજા પણ સ્ત્રીઓના સુખથી તે વાત બાળીને મનીષિના
ઊપર ખુશી થયો અને બાળના ઉપર ગુસ્સે થયો ૭૪

હવે બાળકુમાર સ્પર્શનના દોષથી બીજી કામ ડોહી વિલાસમાં પડ્યો
થકો લગાર હકેલો અને ઠામથી ચેતનહીન બની ગયો ૭૫

ત્યારે મનીષિ કુમારે સ્પર્શનની મૂળ શુદ્ધિ જણાવીને બાળને કહ્યું,
કે હે ભાઈ, આ સ્પર્શન શત્રુનો તું ડોહ સ્થળે પણ વિશ્વાસ કરીશ નહિ ૭૬

બાળ બોલ્યો કે હે બધું આ તો સકળ સુખદાયક આપણો ઉત્તમ
મિત્ર છે, તેને તું શત્રુ કેમ કહે છે? ૭૭

મનીષિ વિચારવા લાગ્યો કે, આ બાળ અકાર્ય કરવામાં તૈયાર થએલ
છે, માટે સેકડો ઉપદેશથી પણ એ શેઠાયે નહિ ૭૮

જે માટે એમ કહેલું છે કે, દુર્વિનીત જનો અકાર્યમાં પ્રવર્તે ત્યારે
સત્યુચ્ચે તેમને ઉપદેશ નહિ કરતા ઉપેક્ષા કરવી જોઈયે ૭૯

इत्या लोच्य स्वय चित्ते, हित्वा बालस्य शिक्षण,
स्वकार्य करणो युक्तो, मनीषी मौन माश्रितः ८०

अथ सामान्य रूपाख्या, प्रिया तस्यैव भूपतेः,
अस्ति मन्त्र्यम् बुद्ध्वाख्य, स्नस्या श्च तनयो नयी ८१

तदा देशातरा दागात्, स दृष्ट्वा स्पर्शनं मुदा,
बाल पप्रच्छ कोय ना, स ऊचे तस्य वल्लित ८२

ततो बालस्य वचनात्, स्पर्शनो मन्त्र्यमागके,
माविशत् तेन जज्ञे सो, बालवद् बिम्बलाशयः ८३

मनीषी तत्तु विज्ञाय, मध्यमाय न्यवेदयत्,
मूलात् स्पर्शनं सशुद्धिं, स दध्यौ सदायाकुलः ८४

એમ પોતે મનમાં વિચારીને મનીષિ કુમાર બાળને શિક્ષણ આપવાનું ઇચ્છી પોતાનું કામ કરવામાં તત્પર બની મૌન ધરી રહ્યો. ૮૦

હવે તે રાજાની સામાન્યરૂપા નામની એક રાણી હતી, અને તેનો મધ્યમશુદ્ધિ નામે પુત્ર હતો. ૮૧

તે તે વખતે દેશાતરથી ઘરે આવ્યો, તે સ્પર્શનને નોંધ હર્ષિત થઈ બાળને પૂછવા લાગ્યો કે આ કોણ છે? ત્યારે બાળે તેની ઓળખાણ આપી. ૮૨

પછી બાળના કહેવાથી સ્પર્શન મધ્યમશુદ્ધિના અગમ પેઠો, તેથી તે બાળની માફક વિદ્વજ ચિત્તવાળો બન્યો. ૮૩

મનીષિને તે વાતની ખબર પડતા તેણે મધ્યમશુદ્ધિને સ્પર્શનની મુજબથી કીધેલી શોધ બતાવી, ત્યારે મધ્યમશુદ્ધિ અશયમાં પડી વિચારવા લાગ્યો. ૮૪

એકતઃ સ્પર્શ સત્સૌરય, મન્યતો શ્રાવણ
નહિ જાનામ્ય હ સમ્યક્, કિં વિધાતુ મમો ચિત. ૮૫

તત્વ વૃચ્છામિ સદાસૌરય, જનનીં જનની મિતિ,
ધ્યાત્વા નિવેદ્ય વૃત્ત સ્વ, કૃત્ય પમચ્છતા તતઃ ૮૬

જગાદ માપિ માધ્યસ્થ્ય, મનુન્તા ધોદે નદન,
કાલાતરે તુ વલિન પક્ષ નિર્દોષ માશ્રયે. ૮૭

(યતઃ)

સશયાપન્ન ચિત્તેન, મિત્રે કાર્યદયે સતા,
નાર્ય કાલવિલ્લ્લ્લો ત્ર, દૃષ્ટાતો મિયુનદ્રય. ૮૮

(તથાદિ)

પુરે કસ્મિન્નૃજો રાજઃ, પ્રગુણા નામ પત્નય ભૂત,
તસ્યા ચ તનયો મુગ્ધો, વમૂ શ્ચા કુટિલાભિધા ૮૯

એવળાણુ સ્પર્શન તરફતુ મઝાતુ મુખ રહેલ છે, અને ખીણ ખાણુ
ભાઈવારે છે, માટે માટે શુ કરવુ ઉચિત છે તે હુ બારેબારે બાણી શકતો નથી ૮૫

માટે માફ સદા મુખ ચાહનારી માતાને પૂછી જોઈ એમ વિચારી
તેણે માને સમજો વૃત્તાત ઝહીને પોતે શુ કરવુ તે પૂછ્યુ ૮૬

તે બોલી કે હે નદન ! હાલ તુ મધ્યસ્થ રહે, વખત આવે જો બ
ખર્વાનુ અને નિર્દોષ પક્ષ બણાય તેને પડડે ૮૭

તે માટે કહેલુ છે કે,

જે નૂદા બૂદા કામમા મથય બોલો થતા તે સ્થળે કાળવિલ્લખ ક-
રવો જોઈએ એ બાળત બે જોડલાનુ દૃષ્ટાત છે ૮૮

જે જોડલાનુ દૃષ્ટાત આ રીતે છે:—

એક નગરમાં રૂબુ નામે રાજા હતો, તેની પ્રણયુદા નામે પત્ની હતી
તેનો મુગ્ધ નામે મુત્ર હતો અને અકુટિલા નામે તેની વહુ હતી ૮૯

પુષ્પોચ્ચયકૃતે ન્યે ઘ્રૂ, સ્તે મુઘાકુટિલે મધૌ,
સ્વમેહોપવને યાતા, યદ્દીત્વા હેમસૂર્પિકે ૯૦

કઃ પૂર્વ પૂરયે ચ્છર્પ, મિત્લાશયપરૌ મિયઃ,
દૂરં દૂરતર જાતૌ, સન્વા નૌ કુસુમોચ્ચય. ૯૧

ઇત શ્ચ વ્યતરયુગ, તન્ના ગાત્ર કેલિલાલસ,
દેવી વિચક્ષણા નામ, દેવઃ કાલજ્ઞ સન્નિતઃ ૯૨

દેવો દેવાનુભાવેના, નુરક્તોઽકુટિલા પ્રતિ,
મુગ્ધ પ્રાપ્તિ પુન દેવી, દેવો વાદીત્વ મિયા મય. ૯૩

મિયે ગચ્છ પુરો યાવદ્, મૂપાલોપવના દિતઃ,
પુષ્પાણ્યા દાય પૂજાર્થ, મેષ આયામિ સત્ત્વર ૯૪

સકેત ચ તયો જ્ઞાત્વા, વિભગેન મુરઃ ક્ષણાત્,
વિધાય મુગ્ધરૂપ સ્વ, પુષ્પૈર્મૃત્વા ચ સૂર્પિકા ૯૫

હવે તે મુઘ્ધ અને અકુટિલા એક વેળા વસત નતુમા સોનાના મુ-
પડા લઇને પોતાના ઘરના નજીકના બગીચામાં ફૂલ વીણવા ગયા હો

બાદ તેઓ પહેલું સૂપડું કોણ ભરે છે એવા આશયથી ફૂલ એ-
કઠા કરતા યકાં એક બીજાથી ડેટે છેડે થતા ગયા હૈ

એટલામાં ત્યા કીડા કરતું એક બ્યતરતું જોડલું આંચું તેમાં જે
દેવી હતી તેનું વિચક્ષણા એવું નામ હતું અને દેવતું નામ કાલજ્ઞ હતું હર

હવે દેવયોગે તે દેવ અકુટિલા ઉપર મોહિત થઇ પડ્યો અને દેવી
મુઘ્ધ પ્રતે મોહિત થઇ, ત્યારે દેવ પોતાની પ્રિયાને કહેવા લાગ્યો કે હું પ્રિ-
યા, તું આગળ ચાલ હું આ રાજના ઉપવનમાંથી પૂજના અર્થે ફૂલો લઇને
જલદી તારી પાછળ આવું છું ૯૩-૯૪

પછી તે સ્ત્રી ભર્તારના મહેતને પોતાના વિલગ જ્ઞાનથી જાણી લ-
ઇને તે દેવ મુઘ્ધતું ત્રપ્ત કરી સૂપડાને ફૂલથી ભરી અકુટિલા પાસે આવી
કહેવા લાગ્યો હપ

આગા દકુટિલાપાર્શ્વે, જિતાસિ ત્વ મિયે ખળન,
વિપદાં તા ચ સમાપ્ય, નિનાય કદલીપ્રદે ૯૬

एवं विचक्षणा प्या श्व, कुटिला रूप धारिणी,
मत्तार्य मुग्धक निन्द्ये, तदैव कदलीप्रदे. ९७

त द्वीक्ष्य मुग्धधी मुग्धो वितर्काकुलितो जनि,
बभूव विस्मयस्मेरा,ऽकुटिलाऽकुटिलाश्रया ९८

दध्यौ देवांगना केय, द्वितीया हु मम मिया,
तत्पर स्त्री कृता सम, हन्म्येन पुरुषाधम ९९

स्वैरिणीं दयित्वा चेमा, पीडयामि दृढ तथा,
असौ यया नरे न्यत्र, विवचे न मनोपि हि ૧૦૦

यद्वा स्वय सदाचार भ्रष्टस्य मम નોચિત,
કર્તુ મેતાદશ કર્મ, નાદર કાલયાપના ૧૦૧

કે હે પ્રિયા, એ તો જીતી છે તે સાલળી તે જરા જ ખવાણી પડી
તેને તે કેળના ઘરમા લઈ ગયો ૯૬

એ રીતે વિચક્ષણા પણ જલદી અકુટિલાનુ કપ ધારણ કરીને મુ
ગ્ધને કોળવીને તેજ કેળના ઘરમા લઈ આવી ૯૭

તે નેઇને મુગ્ધ બુદ્ધિવાળો મુગ્ધ અનેક વિતર્ક કરવા લાગ્યો તથા
અકુટિલ આશયવાળી અકુટિલા પણ આશ્ચર્યચકિત થઈ રહી ૯૮

હવે દેવ વિચાગ્વા લાગ્યો કે આ સ્ત્રી કોણ છે? હા એ મારી પ્રિયા
જ છે, માટે પરસ્ત્રીમા આગ ગ કરનાર આ પુરુષાધમને મારી નાખુ અને
આ સ્વેચ્છાચારિણી મારી દયિતાને પણ ખૂબ પીડુ કે જ્યેથી તે બીજા કોઈ
માણસપર રૂઝીથી નજરજ નાખે નહિ ૯૯-૧૦૦

અથવા તો હું પોતેજ સદાચારથી બ્રહ્મ થયો છું, માટે એવું કામ
મારે કરવું ઉચિત થી, માટે મળમેષ કરવો માગે છે ૧૦૧

ધ્યાત્વા વિચક્ષણા પ્યેવ કાલક્ષેપપરા ભવત્,
ક્ષણ પ્રતીક્ષ્ય તત્રા ગાત્, સ્વગૌઢે ત ચ્ચતુષ્ટય ૧૦૨

તદ્ દૃષ્ટ્વા મપ્રિયો રાજા, પ્રીત આશ્વયા દદૌ મૃતઃ,
વધૂ ચ મે દ્વિગુણિતા, વનદેવ્યા પ્રમત્રયા. ૧૦૩

સકલેપિ પુરે ર્હર્ષા, ન્મહોત્સવ મચીકરત્,
તેષા ચતુર્ણા મપ્યેવ, યયૌ કાલ ક્રિયાનપિ ૧૦૪

અથ તત્ર પુરે મોહ, ત્રિલયાશ્ચ મુકાનને,
સૂરિ પ્રવોધકો નામ, જ્ઞાનવાન્ સમ વાસરત્ ૧૦૫

અથ લોકા નરેન્દ્રા યા વદનાયૈ મુનીશિતુઃ,
નિર્યયુ ભગવાં સ્તેભ્ય ઇતિ ચક્રે મુદેશના. ૧૦૬

શલ્ય કામા વિપ કામાઃ, કામા આશીવિપોપમા,
કામાર્વનાપરા જીવા, અકામા યાતિ દુર્ગતિ. ૧૦૭

આ રીતે વિચક્ષણા પણ વિચાર કરીને કાળક્ષેપમા તત્પર થઈ પછી
યોદ્ધીવાર રમીને તે ચારે ઘરે આપ્યા ૧૦૨

તે જોઈને રાણી મહિત રાજા ખુશી થઈ જોતોયે કે, અહો! મારો દી
કરો તથા વહુ વનદેવીએ પ્રસન્ન થઈ બેવડા કરી આપ્યા ૧૦૩

તેથી તેણે આખા નગરમા મહોત્સવ કરાવ્યો આ રીતે તે ચારેનો કુ-
ટલોક કાળ પસાર થયો ૧૦૪

હવે તે નગરમા મોહવિલય નામના વનમા પ્રજોધક નામે જ્ઞાનવાન્
આચાર્ય પધાર્યા ૧૦૫

ત્યારે રાજા વગેરે લોકો તે મુનીશ્વરને વાહવા ગયા, તેમના પ્રત્યે સૂ-
રિએ નીચે મુજબ ઉત્તમ દેશના આપી ૧૦૬

કામ શલ્ય સમાન છે, કામ આશીવિપ સમાન છે, કામને ઇચ્છના
મકા હવે અકામ રહ્યા હતા પણ દુર્ગતિ પામે છે ૧૦૭

તત્ શ્રુણ્વતો ગુરો વૈકય, તયો દેવી સુપર્વજો,
મોહજાલ મવિધ્વત્, જાતા સમ્યક્ચયાસના. ૧૦૮

અબ્રાતરે તયો દેહાત્ કૃષ્ણ રક્તાણુ સચયૈઃ
નિર્મતે ભોળનામસા, ઘડિતૈ કા નિતલિની ૧૦૯

સા ચ ભાગવત તેજો, ડમહતી પર્યદો વહિઃ,
ગત્વા પરાદ્મુક્તીમયા, વનસ્યે દુસ્તિતાશયા. ૧૧૦

અથો ત્વાયા વદદ્ દેવ, સપિયો ભગવ ન્નહ,
કથ મસ્મા મહાપાપા, ન્મુચ્યે પ્રોચે મુનીશ્વર ૧૧૧

નાય મો મયતો દોષ, કિંત્વ સ્યા. પાપયોષિતઃ,
કાસા વિતિ ગુન્ઃ પૃષ્ઠઃ, માહા મૃતકિરા મિરા ૧૧૨

તે શુભુ વાચ્ય સાભળતા તે દેવ અને દેવીનું મોહજાળ નાશ પા-
મ્યું, અને તેમને સમ્યક્-ત્વની વાસના પ્રાપ્ત થઈ ૧૦૮

એટલામા તેમના શરીરમાંથી નીકળતા કાળા રાતા પરમાણુથી બ-
નેલી, ભય ડર આદૃતિવાળી એક સ્ત્રી નીકળી ૧૦૯

તેણી ભગવાનનું તેજ સહી નહિ શકવાથી પર્યદાની બાહરે પરાદ્મુખ
ધારીને દિલગીર થઈ થકી બેઠી રહી ૧૧૦

હવે ચોતાની પ્રિયા મહીત દેવ બહીને બોલ્યો કે હે ભગવન, હું
આ મહાપાપથી શી રીતે મુક્ત થાઉં ? ત્યારે મુનીશ્વર બોલ્યા — ૧૧૧

હે દેવ, આ તમારો વાક નથી, પણ એ બધો એક પાપણી સ્ત્રીનો
વાક છે ત્યારે તેમણે પૂછ્યું કે તે કોણ છે ? ત્યારે અમૃત ઝરતી વાણીએ
શુરૂ બોલ્યા ૧૧૨

મદ્રૌ વિષયવૃણે ચ, દુર્જયા ત્રિદશૈ રપિ,
રજનીચ તપિસસ્ય, સર્વદોષતતે. પદ ૧૧૩

શુદ્ધ સ્ફટિક સકાશૌ, સ્વરૂપેણ યુગા પુન',
એવૈવ સર્વદોષાણા, કારણત્વેન સસ્યતા ૧૧૪

ઈદ સ્થાતુ મશક્તે તિ, દૂર મેષા સ્થિતા ધૂના,
મવતો મત્સમીપા ચ્ચ, નિર્ગચ્છતૌ પ્રતીક્ષતે ૧૧૫

તૌ પ્રોચતુઃ કદા સ્વામિન, મોક્ષો નૌ ભવિતા નયા,
ગુરુઃ પ્રાહ ભવે નાત્ર, પર ભાવી ભગતરે ૧૧૬

કિંતુ સમ્યક્ત્વ મહાત્મ્યાત્, નાત્યત નૌ ત્રિગાધિકા,
પ્રતિપન્ન તત સ્તામ્યા, મમ્યત્ત્વ મોક્ષસૌખ્યદ ૧૧૭

રુદ્રુરાદ્ પ્રગુણા દેવી, સ મુઘ્ધોઽકુટિલા તથા,
અથો વિજ્ઞપયામાસુ, ગુરુ સ્વસ્ત્ર વિહંવના. ૧૧૮

હે ભદ્ર, આ તે વિષય વૃણ્યા છે, તેને દેવો પણ જીતી શકતા નથી
તે સર્વ દોષ રૂપ અધિકારને વિસ્તારવા રાત્રિ સમાન છે ૧૧૩

તમે તો સ્વરૂપે નિર્મળ સ્ફટિક જેવા ઠોળાકો આ સ્ત્રીજ સર્વ દો-
ષોના કારણપણે રહેલી છે ૧૧૪

તે ઇહા રહી શકવા અસમર્થ હોવાથી હમણાં તે દૂર થઈ જાતી છે,
અને તમે ભારી પાસેથી જાડી ક્યારે રવાના થશે તેની વાટ જોવી જાતી છે ૧૧૫

તેઓ જાત્યા કે હે ભગવન, અમાને તેણીનાથી ક્યારે છૂટકારો
થશે? શુદ્ધ જાત્યા કે આ ભવમા તો થનાર નથી, બાકી ભવાતરમા થશે
પરંતુ સમ્યક્ત્વના પ્રભાવથી તે હવે તમને પીડા કરી શકશે નહિ એ સા-
બળી તેમણે મોક્ષસુખ આપનાર સમ્યક્ત્વ અંગીકાર કર્યું ૧૧૬-૧૧૭

હવે ત્રણ રાજા પ્રણણા રાણી, મુઘ્ધ કુમાર તથા અકુટિલા વધૂ,
એ ચારે જણે શુદ્ધપ્રત્યે પોતપોતાની વિટબના કહી ૧૧૮

અત્રાતરે તદગેમ્યો, નિર્ગતૈ* પરમાણુભિઃ,
 ઘટિત વર્ણતઃ શ્વેત, ઢિંમ મેક મદમરૂ. ૧૧૯
 રક્ષિતાનિ મયા યૂય, વ્રુગાણ મિતિ ચો ચ્ચકૈઃ,
 પદ્યદુરો મુસ્તામોજ, સર્વેષા પુરતઃ સ્થિત ૧૨૦ (ગુપ્ત)
 દ્વિતીય કૃષ્ણવર્ણાભિ, ઢિંમ તદનુ નિર્યયો,
 તત્તો જાત મહાકૃષ્ણ, ઢિંમરૂપ તૃતીયક ૧૨૧
 આહત્ય તચ્ચ શુદ્ધેન, વર્દ્ધમાન નિવારિત,
 તત્તો દ્વે અપિ તે કૃષ્ણે, નિર્ગતે ગુરુપર્પટઃ ૧૨૨
 ગુરુ. મોવાચ મો ભદ્રા, ન દોષો ષોષ કથન,
 અજ્ઞાન પાપાભિષયોઃ, કિંત્વસૌ કૃષ્ણાદિંભયોઃ ૧૨૩

(તથાહિ)

યત્તાવદિદ મજ્ઞાન, ગુપ્તદેહા દ્વિનિર્ગત,
 ઇતદેવ સમસ્તસ્ય, દોષદ્વયસ્ય કારણ. ૧૨૪

એ અવસરે તેમના અગમાર્થી નીકળેલા ધોળા પરમાણુથી બનેલું
 એક નિષ્કપટી બાળક નીકળી પડ્યું તે બાલ્યુ કે એ તમને બચાવ્યા છે,
 એમ કહી તે શરૂના સુખને બોલુ થકુ બધા આગળ જિલુ રહુ ૧૧૯-૧૨૦ :

ત્યારબાદ તેમના શરીરમાથી એક કંઈક કાળા વર્ણવાળુ બાળક ની
 કળ્યુ, તથા ત્યારબાદ ત્રીજુ અતિશય કાળુ બાળક નીકળી પડ્યુ ૧૨૧

તે ત્રીજુ બાળક પોતાનુ શરીર વધારવા માડ્યુ, એટલે ધોળા બા
 ળકે તેને ધપ્પો મારીને અટકાવ્યુ બાદ તે બન્ને કાળા બાળકો શરૂની પ
 ર્વદામાથી રવાને થયા ૧૨૨

શરૂ બાલ્યા કે હે ભદ્રો, આ બાળતમા તમારો દોષ મુદ્દજ નથી
 કિંતુ આ અજ્ઞાન અને પાપ નામના કાળા બાળકોનોજ દોષ છે ૧૨૩

તે આ રીતે કે તમારા શરીરમાથી જે આ પહેલા અજ્ઞાન નીકળ્યુ,
 તેજ સમસ્ત દોષોનુ કારણ છે ૧૨૪

અનેન વર્તમાનેન, શરીરે જતવો યત.,
 કાર્યા કાર્ય ન જાનતિ, ગમ્યાગમ્યાદિક તથા ૧૨૬
 તત* પાપ નિવ નતિ, દુઃસ્વદદોલિદાયક,
 યતુ પૂર્વ સિત હિમ, તદાર્જવ મુદાદૃત ૧૨૬
 અજ્ઞાના દ્વર્દ્ધમાન હિ, પાપ વો વાર્યતા મુના,
 રક્ષિતાનિ મયા યૂય, મત એવેદ માલ્યત. ૧૨૭

(યત:)

ધન્યાના માર્જવ ચેપા, મેત ચ્ચેતસિ વર્તતે,
 અજ્ઞાના ટાચરંતોપિ, પાપ તે સ્વલ્પપાતકાઃ ૧૨૮
 તદેવ વિષભાવાના, મદ્રાણા યુજ્યતે ધુના,
 અજ્ઞાનપાપે નિર્ધૂય, સમ્યગ્ધર્મ નિપેવળ. ૧૨૯
 ઉપાદેયો હિ સસારે, ધર્મ એવ વુધેઃ સદા,
 વિશુદ્ધો મુક્તયે સર્વ, યતો ન્યત્ દુઃસ્વકારણ ૧૩૦

એ ત્યા લગી ગરીરમા વર્તે છે ત્યા લગી જતુઓ વાર્યાકાર્ય બાધી
 શકતા નથી, તેમજ ગમ્યાગમ્ય પણ બાધતા નથી ૧૨૫

તેથી તેવા છવો દુ ખને દેનાડ પાપ વધારે છે હરે જે મો પહેલા
 ધાતુ બાળક નીકળ્યું હતું તે આર્જવશુ બાધુનો ૧૨૬

અજ્ઞાનથી તમારૂં પાપ વધતું હતું તેને એણે શક્તી પાડ્યું, અને
 તમોને મે બચાવ્યા છે એમ પણ એજ બોલ્યું હતું ૧૨૭

તે માટે જેમના ચિત્તમા આર્જવ વર્તે છે, તેમને ભાગ્યશાળીજ ગ-
 લુવા, તેઓ અજ્ઞાનથી પાપ આચરે છે, છતાં તેમને બહુ થોડું પાપ લાગે
 છે ૧૨૮

માટે આવા પ્રકારના તમો ભદ્ર જનોને હવે અજ્ઞાન અને પાપને દૂર
 કરી સમ્યક્ ધર્મ સેવવો ઘટે છે ૧૨૯

પડિતોએ મુક્તિ મેળવવા માટે આ મ સારમા વિશુદ્ધ ધર્મનેજ સદા
 અહણ કરવો જોઈએ, જે માટે બીજી સઘળું દુ ખતું કારણ છે ૧૩૦

અનિત્યઃ પ્રિય સયોગ, રૂપ્યા શોકાદિ સકુલઃ,
અનિત્ય યૌવન ચાપિ કુત્સિતા ચરણાસ્પદ ૧૩૧

અનિત્ય સર્વ મેવે હ, મવે વાદ્ધિતરગવત્,
અતો વદત કિં યુક્તા, કચિ દાસ્થા વિવેકિના. ૧૩૨

શ્રુત્વે તિ રાજ્યે સસ્વાપ્ય, શુભાચારાભિષ સુત,
માત્રાજી દૃજુભૂપાલો, જાયાપુત્ર રઘુ યુતઃ ૧૩૩

તત સ્તે કૃષ્ણરૂપે દ્વે, દિમે તર્ણ પજાયિને,
શુકલરૂપ પુન દિંમ, પ્રવિષ્ટ તનુપુ સજાત. ૧૩૪

કાલજ્ઞેન તત શ્રિતે, સમાર્થેણ વિચિતિત,
તદ્યા હો ધન્યતા મીપા, ચે માસ ત્રત માર્હત ૧૩૫

વય તુ દેવભાવેન, વ્યર્થકેના ા વચિતા
યદ્વા સમ્યક્ત્વ સમાપ્ત્વા સુધન્યા વય મત્યહો ૧૩૬

પ્રિય મ યોગ અનિત્ય અને ધર્મ તથા મોહાદિઠથી ભરપૂર છે, બળી
યોવન પણ ભૂડા આચરણનુ ઘર હોધ અનિત્ય છે ૧૩૧

આ ભવમા દગ્ધિયાના મોજા માફત નધણુ અનિત્યજ છે માટે મોહો
કે વિવેકિ જનોને દોષ દેકાણે પણ આત્મા ધારવી યુક્ત છે ના? ૧૩૨

આણુ સાભળીને શુભાચાર નામના પુત્રને રાજ્યમા સ્થાપી, નણુ
રાજા પોતાની સ્ત્રી, પુત્ર તથા વધુ સાથે પ્રમજ્જિત થયો ૧૩૩

ત્યારે તે ઢાળા વણુવાળા બે બાળક જલદી નાશી પરવાર્યા, અને ધો
ળા રૂપવાળુ બાળક ઝટ પાણુ તેમના શરીરમા પેડુ ૧૩૪

ત્યારે દેવી સહિત દેવે વિચાર્યું કે જીવો એમને ધન્ય કે કે જેમણે
અર્હત પ્રણીત દીક્ષા લીધી છે ૧૩૫

અમે તો આ વ્યર્થ જનાર દેવભવ પાત્રી ઠગાયા છીએ, અથવા તો
મમ્યકત્વ પામવાથી અમે પણ ધન્યજ ગણાઈએ ૧૩૬

સહર્ષા વથ તૌ સૂરેઃ, પ્રણમ્ય ચરણદ્વય,
તેના નુશિષ્ટૌ સ્વસ્થાન, પ્રાપતં દેવદપતી ૧૩૭

इदं पुत्रं मया तुभ्य, कथितं मिथुनद्वय,
સદિગ્ધે ચેં હિ તત્કાલ, વિલ્લ્લો ગુણમાજન ૧૩૮

य दादृशति मा मय कर्त्ता ह त चयैव हि,
इति जल्पन् मुदा म यः प्रपेदे जननी वचः ૧૩૯

ગાલો પ્યથ સ્વમિત્રેણ, માત્રાડકુશલમાલયા,
અધિષ્ઠિતો ભગદ્ ગાઢ, મનુષ્યકરુણા દતઃ ૧૪૦

कुर्विंदं हुयमातग, जातीयास्त्रपि तद्रशः,
अति लौल्येन नारीण, प्रावर्त्तत निरतर. ૧૪૧

તત્ત ધ્વ ગતલજ્જો ય, પાપિષ્ઠઃ કુલદૂષણ
एव स निद्यते लोके, नच पापा निवर्त्तते ૧૪૨

પછી તેઓ હર્ષથી સૂઝિના અરણ્યે નભી તેમની શિક્ષા સ્વીકારી તે દેવદેવી સ્વસ્થાને ગયા ૧૩૭

આ રીતે હે પુત્ર, તને મેં બે બેડલાની વાત કહી, માટે મેં દેહ બદલી વાતમા કાળ વિવળ કંવાથી દાયદો થાય છે ૧૩૮

ત્યારે મધ્યમખુદ્ધિ યોગ્યો દે હે માતા, જેમ તમે કર્મભાવો છો તેમજ હું કરનાર છું, જેમ બાવીને તેણે હર્ષથી માતાનું વચન ઠપ્પૂલ રાખ્યું ૧૩૯

હવે પેલી નરક બાળ કુમાર પોતાના સ્પર્શન મિત્ર તથા અકુશળ માળા માતાના વગમા રહી અનૃત્ય કરવામા અતિશય ક્રૂરી પડ્યો ૧૪૦

તે ઠેક અને આડળ ભાતિની શ્રીઓમા પણ અતિ લુપ્થ વર્ધ નિરતર વ્યભિચાર સેવવા લાગ્યો ૧૪૧

ત્યારે લોકો તેને નિંદવા લાગ્યા કે, આ નિર્લજ્જ અને પાપિષ્ઠ પોતાના કુળને ડાઘ લગાડે છે, છતાં તે પાપથી નિવર્ત્યો નહિ ૧૪૨

અથ નિંદાપરે લોકે, સ્નેહવિહ્વલ માનસઃ,
લોકાપવાદ મીરુ સ્ત, મધ્યબુદ્ધિ રમ્યાપત ૧૪૩

ધ્રાત નોં યુજ્યતે ઋતુ, તવ લોક વિરુદ્ધક,
અગમ્ય ગમન નિત્ય, સપાપ કલ દૂષણ ૧૪૪

સ પ્રાદ વિમલચ્ચો નિ, નૂન રધો મનીષિણા,
નાર્દાં ય મુપદેશાના, મોઘ્ય ભૃદિતિ મ યમ ૧૪૫

અપરેશુ ધંધો વાલ, સમ મ યમચુદ્ધિના,
યયૌ ગ્રીગવરોદ્યાન, સસ્થિતે કામધામનિ ૧૪૬

તત્રચૈ સિદ્ધ પાર્શ્વસ્ય, ગુપ્તગ્ન વ્યવસ્થિત,
કામસ્ય વાસમચન, મદમદ પ્રકાશક ૧૪૭

કુતૂહલ વશેના થ દ્વારે સસ્થાપ્ય મ યમ,
મ યે પ્રવિદ્ધ સદસા, સ વાલ સ્તસ્ય સન્નન ૧૪૮

હુએ લોઠોમા તેની આવી રીતે નિહા થતી જોઈ સ્નેહથી વિદ્વજ
મનવાળો મધ્યમબુદ્ધિ લોકાપવાદથી ટળીને તેને આ રીતે કહેવા લાગ્યો ૧૪૩
હે ભાઈ, તારે આવું લોક વિરુદ્ધ અને કુળને દૂષણ લગાડનાર અ
ગમ્ય ગમન નહિ કરવું જોઈએ ૧૪૪

ત્યારે તે બાળ બાળો કે, અ તુ પણ મનીષિથી છેતરાયો છે ત્યારે
મધ્યમબુદ્ધિએ વિચાર્યું કે, આ ઉપદેશને યોગ્ય નથી, માટે તે મોન ધારી
રહ્યો ૧૪૫

એક પેળા વન ત કુતુમા બાળ કુમાર મધ્યમબુદ્ધિના મ ધાતે લી
લાવર ઉદ્યાનમા જોલા નમદેવના મકાનમા ગયો ૧૪૬

ત્યા તેણે તે મકાનના પડએ શુભસ્થાનમા રહેતું મદ મદ પ્રકાશ
વાળું કામનું વાસમદિત જોયું ૧૪૭

ત્યારે તે કુતૂહળના વશે મધ્યમ કુમારને દરવાજાપર યેમાડી પોતે
જઈ દઈ તે ઘડની આદ- પેઠા ૧૪૮

તત્ર કામસ્ય જયને, કોમલામલ તલિકે,
મિત્રાવાદોપતો વાલઃ શેતે સ્મ ગતપુણ્યક* ૧૪૯

ઇતશ્ચ તત્રૈવપુરે, વહિ રગનરેશ્વિતુઃ
શત્રુ મર્દનનામ્નો મૂત્. મિયા મદનકદલી ૧૫૦

સા ગત્ય તત્ર કામો યં, જગ્યાસ્ય ઇતિ મક્તિત.
સ્પૃશતી સર્વગામેષુ, તં વાલક મપૃપુજત્ ૧૫૧

યયૌ સ્વમદિરે રાણી, પ્રવજ્ય ચ રતીશ્વર,
વાલ સ્તુ તસ્યાઃ સસ્પર્શ, વડ્યો મૂ ન્નવચેતન* ૧૫૨

મયા કથ તુ લખ્યે ય, મિતિ ચિંતા પરાયણઃ,
અલ્પોદકે મીન ઇવ, તત્રા સ્યા ચ્ચ મ દુઃસ્થિતઃ ૧૫૩

— — — — —
— — — — —

ત્યા દોમળ નિર્મળ તુલિડાવાળા ઝામદેવના પલગપર સ્પર્શન મિત્ર
અને અધુશળા માતાના દોષે કરીને તે હીનપુણ્ય સૂઈ ગયો ૧૪૯

એવામા તેજ નગગમા ગ્રહેલા શત્રુમર્દન રાજાની મદનકદલી નામે
રાણી હતી, તે ત્યા આવીને તેને શય્યાપર મૃતેલો ઝામદેવ માની લઈ ભક્તિ-
થકી તેના સર્વ અગમા કરમીને તેને પૂજવા લાગી ૧૫૦-૧૫૧

આ રીતે રાણી ઝામદેવને પુજીને પોતાના ઘરે પહોંચી હુવે બાળ
કુમાર તેના અસ્પર્શના થોગે મૃદ બની ગયો ૧૫૨

તે વિચારવા લાગ્યો કે, એ સ્ત્રી અને શી ગીતે મળે? એમ ચિંત-
વતો તે થોડા પાણીમા જેમ માછલુ તગકટે તેમ ડુબિત થઈ રહ્યો ૧૫૩

એટલામા તે બાળકના માફક ચેનચાળા કરતા તે બાળકુમારને તે
સ્થળે રહેતા વ્યતરે પકડયો ૧૫૪

— — — — —
 ચાલ સ્તાવચ્ચ તત્સ્ય, વ્યતરેણ ન્યવ યત ૧૫૫

અપાત્યત મહીપીઠે, સર્વાંગીણ મયાત્યત,
 વહિ રક્ષેપિ લોકેષ્ય, સ્તદ્વૃત્ત ચ ન્યવેદ્યત. ૧૫૬

તતો ગાદતર પ્રાર્થ્ય, વ્યતગ ન્મ યગુદ્ધિના,
 લોકૈ શ્ચ મોચિતો ગાલો, નિયે ચ નિજમદિરે ૧૫૭

મન્યગુદ્ધિ મયો ચાલો, ડપ્રાસીદ્ વધો કિમુ ત્વયા,
 વ્યુદૈક્ષિ વાસમવના, ત્રિપાર્તી કાપિ નાયિકા ૧૫૮

મ પ્રાદા દશિ યદ્યેવ, હે આત સ્તહિ કસ્ય સા,
 સ સ્માહા નૈવ મૂપસ્ય, દેવી મદનકદલી. ૧૫૯

તદા કળ્યા વદદ્ ગાલ., કથ સા માદશા મિતિ,
 મ યમેન તદાજ્ઞત, જ્ઞાત મુક્ત ચ ત મતિ ૧૬૦

તેણે તેને પક્ષગપરથી જમીનપર પાડ્યો, તેના મર્ચ અંગે તાડના
 કરી અને ખાહેર લોકોમા તેનું મધજી ભોખાજી ઇાડ્યું ૧૫૫

ત્યારે મન્યમજુદ્ધિએ તથા લોઢાએ બહુ બહુ પ્રાર્થના કરીને તેને તે
 બ્યતર પાસેથી ઇાડાવીને ઘરે આવ્યો ૧૫૬

હવે બાળ મધ્યમજુદ્ધિને પૂછવા લાગ્યો કે હે ભાઈ, તે તે વાસલ-
 વનથી નીકળતી ડોઈ સ્ત્રી જોઈ કે ડેમ ? ૧૫૭

મન્યમજુદ્ધિ જોયો કે હા જોઈ, ત્યારે તે યોયો કે, ત્યારે ભાઈ
 કહે 'હે તે કોની સ્ત્રી હતી ? ત્યારે મધ્યમજુદ્ધિએ કહ્યું કે, તે અહીં રહેલા
 રાજની મદનકદલી નામે ગાળી હતી ૧૫૮-૧૫૯

તે સાલગી બાળ જોડ્યો હે, તે મારા જેવાની ક્યાથી હોય ? આમ
 જોલવાપરથી મધ્યમજુદ્ધિ તેનો આશય ચેતી જઈ કહેવા લાગ્યો,—૧૬૦

ખ્રાત્ત. કેય મવિદ્યા તે, યદેવ તપ્સસે કિમ્,
વ્યયા બુનૈવ વ્યસ્મારિ, યત્ કૃચ્છ્રેણા સિ મોચિતઃ ૧૬૧

ત ક્ષુત્વા વાન્કો જણે, કજ્જલ શ્યામલાનનઃ
અયોગ્યો ય મિતિ જ્ઞાત્વા, મ-યમો મૌન પાત્રયત્ ૧૬૨

ઇતથા મ્તમિતે સૂર્યે નિઃસૃત્ય નિજમદિરાત્
ગતુ પ્રવૃત્તે વાલો, મિમુક્ષ નૃપવેશ્મન' ૧૬૩

ખ્રાત્ સ્નેહ ચિમૂદાત્મા, મ ય સ્તત્પૃષ્ઠો લગત્,
કેનાપિ પુરુષેણા વ, વાલો પૃથત નિશ્ચલ ૧૬૪

પ્રક્ષિપ્ત આરટન્ વ્યોમ્નિ, તતો મ ય સ્ત મન્વગાત્,
રે રે ક યાસિ યાસીતિ, પ્રાપ્ત' પ્રાપ્ત ઇતિદુવન્ ૧૬૫

વૃદ્ધીતગલઃ સ પુમાન્, લગ્નેના મૂ દર્શન ,
ખ્રાત્ પ્રાપ્ત્યાશયા મધ્ય, સ્તથાપિ વલે નહિ ૧૬૬

કે હે ભાગ, આ તને ગી બહા વળગી છે કે, જેવી તુ આમ હુ ખી
થાય છે શુ તુ જીવી ગયો કે હુમણાજ તને બહુ મેહેનતે ઠાડ-યો છે ૧૬૧

તે આલગીને બાળ તાણુ મેશ જેવુ મુખ ધરવા લાગ્યો, ત્યારે મ
ધ્યમ કુમાર તેને અયોગ્ય જાણી મૌન રહ્યો ૧૬૨

એવામા સૂર્ય આધમતા તે બાળ પોતાના ધરથી નીકળી તે રાજના
ધર તરફ ચાલતો થયો ૧૬૩

ત્યારે ભાઈના સ્નેહથી મુઝાઈને મધ્યમ કુમાર તેની પાછળ પડ્યો
હવે કોઈક પુરૂષ આવી તે બાળને મજબૂત બાધી રહતો ને રહતો આકાશ-
મા ફેંક્યો, ત્યારે “અરે કયા જાય છે પકડો પકડો” એમ બોલતો મધ્યમ
કુમાર તેની મદદે આવી પહોંચ્યો ૧૬૪-૧૬૫

એટલામા તો તે પુત્ર બાળને પકડી અટકે થઈ ગયો, છતાં મધ્યમ
કુમાર ભાઈની શોધ કરવાની આશાથી ખાલો નહિ વળ્યો ૧૬૬

વન્નમન્ સપ્તમે ચાન્દિ, પુર પ્રાપ કુશસ્થલ,
નોદતે માત્ર મપ્યાપ, સ્વાનુજસ્ય પર ક્વચિત્ ૧૬૭

તતો શ્રાતૃવિયોગાર્ચઃ, કઠવદ્ધશિલો વટે,
પતન્ નદન સંજ્ઞેન, રાજપુત્રેણ વારિતઃ ૧૬૮

પૃષ્ઠશ્ચ નદનાયા સ્વયત્, ત વૃત્તાત મગ્નેપત્.,
સ ઝચે મદ્ર યગ્નેન્, તર્હીં ષ્ટ સિદ્ધવત્ તવ ૧૬૯

(તથાહિ)

હરિશ્વદ્રો નૃપો આ સ્તિ, સ ચા રિભિ રભિદ્રુતઃ,
સ્વેચર રતિકેલ્યારય, મિત્ર પ્રોચે કૃતાજલિઃ ૧૭૦

સલ્લે કુરુ તથા શત્રુ, વિધાત સ્યા ઘયા મમ,
તતો નૃપાય સ દદૌ, વિદ્યા શત્રુ વિચાતિર્ની ૧૭૧

હવે તે મન્યમ કુમાર રખડતો રખડતો આતમે ઠહાડે કુશસ્થળપુરમા
આવી પહોચ્યો, પણ તેણે કોઈ સ્થળે પોતાના બાઈને એકે સમાચાર ન
મેળવ્યો ૧૬૭

ત્યારે તે બાઈના વિયોગથી પીડાઈને ગળામા પત્થર બાધી કૂવામા
પડવા તૈયાર થયો, એટલામા તેને ન દન નામના રાજા કુમારે અટકાવ્યો ૧૬૮

બાદ ન દનના પૂછવાથી તેણે તેને બધી હકીકત સંભળાવી, એટલે
ન દને તેને ઠણુ કે, જો એમ છે તો, સિદ્ધના માફક તારૂં ઇષ્ટ થયું
જાણુ ૧૬૯

તે આ ગીતે કે,

અહીં હરિશ્વદ્ર નામે રાજા છે, તેને દુર્ગમને દળાવવા લાગ્યા, એટ-
લે તેણે પોતાના મિત્ર રતિકેલિ નામના વિદ્યાધરને પ્રણામ કરી વીનતી કરી
કે, હે મિત્ર! તું કોઈ રીતે મારા શત્રુનો વિધાત થાય તેમ કર, ત્યારે તેણે
રાજાને શત્રુ વિધાતની વિદ્યા આપી ૧૭૦-૧૭૧

તતઃ પાન્માસિકી રાજા, પૂર્વ સેવા મચીકરત્,
અધુના વર્તતે મદ્ર, સાધનાવસરઃ સ્વહુ ૧૭૨

તતો હોમાર્થ માનીત, આકાશે રતિકેલિના,
ઇતો દ્યૌ દિને કોપિ, પુમાન્ લક્ષણ લક્ષિતઃ ૧૭૩

પોષ પોષ તદગામ્યક, પલલૈ સ્તર્પણાપરઃ
વિદ્યા પ્રાસાદ્ય રાટ્ ચક્રે, પથ્યાત્સેવા દિનાટક ૧૭૪

રાજા ધુના તુ રક્ષાર્થ, મર્ષિતો સ્તિ મમૈવ સઃ,
મધ્યમઃ પ્રાહ યથેવ, તદિ ત દર્શયા મ્હ મે ૧૭૫

તેના વ્યદર્શિ ચર્માસ્થિ, શેપાગ મુપલક્ષ્ય ત,
મધ્યો યાચત કારુણ્યાત્, સોપિ ચાસ્મૈ સમાર્પયત્. ૧૭૬

ઉક્ત ચ મધ્યમ સ્તેન, રાજદ્રૌહ મિદ નતુ,
ઇતો પસર શીઘ્ર મૌ, આત્માનં રક્ષિતા સ્મ્યહ ૧૭૭

ત્યારે રાજાએ તેની છ માસ લગીની પૂર્વ સેવા પૂરી કરી છે, અને હવે તેની આધના કરવાનો અવસર પ્રાપ્ત થયો છે ૧૭૨

તેથી હોમ કરવા માટે ગતિકેલિ વિદ્યાધર આજથી આઠમા દિવસ-પર કોઈકે લક્ષણવાન્ પુરૂષને આકાશ માર્ગે લાવેલો છે ૧૭૩

તેના અગના લોહી અને માસવડે ખૂબ તર્પણ કરીને રાજા વિદ્યાને પ્રસન્ન કરી તેની આઠ દિન સૂધીની પથ્યાત્સેવા કરનાર છે ૧૭૪

તે માણસને હાલ તેની રક્ષા કરવા માટે રાજાએ મનેજ સોંપેલ છે, ત્યારે મધ્યમ જોત્યો કે, જો એમ હોય તો તે મને જલદી બતાવ ૧૭૫

ત્યારે તેણે હાડપિજન બનેલો તે બતાવ્યો, એટલે તેને આલખીને મધ્યમ કુમાર કંઈક લાવી તેના પાનેથી માગવા લાગ્યો, એટલે તેણે તેને તે હવાલે કર્યો ૧૭૬

છતાં તેણે મધ્યમને જલુ કે, આ કામ રાજદ્રોહ છે, માટે અહીંથી તું જલદી દૂર થા-હુ માટે પોતે બચાવ કરીશ ૧૭૭

મહાપ્રસાદ ઇત્યુક્ત્વા, ચાલ માદાય સૌ જસા,
મીતમીતો પચક્રામ, ક્રપાત્ પ્રાપ સ્વપત્તન. ૧૭૮

કથકય મપિ પ્રાપ, ઘલિતા ચાલક સ્તત.,
આશ્વ્ય જનનય ન્મ ય, ગુદે સ્વ વૃત્ત મુચ્ચકૈઃ ૧૭૯

મનીપ્યપિ તદા તના, ગમ છોકાનુવૃત્તિત,
તત્કુહ્યા તરિતો શ્રૌષી, ત્સર્વ ચાલવિચેષ્ટિત. ૧૮૦

તત સ્ત માદૃ દે ભ્રાતઃ, કથિત તે મયા પુરા,
યદેષઃ સ્પર્શનઃ પ્રાપ., સર્વદોષનિકેતન ૧૮૧

ચાલો પ્યજલ્પ દદ્યાપિ યદિ તા માપતેક્ષણા,
પ્રાપ્તુયા કોમલસ્પર્શો, ત ન્મે દુઃસ્ર ન કિચન. ૧૮૨

દર્શ્યા મનીષી ત ક્ષુત્વા, હી ચાલો ય વરાક્,
નૈવો પદેશમનાના, કાલ દષ્ટ ઇવો ચિત. ૧૮૩

ત્યારે મધ્યમ કુમાર તેને ઉપકાર માગી બાળને લઈ, બીતો, બીતો,
જલદી ત્યાથી નીકળી, અતુલમે પોતાના શહેરમા આવ્યો ૧૭૮

પછી, બાળ જેમ તેમ કરી ઝાઝકે બળવાળો થયો, એટલે નકનની
માફકજ તેણે મધ્યમ કુમારને પોતાની સઘળી હકીકત કહી ૧૭૯

આ વખતે મનીષિ કુમાર પણ લોકાતુવૃત્તિથી ત્યા આવી પહોંચ્યો,
અને તેણે પડકાર પાછળ રહીને, સઘળું બાળતું ખ્યાન સાલવું ૧૮૦

પછી મનીષિ કુમાર તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે ભાઈ ! તને મેં જ
જાણ્યો એવુંયું હવું કે, આ સ્પર્શન પાપિષ્ટ અને બધા દોષતુ ધર મમાન
છે ૧૮૧

બાળ બોલ્યો કે, હવું પણ જો તે લાખા નેરવાળી દોમવાળી સ્ત્રીને
પામું તો, આ બધું દુઃખ ભૂલી જાઉં ૧૮૨

તે માલગી મનીષિ વિચારવા લાગ્યો કે, દિલગીરીની વાત છે કે,
આ વિચારો બાળ વાળા સર્વે દશેલાની માફક ઉપદેશ મળે ઉચિત નથી ૧૮૩

(કિંચ)

एक हि चक्षु रमल सहजो विवेक,
स्नद्रद्भि रेव सह सवसति द्वितीयं,
एतद्वय भुवि न यस्य स तत्त्वतो घ-
स्तस्या प्यमार्ग चलने खलु को पराध. १८४

મન્યબુદ્ધિ રયો ત્યાપ્ય, પ્રોક્ત સ્તેન યચસ્વિના,
કિં ત્વયાપિ ચિનશ્ચવ્ય, વિલગ્નેના સ્ય પૃષ્ઠતઃ ૧૮૫

મનીષિણ મસૌ પ્રોચે, પદ્મકોગ્રી કૃતાજલિ*,
અઘપમૃતિ ત્રાલસ્ય, સગો ત્યાજિ મયાનઘ. ૧૮૬

इदानी माश्रयिष्यामि, वृद्धमार्गानु गामिता,
जलाजलि मल दास्ये, सकल क्लेश सहते: १८७

જે માટે કહેલું છે કે,

સ્વાભાવિક વિવેક એ એક નિર્મળ ચક્ષુ છે, અને વિવેકિઓની સાથે સોખત એ બીજી ચક્ષુ છે જગતમા જેને એ બે ચક્ષુ નહિ હોય તે પગમાથે આધજોજ બાણવો, માટે તેવો પુરૂષ જો ઉલટે માર્ગે ચાલે, તો, તેમા તેનો શો વાક છે? ૧૮૪

હવે, મનીષિએ મધ્યમબુદ્ધિને બિઠાવીને કહ્યું કે, આ બાળની પૂઠે વળગા રહીને શું હવે તારે પણ વિનષ્ટ થવું છે કે કેમ? ૧૮૫

ત્યાગે બાળ પદ્મકોશના માફક અજલિ ભેડી, મનીષિને ડહેવા લાગ્યો કે, હે પવિત્ર બધુ! હું આજથી માડી આ બાળની સોખત છોડી દઉં છું ૧૮૬

હવેથી હું વૃદ્ધના માર્ગનેજ અનુસરીશ કે જેથી, સકળ કલેશને જલાજલિ આપવા સમર્થ થઈ શકીશ ૧૮૭

દૃઢાનુગો ભવિષ્ય ચે, સ્વ મિવા હ પુરાપિ દિ,
અસદિપ્યે તદા ભ્રાત, નૈવ હેશવશા દશા ૧૮૮

તે ધન્યા પુણ્યમાજ સ્તે, યેદિ દૃઢાનુગાઃ સદા,
યદ્વા દૃઢાનુગામિત્વ, સ્વય સિદ્ધ વ્રત સતા ૧૮૯

વિપશ્યુ સ્વૈ* સ્યેય પદ મનુષ્યેય ચ મહતા-
મિયા ન્યાયા વૃત્તિ, મૈલિન મમુભગે વ્યસુકર,
અસતો ના અર્થ્યાઃ સુદૃઢપિ ન ચાચ્યસ્તનુષન'-
સતા કેનો દિષ્ટ વિપમ મસિધારાત્રત મિદ ૧૯૦

પર મમાપિ ધ યત્વ, કિંચના ગ્રાપિ વિદ્યતે,
યદ હ ત્વ મિગા ભૂત, દૃઢપાર્શ્વાનુગામુક ૧૯૧

જે હુ તારા માફક અગાઉથીજ દૃઢાનુસારી રહ્યો હોત, તો, હે ભાઈ ! હુ આવી કલેશ ભરેલી દશાને નહિ પામત ૧૮૮

જેઓ હમેશા દૃઢાનુસારી રહે છે, તેમને ધન્ય છે અને તેઓજ પુણ્યશાળી છે, અર્થવા તો દૃઢાનુસારિપણુ એ સત્પુરુષોનું સ્વય સિદ્ધ વ્રતજ હોય છે ૧૮૯

જે માટે કહેલું છે કે,

વિપદ્ યડતા હિમ્મત સખવી, મહા પુરુષોના માર્ગને અનુસરવુ,
ન્યાય ભરેલી રીતે વૃત્તિ મેળવવી, પ્રાણુ જતા પણ જીવું જામ નહિ કરવુ,
અસત્ પુરુષોની આર્થના નહિ કરવી, અને ઓછા ધનવાળા મિત્રને પણ નહિ
ચાલવુ, એ રીતે તરવારની ધાર સમાન મખત વ્રત પાળવાનું સન્નનોને
કોણે દર્શાવ્યું હશે ? (અર્થાત્ તેઓ પોતાના મહજ સ્વભાવથીજ એ વ્રત
પાળે છે) ૧૯૦

પરંતુ આજથી હુ પણ કાઈકિ ધન્ય ગણાઉં કે જેથી, હવે હુ
તારા માફક દૃઢાનુસારી થયો છું ૧૯૧

(ર્જિવ)

રાગાદિભિઃ મમ યાતિ, શાતિ સ્મરદુતાશનઃ
 ધત્તે મસન્નતાં સ્વાત, ધ્રુવં વૃદ્ધાનુગામિના. ૧૯૦
 અહો માતેવ હિતકૃદ્, દીપિમેવા યદર્જિની,
 વિનેત્રી ગુરુવાણીવ, પુસા વૃદ્ધાનુગામિતા ૧૯૧
 માતાપિ ત્રિકૃતિ યાયાત્, કદાચિ દૈવયોગતઃ,
 નપુન વૃદ્ધમેવે ય, કદાપિ વિહિતા સતી ૧૯૪
 વૃદ્ધ વાક્યમૃત સ્યદ્, મુદરે તસ્ય માનસે,
 જ્ઞાનરાજ મરાલી ય, મૃસ્થિરા મ્થિતિ મશ્નુતા ૧૯૫
 યો વૃદ્ધમહર્લી મદો, તુપાસ્યેત્ત સમોહતે,
 તત્ત્વ વિજ્ઞાતુ મત્પુથૈ સ ઇચ્છે દ્રમન કરૈઃ ૧૯૬
 વૃદ્ધોપદેશતિગ્માશુ, પ્રાપ્ય યસ્ય મનોનુજ,
 ન પ્રાવોષિ કથ તત્ર, ગુણલક્ષ્મી સમાશ્રયેત્ ૧૯૭

વળી વૃદ્ધાનુસાઠિ પુત્રપોનો જેમ રાગદ્વેષ મદ પડે છે તેમ કામાગ્નિ
 પણ શાત પડે છે અને ખરેખર તેમનું મન પ્રમત્ત રહે છે ૧૯૦

વૃદ્ધાનુગામિતા માતાની માફક હિત કરનારી છે, દીપિકાની માફક
 પરમાર્થ બતાવનારી છે, અને શુત્રવાણીની માફક સીધે માર્ગે દોરનારી છે ૧૯૩
 કદાચિત્ દૈવયોગે માતા વિકાર પામે, પણ આ વૃદ્ધસેવા કદાપિ વિ-
 કાર પામતી નથી ૧૯૪

વૃદ્ધ વાક્યરૂપ અમૃતના ઝરણથી મુદર રહેલા મનરૂપ માનસ સ-
 રોવરમા જ્ઞાનરૂપ રાજહૃત રૂઢી રીતે નિવાસ કરે છે ૧૯૫

જે મદભુધિ વૃદ્ધોની મડળીની ઉપાસના કર્યા વગરજ તત્ત્વ બાણુ-
 વા ઇચ્છે તે બાણુ કિરણો પકડીને ઊડવા ઇચ્છે છે ૧૯૬

વૃદ્ધોના ઉપદેશગુપ્ત સૂર્યને પામી ડરીને જેનું મનરૂપી કમળ વિ-
 કાસિત થયું નથી ત્યાં શુભ લક્ષ્મી શી ગીતે વાસો કરે? ૧૯૭

કથ તસ્ય વરાકસ્ય, પાપપકઃ મહીયતાં,
વૃદ્ધવાગ્યારિભિ ચૈન, નાત્મા પ્રાક્ષાલિ કર્ત્ત્વિદ. ૧૯૮

વૃદ્ધોપજીવિનાં પુર્સાં, કરસ્થા એવ સપદઃ,
કિં કદાપિ વિર્પીદતિ, ફલૈઃ કલ્પદ્રુમાજિનઃ ૧૯૯

વૃદ્ધોપદેશ બોહિર્ત્યૈ, મત્કાષ્ઠૈ ગુણયત્રિતૈ,
તીર્યતે દુસ્તરો પ્યેષ, મવિકૈ રાગસાગરઃ ૨૦૦

મિધ્યાત્વાન્ નિગોચુગ, મૃગમગાય કલ્પતે,
દેહિના વૃદ્ધસેવોત્થ, વિવેક કુલિશો જય. ૨૦૧

નૃણા તિમિસ્ર મશ્નાત, ક્ષયિતે ક્ષણમાગતઃ,
વૃદ્ધાનુસેવયા નૂનં, પ્રમયે વ પ્રમાપતે ૨૦૨

એકૈવ વૃદ્ધસત્સેવા, સ્વાતિતૃપ્તિ નિપેતુષી,
સ્વાતશુક્તિપુ જતૂના, મમૂતે મૌક્તિક ફલ. ૨૦૩

જેણે પોતાના આત્માને વૃદ્ધ વાણીરૂપ પાણીથી પગાડ્યો નથી, તે
શક જનને પાપ પકડી રીતે જીતે? ૧૯૮

વૃદ્ધને અનુસરનારા જનોને હચેલીમા સપદા મળે છે, કેમકે કદપ
વૃક્ષપર ચઢી બેઠેલા જનોને શુ કોઈ વેળા ફળો મેળવવાના વાખા પડે? ૧૯૯

વૃદ્ધોપદેશ જહાજ સમાન છે, તેમા સત્પણ્ડારૂપ કાષ્ટ છે, તે શુણ્ડરૂપ
દોરડાથી બાધેલ છે તેનાવડે લબ્ધજનો દુસ્તર રાગસાગરને તરી પાર જીતે
છે ૨૦૦

વૃદ્ધ સેવાથી પ્રાપ્ત થએલ વિવેકરૂપ વજ્ર પ્રાણિઓના મિધ્યાત્વા-
દિક પર્વનોને તોડવા સમર્થ થાય છે ૨૦૧

સૂર્યની પ્રભાના માફક વૃદ્ધ સેવાથી માણસોનું અજ્ઞાનરૂપી અધકાર
લણવારમા નાશ પામે છે ૨૦૨

એકલી વૃદ્ધ સેવારૂપ સ્વાતિની વૃષ્ટિ પડતી થકી પ્રાણિઓના મન-
રૂપી શીપોમા મહાશુણ્ડરૂપી મોતીઓ પેદા કરે છે ૨૦૩

વિશ્વવિદ્યાસુ ચાતુર્ય, વિનયેષ્વ તિઠ્ઠૌશલ,
કલયતિ ગતક્લેશ, વૃદ્ધસેવાપરા નરાઃ ૨૦૪

શરીરાહાર સસાર, કામભોગેષ્વપિ સ્ફુટ,
વિરજ્યતિ નરઃ ક્ષિપ્ર, વૃદ્ધૈ સ્તત્ત્વે પ્રવોધિત ૨૦૫

જ્ઞાનધ્યાનાદિ શૂન્યોપિ, વૃદ્ધાન્ યદિ મહીયતે,
વિલપ્ય ભવકાતાર, તદા યાતિ મહોદય ૨૦૬

કુર્વેન્નપિ તપ સ્તીવ્ર, વિદ ન્નપ્યગ્નિલ શ્રુત,
ના સાદયતિ કલ્યાણ, ચે દુવૃદ્ધા નવમન્યતે ૨૦૭

ન ત લ્લોકે પર ધામ, ન ત સ્સૌર્ય મસ્તહિત,
યદ્ વૃદ્ધ વરિવસ્યાકૃ, જ્ઞાપ્નોતિ પુરુષઃ ક્ષણાત્ ૨૦૮

યા માપ્ય જાયતે નૃણા, સ્વપ્નેપિ નહિ દુર્ગતિઃ,
ચિર વિજયતા સેવા, વૃદ્ધપાદાનુગામિતા. ૨૦૯

વૃદ્ધ સેવામા તત્પર રહેનાર માણસો તમામ વિદ્યાઓમા ચતુર થાય છે, અને, વિનય ગુણમા વગર મહેનતે કુસળતા મેળવે છે ૨૦૪

વૃદ્ધ જનોએ તત્ત્વને મમબલવેલો પુરૂષ શરીર-આહાર-અને ઝામ ભોગોમા પણ ઝટ વિગત થઈ શકે છે ૨૦૫

જ્ઞાન ધ્યાનાદિકથી રહિત છતા પણ, જે વૃદ્ધોને પૂછે છે, તે મ સા રૂપ અટવી ઉલ્લાસીને મહોદય પામે છે ૨૦૬

તીવ્ર તપ કરતો થકો તથા બધુ શાસ્ત્ર ભણતો થકો, પણ જે વૃદ્ધોની અવજા કરે તે કશું કટ્યાણ મેળવી શકતો નથી ૨૦૭

લોકમા એવું કોઈ ઉત્તમ ધામ નથી, તથા એવું કોઈ અખડ સુખ નથી કે જે વૃદ્ધ સેવા કરનાર પુરૂષ મેળવી શકે નહિ ૨૦૮

જેને પામીને માણસોને સ્વપ્નમા પણ દુર્ગતિ થતી નથી, તે વૃદ્ધાનુસારિતા ચિરકાળ વિજયમાન રહે ૨૦૯

એવ તસ્ય વચઃ શ્રુત્વા, મનીષી મોદમેદુરઃ
 સ્વ ધામા ગમ દેવોપિ, ધર્મકર્મરતો ભવત. ૨૧૦
 બાલ સ્ત્વવા કુમિત્રાભ્યા, પ્રેર્યમાણો મુદુર્મુદુઃ,
 શત્રુમર્દનરાદ્ સૌધ, પ્રદોષે ગા દુરાશય ૨૧૧
 તદા મહન શાલાયા, દેવી મદનકદલી,
 આત્માન મહય ત્યાસીદ્, તિરિષે વૈરવર્ણકૈ. ૨૧૨
 સ પાપો દૈવયોગેના, વિશ દ્વાસગૃહે દ્રુત,
 અસ્વાપ્સી નૃપશય્યાયા, મહો સ્પર્શં ઇતિ મુવન્ ૨૧૩
 ઇતથ નૃપ માયાત, દદ્ધા બાલો મયાકુલ ,
 શય્યાતો ન્યપતદ્ ભૂમૌ, જ્ઞાત શ્વાસૌ મહીસુજા ૨૧૪
 ક્રુદ્ધો રાદ્ સ્વનર પ્રોચે, રે રે એપ નરાધમ',
 સૌધે પ્રૈવ કદધ્યૌં હિ, સર્વા મપિ તમસ્વિર્ની. ૨૧૫

આ રીતે મધ્યમ કુમારના વચનો સાંભળી મનીષિ કુમાર બહુ રાજી
 થયો થકો પોતાના મુકામે આંચો, અને આ મધ્યમ કુમાર પણ ધર્મ પરા
 થણ થયો ૨૧૦

હવે બાળ માતા અને કુમિત્રવડે વારવાર પ્રેરયો થકો દુરાશય
 બનીને, રાત પડતા, શત્રુમર્દન રાજાના મહેલમા ગયો ૨૧૧

તે વેળા મદનકદળી રાણી મહનશાળામા રહી, પોતાને વિવિધ ત
 રેહની વાનકીથી શણગારતી હતી ૨૧૨

હવે તે પાપિષ્ઠ બાળ દેવયોગે વાસધરમા ઝટ દઇ ધુમી ગયો, અને
 રાજાની સુવાળી શય્યા નેઇ તેપર સૂઈ ગયો ૨૧૩

એટલામા રાજાને આવતો નેઇ, બાળ ભયભીત થઇ, શય્યાથી નીચે
 પડ્યો, તે રાજાના બાણવામા આંચો, એટલે નજ દોધિત થઇ પોતાના
 માણસને ઠહેવા લાગ્યો કે, આ નીચ માણસને આખી ગત આજ મકાનમા
 મળ આપો ૨૧૪-૨૧૫

તત સ્તેન નિવદ્ધો સૌ, સ્તમે દમ્ભોલિકટકે,
ઘત્સિન્ન સ્તપ્તતૈલે શ્ચ, કશાભિ રતિતાઢિતઃ ૨૧૬

અગુલ્યગ્રેષુ વિક્ષિપ્તા, સ્તસ્યા યસ્યશલાકિકાઃ,
ઋદતો સ્ય મરાઋસ્ય, સા યયૌ સકલા નિશા ૨૧૭

માતઃ ક્રુદ્ધનૃપાદેશાત્, તસ્યા રક્ષક પૂરુષાઃ,
આરોપયન્ સ્વરેઽક્રણે, ચૂર્ણેઽગૈરિક દુદ્રકં. ૨૧૮

શિરોઘૃત કલિંજ ચ, નિવપન સ્વજાચિત,
કશ્ચિદ્ કેષેષુ દધ્નેષ, મરલૂક મિથ લુબ્ધકઃ ૨૧૯

જઘાના ન્ય શ્વપેટાભિ, મૂતા તં મિથ માત્રિકાઃ,
યષ્ટયાન્યો તાદયદ્ મેહ, પ્રવિષ્ટ મિથ કુલ્કુર ૨૨૦

એવ વિહવના પૂર્વ, આપપિત્વા સ્તિલે પુરે,
પાદપે સાય મુદ્વધ્ય, પુરારણો નિશ્વત્ પુર ૨૨૧

ત્યારે તેણે તેને પકડીને વજૂના કાટાવાળા થાલલામાં બાંધ્યો, તપા-
વેલા તેણથી તેને સીંચ્યો તથા તાબણાથી તેને તાડ્યો ૨૧૬

તેની આગળીઓના ટેરવાઓમાં લોખ ઠની થળીયો પડેલી એ રીતે
વિટળના પામી, તે આળી રાત બાળે રડતા રડતા પસાર કરી ૨૧૭

મળાતે કોપેલા તે રાબના હુકમથી તેના આ રક્ષકો તેને ચૂના અને
ગેરૂતુ તિલક કરી, માથાપર કાળીંચુ બધાવી, ગળે લીંબડાના પાનની માળા
પહેરાવી, કાન કાપેલા ગધેરાપર ચડાવ્યો પછી કોઈક તેને શિકરી જેમ રીં-
છને જેવે તેમ, વાળો પકડી જે ચવા લાગ્યો, કોઈક-ભૂત વળગેલાને ભૂલો
થપાટો લગાવે તેમ, થપાટો લગાવવા લાગ્યો, અને કોઈક ઘરમાં પેઠેલા કૂ-
તરાને જેમ આડે તેમ, તેને લાકડીઓ મારવા લાગ્યો ૨૧૮-૨૧૯-૨૨૦

આ રીતે વિટળનાપૂર્વક આખા શહેરમાં ભ્રમવાળીને સાજે તેને ઝાડ
માં ફાંસે લટકાવીને તે આ રક્ષકો શહેરમાં ફાખલ થયા ૨૨૧

અથો દૈવનિયોગેન, ત્રુટિત સ્તસ્ય પાશક',
પતિત થ સિતો વાલ., સ્નાત્ સમાપ્ત ચેતન. ૨૨૨

સ્વમદિરે શનૈ રાગાત્ પ્રચ્છન્ન સ્તસ્થિવાન્ સદા,
ગાઢ ભીત્યા નરેદ્રસ્ય, ન નિર્યાતિસ્મ કુચચિત્ ૨૨૩

ઇતથ તત્પુરોદ્યાને, સ્વવિલાસાદ્યે ચરે,
પ્રવોધનરતિ નામ, મુર્તીદ્ર સમવાસરત્ ૨૨૪

ઉદ્યાન પાલક મુક્તાત્, શ્રુત્વા ગુર્ગાગમ મુદા,
અધિષ્ઠિત સ્વયા માત્રા, મનીષ્યા હાસ્ત મન્યમ. ૨૨૫

સોપિ વાલ હઠનાપિ, સમાહૂય ત્રયો વ્યથ,
તત્રો ધ્યાનચરે જગ્મુ, મૂર્ચિકૌતુક સકુલે ૨૨૬

પ્રમોદશે સ્વરામિલયે, ચૈત્યે તત્ર જિનેશિતુઃ,
ચિવ યુગાદિદેવસ્ય, ન તૌ મન્યમનીપિણો ૨૨૭

હવે દેવથોગે તેના ક્ષાતો તૂટી જતા તે બાળ જમીનપર પડ્યો, અને
થોડીવારમા તેને શુદ્ધિ આવી, એટલે તે ધીમે ધીમે ચાલી ઘરે આવી છુપા
ઈ રહ્યો કેમકે રાબાની ખીકથી બાહર નીકળતોજ નહિ ૨૨૨-૨૨૩

એવામા તે નગરના સ્વવિલાસ નામના ઉત્તમ ઉદ્યાનમા પ્રવોધનરતિ
નામે મુર્તીદ્ર પધાર્યા ૨૨૪

ત્યારે ઉદ્યાન પાળના મુખથી ગુરૂત્ આગમન સાલળી, હર્ષિત થઈ,
પોતાની મા સાથે રહીને, મનીષિ કુમારે મન્યમને થણ સાથે બોલાવ્યો ૨૨૫

તે મધ્યમ કુમારે વળી હઠ કરીને બાળને સાથે બોલાવ્યો, એમ ત્રણે
જણ તે ઘણા ટોતુકથી લરેલા ઉદ્યાનમા ગયા ૨૨૬

ત્યા પ્રમોદશેખર નામના જિનેશ્વરના ચૈત્યમા યુગાદિ દેવની પ્રતિ-
માને મધ્યમ કુમાર અને મનીષિ નમ્યા, બાદ દેવની દક્ષિણ બાજુએ રહેલા

દેવ દક્ષિણ ભાગસ્થં, તૌ નત્વા સ મુનીશ્વર,
શુદ્ધ શુશ્રુવતુ ધર્મ, કર્મમર્મ પ્રદર્શન ૨૨૮

અંવા કુમિત્ર દોષેણ, સ વાલઃ શૂન્યમાનસઃ,
ગુરુ ગ્રામ્ય ઇવા નત્વા, આત્રોઃ પાર્શ્વે મુપાવિશત ૨૨૯

ઇતથ જિનસદ્ગત્, સુબુદ્ધિ સચિચેરિતઃ,
સમ મદનકંઠલ્યા, ચૈત્યે તત્રા ગમ ન્ટપ ૨૩૦

નત્વા જિન ગુરુ શ્રાપિ, રાજા શ્રૌષીત મુદેશના,
સુબુદ્ધિ સ્તુ જિનાશીશ, સ્તોતુ મિત્ય પ્રચરમે ૨૩૧

જય દેવાધિદેવા ધિ, વ્યાધિવૈધુર્યનાશન,
સર્વદા સર્વ દારિદ્ર્ય, મુદ્રા વિદ્રાવણક્ષમ ૨૩૨

અગમ્ય પુણ્ય કારુણ્ય, પળપાપણ વૃષ્ણજ,
જય સદેહસદોહ, શૈલદમ્ભોલિ સનિમ. ૨૩૩

તે મુનીશ્વરને નમીને, ઈર્મના મર્મને ખતાવનારી શુદ્ધ ધર્મની દેશના સાલગવા લાગ્યા ૨૨૭-૨૨૮

પરતુ, બાળ કુમાર માતા અને કુમિત્રના દોષે કઠીને, ગામડીયાની માફક શૂન્ય મનથી જરા નમીને, લાઇયેના પડખે બેઠો ૨૨૯

એટલામા જિનેશ્વરના ખરા ભક્ત સુબુદ્ધિ મત્રીની પ્રેરણાથી રાજા મદનકંઠની માથે તે એત્યમા આળ્યો ૨૩૦

તે રાજા જિન અને ગુરુને નમી, દેશના સાલગવા લાગ્યો અને સુ બુદ્ધિ મત્રી નીચે સુજળ જિનેશ્વરને સ્તુતિ કરવા લાગ્યો ૨૩૧

હે દેવાધિ દેવ ! આધિવ્યાધિની વિધુરતાને નાશ કરનાર, સર્વદા સર્વ પ્રકારના દરિદ્રપણાની છાપને ગાળવા મમર્થ, અગણિત પવિત્ર દારૂણ્યરૂપ પ રૂયના આપણુ (હાટ) સમાન, વૃષભના લાઠનને ધગનાર, સદેહરૂપ પર્વતને બાળવા વજ્ર સમાન, આકાશ કથાયડપ સતાપને મમાવવા અમૃત મમાન,

સ્ફુરત્કપાય સતાપ, સપાત ક્ષમનામૃત,
જય સસારકાં તાર, દાવ પાવક પાવન ૨૩૪

સદાસદાગર્માં મોજ, વિવોધનદિન મધુ,
નત્વા ન ત્વા ભવે માવિ, મવિનઃ પતન સ્વલુ ૨૩૫

યે દેવ દેવ ગમીર, નામે નામેય મૂરિમિઃ,
ત્વદ્ગુણૈ. સ્વ નિચ્છતિ, તે મુક્તા સ્યુ મહાદ્ભુત ૨૩૬

દેવ ત્વન્નામ સન્મત્રો, યેષાં ચિત્તે ચકાસ્તિ ન,
મોહસર્પવિષ તેષાં, કથ યાતુ ક્ષય ક્ષણાત્ ૨૩૭

પરિસ્પૃશતિ યે નિત્ય, ત્વદીય પદપરુજ,
તેષાં તીર્થેશ્વરત્વાદિ, પદવી ન દવીયસી ૨૩૮

નમઃ સદર્શનજ્ઞાન, વીર્યાન દમયાય તે,
અનત જતુ સત્તાન, વ્રાણમવળ ચેતસે ૨૩૯

સ સારૂપ અટવીને બાળવા દવાનજ સમાન, યવિત્રાત્મા તુ જયવાન્ રહે
૨૩૨-૨૩૩-૨૩૪

સર્વદા સદાગમરૂપ કમળને વિકાશિત કરવા સૂર્ય સમાન, તમને ન
ભવાથી ભવિષ્ય જ સારમા પડતા અટકે છે હે દેવના દેવ ! ગમીર નાભિ
વાળા, નાભિ રાજના પુત્ર, તારા ઘણા ગુણોથી જેઓ પોતાને બાધે છે, તેઓ
ઉલટા મુક્ત થાય છે, એ આશ્ચર્યની વાત છે હે દેવ ! તારા નામરૂપી સન્મત્ર
જેના ચિત્તમા ચમકતો નથી, તેમને લાગેલું મોહરૂપી સર્પનું વિષ શી રીતે
જીતરી શકે ? ૨૩૫-૨૩૬-૨૩૭

હે દેવ ! જેઓ તારા ચરણકમળને નિત્ય ફરસે છે, તેમને તીર્થકર
પણા વગેરે ૧ પદવી વધારે દૂર રહેતી નથી અમ્યક્ દર્શન-જ્ઞાન-વીર્ય-અને આ
ન દમય અને અનત જીવોના રક્ષણ કરવામા ચિત્ત ગળનાર તમાને નમસ્કાર

એવ યુગાદિ તીર્થેશ, એ સ્તુવતિ સદા નરાઃ-
દેવેદ્રદ્રવદ્યા સ્તે, પ્રાપ્નુવતિ મહોદય. ૨૪૦

इति तीर्थपतिं स्तुत्वा, सचिवेशः प्रमोदभाक्,
नत्वा च सूरिपादाब्ज, मश्रौषी देशना मिति २४१

યથા નરા સ્ત્રિયા જ્ઞેયા, જઘન્યોત્તમ મધ્યમાઃ
તેષુ ચ પ્રથમે રક્તાઃ, સ્પર્શને દુઃખદાયકે. ૨૪૨

समतावत्तिनो मध्याः, सदा तद्विष उत्तमाः
क्रमेण नरकस्वर्ग, शिवाख्यगतिगामिनः २४३

મનીષિ મ પરાજાયા, સ્તત્ શ્રુત્વા ભાવિતા મૃશ,
ઘાલ સ્ત્વેકમના સ્તસ્થૌ, પશ્યન્ મદનરુદર્લી. ૨૪૪

मित्रावा मेरणाद् देव्याः, समुख स प्रभावितः,
अये सएव घालो य. मित्यूचे कुपितो नृपः २४५

ધાઓ આ રીતે યુગાદિ જિનને જે માણસો સદા સ્તવે છે, તેઓ દેવેદ્રના સમૂહને વહનીય થઈ મહોદય પામે છે ૨૩૮-૨૩૯-૨૪૦

આ રીતે તીર્થેકરને સ્તવીને, મત્રીશ્વર હર્ષ સાથે સૂરિના ચરણે ન મી, આ રીતે દેશના માલગવા લાગ્યો ૨૪૧

(દેશના)

માણસો ઋષુ પ્રગરના થાય છે-અધમ, મધ્યમ અને ઉત્તમ તેઓ-મા જેઓ અધમ હોય છે તેઓ દુઃખદાયક સ્પર્શનમા રક્ત રહે છે, જેઓ મધ્યમ હોય છે તેઓ વચગાળે રહે છે, અને જેઓ ઉત્તમ હોય છે તેઓ સ્પર્શનના હર્ષે દુઃખમન રહે છે અધમ નરકમા જાય છે, મધ્ય સ્વર્ગમા જાય છે અને ઉત્તમ મોક્ષમા જાય છે ૨૪૨-૨૪૩

આ દેશના સાસળી મનીષિ કુમાર મધ્યમ કુમાર અને રાજા વગેરે ભારે ભાવિત થયા હતા જાણ તો એક મનથી મદનકદળી તરફ જોતો

તતો રાજમયા જાણે, કામાવેશ. સ વાલકઃ
નશ્યન્ ભગવતિ ભૂમૌ, ન્યપત દ્વતચેતનઃ ૨૪૬

અથ રાજા ગુરુઃ પૃષ્ઠઃ, કિ પુમા નેપ શ્દ્દશઃ,
મૌઢ સ્પર્શન દોષેણે, ત્યુચે સૂરિ રપિ સ્ફુટ ૨૪૭

ધરાધીશ* પુનઃ પ્રોચે, બાવ્ય સ્ય કિ મતઃ પુરઃ
ગુરુઃ માહ ક્ષણા દેષ, હ્રુચ્છાત માપ્સ્યતિ ચેતના ૨૪૮

હતો નશ્યન્ કર્મપૂર, ગ્રામાસન્ન સરોવરે,
શ્રમલિન્ન શરીર શ્વ, સ્નાનાયૈ પ નિમક્ષ્યતિ. ૨૪૯

તત્ર સ્નાનકૃતે પૂર્વ, પવતીળા સ્વપાકિકા,
સ્પૃશ ભ્રેકેન વાણેન, ચઢાલેન હનિપ્યતે. ૨૫૦

નરકેષુ તતો ગતા, તત સ્તિર્યક્ષ્વ નતશઃ,
મૂયોપિ નરકેષ્વેવ, ભ્રમિપ્યત્યેવ સંસ્મૃતૌ ૨૫૧

રહ્યો જોટલામા હુભિત્ર અને માની પ્રેરણાથી ફરીને તે રાણી સામે દોડ્યો,
જોટલો રાજા ડોપીને બોલ્યો કે, અરે! આ તો તેજ બાળ છે ત્યારે રાજાથી
બીને તે કામાવેશી બાળ નાસવા માડ્યો, તે નાસતો નામતો થાકી જઈને
ભૂમિપર બેશુદ્ધ થઈ પડ્યો, ૨૪૪-૨૪૫-૨૪૬

હવે રાજાએ શરૂને પૂછ્યું કે, આ પુરૂષ આવો કેમ છે? શરૂએ
ખુદહુ કહ્યું કે આઝરા સ્પર્શનના દોષે કરી એ એવો થયો છે ૨૪૭

રાજા ફરીને બોલ્યો કે, આનું આગળમા શું થનાર છે? શરૂ બો-
લ્યા કે, ક્ષણવાર થઈ એ જેમ તેમ કરી ચેતના પામી, ઇડાથી નાશી, ક-
ર્મપૂર ગામના નજીક ગહેલા તળાવમા યાક્યો પાક્યો થજો ન્હાવા બિતરશે
ત્યા સ્નાન કરવા પૂર્વે બિતરેલી ચ ડાળણુને અડકતા, તેને (જિપર રહેલો) ચ-
ડાળ એક બાણુથી મારી નાખશે ત્યાથી તે નરકમા જશે ત્યાથી અનતીવાર
તિર્યચ થઈ, ફરી નરકમા જશે, એમ મ સારમા બાંકયા કરશે ૨૪૮-૨૪૯-
૨૫૦-૨૫૧

શ્રુત્વેતિ મત્રિણં મોચે, નૃપતિઃ ક્રોધદુર્ઘ્નરઃ

મો મો નિર્વાસય સિમ્, મદેશાત્ સ્પર્શન મ્મુ. ૨૫૦

વ્યાધુચ્ચ યદિવા ગચ્છેત્, તદા લોહવિનિર્મિતે,

ચત્રે સિપ્ત્વા તથા પિપ્પા, યથાય ભક્ષમસા જ્ઞવેત્ ૨૫૧

અથ સ્પષ્ટ મમાપિષ્ટ, સૂરિ મો મનુજાધિપ,

ના તરગ જનધ્વસે, વાદ્ધોપાયઃ પ્રવર્ત્તે ૨૫૪

ધમાપે ભૂષતિ ભૂયો, ભક્તિત સ્ત ગુરુ પ્રતિ,

સ્વામિ ન્નુપાયઃ ક સ્તર્હિ, મોચે નૂચાનપુગવ' ૨૫૫

જ્ઞાનદર્શન ચારિત્ર, તપઃ સતોષ લક્ષણ,

સુચંત્ર મમમાદારય, સાધવો વા જ્ઞાતિ યત્ ૨૫૬

તદેવા તરવૈરીભ, ધ્વસે પચાનનાયતે,

અદૃષ્ટ પારસસાર, વાર્દ્ધેઃ પ્રવહણાયતે ૨૫૭

એમ સાભળીને, રાજા ભારે ક્રોધ ધરી મત્રિને કહેવા લાગ્યો કે મત્રિ ! આ સ્પર્શનને અટપટ મારા દેશમાંથી કહાડી મૂકો. કદાચ પાછો વળી આવે તો લોહાની ઘાણીમાં નાખી એવું ખીલો કે ખાખ થઇ જાય ૨૫૨-૨૫૩.

ત્યારે, સૂરિ બોલ્યા કે, હે નરેશ્વર ! આ તરગ શત્રુને છતવામાં આવડેરના ઉપાય આલી શકતા નથી ૨૫૪

ત્યારે રાજા ફરીને લક્ષિત સાથે શત્રુને પૂછવા લાગ્યો કે, હે સ્વામિન ! ત્યારે ખીલે કયો ઉપાય છે ? ત્યારે પૂર્ણ જ્ઞાની શત્રુ બોલ્યા —

જ્ઞાનદર્શન આગ્રિ તપ સતોષક્રમ અપ્રમાદ નામનુ યત્ર જેને સધુઓ ફેરવે છે, તેજ આ તરગ શત્રુક્રમ હાથીનો ધ્વસ કરવામાં સિહનુ કાઢે છે, અને અપાર સ સારસાગરમાં પ્રવહણની ગરજ સારે છે. ૨૫૫-૨૫૬-૨૫૭

યતિ ધર્મક્રિયાસક્તૌ, તત્ શ્રુત્વા નૃપ મધ્યમૌ,
સમ્યક્ત્વ મૂલ મનઘ, મૃદિધર્મ સમાશ્રિતૌ ૨૫૮

ગાઢ વિજ્ઞપયામાસ, મનીષી તુ મુનીશ્વર,
મગવન્ દેહિ મે દીક્ષા, મવાપો નિધિ મર્થિની ૨૫૯

વત્સ મા સ્મ પ્રમાદી સ્ત્વ, મેવમુક્તે ચ સૂરિણા,
તતો મનીષિણ પ્રોષે, રાજા વિસ્મિતપાનસઃ ૨૬૦

મસીદ મદગૃહં હોદિ, મુદ દેહિ ક્ષણ ચ મે,
યેના હ તે મહાભાગ, કુર્વે નિઃક્રમણોત્સવ. ૨૬૧

તતો રાજાનુવૃત્ત્યૈ પ, યયૌ નૃપનિકેતન,
યદાનાં રાજ આનદ, તન્ના સ્થાવ સમ્પ્રવાસરીં ૨૬૨

દિના તતો દ્યમે ચા નિહ કૃતસ્તાન વિલેપન,
આમુક્ત રત્નાલકારઃ સદશા શુકશોભિતઃ ૨૬૩

ત્યારે તે સાલજીને, યતિધર્મ પાળવામા અશક્ત રહેલા રાજા અને
મધ્યમ કુમાર સમ્યક્ત્વમૂળ નિર્મળ શ્રાવકધર્મ સ્વીકારતા હવા ૨૫૮

પણ મનીષિ કુમાર તો તે મુનીશ્વરને આગ્રહથી વીનવવા લાગ્યો કે,
હે ભગવન્! મને તમે સ સાર સમુદ્ર તારનારી દીક્ષાજ આપો ૨૫૯

ત્યારે સૂરિ જોડ્યા કે હે વત્સ! જોમા આલસ્યજ કર નહિ, ગાઢ
રાજા વિશ્વમ પામી, મનીષિને કહેવા લાગ્યો કે, મહેરબાની કરી, મારા ઘરે
પધારો, અને મને ક્ષણભર રાજ કર, કે જોથી હે મહાભાગ, હું તારૂં નિ
શ્કમણોત્સવ કરૂં ૨૬૦-૨૬૧

ત્યારે રાજાની અનુવૃત્તિથી તે રાજાના ઘરે ગયો, ત્યાં રાજાને આન
દિત કરતો ચક્રો સાત દિવસ રહ્યા આગ્રમે દિને આનનિલેપન કરી, મોતીના
અલકાર મહેરી સરીના શેઠાવાળા વચ્ચે મહેરો દિવસ રજા કે જેમા રાજ

મવાન સ્યદના રુદઃ મારયી ભૂત મપતિઃ,

જગમઃ કલ્પશાસ્ત્રીવ, દદ દાન મનુત્તર ૨૬૪

વીજયમાન શ્યામરામ્યા, શ્વેતચ્છત્રેણ રાજિતઃ,

વૈતાલિકૈઃ સ્તૂયમાન, નિવિદ્યવ્રત સસ્તવઃ ૨૬૫

અત્યદ્ભુત ગુણગ્રામ, રામણીય કરજિતં ,

તદૈવોપગતૈ ઠેવૈ, સ્તૂયમાન* સુરેન્દ્રવત્. ૨૬૬

નિપાદિ સાદિ પાદાતિ, રથિકામાત્ય મ યમૈઃ,

અન્વીયમાનઃ સ પ્રાપ, સ્થાન મુરિપાવિનિત ૨૬૭

(પચમિઃ કુલક)

તતો રથા ત્સમુત્તીર્ય, મનીષી પાતકા દિવ,

મમોદ શેલરાભિરય, ચૈત્ય દ્વારે સ્થિતઃ ક્ષણ ૨૬૮

અગતરે નૃપત્યાપિ, મનીષિ ચરિત મુદા,

પરિભાવયતઃ સમ્યક્, નિર્મલેના તરાત્મના ૨૬૯

સારથિ થઈ બેઠો તેનાપર ચડી, જ ગમ કંપવૃક્ષના માફક ઉત્કૃષ્ટ દાન દેતો થકો, બે આમરોથી વીજતો થકો, શ્વેત છત્રથી ગોલતો થકો, ભાટ ચારણો-વડે, ફંદ પ્રતિજ્ઞપણા માટે સ્તવાતો થકો, અને તેના અતિ અદ્ભુત શુભોથી રાજિત થઈને, તેજ વખતે આવી પહોંચેલા દેવોવડે ઈંદ્રની માફક વખણાતો થકો, તે કુમાર ઘણા ઘોડાવાળા, હાથીવાળા, પાયદળ, રથવાળા, તથા અમા-ત્ય અને મધ્યમના સ ઘાતે સૂરિથી પવિત્ર રહેલા તે સ્થાનમા આવી પહોંચ્યો ૨૬૩-૨૬૪-૨૬૫-૨૬૬-૨૬૭

પછી, રથથી ઊતરીને પાતકથી ઊતર્યો હોય તેમ, તે પ્રમોદશેખ-નામના ચૈત્યના દરવાજે ક્ષણવાગ બેસો રહ્યો ૨૬૮

એવામા રાજાને પણ મનીષિનુ ચરિત્ર સમ્યક્ રીતે, નિર્મળ અ ત ક રણથી વિચારતા થતા, ચારિત્ર પરિણામ ઉત્પન્ન થયો કે, જે ધર્મરૂપ કલ્પ

ચારિત્ર પરિણામો મૂત્, કર્મકલ્પ વારિદઃ,
અહો વૃદ્ધાનુગામિત્વ, દેહિના સર્વકામધુક્. ૨૭૦ (યુગ્મ)

તતઃ સુસુદ્ધ માતૃયાય, દેવ્યૈ મ-યમસુદ્ધયે,
સામતેભ્ય ચ મૂનાયો, નિજામિપાય માણ્યત. ૨૭૧

અર્ચિત્યત્વા ચ મહતા, સનિધે. સુનિધે રિવ,
સર્વેપિ જાતચારિત્ર, પરિણામા સ્ત મર્ચિરે ૨૭૨

સાધુ સાધૂ દિત દેવ, યુક્ત મેત દ્રવાદૃશા,
સસારે હ્યત્ર નિ.સારે, ના ન્ય ચ્ચારુ વિવેકિના ૨૭૩

ઘય મપ્યે ત દેવે હ, કર્તુ મીહામહે પ્રભો,
તત્ શ્રુત્વા મુમુદે રાજા, કેલીવા મોધર-ર્વાનિ ૨૭૪

રાજચિન્હાર્પણા દ્રાજ્યે, કૃત્વા પુત્ર મુલોચન,
તતો નૃપાનુગા. સર્વે, પ્રાવિશન્ જિનમદિરે ૨૭૫

વૃક્ષને વધારવા મેઘ સમાન ગણાય છે આ રીતે જીવો વૃદ્ધાનુગામિપણુ, પ્રા-
ણિઓના મર્ચે મનવાહિત પૂરવા કામધેતુ સમાન થાય છે ૨૬૬-૨૭૦

ત્યારે રાજ્યે તે વાત સુશુદ્ધિ અમાત્યને, રાણીને, મધ્યમ કુમારને,
તથા સામતોને જણાવી ૨૭૧

ત્યારે નિધાનની માફક મહત્ત્વ પુરૂષોની નોખતના ફળ પણ અચિ-
ત્ત હોવાથી, બધાને ચારિત્ર લેવાનો પરિણામ થયો એટલે તેઓ બ્રાહ્મણ કે,
હો રાજા! તમે બહુજ માત્ર કહ્યું તમારા જીવાને એ યુક્તાજ છે, કારણ કે
આ અમાર મસારમા વિવેકિ જનો માટે ખીણ કથુ સાડ તથી ૨૭૨-૨૭૩

અમે પણ હો પ્રભુ! એમજ કરવા માગીયે છીએ, તે સાબળીને મોર
જેમ મેઘની ગર્જના સાબળી રાજ થાય, તેમ ગણ રાજ થયો. ૨૭૪,

પછી ગણ સુલોચનને રાજ્યચિન્હો આપી, રાજ્યમા સ્થાપિત કરી,
તે બધાની સાથે જિનમદિરમા આ-યો ૨૭૫

જિન સપૂજ્ય સૂરિભ્ય., કથિત તૈઃ સ્વ ચિંતિત,
સાધુ સાધુ મહાભાગા, ઇતિ પ્રોવાચ તાન્ ગુરઃ ૨૭૬
તતઃ પ્રવચનોક્તેન, વિધિના સૂરિણા સ્વય,
તે સર્વે દીક્ષિતા એવ, ચા ન્વશિષ્યત સાદર. ૨૭૭

(તથાહિ)

ચત્વારિ પરમાગાનિ, દુર્લભાની હ જન્મિના,
માનુપત્વ શ્રુતિ. શ્રદ્ધા, મયમે વીર્ય મુક્તમ. ૨૭૮
એના મમગ્રન્થામગ્રીં, સમાપ્ય કથમપ્ય હો,
મથદ્ગિર્નહિ કર્તવ્યઃ, પ્રમાદો ઽ મનાગપિ. ૨૭૯
તત સ્તૈઃ પ્રણૈઃ સર્વે, જંજલ્પે સૂરિસમુત્ત,
એવ મેત દિતી જ્ઞામઃ, કુર્મઃ પૂજ્યાનુજ્ઞાસન ૨૮૦
મહૃષ્ટૈઃ સ્થવિરપિંભ્ય, સ્તે સર્વે વ્યય સૂરિભિઃ,
અર્પિતા આર્થિકાભ્ય સ્તુ, સાન્વી મદનકદલી. ૨૮૧

ત્યા જિનેશ્વરને પૂજી, તેઓએ ગુરૂને પોતપોતાનો અભિપ્રાય કહ્યો,
એટલે ગુરૂ બોલ્યા કે, હે મહાભાગ ! તમે ઘણું સાફ કશો છો ૨૭૬

પછી સિદ્ધાતમા કહેલી વિધિથી ગુરૂએ પોતાને હાથે તેમને દીક્ષા
આપીને, આદર માથે આ પ્રમાણે ગીખામણ આપી — ૨૭૭

જ તુઓને આ જગતમા ચાર પરમ અગ મળવા અતિ દુર્લભ ॥ એક
મનુષ્યપણુ ધીરુ' ધર્મ શ્રવણુ ત્રીણુ શ્રદ્ધા અને ચોથુ સયમમા ઉત્તમ વીર્ય ૨૭૮

આ સકળ સામગ્રીને બહુ ગુરૂએલીએ તમે મેળવી છે, માટે તમારે
હવે લગાર પણુ પ્રમાદ નહિ કરવો ૨૭૯

ત્યારે તે બધા નમેલા રહી સૂરિના સામે બોલ્યા કે, તમારી આજ્ઞા
પ્રમાણુ છે, અમે એમજ કરવા ઇચ્છીએ છીએ ૨૮૦

આચાર્યે હર્ષિત થઇ, તે બધાને સ્થવિર ઋષિઓને સોંપ્યા, અને મ
નકદલી સાધવીને આર્યાઓને સોંપત ઠરી ૨૮૧

કાલ વિહૃત્ય भूयांस, मागमोक्तेन वर्त्मना,
पर्यंतकाले सप्राप्ते, विधाया राधना विधिं २८२

सर्वेपि विमलध्यानाः, प्रतनूभूत कर्मकाः,
म यमाया गताः स्वर्गं, मनीषी तु शिव ययौ २८३

बालस्य तु यदादिष्ट, भग्नैर्भावि चेष्टित,
त त्तयैवा खिल जज्ञे, नायथा मुनिभाषित २८४

एव वृद्धानुगत्य प्रगुण गुण जुषो म षतुद्धे विंशुद्ध-
श्लोक तुद्धेदुशुभ्र त्रिदिवशिव फल धर्मकर्मा श्वेत्य,
भो भग्या दु त्व कस्त क्षय दयददने पुण्यकटातुदाभे-
सपत्सपत्ति वीजे सकलगुणकरे धत्त यत्न तदत्र २८५

(इति म यमबुद्धि चरित समाप्त)

તેઓ આગમની રીતે ઘણો જળ વિવ્યગીને અતઃજાળે આરાધનાની
વિધિ સાચવી નિર્મળ ન્યાનથી કર્મને હલકા કરી મધ્યમ કુમાર વગેરે સ્વર્ગ
પહોંચ્યા અને મનીષિ કુમાર મુક્તિએ પહોંચ્યો ૨૮૨-૨૮૩

હવે શુદ્ધિ બાળના માટે જે ભવિષ્ય વાત કહી હતી, તે સઘળી તે-
મજ થઈ, ટેમકે, મુનિ જનનુ ભાષિત અન્યથા વધ શકતુ નથી ૨૮૪

આ રીતે વૃદ્ધાનુગમણાદય ગુણ વરનાર મધ્યમબુદ્ધિ કુમારનુ ધર્મ
કર્મ કરવાથી, સ્વર્ગ અને મોક્ષ મુખનુ દ્વાર આપનાર એનુ કુદના ફૂલ અને
ચંદ્ર જેવુ સ્વચ્છ યશ માલગીને, હે ભગ્યો, ૮ ખંડપ ઘાસને બાગવા દહન
સમાન, પુણ્યરૂપ કંઈને વધારવા એવ મમાન, ૯ પદાદય પાકની પેદાશના
બીજ સમાન અને મકળ શુભ પેદા કરનાર આ વૃદ્ધાનુગમણાદય શુભમા
યત્ન કરો ૨૮૫

આ રીતે મધ્યમબુદ્ધિનુ ચરિત્ર મમાપ થયુ

અષ્ટાદશાતમ ગુણ.

ઉક્તો ધૃદ્ધાનુગ્ન ઇતિ સસદશો ગુણ, સાંપ્રત મષ્ટાદશં વિન-
યગુણ મધિકૃત્યા હ.

ધૃદ્ધાનુગપણાડય સતરમો ગુણ કહ્યો, હવે અઢારમા વિ-
નયગુણની ખાખત કહે છે

(મૂલ ગાથા.)

વિણઓ સર્વગુણાન-

મૂલ સન્નાણદસર્ણઈળ,

સુક્લસ્સય તે મૂલ-

તેળ વિણઓ ઇહ પસત્યો. ૨૫

(મૂળ ગાથાનો અર્થ.)

વિનય એજ સમ્યક્ જ્ઞાન દર્શન વગેરે સવળા ગુણોનુ
મૂળ છે, અને તે ગુણો જ સુખના મૂળ છે, તેથી આ જગોએ
વિનીતને પ્રશસ્ત ગણ્યો છે. ૨૫

(ટીકા.)

વિનીયતેઽપનીયતે વિલીયતે વા અણ્પ્રકાર કર્મ્ય યેનમ વિનય ઇતિ
સામયિકી નિરૂક્તિઃ ।

વિશેષે લઈ જવાય એટલે કે દૂર ઠગી શકાય, અથવા નાશ કરી
શકાય, આઠ પ્રકારના કર્મ જેનાવડે તે વિનય ડહેવાય, એમ સમય સબધી
અર્થાત્ જિનવિધ્યાતની નિરૂક્તિ છે

(ઉક્તચ)

જમ્હા વિણયઈ કર્મ્યં, અઠવિહ ચાઝરત મુસ્તાય,
તમ્હા ડ વયતિ વિક્ર, વિણડ તિ વિલીળ સંસારા,

તિત્યયર સિદ્ધ કુલગણ, સઘકિરિય ધમ્મનાળ નાળીણ,
આયરિય ચેર વજ્જાયા, ગળીણ તેરસ પયાયાઈ ૯

અળા સાયળા ય મત્તી, વહુમાળો તહય વચ્ચ સજળળો,
તિત્યયરાઈ તેરસ, ચઢગુળા હુતિ વાવન્ના ૧૦

તીર્થંકર, સિદ્ધ, કુળ, ગણ, સઘ, ક્રિયા, ધર્મ, જ્ઞાન, જ્ઞાની, આચાર્ય,
સ્થવિર, ઉપાધ્યાય, અને ગણી એ તેર પદની આશાતના કરવાથી દૂર રહેણું,
ભક્તિ કરવી, બહુ માન કરવું, તેમજ પ્રશન્ના ડરવી એમ ચાર પ્રકારે તેર
પદ ગણતા બાબત પ્રકાર થાય છે ૬-૧૦

एवविधश्च विनयः सर्वगुणानां मूलवर्त्तते.

આવા પ્રકારનો વિનય સર્વ ગુણોનું મૂળ રહેલ છે

तथाचोक्त

विणओ सासणे मूल, विणीओ सजओ भवे,
विणयाउ विपमुक्कस्स, कओ धम्मो कओ तवो.

વિનયજ નિન સાસનનું મૂળ છે, માટે સયત સાધુએ વિનીત થવું
જોઈએ, કારણ કે, વિનયથી રહિત જનને ધર્મ અને તપ થેના હોય.

कनमाना मित्याह—सज्ञान दर्शनादीनां

સર્વ ગુણો કયા તે કહે છે કે, સમ્યક્ જ્ઞાનદર્શન વગેરે ગુણો તેમનું
મૂળ વિનયજ છે

उक्तञ्च

विणया नाण, नाणाउ, दसण, दसणाउ चरण तु,
चरणार्हितो मुक्खो, मुक्खे मुक्ख अणा वाह

વિનયથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થાય છે, જ્ઞાનથી દર્શન પ્રાપ્ત થાય છે, દર્શનથી
ચારિત્ર પ્રાપ્ત થાય છે, ચારિત્રથી મોક્ષ પ્રાપ્ત થાય છે, અને મોક્ષ પ્રાપ્ત
થતા અનંત અવ્યાબાધ સુખ પ્રાપ્ત થાય છે

તતઃ કિ મિત્યાહ—ચકારસ્ય પુન શબ્દાર્થસ્યૈ વ યોગ—સ્તે પુન
ગુણા મોક્ષસ્ય મૂલ—સમ્યગ્ દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રાણિ મોક્ષમાર્ગ ઇતિ વ-
ચનાત્

તેથી શુ થાય તે કહે છે—ચકાર પુનઃ શબ્દના અર્થે વાપરેલ છે, તે
આવી રીતે બેઠયો છે, તે વળી શુણો મોક્ષનું મૂળ છે, કારણ કે, અમ્યગ્દર્શન
જ્ઞાન અને ચારિત્ર એજ મોક્ષનો માર્ગ છે, એમ કહેલું છે

તેન હેતુના વિનીત ઇહ ધર્માધિકારે પ્રશસ્તઃ શ્લાયિતઃ, ભુવનકુમારવત્

તે કારણે વિનીત પુરુષજ આ ધર્માધિકારમા પ્રશસ્ત કહેતા વખા-
ણેલો છે ભુવન કુમારની માફક

(તત્કથાનક ચૈવ)

સુશિવાણિય સુપત્તા, કુસુમં વ સમસ્થિ ઇત્ય કુસુમપુર,
ધનઓ વિવ મૂરિધણો ધનઓ નામેણ તત્ય નિવો ૧

આસિ પડમેસયસ્સ વ, પડમા પડમાર્વડ પિયા તસ્સ,
પુત્તો ય ભુવણ તિલઓ, તિલઓ ઇવ સેસપુરિસાણ. ૨

ભુવનતિલક કુમારનું કથાનક આ પ્રમાણે છે.

શુશિવાણિય (પવિત્ર પ્રાણીથી પેદા થએલ) અને સુપત્ર (સારી
પાખડીવાળા) કુસુમ (ફૂલ) જેવું શુશિવાણિય (સારા વેપારવાળું) અને
સુપત્ર (સારા લોકોવાળું) ધંહા કુસુમપુર નામે નગર હતું, ત્યાં ધનદ
(કુબેર) ના માફક બહુ ધનવાળો ધનદ નામે રાજા હતો ૧

તેની પત્નેશય (શ્રી ટૂંધું) ની જેમ પદ્મા સ્ત્રી હતી, તેવી પદ્માવતી
નામે રાણી હતી તેમનો શેષ જનોમા તિલક સમાન ભુવનતિલક નામે પુત્ર
હતો ૨

તસ્સ ય રૂવાઈ ગુણાણ, જઈવિ સવમાપય ડમે હુજ્જા,
મયણાડણો પસિદ્ધા, વિણયગુણો અણુવમો તહવિ ૩

સો કાલમિ મુહેણ, સજ્જાય મહન્નવાઽ ગિણેદ્દ,
વિણઓણઓ કલાઓ, જલપટલીઓ જલહરુ વ્વ. ૪

તેણય વિણયગુણેણ, જણિઓ વિજ્જાગુણો ષ સો તસ્સ,
જો અમરસુદરીણવિ, મુદ્દાઈ મુદ્દલાઈ કાસી ય ૫

અન્નદિણે મો રાયા, અત્યાણ સમાઈ જાવ આસીણો,
ચિઠેઈ તાઽ દિઠેણ, વિત્તિણા એવ વિન્નત્તો ૬

સામિય રયણત્થલપુર, પહુણો સિરિ અમરચદનરવડ્ડણો,
ચિઠઈ પદાણપુરિસાં, ઘાઈ કો તમ્મ આણસો ૭

તે કુમારના ઉપાદિષ્ટ ગુણો દામદેવાદિકના સમાન હતા, પણ તેનો વિનયગુણ તે અનુપમજ હતો ૩

તે કુમાર અવસર પ્રાપ્ત વતા, મહા સમુદ્રમાંથી મેઘ જેમ જળ ભરેલી વાદળીઓ ગ્રહણ કરે તેમ, વિનયનમ રહીને, ઉપાધ્યાયરૂપ મહા સમુદ્ર પાસેથી ડળાઓ ગ્રહણ કરવા લાગ્યો. ૪

તેના તેવા વિનય ગુણથી કરીને, તેને એવી વિદ્યા પ્રાપ્ત થઈ કે, જેથી તેણે દેવાગનાઓના મુખને પણ મુખર બનાવ્યા, અર્થાત્ તેઓ તેના વખાણ કરવા તત્પર થઈ ૫

એક દિવસે રાજા આસ્થાન સભામાં બેઠેલો હતો, તેવામાં હર્ષ પામેલો વેત્તિ (દાગ્ધાણ) તેને આ રીતે વીનવવા લાગ્યો ૬

તે બોલ્યો કે, હે સ્વામિન્ ! રત્નસ્થળ નગરના સ્વામિ અમરથ દ રાજાનો પ્રધાન બાહેર આવી બોલો છે, તેના માટે શો દુકમ છે ? ૭

લહુ મુચસુ ફયરના, બુતો સો વિત્તિના સમ્મણીઓ,
 નમિય નિવ લવ્વિટો, સમણ ફય મોણિય મારદો ૮
 દેવ સિરિયણય નરવર, તુમ્હ પદ જપણ અમરચદો,
 અમ્હ પદ અતિય મદ, વરધૂયા જસમર્ડ નામ ૯
 સા તુહ મુયસ્સ વિમલ, ગુણનિવહ સેયરીદિ મિજ્જત,
 આયન્નિજ્જન મુદ્દર, અચ્ચત તમિ અણુરત્તા ૧૦
 કિંચ તય ચિય મિત્તાવ, કમલિણી નિચ્ચમેય જ્ઞાયતી,
 પરિચ્ચત કુમ્મમ તવોલ, માદ્ કદ્દકહવિ ગમ્મ ટિણે ૧૧
 જા અજ્જવિ સા વાલા, તળ ૪ નહુ ચયદ્ જીવિય નિયયં,
 તા તુમ્હેઈ નરવર, પુવ્વસિણે હામિતુદિક્કણ ૧૨
 સહલા કિજ્જડ અમ્હાણ, પત્થણા પેસિલ નિય તળય,
 તીણ મિળ્હામિજ્જડ, વરલવ્વણ લક્કિસઓ પાળી ૧૩

રાત્રીએ કહ્યું કે જલદી તેને અદર મોકલો, એટલે છડીદાર તેને
 અદર લાગ્યો. તે રાત્રીને નમીને બેઠા બાદ અવસર પામી આ રીતે કહેવા
 લાગ્યો. ૮

હે ધનદ નરેશ્વર, તમોને અમારા મ્વામિ અમરચદે કહેવરાવ્યું છે
 કે, મારી યશોમતી નામે ઉત્તમ પુત્રી છે, તે તમારા પુત્રના નિર્મળ ગુણો
 વિધાધરીઓ ગાયેલા આલળીને ધણો વખત થયો તેના તરફ અત્યંત અનુરક્ત
 થઈ છે ૬-૧૦

વળી તે ડમલિણી જેમ સૂર્યના તરફ રહે તેમ તે કુમારનેજ હમેશા
 ચિંતવતી થકી ફૂલવ બોળ વગેરે છોડી જેમ તેમ ડગી દિવસો પમાર કરે છે ૧૧

તે બાળા (તમારા કુમાર વિના) પોતાના શુભિતને પણ તણુબલા
 માફક છોડી દેવા તૈયાગ થઈ છે, છતાં હજી શુભે છે ત્યાં લગણુ હે નરેશ્વર,
 તમો પ્રથમના સ્નેહમા વધારે કળ્યા ખાતર, અમારી પ્રાર્થના સફળ કરો,
 અને તમારા પુત્રને ત્યાં મેહનાવી તેણીનું લક્ષણ ભરપૂર હાથ તેના હાથ
 સાથે મેળાવો ૧૨-૧૩

અહ મહેવિલાસ વરપતિ, વયળ મવલોયણ નિવો સોવિ,
ત્રિણણ મળઈ સામિય, જુત્ત મિળ કીરડ પમાળ ૧૪

જ મળહ તય કુળિમુત્તિ, િવઈણા જાપિણ પહાળનરો,
સો પત્તો નિવોદન્ને, આવાસે ફુરિયગુરુહરિમો ૧૫

તો રન્ના ણુત્ત્રાઓ, અણેય સામતમતિમાઈ જુઓ,
સો કુમરો સચલિઓ, અલ્લિય ચરરગ વલકાલિઓ ૧૬

સપત્તો અઈદૂર, પદ્મસિદ્ધચરનયર વાહિમિ,
મુન્છા મિશિલય નયળો, સો પઢિજો રહરરચ્છો ૧૭

અહ મજ્જિમલ્લધારે, સહસા કોલહલે સમુન્નલ્લિય,
મિમ્મિજો અગિમપચ્છિમ, સ્વારજળો તર્હિ સવ્વો ૧૮

ત્યારે રાજાએ મતિવિલાસ નામના મત્રીથરના મુખ તરફ જોયું,
એટલે તે વિનયપૂર્વક કહેવા લાગ્યો કે સ્વામિનું! આ માણ બરોબર મુક્ત
છે માટે કબૂલ રાખો ૧૪

ત્યારે રાજાએ તે પ્રધાન પુત્રને કહ્યું કે જેમ કહો એ તેમ કરો,
એટલે તે પ્રધાન પુત્ર ભારે હર્ષ પામી ગળાએ આપેલા જીતાગમા આવ્યો ૧૫

પછી ગળાએ અનેક મામત અને મતિઓ માથે કુમારને ત્યાં જવા
ફરમાવ્યું, એટલે તે અખળવિત ચતુરજ લગ્નકર લઈ ગયાને થયો ૧૬

તે કુમાર ગતામા આગળ અતિ દૂર ગઈવા સિદ્ધપુર નગરની બા
હર આવી પહોંચ્યો, તે વખતે તે મૂંઝા પામી બધા આજે નયના આગલા
ભાગે ઢળી પડ્યો ૧૭

આ જનાન એઈ વચલા લગ્નમા આવિતો કલકાટ થઈ પડ્યો,
એટલે આજણુ યાછતુ તમામ લક્ષ્મ ત્યાં જોયું થઈ ગયું ૧૮

તો મતિ માઈળો ત, મહુરાલાવેઈ આલવતિ મિસ,
કઠ વ વિગયચિઠો, ન કિંપિ પઢિજપણ કુમરો. ૧૯

આદેશ્ના તે સઘ્વે, વિવિહોસહમત તતમાણે પમુઠે,
પકુણતિ વહુવયારે, નય સે જાયઈ ગુણો કોવિ ૨૦

કિંતુ પવટ્ટઈ અઠિય, વિયણા વિયલતિ સયલઅગાઈ,
તો મતિમાટ લોશો, કરુણસર પલવણ એવ. ૨૧

હા ગુણરયણ મહોયઈ, હા નિરુવમ વિણય કણય કણયગિરે,
હા પણય કુળપાયત, કુમાર પત્તો મિ કિ મવત્ય ૨૨

સુપવચ્ચલસત દેવસત, કિંતુ મતુ રય કઠિસતામો,
ઈય જા પલવેદ જણો, સિદ્ધપુર વહિઠિજ્જાણે ૨૩

ત્યારે મંત્રિઓ વગેરે કુમારને મધુર વચનોથી બહુએ બોલાવવા લાગ્યા, પણ કુમાર લોકડાની માફ નિશ્ચેષ્ટ રહી તો પણ બોલી શક્યો નહિ ૬૬

તેઓ બધા આકૃષ્ટ થઈ વિવિધ પ્રકારના ઓષધ, મત્ર, તત્ર, અને મણિ વગેરેના ઘણા ઉપચાર કરવા લાગ્યા, પણ કુમારને કશો ફાયદો થયો નહિ કિંતુ અધિક અધિક વેદના થવા લાગી, અને તેના મર્વ અંગે વિકળ થવા લાગ્યા, ત્યારે મંત્રી વગેરે ઠગણુત્વરે આ ગીતે વિલાપ કરવા લાગ્યા - ૨૦-૨૧

હાય હાય, હે ગુણરત્નના મહા મધુર, અનુપમ વિનયરૂપ કનકના કનકાયળ, નમેલા પ્રતે દંપવૃક્ષ સમાન કુમાર, તુ ગી અવસ્થાને પ્રાપ્ત થયો છે ? ૨૨

પુત્રવંતસલ ગજાની પામે જઈ અમે શા મમાચાર આપશું ? આ રીતે તેઓ મિદ્ધપુત્રના બાહેરલા ઉગ્રાનમા રહી વિલાપ કરવા લાગ્યા, ૨૩

તા મુરકિન્નરસેવિજ્ઞ, માળચરણો અણેગ સમણજીઓ,
નામેણ સરયમાણૂ, વરનાળી આગઓ તત્થ ૨૪

અમરકય કળકમલા, સીણો ધમ્મ કહેઈ અહ સત્થ,
સો મતિપ્પમુહજણો, ગઓ ગુરુ નમિય ડવવિઠો ૨૫

અહ કઠીરય સામત પુન્નિઓ કુમર દુલ્લ વુલ્લત,
તેસિં આવલભાવા, મમામઓ કહેઈ ડય મૂરી ૨૬

ધાયડસઢે દીવે, મગ્હે મવળા ગરમિ નયગમિ,
વિહરતો સપત્તો, ઈકો ગચ્છો મુગુરકલિઓ ૨૭

તત્થય ણ્ણો માદુ, વાસવનામા મુવામણારહિઓ,
ગુરુગચ્છ પવળીઓ, અહાવિળીઓ કિલિઠમળો ૨૮

તેજામાં ત્યા મુરામુરથી સેવામલ શરણવાળા અને અનેક શ્રમજોથી
પરિવરેલા શરહભાનુ નામે પ્રવરજ્ઞાની મનોસર્થા ૨૪

તેઓ દેવદૃત કનકકમળપર બેસી ધર્મ કહેવા લાગ્યા, ત્યારે મંત્રિ
વગેરે જનો ત્યા જઈ તેમને નમીને ત્યા બેઠા ૨૫

હવે કઠીરવ નામનો સામ ત તેમને કુમારનો વૃત્તાત પૂછવા લાગ્યો,
ત્યારે તેઓને આકૃણ બાણીને આચાર્ય મમેષમાં આ ગીતે હકીકત કહેવા
લાગ્યા -૨૬

આચાર્ય જોત્યા ઢે, ધાતકીખડ નામના દ્વીપમાં ભરતમેત્રમાં ભાવનાકર
નગરમાં વિચરતા વિચરતા એક મુગુડ સહિત સાધુઓનું ગચ્છ (ટોળું)
અવી પહોંચ્યું ૨૭

તે ગચ્છમાં એક વામવ નામે સાધુ હતો, તે સદાસનાથી રહિત
હતો, પોતાના ગુડ અને ગચ્છનો દુશ્મન હતો, અવિનીત હતો, અને કિલિષ્ઠ
મનવાળો હતો

સો કડ્યાવિ ગુહાહિં, મળિઓ મો મદ હોમુ વિળયપરો,
જમ્દા વિળણ ચિય, કલ્લાળ પરપરા હોડ ૨૯

(ઉક્તચ)

વિનયફલ શુશ્રૂષા, ગુરુશુશ્રૂષાફલ શ્રુતજ્ઞાન,
જ્ઞાનસ્ય ફલ વિરતિ, વિરતિફલ ચા શ્રવણિરોધઃ ૩૦

સવરફલ તપોચલ, મય તપસો નિર્જરા ફલ દૃષ્ટ,
તદ્માત્ ક્રિયાનિવૃત્તિઃ. ક્રિયાનિવૃત્તે રયોગિત્વ ૩૧

યોગનિરોધા દ્વલસતતિસ્યઃ સતતિસ્યા ન્મોક્ષઃ,
તદ્માત્ કલ્યાણાના, સર્વેષા ભાજન વિનયઃ ૩૨

(તથા)

મૂલાઝ સ્વધર્મમવો દુમસ્ત, સ્વધાઝ પચ્છા સમુવિતિ સાહા,
સાહર્મસાહાવિ રૂહતિ પત્તા, તઓ સિ પુષ્ક ચ ફલ રસોય ૩૩

તેને એકવેળા ગુરૂએ વહુ કે હે ભદ્ર, તુ વિનયમા તત્પર થા-જે
માટે વિનયથીજ સઘળા કલ્યાણ થાય છે ૨૯

જે માટે કહેલું છે કે, વિનયનું ફળ શુશ્રૂષા છે, શુશ્રૂષાનું ફળ શ્રુતજ્ઞાન છે,
જ્ઞાનનું ફળ વિરતિ છે, વિરતિનું ફળ આશ્રવનિરોધ છે, અર્થાત્ સવર છે, સ-
વરનું ફળ તપોચળ છે, તપનું ફળ નિર્જરા છે, નિર્જરાથી ક્રિયાની નિવૃત્તિ
થાય છે, ક્રિયા નિવૃત્ત થયાથી અયોગિપણુ થાય છે, અયોગિપણુથી ભવની
સતતિનો ક્ષય થાય છે, સતતિના ક્ષયથી મોક્ષ થાય છે માટે વિનય સકળ
કલ્યાણનું ભાજન છે ૩૦-૩૧-૩૨

વળી જેમ આડના મૂળમાથી રક ધ થાય છે, રક ધમાથી શાખા થાય
છે, શાખામાથી પડશાખા ફૂટે છે, તેમાથી પત્ર, પુષ્પ, ફળ, અને રસ થાય

एव धम्मस्स विणओ, मूल परमो से मुत्तओ,
जेण किञ्चिं मुय सिग्घ, नीसेस चा भिगच्छइ ३४

इय गुरुवयण पवण व, वणदवो पप्प मप्प इव कूरो,
कोवेण धगधगतो, सो अहिययर समुज्जलिओ. ३५

सो अ नया अकज्जमि कत्यइ चोइओ मुणीहिं पि,
जाओ भिस पउठो, इहपरलोएय निरविहूओ. ३६

सब्बे सिघायणत्थ ताल उड विसखि विंचु जल मज्झे,
सो एगदिसा हुत्तो सयपणठो उभय भीओ ३७

गच्छाणुकपियाए य, ठेवयाए तप कहेऊण,
तप्परिभोग पवत्ता, निवारिया साहुणो सब्बे ३८

છે, જોમ વિનય જો ધમનુ મૂળ છે, અને મોક્ષ જો તેનું ફળ છે, વિનયધીન
કીર્તિ તથા સમસ્ત શ્રુત જ્ઞાન જલદી મેળવી શકાય છે ૩૩-૩૪

આ રીતે શુદ્ધ વચન સાક્ષી તે વાસવમુનિ પવનથી જેમ દવાનળ
જોસ પકટે તેમ અર્ધની માફક ફૂર બનીને દોષથી ધગધગતો થકો વધારે બ
ળવા લાગ્યો ૩૫

તેને જોકે વેળાએ અકાર્યમા પ્રવર્તતા થકા બીજા મુનિઓએ વારતા
તે તેમના પર થણ અતિથય પ્રદેશી થઈ આ લોડ-પરલોડથી બેદરકાર બન્યો,
અર્થાત્ તેણે તેમની ગોચરીમા વિષ લોળી દીધું ૩૬

— — — — —
— — — — —

જોવામા ગચ્છપર અનુષ્ઠા રાખનારી દેવીએ તે વાત જણાવી દ-
ધને તે આહાર ખાવા તૈયાર થયલા સર્વે સાધુઓને તે ખાતા અટકાવ્યા ૩૮

સો ઋષતો રન્ને, કત્યવિ વણદવ પલિત્તસંવગો,
 મરિક્કણ સમુપ્પન્નો, પરમાઝ અપ્પઙ્ગણે ૩૯
 — — — —, તો મચ્છેસુ પુણોવિ નરયમિ,
 સંવત્થ દહણહિંદણ, મિંદણ ત્રિયણાહિં સતત્તો ૪૦
 મમિઓ મૂરિમવેસુ, અન્નાણતવ કરિત્તુ કિપિ પુરા,
 જાઓ ધણયનરિંદસ્સ, એમ અંવલ્લહો પુત્તો. ૪૧
 રિસિયાય પરિણણ, જ ચ તયા અઙ્ગિયં અમુહકમ્મ,
 તસ્મેસવસા ઈર્ણિ, એય મવત્થ ગઓ કુમરો ૪૨
 તો મીણ કઠીરવેણ પણમિત્તુ પમણિય નાહ,
 કહ હોઈ પુણો પસો, પરણો પદિમણ્ણ મુણિનાહો ૪૩
 સ્ત્રીણપ્પાય કમ્મ, હમસ્સ સપ્પ વિમુચ્ચમાણો ચ,
 ચિત્ઠઈ વિયણાહિં ઈહા, ગઓ વિમુચ્ચિહિં સંવચ્છો. ૪૪

હવે તે વાસવ જ ગલમા જતો રહ્યો ત્યા કોઈક સ્થળે દવાનળમા સપડાઈ બળી મરીને સાતમી નરકમા અત્રિષ્ટાન નામના સ્થળમા મહાન્ આયુષ્યવાળો એટલે કે તેલીશ સાગરોપમના આયુષ્યે નારક થઈ ઉપનૌ ૩૯

ત્યાથી મચ્છ થયો, ત્યાથી ફરી નરકમા ગયો, એમ સર્વ સ્થળે દ હન, ઉદન, અને લેદનની વેદનાથી પીડાતો રહ્યો ૪૦

એમ ઘણા ભવ ભગી બાદ કોઈક જન્મમા અસાન તપ કરી ધનદ શાળનો આ અતિ વહ્નિ પુલ થયો છે ૪૧

જોયે ધાતમા તત્પર થઈ એણે જે પૂર્વે અગુણ કર્મ બાંધ્યું છે, તેના રોષના વશે કરીને હમણા આ કુમાર આવી અવસ્થાને પામ્યો છે ૪૨

ત્યારે શીત થએલા કઠીરવે પ્રણામ કરી તે જ્ઞાનીને કહ્યું કે હે નાથ, આ હવે શી રીતે આરામ પામશે ? ત્યારે સુનીશ્વર બોલ્યા — ૪૩

આ કુમારત્વ તે કર્મ લગભગ ક્ષીણ થવા આગ્યું છે, અને હમણા તે વેદનાથી રહિત થયો છે અને તે ઇંદ્રા આવતા સર્વથા આરામ પામશે ૪૪

इय सोऽ मति पमुहा, लोया हरिसियमणा कुमरपास,
सपत्ता अह दिठो, पउणप्पाओ तओ तेहिं ४८

કહિઓ કેગલિ કહિઓ, પુવ્વભવાઈં ય વડ્યરો તસ્સ,
તો સો મીઓ પમુહ્ય, મણો ય પત્તો સુગુરૂપાસે ૪૯

नमिउ सूरिं कठीरवाइ, बहुलोय सज्जुओ कुमरो,
निस्सीमभीम भवभय, भीओ दिक्ख पवज्जेइ. ४७

इय सुणिय जसमई वि डु, तत्था गतूण गिण्हए दिक्ख,
सेसजणो पुण वलिउ, धणयनियस्सा इ त चरिय ४८

पुव्वकय अविणयफल, सुमरत्तो माणसे कुमरसाह,
अइसय विणय पहाणो, जाओ अचिरेण गीयत्थो ४९

विणए वयावच्चे, सो तह दइ भिग्गहो समुप्पन्नो,
जह तग्गुण तुठेहिं, अमरेहि वि सयुओ बहुसां. ५०

એમ માલગી મ ત્રિ વગેરે લોઢો રાણ થયા થકા કુમાર પાસે પ
હોઆ અને જોયુ તો કુમાર લગભગ દુશિયાર વયલો દેખાયો ૪૫

તેમણે તેને કેવળિએ કહેલો પૂર્વલવાદિકનો વ્યતિકર કહી સંભળાવ્યો,
ત્યારે તે ભય પામવાની સાથે પ્રમુદિત થઈ સુશુદ્ધ પામે ગયો ૪૬

તે ડહીરવ વગેરેની સાથે સૂરિને નમીને અતિ ભયાનક સંસારના
ભયથી ખીતો થઈ દીક્ષા લેતો હવે ૪૭

એ વાત સાંભળીને યશોમતી પણ ત્યાં આવી દીક્ષા લેવા લાગી
હવે યાદીના લોકે ત્યાંથી પાછા વળીને તે વાત ધનદ રાજાને જણાવી ૪૮

હવે કુમાર પૂર્વકૃત અવિનયનું ફળ મનમાં સંભાળતો થકો હમણાં
અતિશય વિનય કન્યામાં તત્પર રહી થોડાજ વખતમાં ગીતાર્થ થયો ૪૯

તે હવે વિનય અને વૈયાવૃત્ત્યમાં એવો ફઠ પ્રતિષ્ઠ થયો કે, તેના શુ-
ભ્રાથી તુષ્ટ થઈને દેવો પણ તેની બહુવાર સ્તુતિ કરવા લાગ્યા ૫૦

ત ઉચ્ચૂહતિ ગુરુ, અભિમત્તળ મહુર નિત્તળ વયળેહિં,
ધન્નો સિ મો મદાયસ, તુહ સહલ જમ્મ જીય ચ ૫૧

પરિચત્તા રાયરિસિણા, દમગમુણીસુ વિ પવત્તવિણણ,
વેયાવચ્ચ પરેણ ય, સચ્ચનિય તે ઇમ વયળ ૫૨

પળમત્તિ ય પુવ્વયર, કુલયા ન નમતિ અકુલયા પુરિસા,
પળમો પુલ્લિ રૂહ જહ્ જહ્જળસ્સ જહ્ વ્વક્કવઠિમ્પી. ૫૩

ઇય ઉવ્વૂહિજ્જતો, સો કેવલિણાવિ કુરિયમજ્જસ્યો,
પાલક વય મકલક, ધાવત્તરિ પુવ્વલમ્પાઈ ૫૪

સવ્વાલ પુવ્વલમ્પે, અસિહ્ પરિપાલિઝ્ઞ પજ્જતે,
પઠિવ્વન પાયવગમો, અઙ્ગીણઙ્ગાણ લીલમણો ૫૫

ઉપ્પન્ન વિમલનાણો, વિલીણ નીસેસ કમ્મમતાણો,
સો મુવળ તિલ્પસાહ, મુવળોપરિમ પય પત્તો. ૫૬

શુદ્ધ તેને વારવાર મધુર વચનોથી ઉત્તેજિત કરતા કે, કે મહા-
યશ, તારૂ જન્મ અને શુભ સંકળ છે ૫૧

તુ રાજ્ય છોડી રાજર્ષિ થયો છે છતાં દ્રમક મુનિ (ભીખારી હોઈને
થએલા મુનિ) નો પણ વિનય અને વેયાવૃત્ત્ય કરે છે, તેથી તુ આ વચનને
સાચું પાડે છે કે, કુલીન પુરૂષો પહેલાંને નમે છે, અને અકુલીન પુરૂષોજ તેમ
કરતા અટકે છે, જે માટે ચક્રવર્તી પણ જ્યારે મુનિ થાય છે ત્યારે તેનાથી
અગાઉના તમામ મુનીઓને નમે છે ૫૨-૫૩

આ રીતે કેવળિ ભગવાન તેની ઉપવૃદ્ધિ કરતા છતાં તેણે મધ્યમ્ય
રહી બેતેર લાખ પૂર્વ સુધી તે નતને નિષ્કલકપણે પાલન કર્યું ૫૪

એક દર એમી લાખ પૂર્વતુ સર્વ આયુધ્ય પૂરૂ કરી અતે પાદપો-
પગમન નામતુ અણમણુ ડરી સપૂર્ણ ધ્યાન મગ્ન રહીને વિમળ જ્ઞાન પામી
સંકળ કર્મના સત્તાનને તોડી તે શુવનતિલક સાધુ જગત્તા ઉપર રહેલ સિ-
દ્ધિસ્થાનને પામ્યો ૫૫-૫૬

इति विनय गुणेन प्राप्तनिःशेष सिद्धे,
 धनदत्तपतिमूनो हृत्त मुच्चैर्निशम्य,
 सकल गुणगरिष्ठे लब्धविश्वप्रतिष्ठे,
 सुगुण इह विधत्त स्वात मथांत भावाः ५७

इति भुवनतिलक कुमार कथानक समाप्त

આ રીતે વિનયગુણથી તમામ મિદ્ધિને પામેલા ધનદ રાજાનું ચરિત્ર
 સાબળીને સકળગુણમા ગરિષ્ઠ અને આ જગત્પરમા વખણાયલા વિનય ના
 મના મદ્ગુણમા ઊછળતા ભાવે મન ધરા ૫૭

આ રીતે ભુવનતિલક કુમારની કથા સમાપ્ત થઇ છે.

એકોનવિ ગતિતમ ગુણ

उक्तो विनीत इत्यष्टादशो गुणः, साप्रत मेकोनविंशस्य कृ-
 तज्ञता गुणस्या वसर स्तत्र परेण कृत मुपकार मविस्मृत्या जानाती
 ति कृतज्ञ. प्रतीति एधा त स्त फलद्वारेण व्याचष्टे

વિનીતપણાંરૂપ અઢારમો ગુણ કહ્યો, હવે એગણીશમા કૃત-
 જ્ઞપણાંરૂપ ગુણનો અવસર છે, ત્યા ખીજએ કરેલા ઉપકારને વી-
 સાર્યા વગર જણતો રહે તે કૃતજ્ઞ કહેવાય છે એ વાત પાંધરીજ છે
 તેથી તે ગુણને ક્ષણ દ્વારે વર્ણવે છે.

(मूळ गाथा.)

बहुमन्नइ धम्म गुरु-

पर सुवयारि ति तत्तबुद्धीए,

ततो गुणाण बुद्धी-

गुणारिहो तेणिह कयन्नू २६-

(મૂળ ગાથાનો અર્થ.)

કૃતજ્ઞ પુરુષ ધર્મગુરુ વગેરેને ખરી બુદ્ધિથી પરમોપકારી ગણીને તેમનો બહુ માન કરે છે, તેથી ગુણોની વૃદ્ધિ થાય છે માટે કૃતજ્ઞ બીજા ગુણોને યોગ્ય ગણાય છે ૨૬

(ટીકા.)

बहुमन्यते सगौरव पश्यति-धर्मगुरु धर्मदातार माचार्यादिक, परमोप-
कारी मयाय-मुन्वृतोऽहं मनेना कारण वत्सलेना तिघोरससार कूप कुहरं
निपत न्नित्येव प्रकारया तत्त्वबुद्ध्या परमार्थ सारमत्प्या.

બહુ માનિત કરે છે એટલે કે ગૌરવથી જુવે છે ધર્મ ગુરુને એટલે ધર્મ દાતાર આચાર્યાદિકને-(તે આ રીતે કે) આ મારા પરમ ઉપકારી છે, એમણે વિના ઠારણ મારાપર વત્સલ રહી મને આ અતિ ઘોર સસારરૂપ ક્ષમા પડતા ઉદ્ધર્યો છે, એવી રીતની તત્ત્વબુદ્ધિથી એટલે પરમાર્થવાળી મતિથી

स हि भावय त्पेव परमागमवाक्यं

તિજ્ઞ દુષ્પટિયાર સમણાવસો-તજહા-અમ્માપિઝ્ઞં, મદિસ્સ, ધમ્મા-
પરિયસ્સ ય

તે આ પરમાગમના વાક્યને વિચારે છે કે,

હું આયુધ્યન્ શ્રમણો, ત્રણ જણનો બદલો વાળવો મુશ્કેલ છે-મા
બાપનો, સ્વામિનો, અને ધર્માચાર્યનો

तत्थ साय पाओ वियण केइ पुरिसे अम्मापियर सयपाग सहस्स
पागेहिं तिल्लेहिं अब्भगित्ता, सुरहिणा गघोटएणं उव्वटित्ता, तिहिं उदगेहिं
मज्झवित्ता, सव्वालकार विभूसिय कारित्ता, मणुन्न थालीपागमुद्ध अठार-
सवजणाडल भोयण भोवावित्ता, जावज्जीव पिटिवहिंसयाए परिवाहिज्जा,
तेणावि तस्स अम्मापिउस्स दुष्पटियार हवइ—

ત્યાં કોઈ પુરૂષ પોતાનો માળાપને માજ સવાર શતપાક અને સહસ્રપાક તેલથી અભ્યંગન કરી યુગધિ ગધોદકથી ઉદ્ધર્તન કરી પણ પાણીથી નહવરાવી સંવેલકારથી શણગાર કરાવી, પવિત્ર વામણુમા પિરસેલું અદાર શાક સહિત મનોદા લોજન જમાડી યાવણવ પોતાની પૂઠે બિખાડતો રહે તેટલાથી પણ તે માળાપનો બદલો વાળી શકાય નહિ.

અહણ સે ત અમ્માપિયર કેવલિપન્નતે ધમ્મે આઘવહિત્તા પન્નવહિત્તા પ-
રવિત્તા ઠાવિતા ભવદ્, તેણા મેવ અમ્માપિરસસ મુપહિયાર ભવદ્.

હવે જો તે પુરૂષ તે માળાપને કેવળિ લાખિત ધર્મ કહી સમજાવી બતાવી તેમા તેમને સ્થાપનાર થાય, તોજ માળાપનો બદોબર બદલો વાળ્યો ગણાય.

સમણાજસો કેદ્ મહચ્ચે દરિદ્ધ સમુકસિદ્ધા, તણ સે દરિદ્ધે સમુકિદ્ધે
સમાણે પન્નજા પુરવણ વિપુલમદ્ધસમન્નામણ યા વિ વિહરિજ્ઞા—તણ સે મહચ્ચે
અન્નયા કયાદ્ દરિદ્ધીહણ સમાણે તસ્સ દલિદ્ધસ્સ અતિય હવ્વ માગહિજ્ઞા—

હે આયુધ્મન્ શ્રમણો, કોડ મહધિક પુરૂષ કોઈ દરિદ્રીને ટેકો આપી
બીચો કરે, ત્યારે દરિદ્રી બીચે ચડયો થશે આગળ પાછળ બહુ બુદ્ધિવાન થ
ઇને રહે એવામા તે મહધિક કોધક વેળાએ દરિદ્રી થઇને તે ખેલા દરિદ્રના
પાસે આવે—

તણ સે દરિદ્ધે તસ્સ મદિસ્સ, સવ્વસ્સ મવિ દલ્લજ્ઞા, તેણાવિ તસ્સ
દુપ્પહિયાર ઠવદ્

ત્યારે તે દરિદ્ર તે શેઠને પોતાનું અર્થસ્વ પણ આપી દે, તોપણ તેનો
બદલો વળી શકતો નથી.

અહણ સે ત મહિં કેવલિપન્નત્ત ધમ્મે આઘવહિત્તા પન્નવહિત્તા પરવિત્તા
ઠાવિત્તા ભવદ્, તણ સે તસ્સ મદિસ્સ મુપહિયાર ભવદ્

પણ જો તે દરિદ્રી તે સ્વામિને કેવળિલાખિત ધર્મ કહી જણાવી બ
તાવી તેમા તેને સ્થાપિત કરે તો તે સ્વામિનો બદલો વાળી શકે

કેદ તદ્દાસ્વસ્ત સમણસ્સ વા માહણસ્સ વા અતિય ઇગ મવિ આરિય
ધમ્મિય સુવચણ નિસમ્મ કાલમાસે કાલ તિચ્છા અન્નયરેસુ દેવલોણસુ દે-
વત્તાણ ઉવચન્ને

કેઈ 'પુરૂષ તેવા પ્રકારના શ્રમણ કે બ્રાહ્મણના પામે એક પણ આર્ય
ધાર્મિક સુવચન માલગી ઝાળકેમે મળ્યું પામી કેઈ પણ દેવલોકમા દેવતા-
પણે ઉપજે

તણ સે દેવે ત ધમ્માયરિય દુઘ્મિવક્ષાઓ વા દેસાઓ સુખિવલ્લ
દેસ સાહરિજ્જા, કંતારાઓ વા નિકતાર, દીહકાલિણ વા રોગાયકેણ
અભિભૂય વિમોહજ્જા, તેણાવિ તસ્સ ધમ્માયરિયસ્સ સુપ્પહિયાર હવહ.

ત્યાદે તે દેવ તે ધર્માચાર્યને દુઝાળવાળા દેશથી હરીને સુઝાળવાળા
દેશમા ઠાપલ કહે, અગર અટવીમાથી જે ચી વખતીવાળા પ્રદેશમા આણે,
અથવા લાળા વખતથી ગેગે પીડાયલાને રોગથી મુક્ત કહે, તોપણ તે ધર્મા-
ચાર્યનો બદલો વળી શકતો નથી

અદ્દણ સે ત ધમ્માયરિય કેવલિપવ્રત્તે ધમ્મે આવવહત્તા પન્નવહત્તા
પરુવિત્તા ઠાવિત્તા ભવહ, તણ તસ્સ ધમ્માયરિયસ્સ સુપ્પહિયાર હવહ તિ

પણ એ તે તે ધર્માચાર્યને દેવણિ લાપિત ધર્મ કહી સમજાવી બ-
તાવી તેમા તેને સ્થાપિત કહે તોજ તેનો બદલો વળી શકે છે

વાચક સુરપેના પ્યુંક્ત

દુઃપ્રતિકારી માતા પિતરૌ સ્વામી ગુરુ શ્ચ લોકેડસ્મિન્,
તન્ન ગુરુ રિદ્ધા મુન ચ મુદુઃકરતર પ્રતીકારઃ (ઈતિ) :

વાચકમુખ્ય ઉમાસ્વાતિએ પણ કહ્યું છે કે,

આ લોકમા માતા પિતા સ્વામી અને ગુરુ એ દુષ્પ્રતીકાર છે ત્યા
પણ ગુરુ તો અહીં અને પરલવમા અતિથય દુષ્પ્રતીકારજ છે

તસ્માત્ કૃતજ્ઞતા માવજનિત ગુરુ વદુ માનાત્, ગુણાના ક્ષાત્યાદીનાં
જ્ઞાનાદીનાં વા વૃદ્ધિ મેવતી તિ ગમ્યતે.

તેથી એટલે કે કૃતજ્ઞતાભાવથી કરેલા ગુરુજનના બહુમાનથી ગુણોની એટલે ક્ષાતિ વગેરા અથવા જ્ઞાન વગેરા ગુણોની વૃદ્ધિ થાય છે (થાય છે એ ક્રિયાપદ અધ્યાહારથી લઇ લેવાનું છે)

ગુણાર્હો ગુણ પ્રતિપત્તિયોગ્ય સ્તેન કારણેને હ ધર્માધિકારવિચારે કૃ-
તજ્ઞ ઉક્તશબ્દાર્યો, -ધવલરાજ તનૂજ વિમલ કુમારવત્

તે કારણે આ ધર્માધિકારના વિચારમાં ગુણાર્હ એટલે ગુણોની પ્રતિ-
પત્તિ કરવા લાયક કૃતજ્ઞ છે (કૃતજ્ઞ શબ્દનો અર્થ હવેર કહેલોજ છે)
ધવલ રાજના પુત્ર વિમળ કુમારના માફક

તત્ત્વચરિત પુન રિદ્.

પુર મતિય વદ્દમાણ, સુવદ્દમાણ સિરીહિ પઢરાહિ,
મહુવિહમહલ્લ કલ્લાણ, કારણ વદ્દમાણ વ ૧

રમસવસ નમિર નિવ નિવહ, મસલસેવિઝ્જ માણકમકમલો,
રઝ્જમર ધરણ ધવલો, ધવલો નામેણ તત્ત્વ નિવો ૨

સમય મુહાસિણી સુમણ, સગયા કિત્તુ અસયકુલીણા,
દેવી ઇવ દેવી કમલ, મુદરી નામ તસસ ત્થિ ૩

ધવલ રાજના પુત્ર વિમલ કુમારની કથા આ પ્રમાણે છે

ઘણી રિદ્ધિથી વધતું વર્દમાન નામે નગર હતું તે વર્ધમાનક
(શરાવળા) ની માફક ઘણા મગળતું કારણજૂત હતું ૧

ત્યાં જિતાવળથી નમતા રાજરૂપ ભમરાઓથી સેવાતા ચરણ કમળવાળા
અને ગત્યનો ભાર ધારણ કરવા ધવળવૃક્ષ સમાન ધવલ નામે રાજા હતો ૨

તેની હમેશ સુભામણ્ય કરનારી અને સુમન (પુષ્પ) ધારણ કરતી દે-
વીના સરખી છતાં અતિશય કુલીન કમળમુદરી નામે દેવી (રાણી) હતી ૩

નીસેસ કલાકુસલો, મરુવ મરલો વિમુક્કલિલમલો,
તાળ તળઓ વિમલો, કયન્નુયાદં સવરકમલો ૪

કિર સામદેવ સિઠિસ્સ, નદણો વહુલિયાદ કુલભવણ,
જાઓ ય વામદેવુ સિ, તસ્સ મિત્ત મહામદ્દણો. ૫

કદ્યાવિ ફીલણકણ, અન્નુન્ન કીલિયવ્વનેહેણ,
કીલાનંદણ નામે, ડઙ્ગાણે દોવિ તે પત્તા ૬

તત્થ નરમિહુણ પયપતિ, મુત્તમ વાલુયાગયં દદુ,
તણુલનલ્લણ નિડણમદ્દ, મિત્ત પડ જપ્પ વિમલો ૭

જાણ હમા પયપત્તી, ચક્કુસ કમલ કલસ કયસોહા,
ઢીસદ્દ સ્થેયરસામીદિ, તેહિ વરમિત્ત ભવિયવ્વ. ૮

તયણુ ઘણ કોડગેણ, પુરઓ ગતુ લયાગિહસ્સત્તે,
આસીણ ત મિહુણ, નિયંતિ તે પરમમુદેરં ૯

તેમનો બધી કળાઓમા કુરાળ, બાણુની માફક સરળ, પાપ મળથી
રહિત, અને વૃત્તસતાદૃષ્ટ હસને રહેવા માટે ઉત્તમ કમળ સમાન વિમળ
નામે ગુન હતો ૪

તે કુમારને સામદેવ થેઠનો વામદેવ નામે પુત્ર તે જે કપટકળાનો
કુળગૃહ હતો, તે મિત્ર થયો ૫

તે જે જણ કોઈદ વેળા રમવા માટે અરસપરસ રમવામા પ્રેમ ધા-
રણ કરીને કીલનદન નામના ઉદ્યાનમા આવી પહોચ્યા ૬

ત્યા રેતીમા જે માણસના પગલાં જોઈને શરીરલક્ષણ જાણવામા નિ-
પુણુ પુદ્ધિવાળો વિમલ પોતાના મિત્ર પ્રતે કહેવા લાગ્યો ૭

હે મિત્ર, આ ચક્ર-અકુશ-કમલ-અને કળશથી શોભતી જેમના પ-
ગની હાર દેખાય છે, તે નક્કી વિલાધરના સ્વામી હોવા જોઈયે ૮

બાદ ઘણા કાતુકથી તેઓએ આગળ ચાલતા લતાગૃહના છેડે બેઠેલા
તે પરમ રૂપવાન જોડલાને જોયો. ૯

इत्तो य दुवे पुरिसा, कदिय करयाल भीसण वरगा,
हणहणहणात्ति भणिगा, लयागिहस्सु वरि सपत्ता. १०

एगेण ताण वुत्त, रे रे निल्लज्ज होसु त पुरिसो,
मुमरेसु इठढव, रुणसु मुदिठ च जियओय. ११

त मुणिय फुरिय गुरूकोय, पमरामिस्स मिस्समिस्सत अहरढलो,
वल्लिगिहमोज्झमनरो, विणिग्गओ ग्वग्गग्गकरो १२

तो सुवहक्ક ગુહુ અસિ, રહકા સમત લેયરી ઘિંદ,
જાય તોંસિ ગયણ, ગણમિ અટ્ટારૂણ તુજ્જ ૧૩

जो उण वीओ पुरिमो, लयागिह सो पविट्ठ महिलसइ,
तत्तो मिहुण नरत्थी, भयकपता विणिम्बता १४

દટ્ટુ ચ મળડ ત્રિમલ, પુર્નિમુત્તમ રમ્પ રક્ષ મ મીય,
મો આહ હોમુ મદે, ગીસત્યા નત્થિ તુજ્જ મય ૧૫

એટલામા ત્યા ત લતાગૃહના બેપગ બાધાડી તન્વારો હાથમા ધરીને
માર માર કરતા બે પુરૂષો ત્યા પ્રાપ્ત થયા ૧૦

તેમાના એકે કહ્યું કે, 'નરે નિલેજ્જ' ! તુ હવે શૂન થઈ સામે થા,
અને તારા ઇષ્ટદેવને સભાગ અને આ દેખાતી દુનિયાને બરોબર જોઈ લે ૧૧

તે માણીને ઠાકાતા લાગે ગેપના જોગથી હોઈ કથકથાવતો થકો
હાથમા તરફર ધરીને તે લતાધરમા રહેલો વિદ્યાધર બાહેર નીકળ્યો ૧૨

બાદ તે જો જણાવુ આગમમા અતિ ભયકર સુદ્ધ થયું કે જેમા
તેઓ જે હાડી પાડના તથા તન્વારના જે અટકારા થતા તેથી વિદ્યાધરીઓ
ભડકી જતી ૧૩

હવે જે માથે બીજે પુત્રપ આવેલ હતો તે લતાધરમા પેસવા તૈયાર
થયો, એટલે પહેલા બેડવામાની સ્ત્રી ભયભીત થઈ બાહેર નીકળી ૧૪

તે વિમળને જોઈ બોલી કે, 'હે ઉત્તમ પુરૂષ' ! સુજ્ઞને બચાવ, ત્યારે
તે પ્રાપ્તો કે જે ભલી બેન-વિધ્યાન રાખ, તને ભય નથી ૧૫

ઈત્તો તમ્મહજત્ય, પત્તો સો સ્વેયરો ગયનમમ્મો,
વિમલગુણ તુવરણ દેવયાડ અહ થમિઓ સહસા. ૧૬

સોવિ ચ જુજ્જતનરો, વિજિઓ મિહુણગનરેણ ચ પલાણો,
તપ્પુટીણ લમ્મો, જિયકાસી મિહુણગો સોવિ ૧૭

થમિય નરેણ દિઠો, સજાયા તયણુ તસ્સ ગમણિચ્છા,
ત નાહ દેવીણ, ઇદિ ચિ ઉત્તમિઓ સો હ ૧૮

લમ્મો ચ તેસિ પિઠે, તિન્નિવિ પત્તા અદસણ પદમિ,
અહ તાલા સ્યહ દ્વિહા, મ મુત્તુ નાહ કત્થ ગમ્મો ૧૯

ઈત્થતરમિ જયલક્ષિ, પરિગમ્મો આગમ્મો મિહુણ પુરિસો,
જાયા ચ દ્વિતુઠા, મા વાલા અમયસિત્ત વર ૨૦

એટલામા તે વિમળને પકડવા માટે તે વિદ્યાધર આઠાશ માર્ગે આ-
ગળ વધ્યો, પણ વિમળના શુભોથી તુષ્ઠ થએલી વનદેવીએ તેને અટકાવી ના
ખ્યો ૧૬

વળી તે લડતા માણુમને પણ પેલા ભેડલાના માણુને હત્યુ એટલે
તે નાશવા લાગ્યો તેથી ભેડલાનો માણુમ પણ તેને બચાવેર છૂટવા તેની
પૂઠે લાગ્યો ૧૭

તે બનાવ પેલા થભાયલા માણુને ભેયો, તેથી તેને ત્યા જવાની ઇ-
ચ્છા થઇ એટલે દેવીએ તેને અટકાવી દીધો ૧૮

- તે પણ તેમની પૂઠે લાગ્યો-આદ્ર ત્રણે જણ નજરથી વેગળે થયા,
ત્યારે તે સ્ત્રી ગેલા લાગી 'હ, હાયહાય હે નાથ' તુ મને મેલીને કયા ગયો? ૧૯

એટલામા જય મેળવીને તે ભેડલાનો પુરૂષ ત્યા આ-યો, તેથી તે
સ્ત્રી અમૃતથી ત્રીઆઈ હોય તેમ આનન્દિત થઇ ૨૦

સો નમિય મળઈ વિમલ, ત ચિય ઘઘૂ તમેવ મહ મિત્તા,
જણેસા મજ્જ પિયા, હીરતી રવિસ્રવા ધીર ૨૧

વિમલો વિ મળેઈ અલ, કયન્નુસિર રયણ સંભમેળ ૬૬,
કિંતુ ર્મંતુચ્ચાત, કહેસુ ઇસોવિ રય મળઈ ૨૭

અત્થિદ વેયદગિરિંદ, સઠિદ રયણસચ્ચ નયરે,
રાયા મળિરદ નામો, કળયસિદ્ધા મારિયા તસ્સ ૨૩

તાળ ચ અત્થિપુત્તો, વિળયપરો રયણમેહરો નામ,
ધૂયાડ દુનિ યવરા, રયણસિદ્ધા મળિસિદ્ધા ય તદ્દા. ૨૪

રયણસિદ્ધા સસિળેદ, પરિણીયા મેહનાય સ્વરેળ,
તેસિં ચ અહ પુત્તો, નામેળ રયણ ચૂદુ સિ. ૨૫

અમિયપ્પદ સ્વરેળ, પરિણીયા મળિમિદ્ધા, ઉ તોસપિ,
સજાયા દુનિ સુપા, અચલો ચવલો ય પડલવલા ૨૬

તે વિદ્યાધર વિમળને નમીને કહેવા લાગ્યો કે, તુ જ મારો ભાઈ અને
તુ જ મારો મિત્ર છે, તે દેખે તે આ મારી હુશતી પ્રિયાને બચાવી રાખી ૨૧

ત્યારે વિમળ બોલ્યો કે, હે કૃત્તન ગિરેશભણિ આ બાબત સભમ ક
રવાનું કામ નથી, કિંતુ આ બાબતનો વૃત્તાંત કહે, ત્યારે તે નીચે મુજબ
કહેવા લાગ્યો ૨૨

અહીં વેતાદય પર્વતમા ગ્રહેવા રત્નમ અય નગરમા મહિરથ નામે રાજા
હતો, તેની કનકશિખા નામે ભાર્યા હતી ૨૩

તેમનો વિદ્યાશાળી રત્નચેખ નામે પુત્ર છે, અને રત્નશિખા અને
મણિશિખા નામે બે ઉત્તમ પુત્રીઓ ૨૪

રત્નશિખાને મેઘનાદ નામનો વિદ્યાધર પ્રીતિપૂર્વક પગ્યો, તેમનો
દુ રત્નચૂડ નામે પુત્ર છુ ૨૫

તેમજ મણિશિખાને અમિતપ્રભ વિદ્યાધર પગ્યો, તેના અચળ અને
અપળ નામે બે બળવાન પુત્ર થયા ૨૬

તહ રયણ સેહરસસવિ, રડકતા નામિયાઈ દડયાઈ,
જાયા એસા કિર ચૂય, મજરી વલ્લહા ઘૂયા ૨૭

સવ્વેહિ વિ વાલતો, સહ પમુકીલિઈ અમ્હેઈ,
ગહિયાઈ નિયકુલકમ, સમાગયાઓ ય વિજ્ઞાઓ. ૨૮

ચંદણ મિદાણ નિયમિત્તા, મિદ્ધપુત્તાસસ સગમવસેણ,
જાઓ મહ માવલઓ, અચ્ચત જઈણ ધમ્મરઓ. ૨૯

તેણ મહાસપ્પણ, જણણી જણગો ય મજ્ઞ અહય ચ,
કહિહુણ જિણધમ્મ, ગિહિધમ્મ ધુરધરા વિહિયા. ૩૦

નિદ્દિતો હ અહ ચટ્ટણેણ પાસિત્તુ લક્ખણ કિંપિ,
વિજ્ઞાચકી હોહી, ઇમો રલુ ટાગ્ગો અદરા. ૩૧

તો વિમલો મિત્તેણ ડુત્તો, સવયડ તુજ્ઞ ત વયણ,
સો મળઈ ન મે વયણ, કિંતુ ડમ આગમ્મહિટ ૩૨

તેમજ રત્નશેખરને પણ તેની રતિકાતા નામની સ્ત્રીથી આ માનીતી
ચૂતમજરી નામે પુત્રી થઈ છે ૨૭

અમો બધાએ નાનપણમાં સાથે ધૂળમાં રમીને ચોતાના કુળક્રમમાં
આવેલી વિદ્યાઓ ગ્રહણ કરી છે ૨૮

હવે મારો મામો તેના મિત્ર થઈ નામના મિદ્ધ પુત્રની સોબતના
ચોગે કરીને જેન ધર્મમાં અત્યંત આગ્રહ થયો ૨૯

તે મહાશયે મારા માળાપને તથા મને જિન ધર્મ કહી સભાળાવીને
શ્રાવક ધર્મના ધુરધર બતાવ્યા છે ૩૦

હવે તે અદનમિદ્ધ પુત્રે મારૂં ઈક ચિન્હ જોઈને મને કહ્યું કે, આ
ખાળક થોડા વખતમાં વિદ્યાધરોનો ચક્રવર્તી થશે ૩૧

આ સાબળીને વિમળ કુમારને તેનો મિત્ર હોવા લાગ્યો કે, તારૂં વ-
ચન મળતું આવે છે ત્યારે વિમળ બોલ્યો કે, એ કઈ મારૂં વચન નથી, પણ
આગમ ભાષિત છે ૩૨

પુણ મળદ રયણ ચૃદો, તુઠેણ માડલેણ મમ દિજા,
તા ચૂયમજરી પરિણિયા મણ સા હમા મદ ૩૩

તરો ય અચલચલા, કુપિયા નય મ ચયતિ પરિહવિઝ,
મૂયવ્વ છિદ્ધમગ્ગણ, પડણમણા નિગ્ગમતિ દિણે ૩૪

છલ્લયાય જાણણત્ય, કુહયયણો નિયચરો પડતો મે,
સો અન્નદિણે મહસા, આગતુ મમ કય કહિત્યા ૩૫

જહ દેવ તેસિ સિદ્ધા, કારી વિજ્ઞા તહ ત્થિ કય મતો,
જુઝ્ઞિદ્ધિદ તુહ સહેમો, ધીઓ પુણ તુહ પિય હરિહી. ૩૬

કો ધાવેદિ સરિસ, જુઝ્ઞિસ્સડ ધિતિઝ્ઞણ એવ મહ,
અવિ તેસિ નિગ્ગહસ્વમો, કિત્ત નિલીણુ મિદ્ધ લપગેહે. ૩૭

તે દોઢિ મણ જિણિયા, નય દાણિયા ખાયર ત્થિ કાઝ્ઞણ,
હત્તો ય પર તુમ્હવિ, પાય સન્નવપિ પચ્ચરૂપ ૩૮

ધરીને રત્નચડ બોલ્યો કે, મારા મામાએ ખુશી થઈને આ ચત્રમ જરી
મને આપી, તેથી હું તેને પચ્ચયો છું ૩૩

ત્યારે અચળ અને અપણ ક્રોધે લાગ્યા છતાં મને કશું પગલવ કરી
શક્તતા નહિ, તેથી ભૂતના માક- ઝિદ્રો જોતા વજા દિવસો ગાળવા લાગ્યા ૩૪

તેમના દળબેદ બાણવા ખાતર મે એક મુટવક્ત્રતા બામુસ જોડી શ
ખ્યો હતો, તે એક દિવસે આવિતો આવી મને આ રીતે કહેવા લાગ્યો ૩૫

કે હે દેવ, તેમને કાળી વિદ્યા મિદ્ધ થઈ છે અને તેમણે એવો છાનો
મત્ર (ઠરાવ) કર્યો છે કે, એકે તારી સાથે લડવું અને બીજાએ તારી સી
હરવી ૩૬

ત્યારે હું વિચારવા લાગ્યો કે, ભાઈઓ માથે કોણ લડે? એમ ધારીને
હું તેમને નિઝહ કળ્યા અમર્થ છતાં આ લતાધરમા મ તારી રહ્યો ૩૭

તે જાનેને મે જુ યા છે છતાં બાઈઓ ગણીને મારી નાખ્યા નથી
આ ઉપરાંત તો પ્રાચે બધું તમને પ્રત્યક્ષ જ છે ૩૮

તા ધાર્તેણ ઇમ, મહ જીય ધારિય તણ અહમા,
સયલાવિ ધરા ધગિયા, જમ્મુ પયારે મઈ એવ ૩૨

(ઉક્તચ)

દો પુરિસે ધરડ વરા, અહમા દોશિંપિ વારિયા ધરણી,
ઉપારે જસ્ત મઈ, ઉવયરિડ જો ન સફુસડ. ૪૦
તો દિજ્જડ આપસો, તુજ્જ પિય કિ કરેસુ એસ જણો,
અહ દત્ત કતિ ધવાલિય, ધરવલ્લઓ જપણ વિમલો ૪૧
મો રયણચૂડ ચૂડામણી, તુમ આસિ કત્તુ લોયમિ,
સન્નવિ તણ વિહિય, પયડતેણ નિયરહસ્ત. ૪૨

(યત્ત.)

વચઃસહસેણ સતા ન સુદર, હિરણ્યકોટ્યાપિ નવા નિરીક્ષિત,
અવાપ્યતે સઙ્ગનલોકચેતસા, ન કોટિલક્ષૈ રપિ ભાવમીલન. ૪૩

માટે આ ભારી શ્રીને ગખતા તે માફ જીવિત રાખ્યું છે, અથવા
તો તે આખી પૃથ્વી ધારી રાખી એ કે જેની ઉપકાર કરવામા આવી તીવ્ર
લાગણી છે ૩૬

જે માટે કહેલું છે કે

આ પૃથ્વી જે પુરૂષને ધાગણ કરો અથવા તો જે પુરૂષે પૃથ્વી ધા
રણુ કરી છે, તે જે એ કે એક તો જેની ઉપકાર કરવામા મનિ હોય અને
ખીલે એ કે જે ઉપકાર કરી ગર્વ ન કરે ૪૦

માટે ક્રમાનો કે તમારૂં હું શુ પ્રિય વડે ? ત્યારે હાતની કાતિથી
ભૂવલયને અજવાળતો થકો વિમળ બોલ્યો ૪૧

હે રત્નચૂડ ! તુ આ લોહમા ચૂસમણિ મમાન છે અને તે તારૂં ર-
હ્ય પ્રગટ કર્યું એટલે ગધણુ થઈ ચૂક્યું બાણુ ૪૨

જે માટે કહેલું છે કે,

મજ્જનોના હબરો વાડયોથી અથવા ડોહો સોના મહોરોથી કઈ સુ-
દરપણુ સિદ્ધ થતુ નથી, પણ તેમના ચિત્તની પ્રસન્નતાથીજ ખરેખરૂં ભાવ
મેલાપ થાય છે ૪૩

તો સપ્તય મળિય, સ્વયરેણ કુમર મજ્જ પસિરણ,
ગિળ્હસુ ઇમ સુરયણ, ચિંતામણિ રયણ સારિત્ય ૪૪

જપદ ઘવલગરુહો, દિન્ન તુમણ મણ ય ગહિય મિણ,
અત્યહ તહેવ પાસે, મુચ્ચર અડસમમ મદ ૪૫

અહ અડનિરીહભાવ, નાહ વિમલસ્સ વિમલભાવસ્સ,
સઘેલઅચલે ત, રયણ ઘપદ રયણચૂહો ૪૬

પુઠો ય વામદેવો, અવાપિરનામ માદય સન્ધ,
કુમરસ્સ સતિયં કદ્દહ, સઠરિસો સ્વેપરવરસ્સ ૪૭

તં મુણિય વિમલચરિય, અચ્છરિયકર ધિંચિતણ સ્વયરો,
પઠિરવગરામિ અદય, જિણવિવ ટમિય ઇમસ્સ ૪૮

તો મળિય સ્વયરેણ, કુમારવર અરિય કાળણે ઇત્ય,
મમ માયામદ કારિય, માડિર્જિર્ણદસ્સ વેદ્દ હર ૪૯

ત્યારે પ્રીતિપૂર્વક વિદ્યાધર બોલ્યો કે, હે કુમાર, મેહરબાની કરી આ
ચિંતામણિ તમાન એક ઉત્તમ રત્ન છે તે ક્યો ૪૪

વિમળ બોલ્યો કે, તે દીધુ અને મે લીધુ તારે માનવ બાકી તેને
તારા પાસેજ રહેવા દે, અને અતિ ધાધવ કરવી છોડી દે ૪૫

હવે વિદ્યાધરે નિર્મળ ભાવવાળા વિમળનું નિરીહપણુ જાણીને, તેના
કપડાના છેકામા તે રત્ન બાંધ્યું ૪૬

બાદ તેણે વામદેવને પૂછતા તેણે હર્ષિત થઈ તેને વિમળકુમારના
માબાપના નામ કામ બતાવ્યા ૪૭

આ રીતે આશ્ચર્યકારક વિમળકુમારનું વૃત્તાત સાંભળીને વિદ્યાધર
વિચારવા લાગ્યો કે, અને હું જિન પ્રતિમા બતાવિ ધર્મ બોધ આપી ઉપ-
કારનો બદલો વાળું ૪૮

બાદ વિદ્યાધર બોલ્યો કે, હે કુમાર! આ વનમા મારા મમાવાનું કરા
વેલું આદિત્યર લગવાનું દેહેરૂ છે ૪૯

ત મમ કાઝ પસાયં, કુમરવરો દડુ અરિહણ ઈર્ણિ,
 એવ તિ મળિય સઘ્વે, જિણમળના મિમુહ મહ ચલિયા. ૫૦

થમસય સમિવિદ્ઠ, વહુવિહ દુમસગય વ ઝજાણ,
 નહુસરસરિ લહરીહિ વ મળોરહ વરપડાગાઈ ૫૧

અહઝનણહિ કચણ, પયદઢેઈં ચ દતુર વ સયા,
 હવરિં ચિરાયમાણં, ચામીયર વિમલ કલસેણ ૫૨

કત્યહ પલલવિયપિ વ, રોમચપવચ અચ્ચિય વ કાઈં,
 સવન્મિય વ કત્યવિ, કત્યવિ લિન્ના ચ કરણેઈં ૫૩

ઢાણઢાણે વિયરિય, હરિચદળવાસમેહિ કયસાંહ,
 મુસિલિઠ સધિભાવા, ઈક્સિલાઢ વ્વ નિન્મવિયં. ૫૪

માટે મારાપર મહેરખાની કરી તેને હુમણા બોલા પધારે તે વાતને
 કપૂલ રાખી બધા જિત મદિગની સન્મુખ આપ્યા ૫૦

તે મદિર સેકડા થયો જીપર ચણેલ હતું તેથી બણે અનેક ઝાટો
 વાળુ ઉધાન હોય તેવું લાગતું, વળી આકાશમા ફરકતી ધનબોથી બણે
 આકાશ ગંગાની લહેરો વહેતી ન હોય ! તેવું કીસતું ૫૧

તેના ટોચે અતિ જિઆ સોનાના દડ હતા અને મોનાના કળશથી
 તે શોભતું હતું ૫૨

ક્યાઢ તેની કોરણીમા વેલ, બૃટા હતા, ક્યાક બણે રોમાચ ફરકતા
 ઈર્ણવતા ચિત્રો દેખાતા, ક્યાઢ ગખતર ધાગી ચિત્રો હતા, ક્યાક હીલતી ઈ
 દ્રિયોવાળા ચિત્રો હતા ૫૩

તેમા સ્થળે સ્થળે હરિચ દનના ફૂલોના તળતા ભરેલા હતા, અને
 તેનું સાધમેલતું કામ એવું મરસ કરેલ હતું કે, બણે તે એકજ પત્થરમાથી
 બનાવ્યું હોય તેવું લાગતું ૫૪

વહુસાલભજિયાઈ, વિસિઠચિઠાઈ — — —,
વર અચ્છરાઈ સયય, અહિઠિય મેરુસિહર વ ૫૫

एवविह जिणभवण, पत्ता दिठा य रिमहनाहस्त,
पडिमा अपडिमरूवा, नमिया हिठेहि तेहि तओ ५६

त अइसयरमणीय, विंव उरुफुरिय दुरियगिरिसव,
अणमिस नयण जुएई, पिच्छेउ धवलनिवतणओ ५७

एरिसरुव विंन, पुर्विपि मए कहिचि दिठ ति,
चिततो मुच्छाए पडिओ धरणीयले सहसा ५८

अह पवणपयाणेण, पच्चागयचेयणो पुणो कुमरो,
अइ आयरेण पुठो, खयरेण किं नु एय ति ५९

तो रयणचूडचरणे, भवहरणे पणमिउ धवलपुत्तो,
हरिसभर निग्भरगो, एव યુણિવ સમાદત્તો ૬૦

પણી તેમાં વિવિધ આળા ઠગી અનેક પૂતળીઓ હતી, તેથી તે જાણે અપ્રસંગઓથી અવિદિત મેરુ કુક હોય તેવું લાગતું હતું ૫૫

એવા જિન મદિરમાં જઈ તેમણે ત્યાં કપલદેવ ભગવાનની મુદ્ર પ્રતિમા જોઈ, તેથી તેઓ હર્ષિત થઈ તેને નમ્યા ૫૬

હવે તે અતિશય ગમણીય અને પસંદલા પાપરૂપ પર્વતને તોડવા વગર મમાન જિનજિજને નિર્નિએષ નેત્રાવડે જોતા થકા વિભગ કુમાર વિચારવા લાગ્યો કે, આવા રૂપવાળું જિજ એ પૂર્વે પણ કયાક દીઠેલું છે, એમ ચિંતવતો થકો તે આચિંતો મૂઝા ખાઈ પૃથ્વીપર પડી ગયો ૫૭-૫૮

ત્યારે તેનાપર પવન નાખતા તે ચેતના પામ્યો, ત્યારે વિદ્યાધર તેને આમ્રહથી પૂછવા લાગ્યો કે, આ શું થયું ? ત્યારે રત્નચૂડના પગે લાગીને વિભગ કુમાર ભારે હર્ષથી તેની આ રીતે સ્તુતિ કરવા લાગ્યો કે, તું મારો માળાપ છે, તું

તે માયા ત ચ પિયા, ત માયા ત મુદ તુમ દેવો,
ત પરમપ્પા જીયપિ, મજ્ઞ ત ચેવ સયરવર ૬૧

જેણ ઇમ મુરનર મુવલ, કારણ દુરિય તિમિર રતિવિવ,
વિંચ જુગાડ દેવસ્ત, ઠાસેય મહ તણ મામિ ૬૨

પય દસતેણ, તુમણ મહ દસિઓ મુગડમગો,
છિન્ન ચ દુક્કલજાલ, વિણિમ્મિય પરમમોજ્જ ૬૩

લયરોવિ ખણેઈ અહ, પરમત્ય ઇત્ય કિંપિ નહુજાણે,
વિમલોવિ આહ સામિય, સજાય જાઈમરણ મે ૬૪

પુલ્લભવેસુવિ રહુસો, જિણવિંવે વદિણ મણ નાહ,
સમત્તનાણ દંસણ, ચરણં પરિપાલ્લિય મુદ્ધ ૬૫

મિત્તીપમોય કરુણા મજ્ઞસ્થંથગુણેઠિ ભાવિઓ અપ્પા,
ઈચ્છાઈ મણ સરિયં, જાઈ સરણેણ સઘ્ધવિ. ૬૬

મારોભાઈ અને મિત્ર છે, તુજ મારો દેવ, અને પરમાત્મા છે, અને તુજ મારો
શ્રવ છે કેમકે તે દેવ મનુષ્યના મુખનું ડારણુ ભૂત અને પાપતિમિર નશા-
ડવા સૂર્યમમાન એવુ આ યુગાદીશ્વર પ્રભુનું બિંબ મને બતાવ્યું, અને તે
બતાવતા તે મને સુગતિનો માર્ગજ બતાવ્યો, તથા હું ખની બાળ છેદિત કરી
અને એ રીતે યગ્મ મૈાજન્ય લાવ બતાવ્યો છે ૫૬-૬૩

વિદ્યાધર બોલ્યો કે હું કંઈ યગ્મમાર્થ સમજ્યો નથી ત્યારે વિમળ
બોલ્યો કે, મને બતિસ્મરણુ થયું કે ૫૮

મેં પૂર્વલવમા ઘણીવાર જિનગિ બ વાધા છે અને સમ્યક્ જ્ઞાનદર્શન
અને ચારિત્ર પાળ્યા છે, વળી મેત્રી-પ્રમોદ-કરુણા-અને માધ્યસ્થ લાવનારો
ભાવી છે, ઇત્યાદિ મધળી વાત મને બતિસ્મરણુથી ચાહ આવે છે માટે છે

ત મજ્જ કય તુમર, ન પરમગુરુ કુર્ણતિ મો મહ,
 રૂપ જપતો કુમરો, પદિઓ સ્વર્ણિદ ચલણેસુ ૬૭
 અલ મિત્થ સમમેણત્તિ. તુત્તુ સઠાવિત્ત ચ નિવત્તણય,
 સાહમેય તિ વદિત્તુ, સત્તિણય જપ્પ સ્વરો ૬૮
 મો મો નરિંદનદણ, સપન્ન મહ સમીહિય સવ્વ,
 જ એવ તુહમત્તી, જિણનાહે નિચ્ચલા જાયા ૬૯
 ઠાળે ય એસ હરિસો, પયદુકરિસો કુમાર તુહ જમ્મા,
 મુત્તુ દુહા વિમુત્તિ, ન નત્થ રમતિ સપ્પુગ્ગિસા ૭૦

(ઉક્તચ)

અજ્ઞાના મા શ્વટુલવનિતા પાગવિક્ષેપિતા સ્ને-
 કામે સક્તિ દયતિ વિમવાભોગ તુગાર્જને વા,
 મિદ્રસ્થિત્ત મવતિ હિ મહ ન્મોક્ષ સૌગન્ધ્યેકતાન-
 નાલ્પસ્કથે વિટપિનિ કપ ત્પસમિત્તિ ગર્જેટઃ ૭૧

ભદ્ર! તે મને એટલું કહ્યું કે, એટલું દોડ પરમગુરુ ડરે-એમ બોલીને કુમાર
 વિદ્યાધરના ખજે પડ્યો ૬૫-૬૭

ત્યારે વિદ્યાધરે કહ્યું કે, એટલી ભક્તિ તુ ઝામ નથી એમ કહી કુમા-
 રને બ્રહ્મી અને તેને માધ્મિક ગણીને પ્રલામ કરી વિનયપૂર્વક આ રીતે
 કહ્યું —હે નરેન્દ્રનંદન, માત્ર મર્મ છંદિત ગ્રાસ થયું કે જે તને જિનેશ્વર
 ભગવાનપર આવી ભક્તિ ઉત્પન્ન થઈ છે ૬૮-૬૯

હે કુમાર! તુ આટલો ભારે હર્ષ ડરે છે તે વાજબીજ છે, કારણ કે
 મનુષ્યનો દુ ખથી મુક્તિ પામવાના કામ શિવાય બીજા કામે નથી રમતા,-

જે માટે કહેલું છે કે-—

અજ્ઞાનઘી આધણા જ્ઞો આજ્ઞો ॥ ચ ચળ વટાક્ષથી આકર્ષાઈ કામ
 મા આમકત થાય છે, અથવા પેસો ડમાવવા મશ્ગુલ રહે છે, પણ શાની વિ-
 દ્યાન જનનું ચિત્ત તો હમેશ મોક્ષ મુખમાજ મગ્ન રહે છે, કેમકે હાથી કઈ
 નાનકડા ઝાડમા પોતાના આધને ઘસતો નથી ૮૦-૭૧

કિંચ નિયમાવ સરિસ, ફલ મિહ મિચ્છતિ પાણિણો પાય,
મુણઓ કવલેણ હરી, ત્ત્સદ્ધ કરિકુમ્બદલણેન. ૭૨

ઉત્તાલંકરો નચ્ચદ્ધ, વીહદલ પપ્પ મૂસઓ અદિય,
મુજદ્ધ કરી અવલાદ, મોયણ નિવદ્ધિન્નમિ ૭૩

પૃથ્વિ તુપ મુરયણે, પત્તે મજ્જત્યમાવ મહ્છીણો,
નહુ લક્ષિઓ મળ તુહ, હરિસવિયારો મળાંગિ પિ ૭૪

અદુણા ત પુણ જાઓ, હરિસ મ્મન્નિમ્મજ્જમાણ રોમચો,
જિણપવયણસ્સ લામે, પુરિમુત્તમ સાહુસાહુ અસિ ૭૫

પર મિત્ય જણે નેવ, ગુરુત્ત મારોવળીયય કુમર,
જ વુદ્ધો સિ સય ચિય, નિમિત્તામિત્ત જણો ઇસો. ૭૬

લોયતિયદેવોદ્ધં સહમવુદ્ધા જિણેસરા જટ્ઠવિ,
પઢિયોદ્ધિજ્જતિ તદ્ધાવિ, તેસિ નહુ હુતિ તે ગુરુણો ૭૭

વળી પ્રાથે પ્રાણિઓ પોતાના ભાવ પ્રમાણે જીવે છે, જીવે છે, ત્યારે કેળિયાથી તૃપ્ત રહે છે, ત્યારે સિદ્ધ હાથીના કુલસ્થળ નિહારી સ-
તોમિત થાય છે, વળી જીવેને ધર્મનો દાણો મળે, તો હાથ જાંચા કરી નાથે
છે અને હાથીને મળીદા મળતા પછી બેઠેરઠાર રહી માડ માડ તે ખાય
છે ૭૨-૭૩

પહેલાં ત્યારે મે તારા ધર્મમા ઉત્તમ રત્ન આવ્યું, ત્યારે તું ઉદ્ધામ
ભાવે રહ્યો હતો, અને તે વેળા તારામા હર્ષનો લવલેશ જોટલો વિકાર પછી
મારા ભોવામા નહોતો આવ્યો પછી હમણા જિન પ્રવચનનો લાભ થતા તું
હર્ષથી રોમાચિત બની ગયો છે, એજ હે ઉત્તમ પુત્ર! તારા સારાપણાની
નિશાની છે ૭૪-૭૫

છતા તું મને ગુરૂ તરીકે જણે છે તે તારે ન ગણવું બેધયે; કેમકે
તું તો પોતેજ પ્રતિબોધ પામ્યો છે હું તો માત્ર નિમિત્તદર્શક રહેલ છું,
વળી જીનેશ્વર ભગવાન સ્વયં ગુરૂ છતા તેમને લોકાનિક દેવ પ્રતિબોધ

તહચેવ ઇમોવિ જળો, જાણિજ્જત તો મળેઈ નિરતળઓ,
સત્તુદાણ જિનાણ, હેઝવિ ન હુતિ તે ટેવા ૭૮

ત પુણ મજ્ઞ સિરિરિમહનાહ, પઢિમાઈ દસણ વસેણ,
સદ્ધમ્મલમ્મણેણ, ફુદ ગુરુ હોસિ જ મણિય ૭૯

જો જેણ સુદ્ધધમ્મમિ, ઠાવિઓ સજણેણ મિહિણા વા,
સો ચેવ તસ્ય જાયઈ, ધમ્મગુરુ ધમ્મદાણાઓ ૮૦

ઠચિય ચ સુપુરિસાણ, કાઝ વિણયાઈય સુદ્ધગુરુમિ,
સાહમ્મિયમિત્તસ્સ વિ, મણિય કિર વદનાઈય. ૮૧

સ્વયરો જપઈ નેત્ર વુત્તુ અરિહેઈ નરવરગરુહો,
જ ગુણપગરિસરુવો, ત ચિય સવ્વેસિ હોસિ ગુરુ ૮૨

મળઈ કુમારો ગુણગણ, ઘડિયાણ કવન્નુયાણ સુનરાણં,
ણચિય ઇહ ક્લિંગ, જ ગુરુણો પૂયણ નિરુચ ૮૩

ધિત કહે છે, તેથી કઈ તેઓ તેમના શુદ્ધ થઈ શકતા નથી તેમજ મને પણ તારે જાણવું ત્યારે સંજકુમાર બોલ્યો કે, જિન ભગવાન તો સંબુદ્ધ હોય છે, માટે ત્યાં તેમના બોધમા દેવો કઈ હેતુભૂત પણ થતા નથી ૭૧-૭૮

તુ તો મને વિષભદ્રેવ સ્વામિની પ્રતિમા બતાવીને ખરા ધર્મને ચ-
મ્ભાસનાર હોવાથી ખુલી રીતે શુદ્ધ થાય, જે માટે કહ્યું છે કે, જે સાધુ અ-
થવા ગૃહસ્થે જેને શુદ્ધ ધર્મમા સ્થાપિત કર્યો હોય, તે તેને ધર્મદાતા હોવાથી તેનો ધર્મશુદ્ધ ગણાય અને એવા શુભ શુદ્ધપ્રતે વિનયાદિ કરવાનું સત્પુરુષોને
ઉચિત છે, કેમકે સાધર્મિ મિત્રને પણ વદનાદિક કરવાનું કહેલ છે ૭૬-૮૧

વિદ્યાધર બોલ્યો—હું સંજકુમાર જોમ ના બોલ, તુ શુણવાન હોવા
થી તુ જ, બધાનો શુદ્ધ છે ત્યારે કુમાર બોલ્યો કે, શુણવાન અને કૃતજ્ઞ જ-
નોનું એજ ક્લિંગ છે કે, તેઓ નિત્ય શુદ્ધના પૂજનાર રહે છે કારણ કે તેજ
મહાત્મા છે, તેજ ધન્ય છે, તેજ કૃતજ્ઞ છે, તેજ કુલીન અને ધીર છે, તેજ

સ મહાપ્પા સો ધન્નો, સ કયન્નૂ સો કુલુબ્બવો ધીરો,
સો મુવણ વટણિજ્જો, સ તવસ્સી પઠિઓ સોય ૮૪

દાસત્ત પેસત્ત, સેવગભાવ ચ કિંકરત્ત ચ,
અળવરય કુચ્ચતો, જો મુગુરુણ ન લજ્જેદ. ૮૫

તિ ચ્ચિય મળવયણતળૂ, સકયત્થા ગુણગુરુણ મુગુરુણ,
જે નિર્ણોચત્તણ સયુણણ વિણય કરણુજ્જુવા સયય ૮૬

(અચિય)

સમ્મત્તદાગયાણ, દુપ્પહિયાર ભવેસુ વહુપ્પુ,
સન્નવગુણમેલિયાહિ વિ, ઉવયાર સદસ્સ કોઢીર્હિ ૮૭

મો મુપુરિસ બુદ્ધો હ, તુજ્ઞ પસાપ્પણ મિપ્પિદ્દ દિવલ,
કિતુ મહ તાયપપ્પુહા, વહવે રહ વપવા સતિ ૮૮

જદ્દ તેર્સિ પઠિવોહો, જાયદ્દ તો હ મવામિ કયકિચ્ચો,
તા ઉવદ્દસ મુગુરુ મે, અહ્દ હિઠો મળદ્દ ચવર્પરિદો. ૮૯

જગત્માં વહનીય છે, તેજ તપસ્વી છે અને તેજ પડિત છે કે, જે સુશુર મ
હારાજસુ નિરતર દાસપણુ પ્રેમપણુ સેવકપણુ તથા ક્રિકરપણુ કરતો થકો
પણુ શરમાય નહિ ૮૨-૮૫

વળી મન, વચન અને ડાય પણ તેજ કૃતાર્થ લાણુવા કે, જે શુભવાન
શુદ્ધી આદોષ્યતા ચિતવવામાં, તેની સ્તુતિ કરવામાં, તથા વિનય કરવામાં
હમેશ કાંચે લાગે ૮૬

મમ્યકત્વ દાયકનો પ્રત્યુપજાર તો અનેક લેવોમાં કોણે ઉપકાર કરતા
પણુ નહિ ઘઈ શકે એમ છે ૮૭

માટે હે મત્પુરૂષ! હું તારા પસાયે બોધ પામ્યો છું અને દીક્ષા લ-
ઈશ, પણ પિતા વગેરે ઈહા મારા ઘણા બાધવો છે, તેથી જો તેમને પણ પ્ર-
તિબોધ થાય તો, હું કૃતકૃત્ય થાઉં માટે સુશુર કોણુ છે તે મને બતાવ, ત્યારે
વિદ્યાધર હર્ષ પાત્રી નીચે મુજબ બોલ્યો. ૮૮-૮૯

અતિય સુહનામ સૂરી, જલભર મરિય બુવાહ સમઘોસો,
જઈ ણઈ કહવિ સો રહ, તો પઢિવોદિજ્ઞ તુહ વધુ ૯૦

કુમરેણ તઓ મણિય, સો દિઠો કત્ય તે મહાભાગ,
સો આઈ રહુ જ્ઞાણે, જિણ મવળાસન્ન મૂમાળે ૯૧

જ અર્ય અઠમીઠ, સપરિયણેના ગણ મે રત્ય,
પવિસતેણ જિણમદિરમિ, ઠિઠ સુમુણિવિંટ ૯૨

તત્સ ય મજ્ઞે ઇમો, સાદૂ મસિઅસિલપા કસિણદેહો,
પિંગલસિર ધિદુરમરો, સેલુ વ્વ જલતદવજણો ૯૩

આસુ વ્વ લહુયકન્નો, હુઠવિરાલુ વ્વ પિંગનયણઙુઓ,
પવગુ વ્વ ચિવિહનાસો, મિય વ્વ અરૂદીહકવુદ્ધો ૯૪

લ્લોયરો વ્વ ધૂલોયરો ય, સ્સંગજનગચ્ચધરો,
ધમ્મ વાગરમાણો, દિઠો મહુપહુરસદ્દેણ ૯૫

જુધ નામે આચાર્ય દે ને જળ લારેલ મેઘના માફક ગર્ભરવ કરનાર છે, તે ને કોઈ પ્રકારે ઈહા પધારે તો તારા ભાઈઓને તેઓ પ્રતિબોધ આપે ૯૦

ત્યારે કુમારે પૂછ્યું કે, હે મહાભાગ ! તેમને તે કયા હીઠા ? તે જો-
ત્યો દે, આજ ઉદ્યાનમાં જિન મદિરની નજીકમાં ગધ આડમે પરિવાર સહિત
હું અહીં આવેલ, ત્યારે જિન મદિરની અંદર પ્રવેશ કરતાજ એક મુનિઓનું
ટોળું જોયું, તેમાં વચ્ચે એક સાધુ સારી અને તલવાગ માફક કાળા-દેહવાળો
અને પીળા કેશવાળો હોવાથી, જાણે અજિની બળતો પહાડ હોય, તેવો જ-
ણતો તથા ઉંદર માફક નાના કાનવાળો અને વિકરાળ બિલાડાની માફક પીળી
આખોવાળો, વાહરા માફક ચપટા નાકવાળો, મૂંગ માફક અતિ લાખી કોટ
વાળો, લાળા અને મોટા પેટવાળો, એમ ઉદ્દેગકાળી રૂપવાળો છતાં મીઠે
શબ્દે ધર્મ કહેતો થકો મેં હીઠો ૯૧-૯૫

ત અસરિમ ગુણજુત, દટુ મે ચિતિય ડમ દિયણ,
જહ એયસ્ત મગવઓ, ગુણાણુરવ ન રૂવ તિ ૧૬

તો પવિસિય જિણમવણ, જિણપદિમ ણહવિય પૃઝકણ ચ,
ત્વણમિત્તેણ સાહૂણ, વદણત્થ વિણિક્સતો. ૧૭

તા સો ચેવ વરમુળી, હવવિટો વિમલરૂણય કમલમિ,
રહમુક્ક વ્વ અળમો, સસહર ફવ રોહિણી રહિઓ. ૧૮

મામ્મરમુવન્નવન્નો, તણુપ્પદા પદલ હણિય તમપસરો,
અલિહલ કઝ્જલકેસો, મુસિલિહ પલવસ વણજુમો ૧૯

નીલુપ્પલદલ નયણો, અહ્હન્નય સરલનાસિયાવંસો,
ફવુવિહીવિરકટો, નવપલ્લવ અરૂણ અહ્હરૂટો ૧૦૦

કેશરિ કિસોર ઉચરો, વિસાલ વત્થયલ જર્ણિય કળયસિલો,
મુરકિંનર પરિયરિઓ, દિટો દિટીહ મુહહેક. ૧૦૧

તેને જોઈને એ મારા હૃદયમાં ચિત્તબંધ છે, આ મહારાજનું તેના
શુભોને મળતું કેવું નથી પછી જિન મંદિરમાં પેસી જિન પ્રતિમા ન્હવશથી
પૂજી શકેક પછી આધુઓને વાહવા બાહેડ નીકળ્યો તો તેજ મુનિને એ નિ
ર્મળ સોનાના કમળપર બેઠેલો જોયો ત્યારે તે અતિરહિત વામદેવ અથવા શે-
હિણીરહિત અદ્ર જેવો દેખાવા લાગ્યો વળી તે દીપતા મોના જેવા વર્ણવાળો,
શરીરની કાતિથી અધાગને ટાળનાર, ભમરા જેવા ઢાળા વાળવાળો, મુદર
લાળા કાનવાળો, નીલકમળના પત્ર જેવા નેત્રવાળો, અતિ ઊંચી અને સર
ળ નાસિકાવાળો, કળુ જેવા ડહવાળો, નરપત્નવ જેવા લાલ હોઠવાળો, મિ-
હના અચ્છા જેવા પેટવાળો, પહોળી છાતીવડે મેડુ જેવો લાગતો, અને સુર
અને કિનશથી વીંટાયેલો એમ નેત્રને આનંદકામી તે મુનિ જોયો ૯૬-૯૭
૯૮-૯૯-૧૦૦-૧૦૧

તો ચિંતિય મળે કહ, એસ સ્વળેણ અજોરિસો જાઓ,
અહવા ચદણ ગુરુણા, કહિયા સે તિવિહલદીઓ. ૧૦૦

તયાહિ

આમોસહી વિપ્પોસહિ, ^૧ ^૨ ^૩ ^૪ ^૫ ^૬ ^૭ ^૮ ^૯ ^{૧૦} ^{૧૧} ^{૧૨} ^{૧૩} ^{૧૪} ^{૧૫} ^{૧૬} ^{૧૭} ^{૧૮} ^{૧૯} ^{૨૦} ^{૨૧} ^{૨૨} ^{૨૩} ^{૨૪} ^{૨૫} ^{૨૬} ^{૨૭} ^{૨૮} ^{૨૯} ^{૩૦} ^{૩૧} ^{૩૨} ^{૩૩} ^{૩૪} ^{૩૫} ^{૩૬} ^{૩૭} ^{૩૮} ^{૩૯} ^{૪૦} ^{૪૧} ^{૪૨} ^{૪૩} ^{૪૪} ^{૪૫} ^{૪૬} ^{૪૭} ^{૪૮} ^{૪૯} ^{૫૦} ^{૫૧} ^{૫૨} ^{૫૩} ^{૫૪} ^{૫૫} ^{૫૬} ^{૫૭} ^{૫૮} ^{૫૯} ^{૬૦} ^{૬૧} ^{૬૨} ^{૬૩} ^{૬૪} ^{૬૫} ^{૬૬} ^{૬૭} ^{૬૮} ^{૬૯} ^{૭૦} ^{૭૧} ^{૭૨} ^{૭૩} ^{૭૪} ^{૭૫} ^{૭૬} ^{૭૭} ^{૭૮} ^{૭૯} ^{૮૦} ^{૮૧} ^{૮૨} ^{૮૩} ^{૮૪} ^{૮૫} ^{૮૬} ^{૮૭} ^{૮૮} ^{૮૯} ^{૯૦} ^{૯૧} ^{૯૨} ^{૯૩} ^{૯૪} ^{૯૫} ^{૯૬} ^{૯૭} ^{૯૮} ^{૯૯} ^{૧૦૦}

સન્વોસહિ સમિત્રે, ઓહિ રિડ વિહલમહલદી ૧૦૩

ચારણ આસીવિસ કેરલીય મળનાણિણોય પુન્વધરા,

અરહત ચક્રવહી, બલદેવા વામુદવાય ૧૦૪

સીરમહુ સપિઆસવ, કોઠયપુદી પયાણુસારીય,

તહ ધીયવુદી તેયય, આહારગ સીયલેસાય ૧૦૫

વેઝવિદેહલદી, અસીણ મહાણસી પુલાયાય,

પરિણામ તત્તસેણ, ઇમાઈ હુતિ લદીઓ ૧૦૬

ત્યારે મે ચિંત્યુ જ, આ સાધુ ક્ષણવારમા આવા તે કેમ થઈ ગયા,
અથવા તો અદન શુદ્ધે મને અનેક લખિંઓ કહેલી છે (તેના પ્રતાપે આમ
બન્યું હશે) ૧૦૨

તે લખિંઓના નામ આ પ્રમાણે છે — આમર્ષાપધિ, વિપ્રોપધિ, જે
લોપધિ, જ્ઞોપધિ, મર્ષાપધિ, મિન્નપ્રોત, અવધિજ્ઞાન, અભુમતિજ્ઞાન,
વિપુલમતિજ્ઞાન, આરણ્યલખિં, આશીવિષલખિં, દેવજ્ઞાનિપણ, મનપર્યવસા
નિપણ, પૂર્વધરપણ, અર્હતપણ, અકર્વાત્તપણ, બળદેવપણ, વાસુદેવપણ,
ક્ષીરાશ્રવ મધ્વાશ્રવ મધિરાશ્રવલખિં, કોષ્ઠબુદ્ધિ, પદ્માનુસારિલખિં, બીજબુદ્ધિ,
તેજોલેખ્યા, આહાન્કલખિં, સીતલેખ્યા, વેકિયલખિં, અક્ષીણ મહાનસવપધિ,
અને પુલાકલખિં, ઇત્યાદિ લખિંઓ પગિલામ અને તપના વશે પ્રગટે છે

સંકરિસણ માયો સો, મુત્તપુરીસાણ વિપ્પુસો પ્રા વિ,
અન્ને વિદ્ધ સિ દિદ્ધ, માસતિ પડ્ધિ પાસવળ. ૧૦૭

एए अन्नेवि वट्ठ, जेसिं सव्वेपि मुरहिणो वयषा,
रोगो वसमसमत्था, ते हूति तओसहिप्पत्ता १०८

જો સુણદ સવ્વઑ સુણદ, સવ્વવિસણ ય સવ્વસોણદિં,
સુણદ વહુણ વ સદ્દે, મિન્ને સમિન્નસોઑ સો. ૧૦૯

रिड सामन्न तम्मत्त. गाहिणी रिडमई मणोनान,
पाय विसेस विमुड, घटमिच्छा चित्ति य सुणद ११०

વિડલ વત્થુવિસેસણ, નાણ તગાહિણી મડ વિડલા,
ચિંતિય મણુસરદ ઘટ, પસગઑ પઙ્ગવસણદિં ૧૧૧

હવે તેનુ વિવરણ કરે છે —આમર્થ એટલે સ્પર્ગ તેજ ઔપધરૂપ હોય તે આમરૌપધિલ્લિધ જાણવી મૂત્ર અને પુરીપના વિપ્રુષ્ એટલે જિહ્વ-
ઓ ઔપધ થઈ પડે તે વિત્રૌપધિ જાણવી જીભ એમ વ્યાખ્યા કરે છે કે
વિ શબ્દે વિદ્ધા અને ય શબ્દે પિશાબ લેવો તેથી તે તથા જીભ પણ જે-
મના અવયવો મુગધિ હોઈ રોગ મટાડી શકે તેમને તે તે ઔપધિની લ
લ્લિધવાળા જાણવા ૧૦૭-૧૦૮

જે મર્થ આજુવી મર્થ વિપથોને મર્થ ઇદ્રિયોથી ગ્રહણ કરે અર્થવા
જૂઠી જૂઠી જાતના બદ્ધ શબ્દ માલગી શકે તે મ જિહ્વ ઔપધિવાન્ જા-
ણવો ૧૦૯

મામાન્ય માત્રને ગ્રહણ કરનાર મનોજ્ઞાની જ્ઞાનમતિ જાણવો, તે
પ્રાથે વિશેષને ગ્રહણ ન કરતા ઘટ એવુ ચિતવીએ તો તે ઘટનુજ ગ્રહણ
કરે છે ૧૧૦

વત્તુના વિશેષ પર્યાયને ગ્રહણ કરનાર મનોજ્ઞાની વિપુલમતિ વહે
પ્રાય છે, તે ઘડાને ચિતવતા તેના એકઠો પર્યાયથી તેનુ ગ્રહણ કરી શકે
છે. ૧૧૧

અસ્ય ચરણ સમત્યા, જઘાવિજ્ઞાહિ ચારણા મુણઓ,
 જગાહિં બાડ પદમો, નિસ્સ કાઝ રવિકરોવિ ૧૧૨
 પુગુપ્પાણ ગઓ, સ્યગવરમી તઓ પહિનિયત્તો,
 ઘીણ નદીસર, મેડ રૂઢ તડયણ પુણો. ૧૧૩
 (કુર્વે) પદમેણ પડગવણ, ઘીડપ્પાણ નદણ પડ,
 તડપ્પાણ તઓ, રૂઢ જઘા ચારણો પડ. ૧૧૪
 પદમેણ માણુસુત્તર નગ, મુનદીસર મુ ઘીણ,
 પડ તઓ તડણ, કય ચેડયવદ્ધો રૂઢય ૧૧૫
 પદમેણ નદણવણે, ઘીડપ્પાણ પડગવણમિ,
 પડ રૂઢ તડણ, જો વિજ્ઞાચારણો રૂઢ ૧૧૬
 આસી દાદા તમય, મદાવિસા સીવિસા મવે દુવિહા,
 તે કમ્મજાહ મેણ, જેમહા ચરવિહામિગપ્પા. ૧૧૭

જ વા અને નિત્રાવટે અનિશચ આલવા નમર્ય તે આરજુવલ્લિધવાન ના
 છુવા ત્યા જ ધાઆગુ જ ધાએ કરીને સૂચના કિન્હોની નિત્રાએ પણ જઈ
 શકે છે. ૧૧૦

તે એક ઉત્પાતે કચ્ચવગ્ગપ્પ જઈ આધી વળતો ખીજા ઉત્પાતે નદી
 સ્થર પહેાથી ત્રીજા ઉત્પાતે પોતાના ઠેઠાએ આવી પહેાએ ૧૧૩

(ભિર્વગ્ગતિના હિશાએ) પહેલા ઉત્પાતે પડકવને પોહેાએ, ખીજાએ
 નદન વનમા આવે અને ત્રીજા ઉત્પાતે ત્યાથી ઇહા આવે ૧૧૪

વિદ્યાચારણ પહેલે ઉત્પાતે માનુષોત્તર પર્વતપર જાય, ખીજા ઉત્પાતે
 નદીસ્થર જાય અને ત્યાના ચેત્ય (જિનપ્રતિમાઓ) વાદીને ત્રીજે ઉત્પાતે
 ત્યાથી ઇહા આવે (ભિર્વગ્ગતિમા) પટેલે ઉત્પાતે નદનવને જઈ ખીજે ઉત્પાતે
 પડકવનમા જાય અને ત્રીજા ઉત્પાતે ઇહા આવે ૧૧૫-૧૧૬

આશી'એટલે દાઢ તેમા નહેલ વિષવાળા તે આશીવિષ તથા મહા
 વિષ એમ બે પ્રકારે હોય છે, તે બન્ને પાછા ડર્મ અને ભલિના વિભાગે ચાર
 પ્રકારના થાય છે ૧૧૭

સ્ત્રીરમહુ સપ્તિસા ઓવમાણ વયણા તયાસવા દુતિ, '
કુટપથન મુનિગલ, મુત્તયા કુટવુદી ય ૧૧૮

જો મુત્તયણ વહુ, મુત્ત મણુધારડ પયાણુસારી સો, '
જો અત્થપણ ત્ય, અણુસરડ સ વીયડુદી ઉ ૧૧૯

સમઓ જહન્ન મતર, મુકોસેનં તુ જાવ છમ્માસા,
આહારસરીરાણ, ઉકોસેણ નવ સહસ્સા ૧૨૦

ચત્તારિય વારાઓ, ચડદસપુજ્વી કરેડ આહાર,
સંસારપિ વસતો, ઇગમ્મે દુન્નિ વારાઓ. ૧૨૧

તિત્થયર રિદ્ધિસદસણત્ય, મત્થો વગહણહેડ વા,
સસયવુઠ્ઠેયત્થ, ગમણ જિણપાય મૂલમિ. ૧૨૨

૧ શ્રીર-મધુ અને મધિપ્ (ધૂન) એ ઉપમાવાચક શબ્દ છે, તેને બર નારા તે તે લબ્ધિવાળા બાણવા ધાન્ય ભરપૂર ડોષક (ડોઠાર) માફક સૂત્રા થીને ધારણ કરનાર તે કુદ બુદ્ધિ બાણવા ૧૧૮

૨ જે સૂત્રના એક પદે ઘણું શુભ ધારણ છે તે પદાનુસારી બાણવે, અને જે એક અર્થ પદે કરી અનેક અર્થ સમજે તે બીજાબુદ્ધિ બાણવે ૧૧૯

૩ આહારક લબ્ધિવાળાને આહારક શરીર હોય છે, તેનું અતરકાળ જ ધન્યથી એક સમય છે, અને ઉત્કૃષ્ટ છ માસ છે તે આહારક શરીર ઉત્કૃષ્ટપણે નવ હબ્દરવાર ધાણ કરાય છે ત્રિદર્શી સંસારમા વસતા ચારવાર આહારક શરીર ધરે અને તેજ ભવમા તે માત્ર બે વાર ધારી શકે ૧૨૦-૧૨૧

તીર્થકરની ઋદ્ધિ ભેવા માટે, અથવા અર્થ સમજવા માટે, અર્થવા સંશય ટાળવા માટે જિનેશ્વર પાસે જતા આહારક શરીર કરવાની જરૂર પડે છે. ૧૨૨

સમળી મગગયવેય, પહિદાર પુલાય મળ્યમત્ત ચ,
 ચડદસપુલ્લિ આદારગ ચ ન કયાઈ સહરઈ. ૧૨૧,
 ઘેડગિય લદીપ, અણુ ઘ્વ મુદુમા સ્વળેણ જાયતિ,
 કચળગિરિ ઘ્વ મુરુળો, લહુદેહા અક્તલ વ ૧૨૪
 પદઓ પદકોદીઓ, પકુળતિ ઘદાર ઘદસહસ્તાઈ,
 ચિતિયમિત્ત રૂચ, કુળતિ મળિયળ ફિ વટુળા. ૧૨૬
 અનમુદુત્ત નરણ્ણ, હુતિ ચત્તારિ તિરિયમણ્ણસુ,
 દેવેસુ અદ્દમાસો, રક્કોસવિરન્વળાકાલો ૧૨૬
 અવલીળ મહાળાસિયા, મિત્તલ જેના ણિય પુળો તેળ,
 પરિમુત્ત ચિય સિવ્જજઈ, વહુણ્ણિવિ ન લળ અન્નેઈ ૧૨૭
 મવસિદ્ધિય પુરિસાળ, ણ્યાઈ હવતિ મળિય લદીઓ,
 મવસિદ્ધિય મોહલાળવિ, જત્તિય જાયતિ ત વુચ્છ ૧૨૮

આર્થાણ, અરેદિ, પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્રવત, પુલાક લખિધવત,
 અમ્મમાદિ સાધુ, અલ્લપુર્ણ સાધુ આહારક ચરિરી, એવુ કોઈ દેવતા સાહા-
 રણ કરી શકે નહીં ૧૨૩

વેદિય લખિધવડે ક્ષણવાગ્મા પરમાણુ માફક સૂક્ષ્મ થઈ શકાય છે,
 અગ્નિ-મેરૂ જેવા મોહોટા થઈ શકાય છે, અગર આકાશની તૂલ માફક હલકુ
 થઈ શકાય છે વળી એક વસ્ત્રમાથી કોડ વસ્ત્ર કરાય છે, એક ઘડાંમાથી કોડ
 ઘડાં કરી શકાય છે અને ચિત્રાંશુ ૩૫ કરી શકાય છે, વધુ શુ કહીયે ૧૨૪-૧૨૫

નરકમા નારક જીવોની વિકુર્વણા ઉત્કૃષ્ટી અત્યંત હુત ટકે, તિર્યચ
 અને મનુષ્યની વિકુર્વણા ચાર મુહૂર્ત ટકે અને દેવની વિકુર્વણા ૫૬૨ દિવસ
 ટકી શકે છે ૧૨૬

અક્ષીણ મહાનસ લખિધવાન્ જે લિધા લઈ આવે તો પોતે ખાય તો
 ખૂટે પણ બીજા ગમે તેટલા ખાય તોપણ નહિ ખૂટે ૧૨૭

એ કહેલી લખિધઓ લગ્ય પુરૂષને તમામ સલામી શકે હવે ભગ્ય
 સીને કેટલી મળવે તે કહે છે — અર્હતપણુ, ચકવર્તિપણુ, વાસુદેવપણુ, બ

અરિહત ચાકે કેસવ વલ સમિત્રા ય ચારણા પુત્રા,
ગણહર પુલાય આહારગ ચ નહુ ભવિય મહિલાણ ૧૨૧

અભવિય પુરિસાણ પુણ, દસ પુઠિલાઝ ફેવલિત્ત ચ,
ઝઝુમર્દ વિઠલમર્દ, તેરસ ઈયાઝ નહુ દુતિ ૧૩૦

અભવિયમહિલાણપિ દુ, ઈયાઝ નહુતિ મળિયલદ્દીઓ,
મહુસીરાસવ લદ્દી વિ, નેવ સેસાઝ અવિરુધા. ૧૩૧

તા નૂળ વેઝવિય, લઘિપમાવેણ નિમ્મિય પટુણા,
પુઠિવિ વિરુધરુવ, ઇમસસ સાહાવિય તુ ઇપ ૧૩૨

તો વિમ્મિદ્દણ ગુરુણો, મુણિણો ય મળ મિવાદિયા સન્ને,
દિન્નો ય તેહિ કપસિવ, મુહલામો ધમ્મલામો મે ૧૩૩

મુણિણાય મુહારસ વરિસ, સુદરા દેસણા રવણ તોસિ,
પુઠો ય મુળીણો, કિનામા ઇસ મુણિનાહો. ૧૩૪

જઠેવપણુ, સલિત્તગ્રોતસુલલ્લિ, આગ્ણલલ્લિ, પૂર્વધરપણુ, ગણધરપણુ, પુ-
લાઠલલ્લિ, આહારકલલ્લિ, એ દશ લલ્લિઓ ભગ્ય શ્રીને પણ નહિ પ્રાપ્ત
થાય ૧૨૮-૧૨૯

અભગ્ય પુરુષને એ દશ લલ્લિઓ તથા કેવળિપણુ, મળુમત્તિ,
અને વિપુળમતિ એમ તેર લલ્લિ ન હોય, તેમજ અભગ્ય શ્રીને એ તેર
તથા 'મધુસૂરીરાગવલલ્લિ પણ નહિ હોય, બાકી બીજી સંભવી શકે ૧૩૦-૧૩૧

માટે આ આચાર્યે નક્કી વૈકિયલલ્લિના પ્રભાવે કરીને પેહેલુ કદરુ
રૂપ કર્યું હતું, પણ એતુ સ્વાભાવિક રૂપ તો આજ છે ૧૩૨

તેથી એ વિસ્મિત થઈ શુઝને તથા મળણા મુનિઓને વાદ્યા, ત્યારે
તેમણે મને સુકિત મુખ આપનાર ધર્મ લાભ આપ્યો ૧૩૩

બાદ આચાર્યે શણ્ણર તેમને અમૃતની વૃદ્ધિ સમાન કેશના આપી
ત્યારે એ એક મુનિને પૂછ્યું કે એમનું નામ શું છે? ૧૩૪

મણિય ચ તેણ મુણિના, અમ્હગુરુ एस મુવણ વિવલાઓ,
બુદનામા ઘદિનિહી, વિહરહ અણિયય વિહારેણ. ૧૩૬

ત મુણિય અહ હિઠો, નમિત્ત ગુરુણો મઓ સઠાળમિ,
પરવચારિક ગુરુ, ગુરુવિ અન્નત્ય વિહરિત્યા ૧૩૬

તેણ મણેમિ અહ તો, બુદસૂરી જડમ્ એહ કહવિ,
તો તુજ્ઞ ઘણુવગ, મુદ્દેણ ધમ્મપિ વોદિજ્ઞા ૧૩૭

જ મહ પરિવારસ્ત ય, ધમ્મે ટ્વિજ્જત્ય મેવ તદયાવિ,
વિહિય વિચન્વિરુવ, તેણ પરહિયકયમણેણ ૧૩૮

વિમલો મણેહ મુપુરિસ, અન્મત્તિયય ઇત્ય સો સમણસીહો,
તુમહ પિચ્ચ આણેઓ, એવ તિ પવજ્જણ સયરો. ૧૩૯

તો અમુપુત્ર નયણો, કુમર આપુચ્છિત્ત રયણચૂડો,
સપત્તો સદ્ઠાળ, સુસરતો વિમલગુણ નિવહ ૧૪૦

તે મુનિ જોત્યો કે, એ જગદ્વિખ્યાત બુદ નામે લગ્નિના ભદ્રાર અ
મારા શુદ્ધ છે, અને તે અનિયતવિહારે વિચરે છે ૧૩૫

તે સાલળીને હું હર્ષિત થઈ શુદ્ધને નમી સ્વસ્થાને ગયો અને પદે
પકાર કરવામા મહાન શુદ્ધ પણ ખીલ સ્થળે પધાર્યા ૧૩૬

તેથી હું કહું છું કે, એ બુદસૂરી કેડ પ્રકારે ધિહા આવે તો, તારા
અંધુવર્ગને મુખે ધર્મ પમાડે ૧૩૭

કેમકે મારા પરિવારને પણ ધર્મમા લાવવા માટે તે વખતે તે પદે
પકારી મહાત્માએ વેકિયરૂપ કર્યું હતું ૧૩૮

ત્યારે વિમળ જોત્યો કે, હે મત્સુરૂપ, તે શ્રમણસિ હને તુજ પ્રાર્થના
કરી ધિહા લાવ, ત્યારે વિદાધતેમ કરવા કળૂવ થયો ૧૩૯

આક રત્નચૂડ આખે આસુ લાવી કુમારની રબ લઈ તેના શુભ સ-
ભારતો થકે પોતાને સ્થાને આવ્યો ૧૪૦

કુમરો વિ જિણ થુણિઝ, નિમ્મતૂણ જિણિદ ભવણાઓ,
પમળેઈ મિત્ત ઇય, રયણ હત્યો વમોવેહિ. ૧૪૧

ગુરુપ કહિંચિ કજ્જે, ડવજુજ્જિહિંઈ ઇમ મહારયણ,
મેહે નીયં એમેવ, જાહી પુણ અણાયરઓ ૧૪૨

જ આળવેઈ કુમર ત્તિ, મળિય તત્તેવ ગુવિલડેસમિ,
સો ગોવડ ત રયણ, અહ પત્તા દોવિ સગિહેસુ. ૧૪૩

પહુલી વસઓ પવિસિય, ડુદ્ધી ચિતેઈ સામદેવસુઓ,
વચિત્તુ વિમલકુમર, રયણ પત્તો ત મુદેસ ૧૪૪

તત્તો ડવત્તણિઝ ત, તત્તુ વલ વત્તવેદિય સિવિઝ,
અન્નત્ત નિહિય રયણ, મિદ્ધપત્તો ચિત્તઈ નિમાણ ૧૪૫

નહુ સાહ મણ વિહિય, જ રયણ નાણિયં તય મેહે,
મિણિહિઈ કોવિ અન્નો, કેળવિ દિઠ ધુવ હોહી ૧૪૬

હવે વિમળ કુમાર પણ જિનને સ્તવી જિનમ દિગ્ધી ધાહર નીકળ્યો,
અને મિત્રને કહેવા લાગ્યો કે, આ રત્ન તુ હિહા માચવી ગખ ૧૪૧

કેમકે આ મહાગ્નિ ડોઈ પણ મોટા નામમા ગખ લાગશે, અને તે
આહરથી સાચવ્યા વગર ઘરે લઈ જતા એમજ જતુ રહેશે ૧૪૨

તમે જે ક્ષમાવો તે ડબૂલ છે, એમ કહી તે મિત્રે ત્યાજ શુભ પ્ર-
દેશમા તે રત્ન દાટયુ, બાદ તે એ જણ પોતપોતાના ઘરે આવ્યા ૧૪૩

બાદ કપટના વશથી બુદ્ધિબ્રષ્ટ થએલો તે મામદેવનો પુત્ર ચિતવવા
લાગ્યો કે, વિમળ કુમારને ઠગીનેએ ગ્ન (મારે) લઈ લેવુ, તેથી તે પાછો
ત્યા આવ્યો ૧૪૪

ત્યા તેણે જોહીને તે રત્ન કાઢી લઈ તેના ઠેઠાણે વજ્રમા વીંટાળેલો
પત્થર દાટ્યો, અને તે રત્ન ખીબા સ્થળે દાટયુ, પછી ઘરે આવી રાતે ક્ષરી
વિચારવા લાગ્યો કે, મે તે ગ્ન ઘરે આવ્યુ નહિ એ ઠીક ન કર્યું, કેમકે
કોઈએ પણ તે જોયુ હશે તો તે લઈ જશે ૧૪૫-૧૪૬

ઈચ્છાઈ આલજાલ, પરિચિત્તતસ્સ તસ્સ પાવસ્સ,
વારિગયસ્મ ગયસ્સ વ, ન મળાગમિ આગયા નિદ્ધા ૧૪૮

ઝઠિત્તુ સો પમાણ, તુરિય તુરિય ગઓ તહિં ઠાણે,
જા ગિણ્ઠિસ્સઈ રયણ, તા કુમરો તમ્મિદ્દે પત્તો ૧૪૯

સજ્જાણગય મુણિઢચ, વામદેવ લ્હુ કુમારોવિ,
પત્તો તહિંચિ ઢિઠો, આગચ્છતો ય ઇયરેણ ૧૫૦

તો અદ્ધસમ્ભતેણ, તેણ વિસ્સરિય રયણ ઠાણેણ,
મીણ મુન્નહિયણ, ગિણ્ઠિઢ સલલ્લહ ત ૧૫૧

સ્ત્રિવિય કઢિવટ્ઠીણ, પુઠો વિમલ્લેણ કીમ સમ્ભતો,
ઢીસસિ ષયસ તુહ વિરહ, ભાવઓ સોવિ પચ્ચાહ ૧૫૨

ત સઠવિઠ કુમરો, પત્તો જિણમદિરે સમ તેણ,
મજ્ઝમિ ગઓ વિમલો, ઢિઓ ય વાલો ઘાંદે દેસે ૧૫૩

ઈત્યાદિઢ આજ્ઞાળા ચિતવતા થકા તે પાપીને પાણીમા રહેલા
હાથીની માફક લ ૧૧૨ પણ નિદ્રા નહિ આવી ૧૪૮

પ્રભાત થતા તે જીઠીને ઝટપટ તે ઠેઠાણે ગયો અને જોયો તે રત્નને
લેવા તૈયાર થયો કે, તેટલામા વિમળ કુમાર તેના ઘરે આબ્યો ૧૪૯

કુમારને માલમ નડ્યું કે, વામદેવ ઉદ્યાનમા ગયો છે તેથી તે પશુ
જલદી ત્યા આબ્યો તેને વામદેવે આવતો જોયો તેથી તેણે જિતાવળમા રત્ન
જ્યા છુપાવ્યું હતું તે ભૂલી જઈ ભયથી શૂન્યહૃદય બનીને તે પત્થરનો ક
ટકો લઈ ઢેઢે ઘાટ્યો, ત્યારે વિમળે પૂછ્યું કે હે મિત્ર, તું આટલો સમ્રાત
કેમ દેખાય છે? એટલે વામદેવ જોડ્યો કે, તારા વિરહથી બ્યાકુળ થયો છું
૧૫૦-૧૫૧-૧૫૨

તેને ધીરજ આપીને તેના આથે કુમાર જિન મદિરમા આબ્યો યાદ
કુમાર મદિરની અદર ગયો, અને વામદેવ બાહરે જોલો રહ્યો ૧૫૩

નાઓ કુમરેણ અહ તિ, સફિરો મીયમાણસો ધણિય,
નઠો નઠાવિવેગો, તઓ પપ્પસાઝ મિઠિમુઓ ૧૫૪

દવદવપણિહિ તિહિ વાસરેહિ અઢવીસ ઝોયણે મતુ,
જા છેદડ મણિગાંઠિ, તા પિચ્છડ દવલસકલં સો ૧૫૫

હાહા દઓ દઓ મિહ, તિ, મુચ્છિઓ નિવહિઓ ધરણિમટ્ટે,
પચ્ચામય ચેયન્નો, વિવિહપલાવે કરેસી ય ૧૫૬

તત્પજ્જવિ ગત્તણ, ગદ્દેમિ ત રયણ મિય ત્રિચિત્તેઢ,
ચાલિઓ સદેસમિમુહ મુહુ મુહુ મણસિ ઘૂરતો. ૧૫૭

ઈત્તો ય નમિય દેવ, જિણમવળાઓ વિણિમ્મઓ કુમરો,
મિત્ત મપાસિત્તુ તઓ, ગવેમણ કાળણાઈમુ ૧૫૮

સચ્ચત્થવિ અનિયતો, ચઢદિસિં પેસણ નિણ પુરિસે,
સો પત્તો ઇમેહિ, હવળીઓ કુમરપાસમિ ૧૫૯

વામદેવને શકા થઈ ડે, કુમારે અને બાણી લીધો છે, તેથી તે બી-
કનો માર્યો વિવેકહીન બની ત્યાથી નાનવા માડ્યો ૧૫૪

તે દોડાદોડ કરીને ત્રણ દિવસમા અઠાવીશ ચોજન ચાલી પછી મ-
ણિવાળી ગાંઠ છોડી બેવા લાગ્યો તો તેણે તેમા પથરનો કટકો બેચો ૧૫૫

ત્યારે તે હાય હાય કરી મૂર્ચ્છિત થઈ જમીનપર પડ્યો, અને પાછો
શુદ્ધીમા આવતા અનેક પ્રલાપ કરવા લાગ્યો ૧૫૬

તેણે વિચાર્યું કે હજુ પણ ત્યા જઈને તે રત્ન લાવુ, તેથી તે મ-
નમા વારવાર શોક કરતો થડો સ્વદેશ તરફ પાછો વળ્યો ૧૫૭

ઝેટલામા દેવને નમીને જિન મદિરથી કુમાર બાહર નીકળ્યો, ત્યા
તેણે મિત્રને નહિ બેચાથી વન વગેરે સ્થળે તેની શોધ કરી ૧૫૮

બધા સ્થળે તે નહિ દેખાયાથી કુમારે ચારે દિશામા ચોતાના મા-
ણસો મોકલાવ્યા, તેટલામા વામદેવ ત્યા આવી પહોચતા તેને કુમારના ડેદ-

અદ્વાસણે નિરેસિય, પુઠો કુમરેણ કહમ્મ મે મિત્ત,
જ અણુખૂય તુમણ, છુદ્દવસ સોવિ રૂપ આહ. ૧૬૦

તદયા જિણનમણત્થ, ચેગ્ગિહતો ગમ્મો તુમ કુમર,
જિણભવણ દારદેસે, અઠય પુણ જાવ ચિટામિ ૧૬૧

તાર મહસ સિ પત્તા, પગા ચયરી ચ કડ્ડિયકિવાણા,
સરિરસાણ સીણ. ગયણે ઉપ્પાદિઓ ચ અહ ૧૬૨

નીમ્મો ચ દરુસે, ડત્તો અન્નામિ આમયા ચયરી,
સા મહ ચ્ચયિમ્મ, ઉદ્દાગેવ સમાઢત્તા ૧૬૩

તાણ જુજ્જતીણ, પદિઆ ઢ મહિયલે તમ્મો નમ્મો,
પત્તો ચ તુહ નરોદિ, નિચનદણ ત ચ મિલિઓ સિ ૧૬૪

લાક માણસો ત્યા લઈ આવ્યા, ત્યાં કુમારે તેને અર્ધામનપર બેસાડી કહ્યું
હે, હે મિત્ર, તે જે મુખ દુઃખ અનુભવ્યું હોય તે મને કહે ત્યારે વામદેવ
આ પ્રમાણે બોલ્યો ૧૫૬-૧૬૦

હે કુમાર, તમે જ્યારે જિનને નમવા દેરામરની અદર ગયા, અને
હું તેના ઠગવાને ઠભો હતો, ત્યારે ત્યાં બોલ્યો તો એક બિઘાડી તરવારવાળી
વિદ્યાધરી આવી, તેણીએ મારી માથે રમવા ખાતર મને આકાશમાં ઉઠાડ્યો
૧૬૧-૧૬૨

તે વિદ્યાધરી મને બહુ લાભે લઈ ગઈ એટલામાં ખીજી વિદ્યાધરી
ત્યાં આવી તે પત્તુ મારા રૂપથી બોહિત થઈ મને ઠપાડી જવા તૈયાર થઈ ૧૬૩

તેથી તે બે વિદ્યાધરીઓ લડવા લાગી, તેથી હું જમીનપર પડી
ગયો, એટલે નાશી છૂટ્યો અને તારા માણસને આવી મળ્યો, અને તમને
પણ મળ્યો છું ૧૬૪

તેણ નિદસિય સસિનેહ, વયણ રચનાઈ રજિઓ કુમરો,
પમળાઈ રુઝર જાય, જ દિઠીય તુમ દિઠો ૧૬૫

ઇત્યતરમિ ષામો, અફતો ઇવ મહામહિધરેણ,
દાલિઓ વિવ વડ્ઝેણ, પદિઓ વેયણ સમુઘાણ ૧૬૬

તથાહિ

હપ્પન્ના સિરચિયણા, ગલતિ અગાઈ પચલિયા દસણા,
સજાય મુયરમૂલ, મગ તારાયણ સદસા ૧૬૭

તો આદન્નો ઝિમલો, ગુરૂઓ હાદારવો સમુચ્છરિઓ,
પત્તો ધવલનરિંદો, કિં કિં તિ જણો વહ મિલિઓ ૧૬૮

આહૂયા વરવિજ્જા, તેહિ પડ્ઝાઝ વિવિહકિરિયાઓ,
નય જાઓ કોવિ ગુણો, સરિય વિમલેણ અહ રચણ ૧૬૯

આ રીતે તેણે બતાવેલ રનેહવાળી વચન રચનાથી કુમાર રજિત
થઈ બોલ્યો કે માત્ર થયું કે, તને હું નજરે લેઈ શક્યો છું ૧૬૫

એટલામા તે વામદેવ બાણે મોટા પર્વતથી દબાયો હોય અથવા વજૂથી
લેદાયો હોય તેવી વેદનાથી બ્યાકુળ થઈ ખડ્યો ૧૬૬

(તે આ રીતે કે)

તેનું માથું દ્રખવા માડ્યું, અગ લાગવા લાગ્યા, દાંત હીલવા લા-
ગ્યા, પેટમા શૂળ થવા લાગ્યું, અને ઝોચિ તી આખોની કીકીઓ જાચે ચડી
ગઈ ૧૬૭

ત્યારે વિમળ કુમાર પણ આગ્રુણ થયો અને ત્યાં લારે હાહાકાર વર્તીઈ
રહ્યો, તેથી ત્યાં ધવલ નજરે પણ આવી પહોચ્યો, અને બહુ માણસો ભેગા
થયા ૧૬૮

સારા વૈદ્યો બોલાવ્યા, તેમણે અનેક ઉપચાર કર્યા, પણ કશો ગુણ
ન થયો, તેવામા વિમળ કુમારને રત્નની વાત યાદ આવી ૧૬૯

ત સઘ્નરોગ હરણ તિ, તત્થ ગતૂણ પિચ્છણ જાવ,
ત મદદુ ચ વિસન્નો, મિત્તસર્માવ પુણો પત્તો. ૧૭૦

અહ ણા ધુટ્ઠિત્થી, વિયંભિયા મોહિય નિય અગં,
ઉન્વિલ્લિય મુયજુય, કેસા વિ દુ મુક્કલી હયા ૧૭૧

મુક્કા સિકારરવા, અહ વિગરાલ પયાસિય રવ,
મોઓ જણો ચ પુચ્છહ, હે મયવહ કહમ્મ કા સિ તુમ ૧૭૨

સા આહ અહ વળ દેવય મિહ एसो મए कओ एव,
ज इमिणा पावेण, सरलो वि पवचिओ निमलो ૧૭૩

इय रइय मालजाल, त रयण विणिहिय अमुगदेसे,
ता चूरिस्स सज्जण, जणराम वामदेव ति ૧૭૪

કારણ કે તે સર્વ રોગને હરનાર હતુ એમ ધારી ત્યા જઈ કુમારે
તે જોયુ, પણ તે તેના જોવામા ન આન્ધુ તેથી તે દિવગીર થઈ મિત્ર પાસે
પાછો આન્ધો ૧૭૦

એટલામા એક છુટી ઝીની બગામા આવવા માડયા, તેણીએ પોતાનુ
અંગ ભરડયુ, બાહ્યા ઊંચી કરી અને કેશ છૂટા મેટયા ૧૭૧

તેણીએ ચીસો પાડી વિકરાળરૂપ ધારણ કર્યું તે જોઈ લોકો ડરીને
પૂછવા લાગ્યા કે હિ બગવતી, તુ કેણુ છે તે કહે ૧૭૨

તે બોલી કે હુ વનદેવતા છુ અને મે આ વામદેવને આવો કર્યો
છે, કારણુ કે એ પાપિએ વિમળ જેવા સરળ મિત્ર સાથે પણ દગો કર્યો છે ૧૭૩

તેણે આવુ આવુ કપટ કરીને તે રત્ન અસુક પ્રદેશમા છુપાન્ધુ છે,
માટે સજ્જન જનોના સાથે ઊંધુ ચાલનાર આ વામદેવના હુ ચૂરેચૂર ક-
રીશ ૧૭૪

તો વિમલેણ દેવિ, અન્મત્યિય મોહઓ નિયમિતો,
સો ધિદિકારહઓ, જાઓ વહુઓ તણાઓ વિ. ૧૭૫

તહવિહુ વિમલ કુમારો, ગમીરિમ વિજિય અતિમ સમુદો,
પુવ્વપિ વ ત પિન્ડદ, નહુ દસદ કત્યદ ચિયાર ૧૭૬

અન્નદિણમિ સમિત્તો, કુમરો પત્તો જિણિદમવળમિ,
પૂરુત્તુ રિસહનાહ, એવ યુણિડ સમાઠત્તો. ૧૭૭

સિરિ રિસહનાહ તુહ પય, નહકતીઓ જયતુ તિમયસ્સ,
જતીડ વજ્જપિંજર, ભાવ ભાવારિમીયસ્સ ૧૭૮

તુહ કમકમલ વિમલ, દટુ દૂરાડ દેવ પડિયસ,
ધન્ના કલિમલમુક્કા, રાયમરાહુ વ્ય ધાવતિ ૧૭૯

અમરિસ મપદુહ દદોલિ, ઘોલિયાણ જિયાણ જયનાહ,
ત ચિય ઈકો સરણ, સીયત્તાણ વ દિણનાહો ૧૮૦

ત્યારે વિમળે દેવીની પ્રાર્થના કરીને પોતાના મિત્રને મૂકાવ્યો—એ
વેળા તે દિલકારે પામી તણખલાથી પણ હલકો પડ્યો ૧૭૫

તેમ છતાં વિમળ કુમાર ગાલીચ ગુણથી સ્વયંભૂરમણ મમુદ્રને પણ
જીતનાર હોઈ પ્રથમના માફકજ તેના તગ્ન જોનો રહી કોઈ વાતે પણ શુસ્સે
નહિ થયો ૧૭૬

એક દિવસે કુમાર મિત્રના માથે જિન મદિરમા જઈ ક્ષણદેવ સ્વા-
મિની પૂજા કરી તેમની આ રીતે સ્તુતિ કરવા લાગ્યો ૧૭૭

હે શ્રી ક્ષણનાથ, તારા પગના નખની ઢાતિ જ્યવાન્ રહો કે જે
ભાવ શત્રુથી ખીધેલા ત્રણે જગતના જીવોને વરૂપિ જરની માફક બચાવે છે ૧૭૮

હે દેવ, તારા નિર્મળ ચરણકમળને જોવા માટે દરરોજ દૂર દેશથી
કલેશક કામ છોડીને રાજહુ સની માફક ભાગ્યશાળી જનો દોડતા આવે છે ૧૭૯

હે જગન્નાથ, ભારે ભવદુ ખની જ બળથી ઘેરાયલા જીવોને તુ જ
એક શરણ છે, જેમ તાદથી પીડાતા જનોને સૂર્યજ શરણ છે ૧૮૦

તિહુયણપહુ અમયપિ વ, સમ્મ તુહ પવયણે પરિણયમિ,
અજરામરભાવ સ્વહુ, લહતિ લહુ લહુયકમ્માણો ૧૮૧

દેવ વરનાણ ઢસણ, દુહાનિ તુહ ઢસણેણ દેહીણ,
નીરેણ સવરાણ વ, સ્વણેણ સ્વય મેહ માલિન્ન ૧૮૨

તુહ સમરણેણ સામિય, કિલિઠ કમ્મોવિ સિજ્ઞણ જીવો,
કિં નહુ જાયહ કણગ, લોહપિ રસસ્મ ફરિસેણ ૧૮૩

પહુ તુહ ગુણ યુણણેણ વિમુદ્ધચિત્તાણ મવિયસત્તાણ,
ઘણનીરેણ વ જનૂ, ફલાહ વિગલતિ પાપાડ ૧૮૪

ઢસણ પવણે નયણે ખાલ માલ હવેહ તુહ નમણે,
તા પચ્ચક્કલીભાવ, લહુ મહ તિજ્ઞેસ વિયરેસુ ૧૮૫

હય સયુઓ સિ દેવિંદ વિંદ વદિય જુગાહ જિણવદ,
મહદેસુ નિપ્પકપ, મવે મવે નિયપણ મહિં ૧૮૬

હે ત્રિભુવનના પ્રભુ, અમૃતના આદ્યક તારા પ્રવચન સમ્યક્ષપણે પદ
ભુમતા લઘુકર્મી જીવો થોડાજ વખતમા અજશમરપદ પામે છે ૧૮૧

હે ઉત્તમ જ્ઞાનદર્શનવાળા દેવ, પાણીથી જેમ વસતુ મેલ ધોવાય તેમ
દ્રવ્ય તથા જાવથી તારા દર્શન કરતા પ્રાણિઓતુ પાપ મેલ નાશ પામે છે ૧૮૨

હે સ્વામિન્ તારા સ્મરણ કરવાથી કિલ્લટર્મી જીવ પણ સિદ્ધ થાય
તે કેમકે સમાયનના સ્પર્શથી લોહ પણ સુવર્ણપણુ ગુ નથી પામતુ કે? ૧૮૩

હે પ્રભુ, તારા ગુણ સ્તવવાથી નિર્મળ ચિત્તવાળા લવ્ય પ્રાણિઓના
પાપ ગળે છે, જેમકે વરસાદના પાણીથી જાળૂના ફળો ગળે છે ૧૮૪

હે ત્રિજગતના ઇશ, મારા નેત્ર તને જોવા આતુર છે, અને મારા
બાલ તને નમવા તૈયાર છે માટે તુ મને જવહી પ્રત્યક્ષ થા ૧૮૫

હે દેવેન્દ્રના સમૂહથી વાદેલા યુગાદિ વિનેન્દ્ર, હું તારી આ રીતે
સ્તુતિ કરૂ છું, તેથી જોવાજવ તારા પગોની અવિચળ લકિત આપ ૧૮૬

एव जा धवलनरिंद, नदणो युणिय पढमजिणचद,
चदु व्व विमललेसो, पचग कुणइ पणिवाय १८७

ता तव्वेल पत्तो, बहुसेयर परिगओ रयणचूढो,
त सुणिय विमल मिहिय, यय पहिठो भणइ एव १८८

भो साहु साहु मुपुरिम, नित्थिन्नो ते भवोयही एस,
जस्से रिसा जिणिंदे, मत्ती विप्फुरइ अकलका १८९

तत्तो नमित्तु देव, परप्पर वढणाइय काउ,
मणिपीढियाइ माहि, हिठा ते दोबि उवविठा १९०

अह पुच्छिय तणुकुसल, खयरिदो भणइ भो महाभाग,
जं मह काल विलवो, जाओ हेउ सुणसु तत्त १९१

तइया तुम्ह सयासा, पत्तो सपुरमि पणमिया पियरो,
अभिनदिओ य तेहिं, हरिस सुयपुन्न नयणेहिं १९२

આ ગીતે ધવલ રાજના કુમારે ચંદ્રના માફક નિર્મળ લેશ્યાવાનુ થઈ
આદીશ્વરની સ્તુતિ કરી પચાગ નમઝાર કર્યો તેટલામા તેજ અવસરે ત્યા
ધણા વિદ્યાધરોની સાથે રતનચૂડ આવી પહોચ્યો, તેણે વિમળે કરલો સ્તવ
સાંભળ્યો, તેથી તે હર્ષ પામી આ ગીતે બોલ્યો ૧૮૭-૧૮૮

હે મત્સ્યરૂપ, તે બહુ માફ કર્યું, તાગ મસાર સમુદ્રનો છેડો આ-
લ્યો છે કે જેના ચિત્તમા જિનેશ્વર જીવન આવી અકલક લક્ષિત ઉત્સસી રહી
છે ૧૮૯

પછી દેવને નમીને તે અરસપગમ પ્રણામદિક કરી બાહેરની મણિ-
પીઠિકાપર હરિત થયા થકા તે બન્ને જણ બેઠા ૧૯૦

હવે શરીર સળધી સુખમાતા પૂરી વિદ્યાધરે બોલ્યો કે હે મહા
ભાગ, મને આટલો કાળ વિલગ દેમ થયો તેનું ઢાળુ માલગ ૧૯૧

ત્યારે તારી પાસેથી ગ્વાને વળ હું મારા નગમ્મા ગયો અને માખાપને
પગે પડ્યો એટલે તેમણે આખમા હર્ષના આસુ લાવી આશીષ આપી ૧૯૨

અક્તે તમિ ટિણે, મહ સયળગયસ્મ સરિયજિણગુરુણો,
નિદા ગયા નિસાણ ય, દવ્વઓ ભાવઓ નરુણ ૧૯૩

મો ભુવણે સરમત્તય, રુઠ્ઠુ એઝ સુણતઓ વયણ,
બુદ્ધો નિણમિ પુરઓ, રોહિણિ પમુદ્દાઠ વિજ્ઞાઓ. ૧૯૪

તુહ ધીર ધમ્મયિરમાવ, રજિયા પુન્નપેરિયા અમ્હે,
સિદ્ધાઠ ત્તિ મણિત્તા, મહ અગે અણુપવિઠાઓ ૧૯૫

તો સયલ સ્વેયરોહિં, તિહિઓ મે સ્વયરચક્કિ અમિસેઓ,
વોલીણા કેવિ ટિણા, નરરુજ્જ મઠવત્તસ્મ ૧૯૬

સુમરિય તુહ આણમ, પારિમામિઓ મૂરિમડલેસુ અહ,
દિઠો પગત્થ મણ, તુહમૂરી મૂરિસીસ જુઓ ૧૯૭

કહિઓ તુહ પુત્તાતો, સયલો તિ હ તમ્મ સમણસીહસ્સ,
તુમ્હાણ લગ્ગહઠા, અદરા હહ સો પદ્દ પદ્ ૧૯૮

ખાદ તે દિવસ પન્નાર થતા રાતે હુ દેવશુરૂ મ્હારી બિછાનામા
સૂતો એટલે દ્રવ્યથી નિદ્રા આવી, પણ ભાવથી નહિ ૧૯૩

જીવમા મે સાલવ્યુ કે મને ડોડી જલે છે કે હે જિનેશ્વરના ભક્ત
જીઠ જીઠ, તે માલખી હુ જાગીને જોવા લાગ્યો તો, રોહિણી પ્રમુખ વિદ્યાઓ
મારા સામે જોલેલી દેખાઈ ૧૯૪

તેઓ બોલી કે, તારી ધર્મમા દૃઢતા જોઈ અમે રજિત થઈ તારા પુણ્યે
પ્રેરી થઈ તને સિદ્ધ થઈ છીએ, એમ જહી તે મારા શરીરમા પેઠી ૧૯૫

ત્યારે બધા વિદ્યાધરોએ મને વિદ્યાધર ચક્રવર્તિપણાને અભિષેક કર્યો,
તેથી નવું રાજ્ય સ્થાપન કરતા આજલા દિવસ પન્નાર થયા છે ૧૯૬

એટલામા તારી કૃગ્રામ મને યાદ આવી, તેથી ઘણા દેશોમા હુ
હયો, ત્યારે એક ઢેઝાણે મે બુધસગ્ગિને ઘણા શિષ્યોથી પરિવરેલા જોયા ૧૯૭

તેમને મે તારો મધળો વત્તાત જોયા, તેથી તારાપર અનુબ્રહ્મ લાવી
તે પ્રભુ ઇહા જલદી આવે છે ૧૯૮

इय कारणात् अहयं, कालविलयेण कुमर इह पत्तो,
इह जा कहेइ खयरो, ता पत्तो तत्थ सो भयवं १९९

उज्जाण पालएहि, तुरिय वद्धाविओ धवलराओ,
विमल खयराइ सहिओ, पत्तो गुहचरण नमणत्थं २००

तिपयाहिणी करेउ, सपरियणो पणमिऊण गुरुपाए,
भत्तिभरपुठ इयगो, उवविडो उचिय देसमि २०१

अथ राजा गुरो रूप, धुवनानन् दायक,
साक्षा निरीत्य निर्व्याज, व्याजहार मविस्मयः २०२

भगव श्रीदशे रूपे, राजभागे चितेपि हि,
कुतो वैराग्यतः पृज्यै, जगृहे दुष्कर त्रत २०३

अवतु'ય તત સ્તેપા, પ્રતિબોધ પ્રિશેપતઃ,
ચાચસ્પતિમતિ વાંચ, મુગાચે તિ ચતિમ્ભુઃ. ૨૦૪

આ ઠારણે હે કુમાર, મને જાણ વિલબ થયો છે, એમ તે વિદ્યાધર
કહી રહેા એટલામા તો તે ભગવાન્ આવી પહોચ્યા ૧૯૯

ત્યારે ઉદ્યાન પાળડાએ ધવલ રાજાને તગ્ત વધામણી આપી, તેથી
તે વિભજ તથા વિદ્યાધર વગેરેને માથે લઈ શુઝને નમવા આગ્યે ૨૦૦

તે ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપી પરિજન સાથે ભક્તિથી શેખાચિત અગ-
વાળો થઈ શુઝના પગે લાગી ઉચિત દેશમા બેઠો ૨૦૧

હવે રાજા શુઝનું જગતને આનંદકાંઠી રૂપ બોડને વિસ્મય પામી નિ-
ષ્કપટથી બોલ્યો કે હે ભગવન્-આવુ ગજપદ ચોગ્યરૂપ છતા તમે શા ચેરા-
ગ્યથી આ દુષ્કંત તત લીધુ છે ? ૨૦૨-૨૦૩

ત્યારે વૃહસ્પતિ તુલ્ય બુદ્ધિવાળા ચતીશ્વર તે વાતથી તેમને વિશેષે
પ્રતિબોધ થશે એમ ધારી આ ગીતે બોલ્યા —૨૦૪

રાજન્ન રાજકરાકાર, જૈન મદિર મુદ્દર,
મ્મૂત દૃત્ત દૃત્તાત, પુર મસ્તિ ધરાતલ ૨૦૬

રાજા શુભવિયાકામ્ય, સ્તન શત્રુ વન્નાનલઃ,
સદાનભોગા દેવી વ, તદેવી નિજ સાધુતા ૨૦૬

ક્રમાત્ તયો સમુદ્ભૂતઃ સદ્ભૂતગુણમદિર,
વેતકીપન્ન પાવિત્ર, ચરિત્ર સ્તનયો બુધ ૨૦૭

શુભાભિપ્રાય મૂપસ્ય, પુત્રિકા ધિપણામિધા,
ગૃહે સ્વયવરાયાતા, મુપાયસ્ત મ યૌવને ૨૦૮

તથાઽશુમ વિપાકો, મ્તિ, આતા તસ્યૈવ મ્પૂતે,
માર્યા પરિણતિ સ્તસ્ય, તથા મદાઢ્યઃ મુતઃ ૨૦૯

અન્યોન્ય દદસૌહારા, વુમદૌ મહામુદા,
એકદા નિજરુક્ષેત્રે, પરિક્રીઢિતુ મીયત્ ૨૧૦

હે રાજન્ન, અદ્રઢિરણુ સમાન (ધોળા) ત્રિ મ દિશેથી શોભતુ અને
અનેક બનાવોતુ ધામ વરાતલ નામે નગર છે ૨૦૫

ત્યા શત્રુરૂપ વનને બાગવા અગ્નિ મમાન શુભવિપાક નામે રાજા છે,
અને તેની સદાનભોગા (હમેશા આકાશગામિની) દેવી માફક સદાનભોગા
(દાનભોગ કરનારી) નિજસાધુતા નામે ગાળી છે ૨૦૬

તેમને ખરો શુભચાળી અને ઢેતમીના પાન માફક પવિત્ર આશિષ્ય
વાળો બુધ નામે પુત્ર થયો ૨૦૭

તે યોવન પામતા શુભાભિપ્રાય નાભની ધિપણા નામની પુત્રી કે જે
સ્વયવરથી તેના ઘરે આવી હતી, તેને પરણ્યો ૨૦૮

હવે તે નાભનો અશુભવિપાક નામનો બીજો લાઇ હતો, તેની પરિ
ણતિ નામે સ્ત્રી હતી અને મદ નામે તેમનો પુત્ર હતો ૨૦૯

બુધ અને મદની એક બીજામા મજબૂત દોસ્તી બ ધાઇ, તેથી તેઓ
મોટા હર્ષથી પોતાના ભેગમા એક વેળા રમવા આવ્યા ૨૧૦

તસ્યા તે દદશે તામ્યા, વિશાલો માલપર્વતઃ,
રોલયનીલકેશાલિ, વનરાજી વિરાજિતઃ ૨૧૧

અધસ્તા દ્વાલશૈલસ્ય, વરાપવરકદ્વયા,
દદશે તઃ સ્ફુરત્વાતા, નાસિકાનાથિકા ગુહા ૨૧૨

તદુદ્દાશ્રયિણા ગ્રાણા, મિથેન ગિથુના સમં,
શિશ્વ્યા મુજગતાનામ્ન્યા, મદો મૈરીં મુશકરોત્ ૨૧૩

દ યૌ બુધ સ્તુ થુહાન્મા, સતા મન્યલ્લિયા સહ,
આલાપોપિ ન યુક્તં સ્યા, ન્મિતતાયા સ્તુ કા કથા ૨૧૪

તનૂ મે મુજગતા હોષા, હેયા ત્રાણ સ્ત્વસૌ મુવ,
સ્વક્ષેત્રાદ્રિગુહામ ય, વાસ્તવ્યો હંતિ પાલન. ૨૧૫

એવ ધ્યાત્વા મુનં કૃત્વા, ત્રાણેન સહ મૈત્રિકા,
ઉમામ્યા મપિ મદ સ્તુ, સ્વસ્વસત્ત્વ સમંયતુઃ ૨૧૬

તે ક્ષેત્રના છેડે તેમણે એક મોટો બાલ નામનો પર્વત બેસ્યો, કે જે
બમરા જેવા ઢાળા કેશની શેણિરૂપ વનરુપતિથી શોભિત હતો ૨૧૧

બાલ પર્વતની નાથે બે ઓરડાવાળી અને અદ્ભુત અધારાવાળી ના-
સિકા નામે શુદ્ધ તેમણે બેઠી ૨૧૨

તે શુદ્ધમા વસતા પ્રાણુ નામના બાળક માથે તથા ભુજગતા નામની
બાળિકા સાથે મદ કુમારે દોસ્તી બાધી ૨૧૩

બુધ કુમાર શુદ્ધ મનવાળો હોવાથી વિચારવા લાગ્યો કે, સજ્જનોને
પરાઈ સ્ત્રી સાથે બોલવું પણ યુક્ત નથી, તો મિલતાની વાત કેમ થઈ? ૨૧૪

માટે મારે આ ભુજગતા વર્ત્ય છે બાકી પ્રાણુ તો પોતાના ક્ષેત્રની
શુદ્ધમા રહેનાર હોવાથી બાળન કરવા યોગ્ય છે ૨૧૫

એમ ચિંતવી બુધે ક્ષુદ્ર પ્રાણુના માથેજ દોસ્તી કરી, અને મદ
બન્ને માથે કરી બાદ તેઓ પોતપોતાના ઘરે આવ્યા ૨૧૬

અથો ભુજગતાદોપાત, સુગધાઘ્રાણલપટઃ,
અપદમદર્ધી ભંદ , માપ દુઃર્લ્લ પદેપદે ૨૧૭

ઈતથ ચૌવનારુદો વિચારો વુથદારકઃ,
કથચિ ત્રિરગાટ્ ગેદાટ્, દેશદર્શન કામ્યયા. ૨૧૮

ચહિરગાતરગેષુ, ધરિદેશેષુ મૃરિશઃ,
સ મૂરિકૌતુકો ભ્રાત્વા, તદાગા ત્રિજમદિરે ૨૧૯

અથ તસ્મિન્ સમાયાતે, મુદિતૌ ધિપણાગુદૌ,
સતુષ્ટ રાજક સર્વ, મૃશ માનદિત પુર ૨૨૦

હૃત્તે મહાચિમર્દેન, તત આગમનોત્સવે,
સા સાયિ મૈત્રિકાતેન, ઘ્રાણેન યુધમદયોઃ ૨૨૧

તત* પિતર મેઠાતે, વિચાર પ્રોચિવા નિતિ,
તાત ઘ્રાણેન તે મૈત્રી, ન મન્વા શૃણુ કારણ ૨૨૨

હવે ભુજગતાના હોપથી ભારે મહ બુદ્ધિવાળો મહ સુગંધ સૂંધ
વામા લ પટ થઇ પગલે પગલે ટુ ખી થવા માડ્યો ૨૧૭

આણીમેર બુધનો પુલ વિચાર ચૌવન પામ્યો થકો દેશાતરો જોવાની
ધમ્મિયાથી ધરથી જેમ તેમ ઠરી બાહર નીકળી પડ્યો ૨૧૮

તે ભારે કોતુકી હોવાથી બાહરના અને અદરના ઘણા દેશોમા ઘણી-
વાર ભમીને આખરે પોતાના ઘરે આવી પહોંચ્યો ૨૧૯

તે ઘરે આવતા ધિવણા અને બુધ શણ થયા, ગંધા સરદારો શણ
થયા અને નગર પણ આનંદિત થયું ૨૨૦

તે વળતે ભારે લીડથી તેનો આગમનોત્સવ કરવામા આવ્યો અને
તેણે ઘણું માથે બુધ અને મદની તે મેલી બાણી લીધી ૨૨૧

ત્યારે પિતાને ઐકાતમા વિચારે કહ્યું કે, હે તાન, ઘણું સાથે તમારે
મેત્રી રાખવી સારી નથી તેણે કારણ સાલળો ૨૨૨

તદા હ તાત મવા ચા, ના પૃચ્છ્ય નિરગા ગ્રહાત,
દેશાન્ દિદ્ધુ રશ્રામ્યં, તાત દેશેષુ મૂરિષુ. ૨૨૩

અન્યદા મવચક્રાણ્યે, સમાપ્તો હ મહાપુરે,
તથ રાજપયે પદ્ય, મેઠા પ્રવરસુદરીં. ૨૨૪

તા દૃષ્ટા તાત જાતો હ, પ્રમોદપુલ્કાકિત*
ચિત્ત માર્દ્રાં મવેદ્ દૃષ્ટે, હાવિષ્ણાતેપિ સજ્જને ૨૨૫

સાપિ મા ઘીક્ષ્વ સજ્જે, ક્ષિપ્તે વ સુલ્લસાગરે,
સિકતેવા મૃતસેકેન, પ્રાપ્તરાજ્યે વ હર્ષમાક્ ૨૨૬

તતઃ કૃતમણામો હ, મોક્તો દત્તાશિષા તયા,
ક સ્ત્વ વત્સ, મયા પ્યુક્ત, ધિપણાનુગ્રહ ૨૨૭

અપૃષ્ટા પિતરૌ માત, દેશકાલિકયા ગતઃ,
અથો સા મા પરિપ્તજ્ય, પ્રોચે હર્પાશ્રુપૂર્ણદક્ ૨૨૮

તે વખતે હુ તમોને તથા મારી માતાને પૂછ્યા વગર ધરધી નીકળી
ગયો, તે દેશોને જોવા માટે ઘણા દેગોમા ગયો ૨૨૩

હવે એક વખતે હુ બવચક્ર નામના મહાનગરમા આવી પહોંચ્યો,
ત્યા રાજમાર્ગમા મે એક ઉત્તમ સ્ત્રી જોઈ ૨૨૪

તેને જોઈને હુ પ્રમોદથી ગેમાચિત થયો, કેમકે અનુપયા પણ
મારા માણુમને જોઈને ચિત્તમા પ્રેમ આવે છે ૨૨૫

તે સ્ત્રી પણ મને જોઈને જાણે સુખસાગરમા પડી હોય, અથવા અ
મૃતથી નિઃશર્ધ હોય, અથવા તો રાન્ય પાત્રી હોય, તેમ હર્ષિત થઈ ૨૨૬

બાહ મે પ્રણામ કર્યો એટલે તેણીએ આગીય આપી અને પૂછ્યું કે,
તું કોણ છે, ત્યારે મે પણ જણું કે, હુ ધિવણા અને યુધનો પુત્ર છું ૨૨૭

હે માતા, હુ માળાપને પૂછ્યા વગર દેશ જોવાની ઈચ્છાથી ઈહા આ-
વ્યો છું ત્યારે તે મને ભેટીને આખમા હર્ષના આસુ ભરી કહેવા લાગી. ૨૨૮

ધન્યા સ્મિ કૃતકૃત્યા સ્મિ, યદ્ દૃષ્ટસ્ત્વ મયા નઘ,
ત્વ ન જાનાસિ મા વત્સ, લઘુ મુક્તો સિ ય ત્વદા ૨૨૯

અહ દિ ઘુધરાજસ્ય, સર્વકાર્યેષુ સમતા,
ધિષ્ણાયા વયસ્યા સ્મિ, નામ્ના માર્ગાનુસારિતા. ૨૩૦

અતો મે ભાગિનેય સ્ત્ર, સુદર કૃતવાન સિ,
યદ્ દેશદર્શનાકાસી, નગરે વ્ર સમાગમઃ ૨૩૧

યેને દ નગર દૃષ્ટ, મૂરિષ્ટ્તાતસયુત,
તેન વત્સે સિત સર્વે, મુવન સચરાચરં. ૨૩૨

મયો ક્ત મવ યઘેવ, ત ન્યે મદર્શયા ધુના,
પુર મેત ત્તયૈવા વા, મમ સર્વ મદીદશદ. ૨૩૩

અયૈ કવ્ર મયા દૃષ્ટ, પુર તત્ર મહાગિરિઃ
તચ્છિલ્લરે તિરમ્ય ચ, નિવિષ્ટ મપર પુર ૨૩૪

હે નિર્મલ કુમાર, હું ધન્ય અને કૃતકૃત્ય છું, કે તને મે નજરે
દીઠો, કેમકે હે વત્સા! તું મને નથી ઓળખતો તે કેમજે તું નાનો હતો ત્યારે
હું તને મૂકીને ગયેલ છું ૨૨૬

પણ હું યુધ રાજની સર્વ કામોમા માનીતી અને ધિષ્ણાની સખી
છું માફ નામ માર્ગાનુસારિતા છે, માટે તું મારો લાણેજ થાય, તે સુદર
કથું કે દેશ જોવાની ઇચ્છાથી આ નગરમા આવી શક્યો ૨૩૦-૨૩૧

જેણે આ ઘણા બનાવોથી ભરપૂર નગર જોયું, તેણે હે વત્સ, તમામ
ચરાચર વિશ્વ જોયું જાણવું ૨૩૨

મે કહ્યું કે, હે માતા, જો જોમ હોય તો, મને હવે આપું નગર
ખતાવ, ત્યારે તેણીએ બધું મને બતાવ્યું ૨૩૩

ત્યા જોતા જોતા જોડ ઢેકાણે મે ત્યા જોક ખીજી પુર (૫૩) જોયું,
ત્યા વળી મોહોટો પર્વત જોયો અને તેની ટોચે વળી ખીજી પુર જોયું ૨૩૪

મયો ક્ત મવ કિનામ, પુર મેત દવાતર,
કિનામા ય ગિરિઃ કિચ શિખરે દશ્યતે પુર. ૨૩૫

અથા જગાદ વત્સે દ, પુર સાત્તિક માનસ,
વિવેકો ય ગિરિઃ શૃગ, મમમત્તત્વ મિ ત્યદઃ ૨૩૬

ઇદ તુ ભુવનરયાત, વત્સ જૈન મહાપુર,
તથ વિજ્ઞાત સારસ્વ, કય પ્રવૃત્ત્યતા ગત. ૨૩૭

યાવ ત્સા કથયત્યે વ, તાત મદ્ધ સ્ફુટાક્ષર,
તાવ હજાતોડપર સ્તત્ર, વૃત્તાતઃ શ્રૂયતા સતુ. ૨૩૮

ગાદ મહારનિર્મિત્રો, નીયમાનઃ મુવિહલઃ,
પુરુષૈ વૈષ્ટિતો વ્યૈક્ષિ, મયૈ કો રાજદારકઃ ૨૩૯

મયોક્ત દારકઃ કોય, કિવા ગાદમહારિતઃ,
કુત્ર વા નીયતે લગ્નાઃ, કેવામી પરિચારકાઃ ૨૪૦

ત્યારે મે કહ્યું હે માના, આ અદરના પુરુશુ શુ નામ છે તથા આ
પર્વત અને તેના ટોચે દેખાતા પુરુશુ શુ નામ છે? ૨૩૫

તે માતા બોલી કે હે વત્સ, આ સાત્તિકમાનસ નામે પુર છે અને
તેમા આ વિવેક નામે પર્વત છે, અને તેનું આ અમમત્તત્વ નામે ટુક છે ૨૩૬

આ એ જગદ્વિખ્યાત જૈન નામનું મહાનગર છે, તું તો તમામ
સાર સમજે છે, માટે કેમ પૂછે છે? ૨૩૭

આ રીતે હે તાત, તે ખુટલી વાણીથી અને ઝહેવા લાગી તેટલામા
ત્યા એક બીજો બનાવ બન્યો તે સામળો ૨૩૮

મે એક મજબાળક મળત પ્રહારથી મગયલો અને ડેદ મને લાડ
જવાતો હોવાથી વિર્દૂળ બનેલો અને લોડોના ટોળાથી વીંટાયલો બેથે ૨૩૯

મે કહ્યું કે આ બાળક ડોણુ છે, ચામાટે તેને સખત માઠ મારવા-
મા આવ્યો છે કયા લાઈ જવાય છે અને તેના પડખે ચાલનારા કોણુ છે? ૨૪૦

અરિકા સ્માહ હે વત્સ, વિદ્યને ત્ર મહાગિરૌ,
રાજા ચારિત્ર ધર્માલ્યો, યતિ ધર્મ શ્ચ તત્સુતઃ ૨૪૧

તસ્યા ય સયમો નામ, પુરુષ પ્રૌઢ પૌરુષ,
एकाकी च कचिव दृष्टो, महामोहादिशत्रुभि ૨૪૨

વહુત્વા દય શત્રુણા, મહારૈર્જર્જરીકૃતઃ,
अय नि सारितो वत्स, रणभूमे. पदातिभि ૨૪૩

પ્રક્ષિપ્ય દોલિકાયા ચ, નીયતે સૌં સ્વમદિરે,
अस्य चा त्र पुरे जैने, सर्वे तिष्ठति बाधनाः ૨૪૪

તતો હ કૌતુકાક્ષિપ્ત, સ્તાત માત્રાસમ ક્ષણાત્,
तेषा ण्णु समारूढो विवेक गिरिमस्तके ૨૪૫

અથ તત્ર પુરે જૈને, રાજમંડલ મધ્યગ,
दृष्ट धित्तसमाधाने, मडपे स महानृपः ૨૪૬

તે માતા બોલી કે હે વત્સ, આ મહાપર્વતમા ચારિત્રધર્મ નામે રા-
જા કે તેનો યતિધર્મ નામે પુત્ર કે ૨૪૧

તે યતિધર્મનો આ મયમ નામે શારે બળવાન પુરુષ છે, તેને મહા
મોહ વગેરે શત્રુઓએ ઢોલક વેળા એકલો જોયો ૨૪૨

તે શત્રુઓ સખ્યામા ઘણા હોવાથી તેમણે જોને ઘા મારી જર્જર
કરી નાખ્યો તેથી પાયદળ ખેનિકોએ તેને રણભુમિથી બહાર આપ્યો છે ૨૪૩

તેને ડાળીમા નાખીને તેના ઘરે લઈ જાય છે કેમકે આ જૈનપુત્રમા
તેના ઘણા બાધવો રહેલા છે ૨૪૪

ત્યાં હ કૌતુકથી હે તાત, તે માતાની માથે તરત તેમની પાછળ
વિવેક પર્વતની ટોચે ચડી ગયો, ત્યાં એ ચિત્ત મમાધાન નામના મહામા
રાજમહાનની વચ્ચે તે મહાગબ્બને બેઠેલો જોયો ૨૪૫-૨૪૬

સત્યશૌચ તપસ્ત્યાગ, ત્રહ્સાર્કિચનતાદયઃ,
અન્યેપિ મઢલાઘીશા અથવા દર્શિતા મમ. ૨૪૭

इतश्च तैर्नरैस्त्वर्ण, समानीतः स समयः,
दर्शितोस्य नरैर्द्रस्य, टत्तातश्च निरोदितः ૨૪૮

तद्धेतुकस्ततस्तात, मोहचारित्रभृभुजोः
तदा महाहवो जज्ञे, विश्वस्यापि भयकरः ૨૪૯

ક્ષણા ચ્ચારિત્ર મ્પાલઃ, સવલો વલશાલિના,
જિગ્મે મોહનરેદ્રેણ, નદ્યા સ્વસ્થાન માશ્રયત્ ૨૫૦

ततः परिणत राज्य, महामोहं महीपतेः,
चारित्र धर्मराजस्तु, निरुद्धो भ्यतरे स्थितः ૨૫૧

માર્ગાનુસારિતા યાદીવ, દષ્ટ વત્સ કુતૂહલ,
સ્પષ્ટ દષ્ટ મયા પ્યુક્ત, મવિકાયા પ્રમાદત. ૨૫૨

મત્ય, શેાચ, તપ, ત્યાગ, બ્રહ્મ, અને અક્રિયનતા વગેરે ધીન મા
હળિક શબ્દો પણ અને તે માતાએ બતાવ્યા ૨૪૭

આણીમેર તે માણ્યોએ આણેલો મયમ તે શબ્દને બતાવવામા આ
વ્યે અને મમળો વૃત્તાત તેને કહેવામા આવ્યો તેવી તે કારણે મોહ અને
આરિત્ર શબ્દો તે વખતે જન્મતને પણ લય પમાડના મહા યુદ્ધ થયુ
૨૪૮-૨૪૯

શેાડી વાગમા સેના મહિત આરિત્ર શબ્દ બળવાન્ મોહ ગળ્લએ હ-
રાવ્યો જોટલે તે નાશી પોતાના દિલ્લામા લગયો ૨૫૦

ત્યાદે મોહ શબ્દનુ શબ્દ્ય ન્યપાયુ અને આરિત્રધર્મ શબ્દ જે અ-
દર ભરાઈ જોડો હતો તેનાપર ઘેરો ઘાલવામા આવ્યો ૨૫૧

માર્ગાનુસારિતા માતા બોલી કે હે વત્સ, તે આ કુતૂહળ જોયુ ?
ત્યાદે મે કહ્યુ કે હા તમારી મેહેરબાનીથી બચેજન જોયુ. ૨૫૨

કેવલ કલહસ્યા સ્ય, મૂલ મય પરિસ્ફુટ,
અહ વિજ્ઞા તુ મિચ્છામિ, મોર્ષે વા મૃણુ પુત્રક ૨૫૩

રાગકેશરિ રાજસ્ય, મંત્રી પ્રોત્સાહ સાહસઃ
ત્રૈલોમ્યા મપિ વિપયા, મિત્રાપ ઇતિ વિશ્રુતઃ ૨૫૪

અનન મત્રિણા પૂર્વ, વિશ્વસાધન હેતવે,
માનુષાણિ પ્રયુક્તાનિ, પચા ત્મીયાનિ સર્વત ૨૫૫

સ્પર્શન રસના ઘ્રાણ, દક્ શ્રોત્ર મિતિ નામતઃ,
જગજ્જય પ્રવીણાનિ, ત્રિશ્વાદૈતવલાનિ ચ ૨૫૬

કવાપિ તાન્ય મિભૂતાનિ, સતોપેણ પુરા કિલ,
ચારિત્રધર્મ રાજસ્ય, મત્રપાલેન લીલયા ૨૫૭

તન્નિમિત્તઃ સમમ્તો ય, જાતા મીપા પરસ્પર,
કલહો વત્સ સાટોપ, મત્રરગમતીપુજા ૨૫૮

પણ હે માતા, આ ઢલ્યાનું મૂળ શુ છે તે ખુદની રીતે હું જાણુવા ઇચ્છુ છું ત્યારે માતા બોલી કે હે પુત્ર, સાલળ ૨૫૩

રાગકેશરિ રાજાનો ભારે સાહસિક અને ત્રણે જગત્મા પ્રસિદ્ધ વિપયાભિલાષ નામે મત્રાં છે ૨૫૪

એ મત્રિએ પહેલા જગત્ને માધવા માટે પોતાના પાંચ માણસોને જાનુમ તરીકે મર્વ સ્થળે મોકલાવ્યા ૨૫૫

તેમના નામ આ પ્રમાણે છે —સ્પર્શન, રમના, ઘ્રાણુ, દક્, અને શ્રોત્ર એ પાંચે જગત્ને જીતવામા પ્રવીણ અને અનુપમ બળવાળા છે ૨૫૬

તે પાંચે જણુને કોઈક સ્થળે ચારિત્રધર્મ રાજાના સતોષ નામના મત્રિએ પૂર્વે રમતમા અપમાનિત કર્યા ૨૫૭

તેના કારણે એ અતરંગ રાજાઓનો પરસ્પર આ ભેમવાળો કલહ જાલો થયો છે ૨૫૮

મયા વાચ્ય થ પૂર્ણ મે, દેશ દર્શન કૌતુક,
સંપત તાતપાદાનાં, સમીપે ગતુ મુત્સુકઃ ૨૬૧

માત્રો ક્ત ગમ્યતા વત્સ, નિરૂપ્ય જનચેષ્ટિત,
અદ મપ્યા ગમિપ્યામિ, તત્તૈવ તવ સન્નિધૌ. ૨૬૦

તતો હ માગમ ક્ષિપ્ર, નિશ્ચિત્યે દ પ્રયોજન,
તત સ્તાતા મુના મૈત્રી, પ્રાણેન ન તવો ચિતા. ૨૬૧

યાવ ત્રિવેદ્ય ત્યેવ, વિચારો નિજધીજિને,
માર્ગાનુસારિતા તાવ, ટાગાદ્ ધયલભૂપતે ૨૬૦

સમર્થિત તયા સર્વ, વિચારકથિત વચ',
ત્યજામિ ઘ્રાણ મિત્યેવ યુષસ્યાપિ હૃદિ સ્થિત ૨૬૩

ઈતો ભુજગતાયુક્તો, ઘ્રાણ લાલન લાલસઃ,
મદઃ સુગધિ ગધાના, સદાન્વેષણ તત્પરઃ ૨૬૪

હુ બોલ્યો કે દેશો ભેવાતુ માફ કૌતુક હવે પૂર્ણ થયુ, હવે હુ
મારા બાપના પાસે જવા ઉત્સુક થયો છુ ૨૫૬

માતા બોલી કે હે પુત્ર, પુશીથી જા હુ પણ આ લોકો શુ કરે
છે તે ભેદને ત્યાજ તારી પાને આવનાર છુ ૨૬૦

ત્યારબાદ હુ તરતજ આ પ્રયોજન નક્કી કરીને ઈહા આ-યો છુ,
માટે હે તાન, આ ધ્રાણુ માથે તમારે મૈત્રી ગખવી ઉચિત નથી ૨૬૧

આ રીતે વિચાર પોતાના બાપને ઢહેતો હતો એટલામા તો ત્યા હે
ધવલ રાજન, માર્ગાનુસારિતા આવી પહોચી ૨૬૨

તેણે વિચારની કહેલી સઘળી વાત ફરીને કહી મજબૂત કરી તમારે
બુધના મનમા આવ્યુ કે ધ્રાણુને છોડી દઉ ૨૬૩

આણીમેર મદ કુમાર ભુજગતાવાળો થઈ ધ્રાણુને લાડ લડાવવામા
મશગુલ થયો થકો અને સુગધિ ગધેને હમેશા ચોધતો થકો તેજ નગરમાં

તત્રૈવ નગરે બ્રામ્યન્, લીલાવત્યા નિજસ્વસુ.

દેવરાજસ્ય ભાર્યાયા, યયૌ ગેહે કદાચન ૨૬૫

સપત્ની પુત્ર ધાતાર્ય તસ્મિન્નેવ ક્ષણે તયા,

આત્તો હૌવકરાદ્ ગધ, સયોગો મારણાત્મક ૨૬૬

તાં ગધપુટિકા દ્વારે મુક્ત્વા લીલાવતી શુદ્ધે,

મવિશેષ સ ચ માત્તો મદઃ સા તેન વીક્ષિતા. ૨૬૭

તતો મુજગતા દોપાત્, છોટયિત્વા પુટી મસૌ,

તાન્ ગધાન્ સહસા નિગ્રત્, માણૈ શ્ચ મુમુચે ક્ષણાત્ ૨૬૮

ત મદ ત્રાણદોષેણ, વિપન્ન વીક્ષ્ય શુદ્ધી ,

વિરક્ત' માત્રજત્ ધર્મ, ઘોષાચાર્યાતિકે શુષઃ. ૨૬૯

સ ક્રમેણ સમસ્તાગો, પાગપૂર્વ વિશારદ.,

અનેકલીલ્ધિવાર્યલ્ધિઃ, સપ્રાપ્ત સૂરિ વૈમવ. ૨૭૦

ભમતો રહી પોતાની બેન લીલાવતી કે જે દેવરાજની ભાર્યા થઈ હતી તેના ઘરે દોહાં વેળા ગયો. ૨૬૪-૨૬૫

તે અવસરે તેણીએ ત્યાં પોતાની સોડ્યના પુત્રને મારવા માટે દોહાં આડાળના હાથે મુઘવાથી મારી નાખનાર ગધસ યોગ આણી રખાવ્યો હતો. ૨૬૬

હવે તે ગધપુટિકાને દરવાજાપર મેલી લીલાવતી ઘરમા ગએલી હતી, તેટલામા તે આવેલો અને તેણે તે ગધની પુટી ભેંધ. ૨૬૭

ત્યારે ભુજગતાના (શોકીનપણાના) દોષે કરીને તે તેને છોડીને તે માના ગધદ્રવ્યને ઝટ દઈ મુઘતો થઈ તરત મરણ પામ્યો. ૨૬૮

તે મદને પ્રાણના દોષથી મગેલો ભેળને શુદ્ધ બુદ્ધિવાન બુધ વૈરાગ્ય પામી ધર્મદોષ સૂરિ પાસે દીક્ષિત થયો. ૨૬૯

તે અનુક્રમે બધા અગ-ઉપાગ અને પૂર્વ ભણી હુશીયાર થયો, અને અનેક લલિતઓ મેળવી સૂરિપદને પામ્યો. ૨૭૦

વિહર સ્ત્ર સમાપ્તઃ, સ ઇપો હ નરેશ્વર, ૧૧
તતહેતુઃ પુનર્જન્મે, તન્ મે મદસ્ય ચેષ્ટિત. ૨૭૧

તત્ શ્રુત્વા વિસ્મયસ્મેર. લેચનો ધવલો નૃપઃ, ૧૧
વિમલાયા જનાઃ સર્વે, કૃતાજલય ઝચિરે. ૨૭૨

અહો ભગવતા રૂપ, મહો મધુરિમા ગિરા,
અહો પરોપકારિત્વ મહો વૉધન ચાતુરી ૨૭૩

અહો સદા સ્વયંબોધ, વધુરૈક ધુરીણતા,
યદ્વા ભગવતો મુખ્ય, ચરિત્ત સર્વ મપ્યહો ૨૭૪

અહ સમિસેસ રાયા, સવેગમઓ પયપણ કુમર,
ત વચ્છ ગિણ્દ રજ્જ, વય તૂ દિવસં ગહિસ્તામો ૨૭૫

મળદ કુમારો કિં તાય, તુહ અહં દ્વિ અણિઠઓ તણઓ,
રજ્જપયાણ મિસેણ, જેણ મિમ સિવસિ મવઅવદે. ૨૭૬

તે વિચરતો થડો ઈહા આવેલો આ હું પોતે છું, માટે હે નરેશ્વર !
મારે ત્રત લેવાનો હેતુ એ મદનો બનાવ છે ૨૭૧

તે સાલણીને ધવલ રાજા વિસ્મયથી આપો વિદસિત કરવા લાગ્યો,
અને વિમળ વગેરે મર્વે જનો અજળિ ઢરીને નીચે સુજળ બોલવા લાગ્યા -

અહો આ પૂજ્ય આચાર્યનું કેવું સુદૃઢ રૂપ છે! કેવી વાણીની મી-
ઠાશ છે! કેવું પરોપકારિપણું છે! ટેવી પ્રતિબોધ આપવાની કળા છે! અને
કેવી હંમેશા પોતાનેજ મમલવવામા તત્પરતા છે! અથવા તો આ પૂજ્ય મ
હાત્માનું સઘળું ચરિત્રજ કેવું લગ્ય છે? ૨૭૨-૨૭૩-૨૭૪

હવે રાજા વિશેષ મવેગ પામીને કુમારને કહેવા લાગ્યો કે હે વત્સ,
તું રાજ્ય સલાળ, અને અમે દીક્ષા લેશું ૨૭૫

કુમાર બોલ્યો કે તાત, શું હું તમારો અનિષ્ટ યુત્ર '૩ કે રાજ્ય
દેવાની મિથે કરીને મને લવરૂપ કૂવામા નાખો દો? ૨૭૬

ત મુનિય મળે તુઠો, ધવલો વિમલસ્સ ઢહરય વધુ,
કમલ કપલદલવસ્ત્ર, નિયરજ્જમરમિ સઠવડ ૨૭૭

વિમલ કુમારેણ સમ, અતેરર પરરમતિ માઈ જુઓ,
સિરિ બુહસૂરિસયાસે, ગિણ્હઈ દિવસ ધવલરાઓ ૨૭૮

ઈત્યત્તરમિ નઠો, મુઠી ઘધિચુ વામદેવો સો.

મા હુ કુમારો દિવસ, વલાવિ મ ગાહઈસ્સ તિ ૨૭૯

કુમર મુણેનાવિ કિમિણ તિ પુચ્છિઓ જપ્પ સમણસીહો,
વિમલ અનિમ્મલ ચરિણિમિણા કિં પુચ્છિણ તે ૨૮૦

નિયકજ્જ વિગ્ગજળગે, ઇમસ્સ ચરિણ વહીરણ કુણ્ણ,
ઈયરોવિ આઈ એવ, જ પુજ્જા આળવતિ તિ ૨૮૧

અહ કયકિંચ અપ્પ, મન્નતો રયણચૂઢ સ્વરિદો,
નમિહ ગુરુપયકમલ, સપ્પો નિયમનયરમિ ૨૮૨

તે સાલણી ધવલ રાજા મનમા રાજી થઈને વિમળનો નાનો ભાઈ
કમળ કે જે કમળદળ સમાન નેત્રવાળો હતો તેને રાજ્યનો ભાર સોંપતો
હયો ૨૭૭

પછી વિમળ કુમાર તથા રાણીઓ નગરજન અને મંત્રિઓ સાથે
શુભ સૂરિના પાસે ધવલ રાજા દીક્ષા લેતો હવો ૨૭૮

એ વખતે વામદેવ વિચારવા લાગ્યો કે રખેને કુમાર મને ભેર કર્ક
દીક્ષા અપાયે તેથી મૂઠા બાધીને ત્યાંથી નાશી ગયો ૨૭૯

કુમાર મુનિએ પણ આતુ શુ વારણ હશે તે શરૂને પૂછતા તે બોલ્ય
કે હે વિમળ! આ મલિન ચરિત્ર પૂછવાતુ તારે શુ કામ છે? ૨૮૦

પોતાના કામમા વિગ્ગ કરનાર એના ચરિત્રનો તુ દરકાર જ મકર,
ત્યારે વિમળ બોલ્યો આપ પૂજ્યતુ વચન મારે પ્રમાણુ છે ૨૮૧

હવે રત્નવ્રત વિધાધર પોતાને કૃતકૃત્ય થયો માનીને શરૂના ચરણે
નમીને પોતાના નગરે ગયો ૨૮૨

ચિંતઈ કુમારસાદૃ, કયન્નુમિર સેહરો કયાવિ મણે,
પરચ્ચ ચારપરત્ત, અહો અહો રમણચૂડસ્ત ૨૮૩

પદમજિજ્ઞાસનાદસણ, પવર વરત્તાઈ જેણ પદમપિ,
ભવભીમ કૂમ કુદરે, નિવડનો રમિત્તઓ તડયો ૨૮૪

સિરિ વુહ મુણિંદ દસણ, દસણ પાયણેણ પુણ અહુણો,
અહ્ય તહ ઇસ જણો, સિદ્ધિપુરી સમુહો વિહિઓ ૨૮૫

કય ચિતતો નિચ્ચ, કમેણ નિઠવિય અઠકમ્મમલો,
વિમલો તહ ધવલનિચો, અઈ મિમલપય સમણપત્તો ૨૮૬

તડયા સ વામદેવો, ટિક્કરાગાહણ ભયા તયા નઠો,
કચણપુરમિ પત્તો, ટિઓ ગિદે સરલસિઠિસ્ત ૨૮૭

સિઠી સો ય અપુત્તો, ત સવ્વત્થવિ ગણેઈ પુત્ત વ,
અત દ્વણપિ ટસડ, અડસરલો તસ્મ કુઢિલસ્ત ૨૮૮

કુમાર સાધુ કૃતજ્ઞનો શિરોમણિ હોવાથી એક વખતે મનમાં વિચા-
ર્યા લાગ્યો કે અહો રત્નચંદના પગેપકારિષણાને ગળ છે ૨૮૩

તેણે પૂર્વે મને પ્રથમ શ્રીનેશ્વરના દર્શનરૂપ વરના (દોરડી) થી
મસારરૂપી લય કર વૃક્ષમાં પડતો બચાવ્યો ૨૮૪

અને હુમણા વળી શુદ્ધ મુનીશ્વરના દર્શન કરાવીને મને તથા આ
બધા જનોને સિદ્ધિપુરીના સન્મુખ કર્યા ૨૮૫

એમ નિત્ય વિચારતો થતો તે અને ધવલ રાજા અનુક્રમે આઠ કર્મ
બધાવીને અતિ નિર્ભજ પદને પ્રાપ્ત થયા ૨૮૬

હવે વામદેવ તે વેળા દીક્ષા લેવગવવાના લયથી નાઠો થકો કચન-
પુરમાં ગયો, ત્યાં જઈ સરલ શેઠના ઘરે ગયો ૨૮૭

તે શેઠ અપુત્ર હોવાથી તેને પોતાના પુત્ર તરીકે ગણવા લાગ્યો અને
તે કપડીને પોતાનું દાટેલું ધન પણ તે સગલ શેઠે જતાવી દીધું ૨૮૮

કહાવિ મો નિસાણ, અતદ્દણ મુલિલણિત્તુ અન્નત્યા,
દહાત ઠવદ છન્ન, વહેરિઓ દડપાસીદિ ૨૮૧

તા સ્તમ્મઓ દિણયરો, મુઠો મુઠ તિ તેણ પુકરિય,
મિલિઓ પમ્પલોઓ, સરલો જાઓ વિસન્નમળો ૨૯૦

મા કુણમ્મ સિઠિ સેય, લદ્દો ચોરુ તિ મળિય પાસીદિ,
ઘધિત્તુ વામદેવો, નીઓ નરનાહ પાસમિ ૨૯૧

કુવિણ્ણ તેણ વજ્જો, આણત્તો સરલસિઠિણા તત્તો,
દાઝણ પહ્વયણ, કહકહમવિ મોદ્ધો एसो ૨૯૨

તો નિંદિજ્જઈ લોણ, વયમ્મ ચૂદામળીં ઇમો વાવો,
જેણ નિયજણયતુલ્લો, વીસસિઓ વાંચિઓ સરલો. ૨૯૩

અન્નદિણે, નિવગેહ, મિન્ન કેળાવિ સિદ્ધવિજ્જેણ,
નય લાલિલઓ ય एसો, તો કુવિઓ નરવઈ ઘાદ. ૨૯૪

તેથી એક વેળા ગતે વામદેવે દાટેલું ધન ખોદી કાઢી હાટથી બા
હેર છાતુ મતાડયું, તે ઘોડીદારોના ભેવામા આવતા તેમણે ઘોડી લીધું ૨૮૬

એટલામા સૂચ્યો જિજ્યો એટલે વામદેવે પોતાર પાડયો કે ખાતર પ
ડયું ખાતર પડયું ! તેથી ત્યા ઘણા લોક મળ્યા અને સરલ પણ દિલગીર
થયો ૨૮૦

ત્યારે ઘોડીદારોએ કહ્યું કે હે શેઠ દિલગીર નહિ થાઓ, ચોર અમે
પડડયોજ છે, એમ કહી વામદેવને બાધી તેઓ રાજા પાસે લઈ ગયા ૨૮૧

રાજાએ કોપ કરી તેને મારવાનો હુકમ કર્યો, ત્યારે સરલ શેઠ વી
નતી કરી બહુ ધન આપી જેમ તેમ કરીને તેને છોડ્યો ૨૮૨

ત્યારે તે લોકોમા નિદાવા લાગ્યો કે આ પાપી તો કૃતમ્મનો સરદાર
છે, કે જેણે પોતાના પિતા તુલ્ય વિશ્વાસી સરલ શેઠને ઠગ્યો ૨૮૩

અન્ય દિવસે કોઈકે વિદ્યામિદ્ધ માણસે ગળતું ઘર ફાડયું પણ તેનો
પત્તો લાગ્યો નહિ, ત્યારે ગળા ભારે ગુસ્સે થયો ૨૮૪

एष त्व वामदेवस्त, कम्म मिय जपिउ तय पाव,
ओवंधावइ सो वि हु, मरिउ पत्तो तमतमाण २९५

तत्तो अणतकाल, भमिय भवे कहनि लहिय नरजम्भ,
होउ कयन्नुपवरो, सिव गओ वामदेवो वि २९६

इत्येव च कृतज्ञता गुणसुधा सतापनिर्व्यापिका-
दुःपापा मजरामरास्पदकरी प्रार्थ्या बुधाना मपि,
पाप पाप मपायमुक्ततनव. स्फारीभवत्समटा-
भो भव्या भवता निश विमलवन् निःशेषतृष्णोज्झिताः २९७

इति विमलकुमार चरित समाप्त

તે રાજાએ કહ્યું કે આ કામ વામદેવનું જ છે, એમ કહી તે પાપિ-
દને ફાંસીએ ચડાવ્યો, તેથી તે મરીને માતમી તમતમા તારકીમા ગયો ૨૯૫

ત્યાંથી અનતકાળ સૂધી સ સારમા રજાનીને કોઈકે પ્રકારે મનુષ્યભવ
પામી કૃતજ્ઞ થઈ વામદેવ મુક્તિ પામ્યો ૨૯૬

આ રીતે કૃતજ્ઞતા ગુણરૂપ સુધા કે જે મતાપને ટાળનાર છે, દુર્લભ
છે, અજરામરપદ આપનારી છે, બુદ્ધ જનોને પણ પ્રાર્થનીય છે, તેને પામીને
અપાય કદથી નિરાળા રહી અને લાઠે આનંદ પામીને હે ભવ્યો વિમળ કુ-
મારની માફક હમેશા મ પૂર્ણપણે તૃપ્ત રહિત રહે

विमल कुमारनु अरित्र समाप्त થયુ

(વિશતિતમો ગુણઃ)

उक्तः कृतज्ञ इत्येकोनविंशतितमो गुणः, संप्रति विंशतितम
गुणः परहितार्थकारी, तत्स्वरूप नामत एव सुगम-मत स्तस्य
धर्मप्राप्तौ फल माह.

કૃતજ્ઞપણારૂપ એકવીશમો ગુણ-કહો, હવે પરહિતાર્થકારિપ-
ણારૂપ વીશમો ગુણ છે. તેનું સ્વરૂપ તેના નામથીજ જાણી શકાય
તેમ છે, માટે ધર્મ પ્રાપ્તિની બાબતમાં તેનું કૃણ કહે છે.

(મૂઠ ગાથા.)

પરહિય નિરઓ ધન્નો-
સમ્મ વિન્નાય ધમ્મ સઘ્માવો,
અન્નેવિ ઠવઙ્ મગ્ગે-
નિરીદ્ધચિત્તો મહાસત્તો ૨૭

(મૂળ ગાથાનો અર્થ)

પરનું હિત સાધવામાં તેણા નહેનાર ધન્ય પુરૂષ છે, કેમકે
તે ધર્મના ખરા મતલબને બેગેબર રીતે જાણનાર હોનાથી નિઃસ્પૃહ
મહા સત્ત્વવાનું રહી બીજાઓને પણ માર્ગમાં સ્થાપે છે

(ટીકા)

યોદ્ધિ પ્રકૃત્યૈવ પરેષા હિતકરણે નિતરા રતો મગતિ, સ ધન્યો ધના
ર્હિત્વાત્

જે સ્વભાવેજ બીજાઓનું હિત કરવામાં પ્રતિશય રક્ષા હોય, તે
ધન્ય જાણ્યો અર્થાત્ તે (વર્મરૂપ) ધનને પામના યોગ્ય હોવાથી ધન્ય ક
હેવાય ॥

સમ્યગ્વિજ્ઞાત ધર્મ સદ્રાવો—ય ગ્રાવત્ પુદ્ગલમત્ત્વો ગીતાર્થો ભૂત ઇતિ-
યાવત્ અનેના ગીતાર્થસ્ય પરહિતમપિ ચિકીર્ષત સ્તદ્મમય માહ.

નમ્યક' રીતે ધર્મના મદ્દલાવને જાણનાર એટલે બેગેબર રીતે ધર્મ
ના તત્ત્વને સમજનાર અર્થાત્ ગીતાય થએલો એણે જીને અગીતાર્થ જો પ
રહિત કરવા ઇચ્છતો હોય તોપણ તેનાથી તે થઈ શકે નહિ એમ જણાવ્યું

તથા ચા ગમઃ

કિં તો રૂત્તો કઠયર, જ સમ્મ મતાય મમયસન્ભાવો,
અન્ન કુદેસણાણ, કઠયરાગમિ પાડેઈ. ચિ

જે માટે આગમમા કહ્યું છે કે,

એનાથી ખીણુ દુ ખ ભરેલુ શુ છે તે જે શાખનો શો પરમાર્થ છે
તે અમ્યક્ રીતે જાણ્યા વિના ખીજને જોટો ઉપદેશ આપી ભારે કષ્ટમા
પાડે છે

અન્યાનપિ અગિજ્ઞાત ધર્માન્ સદ્ગુરુ પાર્શ્વે સમાક્રણિ તાગમ વચન
રચના પ્રપચૈઃ સ્થાપયતિ પ્રવર્તયતિ, જ્ઞાતધર્મા શ્ચ સીદતઃ સ્થિરીકરોતિ માર્ગે
શુદ્ધધર્મે ભીમ કુમારવત્

ગીતાર્થ થએલો પુરૂષ ખીજા અજાણુ જનોને મદ્ગુરૂ પાસે માલજેલ
આગમના વચનોના પ્રપચર્થા માર્ગમા એટલે શુદ્ધ વર્તમા સ્થાપે છે એટલે
પ્રવર્ત્તિવે છે, અને જાણકારોમા જે સીદાતા હોય તેમને સ્થિર કરે છે ભીમ
કુમારના માર્ગ

અનેન યતિશ્રાદ્ધ સાગરણેન પરહિતગુણ વ્યારયાનપદેન સાધો રિવ
શ્રાવકસ્યાપિ હવભૂમિકાનુમારેણ દેશનાયા વ્યાપ્રિયમાણસ્યા નુજ્ઞા માહ

આ માધુ અને શ્રાવકને મન્ખી રીતે લાગુ પડતા પરહિત ગુણના
વ્યાખ્યાનપદથી સાધુ માકડ શ્રાવકને પણ પોતાની ભૂમિકાના અનુસારે દેશ
નામા પ્રવર્ત્તવાની અમતિ આપી છે

તથાચોક્ત શ્રીપચમાંગ દ્વિતીયશત પચમોદેશકે

તહારુવ ન મતે મમણ વા માહણવા પજ્જુવાસમાણસ્સ કિંફલા પજ્જુ-
વાસણા? ગોયમા, સગ્ગફલ્લ મેણ મતે સગ્ગે કિંફલે? નાણફલે સે ણ
મતે નાણે કિંફલે? વિન્નાણફલે સેણ મતે વિન્નાણ્ઠકિંફલે? પચ્ચક્કણ્ઠ

ફલે સેણ ભતે પચ્ચક્ષણે કિંફલે? સજમફલે સેણ ભતે સજમે કિંફલે?
અણઘ્ઘફલે ઇવ અણઘ્ઘ તવફલે. તવે વોદાણ ફલે. વોદાણે અકિરિયા
ફલે સેણ ભતે અકિરિયા કિંફલા? સિદ્ધિ પજ્જવસાણ ફળા પનત્તા
ગોયમા

જે માટે શ્રી પાંચમા અગ્ના બીજા શતકના પાંચમા

ઉદ્દેશમાં કહ્યું છે કે,

હે પૂજ્ય, તેવા પ્રકારના શ્રમણ માહનની પર્યુપાસના કરતા તેનું શું
ફળ થાય? હે ગોતમ, પર્યુપાસનાથી શ્રવણ થાય શ્રવણથી શું થાય? જ્ઞાન
થાય જ્ઞાનથી શું થાય? વિજ્ઞાન થાય વિજ્ઞાનથી શું થાય? પ્રત્યાખ્યાન થાય
પ્રત્યાખ્યાનથી શું થાય? સયમ થાય મયમથી શું થાય? અનાશ્રવ થાય
અનાશ્રવથી તપ થાય તપથી નિર્ઝરા થાય નિર્ઝરાથી અક્રિયા થાય અક્રિ
યાથી સિદ્ધિ થાય

ગાહા.

સવણે નાણે ય વિન્નાણે—

પચ્ચક્ષણે ય સજમે,

અણઘ્ઘે તવે ચેવ,—

વોદાણે અકિરિયા ચેવ

ગાથાનો અર્થ

શ્રવણ, જ્ઞાન, વિજ્ઞાન, પ્રત્યાખ્યાન, સયમ, અનાશ્રવ, તપ,
વ્યવહાર, અને અક્રિયા (એ એકએકના ફળ છે)

અસ્ય સૂત્રસ્ય વૃત્તિ

તદાહ્ય મિત્યાદિ તથારૂપ મુચિતસ્યમાન કચન પુરુષ શ્રમણ વા ત-
પોયુક્ત ઉપલક્ષણત્વા દસ્યો ચરગુણયત મિત્યર્થ—માહન વા સ્વયં હનન નિ-

દૃષ્ટત્વાત્ પર પ્રતિ માહને તિવાદિન-અપલક્ષણત્વા દેવ મૂલયુગ્ય યુક્ત મિતિ-
ભાવઃ-વાશવ્દો ઽ સમુચયે-અથવા શ્રમણઃ સાપુઃ માહનઃ શ્રાવકઃ-શ્રવણ
ફલે તિ સિદ્ધાત શ્રવણ ફલા-નાણ ફલ તિ શ્રુતજ્ઞાન ફલ-શ્રવણા ધિ
શ્રુતજ્ઞાન પદાપ્યતે-ચિન્નાણફલ તિ વિશિષ્ટ જ્ઞાનફલ શ્રુતજ્ઞાના દ્વિ દેયો
પાદેય વિવેકકારિ વિજ્ઞાન મુત્પદ્યતે એવ-પદ્મસ્ત્રાણ તિ વિનિવૃત્તિ ફલ
વિશિષ્ટ જ્ઞાનો હિ પાપ પ્રત્યાર્પાતિ-સજમ ફલ તિ કૃત પ્રત્યાદ્યાસ્ય હિ
સયમો ભવત્યેવ-અણદયફલ તિ અનાશ્રવ ફલ સયમવાન્ કિલ્ નવં કર્મ
નોપાદતે-તવફલ તિ અનાશ્રવો હિ લઘુકર્મત્વા તપસ્યતીતિ-બોદાણ ફલ
તિ વ્યદાન કર્મ નિર્જરણ તપસા હિ પુરાતન કર્મ નિર્જરપતિ-અકિરિયા
ફલ તિ યોગ વિરોધફલ કર્મ નિર્જરાતો હિ યોગનિરોધ કુચ્છતે-સિદ્ધિ પ-
જ્જવસાણ ફલ તિ સિદ્ધિલક્ષણં પર્યવસાનફલ સકલફલ પર્યતર્વાત્તિ ફલ
યસ્માઃ સા તથા-ગાહ તિ સગ્રહ ગાયા-અતલ્લક્ષણ ચૈતત્-વિપમાશ્વરપાદ
ચે-ત્યાદિછંદઃશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ મિતિ

આ સૂત્રની વૃત્તિનો અર્થ.

તથા૩૫ એટલે યોગ્ય સ્વભાવવાળા ડોઠ પુરૂષને-શ્રમણ એટલે તપ-
સ્વિને-એ એળખ બતાવનાર પદ હોવાથી એનો એ પરમાર્થ નીકળે છે કે
ઉત્તર ગુણવાન્ને, માહન એટલે પોતે હણવાથી નિવર્તેલ હોવાથી ખીલને
માહન (મ હણ) એમ બોલનારને, એ પદ પણ ઉપલક્ષણ વાચી હોવાથી તેનો
એ પરમાર્થ નીકળે છે કે મૂળ ગુણવાળાને-વા શબ્દ સમુચ્ચયાર્થે છે અથવા
શ્રમણ એટલે માધુ અને માહન એટલે શ્રાવક બંણવો તેની પર્યુપાસના શ્ર-
વણકૃણા એટલે નિદ્ધાત શ્રવણના કૃણવાળી છે શ્રવણ જ્ઞાનકૃણવાળુ ૩૬ એટલે
શ્રુતજ્ઞાનના કૃણવાળુ છે કેમકે શ્રવણથી શ્રુતજ્ઞાન થાય છે તેનાથી વિજ્ઞાન
એટલે વિશિષ્ટ જ્ઞાન થાય છે, કેમકે શ્રુતજ્ઞાનથી હેય અને ઉપાદેયનો વિવેક
કરાવનાર વિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે તેનાથી પ્રત્યાખ્યાન એટલે નિવૃત્તિ થાય

છે, કેમકે વિશિષ્ટ જ્ઞાનવાન પુરૂષ પાપતુ વર્જન ક્રમે તેનાથી સયમ થાય છે, કેમકે પ્રત્યાખ્યાન કરનારને સયમ હોય છેજ તેનાથી અનાશ્રય થાય છે, જે માટે સયમવાળો પુરૂષ નવા કર્મ બાધતો નથી તેનાથી તપ કરી શકાય છે, કેમકે અનાશ્રવી હોય તે લઘુકર્મી હોવાથી તપ કરવા સમર્થ થાય છે તપથી વ્યવહાર એટલે કર્મની નિર્જરા થાય છે, કેમકે તપથી જુના કર્મ ક્ષય પમાડાય છે તેનાથી અક્રિયા એટલે યોગનિરોધ થાય છે, કેમકે કર્મની નિર્જરાથી યોગનિરોધ કરી શકાય છે અને તેનાથી સિદ્ધિરૂપ છેલ્લું ક્ષણ એટલે કે બધા ક્ષણના અંતે રહેલું ક્ષણ મળે એ

ગાથા એટલે સગ્રહ ગાથા છે તેનું લક્ષણ વિષમ અક્ષર અને વિષમ ચરણવાળું ઇત્યાદિ છંદ શાસ્ત્રમા પાઢરૂ છે

શ્રી ધર્મ દાસગણિ પૂજ્યૈ રુપદેશ માલાયા મપ્યુક્ત

વદદ પદિપુચ્છદ પજ્જુવાસણ સાદુણો સયયમેવ,
પદદ ઘુણેદ ગુણેદય, જણસ્થ ધમ્મ પરિકહેદ તિ

શ્રી ધર્મ દાસ ગણિ પૂજ્યે પણ ઉપદેશમાળામા કહ્યું છે કે,

શ્રાવક હમેશા સાધુઓને વાદે, પૂછે, તેમની પર્યાયાસના કરે, બધું, સાબળે, ચિંતવે, અને બીજા જનને ધર્મ કહે પણ ખરે

કિંવિશિષ્ટઃ સ ન્નિત્યાદ-નિરીહવિત્તો નિઃસ્પૃહમનાઃ, સસ્પૃહો હિ શુદ્ધમાર્ગોપદેષ્ટાપિ ન પ્રજ્ઞસ્યતે

કેવો હોઈને તે કહે છે-નિરીહવિત્ત એટલે નિસ્પૃહ મનવાળો હોઈને, કેમકે સસ્પૃહ હોઈ શુદ્ધ માર્ગનો ઉપદેશ કરે તોપણ પ્રજ્ઞ સાતો નથી

તથાચોક્ત

પરલોકાતિગ ધામ, તપ* શ્રુત મિતિ દ્વય,
તદેવા ચિત્તવિનિર્લુપ્ત, સાર વૃણ લબાયતે

ઢે માટે કહ્યું છે કે,

તપ અને શ્રુત એ બે પરલોડથી પણ-અધિક તેજવાળા છે, પણ તેજ સ્વાર્થી અનેલા માણુનના પાને હોય તો નિ માગ થઈ તણખલા તુલ્ય થાય છે

કિમિત્યેવવિધ इत्याह—महासत्त इति कृत्वा, यतः सत्त्ववता मेवामी गुणाः सम्भवति, तथाहि—

પરોપકારે કરાતિ નિરીહતા,
વિનીતતા સત્ય મતુચ્છ ચિત્તતા,
વિદ્યા વિનોદો નુ દિન ન દીનતા,
ગુણા રમે સત્ત્વવતા ભવતિ—इति

એવો ઢેમ હોય તે માટે ઢહે છે કે મહા સત્ત્વવાન્ હોય છે, તેથી કરીને, કારણ કે સત્ત્વવાન્ જનોમાજ આવા ગુણો હોય છે જેવા કે -

પરોપકાર તત્પણતા, નિ રષ્ટ્રહતા, વિનીતતા, સત્યતા, ઉદારતા, વિદ્યા વિનોદિતા-અને હમેશા અદીનતા, એ ગુણો સત્ત્વવાન્ પુરૂષમાજ હોય છે

भीमकृमार कया चय

કપિ શીર્ષ કદલ કલિત, જિન ખુવન મુકેશર શ્રિયા શ્લિષ્ટ,
કિંતુ જહસગ મુક, રૂઢ તિથ કમલ વ કમલપુરં. ૧

તન્ના મવ ઢરિપાર્થિવ, કરડિ ઘટાવિ ઘટન પ્રકટરીય,
ળયકાળળ કયવાસો, હરિ વ્ય હરિવાહ્નો રાયા ૨

भीम कुमारनी कथा आ प्रमाणे छे.

કાગશરૂપ પત્રદળથી શેલતુ, જિન મદિરરૂપ ઢેશરાવાળુ લક્ષ્મીથી સેવાયકુ છતા જડના ગગથી ન્હિત એવુ ઢમળના જેવુ કમળપુર નામે ઇંહા નગર હતુ ૧

ત્યા હુસ્મન સન્નઓના હાલીઓની ઘટાને તોડવામા ળળવાન્ અને નીતિરૂપ વનમા વમનાગ સિહના જેવો હરિવાહન નામે ગન્ત હતો ૨

પ્રાણેશા તસ્ય વખૂત, માલતી માલતી મુરભિશીલા,
નિસ્સીમ અમીમપરો, વયારસારો મુઓ મીમો ૩

અતિ શુદ્ધ બુદ્ધિ બુદ્ધિલ, મનિમુત પ્રેમવારિ વારિનિધિ
મીમ કુમરસ્સ જાઓ, વરમિત્તા બુદ્ધિ મયરહરો ૪

અન્યેશુઃ મ યસ્ય', પ્રશસ્યવિનયો નયોજ્વલ સ્વમુદ્ધાત્,
કુમરો પમાય સમપ્, સપત્તો રાયપયમૃલે ૫

અનમ ન્નૃપપદ કમલ, તેન નિજાકે ક્ષણ પરિવ્રજ્ય,
સદવિઓ પચ્છા પુણ, સ્તવવિઠો સ્તવિય ઠાળમિ ૬

નરનાથ ચરણ યુગલ, સમળય નિજક મક મારોપ્ય,
સવાહર ગયવાહ, નીલુપ્પલ કોમલ કરોદિ ૭

મક્તિ ભર નિર્ભરાગ, જૃણોતિ જનકસ્ય શાસન યાવદ્,
વજ્રજાળ પાલમેળ, તા વિનત્તો નિવો એવ ૮

તેની માલતીના ફૂલ જેવા મુગ ધી નીળવાળી માલતી નામે રાણી
હતી, તેનો અગણિત ઝડણામય ઉપદાનમા પગયણ લીમ નામે કુમાર હતો ૩

તે ભીમ કુમારને અતિ પવિત્ર બુદ્ધિશાળી બુદ્ધિલ નામના મંત્રીનો
શુદ્ધિમંદરદંત નામે પ્રેમ પગિપૂર્ણ પુત્ર મિત્ર હતો ૪

એક દિવસે મિત્રને સાથે લઈ ઉત્તમ વિનયવાળો અને નીતિનિપુણ
કુમાર પોતાના ઘરથી પ્રભાતે નીડળી રાજના પાસે આવ્યો ૫

ત્યાં આવી તે ગજના પગે પડ્યો એટલે ગજએ તેને ખોળામા બે
માઠી ક્ષણભર લેટીને પછી નીચે ઊતાર્યો એટલે ઉચિત આસનપર બેઠો ૬

પછી તે પોતાના નીલાકમલ જેવા ડોમળ હાથોવડે પ્રીતિપૂર્વક રા
જના અગ્ર કમરને પોતાના ખોળામા લઈ તેમની ચાપી ડરવા લાગ્યો ૭

આ રીતે લક્ષિત કરતો થકો તે રાજનો હુકમ સામળતો હતો, તે
વામા ઉપાનખાળકે આવી રાજને નીચે મુજબ વધામણી આપી ૮

દેવ નૃપ દેવવંદિત, પટારવિંદોડરવિંદ મુનિરાજઃ,
ધૂરિ વિણય સમેઓ, પત્તો કુમુમાકરજ્જાણે ૯

તત્ શ્રુત્વા ભૂમર્ત્તા, દત્ત્વા દાન મદન મુદ્રા તસ્મૈ,
વહુમતિ કુમાર જુઓ, પત્તો ગુરુચરણ નમણત્ય ૧૦

વિધિના ત્રિતત્તિસદ્ધિત, યતિપતિ મધિવત્ર નૃપતિ રાસીનઃ,
વુદુભિ ઉદ્દાપમગ, ગુરુત્વ એવ કહડ ધમ્મ. ૧૧

વિફલ પશો રિચાયુ, નૈરસ્ય નિત્ય ત્રિવર્ગાન્યસ્ય,
તત્રાપિ વરો ધર્મો, ય ત્તપૃતે સ્તો ન કામાયા. ૧૨

સ રજઃ કનક સ્વાલે, સિપતિ સ કુન્તેડ્ધૃતેન પદ્મશૌચ,
મૃણ્હાતિ કાચ શકલ, ચિંતાગ્નિ સ વિક્રીય ૧૩

વાદ્યયતિ જમધુમન, કુમિન મિંધનભર સ મૃદાત્મા,
સ્ફૂલામલ મૃત્કાફલ, માલા વિદલ્યતિ મૂનાર્થ. ૧૪

હે દેવ, ગળ અને દેવોથી વ હાયલા છે પાદગવિ દ જેના એવા અગ-
વિ દ નામે સુનીશ્વર ધણા ગિધે માથે કુસુમાર ઓઘાનમા પધાર્યા છે ૯

તે માલજીને રાજ હર્ષથી તેને મોટું દાન આપી ધણા મત્રિ તથા
કુમારને સાથે લઈ શુકના ચગ્લે નમવા આવ્યો ૧૦

ત્યા તે ધણા ચતિઓથી પગિવેલા તે ચતીશ્વરને વિધિથી વાદીને
ખેઠો, એટલે શુરુએ હુદુભિ જેવા ઊંચા સ્વરે આ ગીતે ધર્મ મળાજાવ્યો ૧૧

જે માણસ હમેશા ત્રિવર્ગ રાન્ય રહેતો હોય તેનું આયુષ્ય પશુ
માફક નિષ્કુળ છે તે ત્રણ વર્ગમા પણ ધર્મ માધવો મુખ્ય છે, જે માટે તેના
શિવાય ઝામ અને અર્થ વતા નથી ૧૨

જે માણસ ધર્મથી વેગળો ગઈ મનુષ્ય જન્મને કષ્ટ કામ અને અ-
ર્થમા પૂરું કરે છે, તે મૂઠ સોનાના થાળમા ધૂળ નાખે છે, અમૃતથી પગ
પખાળે છે, ચિંતામણિને સાટે ઝાચનો કટંગ ખરીદે છે, અખાડીથી શોભતા
હાથી પાતેથી લાકડાના બોલ બપરાવે છે, સૂતગના તાતણા માટે મોટા નિ-

ઉન્મૂલ્ય ત્વ કલ્પતરુ, ધતૂર વપતિ નિજગૃહેઽલ્પમતિઃ,
નામ ત્વ જલમિમ યે, મિનત્તિ કિલ લોહકીલાય. ૧૫
મત્સ્યકૃતે સ દદાતિ ચાર, ચદન, યો મનુષ્ય જન્મેદ,
કામાર્થાર્થે નયતે, મતત મહર્ષ પરિમુક્ત. ૧૬

(ચતુર્મિ. કલ્પતરુ.)

૧ મત્સ્યગત્યા જિનપતિ, નત્યા ગુહ્યસેવયા મદા દયયા,
૨ ૩ ૪
૫ ૬ તપસા દાનેન તથા તત્ સફલ તદ્ ઘૃદ્ધે કાર્ય ૧૭

યત

પુષ્પાતિ ગુણ મુષ્પાતિ દુષ્ણ સન્મત પ્રવોધયતિ,
શોધયતે પાપરજ, સ્તસગતિ રગિના સતત ૧૮

સત્ર* ફલતિ કામા, રામા રામા મયાય ન યતતે,
ન ભવતિ મત્રમીતી તિ, િનપતિ નતિમતિમત પુમ* ૧૯

મીળ મોતીની માળા તોડે છે, તે હુક શુદ્ધિ પાના જાણેલા કલ્પમક્ષને જાણેલી
ત્યા ધતુરાને વાવે છે, તે ખરેખર લોહના ખીજા માટે ભર દરિયે નાવને
ફેડે છે, અને તે ભક્ષમના અર્થે ઉત્તમ ચ દનને જાણે છે ૧૩-૧૪-૧૫-૧૬
(આર યોક્તો માથે મળ ધ છે)

તે માટે પશિતોએ તે મનુષ્ય જન્મને સત્પુરુષોની મગતિથી, જિ-
નેશ્વરની પ્રજ્વલિથી, શુકની નેવાથી, હમેશા દયા ધરવાથી, તપથી અને દા-
નથી સફળ કરવું જોઈએ ૧૭

જે માટે કહ્યું છે કે,

સત્પુરુષની સગતિ હમેશા જીવોના શુભને વધારે છે, દુષ્ટને હરે
છે, સારો મત જણાવે છે અને પાપપાકને શોધે છે ૧૮

જિનેશ્વરને નમવાની શુદ્ધિ રાખનાર પુરુષના મનોરથ તરત સિદ્ધ
થાય છે, વિરૂદ્ધ ઇચ્છાઓ પાનલાવ નથી કરતી, અને સમારના લાયની પીડા
નથી થતી ૧૯

ગુરુસેવા કરણપરો, નરો ન રોગૈ રમિદ્રુતો ભવતિ,
જ્ઞાન મુદર્શન ચરણૈ, રાદ્રિયતે મદ્ગુણ ગણૈ શ્વ ૨૦
પ્રૌદસ્ફૂર્તિ નિરુપમમૂર્તિઃ શરદિંદુ કુદ્ર સમકીર્તિઃ,
ભવાનિ શિવસૌરયભાગી, સદા દયાલકૃતઃ પુરુષઃ ૨૧
જલ મિવ દહન સ્થલ મિવ, જલોઽપિ મૃગ ઇવ મૃગાધિપ સ્તસ્ય,
ઇહ ભવતિ યેન સતત, નિજગત્તયા તપ્યતે મુતપઃ ૨૨
ત પરિહરતિ ભવાર્તિઃ, સ્પૃહયતિ મુગતિ વિમુચતે કુગતિઃ,
યઃ પાત્રત્રા કુરુતે, નિજક ન્યાયાજિત વિત્તા ૨૩
ઇતિ ગુરુવચન શ્રુત્વા નરનાથ' પ્રમુદિત' મુતાદિયુતઃ,
ગિણ્દ્ર મિદ્રત્યધમ્મ, મમ સપત્ત સજુત્ત. ૨૪
શમિના સ્વામિન માનમ્ય, મેદિનીશો જગામ નિજધામ,
મતિયજ્ઞ વોદ્દણત્ય, ગુરુવિ અન્નત્ય વિહરેઃ ૨૫

શુકની સેવામા પગચણુ પુરૂષ નાગોથી ખીડતો નથી અને જ્ઞાનદર્શન
આરિનરૂપ મહાશુભોથી શણુ ખાન્ય છે ૨૦

હુમેશા હયાથી શોભતો પુરૂષ ભારે સ્ફૂર્તિવાળો, નિરૂપમ આકારવાળો,
શશ્વત્પૂનમના ચદ્ર જેવી કીર્તિવાળો અને મુક્તિ મુખને પામનાર થાય છે ૨૧

જે પુરૂષ પોતાની સંકલિતના અનુમાટે હુમેશા સાડ તપ તપ્યા કરે,
તેના આગળ અગ્નિ પાણી માદક, દગ્ધિઓ અથળની માકક અને મિહ હરણના
માકક થઇ રહે છે ૨૨

જે પુરૂષ પોતાના ન્યાય પ્રાપ્ત થને પાત્રમા વાપરે છે, તેને ભવની
ખીડા નડતી નથી, મુગતિ નજીક વાય છે અને કુગતિ દૂર રહે છે ૨૩

આ રીતે શુકના વચન માલગી ગત્ત રાજી થઇને કુમાર વગેરેની
સાથે સમ્યક્ત્વ સહિત શૃદ્ધસ્થ ધર્મ સ્વીકારતો હવે ૨૪

પછી તે રાજા તે યતીશ્વરને નમીને સ્વસ્થાને ગયો અને ભવ્ય ૪-
નોને શેલધવા માટે શુરૂ પદા ખીજા સ્થળે વિશ્વવા લાગ્યા ૨૫

આસન્ના સીનસત્ત્વ, નિજ ભવનસ્થ કુમાર મન્યેષુઃ,
 સુરિગુણે વક્ષત, નમિત્ત વિન્નવદ્દ ઇય વિત્તી ૨૬
 દેવ નરુદ્ધમાલા, કલિતઃ કાપાલિકો ષલિટ્ઠાંગઃ,
 તુદ્ધ દસણ મીહદ્ધ તો, કુમરેણ મુચ્છ ઇય મણિણ. ૨૭
 તેનાસો પરિમુક્તો, દત્ત્વા સીર્વાદ મુચિત્ત માસીનઃ,
 પત્થાવ લહિય મણેડ, દેહિ મદ્ધ કુમર ક્ષત્તિ રદ્ધ ૨૮
 તદન્તુ ભ્રૂક્ષેપવશા, દ્રૂસ્થે પરિજને જગૌ યોગી,
 મુચ્ચનવલ્લો ટિગિનામા, કુમાર મદ્ધ આત્થિ વરવિજ્જા. ૨૯
 તસ્યા શ્ચ પૂર્વસેગા, દ્વાદશવર્ષા ણ્યકાર્પ મધુના તુ,
 ત કસિણ ચત્તદાસિદિણે, સાદિચ્છ મિચ્છામિ પેયવણે ૩૦
 ઉત્તર સાધકભાવ, ત્વ દેહિ વિધેહિ મે શ્રમ સફલ,
 આમ તિ મળદ્ધ કુમરો, પરોવચારિક રમિયમણો ૩૧

હવે એક વેળા કુમાર પોતાને ઘરે ભિન્નના સાથે બેઠો થકો સૂરિના શુભ વર્ણવતો હતો તેવામા છઠીઠાએ તેને નમન કરી આ રીતે વીનતિ કરી ૨૬

હે દેવ, કોઈક માણુમની બોપરીઓની મળા ધારણ કરનાર મન-બૂત બાધાવાળો કાપાળિક તમારી મુલાકાત લેવા આવ્યો છે કુમારે કહ્યું તેને અદર આવવા દો, એટલે તેણે તેને અદર મોડલાવ્યો તે યોગી આશીર્વાદ આપીને ઉચિત સ્થળે બેસી અવમર પામી બોલ્યો કે હે કુમર ! મને જલદી એકાંતે મુલાકાત આપો ૨૭-૨૮

ત્યારે રાત્રીએ કટાક્ષની નિશાનીથી આકરોને દૂર કરતા યોગી બોલ્યો કે હે કુમાર, ભુવનચોલિની નામે એક ઉત્તમ વિદ્યા મારી પાસે છે ૨૯

તેની મે બાર વર્ષ લગી પૂર્વ મેવા કરી છે, હવે કાળીચોદશના દિને મશાણુમા તેને પ્રાધવા ઇચ્છુ છુ ૩૦

તેથી તુ મારો ઉત્તર સાધક થઈ મારી મહેનત સફળ કર ત્યારે કુમાર પરોપકાર કરવામા આમકૃત હોવાથી તે વાત સ્વીકારતો હવે ૩૧

અથ દિના દશમદિને, સા રજની ખાવિની તતો મદ્ર,
ગચ્છ તુમ સઠાણ, ઇય મણિઓ સો કુમારેણ ૩૨

યોગ્યુ છે તવ પાર્શ્વે, સ્થાસ્યામિ કુમાર આરુપ્ય દિત્યસ્તુ,
તો અણુદિણ સ કુમરસ્સ, અતિષ્ કુણ્ડ સયનાઈ ૩૩

તટ્વીક્ષ્ય સચિવમૂતુ, પ્રોચે પાપદિ સસ્તવવશેન,
મિત્ત નિય સમત્ત, કરોસિ કિં સાઝ્યાર તિ. ૩૪

તત આહ નૃપતિતનય, સ્તયે ઠ માવેદિ સત્યમેવ સત્ત્વે,
કિત્ત મષ્ઠ દક્ષિણના, ઇરિસ મેયસ્સ પદિવન્ન. ૩૫

મતિપન્ને નિર્વહણ, સત્પુરુષાણા મહાત્રત હેયવ,
કિં મુયઝ સસી સસય, નિયદેહ કલકકારિં પિ ૩૬

પછી કુમારે તે યોગીને કહ્યું કે, તે ગત તો આજથી દશમે દિવસે
આવનાર છે, માટે તમે તમારા મ્યાને બાંધો. ૩૨

યોગિએ કહ્યું કે, હું તારી પાસેજ ત્યા લગી રહીના એટલે કુમારે તે
બાબત હા બધી, તેથી તે યોગી દરરોજ કુમાર પાસેજ બેસતો સૂતો. ૩૩

તે જોઇને રાજકુમારને મંત્રિકુમાર કહેવા લાગ્યો કે હે મિત્ર, આ
પાપ ડિનો પરિચય કરી તું પોતાના સમ્યક્ત્વને શામાટે અતિચાર દૂષિત
કરે છે ? ૩૪

ત્યારે રાજકુમાર બોલ્યો કે, તું સાચી વાત કહે છે, પણ હું દાક્ષિ-
ણ્યતાથી એને એમ કરવા કબૂલ થયો છું. ૩૫

કબૂલ કરેલી વાતને પૂરી પાડવી એ સત્યુદ્ધેષાનું મહાન્ મત છે,
કેમકે જુઓ, અહીં પોતાના દેહને કલકિત કરનાર શયલાને પણ શું મૂકી
આપે છે ? ૩૬

કિં કુસ્તે હિ કુસગો, નરસ્ય નિજધર્મ કર્મ મુદ્દસ્ય,
વિસહર સિરેવિ વસિઓ, કિં ન મળી હરહ વિસમવિસ ૩૭

ઇતરઃ સ્માહ યદિ ભવાન્, પ્રતિપન્ન સત્ય મેવ નિર્વહતિ,
નિઘ્વદ્ધ તઓ પુઞ્વ, ગીકય મુવિસુદ્ધ સમત્ત ૩૮

અહિમણિ રભાદુક દ્રવ્ય, મત્ર જીવ સ્તુ ભાતુક તસ્પ્રાવ,
ચિંતિજ્જતો સમ, દિઠતો એસ જકિચિ ૩૯

એવ મુયુક્ત યુક્તિભિ, રક્તોપિ ચતેન નૃપતિ તનુજન્મા,
ત લિંગિ આલિગિય, હિયઓ માળેણ ન ચણ્ડ. ૪૦

પ્રાપ્તે ચ તત્ર દિવસે, વચિત્વા પરિજન ગૃહીતાસિઃ,
કાવાલિણ સહ નિસિ, પત્તો કુમરો મુસાળમિ. ૪૧

આલિચય મહલ મસા, વચિત્વા મત્રદેવતા સમ્યક્,
અહ કાઠ સિહવધ, કુમરસ્સ સમુઠિઓ જાવ ૪૨

જે માણસ પોતાના ધર્મમાં બરોબર દૃઢ હોય તેને કુસગ શુ કહનાર છે? વિધધર (મર્ધ) ના માથામાં વસેલો મણિ પણ શુ વિધમ વિધને નથી હરતો? ૩૭

મત્રિકુમાર બોલ્યો કે, જો તમે કબૂલેલાને બરોબર પાળતા હો તો, પૂર્વે અગીકાર કરેલા નિર્મળ મમ્યકત્વનેજ પાલન કરો વળી સર્પનો મણિ તો અભાવુક દ્રવ્ય છે અને ઇંદ્રાણી તો ભાવુક દ્રવ્ય છે, માટે બરોબર વિચારતા તમે આપેલો દ્રષ્ટાત નકામો છે ૩૮-૩૯

એમ થોડી યુક્તિઓથી તેણે સમજાવ્યા છતાં પણ રાજકુમાર તે લિંગિ તરફ જો આતો રહીને માનશુણ્થી તેને ડોડતો ન હોયો ૪૦

તે દિવસ આવતા કુમાર પોતાના આડરોની નજર ચુકવી તરવાર લઇને કાપાળિકની સાથે રાતે સ્થાનમાં આવી પહોંચ્યો ૪૧

હવે થોડી ત્યાં મહાન ચિત્રીને મત્રદેવતાને બરોબર પૂછને કુમારનો શિખાબધ કરવા જિઠ્યો ૪૨

તાવ દુવાચ કુમારઃ, સત્ત્વ નિજ મેવ મે શિશ્વાપદઃ
 નિયકજ્જ ચિય પકુણસુ, મા ધરસુ મળે ભય તિ તઓ ૪૩
 તસ્યા યુદ્ધત સ્વદ્ગ સ્તત્પાર્શ્વે સો કપાલ્ય થો દધ્યૌ,
 કુમર સિદ્ધગદ્ધણ સિદ્ધવધ, વહુલિયા વિહલિયા તાવ ૪૪
 ત દમુષ્ય શિરો ગ્રાઘ, સ વિક્રમેણૈ વ મનસિ કૃત્યૈ વ,
 ગરુડ્ય ગિરિ સિદ્ધર લગ્ન, પવળ કાલ નિય રુવ ૪૫
 કૂપ સમકર્ણ કુહર, સ્તમાલ ઢલકાલ કૌંતિકાદસ્તઃ,
 દિક્કરદિ રદિયપદિમ, લગ્નો ઘટહદિચ મદ્વિયદ ૪૬
 તદુર્તિલસિત મિત્તિ વીક્ષ્ય, નૃપ સુતઃ કેસરી વ કરિયૂપ,
 અક્ષુહિય મળો જા મહલગ્મમુગ્ધ સ પડળેદ. ૪૭
 તાવ દુવાય સ પાપો, રે ગલક તવ શિરઃ સરોજેન,
 પૂઠ્તુ અજ્ઞ નિયમુત્ત, દેવય હોમિ મુકયત્યો. ૪૮

ત્યારે કુમાર બોલ્યો કે મારો મત્વગુણુજ મારો શિષ્યાળય છે, માટે
 તુ તારૂ કામ કર્યાકર, અને મનમા જરાએ બીજ ગળ મા એમ કહી તે
 જો એ કરેલી તરવાર આવે તેના પાસે જોયો ગ્રહો ત્યારે કાપાલિક વિચારવા
 લાગ્યો કે કુમારનું માથું લેવા માટે શિષ્યાળય બાધનાનો ઢાંગ તો નિષ્ફળ
 ગયો માટે હવે બળ વાપરીનેજ એનું માથું કાપવું, એમ મનમા તાણીને
 તેણે મોટા ભવંતના ટોચને પછુ ઉલ્લ ધી બચ એવું પોતાનું રૂપ કર્યું ૪૩-
 ૪૪-૪૫

તેણે કૂવા જેવા જાંઠા કાન કર્યા, અને હાથમા તમાલના પાન જેવી
 કાળી કાતર લીધી, અને દિગ્ગજની માફક અતિ આકરો ધડહટાડ કરવા
 લાગ્યો. ૪૬

તેનું આવું તોફાન જોઈને હાથીને જોઈ જેમ સિંહ જીજીની પડે
 તેમ બેધડક રહીને રાજકુમાર તરવારને તૈયાર કરવા લાગ્યો ૪૭

તેટલામા તે ખાપી કાપાલિક બોલ્યો કે હે બાળક, તારા મસ્તક
 કમળવટે આજ મારી કુળદેવીની પૂજા કરી હું તુ તાર્ય મરણ ૪૮

તત આશ્રયત્ ક્ષિતિપ્રસુતો, રે રે પાપહિ પાપ વાપિષ્ઠ,
ચઢાલ હુર ચિઠિય, નિઠિય કલ્લાણ અન્નાણ. ૪૯

વિશ્વસિતાના યેષા, ત્વયા કપાલૈ ત્રિનિર્મમે માલા,
તાણરિ વદર વાલેમિ, અજ્ઞ ગહિત તુહ કરાલ ૫૦

મુક્તો ય કત્તિકાયા, ઘાત ક્રુપિતેન તેન મીમોપિ,
ત સ્થલિય સ્વર્ગ દઢેણ, ત્વિષ્પ માન્દરૂ તસ્થથ. ૫૧

દર્શ્યો ચ કમલલાગ, લુનામિ કિં મૌલિ મસ્ય સ્વરૂપેન,
સેવ મિમ પઢિગન્ન, હણેમિ કહ કડ્યવેણ હવા ૫૨

યદિ કથમાપિ જિનધર્મ, વૃદ્ધશક્તિયુક્તઃ પ્રપચતે ચાય,
તો પવયણ પમાયઈ, ઇય હણઈ સિરાસિ મુઠીર્હિ. ૫૩

યાવ ત્ત હતુમના, દોર્ઢદાઘ્યા ગ્રહીપ્યતે યોગી,
તા તસ્તવણસ્સતો, પવિસઈ કરકલિય કરવાલો. ૫૪

ત્યારે રાજકુમાર બોલ્યો કે અરે પાપિષ્ઠ, આડાળ અને હૂણ જેવા
ચેષ્ટિત કરનાર, અકડ્યાણી, અસાની, નીચ, પારડી, તે આજ સૂધી જે જે
વિશ્વાસીઓને માગી નાખી તેમના કપાળની માળા કરી ં, તેનું વૈર પશુ
આજ હું તારૂ કપાળ લઈને વાળીન ૪૯-૫૦

ત્યારે તે કપાલિકે ક્રોધ દરી ઢાલગ્ને ઘા વ્યા, તેને બીમ કુમાર
તરવારવડે સુઝાવીને તે કપાલિકના બાધપર ચડી બેઠો ૫૧

બાદ કુમાર વિચારવા લાગ્યો, કમળની માફક આનુ માથુ તરવારવડે
ઢાપી લઈ કે કેમ, અથવા તો આ મને મસ્તકપર લઈ હુવે મારો સેવક બ
ન્યો છે તેને કપટથી કેમ મારૂ, અગર આ બહુ શક્તિવાળો હોઈ ઢોઈરીતે
જેન ધર્મ પામે તો બહુ પ્રભાવના દરે એમ વિચારી તે તેના મસ્તકપર મૂ
ઢીઓ મારવા લાગ્યો ૫૨-૫૩

એટલામા યોગી તેને પોતાની બાહોથી પકડવા લાગ્યો તેટલામા તે
કુમાર તરવાર આવે તેના જીડા જાનમા પડી ગયો ૫૪

ત મજહાર કુમાર, સરનપરૈ. પોનવત્ર મહીપીઠ,
સો મુદાદડ પવિઠ, સરહ કરડિવ્ય કહુ રહૃ ૫૫

કુચ્છેણ કર્ણ કુહરાવ, કરેણ નિઃસાર્ય નૃપચત યોગી,
ધરિહ ચરણે કદુબ્ધ, દૂર મુચ્છાલપ ગયણે ૫૬

સ તુ નિપતત્ત ગગનતલાદ્, દૈવવગાત્ પ્રાપિ યક્ષિણીદેવ્યા,
કર સરરુહસપુહણ, કાઝ નીઓ ય નિયમવણે. ૫૭

વીક્ષ્ય ચ તન્ના ત્વાન, મણિમય સિંહાસને સમાસીન,
અદિય વિમ્હિયદિય મો, જાવ ક્રિમેય તિ ચિંતેડ ૫૮

તાવ ઘોજિતહસ્તા, તન્મ્ય પુરો મૂય યક્ષિણી પ્રાહ,
મદ્દ ઇમો વિજ્ઞગિરી, તન્નામેણ ડમા બદલી ૫૯

ત્યા તેને કુમાર આખળ નખોવડે પોત્ર (પાવડુ) જેમ જમીન વિ-
હારે તેમ વિહારવા લાગ્યો. ત્યાં તે યોગી નૂડમા સરડો પેરી જવાથી રડતા
હાથીના માફક રડવા લાગ્યો. ૫૫

ત્યાં જેમ તેમ ઢગીને યોગીએ પોતાના હાથોવડે રાજકુમારને કાન-
થી બાહર કાઢ્યો, અને તેના પગ પડીને દડાની માફક તેને આઠાશમા બે
છાડ્યો. ૫૬

તે કુમાર આઠાશમાથી પડતો થડો નગીળયોગે એક યક્ષિણીએ અ-
ધર ઝીલી લીધો અને તેને પોતાના કપડમળના મ પુટમા ધરીને તેણી પોતાના
બુવનમા લઈ ગઈ. ૫૭

ત્યા તેણીએ તેને મણિમય ત્રિહાસનપગ બેસાડ્યો તે જોઈ તે વિ-
સ્મિત થઈ વિચારવા લાગ્યો કે આ તે શુ છે? ૫૮

તેટલામા તે યક્ષિણી તેના આગળ પ્રગટ વધને હાથ બેડી તેને ક
હેવા લાગી કે હે ભદ્ર, આ વિવ્ય પર્વત છે અને તેનાજ નામે આ અટવી
છે એટલે કે વિધ્યાટવી છે. ૫૯

વિંધ્યાદ્રિકઢરાત, ગત મતિસગત મિદ ત્રિદશસદમ,
અહ મિત્ય સામિળી, જરિલ્ખી ય નામેળ કમલમલા ૬૦

અઘા દ્વાપદવન્ઝિતા, કપાલિનો ત્વિસ મતરિક્ષતલાત,
ત નિવડતં પિત્તિલ્લુ, પિત્તુ પત્તા રૂઢ દિઠા ૬૧

સમતિ દુર્મધમન્મય, શિતશર નિઠ્ઠરપ્રહાર ત્રિધુરાગી,
તુહ સરળ મહ પત્તા, સુપુરિસ મ રવન્ન રવત્ત તઓ ૬૨

તદન્તુ વિહસ્ય સ ઝ્ઞે, કે ત્રિધુષે વિધુધ નિંદિતા નેતાન્,
વતા સવે ય પિત્તાસવે ય તુરુઝે અણિચ્ચે ય. ૬૩

નરકપુર સરલ સરણિ, પ્રાયા નાયામ નિવહ સમાધ્યાન્,
અતે કયરણ રણ, જળા મહદુસ્ત્વન્સ્ત્રાણ ૬૪

આપાત માન મધુરાન્, વિપવત્ પરિણામ ટાઢણાન્ વિપયાન્,
મવતર મૂલસમાણે, માણેઢ સચેયણો કોણ. ૬૫

વિંધ્ય પર્વતની શુક્લની અદ્વ આ અતિ મગવડવાળુ દેવગૃહ છે,
અને હું ઇહા એની માલેક ઝમળાક્ષા નામની યક્ષિણી છું ૬૦

આજ હું અઘ્ટાપદથી વળેલી છું, તે તને કપાળિએ જાણે દેકયાથી
આકાશમાથી ખડતો જોઈને તને અધર ઝીલી લેવા હુપિત થઈ ઇહા આવી
છું ૬૧

હવે હું અમલ્લ જામતા તીખા બાણના પ્રહારથી વિન્હળ થઈ છું,
અને તારે શરણે આવી છું માટે હે લલા પુરૂષ મને તું તેથી બચાવ દર

ત્યારે હસીને તે જોત્યો કે હે અમલ્લ યક્ષિણી, આ વિષયો સમજી
જનોને નિદનીય છે, વગેલી મદિરા સમાન છે, વગેલા પિત્ત જેવા છે, તુચ્છ
છે, અનિત્ય છે, નરકનગર જવાના સરવ માર્ગ જેવા ા, બહુ કષ્ટ સાધ્ય છે,
અતે દળે દર્ ગડાવનાર છે, લાખો દુખના જનક છે, દેખીતાજ મીઠા લાગે
છે પણ પરિણામે વિષની માફક લયકર છે, અને અમારૂંપી જાડના મૂળ સ-
માન છે, માટે તેમને કોણ ડાઘો માણમ લોગવે ૬૩-૬૪-૬૫

શામ્યતિ નૈવ વિપયા હિ સેવયા પ્રત્યુત પ્રવર્દ્ધતે,
ફરરુદ્ધ કદુયણેણ, પામા ઇવ પામર જિયાણ. ૬૬

(ઉત્કંચ)

ન જાતુ કામઃ કામાના, મુપભોગેન શામ્યતિ,
દ્વિપા કૃષ્ણવર્ત્તે વ, મ્હ્ય એવા ભિવર્દ્ધતે ૬૭

તદ્ દુઃસ્વ લક્ષહેતુ, ગૃહ્ણિ વિપયેષુ મુચ મવભીરુ,
સિરિ જિણનાદે તદેસયમિ ભાંતિ સયા કુણમ્હુ. ૬૮

ઈતિ તદ્વચનામૃત માપ્ય, યશ્વિણી શાત વિપય સતાપા,
સજોદિય કરકમલા, કમલસ્ત્રા જવણ કુમર ૬૯.

સ્વામિ સ્તવ પ્રસાદાત્, મુલમ સલુ મે પરત્ર વિશદપદ,
નીસેસ દુહામોષ, મોષ સમ ચપતીષ ૭૦

વિષયો સેવવાથી કઈ શમતા નથી પણ ઉલટા વધે છે, જેમકે પા-
મર જનોની પામા (ખમ) હાથની ખરજ કરવાથી ઉલટી વધે છે ૬૬

જે માટે કહ્યું છે કે,

કામ કદાપિ તેના ઉપભોગથી શાત પડતું નથી તે તો ધૃતના હો
મથી જેમ અગ્નિ વધે છે તેમ વધ્યાજ કરે છે ૬૭

માટે હે ભવલીડ, લાજો હુ ખની હેતુ આ વિષયગૃહ્ણિને તું છોડી
દે અને શ્રીજિનેશ્વર તથા તેના ખતાવનાર (શુર) મા ભક્તિ કર ૬૮

આવા તેના વચનામૃતથી યશ્વિણીનો વિષય મતાપ ઠ ઠો પડયો,
તેથી તે હન્ટ કમળ બોડીને કુમારને આ ગીતે કહેવા લાગી ૬૯

હે સ્વામિન, તારા પ્રમાદથી અને પરભવમાં ઉત્તમ પદ મળવું મુ-
લભ થયું છે કેમકે હુ મકળ હુ ખને ખતાવનાર લોગોને સમ્યક્ રીતે ત્યાગ
કરવા સમર્થ થઈ છું ૭૦

ત્વયિ મુદ્દહો ભક્તિમરો, રાગ ઇવ મુપાશિતે શુકે મે સ્તુ,
જો પુજો તુહ વિ સયા, સો મદ દેવો જિજ્ઞો હોઝ. ૭૧

इति यावद् गुरुभक्तिः, सा न्यदपि भणित्यति स्फुट किंचित्,
ता मुनिर्ज महुरग्रणि, कुमरो पुच्छइ तय देवि ७२

અતિ વધુર વધસમૃદ્ધ, શુદ્ધ સિદ્ધાત સારવચનેન,
કે રૂઢ કુણતિ સજ્જ્ઞાય, મસરિસ સા તથો મળઈ ૭૩

सतीह गिरौ मुनयो, मास चमुष्काच्च पारयति विभो,
तैसि सज्ज्ञाय पराण, एस मुम्मइ महुरसहो. ७४

અય નૃપતિમૂનુ રુચે, દિમે શિલ્પી શૈવ તમસિ મણિદીપ ,
જ ઇત્યવિ પુન્નેર્હિ, મુસાદુસગો મહ જાઓ ૭૫

એમ પદ્મરાજા રાણેલા શુક જીવર રાગ રહે છે તેમ તારા વિષે મારા
મજબૂત ભકિતરાગ થાઓ, અને જે તારે પવ્વ સદા પૂજ્ય છે તે જિનેશ્વર
મારા દેવ થાઓ ૭૧

એમ તે ભારે ભકિતવાળી દેવી જેવામા કાઈકિ જહેવા લાગી, તેટલામા
ત્યા થતી મધુરશ્વનિને સાલણી કુમાર દેવીને પૂજવા લાગ્યો ૭૨

અતિ મનોહર જ ધવાળા શુદ્ધ સિદ્ધાતના વચનોવડે ઈહા કેાણુ આવો
ઉત્તમ સ્વાધ્યાય કરે છે ? ત્યારે તે દેવી બોલી ૭૩

હે સ્વામિન્, આ પર્વતમા ચોમાગીના પારણે આહાર કરનાર મહા
મુનિઓ રહેલા છે, તેઓ સ્વાધ્યાય કરે છે, તેથી તેમનો આ મધુર શબ્દ
સ લગાય છે ૭૪

ત્યારે રાજકુમાર બોલ્યો કે આતો શીયાળામા અગ્નિ મળે અથવા
અધારામા ફીવો મળે તેમ થયું કે ઈહા પવ્વ મને પુન્યથોગે સુમાધુની સો
બત મળી ૭૫

તટહ મિદાર્ની રજની, શેષ મર્મીપા સમીપ મુપગમ્ય,
 ગમિહિં તિ તઓ નીઓ, સો દેવીણ મુળીણતે ૭૬
 પ્રાતઃ સપરિજના હ મુનીન્ પ્રણસ્વામિ સે તિ જલ્પિત્વા,
 સદાણ સપત્તા, સુમરતી કુમર સ્વપ્સ ૭૭
 ઇતરોપિ ગુહાદ્વાર, પ્રત્યાસન્નસ્થિત નનામ ગુરૂ,
 સ્વલદ્ધ ધમ્મલાહો, સ્વવિસર્ણ મુદ્ધમહિપીઢે ૭૮
 વિસ્મિતહૃદયોઽપૃચ્છત્, ભગવન્ કથમિહ મુખીપણે દેશે,
 તુલ્મે ચિઠહ અભયા, અસહાયા નિરસણા તિસિયા ૭૯
 એઝ કુમારપૃષ્ઠો, યાવત્ પ્રતિષ્ઠણતિ કિંચન મુનીશઃ,
 તા નિયદ્ નિવદ્ધતણઓ, ગયણે સ્વ ધ્રુવ ઇમ ૮૦
 ટીર્ઘતરા ગવલરૂચિઃ સા વતરતી નર્મોગ્ગણા ચ્ચુથુમે,
 નહલચ્છીણ વેણિગ્ગ, લગિરા લલહલાવન્ના ૮૧

માટે હું હવે બાકીની શત જ્ઞેમના પાસે જઈને પચ્ચાર કરૂં, ત્યારે
 દેવી તેને મુનિજ્ઞે પાસે લઈ ગઈ ૭૬

પછી દેવી બોલી કે હું પ્રભાતે મારા પરિવ્રજન સાથે મુનિજ્ઞેને વા-
 દવા આવીશ જ્ઞેમ કહી કુમારનો ઉપદેશ સ ભારવી ચક્રી સ્વસ્થાને પ્રાપ્ત થઈ ૭૭

હવે કુમાર શુદ્ધાના દરવાજાની નજીકમાં બેઠેલા શુરૂને નમ્યો જ્ઞેટલો
 તેમણે તેને ધર્મ લાભ આપ્યો બાદ તે પવિત્ર જમીનપર બેઠો ૭૮

પછી તે વિસ્મય પાત્રી શુરૂને પૂછવા લાગ્યો કે હે ભગવન્ તમે
 આવા ભયાનક પ્રદેશમાં કેાઈના ટેકા વગર અને જૂખ્યા તરસ્યા રહીને નિર્ભય
 કેમ રહી શકો છો ૭૯

આ રીતે કુમારે પૂછતા શુરૂ જવામાં જવાળ આપવા લાગ્યા તેવા-
 મા કુમારે આકાશથી આવતી જ્ઞેક જુલ્લ જોઈ ૮૦

તે જુલ્લ અતિ લાળી અને ઝાળાશથી ઝગઝગતી હોઈ આકાશથી
 નીચે આવતી ચક્રી ચોભવા લાગી તે આકાશ લક્ષ્મીની વેણી માફક મનોહર
 લાવણ્યવાળી હતી ૮૧

તરલતર મીપણાકૃતિ, રતિકઢિના રક્તચદનો લિપ્તા,
ભૂમીએ પઢિલગ્ગા, જમસ્સ જીઈ વ્વ સા સહૃ ૮૨

અય વિસ્મય ભરજનની સમાગતા ક્ષગિતિ તત્ત્વદેશે સા,
મયરહિયાણ તાણ, મુણિકુમરાણ નિયતાણ ૮૩

આગમ્ય તદનુ સહસા, સિતિપતિ તનયસ્ય મહલાગ્રં સા,
મુઠીઈ ગહિય મુદિદ, ચલિયા પચ્છામુદ મ્મતિ ૮૪

કસ્ય મુખે ચ કિંવા, કરિપ્યતે નેન મમ કૃપાણેન,
પિચ્છામિ સય ગતુ, ઇય કુમરો ઝઠિઓ સહસા. ૮૫

મણિપત્ય સૂરિચરણે, પચાસ્ય હ્વા તિકૌ તુરુવશેન,
વચ્છલિઝ છેયવરો, આરુદો તીઈ વાહાણ ૮૬

હરગલ ગવલ મુનીલિપ્ત, મુજાધિરુદો વ્રજન્ ગગનમાર્ગે,
કાલિય તુદારુદો, વિણુ વ્વ વિરાયણ કુમરો ૮૭

તે ચ ચળ અને સયાનડ હતી, અતિ કઠિન હતી, અને રાતા ચ'
દનથી લીંપાયલી હતી તેથી જાણે જમીનપગ પડેલી ચમની જીભ હોય તેવી
લાગતી ૮૨

હુએ તે મિસ્ત્રમય કરનારી ભુજા ઝટ તે પ્રદેશમાં આવી, ત્યાં મુ-
નિઓ તથા કુમાર નિર્ભય રહી તેને જોતા રહ્યા ૮૩

તે આવીને ઝટ કુમારની તરવારને મૂઠમાં મજબૂત લાઇને ઝટ દઈ
ચાછી વળી ૮૪

આ ભુજા કોની હુએ, અથવા આ મારી તરવારને તે શુ કરશે, એ
હુ જાતે જઈ જોજો તો કીક એમ વિચારી કુમાર ઝટ જાઈએ અને ગુફના પગે
લાગીને અતિ કોતુકના લીધે સિંહની માફક છેલાઇથી છલગ મારીને તે બા-
હુપર ચડી બેઠો. ૮૫-૮૬

મહાદેવના ગળા જેવી કાળી ભુજા ઉપર ચડીને આકાશમાર્ગે જતો
કુમાર કાળિકામુર જિપર ચડેલો વિધ્નુ હોય તેમ શોભવા લાગ્યો ૮૭

સ્થૂર સ્થિરચુન્ન ફલકો, પરિસ્થિતો વિપુલ ગગનચલરાશિ,
 વર્ણિઓ વ્ય ભિન્નવર્ણો, તરમાણો સહૃદ્ નિવદ્ધુઓ ૮૮
 વહુતર તરુવર ગિરિગણ, ગિરિસરિતો યાતિ યાવ દમિપદ્મન,
 મીમો અદસયમીમ, તા વિચ્છદ્ કાલિયા મવર્ણ ૮૯
 તદ્ગર્ભગૃહાસીના, પ્રહરણયુક્ મહિપરાહના સીના,
 તેણ દિઠા નરરુદ્, મહિયા કાલિયા પદિમા ૯૦
 તસ્યા શ્વા ગ્રે દદૃશે, સ પૂર્વ કાપાલિક સ્તયા તેન,
 વામકરેણ યગો, પુરિસો કેસેસુ પરિગદિઓ. ૯૧
 યસ્યા કિલ વાદાયા, માગચ્છતિ ત્વપ્સુતઃ સમારુદઃ,
 સા તસ્સ દુઝજોગિસ્સ, સતિયા દાહિના વાદા ૯૨
 ત કેશેષુ ગૃહીત, દૃષ્ટા પરિચિન્તિત કુમારેણ,
 કિં એસ કુપાસઢી, કાહી એસ્મ પુરિસસ્સ. ૯૩

જાણ અને સિમર ભુજાશ્વ ફલક (પાટિયા) જિપર રહ્યો થકો મોટા
 સમુદ્રને ઉલ ઘતો થકો જાણે ભાગેલા વહાણને વાણિયો તરતો હોય તેમ જે-
 ભાવા લાગ્યો ૮૮

તે ઘણા આડવાળા પર્વતો તથા નદીઓને જોતો થકો આવ્યો તેવામા
 તેણે અતિશય ભયાનક કાળિકાનુ મંદિર જોયું ૮૯

તે મંદિરના ગર્ભગૃહમા તેણે હૃદયિયાર ધારણ કરનારી પાડા જિપર
 ચઢેલી અને મનુષ્યોની જોપરીઓથી સણગારાયેલી કાળિકાની મૂર્તિ જોઈ ૯૦

તે મૂર્તિના આગળ તેણે તે પ્રથમનો કાપાલિક જોયો, અને તેણે પો-
 તાના ઠાળા હાથમા કેથ પકડીને ધરી ગયેલો એક પુરુષ જોયો ૯૧

વળી જે ભુજા જિપર સમકુમાર ચડી જઈલો હતો તે તે દુષ્ટ યોગિની
 જમણી ભુજા હતી ૯૨

વાળથી પકડેલા પુરુષને જોઈને કુમાર ચિ તવવા લાગ્યો કે આ પુ-
 રુષને આ કુપાપ ઠિ થુ કરનાર છે, તે હુ છાનો થઈને જોઈ, પછી જે કર-
 વાનુ હશે તે કરીશ ૯૩

તત્ પ્રજ્ઞા ભૂત્વા, તાવત્ પશ્યામિ ચેષ્ટિત મમુષ્ય,
પચ્છા જ કાયન્વ, ત ઝાહ ઇય વિચિતેત ૯૪

તસ્થા વુત્તીર્ય યુજા, ત્રિમૃત સ્તમ્યૈવ યોગિનઃ પશ્વાત્,
અપ્પિતુ કુપરસ્વગ્ગ, સઠાણ સા મુયા લગ્ગા ૯૫

ત નર મથ યોગ્યૂ ચે, સ્મરે છદેર કુરુપ્વ મોઃ શરણ,
તૂહ સિર મિમિણા અસિણા, જ છિત્તુ પૃઠ્ઠ દોર્લિ. ૯૬

સ પ્રાહ પરમ કરુણા, રસનીરનિધિ જિનેશ્વરો દેવઃ,
સન્વાવત્ય ગણાવિ, સરિયન્વો મઝ્ઝ નહુ અન્નો ૯૭

દૃઢ જિનધર્મ ધુરીણો, મીમારયો નિજસસઃ કુલસ્વામી,
કેળવિ કત્યવિનીઓ, કુલિંગિણા સો હ મે સરણ. ૯૮

યોગ્યૂ ચે રે પૂર્વ, સ તવ સ્વામી મયેન મે નપ્પ,
અન્નહ સિરેણ તસ્સેવ, કાલિય દેવિ મન્નિચતો ૯૯

એમ ચિતવીને ડુમાર બાહુથી ઊતરીને તેજ યોગિની પાછળ શુભશુભ
જિલો રહ્યો હુવે પેલી ભુલ યોગિને ડુમારતુ ખજ્ર આપીને સ્વધ્યાને વળગી હપ

હુવે યોગી તે માણુનને કહેવા લાગ્યો કે તારા ઈષ્ટદેવને સ ભાર અને
તારે જેતુ શરણ લેવું હોય તે લઈ લે, કેમકે હું તારૂં માથું આ તરવાર
થી ઢાપીને દેવીની પૂજા કરનાર છું ૯૬

તે પુરૂષ જોત્યો કે યમકરુણા જળના મમુદ્ર જિનેશ્વર ભગવાનજ
મારા દેવ છે, તેથી મર્થ અવસ્થામા મારે તેજ સ્મર્યોત્ય છે, ખીજે ડોઈ નહિ ૯૭

વળી જેનધર્મનો મજબૂત હિમાયતી લીમ નામે મારો મિત્ર અને
ડુળ સ્વામી જેને ડોઈકે કલિંગી કયાડ લઈ ગએલ છે તેજ મને શરણ ૯૮

યોગી જોત્યો કે અગે તાગે સ્વામી તો મારા ભયથી પહેલેથીજ
નાશી ગયો છે, નહિ, તો તેનાજ મન્તકથી આ કાળિકા દેવીની હું પૂજા
કરુંતે ૯૯

તદભાવે તત્પૂજા, તવ ગિરસાવિ હિ મયા ઘર્ત્તવ્યા,
તા ત્વજ્ઞ કહ સરણ, સો હોહી મૂઢ કાઠરિસો. ૧૦૦

રે રે સે તવ સ્વામી, મયા ધુના શંસિ કાલિકાદેવ્યા,
વિંઝા ગુહા આસન્ને, પાસે કિર સેયમિવલ્લખ ૧૦૧

કરવાલો ચ તસ્યૈ ચ, નિશિત આનાયિતો મયા પદય,
કમિણ નિચય તુઢ સીમ, ઝિઝિઝિદિઈ કળિહ નિઘનંતં ૧૦૨

ઉભયા આપાન્ શ્રુત્વા, દન્યૌ મીમઃ સદુઃસ્વસામર્ષ,
હા કહ પાવોવિ નહઈ, મા મિત્ત યુદ્ધિવધરહર ૧૦૩

હક્ષપતિ સ્મ તત સ્ત, રે યોગિદ્રુપ ભવા યુના પુરુષઃ,
ગિળિહત્તુ તુઝ્ઞ મઝલિ, મિઝલેમિ જયસ્સવિ દુહાઈ ૧૦૪

ત નર મપાસ્ય યોગી, કુમાર મમિષાવિત સ્તત સ્તેન,
દારકવાઢ પહારેણ, પાઢિઓ સે કરાઝ અસી ૧૦૫

તે નહિ મળતા હવે તારા માથાવડે પણ મારે તેની પૂજા કરવાની
છે, માટે હે મૂઢ, તે કાગુરૂપ તને શુ શરણ થઈ શકશે? ૧૦૦

અરે તારો તે સ્વામી તો હમણા વિવ્યાચળની શુક્રમા રહેતા પ્રવે
તાબર ભિમુકોની પાસે છે એમ મને કાળિ દેવીએ જણાવ્યું છે ૧૦૧

જો, આ તેનીજ તીક્ષ્ણ તરવાર મે અણાવેલી છે અને ચોનાવડેજ
હમણા તારૂં માથું ભેગાકે કપાશે ૧૦૨

આ રીતે બન્નેની વાતો સાંભળી તમાર દિલનીરી અને શુસ્સામા
ગરકાવ થઈ વિચારવા લાગ્યો કે અરે આ પાપી મારા મિત્ર યુદ્ધિમકરધરને
પણ નડવા મડ્યો છે ૧૦૩

તેથી તે તેને હાક મારી કહેવા લાગ્યો કે અરે ભેગટા, હવે પુરૂષ
થઈ સામે ભેલો રહે, તારૂં માથું લઈ હું જગત્પરના હું જ ટાળનાર છું ૧૦૪

ત્યારે તે માણુમને ઘોડીને ચોગી તમાર મામે દોડ્યો ત્યારે તેણે દર-
વાળના કમાડના ધક્કાથી તેના હાથમાની તરવાર પાડી નાખી ૧૦૫

ઘૃત્વા કચેષુ મૂસૌ, નિપાત્ય દત્તો રસિ ક્રમ મીમઃ,
 જા હુનિદી સે સીસ, તા કાલી અતરે હોઠં. ૧૦૬
 મીતા હ વીર મૈ નં, ઘષોદિ મમ વત્સલ છલિતલોક,
 જો નરસિર કમલેહિં, કરેડ મહ પૂય મડ મત્તો. ૧૦૭
 મો અપ્તશત પૂર્ણ, મૌલિના મોલિના મુના ઘ દ્યાવ,
 પાપોઢિય નિયમસ્વા, અઃ ચ ઇયસ્સ સિજ્જતી. ૧૦૮
 તાવત્ત્વ મમમરુજ્જા, પપ્પાપણ જાગમઃ કિતિપતનય,
 તૂહ પઞ્ચરપઞ્ચરિસેણ, તુઠા મગમ્મુ નર રુડય. ૧૦૯
 પરહિતમતિ' સ હચે, તુણ યદિ મમ દદાસિં વર મિપ્પિ,
 તો તિગરણ પરિમુદ્ધ, જીવવદ્ધ સ્સ વિવજ્જેદિ ૧૧૦
 તત્ત્વ મુતપઃ શીલામ્બા, વિકલાયાઃ કા હિ ધર્મસપ્પાપિત',
 ઇસે વ તુજ્જ ધમ્મો ચણ્ણ તત્ત્વજીવવદ્ધ મેય ૧૧૧

પછી તેના કેશ પકડીને જમીનપર પટકી દાતીપર પગ હાકીને બી
 મકુમાર જેવો તેણે મસ્તક કાપવા લાગ્યો તેવામા કાળી દેવી આકાશમા
 પ્રગટ થઈ ૧૦૬

તે બોલી કે હે વીર, હું ખુશી થઈ તું આ માથે લકન જે લોકને
 છળીને તેમના મસ્તક કમળોથી મારી પૂજ કરતો રહે છે, તેને તું માર મા ૧૦૭

હે કુમાર, આજે જો એ માથું કાપત તો તેવડે એકનો આઠ માથા
 પૂરા થાત અને હું મારૂં રૂપ પ્રગટ કરી એને નિદ્રા થાત ૧૦૮

પણ તેટલામા હે રાજકુમાર તું કરુણાનો લહા ઇડા આવી પહો-
 ન્યો ૧૦૯ હવે હું તારા ભારે પગકમથી તુણ થઈ છું, માટે જોઈતો વર માગ ૧૦૯

પરહિતને આહનાર કુમાર બોલ્યો કે જો તું તુણ થઈ મને ઇષ્ટ વર
 દેતી હોય તો તું મન વચન હાયથી જીવ હિમાને જલદી છોડી આપ ૧૧૦

તું તપ અને ગીજથી વિકળ છે, માટે તને ધર્મની પ્રાપ્તિ તે શી
 હોય, માટે આજ તારો ધર્મ છે કે આ ત્રગજીવનો વધ છોડી આપ ૧૧૧

યદ્દિદ્દિ નાત્મલાભ, લભતે કિલ પાદપો વિનામૂલં,
તદ્ધમ્મોવિ જિયાણ, ન હોઈ નૃણ દયાઈ વિના ૧૧૨

મા ભદ્રે સ્વસ્ય પુરો, જીવવથ મચીફરઃ કદાચિ દપિ,
તદ્ધ મા વસમ્મુ ભવદુહ, પયાણ સજ્જેણ મજ્જેણ. ૧૧૩

કારુણ્યમય સમ્યક્, યદ્ય કરિણ્યઃ પુરાઈ જિનધર્મ,
તો નેવ પાવત્તી, કુદેવ જોણીઈ દેવત્ત. ૧૧૪

તત્ત્વ જિજ્ઞાસુત્વ, તથ ભક્તા અપિ ભવતુ કરુણાર્દ્રાઃ,
પૂયમ્મુ જિણ પહિમાઓ, ધરમ્મુ જિણુત્ત ચ સમત્ત ૧૧૫

જિનમાર્ગ સંસ્થિતાના, કુર સાનિખ્ય ચ સર્વકાર્યેષુ,
જ લહિવ નરજમ્મ, ત ભદ્રે લહિસિ લહુ સિદ્ધિ ૧૧૬

અદ્ય પ્રભૃતિ સમસ્તાન્, જીના નિજજીવન્ નિરીક્ષિણ્યે,
અદ્ય તિ મણિય કાલી, સદસૈવ અદસણ પત્તા. ૧૧૭

જેમ ધંડા ઝાડ મૂળ વિના ઊગી શકતો નથી, તેમ જીવોને દયા
વિના ધર્મ થતો નથી ૧૧૮

માટે હે ભદ્રે, તારી આગળ ક્યારે પણ જીવહિમા કરવા કે મા,
તેમજ સ સામ્યા હુ ખ દેવાને મળ્ય રહેલ મદ્યથી પણ તુદ્ધ થા મા ૧૧૯

જો તે પૂર્વે મમ્યદ્ રીતે કૃષ્ણામય જિનધર્મ કર્યો હોત તો આવી
કેદેવ થોનિમા દેવતા નહિ થાત ૧૧૪

માટે તુ જીવવથ છોડ, અને તારા ભક્તો પણ કૃષ્ણાવાળા થાઓ,
તુ જિન પ્રતિમાઓને પૂજ, અને જિનભાષિત સમ્યક્ત્વ ધારણ કર ૧૧૫

વળી તુ જિન માર્ગમા ગ્હેનાજ જનોને સર્વ કાર્યોમા મદદગાર થા,
કે જેથી વળતો મનુષ્યભવ પામીને જલદી સિદ્ધિ પામીશ ૧૧૬

ત્યારે કાલિદાસ બોલી કે હું આજથી માંડીને સર્વ જીવોને મારા જીવ
સમાન જોઈશ, એમ કહીને તે ઝટ અલોપ થઈ ૧૧૭

અંથ મંત્રિસુતો મીમ, મળનામો લિંગ્ય સોપિત માહ,
કહ મિત્ત મુળતો વિ દુ, ગઓ વસે મિમસ્ત પાંવસ્ત ૧૧૮

સચિવતનૂજો પ્યુચે, મિથ પ્રથમે ઘ યામિનીયામે,
વાસગિદે તુગ મજ્જા, પન્ના અનિપ્પિ તં તત્થ ૧૧૯

સમ્રાત નયન યુગલા, સા પૃચ્છદ્ યામિકા સ્તત સ્તેપિ,
પમળતિ અહો છલિયા, જગતા વિ દુ કહ અમ્હે ૧૨૦

સર્વત્ર માર્ગિતોપિ ચ, યદા ન દૃષ્યો સિ તદનુ ભ્રમર્તુ.
કહિય કેળવિ હરિઓ, કુમરો નિસિ પદમજામમિ ૧૨૧

શ્રુત્વે દ તવ જનકો, જનની લોક ઓ વિલપિતુ લગ્ન.,
અહ ઓચરિડ પત્તે, જપ્પ કુલદેવયા એવ ૧૨૨

નૃપ સુસ્થો ભવ તવ મૃતુ, રપદ્વતો યોગિના ધમેન નિશિ,
ઉત્તર સાહ્ય મિસઓ, કુમરસ્સ સિર ગાહિસ્સ સ્તિ ૧૨૩

હવે મંત્રિકુમાર લીમને પગે પડયો ત્યારે કુમાર પશુ તેને લેટીને
કહેવા લાગ્યો કે હે મિત્ર, તુ બાણુતા છતાં પણ આ પાપિના હાથમા કેમ
સપડાયો ૧૧૮

ત્યારે મંત્રિકુમાર બોલ્યો કે હે મિત્ર આજ રાત્રિના પહેલા પહોરે
વાસધરમા તારી સી ગઈ, તે તને ત્યાં નહિ જોવાથી ગભરાઈ ૧૧૯

ત્યારે તે આજો ફરકાવી પટોરેગિરોને પૂછવા લાગી ત્યારે તેઓ પણ
બોલ્યા કે અરે અમો બાગતા છતાં અમને કુમાર છેતરી ચાલ્યો ગયો છે ૧૨૦

પછી સઘળે ગોધ કગ્તા પણ તારો પત્તો ન લા યો ત્યારે રાજાને
કહેવરાવ્યું કે કુમારને ગતના પહેલા પહોરે ડોઈક હરી ગયો છે ૧૨૧

આ સાંભળીને તારો બાપ તથા માતાઓ વિલાપ કરવા લાગ્યા, ત્યારે
ડોઈકના અગમા કળદેવતા બિતરીને નીચે મુજબ કહેવા લાગી ૧૨૨

હે રાજન, ધીગ થાઓ, તમારા પુત્રને રાતે એક નીચ યોગિએ ઉ
ત્તર સાધકના મિથે તેનું માથું લેવા હરેલ છે ૧૨૩

યક્ષિણ્યા નિજગેહે, નીત શ્રે ત્યાદિ સસ્ફુટ પ્રોચ્ય,
મણિય થોત્રદિણેદિ, રૂદ્ધ ઇહી ગુસ્તિપૂર્ણ ૧૨૪

અય સા સ્વસ્થાન મગાત્, સવાદયિતુ વચ સ્વહ તસ્યાઃ
અવસોઽ જોયણત્ય, ત્રિણિગ્મઓ નિયમવળાઓ ૧૨૫

તાવત્ સહસા કેના, પ્યુક્ત પુરુષેણ મુદિત ચિત્તેન,
મણચિતિયત્યાસિદ્ધી, તુહ મહ ઇમા હવડ સિમ્ધ ૧૨૬

ઈત્યેવ શુભશબ્દેન, રજિતો યાવ દોસ્મ ચલિતમનાઃ,
તો ગયણ ગણિ મિણા, હોસ્તિવિઓ દત્ત આણીઓ ૧૨૭

પુણ્યમ્હર પ્રાપ્યાણા, ભવતા મમુનૈવ મેલિતો સ્મિ તતઃ,
પરશુવ ચારિસ્સ ઇમસ્સ, ધમ્મ મુવહસમુ વરમિત્ત ૧૨૮

પ્રીતઃ પ્રાહ સ યોગ્યપિ, યઃ કાલ્પા શ્રિશ્રિયે પ્રવરધર્મઃ,
સો મહ સરણ તદેસઓ ય, દેવો તહ જિણુ ત્તિ ૧૨૯

પરંતુ તેને યક્ષિણી પોતાને ઘેર લઈ ગઈ છે ઇત્યાદિ સઘણ કહીને
કહ્યું કે થોડા દિવસ પછી તે ઇહા મોહોટી વિભૂતિ માથ આવી પહોંચશે. ૧૨૪

એમ કહીને તે જુગદેવતા સ્વસ્થાને ગઈ હવે હું તેના વચનની ખા-
તરી મેળવવા માટે શકુન જોવા ખાતર મારા ઘરથી નીકળી પડ્યો. ૧૨૫

તેટલામા એશિ તુ કોઈઈ હર્ષિત ચિત્તવાળા પુરૂષે કહ્યું કે હે ભદ્ર
આ તારી મનઃશિષ્ટ અર્થની બિદ્ધિ જલદી થઓ. ૧૨૬

આ રીતે શુભ શબ્દ થવાથી હું રજિત થઈ ચાલવા તૈયાર થયો તે-
ટલામા આકાશમા રહેલા આ યોગિએ મને બપોડી લીધા અને ઇહા
આપ્યો. ૧૨૭

માટે પુણ્યે તમારા દર્શન થાય તેમના સાથે એણે મને મેળવ્યો છે,
માટે એ પરમ ઉપડારી છે, તેથી હે વરમિત્ર, એને ધર્મનો ઉપદેશ કર. ૧૨૮

હવે તે યોગી પણ પુગી થઈ જાત્યો કે જે ઉત્તમ ધર્મ કાળિ દે-
વીએ કબૂલ કર્યો તે મને શબ્દ થાઓ અને તેનો દેખાડનાર જિન મારો દેવ
છે. ૧૨૯

(કિંચ)

અપકાર્યુ પકારપરસ્ય, યુદ્ધિ મકરગૃહ તવ નતો સ્મિ પદૌ,
ગુણ રચણ રોહણ ગિરિં, સામિ કુમાર ચ પદિવત્તો ૧૩૦

ઇતિ યાવ ચે મુદિતા, જલ્પતિ હિ તાવ દુદ્રતે સૂર્યે,
પત્તો તત્ય જવક્સો, હત્યી અદ્યોરથિરહત્યો ૧૩૧

કૃત્વા કરેણ भीम, सचिव चा स्वाप्य निजकपट्टे सौ,
काली भवणाउ तओ, लट्ट नहमग्गे समुप्पइओ ૧૩૨

अथ विस्मितः कुमारः, प्रोचे हे मित्र मनुजलोके न,
करिरयण मेरिस किं, दीसइ किंवा समुप्पइ य. ૧૩૩

जिन वचन भावितमति. स्पष्ट मभाषिष्ट मत्रिस्त्र मित्र,
त नत्थि सविहाण, ससारे ज न समवइ ૧૩૪

किंत्वं तव पुण्यभार, प्रणोदित* कोपि सुरवरो ह्येप.,
ता जाउ जत्थ तत्थ व, इत्तो न मणापि भय मत्थि. ૧૩૫

વળી અપકારિયા ઉપકાર કરનાર હે યુદ્ધિમકરગૃહ તારા પગે નમુ
છે, શુભરત્નના રોહિણીચળ સમાન આ રાજકુમારને માન આપુ છું એમ
તેઓ હર્ષિત થઈ જોલતા હતા તેટલામાં સૂર્ય જગતા ત્યાં એક જાડી અને
સ્થિર શૂઢવાળો જલાક્ષ નામે હાથાં આવી પહોંચ્યો ૧૩૦-૧૩૧

તેણે શૂઢવડે લીમ અને મંત્રિકુમારને પોતાની પૂઠે લઇને તે કાળી-
ના મંદિરથી નીકળી જલહી આકાશમાં જડતો થયો ૧૩૨

ત્યારે કુમાર વિસ્મિત થઈ જાત્યો કે હે મિત્ર આ મનુષ્ય લોકમાં
આવો કેાઈ ઉત્તમ હાથી હશે અને તે વળી જરનાર હશે ? ત્યારે જિનવચનથી
ભાવિત યુદ્ધિવાળો મંત્રિકુમાર સ્પષ્ટ કહેવા લાગ્યો કે હે મિત્ર, એવો કેાઈ
બનાવજ નથી કે જે સસારમાં નહિ સલાવે ૧૩૩-૧૩૪

છતાં આ તો કેાઈકે તારા પુણ્યે પ્રેરેલો દેવતા લાગે છે, માટે તે
ગમે ત્યાં જાઓ, એનાથી આપણને લગારે લાય ચનાર નથી ૧૩૫

इति जल्पतो स्तयो. स, क्षणेन नभसो वतीयं शून्यपुरे,
एकमि पवलदारे, ते मुत्तु करी कोहिवि गयो १३६

भीમો મિત્ર મુક્તવા, નગરસ્ય ચદિઃ સ્વય વિવેકૌ કઃ,
પુરમજ્જો તા પિચ્છઈ નરાસિંહ સમાગિઈ જીવ. ૧૩૭

तेनच मुखे गृहीतं स्वरूप एको नरो रसन विरस,
मा मम हरेसु पाणे, पुणो पुणो इय पयपतो १३८

ત દદ્દા સિતિતપિતમૂ, રહો ર્દ કિમપિં ઠારૂણ કર્મ,
ઈય ચિંતિય ત સવિળય, મિય પત્યઈ મુચ પુરિસ મિમં ૧૩૯

उन्मीलिता क्षियुगलेन, तेन सवीक्ष्य नृपति सूतवदनं,
स नरो मुदाउ मुत्त, सठविओ सुठु पयहिठे. १४०

स्मित्वे ति वाच मूचे, मुचे कथ मेतक प्रसन्न मुख,
ज अज्ज सए एसो, लद्धो दुहिण्ण भस्स ति १४१

એમ તે બે બોલતા હતા તેવામા તે હાથી તરત આકાશથી ઊતરીને ઠાઠકે શૂના નગરના દરવાજામા તેમને મૂકીને પોતે કયાક જતો રહ્યો ૧૩૬

ત્યારે શીમ કુમાર પોતાના મિત્રને જાહેર મેલીને પોતે એકલો નગરમા પેઠા, તેણે નગરની વચ્ચે આવતા એક નરમિ હના આકારવાળો એટલે કે નીચે મિ હ જેવો અને મુખમા મહુધ જેવો જીવ નેવો ૧૩૭

અને તેણે મોઢામા એક કપવાન પુરૂષને ખડકયો હતો, તે પુરૂષ “મારા પ્રાણ હરણ મ કર” એમ વારવાર બોલતો થકો રડતો હતો ૧૩૮

તેને જોધને રાજકુમારે વિચાર્યું કે અહો આ ભયંકર કર્મ શું છે ? તેથી તે વિનયપૂર્વક પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો કે આ પુરૂષને મૂક ૧૩૯

ત્યારે તેણે જાને આજો ઠાઠકી રાજકુમારને જોધને તે માણસને મોઢાથી કઢાડી પોતાના પગ નીચે મેલીને લગાડ હમીને કહ્યું કે હે પ્રસન્નમુખ, હું એને કેમ મૂક, કેમકે આજ મે પોતે બૂખેલો થઈ આ ભક્ષ્ય મેળવ્યું છે ૧૪૦-૧૪૧

આહ કુમાર સ્વકૃત, વૈઠિયરૂપ ઇવ લક્ષ્યસે મદ્ર,
તો કદ તુહ મક્ષ મિણ, જ મકવલા હારિણો અમરા ૧૪૨

અવુગો યદ્રા તદ્ધા, કરોતિ, યુક્ત હિ ન પુન રેત ત્ત,
સદુહ પલવતાણ, સત્તાણ ઘાયણ વિવુહ. ૧૪૩

યઃ સ્વલુ યયાતયા ઘા, દેહમૃતો હતિ ચિરસ મારસતઃ,
સો દુરુક્ત લક્ષ્ રિંછોલિ, કવલિજો મમદ્ ભીમભવે ૧૪૪

સ પ્રાહ સત્ય મેતત્, કિંત્વ મુના દર્શિ મમ પુરા દુઃસ્વ,
તદ્ જહ સયસો હણિણ, વિમમિ નહુ સમદ્ મદ્ કોહો ૧૪૫

અત્તણ્વ વહુ કઠ્ઠર્યન પૂર્વ મિમ પૂર્વશતુ મિતિદુ સ્વ,
મારિસ્સામિ અહ અહ, નિવતણઓ મળદ્ મો મદ્ ૧૪૬

અપકારિણિ યદિ કોપ, કોપે કોપ તતો ન કિં કુરુપે,
સયલપુરિ સત્થહણણ, જણણ નીસેસદુમ્બાણ ૧૪૭

કુમાર બોલ્યો કે હે ભદ્ર, આ તો તે ઉત્તર વેડિયરૂપ કશું લાગે
છે, તો પછી તને આ ભક્ષ્ય ગેતુ હોય, કેમકે દેવતાને કવલાહાર છે નહિ ૧૪૨

વળી જે અબુધ હોય ત તો જે તે જડે, પણ તુ તો વિબુધ છે,
મોટે તને આવા હુ ખથી રડતા ભુવોનો ઘાત ડરવો યુક્ત નથી ૧૪૩

કારણ કે જે રડના પ્રાણીઓને જેમ તેમ ડરીને મારી નાખે તે લાખો
હુ ખની રૂવાટીથી વીંટાઈને ભય કર ન માગ્યા ભમે છે ૧૪૪

તે બોલ્યો કે એ વાત માચી છે, પણ એણે પૂર્વે મને એવું હુ ખ
આશ્યું છે કે એ એને સો વાર માડ તોપણ મારો ક્રોધ થમે નહિ ૧૪૫

એથીજ આ પૂર્વના શત્રુને બહુ કઠ્ઠર્યનાપૂર્વક અતિ હુ ખ આધીને
'હુ મારીશ ત્યારે રાજકુમાર બોલ્યો કે હે ભદ્ર, ૧૪૬

જો તને અપકારિ ઊપર ડોપ હોય તો ડોપ ઉપર ડોપ કેમ કરતો
નથી, કેમકે ડોપ તો મદ્ય પુરુષાર્થને હણનાર અને સઘળા હુ બોને પેદા
રનાર છે ૧૪૭

તન્મુચ દીન મેન, કરુણારસ કારણ કુરુ સુધર્મ,
મુક્ત દુઃખ વિમુક્ત, હોસિ જ અન્નજન્મેવિ ૧૪૮

ઈતિ વદુ ભણિતોપિ યદા, ન મુંચતે ત નરં મ દુઃષ્ટાત્મા,
ધિતેઈ કુમારવરો, ન સામમજ્ઞો ઇમુત્તિ તથો. ૧૪૯

કોપાવિષ્ટ ઘ્રષ્ટ, ત મહમા પ્રેયં નૃપનિતનુ જન્મા,
નિયપઠીષ ઠાઠ ત પુરિસ સો તથો કુવિમ્નો. ૧૫૦

ભીમ સ ભીમમૂર્તિ, નિગરીતુ મગાવત પ્રસૂતવદનઃ,
ત ધરિય સુરે કુમરો, લાગો ભામેઝ મિરઝવરિં. ૧૫૧

તદનુ મ મૂશ્મો ભૂત્વા, નિર્ગમ્ય કુમાર દસ્ત મધ્ય તલાત્,
કુમરગુણ રજિયમણો, ઝદિસ્સો ઠાદ તત્ત્વેવ ૧૫૨

તસ્મિ ન્નદૃશ્યમાને, નૃપતનય સ્તસ્ય નાગરનરસ્ય,
ઘાઠુધિલગો કોઝગ, ધરેણ પવિમેઈ નિયમવળે ૧૫૩

માટે આ શઠને મૂકી દે, અને કંઈલાગસવાળા ધર્મને કર કે જેથી
તુ ભવાતરે હુ ખ રહિત મોક્ષ પામી શકીશ ૧૪૮

આ રીતે બહુ ઝઘા છતાં પણ તે દુષ્ટાત્મા તેને છોડવા તૈયાર ન થયો,
ત્યારે કુમાર ચિતવવા લાગ્યો કે આ કંઈ નરમાનથી અમલ શકે તેમ નથી ૧૪૯

તે કોપે ચઢેલા ધીઠને રાજકુમારે ધક્કો મારી તે પુરૂષને પોતાની
પીઠે બેસાડી લીધો તેથી તે ડોપિત થઈ ભયકર રૂપ ધરી મો ક્ષત્રીને લીમને
ગળી જવા દોહયો, ત્યારે કુમાર તેને ખુરમા પકડીને માથાપર ભમાવવા લા-
ગ્યો. ૧૫૦-૧૫૧

ત્યારે તે સૂક્ષ્મ થઈને કુમારના હાથથી છટો થઈને કુમારના ગુપ્તથી
રજિત થઈ ત્યાજ અદ્રશ્ય થઈ ગયો ૧૫૨

તેને અદ્રશ્ય થએલો જોઈ રાજકુમાર તે નાગરિક પુરૂષની પ-
કડીને કાતુકથી રાજભુવનમાં આણ્યો ૧૫૩

તપ્ત સપ્તમભૂમિ, સ્તભાશ્રિત સાલમજિકાભિ રિદ,
જોદિય કરાહિ મણિય, સાગય મિદ્દ મીમકુમરસ્સ. ૧૫૪

ત્વરિત ત્વરિત ચ તતઃ, સ્તભો પરિભાગત* સમવતીર્ય,
તાહિં વદમાણેણ, દિન્ન કુળગામણ તસ્મ ૧૫૫

તેન પુરુષેણ માર્દ્દે નૃપાત્મજ સ્તત્ર યાત ટામીન ,
તા મજ્જણ સામગ્ગી, મગ્ગા પત્તા નહાડ તદિ ૧૫૬

પચ્ચાલિકા મમુદિતાઃ પ્રોત્ત* પરિધાય પોતિકા મેના,
અમ્હોવરિ પસિડણ, કરેડ ન્હાણ કુમારવરો ૧૫૭

ધરણી ધવમવ ઝુલે, મમ મિત્ર નગરપરિસરો યાને,
ચિઠ્ઠ ત હકારહ, આળોગો તાહિ ઝહુ સોવિ ૧૫૮

તાભિ મિત્રસમેતો, મીમ સસ્નાપ્ય મોજિતો મક્તયા,
જા પલ્લકે પલ્લક, વિમ્હઓ ચિઠ્ઠ મુદ્દેણ ૧૫૯

ત્યા સાતમી ભૂમિના ચાલતીઓમા રહેલી શાલિભ નિકાઓ (પૂત-
ળીઓ) હાથ ભેડીને ભીમકુમારની આગત બોલવા લાગી ૧૫૪

પછી તે પૂતળીઓ ઝટપટ ચાલનાઓથી નીચે ઊતરી અને તેણી
ઓએ કુમારને સોનાનું આનન બેગવા આપ્યું ૧૫૫

ત્યારે તે પુરુષ સાથે ગજકુમાર ત્યા બેઠો એટલામા આકાશથી ત્યા
બધી ન્હાવાની સમાગ્રી આવી પહોંચી ૧૫૬

ત્યાં પતળીઓ પ્રમુદિત થઈ બોલી કે આ પોતિકા વસ પહેરીને
અમારાપર પ્રસાદ કરી તમો સ્નાન કરો ૧૫૭

રાજકુમાર બોલ્યો કે મારો મિત્ર નગરના બાહેરના ઉદ્યાનમા રહેલ
છે, તેને બોલાવી લાવો, ત્યાં તેઓ તેને પણ ઝટ ત્યા લઈ આવી ૧૫૮

પછી તેઓએ મિત્ર મહિન ભીમકુમારને ન્હાવવાનીને લક્ષિપૂર્વક
જમાડ્યો બાદ તે પણ મધ્ય ક્ષણે વિગ્નિન થઈને બેઠો ૧૫૯

તાવ દુવાચ સમક્ષ, કૃતાજલિ નિજરઃ કુપારવર,
 ગૃહ અસમવિકપેણં, પરિતુલો હ વરેષુ વર ૧૬૦
 જગદે જગતીશમુવા, યદિ તુષ્ટ સ્ત્વ મસિ મમ તતઃ, કપય,
 કો ત કો ઉવપારો, કિં પુર મિણ મુચ્ચસ જાયં ૧૬૧
 મોચે મુરં પુર મિદં, કનકપુર કનકગથ નૃપો વ્રા મૂત્ર,
 જો રવિગ્વમો તપ સો, અહ માસિ પુગોદિઓ ચઢો. ૧૬૨
 મર્મસ્ય જનસ્યો પરિ, સદાપિ ચા સ્થાત્ ક્રુધા જ્વલ સ્તદનુ,
 સર્વોચિ જનો જાઓ, મહ વડરી કોવિ નહુ મુયનો ૧૬૩
 અય મપિ નૃપઃ પ્રકૃત્યા, ક્રૂરમનાઃ કર્ણ દુર્બલઃ પ્રાયઃ,
 સંકાશ્ચિ અવરાહસ્ત, કારણ દદ મશ્ચદ. ૧૬૪
 કેનચિ દપરેષુ મૈયિ, મત્સરભર પૂરિતેન નૃપપુરતઃ
 અલિયં કાઠિય મિણ જહ, સહ હુચીર્ણ ઇમો નુત્યો ૧૬૫

તેટલામા દેવતા પ્રત્યક્ષ થઈ કુમારની આમે હાથ બેડીને બોલ્યો કે તારા પ્રબળ પરાક્રમથી હું તુષ્ટ થયો છું માટે વર માગ ૧૬૦

કુમાર બોલ્યો કે બે તુ મારાપર તુષ્ટ થયો હોય તો કહે કે તું કોણ છે, શા માટે અમને આટલો ઉપચાર કરે છે અને આ નગર બિનકેમ થયું છે ? ૧૬૧

દેવતા બોલ્યો કે આ કનકપુર નામે નગર છે, તેમા કનકગથ નામે રાજા હતો કે જેને તે બચાવ્યો છે અને હું તેનો ચંડ નામે પુરોહિત હતો. ૧૬૨

હું બધા લોકો બપર હમેશા ગુસ્સે રહેતો તેથી બધા લોક મારા વેરી થયા, કોઈ સુજન રહ્યો નહિ ૧૬૩

આ રાજા પણ સ્વભાવે ક્રૂર અને ગ્રાએ કાનનો કાચો હતો, તેથી અપરાધની ફક્ત શકાથી પણ ભારે આકરી શિક્ષા કરાવતો ૧૬૪

હવે એક દિવસે મારાપર મત્સરે ભરાધને કોઈએ રાજાને એવું બૂઝું સમજાવ્યું કે આ પુરોહિત ચંડાળની સાથે વસ્યો છે ૧૬૫

કાલ ચ માર્ગય જ્ઞ પ્યવિચાર્ય શિષેન વેષ્ટયિત્વા હ, -
છટાવેલ તિરલેણ, જાલિઓ જેણ વિરસતો ૧૬૬

તદનુ સદુઃસઃ શૃત્વા, જાતો હ મકામ નિર્જરાવશતઃ,
નામેણ સન્નગિલુ તિ, રક્તસો સરિય અહ વડર ૧૬૭

ફહચ સમેત્ય મયા મો સર્વોપિ તિરોદિતો નગરલોક,
એસ નિવો સગહિઓ, નિમ્મિય નરસિઘરુવેણ ૧૬૮

કરુણાલઠુત પૌરુષ, ગુણ મળિરત્નાકરેણ મોચયતા,
એવ તૂમણ સુમણ, ચમકિય મહ મળ ગાદ ૧૬૯

એપ સમગ્રોપિ મયા, તત્ત્વો પચારો શ્વદૃઢ્યરુપેણ,
મજ્જનમાઈ વિહિઓ, મચીણ દિવ્વસચીણ ૧૭૦

તત્ત્વ ચરિત મુદિતમનસા, પ્રકટીચક્રે મયૈવ પુરલોકઃ
અહ નિયદ્ ચાલિયદિટ્ઠી, કુમરો સયલ નયરલોપ ૧૭૧

ત્યારે મે તેની પૂતી ખાતરી કરવા માટે કાળવિલગ કરવાતું કહ્યા
છતા પણ તેણે મને શણુકી વીટાવી તેવ છ ટાવીને રડતો રડતો જતાઓ ૧૬૬

ત્યારે હ ખી થઇ મરીને હું અકામનિર્જરાના થોગે મર્ધગિલ નામે
નાશુસ થયો બાદ વેર સભારીને હું ઇહા આઓ અને આ નગરના લોક
મે બધા અદ્રશ્ય કર્યા અને પછી આ ગળને નરસિંહનું રૂપ કળીને પકડ્યો
૧૬૭-૧૬૮

પણ કંઈના યુક્ત ધોડપણુ રૂપ મહિના સમુદ્ર એવા તમોએ તેને
મૂકાઓ તેથી હે મુમતિવાન, માફ મન બહુ ચમત્કૃત થયુ ૧૬૯

આ સ્નાનાદિક સઘળો તારો ઉપચાર મે અદ્રશ્યરૂપે રહી ભક્તિથી
દિવ્યશક્તિવડે કર્યો છે ૧૭૦

વળી તારા ચરિત્રથી ખુશી થઇને મે આ નગરના લોકને, પ્રકટ કર્યા
છે તે સાભળી કુમારે નજર ફેરવી જોયું, તો સઘળા લોક દેખાયા ૧૭૧

અગ્રાંતરે કુમારઃ, પ્રૌણિષ્ઠ વિશિષ્ટ વિબુધ પરિવાર,

ઇત ગયણપેઠેણ, મોચરિત્વં ચારણ મુર્ણિદ. ૧૭૨

યત્ર કિલ મત્રિપુત્રઃ, કુમારમુક્તઃ સ્થિતો ભવ સત્ર,

સુરરસ્ય કણય કમલે, ટિઓ ગુરુ કહફ ધમ્મકહ ૧૭૩

અથ પ્રીમ પ્રેરણયા, સર્વગિલો મત્રિસૂત્રુ કનકરથૌ,

સન્વોવિ નયરલોઓ, પત્તો ગુરુપાય નમણત્યં. ૧૭૪

ક્ષિતિતલવિનિહિત શિરસ', પ્રમુદિત મનસઃ પ્રનટ્ઠ વહૂતમસઃ,

પળમેઙ્ગ મુણિનાહ, મુણતિ તે દેસણ યય ૧૭૫

ક્રોધઃ સુલ્લત રૂપરથુઃ, ક્રોધો વૈરાતુવથ કદઘનઃ,

સંતા વકરો કોહો, કોહો તવનિયમ વળદહ્વનો. ૧૭૬

કોપાટો પવિસસ્થુલ, દેહો દેહી કરોતિ વિવિધાનિ,

વહમારણ અન્નવત્તા, દાણ માર્ણિણિ પાવાણિ. ૧૭૭

એવામા કુમાર વિશિષ્ટ પડિતોથી પરિવરેલા આગ્રહ મુર્નીદ્રને આ
કાશ માર્ગે ઊતરતા જોયા ૧૭૨

તે આચાર્ય જ્યા કુમાર મત્રિ પુત્રને મેલી આઠ્યો હતો ત્યા દેવ
રચિત સુવર્ણ કમળપર એથી ધર્મકથા કરવા લાગ્યા ૧૭૩

હવે ભીમકુમારની પ્રેરણાથી સર્વગિલ, મત્રિકુમાર, કનકરથ, તંથા
તમામ નગરલોક શુરને નમવા આઠ્યા ૧૭૪

તેઓ જમીનપર માથું ઝાડાડી હરિત મનથી પાપને દૂર કરતા થકા
મુનીન્દરને નમીને આ રીતે દેશના સાબળવા લાગ્યા ૧૭૫

ક્રોધ મુણરૂપ ઝાડને કાપવા પરથુ સમાન છે, વૈશનુષ ધરૂપ કહને
વધારવા મેઘ સમાન છે, સતાપને ઊપજાવનાર છે અને તપનિયમરૂપ વનને
માળવા અગ્નિ સમાન છે ૧૭૬

કોપના ભસવથી ઊછળતા શરીરવાળો પ્રાણી વધ, મારણ, અભ્યા-
ખ્યાન વગેરે અનેક પાપ કરે છે ૧૭૭

તત્ત્વર્જસ્વલ મતિવદ્, સૂદારૂણ કર્મજાલ મર્જિત્વા,
મમદ્ મવમીમરન્ને, નિસ્સામન્ને દુઃકતો ૧૭૮

તદ્ મોમવ્યા મવ્ય, પદ મિચ્છતો વિહાય કોપમર,
પયદિય સિવપયસમ્મે, જિણઘમ્મે સ્વજમ કુણદ્ ૧૭૯

શ્રુત્વૈ વ સર્વગિલો, નત્વા મુનિપતિપદૌ જગાદે તિ,
કોષો કણગરદ્ નિવે, અજ્જપ્પમિદ્ મણ મુક્કો. ૧૮૦

અત્રચ શ્રીમકુમારે, ધર્મગુરા વિવ મમા સ્તુ દૃઢમક્તિ,
અદ્ તત્ત્વ ગદ્યદ્વતો, સમાગમો કરિવરો પગો. ૧૮૧

તદર્શને ચ સહસા, સા વર્ષદ્ શૃષ્ઠ મુપાગમત્ સોમ,
તો કુમરો ત કરિણ, વપ્પુકારેઽ ધીરવિઓ ૧૮૨

અવિહસ્તો નિજહસ્ત, હસ્તી સન્નોચ્ય તદનુ શાંતમનાઃ
કાઽ પયાહિણ સપરિસસ્ત ગુરુણો તઓ નમદ્ ૧૮૩

તેથી જોરવાળું અતિ ઘણું દારૂણ કર્મભજન ઉપાર્ણને અનુપમ ભવરૂપ
ભય કર અરણ્યમા દુ ખી થઇને ભટકે છે ૧૭૮

માટે છે ભયો, જો તમને ઉત્તમપદ મેળવવાની ઈચ્છા હોય તો કે
પને મૂકીને શિવપદના મુખને પ્રગટાવનાર જિન ધર્મમા ઉદ્યમ કરે ૧૭૯

એમ સાક્ષીને સર્વગિલ શુરના પગે નમીને જોયો કે કનકરથ
રાજ ભિરનો કોપ આજથી માડીને હું છોડી દઉં ૧૮૦

વળી આ ભીમકુમાર કે જે મારા ધર્મશુર જેવો છે તેમા મારી દૃઢ
સક્તિ યાજો એટલામા ત્યા ગડગડ કરતો એક મોટો હાથી આવી ચડયો ૧૮૧

તેને જોયિ તો આવતો જોઇને તે પર્વદા અતિશય ક્ષોભ પામી, તે-
ટલામા કુમારે ધીરે રહીને તેને આપુકાર્યો—એટલે હાથી પોતાની શૂઠ સ-
કાચી સાત થઈ પર્વદા સહિત શુરને પ્રદક્ષિણા કરી પગે લાગ્યો ૧૮૨-૧૮૩

અથ યતિપતિના જગદે, મતગજો સ્મા વહો મહાયશ્વા,
'ભીમ અણુસરિય ડહ, ત માગઝો કવિવરો હોઝ' ૧૮૪

કાલી મવના દ્રવતા પૂર્વે મસૌ ક્ષિતિપતનય આનિન્ધે,
ઈહય નિયપઢિપુત્તય, કળગરહ નરિદરવલાપ. ૧૮૫

સપ્રતિ નિજનગર પ્રતિ, નેતુ ભોમ મૃશ ત્વ મુન્સહસે,
ત આયન્નિય ફરિપર, રૂવ સો પ્રતિ સઠરહ ૧૮૬

માસ્વલકૃતિ યુક્ત, પ્રત્યક્ષ યક્ષરૂપ માધાય,
પમળહ નાળ મહોદહિ, મુર્ણિદ એવચિય ઇમં તિ ૧૮૭

વિજ્ઞાપ્ય કિલ્લે તત્, પૂર્વે કક્ષીકૃતેપિ સમ્યક્ત્વે,
મહ મળમવળે લગ્ના, કુલિંગિ સસમ્ગઝો અગ્ની ૧૮૮

તેના શુ ટારુદાહ, સા દાહિ વિશુદ્ધ દર્શન સમૃદ્ધિઃ,
તો હદ્દી અપ્પિદ્દી, વળેસુ જન્મો અહ જાઓ ૧૮૯

હવે યતીશ્વરે આ હાથીને જુલુ કે હે મહા યક્ષ, તુ ભીમને અ-
ણુસરીને ઇહા હાથીરૂપે આ-યો છે કે? ૧૮૪

વળી તે કાળીના લવનચકી આ ગજકુમારને પોતાના પૈત્ર કનકર-
થને બચાવવા માટે ઇહા આણેલો છે અને હવે તેને તારા પોતાના નગરપ્રલે
'લષ્ટ જવા તુ તેયાર થયો છે ખરો કે ના? તે માલગીને તે હાથીના ઉપને
સહરવા લાગ્યો ૧૮૫-૧૮૬

તે દેહીપ્રમાન અલકારવાળુ યક્ષતુ રૂપ ધારણ જરી બોલ્યો કે હે
જ્ઞાનસમુદ્ર મુનીશ્વર! તમારી વાત બરોણ છે ૧૮૭

છતા મારે જાણાવવુ જોડ્યે કે પૂર્વે મે સમ્યક્ત્વ અગીકાર કર્યું હતું
તે છતા કુલિંગિના મસર્ગવત્રી મારા મનરૂપ લવનમા આગ અળગી, તેથી
મારી નિર્મળ સમ્યક્ત્વરૂપ અમૃદ્ધિ બળી લક્ષ્મ વણ ગણ, તેથી હું વનમા
આવો અત્ય મદ્ધિવાન યક્ષ થયો છું ૧૮૮-૧૮૯

તસ્માત્ પ્રસન્ન ભગવ, ત્રારોપય મમ વિશુદ્ધ સમ્યક્ત્વ,
કળગ રહ ગ્વક્ષસાર્દહિ, મણિય મમ્હપિ ઇય હોઝ ૧૯૦

અથ ગુરુણા સમ્યક્ત્વ, તત્ત્વ ત્વ યત્ત રાત્તસાદીના,
કુમરો કુલિગિ સગા, ઇયાર માલોયણ ગુરુણો ૧૯૧

અતિ નિર્મલ સમ્યક્ત્વો, થીમો મુનિપુગવ નમસ્કૃત્ય,
વળગર હરાય મગ્ગે, ગ્વક્ષસમાર્દહિ સહ પત્તો ૧૯૨

કનકરથોપિ નરદ્ર, મમ્મત સામત મત્રિ પરિકલ્પિત,
નમિદ મળેદ કુમર, સન્ન મિણ તુહ પસાદ તિ. ૧૯૩

યજ્ઞાવ્યતે યદેતત્ત, રાજ્ય પ્રાજ્ય યદેષ પુરલોક,
જ ઇયસત્ અતુચ્છા, લચ્છી કિર જ ચ સમત્તા ૧૯૪

તદય લોક સ્તવ નાચ, કિંકરઃ સમુચિતે તતઃ કાર્પે,
તહ વાવારેયવ્વો, જહ હોઈ મિસ અણુગમહિઓ. ૧૯૫

માટે હે ભગવન, તમે પ્રસાદ કરીને મને વિશુદ્ધ સમ્યક્ત્વ આપો,
ન્યાયે કનકરથ તથા મક્ષસ વગેરેએ પણ હજી કે અમને પણ તે આપો ૧૯૦

હવે શુદ્ધે તે બધાને સમ્યક્ત્વ આપ્યું, અને ભીમ કુમારે કુલિ-
ગિના મગને અતિઆગ આલોચ્યો ૧૯૧

પછી તે અતિ નિર્મળ સમ્યક્ત્વવાન ભીમકુમાર મુનીશ્વરને નમીને
રાક્ષસ વગેરેની સાથે કનકરથ રાજ્યના ઘટે આવ્યો ૧૯૨

હવે કનકરથ રાજ્ય ધણા સામત મત્રિ વગેરેથી પગિયો થકો કુ-
મારને નમીને હોવા લાગ્યો કે જે જીવીયે છીયે, જે આ મહાન રાજ્ય છે,
જે આ નગર લોક છે, જે આ અમારી મોટી લક્ષ્મી છે, તથા જે સમ્યક્ત્વ
આપ્યું તે બધો તારો પનાય છે ૧૯૩-૧૯૪

તે માટે હે નાથ, અમે તારા કિંકર કીધે માટે યોગ્ય કામમા અ-
મને જોડવા કે જેથી તમારા વડુ આભારી થઈયે ૧૯૫

- સ માહ જનનમરણે, અન્યોન્ય નિવધને યથા સુમતા,
તહ સંપયાવયાઓય, કેં રહ હેડળો અન્ને. ૧૯૬
- વ્ય પુન વ્યાપારો, મગ્યાના મુકુલ સમવાના વઃ,
જિણધમ્મે અડદુલ્હે, નહુ કાયવ્વો પમાઓ તિ ૧૯૭
- સોદરભાવ* સાધર્મિકેણ, સેવામુ સાગુર્વગ્સ્ય,
પરાદેય કરણે જત્તો, તુમ્હેદિ સયા વિદેયવ્વો ૧૯૮
- અય વિહિતાજલ સ્તે, ધમાપિરે નાય કતિપયાન્ન દિવસાન્,
રહ ચિત્તમુ જેણ મ્હવિ, જિણધમ્મે રોઠ કોસલ ૧૯૯
- ઇતિ તદ્ધચન શ્રુત્વા યાવત્ પ્રતિવક્તિ કિંચિ દપિ મીમઃ,
તા હમદમત હમસ્ય, સહ સમુત્ત મિયનિવલોયા ૨૦૦
- વિંશતિવાહા કાલી, સા કાપલિકયુતા ગમ ત્તન,
રાયસુય નમિરૂણ, ઉવવિઠા કુમરનિદિઠા ૨૦૧

■ કુમાર બોલ્યો કે જેમ જીવેના જન્મ અને મરણ અરમથરસ હેતુ
જૂલ છે તેમ મ પદા અને આપદાઓ પણ છે, તેમા બીજા કોણ હેતુ
ધાય ૧૯૬

■ પણ તમે મુકુળમા જન્મેલા અને લબ્ધ છો તો તેથી તેમારી એ
ફરજ છે કે આ અતિ દુર્લભ જિન ધર્મમા તમારે પ્રમાદ નહિ કરવો ૧૯૭

■ વળી માધર્મિકોમા બધુભાવ રાખવો, માધુ વર્ગની મેવામાં તથા
રહિત માધવામા હમેગા તમારે ચત્ત રાખવો ૧૯૮

■ ત્યારે તેઓ હાથ બેડી બોલ્યા કે હે નાય, તમે કેટલાક દિવસ ઇલા
રહો કે જેથી અમે પણ જિનધર્મમા કુરાણ થઈ શકીએ ૧૯૯

■ આ રીતે તેમનું વચન માબળી જેવો લીમકુમાર ઉત્તર વાળવા તે
યાર થયો કે તેવામા હમહમ કરતા હમરૂકના ચળદથી રાજ અને લોકોને
બીવરાવતી વીશ બાહુવાળી તે કાળી દેવી જપાલિકાની સાથે ત્યા આવી
૨૦૦-૨૦૧

અમળ ચ્ચ કુમાર તદા, ત્વયિ કરિણા નીચમાન હ્ર સસસે,
 ઓહીદિ નાઝ તુહ દિય, મિપં ન ચલિયા પપ્પયવિ. ૨૦૨
 તવ જનકઃ પુરલોક*, સ્મૃત્વા તવ ગુણગણ રૂઢ મ્નધુના,
 કજ્જ વસેણ તદિય ગયાઈ મે કહવિ સઠવિઝ ૨૦૩.
 વિદધે પુરત સ્તેપા, મયા પ્રતિજ્ઞા યથા દિનયુગાતે,
 હ્ર મે આણેયન્વો, મીમકુમારો સમિત્તજુઓ ૨૦૪
 કાથિત ચ, યથા મીમો, ત્વતિષ્ઠપદ્ વહુજન મિનેદ્રમતે,
 રવિસ્તત્થા વહુલોય, મારિજ્જત ચ ગુરુકરુણો. ૨૦૫
 અતિહિત નિજસસ સહિત, સ્તિષ્ઠિતિ કુશલેન કનરુપુર નગરે,
 મા મો પમોયઠાણે, માહુ વિસાપ કુણહ તુલ્લે ૨૦૬
 શ્રુત્વે ચ મુત્સુકમના, યાવત્ પ્રસ્થાસ્યતે વરકુમારઃ,
 તા ગયણયલે મેરી, મમાદરવો સમુચ્છલિઓ ૨૦૭

તે બાલી કે હે કુમાર, તે વેળા તને તારા મિત્ર સહિત હાથી બ-
 પાડી ગયો ત્યારે હું અવધિથી તારૂં હિત યનાં છે એમ જોઈ એક પગ
 પછી ચાલી નહિ ૨૦૨

પછી હમણા તારો આપ તથા નગર લીડ તારા ગુણો મ ભાગીને રાવે
 છે, તે મે ઠામના પ્રમ મે ત્યા જતા જોયા જેવી તેમને જેમ તેમ ધીરજ
 આપી તેમના આગળ એવી પ્રતિજ્ઞા લીધી કે, જે દિનના છે તે માટે ભીમકુ
 માને તેના મિત્ર સાથે ત્યા લઈ આવવું ૨૦૩-૨૦૪

વગી મે કહ્યું કે ભીમકુમારે તો ઘણા જાણે જેનું ધર્મમા સ્થાપ્યા
 છે અને ભાગે કહ્યું કરી ઘણા જણને મરતા બચાવ્યા છે ૨૦૫

તે પોતાના હિતચિંતકને મિત્રની માથે કનકપુરમા મેમકુશળતાએ
 રહેલું છે, માટે હર્ષના સ્થાને તમે વિપાદ મ કરો ૨૦૬

આમ સાલગી કુમાર ઉત્સુક થઈ ત્યા જવા તૈયાર થયો તેટલામા
 આકાશમા સેરી અને બલાનો અવાજ ઊઠવા લાગ્યો ૨૦૭

ચચદ્વિમાનમાલા, મધ્ય વિમાનસ્થિતા કમલવદના,
દિઠા ણા દેવી, ટસદિસિ નિજામિયતમોદા. ૨૦૮

અથ કિમિતિ મળન રજનીચરઃ કરે મુદ્ગર દધદ્ યસઃ,
કરકલિય દિચકચી ઝ્ઞતિ મમુઠેઠ કાલી વિ ૨૦૯

મીમો મીમવ દમયો યાચ સિષ્ટતિ ચ તાવ દિત્યુચ્ચૈઃ,
જય જીવ નદ નદળ, હરિવાહળ નિયડ્ઞો કુમર ૨૧૦

ઈતિ જલપંતો દેવા, દેવ્ય શ્વાયુઃ કુમારવરપાર્શ્વે,
સાહતિ જલિમ્બળીપ્, કમન્નમ્બાણ ય આગમણ ૨૧૧

અથ સાપિ શરવિમાન, મૂલ્ત્વા મુદિતા કુમારપદકમલ,
નમિઝળ ડચિયઢાળે, હવવિઢા વિજ્ઞવઢ ણ ૨૧૨

એવામા વિમાનોની હારના વચ્ચેવચના વિમાનમા રહેલી કમળ
જેવા મુખવાળી એઠ દેવી દેખાઈ કે જેની કાતિથી દશે દિશામા અધકાર
દર, થતું, હતું ૨૦૮

ત્યાજે રાક્ષસ તથા હાથમા મુદ્ગર ધરતો યક્ષ તથા હાથમા રાખેલ
દીપતી કાતંગવાળી કાળી એ બધા ઝટ આ તે શુ છે એમ કહી તેપાર
થયા ૨૦૯

આ વળતે બીમદુમાર તો બીમની આફક નિર્ભય જિલો રહેા તેવામા
દેવો અને દેવીઓ જિયે કુમાર પાને આવી તેને વધાવવા લાગ્યા કે હે હરિ-
વાહન રાજના પુત્ર, તુ જયવાન રહે, જીવતો રહે, આનંદમા રહે એમ ક
હીને તેમણે કમળાક્ષા યક્ષિણીનું આગમન જણાવ્યું ૨૧૦-૨૧૧

હવે તે યક્ષિણી પણ વિમાનથી જિતરી કુમારને ચરણે નમી ઉચિત-
સ્થાને બેશી આ રીતે વીનવવા લાગી ૨૧૨

સમ્યક્ત્વ મમ દત્ત્વા, વિષ્ણુહાયા તદા મુમુનિસવિધે
 ત સિ ઠિઓ નિસિ ગોસે સપરિયણા તત્ત્વ હ પત્તા ૨૧૩
 પ્રણતા મુનયો યુય, ન તત્ર દૃષ્ટા સ્તતો મયા વધિના,
 કારિવ્જતા મઙ્ગળવિદિ મિદ દિઠા મુદિઠાણ ૨૧૪
 અથ વલિતો ૬ સ્વલિતા, સ્તોક કાલ ચ ગુરુકકાર્યેણ,
 સપદ-તુમ મહાયમ, ઠિઠોસિ મુપુન્નજોણ. ૨૧૫
 યક્ષેણ વિમાન મથો વિરચય્ય ક્ષિતિપમ્નૂ રિત્યુક્તઃ,
 આરુદ્ધ નાદ સિન્ધ, ગતન્ત્ર કમલ પુરનયરે ૨૧૬
 તત ઉત્તરથૌ ભીમઃ, પ્રાંન મવોધ્ય કનકરથરાજ,
 આરુદ્ધો ય વિમાણ, સઃ શુદ્ધિલ્પમતિ પુત્રેણ ૨૧૭
 તસ્ય વ્રજતો દેવા, ગાયત્ર કૈપિ કૈપિ નૃત્યતઃ,
 ગયગર્જિજ હયદોસિ, તપ્પુરઓ કેવિ કુન્વતા ૨૧૮

હે કુમાર તુ મને સમ્યક્ત્વ આપી વિધ્ય પર્વતની શુદ્ધિમા મુનિ
 ઓની ખાસે રાતે રહેા ત્યા પ્રભાતે હુ મારા પરિવાર સાથે આપ્રી ૨૧૩

હુ મુનિઓને નમી પણ તમોને ત્યા ન જોયા ત્યારે અવધિધી મે
 જોયુ તો ઈહા તમોને સ્નાન કરતા જોયા તેથી હુ રાજી થઈ ૨૧૪

હવે હુ ત્યાથી વળતી થોડો વખત એક મોટા કામના લીધે અટકી
 ગઈ હતી પણ હમણા હે મહાયશ, પુણ્યયોગે તારા દર્શન થયા છે ૨૧૫

બાદ યક્ષે વિમાન સ્થાવીને રાજકુમારને કહ્યુ કે હે નાથ! હવે જ
 લડો થોડો કેમકે આપણને કનકપુર જવુ છે ૨૧૬

ત્યારે શ્રીમકુમાર ઊઠીને પ્રીતિવાળા કનકરથ ગાળને જેમ તેમ મે
 મળવી શુદ્ધિલ મત્રિના પુત્ર સાથે વિમાનપર ચડયો ૨૧૭

તેને ચાલતા કોઈ દેવતા ગાવા લાગ્યા, કોઈ નાચવા લાગ્યા, અને
 કોઈ હાથીના જેવી ગર્જના કરવા લાગ્યા તો કોઈ થોડા માફક ખખારવા
 લાગ્યા ૨૧૮

મેરી મમાદિરવૈઃ, સમસ્ત મમરતલ વધિરયતઃ, "

કુમરેણ સમ પત્તા, કમલપુગસન્ન ગામપિ. ૨૧૯ -

તત્રચ ધીમ શ્રૈત્યે ગમત તતો યક્ષરાક્ષસમુલ્લૈઃ,

પણમેવિ જિણવરિંદ, ઢિઠો દાવેદ્ સ મદત્ય. ૨૨૦

અથ પટહમેરિ શ્વલ્લરિ, કસાલકમુખ્ય તૂય શ્વદૌપઃ,

કમલપુરે અત્યાણઢિણ મુણિઓ નરિંદેણ. ૨૨૧

તત્તનુ તૃપો મત્રિજન, પપ્પચ્છ કિમધ કસપયન મુમુતેઃ,

વરનાળં ઉપ્પન્ન, જ મુચ્ચદ્ અમરત્તરરવો. ૨૨૨

યાવદ્ વિમૃશ્ય સમ્યક્, મત્રિજન. મત્રિત્રચઃ કિમપિ દક્ષે,

તગ્મા મસામિણે વ, રાયા વઢાવિઓ તાવ ૨૨૩

વહ્નદેવી દેવયુતઃ, પ્રાપ કુમારઃ પ્રભો મમ પ્રામે,

તેણ જિર્ણિદ ભવણે, મદ્દસવો ઇસ પારદ્ધો ૨૨૪

વળી લેગી અને લલા વગેરેના નાદથી આકાશને ઘેરેડે ઠરતા થકા
પતેઓ બધા હમાગના માથે કમળપુરના પાનેના જામમા આવી પહોચ્યા ૨૧૬

ત્યા લીમકુમાર જિન મદિરમા ગયો અને યક્ષ રાક્ષસ વગેરેની
માથે રહીને જિનેશ્વરને નમીને હરિત થઈ મજીતપૂર્વક મહોત્સવ કરાવેવા
લાગ્યો ૨૨૦

હવે પડહ, લેગી, ગાલર, અને ઢાગીયા વગેરે વાળાનો અવાજ કમ
ળપુરમા મહામા બેઠેલા રાજાએ માલખ્યો ૨૨૧

ત્યારે રાજાએ મત્રિઓને પૂછ્યું કે આજ શુ કોઈ મહાસુનિને કે
વળજાન લેખન્યું છે કે જોઈ દેવતાઓના વાળાનો અવાજ સંભળાય છે? ૨૨૨

ત્યારે મત્રિઓ વિચાર કરીને જેવું ઠીક ઉત્તર આપવા તૈયાર થયા
કે તેવામા તે જામના વ્વામિએ રાત્રને વધામણી આપી કે દે-મહોરાજ, ઘણા
દેવદેવી ગાયે તમારો કુમાર માન જામે આવી પહોચ્યો છે અને તેણે જિન
મદિરમા આ મહોત્સવ શરૂ કર્યો છે ૨૨૩-૨૨૪

દત્વા નિજાગલગ્ના, મલકૃતિં મુકુટાજિતા તસ્મૈ,
વુત્તો વિત્તી રન્ના, મળેસુ સામતમાઙ જળ. ૨૨૫

સવહતિ યેન સર્વઃ, પ્રગે કુમારસ્ય સમુલ્લ ગતુ,
કારેસુ દૃઢસોહ ચ, સોવિ તદ્દ કારણ મંબ ૨૨૬

માતશ્ચ પ્રીતમના, મપરિજનઃ સમુલ્લ યયૌ રાજા,
આગચ્છતો કુમરો, દિઠો ગયણમિ શ્દુ વ્વ ૨૨૭

ઉત્તીર્ય વરવિમાના, ન્નનામ મીમો નૃપસ્ય પદકમલ,
જળણી પમુહ જળસ્ત ય, અન્નાણવિ કુણ્દ જહજુગા ૨૨૮

જનકાદેશાવ્ કરિવર, મ યારુઠો ય બુદ્ધિલભુતોપિ,
નિયનિય પિઙ પર્મિર્જન, જહોચિય કુણ્દ સન્વેતિ ૨૨૯

જ્પ્ટેન સચિવસૂત્રુ મીમેન સ્વસ્ય વૃષ્ટતો ધ્યાસિ,
અહ સહ પિઙ્ગા પત્તો, ધવલહરે મીમવર કુમરો ૨૩૦

ત્યારે રાજાએ તેને પોતાના સુગટ શિવાય બાકીના બધા કાર દઇને
પછી પોતાના છડીદારને કહ્યું કે, તુ મામ ત વગેરે લોકને કહે કે આવતી
સવારે સર્વેને કુમારની સાથે જવાનું બની શકે માટે હાટ સણગાશવી રાખે
ત્યારે તેણે પણ જઈ તે પ્રમાણે કહીને તેમજ કશબ્યુ ૨૨૫-૨૨૬

પ્રભાતે હર્ષિત યઈ રાજા સપરિવાર કુમારની સાથે ગયો, ત્યારે આ-
કાશમા બાણે ચ દ્ર હોય તેમ કુમારને આકાશ માર્ગે સાથે આવતો જોયો ૨૨૭

પછી શ્રીમકુમાર વિમાનથી ઊતરી રાજાને પગે લાગ્યો તથા માતા
પ્રમુખનું તથા બીજાઓનું પણ યથાયોગ્ય તેણે સાચબ્યું ૨૨૮

બાદ પિતાના હુકમ પ્રમાણે તે હાથીપર બેઠો તેમજ બુદ્ધિલ મનિના
કુમારે પણ પોતાના માળાપ વગેરે સર્વે જનનું યથોચિત્ત શ્રદ્ધાબ્યું ૨૨૯

શ્રીમકુમારે હર્ષિત યઈ તેને પોતાની પાછળ બેસાડ્યો બાદ પિતા
સાથે શ્રીમકુમાર ધવલ ઘરમા પહોંચ્યો ૨૩૦

ખુક્તોતર ચ રાજા, મીમસ્યા પ્રચ્છિ ચરિત મતિરુચિર,
જ જટ વિત્ત ત તદ્, સાદૃશ સઞ્જપિ મતિસુઓ ૨૩૧

અત્રાતરે ચ કથિત, હરિવાહન નરપતેઃ કૃતાજલિભિઃ,
હજ્જાણ પાલર્ણિ, અરવિંદ મુર્ણિદ આગમણ ૨૩૨

અથ સપરિકરો રાજા, તન ચયૌ પ્રમુદિતો ગુરુ શ્રવા,
નિસિયદ્ ડચિયઠાણે, તો ધમ્મ પરિકહદ્ સૂરી ૨૩૩

મો મઘ્યા એપ મવઃ, ક્ષમશાન તુલ્યઃ સદાપ્ય શુચિરૂપઃ,
વિલોતેર મોહપિસાઓ, પરિભમિર કસાય ગિદ્ગલો ૨૩૪

દુર્જય વિભવ પિપાસા, પરિસર્પત્સતત શાકિની સંયઃ,
અદ્ ડગરાગ પાગ, હજ્જ તપમૂય જનદેહો. ૨૩૫

દુર્દર માર વિકાર, જ્વાલામાલા કરાલ દિક્ચક્રઃ,
પદ સમય પસપિરગુરુ, પખોસધૂમેણ દુષ્પિચ્છો. ૨૩૬

જમ્યા બાદ રાત્રીએ મ ત્રિકમારને ભીમનુ મધ્યુ ચગ્નિ પૂછ્યુ, ત્યારે
જે જેમ બન્યુ હતુ તે તેમ તેણે કહી મ લખાવ્યુ ૨૩૧

એવામા હરિવાહન રાત્રીને ઉવાનપાળડોએ આવી હાથ ભેડી કહ્યુ
કે અરવિંદ મુનીશ્વર પધાર્યા છે ૨૩૨

ત્યારે પરિનાગ સહિત ગત ત્યા આવી હર્ષથી શુક્રને નમીને ઉચ્ચિ
તસ્થાને બેઠા ત્યારે આચાર્ય ધર્મ જોષા લાગ્યા-૨૩૩

હે ભંયો, આ સત્તાર મમાણુ મ'દ્દ હમેશા અશુચિમય છે, તેમા
મોહરૂપી પિશાચ વિલાસ કરે છે અને વ્યાધરૂપ ગુરોના ટોળા ભમે છે ૨૩૪

તેમા દુર્જય ધનતૃષ્ણરૂપ શાકિની હમેશા દુઃખે છે, અને અતિ આ-
કરા રાગરૂપ અભિમા ઘણા જલ્પના ગરીબો બળે છે ૨૩૫

દુર્દર કામવિકારની વ્યાજાઓથી તે ત્યારે બાબુથી લય કર લાગે છે,
અને પ્રતિ નમમે દેલાતા ત્યારે પ્રદેશરૂપ ધૂમથી તેમા અધારૂં દવાયેલ છે ૨૩૬

મિથ્યાત્વ યુજગસસ્વિતિ, રથુમા ય વસાય ભીષણ કરકા,
નિહિય વદુનેહ થમા, ભમત સુમહત મૂયગણો ૨૩૭

સર્વત્ર લોક વલ્લહ, સ્ફુટ દુન્નૈઃ સ્વાલિકા સમૂહ થ,
મુલ્લવન વિગિદ્ધ ઉચ્ચેય, જળગ કારુન્ય રત્નમરો ૨૩૮

સ્થાન સ્થાન નિવેશિત, વનમચય મદમકૂટ સઢત્ર,
કિન્નરો અણુહલેસા, મુદગિદ્ધિ સિય લિ વિકરાલો ૨૩૯

અતિ દુસ્સહ વિવિધાપ, નિપતદ્વદુ શત્રુનિકાનિરુરોદ્ધઃ,
નિરુદ્ધ ગરત દુઝ્ઝળ, મિટા અન્નાણ માયગો ૨૪૦

વિષય વિષયકમગ્ન , પ્રાણિગળ સ્તદ્ ભાસ્મશાને ત્ર,
પઢિયાળ જીવાળ, નતો મુદિનેયિ અસ્થિ મુદ્ ૨૪૧

વળી એમા મિથ્યાવરૂપ સર્પ રહે છે, તથા અશુભ અધ્યવસાયરૂપ
ભયકર ઠરક (ધોર જોદિઈ) વસે છે, તેમજ સ્નેહરૂપ સ્તલ લાઇને એમા
વળા ભૂતો દસ્તા રહે છે ૨૩૭

વળી એમા જ્યાં જુઓ ત્યાં વતલ ઠકામરૂપ થાળિઓનો ખડખડાટ
થાય છે, અને અનેક ભાતના ઉદ્દેગજનક ડડણુ ફેદનના સ્વર મળવાય છે ૨૩૮

તથા ઠેકાણે ઠેકાણે છુપાનેલા વનના ભરા-રૂપ ભસ્મના ઢગલા રહેલા
છે, અને કૃષ્ણાદિત અશુભ લેશ્યાવાળી મુખચુદ્ધિરૂપ શિયાલણીથી એ વિકરાળ
લાગે છે ૨૩૯

અતિ દુ સહ અનેક આપદાઓરૂપ તમટીઓથી એ બીહામણો છે,
વળી એમા કપટી દુર્જનરૂપ અગ્નિ (અશુભ મૂચક ચિન્હ) રહેલા છે, તથા
અજ્ઞાનરૂપ માનગ (ચલાગ) એમા રહે છે ૨૪૦

માટે આ ગસારરૂપ મથાણુમા પ્રાણિઓ વિષયરૂપ વિષમ કીચડમા
ખૂંચી જાય છે, તેમને સ્વપ્નમા પણ સુખ ક્યાની હોય? ૨૪૧

૧ ૨ ૩ ૪
યદિતુ સ્તુચરેત્ર સુતપો, જ્ઞાન સુદર્શન મહામટા સ્થતુરઃ,
ઉત્તર સારંગ રુષેણ, ઠાવિત ચતુર્દિસિ કમસો ૨૪૨

ધૃત્વા મૃસાધુમુદ્રા, જિનશાસન મડલે મમુપવિદ્ય,
દોડ પયત્રેણ દદ, દુભેય મિક્ત્તા મિહાગધં. ૨૪૩

મોદ પિગાચ પ્રમૃતી, નપાસ્ય મવા નમીપ્ટ ચિત્રકૃતઃ,
અક્ષુદિય માણસોદિ, નિરુદ્ધ ઇંદિય પયારોદિ. ૨૪૪

“ અવ્યગ્ર મત્યગ્ર , સામાચારો વિ ચિત્ર કુમુમભરૈઃ,
સિદ્ધતમતજાવો, ખીરડ મિઠેળા ડહેવ તઓ ૨૪૫

મન ઈહિતા ન્યમુમતા, સપત્રતે સમન્ના મૌર્યાણિ,
પગારિ સપત્રે ચ જને, સા લગ્નમ્ નિવૃર્ત્ત પરમા. ૨૪૬

હતિ હરિવાહન નૃપતિ, મૌર્ચાર્થયુતે ત્રિભુવ્ય ગુરુચરન,
મીસળ સસાગ મુહાણ, વાસમો મુગડુ વોહતો ૨૪૭

બાધી બે જ્ઞાન-દર્શન-ચારિત્ર અને તપસ્ય માગ મુખટોને ચાર દિ-
શામા ઉત્તરમાધકર્યે રથાપી સુમાધુની મુદ્રા ધરી જિન ગામનરૂપ મહામા
બેસી હિમ્મત રાખી બે પ્રજાગ્ની શિખારૂપ શિખાબધ હઈ મોહપિશાચ વ-
ગેરે ઇષ્ટમા વિમુક્તારીઓને દૂર કરી શાત મન રાખી ઇન્દ્રિયોનો પ્રચાર રોકી,
૨૪૨-૨૪૩-૨૪૪

એકાગ્રતાથી મામાચારીરૂપ નવા લેહવાળુ મુખોથી મિદ્ધાતરૂપ મ-
ત્રનો બાપ ત્રિધિપૂર્વક ઠરવામા આવે તો મધળા મનઃકલ્પિત મુખ પ્રાપ્ત થાય
છે, અને તેનો ભુગ્સો વધતા વધતા પરમ નિર્વૃત્તિ (મુક્તિ) મળે છે ૨૪૫-૨૪૬

આ રીતના બાવાર્થ બગેલા શુભવચન ચાલગીને હરિવાહન રાંભ બ-
ચકર તસારૂંથ મશાણુમા વસતા ધીલવા લાગ્યો ૨૪૭

સામ્રાજ્ય ધીમસુતે, વિન્યમ્યા નેકલોક મયુક્તઃ
 મવ પેયવણુલ્લઘણ, પવણ દિક્ષવ પવજ્જેઈ. ૨૪૮
 પ્કાદશાંગધારી, સુચિર પરિપાલિતા મલચરિત્રઃ,
 સો રાયરિમી પત્તો, તિદ્ધવણ મિહરડિય ઠાળ ૨૪૯
 ધીમનરેન્દ્રોપિ ચિર કુર્વન્ જિનશાસનોન્નતીઃ શતશઃ,
 પરહિય કરાણિકરઈ, નીર્ઘે પસાહણ રજત. ૨૫૦
 અન્યેશુ ધર્મકારા, ગારા દુદ્ધિગ્ન માનસ* પુત્ર,
 રજ્જે ઠવિશુ ગિણિય, દિક્ષવ ધીમો ગઓ મુક્ત ૨૫૧

इति हि भीम कुमार सुवृत्तरु,
 मनसि कृत्य चमत्कृति कारक,
 परहितार्थ कृतः कृतिनो मुदा,
 भवत भावित जैन मताः सदा २५२

(इति भीमकुमार कथा समाप्ता)

(છ)

તેથી તે બીમકુમારને રાજ્ય એાપી અનેક લોક માથે ॥ સારૂપ મ-
 સાણુને ઉલ્લઘવા સમર્થ દીક્ષાને લેતો હવે ૨૪૮

તે અગીઆમ અગ ગીધી ચિરકાળ નિર્મળ આગિત્ર પ્રાણી તે ગાજર્ષિ
 મિલ્લિપદ પામ્યો ૨૪૯

બીમ રાજ્ય પણ ચિરકાળ સૂધી નેકલોક રીતે જિન શામનની ઉન્નતિ
 કરતો થકો પરહિત કરવામા તત્પર રહી નીતિથી રાજ્ય પણ ૧ લાગ્યો ૨૫૦

તે આખરે મસારૂપ કેદખાનાથી ઉદ્ધિગ્ન મર્ધ પુત્રને રાજ્યપર સ્થા-
 પી દીક્ષા લઈ મુક્તિ પામ્યો ૨૫૧

આ રીતે બીમકુમારનું ચમત્કારી વૃત્તાવ સાલણી હે પડિતો, તમે
 હવેથી પરહિતાર્થ કરતા થકા હમેગા જૈન મતથી ભાવિત રહો ૨૫૨

(આ ગીતે બીમ કુમારની કથા પૂર્ણ થઈ છે)

એકવિંશતિતમ ગુણ.

વક્તઃ પરહિતાર્થકારી તિ વિંશતિતમો ગુણઃ, સાંપ્રત મેક-
વિંશતિતમો લબ્ધલક્ષ્ય ગુણઃ ફલતો મિધીયતે.

પરહિતાર્થકારી નામે વીશમો ગુણ કહ્યો, હવે એકવીશમો
લબ્ધલક્ષ્ય ગુણ કળથી વર્ણવીએ છીએ

(મૂળ ગાથા.)

લક્ષ્ણેઽ લબ્ધ લક્ષ્ણો-
સુહેણ મયલપિ ધમ્મકરણિજ્જ,
દક્ષો સુસાસણિજ્જો-
તુરિય ચ સુસિન્ધિઓ હોઢ. ૨૮

(મૂળ ગાથાનો અર્થ)

લબ્ધલક્ષ્ય પુરૂષ મુખે કળીને મળી ધર્મ કર્તવ્ય બાણી શકે
છે. તે કહ્યો હોવાથી જલદી કેળવાય છે ૨૮

(ટીકા)

લક્ષયતિ જાનાતિ-પતનુજ્ઞાના વરણત્વા લ્લગ્ય મિથ લ્લગ્ય લક્ષ્ય શિ-
ક્ષણીયાનુષ્ઠાન ચેમ મ લબ્ધલક્ષ્ય-મુક્તેના જ્ઞેશેના-ત્મનઃ શિક્ષાયિતુ ચ
નિવેદ મનુષ્પાદમ ત્રિત્યર્થ-સકલ સમસ્તમપિ ધર્મ કરણીય ચૈત્યવદન વ
ર્દનાદિક-અય મભિપ્રાયઃ-પૂર્વ મવાચ્યસ્ત મિત્ર સકલ જ્ઞાતિયે વા વિગચ્છતિ

લખે એટલે બાણે-હવે જ્ઞાનાવસ્થા કર્મ હોવાથી પ્રાપ્ત થયાની મા-
ફક પ્રાપ્ત વધુ છે લક્ષ્ય એટલે શીખવા લાયક અનુષ્ઠાન જેને તે લબ્ધ લ-
ક્ષ્ય પુરૂષ મુખે એટલે વગર કહેશે અર્થાત્ ૮ ટાળો આપ્યા વગર-મકળ એટલે
મમન્ત ધર્મદૃત્ય ચૈત્યવદન શરવદન વગેરે-પૂર્વભાગે શીખેલુ હોય તેમ બધુ
જલદી બાણી શકે છે

તથાચાહ

મતિજન્મ યદ્ ધ્યસ્તં, જીવૈઃ કર્મ શુભાશુભ,
તેનૈ વા ધ્યાસયોગેન, તદ્વા ધ્યસ્યતે મુક્ત (મિતિ)

૨ માટે કહેલું છે કે,

દરેક જન્મમાં જીવેને જે કાંઈ શુભાશુભ કામનો અભ્યાસ કરેલ હોય છે, તે તેજ અભ્યાસના થોડે જીને ઇલા મુખે શીખી શકાય છે

અતएव दसः क्षिप्रकारी, सुशामनीय, स्त्वरित शोककालेन, चकारस्यो परियोगात् मुक्षिषा पारगाभी च स्यात्. नार्गाजुनवत्

એથીજ દસ એટલે ચાલાક હોવાથી મુક્તાસનીય (મુખે કેળવાય એવો) હોવાથી ત્વરિત એટલે થોડા કાળે કરી મુક્તિમાનો પારગામી પણ થાય છે નાર્ગાજુન થોડી માફક

તત્કથા ચૈવ

પુર માંત્ય પાટલિપુર, ગંધર્વહટ્ટ વ મુરહિ ગરદ,
તત્થ મુરુદો નિર્વર્, ઈસરમય મહસ નમિયકમો ૧

કયમયણ કમો વહુમુદ્દ આગમો સગમુ તિ પરમૂરી,
દૂરી કય પાવમરો, ત્રિહરતો ત ય સવત્તો ૨

તે નાર્ગાજુનની કથા આ પ્રમાણે છે.

ગાંધીના હાટની માફક મુગધિ (મુયશવાળ) જનોવાણ પાટલિપુત્ર નામે નગર હતું, ત્યાં મુકુટ નામે રાજા હતો, જેના ચરણ કમળમાં લાખો કાકોર નમતા હતા ૧

ત્યાં કામને જીતનાર અને બહુ આગમને શુદ્ધ રીતે લેણેલા સગમ નામે મહાન્ આચાર્ય પાપનાં અમૂઢને ફર કરતાથના વિચરતા વિચરતા આવી પહોંચ્યા, ૨

गुण तुदि भात्र कलिओ, सकिरिया लकिओ रुइरसदो,
लकराणगधु व्व समत्थि, तस्स एगो पवरसीसो ३
सो वालोनि जवाल, प्पड मागुण रयण रोहण समाणो,
आणिय चउत्थ रमिय, कयावि उय कहइ गुरुपुरओ ४
अव तत्रन्धीए, अणुप्फिय पुप्फत पतीए,
नवसा लिक्कजिय नव, बहइ कुडएण मे दिन्न ५
सो गुरुणा सत्तो, वन्त पलित्तो सि पढमि ज एव,
सो आह मइ विहिज्जउ, आयारेण पसाउ त्ति ६
तह विडिए गुरुणा तो, जणेण पालित्तओ त्ति सो तुत्तो,
वहिसिद्धिओ बाई, ठगिओ मूरीहि निययणए ७

તે આચાર્યને વ્યાકરણની માફક શુદ્ધરૂઢિ ભાવવાળો (વધતા શુદ્ધ વાળો), સદ્વિચારી ગોભિત, અને રશ્મિર ગખ્તવાળો એક સિધ્ધ હોતો કે

તે બાળક છતાં પણ એટલેને બાળવી બુદ્ધિપુ ગુણરત્નનો શાહિશ્યા-
ચળ સમાન હતો તે એક વખતે એકા ગસવાળી એટલે ખાટી રાખ આશીને
શરૂ પાડે આ રીતે બોલ્યો ૪

તાળા જેવી લાલ આબવાણી અને પુષ્પ જેવા ફાલવાણી નવ જીવાન વધૂએ ઠઠઠીવડે આ અલુકૃતેલુ (તા.ગુ) અને નવા ચોખાની કાલુતુ આન્દ (ખાટિકા) મને આપ્યું છે ૫

ત્યારે ગુરુએ કહ્યું કે હે વાત્સ, તું આમ બોલે છે તેથી લાગે છે કે તું પલિત (પ્રલિપ્ત દુગ્ધી પડેલો) બન્યો છે ત્યારે તે બાત્સ્યો કે અને આ-
ચાર શીખવી મારાપર પ્રસાદ કરો ૮

શુરજી તેમ કચું-છતા લોકોએ તેનું પાલિતક એવું નામ પાડી દી-
ધુ તે બહુ સિદ્ધિવાળો અને વાદી થયો એટલે શુરજી તેને પોતાના પદે
સ્થાપ્યો. ૭

* બાકરજીમાં પણ ગુણ અને દૃઢિ હોય છે સા । ક્રિયાપદ હોય છે અને રૂ
ચિર શબ્દો પણ હોય છે

કડ્યાવિ વસહિવાહિં, વવિલ્લતો સો કઠિંચિ કઞ્જમિ,
જા ચિઠઈ તા તહિય, સપત્તા વાઈણો વેવિ. ૮

પુછતિ મૂરિનિલય, કહઈ રમો વકદીદરપહેળ,
કાલ વિલલ્લકણ લહુ, વસદીઈ સય પુણો પત્તો ૯

દાડ કવાહે કવહેળ, મુવડ જા મુણિવરો તહિં તાવ,
પત્તા વાઈ પુછતિ, કત્ય પાલિસઓ મૂરી ૧૦

અદ પમળતિ વિણેયા, મુહમુહેળ સુવતિ કિર ગુરુણો,
જવહાસકણ વિહિઓ, કુવકુહસદો તઓ તેહિં ૧૧

ગુરુણાવિ વિરાલીય, સદો વિહિઓ કહતિ તો ઈય,
લીલાઈ તણ જિણિયા, અમ્હે સન્નેવિ મુણિનાઈ ૧૨

દિજ્જઝ દસળ મિણિંહ, તો લહુ ઘટેઈ સો તય લહુપ,
દહુ તજ્જિળળત્ય, પવાઈણો ઈય પયપતિ ૧૩

તે ક્યારેક ડોઈ કામ સાડુ વમતિની જાહેર રોકાયો હતો તેવામાં
ત્યા ડોઈકે વાદીઓ આવી પહોંચ્યા ૮

તેઓ તેને આચાર્યનું સ્થાન પૂછવા લાગ્યા ત્યાં જોઈ તેમને વાકે
અને લાગો રસ્તો બતાવ્યો કે જેથી તે વિશ્વે પહોંચે—અને પોતે તેમની
અગાજી વસતિમાં આવી પહોંચ્યો ૯

તે વમતિમાં આવી કપટ ઢગી કમાડ બધ ઢરીને સૂઈ રહ્યો, તેટલામાં
તે વાદીઓ આવી પૂછવા લાગ્યા કે પાલિસક સૂરિ કયા છે? ૧૦

ત્યારે શિષ્યો બોલ્યા કે ગુરુ મુજે સૂતેલા છે ત્યારે તેમણે ઉપહાસ
કરવા માટે કુકડાનો શબ્દ કર્યો ૧૧

ત્યારે ગુરુએ બિલાડીનો શબ્દ કર્યો ત્યારે તેઓ બોલ્યા કે હું ગુની-
શ્વર, તમે અમો બધાને લીલા બતાવીનેજ છોડી લીધા છે ૧૨

માટે હવે દર્શન આપો, ત્યારે તે જલદી બેઠ્યો ત્યારે તેને બહુ
નાનો બેઠને તેને છતવા માટે તે વાદીઓ આ રીતે કહેવા લાગ્યા, ૧૩

પાલિત્તય કહમ્મુ ફુડ, સયલ મઠિમહઠ ધમતેણ,
 દિઠો કદાવિ સુઓ વા, ચદણ રમમીયલો અગ્ગી ૧૪
 શ્રીકાલઃ મૂરિરાજો નમિ ત્રિ નમિ કુલોત્તસરત્નાયમાન-
 મ્તચ્છિઠ્ઠપ્પો વૃદ્ધવાદી દ્વિજકુલતિલક* સિદ્ધસેનો વમ્ભૂવ;
 ત્રિભ્રાણઃ કૂદનિદ્રા કપટ ઇતિ જને વિશ્રુતો વિશ્વરૂપઃ-
 સજાત. સગમો ય તદનુચ ગણભૂત્ પાદલિપ્ત સ્તતો હ ૧૫
 ઇય જિણપત્રયણ નિયલ, મમિણો વરવાઈણો મહાકવિણો,
 કહિય નિયપુવ્વ પુરિસે, મણિય પાલિત્તગ્ગે ય ૧૬
 અયસાભિગાય અભિટ્ટમિયસ્મ પુરિસસ્ત મુદ્ધહિયયસ્ત,
 હોઈ વહતસ્સ પુણો, ચદણરસ સીયલો અગ્ગી. ૧૭
 ઇય નિઙ્ગિજિણિયા ગાણ, અપ્પચ્ચવાણ્ણિ વાઈણો ગુરુણા,
 નવ રસતરગ લોલા, તરગલોલા કહા ય રૂયા ૧૮

હે પાલિત્તઃ બોલ, આખી પૃથ્વી ફરતા તે અગ્નિને અદનના રસ
 જેવી-શીતળ કયા પછી દીઠી દે સાલળી છે? ૧૪

શ્રી કાલિદ નામે સૂરિ કે જે નમિ વિનમિના વશમા રત્ન મમાન
 યયા ત્યાગ પછી તેના શિષ્ય વૃદ્ધવાદી થયા ત્યાગ કેડે તેના શિષ્ય સિદ્ધસેન
 યયા કે જે બ્રાહ્મણ કુળમા તિલક તુલ્ય હતા અને હમણા કપટનિદ્રાને ધા-
 રણ કરવાથી ખરેખરા કપટરૂપે જગતમા પાધરા થએલ આ સગમસૂરિ થયા
 અને તેમનો શિષ્ય હું પાદલિપ્ત નામે થયો છું ૧૫

આ રીતે જિન પ્રવચનરૂપ નભસ્તલમા અદ્ર સમાન ઉત્તમ વાદિ
 અને કવિ એવા પોતાના પૂર્વ પુત્રો વર્ણવીને તે પાદલિપ્ત બોલ્યા કે ૧૬

અપયશનુ આજ અડવાથી દુષ્ટાયલા શુદ્ધ મનવાળા પુરૂષને અમિ
 જીપાડતા અદનના રસ જેવી શીતળ લાગે છે ૧૭

આ રીતે વગર હુડકે વાદમા વાદીઓને શુરૂએ છૂટ્યા પછી તેમના
 આગળ નવ રસવી ભગપૂર અને તગ ગ માફક આગળ વધતી કયા ડહી સ-
 ભળાવી ૧૮

સમિયા ય સિરોચિયણા, અદૃસ્સ મુહુરાદ્ધો તદ્વપ,
વિહિય ત પદ્મસ જ, અજ્ઞપિ કર્ણો ન પાવતિ ૧૯

તથાહિ

દીહર ફાંઈ નાલે, મહિહર કેસર દિસામુદ્દ દલિલ્લે,
૩અ પિયડ કાલમમરો જળમયરદ્ધ પુદ્દ પડમે. ૨૦

જ લદ્દ લૂ માંવેળ, મૂર્ગિણા ગૂદ સુત્તમાઈયા,
નાયા વહુયામાયા, તિત્થરમથાડ તે નેવા. ૨૧

અઠમિમાઈપદ્મ, પાલિત્તો લેવિઝ્ઞણ નિયચલ્લણે,
રેવય વિમલ ગિરીમુ, વદદ્ દેવે નહપરેળ ૨૨

ઈત્તો સુરઠવિસળ, અઝ્ઞુણ રસસિદ્ધિ લદ્દમાદ્ધણો,
મવ્વત્થ લદ્દલ્લુઓ, જોગી નાગઝ્ઞુણો અત્થિ. ૨૩

વળી ગુરૂંડ રાજા માદો પડતા તેની મસ્તકની વેદના તે આચાર્યે
શમાવી દીધી અને એવી ઠવિતા ઠગી છે કે જે આલ સૂધી પણ બીજા ક
વિચો ઠરી ગયા ૧૬

તે કવિતા આ ગીતે છે

લાળા મર્પડપ નાળવાળા, પવતડપી ઠશરાવાળા, અને દિશાના મુખ
રૂપ દળવાળા પૃન્વીરૂપ પદ્મમા ઝાળરૂપી ભમરો જીવે, જનરૂપ મકરદ પીથે
છે ૨૦

વળી તે આચાર્યે લખવલ્લપણાથી જે ગૂદ સૂત્ર વગેરે અનેક ભાવ
જાણી લીધા છે તે મોટા અથથી જાણી લેવા ૨૧

તે પાદલિપ્ત સૂરિ આઠમ વગેરે પર્વોમા પોતાના અરજો લેપ કરી
ગિરનાર અને શેત્રુજાપ આકાશ માર્ગે દેવ વાદવા જતા ૨૨

આણીમેર સોરઠ દેશમા સોનાગિદ્ધિથી પ્રખ્યાતિ પામેલો અને સર્વ
જાળતોમા ધ્યાન દેનાર નાગાર્જુન નામે યોગી હોતો ૨૩

સો દત્ત મળદ મૂરિ, વિચરસુ નિયપાય લેવસિદ્ધિ મે,
ગિર્દેસુ મઝ્ઝ કંચણ, સિદ્ધિ તો મળદ ઘુણિપરો ૨૪

મો કચણ સિદ્ધિ ઝાંકચણસ્ત મહ કચણસ્ત સિદ્ધોદ્ધિ,
કિં કજ મવજ્ઞાણ, કચણ સિદ્ધાવિ કિંવ તિય ૨૫

તુહ પાયલેવ મિદ્ધિ, માવજ તેણ નહુ પયચ્ઠેમિ,
જ સાવજ્ઞુપસો, મુળીણ નો કપ્પણ મદ. ૨૬

તત્તો ઇમો વિલહ્લો, ગુલદ્દલહ્લો લહ્લપિ સિક્કલેદ,
સમણો વાસગ કિરિય, ચિડવદણ વદનાઈય ૨૭

તિત્થાગયાણ મૂરોણ, વદણ દેદ ચરણ કમલેસુ,
કુસલત્તણેણ પુરો ઠાઠ સન્વેસિ સદાણ ૨૮

તે પાદલિપ્ત સૂરિને જોઈ બોલ્યો કે તમે મને તમારી પાદલેખની
સિદ્ધિ બતાવો અને આ મારી સોનાસિદ્ધિ હું તમને આપુ, ત્યારે સૂરિએ
નીચે મુજબ તેને જવાબ વાળ્યો ૨૪

હે ઇચ્છાસિદ્ધ યોગી, હું અકિચ્છન છું તો પછી આ પાપ ભરેલી
સોનાસિદ્ધ સાથે મારે શું કરવાનું છે, અગર એનાથી શો ફાયદો છે, ૨૫

વળી તને પાદલેખની મિદ્ધિ આપવી એ સાવધ કામ છે તેથી તે
પણ હું આપી શકતો નથી કેમકે હે ભદ્ર! મુનિઓને સાવધનો ઉપદેશ પણ
કહે નહિ ૨૬

ત્યારે તે યોગી દિલગીર થયો થકો પણ બરોબર લક્ષ્ય રાખીને શ્રા-
વકની ચેત્યવદન ગુરૂવદન વગેરે ઘણી ક્રિયા શીખવા લાગ્યો ૨૭

પછી તીર્થ વાદવા આવેલા સૂરિના ચતુકમળમા તે ચતુરાઈ વાપરી
બધા શ્રાવકોના મોખરે રહીને વદન કરવા લાગ્યો ૨૮

ગુરુચરણ તો કાઠ, નિયમઝલિ નમ્રહ તથણુ મધેણ,
લઠ્ઠહ સ લઠ્ઠલ્હસો, સત્તુત્તર મોસદીણ મય. ૨૯

નેણ ઓસદિનિયરેણ, પાયલેવ સય કુણહ ઇસો,
તવ્વસઓ ગયણે કુન્નુકુડુ વ્વ ઝપ્પહહ પહહ પુણો ૩૦

પુણ રાગદ્દણ ગુરુણા ટિઠો પુઠોય કહહ સો એવ,
પહુ તુહ પાય પસાય, મધેણ મદ્દ હમ નાય ૩૧

પહ્ પસિય કહસુ મમ્મ, જોગ જેણ દેવેમિ સુકવત્થો,
ગુરુઝવણસેણ વિણા, જમ્મહા ન દર્શતિ સિદ્ધીઓ ૩૨

તો ચિંતહ મુણિનાહો, મુરુદ્ધ લઠ્ઠુવત્તણ હમ્મસ અહો,
જ હેલાએ નાઓ, ધમ્મો તહ ઓસદિગણો ચ ૩૩

ત્યા ગુરુના ચરણમા પોતાનું માથું ધરી તેમને નમવા લાગ્યો, એ-
ટલે તેણે લક્ષ્ય રાખી ન ધબકે એકેયે શબ્દ મોરધિ એળગી લીધી ૨૯

પછી તે ઔપધિઓવડે તેણે પોતાના પગે લેપ કર્યો, તે ॥ થોગે તે
આકાશમા દૃઢાની માફક જિરતો અને રસ્તો ચાલ લાગ્યો ૩૦

એટલામા ગુરુ ત્યા ફરી આ યા તેમણે તેને તેમ થતો જોઈ પૂછ્યું
ત્યારે તેણે એવું કહ્યું કે હે પ્રભુ! આ તમ ન ચરણને પમાવ છે, મેં તેની
ગંધ લઈ આપ્યું બાપુ કે ૩૧

પછી તે જોયો કે હે પ્રભુ! પ્રમાદ કરી મને સમ્યક્ યોગ બતાવો
કે જેથી કૃતાર્થ થાઉ, તેમજ ગુરુના ઉપદેશ વિના ત્રિવિધો પ્રાપ્ત થતી
નથી ૩૨

ત્યારે આત્માર્ય વિચ્યા વા લાગ્યા કે અહો આનું લબ્ધલક્ષ્યપણું કેવું
સરસ છે કે એણે ધર્મ તથા ઔપધિઓ સહજ મહુજ બાળી લીધી ૩૩

અન્નપિ ઇમો નાહી, મુદ્દેણ ઇય વિંતિવ મળડ સૂરી,
જડ દોસિ મજ્જ સીમો, કહેમિ તો તુહ અહ જોગે. ૩૪

સો આદ નાહ નાહ, સત્તો જડધમ્મ માર-મુલ્લહિતં,
કિંતુ પદુ તવસમીરે, મિદ્દત્થવમ્મ પવજ્જિસ્મ ૩૫

એવ કરેસુ ઇય મંણિય, સુરિણા મારિઓ ડમો સમ્પ,
સમત્તમૂલ મમલ, મિદ્દિમ્મ પમણિઓ ચ ઇમ ૩૬

સઠિય તંદલ સલિલેણ, કુળસુ ત પાયલેવ મેય તિ,
કુળડ તહચ્ચિય એમો, જાયા નહમળલદ્વી સે. ૩૭

તીણ પમાવઓ સો, વદદ ડજ્જિતમાહસુ જિણિદે,
પાલિત્તાણ ચ પુર, સઠાવડ મૂરિનામેળ. ૩૮

ગિરિનાર ગિરિસમીવે, તુરગમુરગા ટસારમદ્વઓ,
વેદ પમુહ વિહિય, તેળ નેમિસ્મ મત્તોણ ૩૯

માટે એ ખીલુ પણ ગુણે બાણી શકશે એમ વિચારી સૂરિ બોલ્યા
કે ભો તુ મારો શિષ્ય થાય તો હું તને યોગ બનાવુ ૩૪

ત્યારે તે બોલ્યો કે હે નાથ, હું ચતિધર્મના ભાગને જીપાડવા સમર્થ
નથી, બાકી હે પ્રભુ તમારા પાનેથી ગૃહસ્થ ધર્મ અગીકર જગીશ ૩૫

હીન તો એમ ઠર એમ કહીને આચાર્યે તેને ફરી ગીતે સમ્યક્ત્વપૂ
ર્વક નિર્મળ ગૃહસ્થ ધર્મ ખૂલાવ્યો અને પત્ની કહ્યું કે ૩૬

માઠી ચોખાના પાટીથી તુ તાગ પગે લેપ કર, તે સાબળી તેણે
તેમ કરતા તેને આકાશમા જમન ડગવાની લલિત પ્રાપ્ત થઈ ૩૭

તે લલિતના પ્રભાવે તે ગિરનાર વગેરે સ્થળે જઈ જિનેદ્રના ખિળ
વાદતો તથા તેણે પાલિત મૂગિના નામે પાલીતાણુ નામે નગર વસાવ્યું ૩૮

વળી ગિરનારની પાને ઘોડો જઈ શકે એવી સુરગ કરાવી તથા દ-
શાર મડપ નામે ચિત્ત વગેરે નેમીશ્વર ભગવાનની લક્ષિતથી તેણે કરાવ્યા ૩૯

एव गिहत्पयम्म, जिणसासण उन्नइ च कावण,
इहपरलोए कलाण, भायण एत्त सजाओ ६०
नागार्जुनस्य ति फल विशिष्ट, सलब्धलक्षस्य निशम्य सम्बद्ध,
गुणे च निशेषगुणप्रधाने, कृतप्रयत्ना भविका भवतु ६१

(इति नागार्जुन कथा समाप्ता)

(छ)

એ રીતે ગૃહસ્થ ધર્મ પાળી અને જિનશાસનની ઉત્તતિ કરીને તે આ ઢોઢ અને પરલોકના કલ્યાણનું પાત્ર થયે. ૪૦

આ રીતે લબ્ધલક્ષ શુભવાળા નાગાર્જુન યોગિને પ્રાપ્ત થયેલું ફળ ફરી ગીને સાલગીને બધા શુભોમા પ્રધાનભૂત રહેવા આ શુભોમા લબ્ધિને પ્રયત્ન કરતા થાયો. ૪૧

(એમ નાગાર્જુનની કથા પૂરી થઈ છે)

[નિગમન .]

‘ उक्तो लब्धलक्ष्य इत्येकविंशो गुण’, साप्रत निगमय ब्राह्म
लब्धलक्ष्यपथाश्च એકવીશમે ગુણ કહ્યો, હવે નિગમન કરે છે

(મૂઠ ગાથા.)

एए इगवीस गुणा—
सुयाणुसारेण किंचि वम्खाया,
अरिहति धम्म स्यण—
घित्तु एएहि सपन्ना २९

(મૂળ ગાથાનો અર્થ.)

એ એકવીશ ગુણો શાસ્ત્રના અનુસારે જરા વર્ણવ્યા (કેમકે)
એ ગુણોએ કરી જે સહિન હોય તે ધર્મરત્ન ગ્રહણ કરવાને યોગ્ય
થાય છે ૨૯

(ટીકા)

एते पूर्वोक्तस्वरूपा एकाविंशतिसंख्या गुणाः—श्रुतानुसारेण शास्त्रा-
रोपलभद्वारेण—किंचि न्न सामस्येन—व्याख्याताः स्वरूपत फलतश्च मङ्ग-
पिताः, किमर्थ मित्याह, यमोऽर्हति योग्यतासार धर्मरत्न गृहीतु, न पुन
वसतनृपव द्रानलीला मिति भाव—के इत्याह—एभिरनतरांस्त गुणैः सपन्नाः
सगताः सपूर्णा वे ति (छ)

એ પૂર્વે કહેલ સ્વરૂપવાળા એકવીશ ગુણો શ્રુતાનુસારે એટલે શાસ્ત્રમા
જે રીતે મળી આ-યા તે રીતે (સપૂર્ણપણે તો નહિ પણ) કાંઈક સ્વરૂપે તથા
ફળ બતાવીને પ્રરૂપ્યા થા માટે તે કહે છે જે માટે એ હુમણાજ કહેલા
ગુણોથી જે સપન્ન એટલે ગહિત અથવા સપૂર્ણ હોય તે યોગ્યતાપૂર્વક ધ-
ર્મરત્નને (પામવા) લાયક થાય છે નહિ કે વગવ રાજની માફક રાજકીલા-
નેજ પામે છે, એ લાય છે

आह—कि मेकांतनै तावद्गुणसपन्ना धर्माधिकारिण उता पत्रादो
प्य स्ती ति मन्त्रे सत्या ह (छ)

શુ એકાંતે એટલા ગુણો જરી સપન્ન હોય તેઓજ ધર્મના અધિકારી
છે કે કઈ અપવાદ પણ ? એ પ્રશ્નનું ઉત્તર કહે છે

पायद्ध गुण विहीणा—

एणसिं मज्झिमा वरा नेया,

इतो परेण हीणा—

दरिद्रपाया मुणेयन्वा, ૩૦

એ ગુણોના ચોથા ભાગે હીન તે મધ્યમ જાણવા અને અર્ધી ભાગે હીન હોય તે જવન્યપાત્ર જાણના, પણ તેથી વધુ હીન હોય તે દરિદ્રપ્રાય અર્થાત્ અયોગ્ય સમજવા

ટીકા

इहा धिकारिण स्त्रेषा चित्या—उत्तमा, मयमा, जघन्या च तत्रोत्तमा संपूर्णगुणा एव. पाद अतुर्थाशोऽर्द्धं ढल-गुणशब्दस्य मत्पेक मभि सप्तधात् पादममाणै रर्द्धममाणै च गुणे ये विहीना विकला एतेषा मुक्त गुणानां मध्यात् ते यथाकर्म मयमात्रा ज्ञेया—अतुर्थाश्च विहीना मयमा, अर्द्धविहीना जघन्या इति भाव

હહા અધિકારી ત્રણ પ્રકારના છે—ઉત્તમ, મધ્યમ, અને જઘન્ય ત્યા પૂરા ગુણવાળા હોય તે ઉત્તમ જાણવા પાદ એટલે ચોથો ભાગ અને અર્ધ એટલે અર્ધો ભાગ ગુણ શબ્દ દરેકમાં લગાડવો તેથી એ અર્થ છે કે ચોથા ભાગ જેટલા તથા અર્ધ જેટલા ગુણોએ કરી જે હીન એટલે વિકળ એ કહેલા ગુણોમાથી હોય તે અતુકરમે મધ્યમ અને અવગ જાણવા અર્થાત્ ચોથા ભાગે હીન તે મધ્યમ અને અર્ધ હીન તે જઘન્ય જાણવા

•तेभ्योपि हीनतरेषु का वाच त्याह इतो परेण त्ति—एभ्यो परेणा र्द्धा दृश्य धिकै र्हीना रहिता दरिद्रमाया अकिंचनजनकल्पा मुणितव्या वे दितव्या—यथाहि दरिद्रा उदरकदाभरण चिंता व्याकुलतया न रत्नक्रय मनोरथ मपि कुर्वति, तथै तेपि न धर्माभिलाष मपि विदधती ति. (छ)

તેથી પણ જે વધુ હીન હોય તે કેવા ગણવા તે કહે છે એથી વધારે એટલે અર્ધા ભાગથી પણ અધિક ગુણે કરીને જે હીન એટલે રહિત હોય તે દરિદ્રપ્રાય એટલે જિખારી જન જેવા જાણવા જેમ દરિદ્રીએ પેટ ભરવાની ચિંતામાજ વ્યાકુળ હોવાથી રત્ન ખરીદવાનો મનોરથ માત્ર પણ કરી શકતા નથી, તેમ એઓ પણ ધર્મની અભિલાષા પણ કરી શકતા નથી

एवच स्थिते य द्विधेय तदाह.

धम्मस्यणत्तिणा तो—

पदम एयज्जणामि जइयव्वं,

ज सुद्ध भूमिगाए—

रेहइ चित्त पवित्त पि ૩૧

એમ છે ત્યારે શુ કંઠુ તે કહે છે

તે માટે ધર્મ રત્નના અર્થિએ પહેલા એ ગુણો ઉપાર્જન કરવા યત્ન કરવો જોઈએ. જે માટે પવિત્ર ચિત્ર પણ શુદ્ધ ભૂમિકામાં જ રોણે છે ૩૧

धर्मरत्न मुक्तस्वरूप तर्जयिना तल्लिप्पुना तत स्तस्मात् कारणात् प्र-
थम मादा वेपा गुणाना मज्जेने विदपने यतितव्य-तदुपार्जन प्रति यत्नो
विधेय-स्तद्विनाभावित्वा धर्मप्राप्ते—एनैव हेतुमाह यस्मात् कारणा च्छु-
द्धभूमिकाया प्रभास चित्रकरपरिकल्पितभूमा त्रिवा कलकाधारे रेहइ त्ति रा-
जते चित्र चित्रकर्म पवित्रमपि प्रशस्त मप्या लिखित सदिति (छ)

પૂર્વે કહેલ સ્વરૂપવાળુ ધર્મરત્ન તેના અર્થિએ એટલે તેને મેળવવા ઇચ્છા રાખનારે તે કારણે પ્રથમ એટલે શરૂઆતમાં એ શુદ્ધતાના અર્જનમાં એ-
ટલે વધારવામાં યત્ન કરવો કેમકે તેમ વ્યા વિના ધર્મપ્રાપ્તિ થતી નથી
ઈહાજ હેતુ કહે છે જે માટે શુદ્ધ ભૂમિકામાં એટલે કે પ્રભાસ નામના ચિ-
ત્રારાએ સુધારેલી ભૂમિના માફક નિર્મળ આધારમાં ચિત્ર એટલે ચીતરામણ
સાડ ચિતરેલુ હોય તે પણ ચોક્કી નીડળે છે

पूर्व सूचित प्रभास चित्रकृतकथा चैव

त्रिलसत नागपु नाग, सगय पुर मिह त्पि साएय,

कड लाससिहर सिहरव, किंतु बहु रुदरधवलहर १

ઈહા જેમ નાગ અને પુનાગ નામના વૃક્ષોથી કેલામ પર્વતના શિ-
ખર શોભે છે, તેમ નાગ (હાથી) અને પુનાગ (મોઠા માણસો) થી શોભતુ
અને ઘણા મનોહર ધવલગૃહવાળુ આદેત નામે નગર હતુ ૧

રાયા મહાવલ્લો ગિડ, રૂઝલાણ મહાવલ્લુ વ્ય તત્ત્વ તિય,
સા અત્વ.ણુ ગિડા અન્નદિણે પુચ્છણ દૂય ૨

મો મમ રાયતરભાવિ, ગયલીલોચિય ન કિં અતિય,
સો મળઈ સામિ સવ્વપિ, અતિય મુત્તુણ ચિત્તમહ ૩

નયણમળો દારિ ત્રિચિત્ત, ચિત્તઅવલોચણેણ રાયણો,
જ કિર તીણિ કુદ, કુણતિ ચમ્પણનાંલાઓ ૪

ઈય આયત્તિય રન્ના, મહલ્લ કોહલ્લ પૂરિય મળેણ,
આટ્ઠો વરમતી, તુમિય કારંમુ ચિત્તસદ. ૫

ટીહર વિમાવસાલા, મહસડળાલકિયા મુહ્નડાયા,
હજ્જાણ મહિ વ્વ લહુ, મહામહા તેણ નિમ્મરિયા ૬

ત્યા દુરમનરૂપી આંખેને જીએડના મહાબળ (પવન) સમાન મહાબળ
નામે રાજા હોતો તે એક પેગા મહામા એકો થોડો ફત્તને પૂછવા લાગ્યો ૨

હે ફત્ત, માત્ર નબળામાં રાજવીલાના બરતુ શું કામ નથી? ફત્ત
બોલ્યો કે હે ન્વામિ, એક ચિત્ર નલા શિનાય ખીલુ બધુ છે ૩

કેમકે આખને પ્રિય લાગતા અનેક ચિત્રો ભેવાયા ત્યા મળ્યો
પુત્રી રીતે હન્દરની મજા મેળવી ગયું છે ૪

એમ નાલગી મોગા કુતડળી (ગોઠિન) રાજાએ મુખ્યમ ત્રિને ફરમા-
વ્યું કે જલદી ચિત્ર તમા ચણાવો ૫

ત્યારે તેણે બહુ વિશાળ (મહાન) ચાલ (વૃક્ષ) વાળી, બહુ શકુન
(પક્ષિઓ) થી શોલવી, અને શુભ છાયાવાળી ઉગ્રાન ભૂમિના જેવી વિશાળ
શાળા (ઓગ્રા) વાળી, બહુ શકુન (મગળ) ની ચાલ દૃત અને પવિત્ર છાયા
(કાન) વાળા મહા તમા નેચાર કમળી ૬

આહ્યા નરવડણા, ચિત્તયરા ચિત્તકમ્મ કયકરણા,
વિમલ પદામ પિદાણા, તત્તો તુરિય પુરપદાણા ૭

અદ્ધવિભાણ, વિમહ્તા અપ્પિયા મહા તેસિ,
દાવિત્ત અંતગ જણણિય ચ તુત્તા નિવેણે વ ૮

મો તુર્યોહ કમ્મ, કયાયિ નહુ પિન્નિયવ્વ મન્નુત્ત,
નિયનિયમઈડ નિડણ, ડહ ચિત્તા ચિત્તિયવ્વ ચ ૯

વિઠી ન મન્નિયવ્વા, જહવિત્ત્રાણ ચ કારિડ પસાઓ,
અહમહ મિગાડ તત્તો, સમ્મ કમ્મ કુણતિ ડમે ૧૦

જાવ ગયા છમ્માસા, તો પુઠા કસુણ તે રન્ના,
વિમલેણ તઓ મણિય, નિપ્પન્નો દેવ મહ ભાગો ૧૧

મેહુ વ્વ તય ભાગં, સુવત્તચ્છર વિચિત્તામ્મભાગ,
પિન્નિત્ત નિવો તુઠો, મહાપસાય કુણડ તસ્સ ૧૨

પછી રાજાએ ચિત્રના કામમા હુગિયાગ મણાના નગના કુપ્પ ચિ
તારા વિમળ અને પ્રભામ નામે હતા તેમને જોવાવ્યા ૭

તેમને અર્ધી અર્ધી સલા વેહેચીને આપી અને વચ્ચમા પડેલો
બધાવી રાજાએ તેમને આ પ્રમાણે કહ્યો ૮

ભુવો, તમારે એક બીજાનું કામ વ્યાપે પણ ન જોવું કિંતુ ધંદા
પોતપોતાની મતિથી બરાબર ચિત્ત ચીતરવા ૯

ચોવટચીરો નહિ માનતા હું તમારી હુગિયારી પ્રભાને તમને ધ-
નામ આપીશ એમ ગાંતએ ડહાધી તેઓ અર્ધા અર્ધીથી જન સર્વ ગમ
કરવા મહયા ૧૦

એમ કરતા ૧ માગ પચાગ ત્યા ત્યાં રાજાએ સુધ પની તેમને
પૂછતા વિમળ જોડ્યો કે હે દેવ! મારો ભાગ મે ત્યાં કી વીધો છે ૧૧

ત્યારે એકના માકડ તે ભાગને મોનાથી ચોળ્યો અને ત્રસ રીતે
ચીતરેલો જોઈને રાજાએ ખુલી થઈ તેને જોડું ધનન આપ્યું ૧૨

પુઠો મળડ પહાસો, ચિત્તારમપિ દેવ ન કરોમિ,
જ અજ્ઞવિ મે વિહિય, મૂમીણ ચેત પરિકમ્મ. ૧૩

ત મૂકમ્મ નણુ કેરિમ્મ તિ મૂવેણ અવણિયા જાણી,
તાવ સવિમેમરમ્મ, સુચિન્સકમ્મ તર્હિ દિઠ. ૧૪

તો મળિઓ સો રત્ના, રે કિં અમ્મેવિ વિણ્યારેસિ,
અન્નોવિ ન વચિજ્ઞદ, કિપુણ મામિ સિ મો આદ. ૧૫

પદિધિય સકમો દેવ, એસ ડય મળિય તેણ પરિયન્ઠી,
દિન્ના તઓ નિવેણ, સા દિઠા કેવલા મૂમી ૧૬

અહ વિમિદ્દેણ રત્ના પુઠ વીરડ નિ મેરિમા મૂમી,
સો મળડ દેવ એમિ, મહીડ ચિન્સા દાઠ તથિય ૧૭

પ્રભાસને પૂછતા તે ગ્રાંથો કે મે તો હજી બીજા કાદયાની શરૂઆત
પણ નથી કરી, તેમકે હજી સૂચી તો મે ભૂમિની સુધાગણના કરી છે ૧૩

રાજાએ જુદા એવુ તે ભૂમિ ધર્મ વળી કેવુ છે એમ કહી પડદો
જાગ્રેયો. એમણે ત્યા તો વળી વધારે ગોબતી ચિત્રમણ એક ૧૪

ત્યારે રાજાએ તેને જુદા કે અરે તુ અમને પણ કહે છે કે? બી
જાને પણ હજી ન જાણે તો વળી ધણીને રંગુ એ શુ? ત્યારે તે બો
લ્યો ૧૫

હે દેવ, એ તો પ્રતિબિંબ ચક્રમુ છે એમ કહી તેણે પડદો નીચે
કર્ચો કે રાજાએ ત્યા આદી ભૂમિના ને ૧૬

ત્યારે વિસ્મય પામી રાજાએ પછયુ ને આવી ભૂમિ શામાટે કરી
છે? ત્યારે પ્રભાસ ગ્રાંથો કે હે દેવ, આવી ભૂમિમા એક તો ચિત્ર વધારે

વન્નાળ ફુરડ કતી, અહિય સોહ ધરતિ હ્વાઈ,
પિચ્છતાળ જળાળ, માનુલ્લામો ખિસ હોઈ. ૧૮

ત સુણિડં તસ્મ ત્રિવેગ, રાડળા રાડળા પહિઠેળ,
વિવળો કઓ પસાઓ. સપસાય પખણિય ચઈમં ૧૯

એવેચ ઇમ ચિઠઠ, ચિત્તમહા મે ચલતચિત્ત જુયા,
હોઝ અપુલ્લપસિદ્ધિ ત્તિ, એમ પુળ ડગળઓ ઇત્ય ૨૦

સાણ્ય સસારો, રાયા મૂરી સદા ય મણ્યગઈ,
ચિત્તયરો મવિયજિઓ, ચિત્તસહામૂમમો અપ્પા. ૨૧

મૂપરિકમ્મ સુગુણા, ચિત્ત ધમ્મો વયાઈ હ્વાઈ,
વન્નસમા ઇહ નિયમા, જિયવિરિય માવડલ્લાસો ૨૨

ટકાઉ થાય છે, ખીલુ ૨ ગોળી ઢાલિ વધુ રુકુરે છે, ત્રીલુ ચિત્રેલા
વધુ શોભે છે, અને ચોથુ જોનારાઓને વધુ અને વધુ ભાવોદલાસ થ
૧૭-૧૮

તે સાલળીને તેના વિવેક તન્દ્ર રાજી થએલા રાજાએ તેને
ઇનામ આપ્યું અને તે માથે વળી કદ્યુ કે હવે આ મારી ચાલના ચિત્ર
આ ચિત્રમલા જેવી છે તેવીજ ગહેવા કે કે જેથી જોની મા કરતા
પ્રસિદ્ધિ થશે આ વાતનો ઉપનય વહેા આ રીતે છે - ૧૯-૨૦

આકેતપુત્ર તે મ માર છે, રાજા તે આચાર્ય છે, મલા તે મનુષ્ય
છે, ચિત્રકર તે ભગ્ય જીવ છે, અને ચિત્રમલાની ભૂમિ તે આત્મા છે

તેમજ ભૂમિપરિઠર્મ તે મદ્દશુભ્રે છે, અને ત્યા ચિત્ર તે ધર્મ
આકાર તે મતો છે, ગગ તે નિયમો છે, અને ભાવોદલાસ તે જીવન
છે ૨૨

एन मभासाभिष चित्र कृदूत—
 कार्या समग्रमि विभुष विशुद्धा,
 येनो ज्वल धर्म विचित्र चित्र—
 शोभा मनन्य प्रतिमा दधीर्ता २३

इति प्रभामकथा

આ રીતે પ્રભામ નામના ચીતારાની આકૃષ્ટ પડિતોએ પોતાની આત્મભૂમિ નિર્મળ કરી કે જેથી ત્યા ઉત્તવળ ધર્મરૂપી વિચિત્ર ચિત્રામણ અતુલ્ય શોભા પામી શકે ૨૩

(આ રીતે પ્રભામની કથા છે)

નતુ ધર્મો દ્વિધા—શ્રાવકધર્મો યતિધર્મ ચ—તત્રા ઘોડવિરત વિરત
 શ્રાવક-ધર્મભેદાત્ દ્વિધા તત્રા વિરતશ્રાવકધર્મસ્યા ન્યત્ર

વારૂ, ધર્મ બે પ્રકારે છે—શ્રાવકનો ધર્મ અને યતિનો ધર્મ ત્યા અવિરત અને વિરતભેદે ઠી શ્રાવકધર્મ પાછો બે પ્રકારે છે ત્યા અવિરત શ્રાવક ધર્મનો અધિકારી અચાતરમા આ રીતે ઢહેલ છે

“तत्तु द्विगारी अर्था, समत्तुओ जो न मुत्तवदिकुटो,
 अत्तो उ जो निणीओ, ममुठिओ पुच्छमाणो य ’ १

“ત્યા બે અર્થો હોઈ મુનને અનુદૂળપણે સમર્થન કરનાર હોય, વળી અર્થો છતાં પણ વિનીત હોઈ આમે આવી પૂછનાર હોય તે અધિકારી બાણવો ॥

इत्यादिना धिकारी निरूपितं विरतश्रावक धर्मस्य तु

આ રીતે અધિકારી બાણવેલ છે અને વિરત શ્રાવક ધર્મનો અધિકારી આ રીતે છે —

“સપત્તદસનાર્ડ, પડદિયહ જડજણા સુળેઈ ય,
મામાયારિં પરમ, જો સલુ ત સાવય વિતિ ” ૨

તથા

પરલોગદિય મમ્મં, જો જિણયયણ સુળેઈ સવડત્તો,
અડિતિચ્ચકમ્મ યિમમા, ઉક્કોસો સાગ્ગો રથ રે

“જે સમ્યક વ પામી દુઃશેજ્ઞ યતિજ્ઞન પાસેથી ઉત્તમ મામાચારી
સાલજે તેનેજ શ્રાવક કહે છે તેમજ જે પરલોકમા હિતકારિ એવા જિન
વચનને જે સમ્યક્ રીતે ઉપયોગપૂર્વક માલજે તે અતિતીવ્ર કર્મના નાશ થ-
વાથી ઉત્કૃષ્ટ શ્રાવક જાણ્યો ”

इत्यादिभि रसाधारणैः श्रावकशब्दमवृत्तिहेतुभिः सूत्रै रधिकारित्व
मुक्त यतिधर्माधिकारिणो प्यन्यत्रै व मुक्ता, स्तद्यथा,

“पञ्चज्जाण अरिहा-आरियदेसमि जे समुप्पन्ना,” इत्यादि
तदेभि रेकविंशत्या गुणैः कतमस्य धर्मस्याधिकारित्व मुक्त मिति ?

ઇત્યાદિઃ ખાત્ર રીતે શ્રાવક શબ્દની પ્રવૃત્તિના હેતુરૂપ સૂત્રોવડે ક-
રીને અધિકારિપણ જણાવેલું છે, અને યતિ ધર્મના અધિકારિઓ પણ ખીન્ન
રુધ્ધે આ રીતે કહેલા છે કે જે આર્ય દેશમા મમુત્પન્ન થયા હોય ઇત્યાદિ
લક્ષણવાળા હોય તે તેના અધિકારી છે માટે આ એકવીશ ગુણોવડે તમે
ત્યા ધર્મનુ અધિકારિપણ કહે છે ?

अत्रोच्यते

एतानि सर्वाण्यपि शास्त्रातरीयाणि लक्षणानि प्रायेण तत्तद्गुणस्यां
गभूतानि वर्त्तते, चित्रस्य वर्णकशुद्धि-विचित्रवर्णता-सरेखाशुद्धि-नानामाव
प्रतीतिवत् प्रकृतगुणा पुनः सर्वधर्माणा साधारणा भूमिकेव चित्रप्रकाराणा
मिति सूक्ष्मबुद्ध्या परिभावनीय

દ્રવ્યશ્રાવકો જ્ઞશરીરમવ્યશરીરવ્યતિરિક્તો દેવગુરુતત્ત્વાદિશ્રદ્ધાનવિ-
કલ સ્તથાવિધાગ્રીવિકાહેતોઃ શ્રાવકાકારધારક શ્વ

દ્રવ્ય શ્રાવક તે જ્ઞશરીર ભ ય નીર વ્યતિગ્નિત ગણિયે તે જે દે-
વગુણી શ્રદ્ધાથી રહિત હોય તે અથવા આ હવિકાઅર્થે શ્રાવકનો આકાર
ધારણ કરનાર હોય તે

ભાવશ્રાવક સ્તુ

શ્રદ્ધાલુતા થાતિ શૃણોતિ શાસન,
દીન વપે દાશુ વૃણોતિ દર્શન,
કૃતત્ય પુણ્યાનિ કરોતિ સયમ,
ત શ્રાવક પ્રાહુ રમી વિચક્ષણા

ભાવ શ્રાવક તે

“શ્રા એટલે જે શ્રદ્ધાલુપણ રાખે કે શાસ્ત્ર સાંભળે, વ એટલે પા-
ત્રમા બાંધે કે દર્શનને વરે, ક એટલે પાપ કાંધે કે સયમ કરે તેને વિચક્ષણ
જનો શ્રાવક હોય છે ”

इत्यादि श्रावक शब्दार्थधारी यथाशक्ति श्रावको चित व्यापार प-
रायणो वक्ष्यमाणः-सचेहा धिदृत-जेपत्रयस्य रथाकथचिदेव भावा दिति

ઈત્યાદિ શ્રાવક શબ્દના અર્થને ધરનાર અને વિધિ પ્રમાણે શ્રાવકને
ભાવક વ્યાપારમા તત્પર રહેનાર આજ અથમા અગાડી વર્ણવવામા આવશે
તે જાણવો અને તેનોજ હકા અધિકાર છે બાકી જીભ ત્રણ તેા જેમ તેમ
રહેલા છે (મતલબ કે હકા ડાગના નથી)

નનુ

आगमे न्यथा श्रावकपेदा श्रूयते—यदुक्त श्री स्थानागे,

શી કી.

આગમમા તેા ગ્રાવકના લેદ બીજી રીતે કહેલા છે, જે માટે શ્રી સ્થાનાગમૂત્રમા કહ્યું છે કે —

“ચડવિહા સમળો વાસળા પન્નતા, તજદા, અમ્માપિટ સમાળે, ખા-
યસમાળે, પિત્તસમાળે, સપ્તિસમાળે, અદ્વા ચડવિહા સમળોગમના
પન્નતા-તજદા-અમ્મસસમાળે, પઢાગસમાળે, રાણુસમાળે, સ્વરટમમાળે.”

શ્રમણોપામડ ચાર પ્રકારના કહ્યા છે-તે આ રીતે-માળાપ મમાન,
ભાઈ મમાન, મિત્ર મમાન અને સોડ મમાન અથવા બીજી રીતે ચાર પ્રકાર
છે તે આ રીતે કે આરીસા જેવા વન્ટ જેવા, સ્થાણુ જેવા, અને ખરટ જેવા

एतेच सायू ज्ञाश्रित्य द्रष्टव्या' तेचा मीपां चतुर्णां मये कश्मि-
न्नवतरतीति ?

આ બધા લેદ માધુને આશ્રી ગ્રાવકો કેવા તે માટે કહેલા છે

હવે આ બધા લેદ અહીં કહેલા ચાગ લેદમા કયા લેદમા ઉતરે ?

उच्यते

व्यवहाग्नयमतेन भावश्रावका एवे ते—तथा व्यरहियमाणत्वाद्

निश्चयनयमतेन पुन. सप नीसग्टसमानो मिथ्यादृष्टिप्राप्तौ द्रव्यश्रावकौ,

शेषा स्तु भावश्रावका—स्तवादि—तेषां स्वरूप मेव मांगमे व्याख्यायते

ઉત્તર

વ્યવહારનયે એ મને ભાવશ્રાવક છે, કેમકે વ્યવહાર તેમ કગય છે

નિશ્ચયનયનામતે સોડ મને ખરટ જેવા મિથ્યા દૃષ્ટિપ્રાપ્ત જે હોય
તે દ્રવ્ય શ્રાવક બાણુવા અને બાઝીના ભાવ શ્રાવક છે કાગણુ કે એ આગ
લેદનુ સ્વરૂપ આગમમા આ રીતે વ્યાખ્યાન કર્યું છે

ઉત્પલ મતિપ્રમગેન.

તમ્ય પુન મૌઝથાગકસ્ય લક્ષણાનિ ચિન્હા ન્યેતાનિ વક્ષ્યમાણાનિ
મળત્ય ભિદધતિ—શુભગુરવ સવિગ્નમૂરય ઇતિ (૩)

આ બીજા પ્રસંગની વાત હવે બંધ કરીએ છીએ

તે ભાવ શ્રાવણના લક્ષણો એટલે ચિન્હો શુભગુરુ એટલે સવિગ્ન
આચાર્ય આ એટલે અગાઉ કહેવામાં આવશે તે કહે છે

ઇતિ શ્રીદેવેન્દ્રમૂરિ વિરચિતાયા શ્રીમચ્ચારિત્ર મહારાજ પ્રસાદ કલ્પાયા
શ્રીધર્મરત્ન ટીકાયા પીઠાધિકારઃ સમાપ્ત.

આ રીતે શ્રી દેવેન્દ્રમૂરિ વિરચિત અને ગારિત્ર શુભગુરુ મહારાજની
પ્રસાદીરૂપ શ્રી ધર્મરત્નની ટીકામાં પીઠાધિકાર સમાપ્ત થયો.

